UVA. BHSC. IyR_094

2302

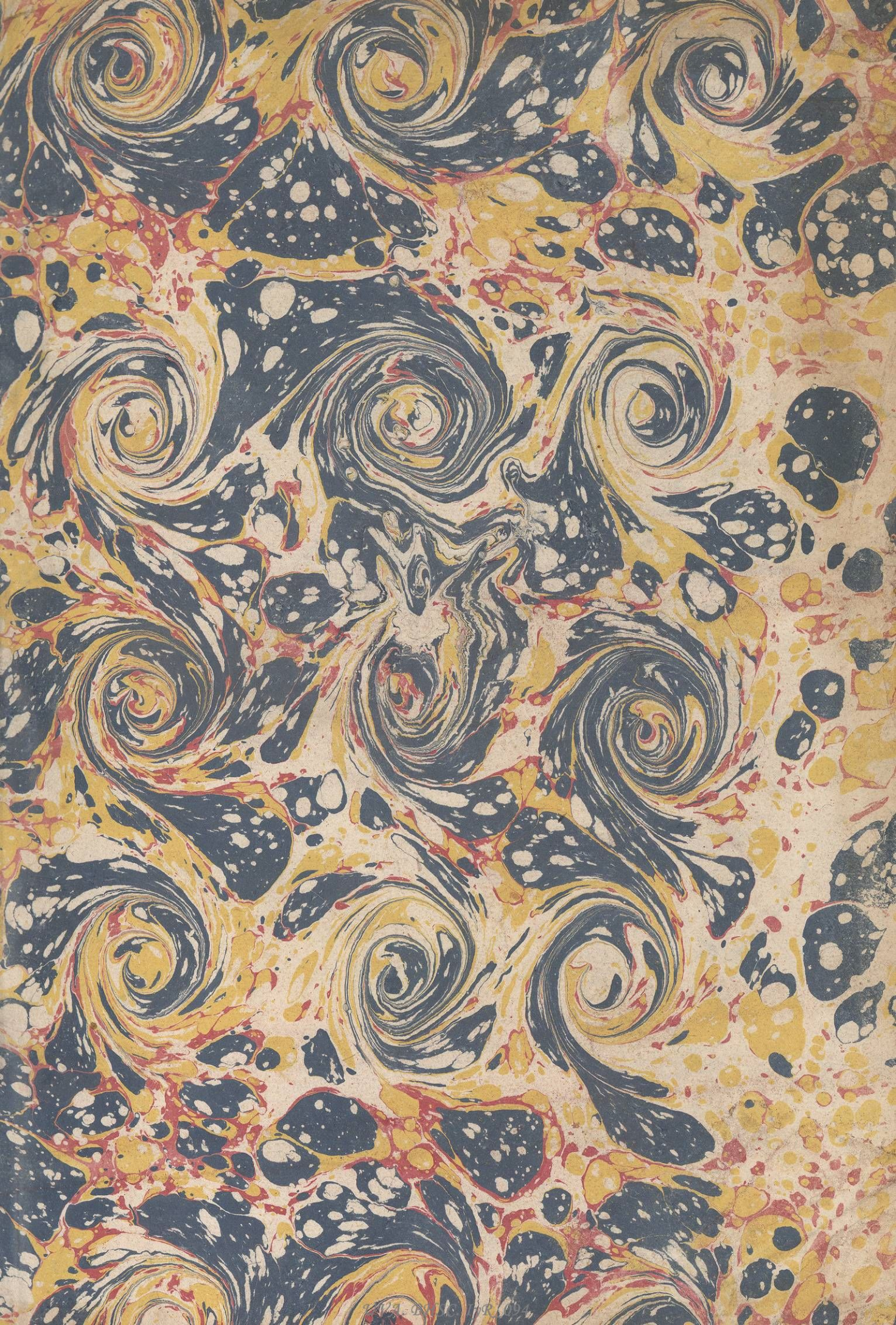

UVA. BHSC. IyR_094

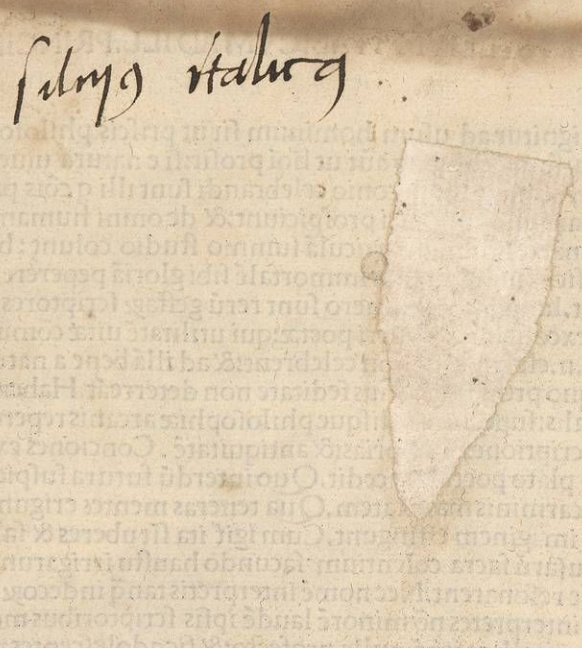

Silvius Italicus

~~176~~

~~285~~

94

UVA. BHSC. IyR_094

PETRI MARSI INTERPRETATIO IN SYLLIVM ITALICVM AD ILL. PRINCIPEM VIRGINIVM VRSINVM.

CVM id omne quod in terris gignitur ad usum hominum sit ut priscis philosop[illegible]ntibus totius naturæ peritis præclare uisum est: homo aũt ut hoĩ prosit: si e natura uiuere uult: & uero humanitatis nomĩe censeri ãplissimo præconio celebrandi sunt illi q cõis parẽtis naturæ præscripta integerrime seruantes cõi utilitati prospiciunt: & de omni humano gener̃ natura coniuncto illisque potissimũ q diuinã in homine particulã summo studio colunt: benemereri student: & pro uirili ꝑte nituntur. His officiis prisci heroes immortalẽ sibi gloriã peperere: quos beneficiorum memores posteri cælo sacrarunt. In quorum numero sunt rerũ gestaꝝ scriptores: qui incorruptis lr̃arum monumẽtis humanã uitã excoluerunt: & ueri poetæ: qui utilitatẽ uitæ cõmunis adiuncta delectatione imprimis curant. Nulla. n. est uirtus q̃ non celebrent: & ad illã bene a natura institutos non hortentur. Nullũ aũt uitium: a quo proposita ipsius feditate non deterreãt. Habent præterea locos graues: & sublimes ex mediis naturalis: supernaturalisque philosophiæ arcanis repetitos. In ꝑsonis quas introducunt decorũ. Locoꝝ descriptiones. Historias: & antiquitatẽ. Conciones ex arte compositas. furorem insuper poeticum quem plato poetis concedit. Quo interdũ futura suspicantur: præsagiunt: prædicunt. Illã denique heroici carminis maiestatem. Qua teneras mentes erigunt: & ad ueram: perfectãque homĩs diuini animalis imaginem effingunt. Cum igit̃ ita sĩt uberes & salubres poetarum fontes adire debemus. Qui ora musarũ sacra colentium facundo haustu irrigarunt: ut quodã quasi diuino spiritu inflati maius homĩe resonarent. Nec nomẽ interpretis tanq̃ indecoꝝ refugiẽdũ est. Ausim quippe dicere fidos: uerosque interpretes nõ minorẽ laudẽ ipsis scriptoribus mereri: Quæ enim eẽt in poetis utilitas? nisi a studiosis intelligerent̃ nulla profecto: & sic adolescentes magna utilitate fraudarent̃ & illi finẽ non attingerent: cuius gr̃a laborarunt. Vnde cũ in me nõ tantũ roboris ingenii sit ut aliquod poema cudere possim: qd̃ ad nepotũ eruditionẽ: & cõmodũ depromerẽ: ut aliqd fecisse uiderer quod rudibus usui sit Syllii italici diuinũ poema ut potui interpretatus sũ. Quod ita undique tẽporum ĩcuria deprauatum erat ut nullã fere utilitatẽ legentibus afferret. Primus patrum nostrorum memoria huius poetæ sacros fontes reserare arcanaque ingredi ac publice in hac florentissima urbis Romæ academia ꝓfiteri ausus ẽ Petrus mõtopolita. Vir certe id ætatis eruditissimus. cuius cæleste ingeniũ nõ parum utilitatis post Laurentium Vallã romanæ linguæ allaturum auara fata studiosis inuiderunt: & in flore adhuc atque uiride rapuere. Sequuti sũt uiri sæculoꝝ memoria digni ac Romani eloquii sydera: & clarũ decus: Põponius: & Domitius p̃ceptores mei. Qui multũ supra homines ingenio p̃diti: diuino quodã mentis acumine: ac splendore auia pieridũ loca peragrarũt. & per Romanæ linguæ cuius ab ineunte ætate studiosissimi fuerunt calles getarum: uãdalorũque sentibus obsitos: & curricula quondã nitida: sed barbarorũ culpa uepribus obducta equos ita inflexere suos: ut hoꝝ industria: & laboribus priscũ illud latinarum litteraꝝ decus iã fere nõ desideremus: & ĩ hoc ope potissimũ laborarunt: ut facilior esset interpretibus labor: quod ipse sum expertus: & fateor ingenue. Non ita sum arrogãs Illu. princeps uirgini nouum florentissimæ ursinoꝝ familiæ decus cuius honori sacratur hoc opus ut arbitrer me omnia consequutum: quæ fidum interpretem haber̃ oportet: sed me ꝓ uirili ꝑte laborasse ꝓfiteor: ut eatenus: quatenus imbecillitas ingenioli mei pateret̃ rudibus cõsulerem. Et alios ad opam latinæ linguæ quæ adhuc aliqua ex ꝑte gothicum sapit enixissime uauandam exortarer. Igitur tãq̃ ex alta specula q̃ maxima possum uoce contendo. & romani noĩs: ac latini splendoris studiosos ad id romanis litteris præstandũ ꝓuoco. ut Romanam eloquẽtiam quasi uirginem iam adultam impudentissimis ꝓcis quoꝝ magna copia est eripiamus: & domi ut uerbis Ciceronis latinæ linguæ parentis utar septam teneamus liberali custodia sed hæc hactenus. Miseram. Illu. princeps uirgini superioribus annis. Illu. principi Roberto patruo tuo quedã in syllium cõmentariola. Quæ quoniam iuuenili quodam ardore: ac primo ingenii calore effluxerant castigationem desyderabant: & limam. illa igitur castigata: & una cum poemate impressa ad te mitto. Qui quoniam maiorum tuorum præconia ut par est & te romanum principem: & inclytæ ursinorum familiæ caput decet libenter audis: ut domesticis uestigiis insistas: hoc opus: in quo principes tui Romani celebrantur grato animo suscipias: & manibus tuis ac lectione dignare cum ꝑ publica negocia quibus distringeris ut subditorũ saluti consulas licuerit. Vale.

UVA. BHSC. IyR_094

SYLLII VITA.

Yllius italicus ab italica urbe hiſpaniæ cognominatus a qua originem habuit per ſuos maiores ro manus fuit. Quippe ſi in italica natus fuiſſet Martialis hiſpanus: & in patriæ ſuæ ſuorumque lau dem p̃openſus tanti uiri natale ſolum eo epigrammate primi libri: quo non modo poetarum: uerū & iſtoricorum patriam celebrat auidiſſime ornaſſet: cum ſepius ad eum ſcribat: eumque tanti faciat: quanti Catullus ueronenſis Virgilium poetarum principem feciſſet: prima ætate ciceronem ſibi pro poſuit imitandum: ueterum præcepta ſequutus: qui optimum quenque cenſuerunt eligẽdum quem imitemur facundo declamauit ore: clientum clauſas ſecundo euentu in foro egit: centumuir fuit pro conſulatum aſiæ prudentiſſime integerrimeque adminiſtrauit. Sub Nerone infamia notatus: nam quoſdam principi: ſeu uerius ſæuiſſimo tyranno ſponte inſimulaſſe uulgo creditum eſt. Sub uitellio comiter: & ſapienter ſe geſſit a Nerone conſul creatus eſt: cuius feliciſſimi conſulatus auſpiciis Nero e uita ſublatus eſt: & orbis libertatem adeptus. poſt conſulatum Maronem latinorum poetarum ſydus imitatus eſt: quãuis carmina maiore cura q̃ ingenio ſcriberet: quæ ſæpius recitauit & auditorum iudi cia recitationibus expertus eſt. Bellum punicum ſecundum hoc opere proſequutus eſt: quod in manibus habetur: uariumque eſt elegans multiplex: ut quid diuinum eſſe uideatur. Suadentibus annis urbe: foroque cedens in campania ſe continuit ocio non abſus. Multum uillarum poſſedit &. M. Tullii formianum imprimis multum ſtatuarum: multum imaginum: quas ſtudioſe uenerabatur: Maronis potiſſimum cuius natalem religioſe celebrabat: ſepulchrumque uia puteolana ad. ii. lapidem ut cel lam iouis capitolini frequentabat. Duos habuit filios Minorem ſæuerum nomine incredibili dolor ſepeliuit maiorem ætate florentem & conſularem reliquit. Aduerſa ualitudine inſanabilis claui labo rauit: cuius tedio & dolore: ut Plinius in epiſtolis ſcribit quinque &. lxx. annos natus in neapolitano ſuo inedia uitam finiuit magis delicato corpore q̃ infirmo uſque ad extremum diem beatus & felix.

Belli punici. ii. compendium.

Poſt primum bellum punicum quo carthaginenſes uicti fuerunt ad egates inſulas: quæ ſunt inter ſici liam & aphricam & ſicilia ſardiniaque celeri deſperatione ſtipendio etiam ſuperimpoſito amiſſis A milcar pater Annibalis qui eo bello imperator fuerat uir ingentis ſpiritus angebatur: & d̃ imperio pro ferendo cogitans per quinque annos in aphrica bellum geſſit. Inde cum exercitum in hiſpaniam eẽt traiecturus Annibalem nouem ferme annos natum in templo lunonis: quæ apud illos ſanguine hũa no placabatur tactis ſacris iurare coegit ſe cum primum ætas competeret hoſtem romani nominis foꝛ acerrimum in hiſpaniam profectus nouem annos eo ſtudio bellum geſſit: ut maius animo moliri q̃ tunc gereret uideretur. Nam ſi diutius uixiſſet eo duce milites arma italiæ intuliſſet: qui Annibalis auſpicio intulerunt: ſed oportuna mors diſtulit bellum. In acie quippe occiſus eſt: cui Aſdrubal gener ſucceſſit. hic magis conciliandis populis q̃ auſpicio bellico per octo annos rem punicam auxit cũ hoc fœdus renouauerunt Romani: ut terminus imperii eſſet amnis iberus & Sagunthinis mediis inter i perio duorum populorum libertas ſeruaretur. Hic cum regulum quendam Tagum nomine necari: & caput haſtæ affixum circũferri iuſſiſſet ab illius ſeruo crucem: & ignominiam domini egre ferente in tentorio confoſſus eſt. Qui captus cum ſupplicio afficeretur eo habitu oris fuit ut ſpectator ſupplicii uideretur: feſſoſque miniſtros conuiciis inceſſens domini ſui crucem magna uoce repoſcebat: poſt ne cem Aſdrubalis Annibal in prætorium delatus fauore militum: & aura populari iperator appellatus ẽ Qui cum natura perturbationis auidus eẽt: & magna in eo indoles uitioꝝ ac uirtutũ appareret & præ cepta patris & ſacra per quæ iurauerat eum ſponte in romanos currentem impellerent ac ſi decreta ſi bi fuiſſẽt italia: & romanum bellum: nihil differendum ratus ne ſe quoque cunctantem aliquis caſus opprimeret: ut Amilcarem: & Aſdrubalem: olchadum fines qui ſunt ultra iberum inuaſit & medium indignatus iberum Sagunthinis amicis populi romani bellum ĩtulit caſtra urbi admouit & eã octauo menſe expugnatam diruit & incendit. Nec non fabium pamphilum: & Valerium publicolam legatos romanorum portantes iuſſa magnanimi ſenatus: eum quippe ad pœnam rupti fœderis repoſcebant: audire noluit ſed ſtrepitu armorum clangoreque tubarum litore prohibuit. Quĩ ad carthaginentem nauigarunt: quibus cum ſenatus datus eſſet & carthaginenſes Annibali ſuo fauere dicendis ſentẽtiis perſpexiſſent bellum quod ſe fabius geſtare ſinu dicebat indixerunt. Annibal ſolo æquata Saguntho furori & amentiæ ſuæ modum non impoſuit: uerum ſuperatis pyreneis montibus cum Rhodanum: & Druentiam galliæ fluuios traieciſſet ad Tricaſtinos profectus alpes ipſas ad eum diem militibus in acceſſas niſi fabulas herculis in medium afferre uelimus: ac liberi patris arcem & munimenta populi Romani totiuſque italiæ tranſcendit: quod ſimile portento uiſum fuiſſe ſcribit Plinius nono die ma ximis laboribus in iugum alpium uentum eſt: ubi rupem inacceſſam & ſuum iter remorantem aceto ignique diduxit. xv. die alpibus ſuperatis in italiam deſcendit: & ad Ticinum urbem & fluuium eiuſ dem nominis nunc Papia appellatur cum. p. Scipione conſule manus conſeruit in quo prælio romãi ſuccubuerunt: cum propter inopiam equitatus impetum elephantorum in æquo campo ferre nõ poſ ſent & ipſe conſul uulneratus humeris filii: qui ſob uictoriam de Annibale ac pœnis aphricanis poſtea cognominari meruit liberatus eſt conſul cum padum ratibus magno ſilentio traieciſſet ne hoſtes in ſequerentur placentiam uenit. Inde ad Trebiam fluuium ſe recepit. impar equitatui in edito loco: q

UVA. BHSC. IyR_094

nunc collis ſancti germani appellatur caſtra muniuit Annibal ſubſequutus non procul ab eo conſedit interim Sempronius Gracchus alter conſul qui in Sicilia erat:ut eam ab impetu barbarorum tueret a ſenatu per litteras edoctus cum apud eurypum ſiculum Hieronem regem alloquutus eſſet. compoſitiſque pro temporis conditione rebus ſiculis claſſe per oram ſuperi maris Ariminum.inde in caſtra ad collegam uenit:auiduſque pugnæ manus temere conſeruit.iterum uictor Annibal inde mouit: & ſuperato appennino & palludibus magna difficultate.nam ibi altero oculo captus ẽ cum propter maximum frigus fomenta adhibere nequiret ad Traſimenum lacum peruſinum contendit.ibique locatis militibus ad inſidias romanum exercitum profligauit.temeritate.C.flaminii conſulis:qui uetantibus auſpiciis:& religione pugnam iniuit ſigna quippe rerum futurarum magna cum clade populi romani neglexit.nam cum paucis ante diebus luſtrato exercitu arretium uerſus caſtra mouiſſet equus ante ſignum iouis ſtatoris repente concidit:& cum gallus gallinaceus edere recuſaret pugnam prohibente pullario.cumque uexilla terræ affixa reuelli non poſſent ne collegam ſuum ſeruiliũ qui adhuc romæ erat participem uictoriæ ac gloriæ ſiqua contra Annibalem fuiſſet expectaret tribus horis adeo pertinaciter dimicans ut terremotus quãuis maximus minime deprehenderetur ipſe cum magna parte ſui exercitus corruit.Nam.xv.milia romanorũ in eo prælio deſiderata ſunt decẽ milia per hetruriã fugiendo romam euaſere.Quam ſtragem cum romani intellexiſſent magno terrore concuſſi ſunt. populus quod nunquam ante eum diem factum fuerat Fabium maximum dictatorem creauit.qui ſibi Minutium magiſtrum equitum aſciuit.Dictator obuiam Annibali progrediens otriculos. deinde militibus die conſtituta tibur contendit.Annibal poſt cladem ad Tranſimenum ſpoletum oppugnare adortus cum expugnare non poſſet:qua ſpolia inuitabant ſigna populantia tranſtulit: & umbros picenos omnemque oram ſuperi maris depopulatus Marſos pelignos Marrucinos:Veſtinoſque inuaſit:donec peſtem illam tabificam mitis campania ſuo ſinu excepit:ubi itineris duce nominis errõ decepto.Nam pro caſino ſaltu caſilinum accepit:cum in campum ſtellatem deſcendiſſet in quodã tractu a dictatore clauſus eſt.Sed uir ad omnia impiger ſarmentis ignitis cornibus bouum: qui ad duo milia fuerunt alligatis noctu euaſit:cum tauri per ſaltus fugientes a ſtatuis & cuſtodiis milites deturbaſſent.inde cladem illam memorabilem ad cannas uicum apuliæ in ripis aufidi populo romano intulit temeritate.M.Terentii Varronis:qui non ſolum infimo:uerum etiam ſordido loco natus erat. conſtat enim inter annales patrem eius lanium fuiſſe:ipſumque mercis paternæ inſtitorem .in cuius ore canore lĩgua procax uibrabat pro ſordidis hominibus in foro cum diu elaboraſſet:& cauſis orandis ingentes opes conſequutus eſſet aura populari:quam uenali lingua aucupatus fuerat ad conſulatum deuenit:ut ſua amentia:& furore omnis fere italia ſepulchrum ad cannas haberet.cum ita bellũ geri arbitraretur ut in roſtris declamauerat quinquaginta milia romanorum in eo prælio deſiderata ſunt.quam ſtragem paulus Varronis collega pro patria prodigus animæ ſua morte nobilitauit funeſtioremque romanis reddidit cui Annibal iuſta perſoluit inquiens quantus paule iaces: qui tot mihi milibus unus maior letitiæ cauſa es.Varro cum.l.equitibus uenuſiam ſe recepit.Annibal quãuis non nulli ſuaderent & Maharbal prefectus equitum imprimis qui die quinto epulum in capitolio polliceb atur ſi uictricia caſtra pauidæ urbi:conſternatæ ac tot præſtantiſſimis ciuibus exhauſtæ admoueret,fortuna romanorum quæ ſemper in aduerſis enituit ita uolente ſuper tanta re cogit abundus aduentum ſuum ad urbem diſtulit:præſenti lætitia ſic correptus ut ſibi conſtare minime uideretur.tũc Maharbal proclamaſſe fertur uincere ſcis Annibal uictoria uti neſcis:poſtero die: ubi illuxit milites ſpolia legerunt:ſtragemque romanam contemplati ſunt.Tria milia & ſexcenti milites romani euaſerunt & canuſium ſe receperunt:quos paula frugi mulier magna ſedulitate exceptos fouit. Varro copias omnis canuſium traduxit.Litteras ad ſenatum dedit.tantum terroris & tumultus intra mœnia romana fuit ut nil aliud q̃ luctus exaudiretur.Verum decreto Fabii:& ſenatus omnia ut tanta ſtrages patiebatur ſedata ſunt quippe ſpatio.xxx.dierum luctus eſt finitus omnes fere ſamnites lucani locrẽſes:hirpini:Metapontini:Brutii:Apuli & alii populi complures:& ciſalpini galli ad Annibalem deſecerunt:Varroni romam redeunti q̃us tãtæ calamitatis uir ſtolidiſſimus cauſa fuiſſet ab omnibus ordinibus obuiam itum eſt:& gr̃æ actæ q̃ de re publica in tam aduerſa fortuna non deſperaſſet. Interĩ Mago ad urbes deficientes ab Annibale miſſus eſt & ut inuitas etiam cogeret ipſe per agrũ campanũ mare inferum petiit neapolim oppugnaturus.Vrbem quippe maritimam exoptabat tamen mœnia illius urbis conſpecta ſuperatu difficillima eum ab oppugnatione deterruerũt.inde capuam longa tẽporis felicitate ac indulgentia fortunæ luxuriantem per deditionem accepit. Illa nanque ciuitas in luxuriam ſemper prona fuit:non ingeniorum modo uitio ſed affluenti copia uoluptatum:& illecebris omnis amœnitatis maritimæ:terreſtriſque:ut nec libidini nec ſumptibus modus ullus eſſet. ubi cum Annibal hyemaſſet & campanis conditionibus pacis ut optauerant conceſſis habita oratione in ſenatu ipſe cum exercitu effœminatus eſt:& cum uoluptatibus immodicis dies noctesque indulgeret & epulis uinoque:ac ſcortis operam daret:Laudatiſſimus iuuenis perolla ni pater ſuus pacuuius obſtitiſſet:eum inter epulas confodere deſtinauerat.poſtea Nolam ſe contulit:& cum per proditionem ut ſperauerat ciuitate potiri non poſſet eam effœminatorum militum corona circundedit. Marcellus ut eum muris ſuccedere uidit acie intra portam inſtructa cum magno impetu erupit ubi atrox pugna aliquãdi u fuit:ſed dẽſiſſmus imber prælium diremit.xxx.pœnorum ceciderunt.romanorũ nullus.

UVA. BHSC. IyR_094

Tertio die uterqꝫ in aciem copias eduxit:& utrinqꝫ militibꝫ adhortatis pugnatum ē. pœni terga uerterūt:& in castra compulsi sunt. tunc primum Annibal uici se posse a romanis didicit postero die indutiis datis quisque suos sepeliuit. Annibal hyberna repetens apuliæ circa arpos cōsedit. C. Fabiur post Annibalis profectionē agrum campanum ferro ignique depopulatus est. Annibal tarento potitus est præter arcē: in quam Salinator præsidii causa se receperat & astu punico naues tarentinorū plaustris impositas miraculose Annibal per montem egit: Marcellus in Sicilia expugnauit Syracusas: ubi archimedes geometra insignis occubuit: cū e superiore loco Marcellus incendium tantæ urbis prospexisset lachrymas emisit Capua demum obsessa Annibal magna parte impedimentoꝝ relicta: & grauibus armis cū delectis equitibus: peditibusque ad festinandū aptissimis capuam contēdit & Tifata occupauit. Ibique cum pugnaretur: atque urbem obsidione liberare nō posset romā iter cōuertit & infesto agmine agrum fregelanum depopulatus: nam illi pontes inciderant quo iter ad urbē impediretur per frusinatem: ferentinatem: anagninumque agrum in labicanum uenit. ide Tusculū contendit: & intra mœnia non receptus gabios descendit. octo milibus passuum ab urbe castra posuit. At Appius proconsul eum uia Appia sequutus porta capena romā ingressus ut consternati ciues: & matronæ animū resumerent media urbe per carinas: & suburam in exquilias contendit. ī de digressus inter exquilinam & collinam portā castra posuit. ædiles plebis comeatum eo comportarunt consules: senatusque in castra uenerunt. ibi de summa rei publicæ cōsultatum: placuit ut cōsules circa collinā: exquillinamque portam castra ponerent: &. C. calphurnius prætor urbanus arci & capitolio præesset: & ut senatus frequens in foro contineretur siquid in tam subitis casibus consulto opus esset. Interea Annibal castra metatus ē ad anienē. ibique statiuis positis ipse cum duobus milibus equitum a porta collina usque ad templum herculis progressus ē: atque unde maxime poterat mœnia situmque urbis obequitās contemplatur tali licentia uagari Annibalem impūe romanus miles indigne ferens immissis equitibus eum repressit. postero die anienem trāsgressus in aciem copias eduxit pugnaturus nec romāi pugnā detrectauere ni densissimus imber præliū diremisset. Quod cum sequēti die itidem accidisset Annibal proclamauit potiundæ urbis interdum sibi mentem: interdum fortunā nō dari & omni spe deposita in brutios se recepit. Dum hæc in italia agerentur duo fulmina belli scipiones publius: & Gneus fratres in hispania occubuerunt. ex quorum morte illic & romæ luctus fuit. Sed. L. Martius Septimi filius eques romanus iuuenis sollers & impiger disciplina Gnei scipionis edoctus cum. T. fōteio. p. scipionis legato militibus ex fuga collectis: & quibusdam de præsidiis deductis rem romanam tutatus est: & cū imperator romæ quereretur: nec aliquis illuc ubi duo clarissimi imperatores ceciderant proficisci auderet scipio: qui postea appellatus est aphricāus filius. p. scipionis qui in hispania occubuerat quattuor ferme: ac uigiti annos natus ut eo mitteretur comitiorum die efflagitauit: & cum senatores ætatis rationem haberēt: grauissima oratione de sua ætate ac imperio quod petebat differēs ut in hispaniam mitteretur sine cunctatione patres cōmouit Igitur cum. xxx. quinqueremibus profectus per omīa thusci marisalpes atque gallicum sinum. dein de pyrenei circūuectus promōtorium emporiis copias exposuit inde Tarraconem pedibus cōtēdit: ubi cōuentum sociorum habuit. eodem legiones ex hybernis conuenire cum iussisset ipse cum quinque milibus sociorum a tarracone ad exercitum profectus est: & ueteribus militibus pro cōcione laudatis eos nouam carthaginem oppugnatum duxit: quam ingēti labore: ac industria expugnauit. nā qua mari alluitur urbem ingressus est & ingrediēs per aquam Neptunum sibi ducem esse arbitratus est. Inde pacata hispāia. fœdere icto cum Syphace: ac ludis funebribus apud carthaginē celebratis in honorem patris patruique tarraconem uenit. Inter hæc Asdrubal ex hispania scipiōem fugiēs ut Annibali se cōiūgeret alpes transcendit & placentiam expugnare conatus est: cui Liuius salinator consul obuiam processit. & cum litteræ asdrubalis ad fratrē iterceptæ essent romam ad senatum missæ sunt cum per iterpretem eas legisset claudius Nero. Qui postquā patribus sentētiam aperuit suam: sex milibus peditum & mile equitibus electis noctu profectus maximis itineribus ānibale ignorāte ad collegam uenit: qui ad senogalliam castra habebat. & cum māus cōseruissent asdrubal uia elusus pugnādo cecidit. Nero ea nocte quæ sequuta est pugnā citatiore q̄ inde uenerat agmine sexta die in sua castra reuersus est: & caput asdrubalis ante hostiū stationes proiici iussit: Annibal dolore & publico & priuato ictus carthaginis fortunā se cognoscere professus est. Scipio romam rediit. cui extra urbē in æde bellone senatus datus est: & cum de rebus a se gestis diseruisset nec triumphare posset: quoniā sine magistratu rem gesserat urbem ingressus est: & præda ærario illata. omnes centuriæ in genti consensu fauoreque consulē scipionem cum. p. licinio crasso pontifice maximo creauerunt: & cū aphricam prouinciam decerni sibi optaret fabio in senatu aduersante quod optabat minime assequutus est prouinciæ cōsulibus daretæ scipioni sicilia crasso brutii contra annibalem. Itaque scipio adiutus ab hetruscis & nō nullis aliis populis ita opus ursit ut die. xl. q̄ ex syluis materies cæsa est naues instructæ armatæque in aquam deductæ sint. & nō nulli uoluntarii ex marsis pelignis & marrucinis nomina in classem scipionis dederunt. Qui. xxx. nauibus longis uoluntariorum. vii. ferme milibus in naues impositis in siciliam traiecit: ubi uoluntarios milites in centurias ordinēque distribuit. ex hisque. ccc. iuuenes florētes ætate ac uirium robore inermes circa se habebat ignaros: ad quem usum neque armati neque centuriati seruarētur. Inde cum locrenses de defectione cogitarēt: & annibal iam arce potitus ad eos proficiscitur e messana scipio locros transmisit & fugato annibale cum proditores supplicio affecisset messanam reuersus est. cum iam finis āni esset. C. cecilius Metellus dictator a crasso qui erat in brutiis comitiorꝫ causa dictus ē. &. L. ueturius philo magister

UVA. BHSC. IyR_094

equitum comitia per dictatorem habita. M. cor. cethegus &. T. Sempro. Tuditãus cõsules creati & dictator magistratu se abdicauit. Scipioni procõsuli cum eo exercitu & classe quam habebat prorogatum in annũ imperium est. prouinciæ consulibus decretæ cornelio hetruria cum ueteri exercitu. Sẽpronio brutii cõtra annibalem: nouas legiones conscriberet. Hoc anno statua matris ideæ ex pessimonte urbe phrygiæ romam aducta est: & Megalesia instituta. Scipioque nasica uir optimus iudicatus. Scipio procõsul q̃ disciplinã militarem fregisset: & q̃ solutæ non ut decebat imperatorem romanũ in senatu accusatus est: quẽ Metellus oratione defendit. Legati cum prætore in siciliam missi sunt ut ea quæ uulgata erant rumoribus de cultu: ac desidia imperatoris: deque soluta militiæ disciplina oculis comperta romã referrent. Quibus uenientibus syracusas scipio nõ uerba sed res ad purgandum se preparauit: & rem aliter esse ac dictũ fuerat ostendit. quippe omnẽ exercitum eo cõuenire classemque expediri iussit tanquã terrestri naualique prælio eo die dimicãdũ fuisset. postero die terrestres: naualesque exercitus nõ instructos modo: sed hos decurrentes: classem uero in portu simulachrum & ipsam edentẽ naualis pugnæ ostẽdit: & cum armamentaria horrea: cæteroſque belli apparatus uidissent: quod fœlix fauſtumque populo romano sibique esset ex decreto senatus ut in aphricã traiiceret scipioni permiserunt. qui suos milites adhortatus nauigauit suoque aduẽtu maximo terrori hostibus fuit. Inde syphacẽ Aldrubalẽque uicit. nã noctu hybernacula pœnoꝝ lignea temereque ex materie agrorum extructa incendio absumpsit. sic binis castris deletis ingẽti præda potitus est. & Syphax captus ad Scipionẽ perducitur. quem ille romã misit. Carthaginenses scipionem timentes muros ac propugnacula reficiebant. Legatosque ad annibalẽ miserunt: qui illum in patriã iã laborantem reuocarent: quos ãnibal flendo audiuit accusans pœnos qui supplementũ ac pecuniã denegauerant: & cũ excedens italiã respexisset deos ac se detestatus est q̃ cruentos milites romanoꝝ sanguine ad cannas non statim ad urbẽ duxissẽt se centũ milibus armatorũ ad transimenũ & cannas cæsis circa casilinum cumas: nolamque consenuisse & scipionem ire ad carthaginem ausum qui consul in italia pœnũ hostem nõ uidisset hæc incusans in aphricam transmittẽs ad leptim classem appulit. copiisque expositis zamam contendit: ubi utrinque magna solertia instructo exercitu cum annibal pacẽ a scipione peteret & ille recusaret inquiens: postq̃ pacẽ ferre nõ potuisti bellũ quod diu optasti accipe. igitur pugnatum est. Annibal uictus adrumentum se recepit. Inde carthaginẽ accitus in senatu fassus est: nec spem salutis alibiq̃ in pace ponendã eẽ: unde legati carthaginenſiũ ad scipionem uenere pacẽ eflagitantes. Scipio pacis cõditionibus datis carthaginẽ tributariã fecit. inde exercitu in naues impositio in siciliam traiecit & per italiã nõ minus lætam pacis q̃ uictoriæ, effusis etiã hominibus causa officii ad honores præbendos. turba etiam agrestiũ: uias obsidente romam uenit: clarissimoque omnium triumpho urbem: & capitolium inuectus est.

UVA. BHSC. IyR_094

Rdior arma:Propoſitio eſt qua Syllius captãs attẽtionem ac docilitatem oſtendit: aperitque ſe deſcripturum bellum punicum ſecundum. Attentum facit auditorem rerum magnitudine propoſita. Docilem ſumma paucis comprehenſa: Cauſa principii Fabius inquit: Nulla alia eſt q̃ ut auditorem quo ſit nobis in cæteris partibus accommodatior comparemus id fieri tribus: uel maxime poteſt: ſi beniuolum: attentum: docilem fecerimus auditorem. Sunt & illa excitandis ad audiendum non inutilia: ſi nos neque diu moraturos: neque extra cauſam dicturos exiſtiment. Docilẽ: ſine dubio & hæc ipſa præſtat attẽtio. ſed & illud ſi breuiter: & dilucide ſumma rei: de qua cognoſcere debeant indicauerimus: quod Homerus atque Virgilius operum ſuorum principiis faciunt. nam iſtius rei modus eſt: ut propoſitioni ſimilior ſit: q̃ expoſitõni: nec quomodo quidque ſit actum: ſed de quibus dicturus ſit orator oſtẽdat. Sum inq̃t Syllius deſcripturus arma & præſtantiam bellicam populi romani: qua illius gloria non modo per totum orbẽ propagata eſt. Verũ uſque ad aſtra penetrauit: & q̃ carthago belli ſtudioſiſſima: & romani æmula imperii leges & iugum romanorum ſubire: patique coacta eſt: & hoc primo ſecundoque bello punico. nam tertio ab æmiliano Scipione funditus eſt euerſa: & cineres in capitolium relati: reſtituta fuit poſtea ab Auguſto eodem anno: quo Corynthus. Aeneadũ: romanorum: qui ab Aenea ducunt originem: quorum ars militia erat: qua & gloriam ſimul & imperium compararunt: Agere quippe ac pati fortia romanorum erat. Ferox: bellicoſa. Ferotia enim in bello dicitur & ferox eſt perpetuum epitheton Martis. Oenotria iura: romanas leges: & italas. nam italia dicta ẽ œnotria ab œnotro fratre peucetii filio Lycaonis regis Arcadiæ: q auſones ĩ ſinu campano œnotros appellauit. Strabo ait: Illa pars Italiæ: quæ ẽ a freto ſiculo uſque ad ſinũ tarẽtinũ & poſſidomatem protenditur apud ãtiquos œnotria dicebat. Et regia regum œnotriorũ pandoſia erat: ubi Alexãder moloſſorũ rex oraculo deceptus cæſus eſt. Poſtmodũ tota Italia œnotria dicta eſt.

RDIOR ARMA QVIBVSCOE

LO SE GLORIA TOLLIT

A eneadum: patiturque ferox œnotria iura
C arthago. da muſa decus memorare laborum
A ntiquæ heſperiæ: quantoſque ad bella crearit:
E t quot roma uiros ſacri cum perfida pacti.
G ens cadmea ſuper regno certamina mouit.
Quæſitumque diu qua tandem poneret arce
T errarum fortuna caput. ter marte ſiniſtro
I uratumque ioui fœdus conuentaque patrum
S idonii fregere duces: atque impius enſis
T er placidam ſuaſit temerando rumpere pacem.

Da muſa decus: beniuolum reddit auditorem inuocatione muſarum: quas præcidere uatibus antiquitas credidit. Poetæ ſtatim poſt maximam propoſitionem emerẽdi fauoris gratia muſas inuocant: ut arrogantiã deuitẽt: & cum ad aliquem locũ peruenerint grauioré uota repetũt: quod Horatius in arte poetica præcepit. Nec deus interſit: niſi nodus iudice dignus inciderit. Præcatur ergo dari ſibi a numine poſſe memorare labores nobilis ac generoſæ italiæ: & quot & quam præſtantiſſimos uiros illa habuerit: cum populus carthaginenſis iacta. fœdera uiolando: ut imperaret bellum contra ius: faſque populo romano intulit: Et cum diu dubitatum eſt: & quæſitum in utra iſtarum urbium: poſt uarios utrinque labores uellet fortuna ponere caput orbis: & imperii ſedem. Antiquæ: nobilis italiæ: quæ & heſperia dicitur. Quot: ad numerum refertur. Quantos: ad præſtantiam bellicam. Gens cadmea: carthaginenſis oriunda a phœnicibus: quibus imperauit Cadmus. Perfida: uiolatrix nulla fide ſeruata. Pacti ſacri: fœderis ſacroſancti: quoniam in percutiendis fœderibus Iuppiter inuocabatur. Sex fuerunt fœdera inter romanos & carthaginenſes ante ſecundum bellum punicum: quæ in æneis tabulis ſcripta: in templo Iouis capitolini ſeruata fuerunt: autore Polybio. Primum fuit eiectis regibus. M. Bruto: & Valerio conſulibus. Item alia duo ante primum bellum punicum. Quartum peracto primo bello cum Luctatio conſule. Quintum poſt illud Luctatii. Sextum cum Haſdrubale. Super regno: de regno: ut ſcilicet imperaret: quoniam de imperio dimicabatur. uter ſcilicet imperaret. Sed Hannibal ea tranſgreſſus eſt quæ ſeruanda ſunt: cum non de uita: ſed imperio certatur. Quæſitum: dubitatum: qui enĩ dubitat inquirit: & addubitatio generat dolorem: unde dolere aliquando idem eſt: quod inquirere. Ariſtoteles in metaphyſicis: Multi non indoluerunt inquit. & Virgilius in ethna: Si tamen Virgilii eſt: quæ ſub illius nomine circunfertur. Non eſt hic cauſa dolendi. Tandem: poſt multa prælia: & diutinos labores. Qua arce: romana ſcilicet: an punica: ideſt capitolio an byrſa. Ter marte ſiniſtro: Tria inquit bella punica fuerunt: ſed medium: quod narraturus ſum maioris negocii fuit atque diſcriminis: & ſic tangit capita rerum: quas narraturus ẽ. Marte ſiniſtro: infelici euentu pugnæ: quoniam ſemper uicti fuerunt. Ioui: qui inuocabatur in ſanciendis fœderibus. lege formulam apud Liuium. Conuenta: pacta ſenatorum. Impius enſis: arma magno ſtudio: ac temporis interuallo comparata. Temerando: uiolando iacta fœdera.

UVA. BHSC. IyR_094

Finem:ut ſcilicet altera pars delectetur. Excidiumque uiciſſim:in parte operis mei huius inqt licet præfari mihi: quod in principio ſummæ totius profeſſi ſunt: plerique rerum ſcriptores,bel lum maxime memorabile omnium: quæ unq̄ geſta ſunt me ſcripturum: quod Hannibale duce carthaginenſes cum populo romano geſſerunt. Nam neque ualidiores opibus ullæ inter ſe ciuita tes:genteſque cōtulerunt arma: neque his tantum unq̄ uiriū aut roboris fuit: & haud ignotas bel li artes inter ſe:ſed expertas primo punico conſerebant bello:& adeo uaria belli fortuna: ancepſ que mars fuit:ut propius fuerint perí culo:qui uicerunt,odiis etiam maiorí bus certarunt q̄ uiribus romanis indi gnantibus: quod uictoribus uicti ultro inferrent arma: pœnis quod ſuperbe auareque crederent imperatum uictis eſſe. Viciſſim:mutuo. Gentes: ipſi romani ſcilicet: & carthaginenſes:quo rum uterque alteri excidium molieba tur:& neuter alterū imperare uolebat.

Sed medio finem bello:excidiumque uiciſſim
Molitæ gentes:propiuſque fuere periclo
Quis ſuperare datum:reſerauit dardanus arces
Dictor agenoreas:obſeſſa palatia uallo
Penorum:ac muris defendit roma ſalutem
Pantarum cauſas irarum:odiumque peremni
Seruatum ſtudio:et mandata nepotibus arma
Pas aperire mihi:ſuperaſque recludere mentes
Iamque adeo magni repetam primordia motus.
Pygmalioneis quondam per cerula terris
Pollutum fugiens fraterno crimine regnum

Molitæ:parauerūt ſūma ope. Quis: quibus belli fortuna conceſſit: ut uin cerent:adeo cruēta uictoria fuit: ut lo co patebit ſuo. Reſerauit dardanus arces:Scipio Aphricanus carthaginem ad tributum redegit: & urbem illā to tiens rebellem & contumacē: primaſ que ſibi partes uendicātem populo ro mano peruiam fecit. Agenoreas:car thaginenſes pœnos appellat ſidonios.tyrios phœnicas:agenoreos:cadmeos: ſarranos: qa originē habuerūt a phœnicia:ubi ē ſidon:tyrus:ſarra: & ubi regnauit Agenor p̄ Cadmi. Dictor darda nus:Scipio romanus dux belli.Romanos appellat dardanios:rheteos:pergameos:æneadas:lauren tes:auſonios:œnotros:ideos:hectoreos:teucros.Aeneas enim ex Troia uenit:ī agrū laurentē ducē tibus fatis ad maiora rerū initia:cuius filius Aſcanius albam cōdidit: a quo reges albani:uſque ad Amuliū & Numitorē:cuius filia Rhea ſyluia cōpreſſa a Marte ī luco martis:q erat ſub albano mō te Remū peperit:ac Romulū:a quo Roma. Obſeſſa palatia uallo pœnoꝝ:qm Annibal ad anienē caſtra poſuit:& ad portā collinā adequitās haſtam intra urbis mœnia primus cōtorſit: unde Ply. loquēs de ſtatuis ait:Et adeo diſcrimē omne ſublatū ē: ut Annibalis etiam ſtatuæ tribus locis ea urbe uiſant: intra cuius muros ſolus hoſtiū emiſit haſtā. Palatiū ē mons e regione ad auētinum. & palatia ponit p tota urbe. Tantarū cauſas irarū: precat nunc ut liceat ſibi aperire cauſas perpe tui odii:quod inter utrūque populū uſque fuit. Studio:uolūtate perſeuerāti. Mandata nepoti bus arma:bellū punicum ī genere intelligit:quod Dido eluſa ab Aenea:ut Vir.finxit:a quo roma ni ducunt originē ſucceſſoribus ſuis gerendū contra æneadas mādauit:& imitatur Virgiliū:apud quē Dido moritura dicit:Exoriare aliquis noſtris ex oſſibus ultor: Qui face dardanios:ferroque ſequare colonos.Nunc olim quocunque dabunt ſe tēpore uires.Litora litoribus cōtraria fluctibus undas imprecor:arma armis pugnēt:ipſique nepotes.& in ſecūdo uolumine Syllius canit. Ipſa py ram ſuper ingentē ſtans ſaucia Dido.Mandabat tyriis ultricia bella futuris. Superaſque reclude re mētes:nam paulopoſt narrabat uaticiniū Iunonis & præſagia cladū populi romani: & in tranſi tu alpium uenus apud Ioue queſta eſt:timens romanis ſuis.Ille omīa fata recluſit:& Iuno monuit Annibalem:cum caſtra ad anienem metatus eſſet: ne urbe potiri ſperaret: inuito Ioue:quem ſu per capitolium fulmina molientem oſtendit: & Martem in campo martio: & ægida palladis: & ipſam pallada gorgoneos accinctam furores: aliaque numina in urbem declinaſſe: ut eam a bar baris tuerentur. Recludere:aperire:promere. Adeo:certe. Pygmaloneis: Narratio eſt: qua cauſa odii:& per conſequens tanti belli aperitur:& repetit paucis aduentum Didonis in aphricam quæ tantæ fœlicitatis fuit: ut inter barbaras & efferas nationes nouam coloniam deducere potue rit:Carthaginem ſcilicet: quam puto Didonem denominaſſe a nomine Carthaginis: tanquam anguſtiore:quæ illius Herculis filia fuit: qui Tyri colebatur: ut Cicero ſcribit in libris de natura deorum:Arx quæ in ædito loco urbis ſita erat Byrſa appellabatur. Appianus dicit phœnices con didiſſe carthaginem in Lybia annis quinquaginta ante Ilii captiuitatem: conditoremque fuiſſe Xorum & Carchedonem:hanc urbem Iuno caput terrarum fore deſtinauerat: quippe illa magis quam argis & mycenis delectabat.Pœni quippe Iunonem hæreditaria ſuperſtitione humano ſan guine placabāt.Verum cum uidiſſet romanos uagari iam claſſe per mare tyrrhenum:timens car thagini belli furorem pœnis immiſit:qui nauali prælio uicti fuerunt ad egates: quæ ſunt in mari ſiculo:ut dictum eſt. Pygmalioneis: phœniſſis: ubi regnauit Pygmalion. Fraterno crimine: quoniam Pygmalion frater Sycheum maritum ſuum fraude necauerat: ut illius theſauro potire tur Dido monita ſomnio:ut ſcribit Appianus: collectis his quibus pygmalionis ſæuitia inuiſa fu erant:pecuniiſque in unum congeſtis in libyam nauigauit:& illic ubi nunc carthago eſt cōſedit.

UVA. BHSC. IyR_094

Oræ fatali: regioni libyes ad quam fata eam ducebant ut carthago conderetur. Secto tauro: dido ſoluens ex phenicia in cyprum uela dedit: ubi bytias ueneris ſacerdos cum magna puellarum manu quæ ad ſacra uenerant didoni ſe iunxit. inde ad aphricam uentum eſt: ubi emit tantum terræ quantum circundaret corium bubulum: quod diſſectum in multas ligulas comprehendit fere ſpatium uiginti ſtadiorum. expellentibus deinde eos incolis: inquit Apianus tantum ſoli deprecati ſunt in quod ſe conferrẽt quantum taurino corio circundare poſſent: illi ſe iureiurando conceſſuros firmauerãt. hi corium per minuta ſecantes circumpoſuere loco ubi nunc eſt arx carthaginis quæ ob id byrſa appellata eſt: & ideo canit Virgilius Mercatique ſolum facti de nomĩe byrſam: taurino quantum poſſent circundare tergo. Litora: quoniam locus ubi carthago erat eſt peninſula habẽs ambitum ſtadiorum. cc. lx. muro cinctum ſuperçilium etiã erectum & circum circa habitatum: illic fuit byrſa. arx. Ante argos: argi urbs peloponneſi caput argiuæ regionis ubi dicitur natus iuno. Mycene urbs etiã peloponneſi ubi regnauit agamemnon hæ urbes iunoni ſacræ habebant: & erant. Alta: priſca. Profugis: didoni ac comitibus profugis ex phenicia. Optauit: elegit propter loci oportunitatem cum eſſet ad mare. Sic Virgilius: Optauitque locum regno. Aeternam gentem: nunquam ceſſaturum imperium: & gentẽ nunquam habituram finem. Exerere: attollẽ caput ſuper alias urbes quæ alti nominis erant ciuium ardentiſſima uirtute ſubnixa: & innumeris claris triumphis: & quæ iam ad totius orbis imperium: & tantam illam magnitudinem aſpirabat. Totum orbem: ſeruit affectui ipſius iunonis poeta. nã res inimicorum quamuis exiguæ ſint: tamen inuidis magnæ uidẽtur. Vnde dicit Ouidius: Vicinumque pecus grandius uber habet. non enim tunc romani nauigabant per omnia maria: ſed uix in Siciliam traiecerant duce appio claudio caudice. ſic ob id cognominato: quoniam primus ſuaſit romanis nauim conſcendere. Romani quippe ut ſcribit Seneca ad paulinũ de breuitate uitæ plurium tabularũ contextum caudicem appellabant. Vnde tabulæ codices dicuntur. Tranquillus in tyberio: Claudius caudex primus freto claſſe traiecto pœnos ſicilia expulit. Propius: uicinius. timens inquit carthagini: & ne romani propius accederent primi belli punici ſuſcitauit incendia. Phœnicũ: carthaginenſium. Contuſo: fracto atque uicto. nam ſuccubuerunt pœni in primo bello punico: conſule Luctatio. Primæ pugnæ: primi belli punici. Fractis ceptis: contuſis conatibus & principiis punicis in mari ſiculo ad egates. Sicanio: ſiculo mari. Sicani antiqſſima gẽs hiſpana a ſicori amne denoĩata hĩtauerũt primus latiũ: inde ĩ ſiciliã tranſgreſſi ſicaniã denoĩarunt. durauit aũt primũ bellum punicũ ad. xxiiii. annos. Arma remolitur retractat & inſtaurat: & ſic conflatũ eſt ſecundũ bellum punicũ duce annibale. Dux: annibal ipſe ſolertiſſimus ad oĩa. Sufficit: ſubmiſtrat affectui iunonis. Agmina: exercitũ contra romanos. ipſe dux inquit ſtrenuus & crudelis in romanos erat iunoni pro magno exercitu. unde talẽ nacta ducem bellũ mouit. Turbanti: iunoni paranti turbare & prouocare in pernicĩẽ romanorũ mare ac terras. Induit iras deæ: ideſt ipſe Annibal concepit aĩo ſuo ĩ romanos tales iras quales iuno hẽbat acerbiſſima romani noĩs inimica. Audet: propter illius amplitudinẽ & ſollertiã bellandi. Solũ: hunc unũ annibalem. Componere fatis: ideſt opponere romanis: ut ipſa fato quodã deſtinauerat. unde cũ uiro tã ſanguĩeo ſuperbiret: & talẽ ducem qualẽ diu optauerat, tandẽ nacta eẽt prouidens opera & auſpitio annibalis calamitates romanorũ quadã ſtomachatione romanis ĩſultat. dicẽs eſto æneas me ſuita ĩ italiam nauigauit: & regno atque uxore potitus ẽ quod mihi dolori fuit: ſed maior pfecto erit uoluptas ĩ calãitatibus ueſtris o romani q illũ & martẽ genti uĩæ ĩſcribitis: q̃ fuerit dolor ĩ aduẽtu æneæ. rependã ĩqt doloꝛ ẽ uoluptate ppedĩẽ uẽtura.

Haud ĩſcia: nõ ignara cũ eẽt numẽ cladũ qbus annibal romãos ĩ italia affecit. In regna latini: ĩ italiã & latiũ cuius caput ẽ roma ĩ latio regnauit latius rex aboriginũ & ſocer æneæ. Mox: paulo poſt. Sæuo turbĩe: crudeliſſĩo martis ĩpetu. Intu. la. uerba iunonis ĩſultãtis ro. noĩ & cladibus futuris: & utĩ cõceſſiõep q̃dã ſtõachationẽ. Exul darda. æneas troiãus oriũdus a dardão iouis filio.

F atali dido lybies appellitur oræ:
T um precio mercata locos noua mœnia ponit
C ingere: qua ſecto permiſſum littora tauro
H ic iuno ante argos: ſic credidit alta uetuſtas
A nte agamẽnoniam gratiſſima tecta mycenen
O ptauit profugis æternã condere gentem.
V erũ ubi magnanimus romã caput urbibus alte
E xerere: ac miſſas etiã trans æquora claſſes
T otum ſigna uidet uictricia ferre per orbem
I ã propius metuens bellãdi corda furore
P henicum exſtimulat: ſed enim conamine primæ
C ontuſo pugnæ: fractiſque in gurgite ceptis
S icanio lybicis: iterum inſtaurata capeſſens
A rma remolitur: dux agmina ſufficit unus
T urbãti terras: pontumque mouere parãti.
I ãque deæ cunctas ſibi belliger induit iras
A nnibal: hunc audet ſolum componere fatis.
S anguineo cum læta uiro: atque in regna latini
T urbine mox ſæuo uenientum haud inſcia cladũ

UVA. BHSC. IyR_094

Intulerit:eſto inquit q̄ æneas potuit inferre in latium troianos & numina:& ad dedecus æneam profugū exulem appellat. Dardaniam:ipſos troianos. ſic Virgi. Ilium in italiam portans uictoſ que penates quos appellat numia bis capta ad contemptū: quia bis troia capta fuit:prius ab hercu le tempore Laomedontis:poſtea regnante priamo. Varro ait in ſecundo rerum humanar& darda num ex Samothracia in phrygiam:& æneam e phrygia in italiā penates attuliſſe. Caſius hemina ſamotrhacum deos tradit apud nos penates dici. Samothraces aūt dii ſunt ut autor ē Varro duæ uiriles ſpecies æneæ:quæ illic ante portas locabātur. Nigidius ait penates dii apollo & neptunus. Dionyſius ait. Romæ ſacellū eſt haud procul a foro uia qua itur ad carinas: in quo ſunt dii penates iuuenes duo pila tenētes. in aliis tēplis iuuenes duo militari habitu penates dicti: quia per eos penitus ſpiramus:per quos corpus & animam habemus. Sceptra lauinia: regnū apud lauinum quod æneas in latio condidit: & a nomine uxoris lauinū appellauit. eſto inquit q̄ poſuerit ſibi & ſuis in latio ſedem: & regnum parauerit quod per ſceptrū ſignificatur:& regnauerit in urbe lauino. Dum:modo inquit certam has calamitates non curo ad uotū me iuita omnia ſucceſſiſſe æneæ. Ticine:ad Ticinum urbē & fluuium eiuſdem nominis annibal exercitū roma num prīo ꝓfligauit.P.Scipione conſ. Ticinus nunc dicit papia. Similis mihi:eo animi affectu ī romanos quo ego ſum: quoniam pugnante ſcipione in ipſo fluuio aqua trebiæ contra roma nos aſſurrexit: minatuſque ē ſcipio ſe cum primū poſſet alueum illi adempturum. & Trebiam pœnū non italum appellauit:& annibal appellat illum ſuū trebiam. Per celtica rura:galliam ciſalpinam. nam galli eā oram italiæ inco luerunt:quos græci uno uocabulo celtas appellant. Pergameo:romano. Stipantibus: replētibus & condenſantibus alueum & uadum. nam ſtipare eſt condenſare Virgi. dulcia mella ſtipant.

Traſimenus:lacus perufinus denomīatus ut fingit poeta a Traſimeno iuuene formoſiſſimo amato ab Agylla nympha. apud hunc lacum flaminius cecidit:& exercitus romanus profligatus eſt. Tabo:ſanguine putrefacto in maxima copia. Dum cannas tumulum heſperiæ: cannæ uicus apuliæ prope aufidum ubi romani memorabilem illam & luctuoſam cladem acceperunt:ut ibi totius fere italiæ uideretur eſſe ſepulchrum. nam quīquaginta milia romanorū in eo prœlio deſiderata ſunt:& conſul Paulus. Ideo dicit Plinius. Non cannæ buſto inſignes romani nominis. Campum iapyga: apulum. apulia dicta eſt iapygia ab Iapyge filio dedali & puellæ cretenſis: qui illic regnauit:& peucetius in iapygiis montibus habitauit:& accolas a nomine ſuo peucetios denominauit.

Sublimis:alacri animo geſtiens in aere. Vadi dubium: habentem alueum repletum cadaueribus uſque ad ſuperficiem:ut ſuperatis iam ripis dubium eſſet ubi fuerit uadum:ideſt alueus & concauitas fluuii. Coeuntibus: coniunctis propter cadauera quibus erat repletus alueus. Rumpentem:cum difficultate emittentem ī mare adriacum propter cadauera quæ curſum impediebant.

Hæc ait: iuno ſcilicet & annibalem ferociſſimum ad bella gerenda accendit. Facta ad mauortia:ad laudem bellicā & gloriam. Ingenio motus auidus:deſcribit mores annibalis: & callidum ingenium. de quo Liuius: nullo labore aut corpus fatigari aut aīus uinci poterat: caloris ac frigoris patiētia par:cibi potioniſque deſiderio naturali non uoluntate modus finitus:uigiliar& ſomni que nec die nec nocte diſcrimīata tempora. Id quod gerendis rebus ſuperfuiſſet quieti datum: ea neque molli ſtrato neque ſilentio accerſita. multi ſæpe militari ſagulo opertum humi iacentem inter cuſtodias ſtationeſque militum conſpexerunt:ueſtitus nihil inter æquales excellens: arma atque equi conſpiciebantur: equitum peditumque idem longe primus erat: princeps prœlium inibat:ultimus prœlio excedebat. has tantas uiri uirtutes ingentia uitia equabant:inhumana crudelitas:perfidia pluſquam punica:nihil ueri:nihil ſancti:nulliuſque dei metus:nullum iuſiurandum: nulla religio. Auidus motus: ideſt perturbationis & tumultus:cum eſſet eius animus in quies. Ingenio:ſuapte natura erat enim natura talis. Ingenium proprie eſt quædam interior animi uis:qua intelligimus ea quæ ab aliis non didicimus. ponitur etiam & pro natura a poetis ut in hoc loco:& apud Virgi. in georgicis. Fideique ſiniſter:nullam hēns fidem:quoniā in ipſo fuit perfidia pluſq̄ punica. Exuberās:redundās undique aſtutia. Deuius æqui:alienus ab oī iuſtitia.

I ntulerit latio ſpreta me troius inquit
E xul dardaniam:et bis numina capta penates
S ceptraque fundarit uictor lauinia teucris:
D um romana tuæ ticine cadauera ripæ
N on capiant:ſimiliſque mihi per celtica rura
S anguine pergameo trebia:et ſtipantibus armis
C orporibuſque uirum retro fluat.ac ſua largo
S tagna reformidet traſimenus turbida tabo
D um cannas tumulū heſperiæ:campūque cruore
A uſonio merſum ſublimis iapyga cernā:
T eque uadi dubium coeuntibus aufide ripis
P er clypeos:galeaſque uirū:cæſoſque per artus
V ix iter adriaci rumpentē ad littora ponti
H æc ait:ac iuuenem facta ad mauortia flammat.
I ngenio motus auidus fideique ſiniſter
I s fuit:exuberans aſtu.ſed deuius æqui

UVA. BHSC. IyR_094

Armato.ī.ipſi annibali in armis nulla erat reuerentia numinis. nullus pudor:nulla pietas oīa.n.ſacra profana hēbat:ac ſi nullū fuiſſet numen. Improba uirtus:inſatiabilis & quæ nullo fine cōtinebaf.& deſpiciebat pacem animus ad bella natus. His ſup:pter hæc quæ dicta ſūt ætas uiri dis eū ad pugnā īcitabat natus quippe erat.xxvi.ānos cū aſdrubal occiſus ē.ī hiſpania cui ipſe ſucceſſit. Auet egates abolere.i.cupit delere infamiā q̄ ſui maiores pugna nauali ad egates inſulas uicti a luctatio cōſule acceperūr:cū quo federa iacta ſūt quæ ānibal ī ipſo mari ſiculo mergere & irrita facere decreuerat ut dedecus ſuoꝝ parētum in perniciem romanorum uerteret. Dat mē tē iuno:imitatio ē Virgiliana.Ille.n.introducit iunonē impellētem turnū ad pugnā cōtra troianos. Ac laudum ſpe corda fatigat.i. immittit ī aīum ipſius ānibalis ingentem ardorē luadis quam ex rebus geſtis cōtra romanos conſequuturus eēt.trahimur inqt Cicero oēs laudis ſtudio & optimus q̄ſque maxīe gloria ducīf ad gloriā q̄ppe nati ſumus: & honorem q ē p̄mium uirtutis:quo animus generoſus cēſeri gaudet. Fatigat: ſtimulat:& accendit ut id cōſequeretur ad quod aīus a natura bene inſtitutus perare debet ut finē aſſequaf ſuū .lāque aut nocturno:tātus erat ardor belli & rabies ānibalis q̄ ferebatur in romanos ut p quietem ſe ī capitoliū irrūpe & alpes ſupare uideret:& pugnæ ſimulachra obiret.Cice.li.ii de diuinatione loquēs de aīorum ui natura atque motu dicit.itaque in eo & formæ uerſātur & actiones:& multa audiri. multa dici uidef.hæc.ſ.imbecillo remiſſoque aīo multa oībus mōis cōfuſa & uariata uerſantur in animis:& agitanf. de q̄bus uigilātes aut cogitauimus aut egimus.hoc & lucrecius ait:In ſomnis eadē plerumque uidemur obire cauſidici cās ageī & cōponere leges:Induperatores pugnare ac prælia obire. Capitolia: capitoliū dictū eſt qm̄ cum fundamenta effoderenf inuētum illic fuit caput humanū quod portēdebat caput orbis eo loci futurū. Turbato ad lumīa ſomno:adeo uocem horrendam noctu in ſomnis ānibal emittebat ut famuli expergefacti & territi luminibus eū adire cogerenf ignari quod ſibi uellet cum per quietem tam horrēde clamaret. Trucem:horrendam. Vaſta ſilentia:noctem intempeſtam. Inania bella:ſimulachra pugnæ. Hanc rabiem:hūc furorem inquit & rabiem in romanos addiderat ānibali furor patris amilcaris.In fines:cōtra italiā.

Saturnia arua:italiā & latiū ī quo latuit ſaturnus apd ianū.Oui.ī faſtis.Dicta quoque ē latiū late deo ſi ue dicta ē italia ſaturnia ab ubertate reꝝ ut ait Dionyſius Alicarnaſſeus.ip̄e uero inqt nullā terrā ubertate reꝝ oīum italiæ compabo.ī q̄ uidi triū fructuū culturas:æſtiuā:hybernā:& atūnalem & hoc in cāpano agro.nō mirū ergo ſi tā uberrimā terrā ſaturniā appellarunt. nam ſaturnū putauerunt deum omnium felicitatum:& copioſa atque fertilia ſaturno dicabant. Puero.ānibali nato nouem ferme annos. Prius furor:nam amilcar coegit eum iurare ſe cum ætas competeret capitalē fore hoſtē populi ro. Addiderat:innatæ .ſ. ferociæ:& cupiditati bellicæ. Tandē:cū eſſet ille exercitum ī hiſpaniā traiecturus & filiū relicturus. Ortus ſarrana priſci barcæ degente:repetit poeta originem amilcaris altius:quam referebat ad barcā qui cum didone ex tyro ī libyam nauigauit.& a bello qui fuit rex aſyriorum originem hēbat.ideo ait belides iuuenis.ab hoc barca cognomīata ē factio barchina apud carthaginem cuius caput erat amilcar belus primus rex aſyriorum ſyderalis ſciētiæ repertor ſepultus ē.in media babilone a quo reges aſyri beli cognomīati ſunt. Famulam tyron:ſeruientem pygmalioni tyrāno tyrus adiūcta fuit cōtineti quoddā aggere ab Alexādro magno cū eā obſideret.ītula enī erat & Tyrii ppter purpuræ tīcturā nō ſolū a regibus uerū ét a romāis libertate donati ſūt. Belides iuuenis:barcas q̄ originē ducebat a bello. Tyrāni:pygmaliōis. Hoc ortu:tali origine ac rebus geſtis nobile ut inqt Ariſtoteles dī id qd ex bono pdiit ſemine:generoſum āt qd a ſua natura nō degenerat. Spectatus dextra:clarus bello & uiribus. Solers nutrire furores:ſciēs mouere animos ad īdignationē & īpellere ad quoſcunque affectus. Seuit:inſeruit pectori ipſius ānibals.

Armato nullus diuum pudor:improba uirtus
Et pacis deſpectus honos:penituſque medullis
Sanguinis humani flagrat ſitis his ſuper æui
Fore uirens auet egates abolere parentum
Dedecus:ac ſiculo demergere federa ponto
Dat mentem iuno:ac laudum ſpe corda fatigat.
Iamque aut nocturno penetrat capitolia uiſu.
Aut rapidis fertur per ſummas paſſibus alpes
Sæpe etiam famuli turbato ad lumina ſummo
Expauere trucem per uaſta ſilentia uocem
Aclargo ſudore uirum inuenere futuras
Miſcentem pugnas:et inania bella gerentem
Hanc rabiem in fines italum :ſaturniaque arua
Addiderat tandem puero patrius furor ortus
Sarrana priſci bārcæ de gente uetuſtos
Abelo numerabat auos:namque orba marito
Cum fugeret dido famulam tyron:impia diri
Belides iuuenis uitauerat arma tyranni.
Et ſe participem caſus ſociarat in omnis
Nobilis hoc ortu:et dextra ſpectatus amilcar
Vt fari:primamque datum diſtinguere lingua
Annibali uocem:ſolers nutrire furores
Romanum ſeuit puerili in pectore bellum.

UVA. BHSC. IyR_094

Vrbe fuit media: describit tẽplum in quo ānibal iurauit bellum contra romanos: & dicit illū iurasse p manes Didonis q̃ quis aliqui scripserint iurasse ad pedes herculis ūde Martialis loquẽs de statua herculis q̃ uidex ī priuatis edibus habebat sic scribit. Hac puer ad libycas iurauerat ānibal aras. Pria formidine, horrore hac ueneratiõe maiorꝝ qm̃ iuno sanguie hũano illic placabatur. Taxus ẽ arbor tristis & dira, in arcadia tã præsentis ẽ ueneni ut si quis sub ea sumpto cibo dormiat statim moriatur infixo clauo æneo arbor fit ĩnoxia: a taxo toxica dicta sũt quasi taxica, picea mõtes amat atque frigora feralis arbor. Squalentibus: incultis & feralibus: picea: teda ilex cupressus erãt dicatæ busto ac ferales. squalidũ dicitur incultũ & sordidũ inquit. Sex. Põpeius sic appellatũ q̃ proxime similitudinẽ habet sq̃mæ pisciũ. Stãt: erectæ sẽ statuæ marmoreæ maiorꝝ. Mœstæ: hoc est ad laudẽ artificis q ī marmore affectus expressit. Belus parẽs: primus rex assiriorũ & auctor generis. noĩe parẽtis uenit nõ modo pater sed auus: ab auus & attauus. series est rerum quædã cõtinuata cõgressio. Nepotũ: successorum & qui fuerũt post bellũ. Gloria gentis: qm̃ agenor significat uirũ uehementer fortẽ. Phenix: qui dedit nom̃ Pheniciæ. Ipsa sedet eternũ coniuncta sycheo: historiã sequitur poeta: quod d' ænea: Didoneque canit Vir. fabulosũ ẽ: & id ennius primũ finxit ad ignominiam carthaginensiũ quos aphricanus domuit cuius res gestas celebrauit ānalibus. Dido cum in aphricam nouam coloniã deduxisset fugiẽs pygmaleonem q sycheũ auũculum & uirũ suũ siue aceruã ut ait trogus herculis sacerdotẽ qui honos apud phenicas a rege secundus erat ad aras herculeas mactauerat & hyarbas getulus eã uxorẽ cupẽt ne fides marito prius data uiolaret sibi mortẽ cõsciuit. de qua trogus: cum hyarbas mauritanorꝝ rex decẽ pœnorꝝ principibus ad se accersitis elisæ nuptias sub bel

V rbe fuit media sacrum genetricis elisæ
M anibus: et patria tyriis formidine cultum
Q uod taxi circum: et piceæ squalentibus umbris
A bdiderant: cælique arcebant lumine templum
H oc sese ut perhibent curis mortalibus olim
E xuerat regina loco: stant marmore mœstæ
E ffigies: beluſque parens: omnisque nepotum
A bello series: stat gloria gentis agenor
E t qui longa dedit terris cognomina phenix
I psa sedet tandem æternum coniuncta sycheo
A nte pedes ensis phrygius iacet: ordine centum
S tant aræ cælique deis: hereboque potenti:
H ic crine effuso: atque enneæ numina diuæ
A tque acheronta uocat stygia cum ueste sacerdos
I mmugit tellus: rumpitque horrenda per umbras
S ibila: inacensi flagrant altaribus ignes.
T um magico uolitant cantu per inania manes
E xciti: uultuſque in marmore sudat elisæ
A nnibal hæc patrio iussu ad penetralia fertur
I ngressique habitus: atque ora explorat amilcar
N on ille euantis massylæ palluit iras

li denũtiatiõe petit, respõdit Dido se iturã quo sua & urbis fata uocarent: ī hoc triũ mẽsiũ sumpto spatio pyra ī ultĩa pte urbis ĩstructa uelut placatura uiri manes inferiasque ãte nuptias missura multas hostias cedit: & sũpto gladio pyrã ascẽdit atque ita ad populũ rĩspitiẽs iturã se ad uirũ sicut p̃cipe rẽt dixit uitãque gladio finiuit. Ensis phrygius: relictus ab ænea quo se iteremit. Oui. p̃buit æneas & cãm mortis & ensẽ: Ipsa sua dido cõcidit usa mãu. Erebo, plutõi. Enneæ diuæ: ꝓserpinæ, ẽna oppidũ ẽ siciliæ iter syracusas & erycẽ mõtẽ habẽs cãpũ fertilẽ & floridũ adeo ut canes sagire nõ possint. ubi quõdam auctore strabone erat ædes cereri ac ꝓserpinæ sacra: ꝓpe ennã rapta fuit ꝓserpina, unde ẽnea diua dicit. nũc dicit castrũ ennæ: a qua ẽnenses populi apud Liuiũ: & cosmographos. Acheron flu. inferorꝝ styx ẽ palus & significat tristitiã ex q̃ ideo dicit nasci cocytus qm̃ ex tristitia orit luctus. Veste stygia: nigra, niger enĩ color plutõi dicatus ẽ. Rũpit: sese rũpẽdo emittit. Exciti: euocati ab ĩferis manũ inqt Nõius dicit clarũ. ũde & mane ĩde uolũt deos appellari manes ideſt bonos: ac ꝓsperos qa melior mors sapiẽtioribus q̃ uita ꝓbet. Manes ut ait Aurelius autore sex. Põpeio dicũtur boni ũde dii ĩanes manũ antiq bonũ dicebãt. Manes dii ab Auguribus uocabãtur eos per omnia manare credebant eosque deos superos atque inferos dicebant. manes etiam ponũtur pro anima: ut supra manibus elisæ sacrũ. i. dicatũ umbræ ipsius didonis. Per inania: ærem qui est corpus rarum.

Ad hæc penetralia: loca sacra & dicata manibus elisæ: penetrale sacrificiũ dicitur quod ĩ interiore parte sacrarii cõficitur: unde & penetralia cuiusque dicuntur. & penes nos quod in potestate nostra est. Habitus: qualitatem uultus ut indolem contemplaretur in puero. Ora: faciem & uultũ an scilicet palleret audito stridore & uiso tabo. unde cum interrito uultu ingrederetur optimam spem futuræ uirtutis cuius iam tunc indoles cernebatur daret. Massylæ heuantis: id est furentis & correptæ spiritu phanatico sacerdotis. nam heuare furere dicimus: & bacchari. Imitatur Virgiliũ fingentem in quarto æneidos Didonem euocasse sacerdotem gentis massylæ quæ magicis carminibus multum ualebat: sed Pli. libro. xxx. q̃ æthyopes hesperii magice ualuerint non meminit: sed eius artis inuentorem fuisse zoroastem imperside. postea apud Telmessum uiguisse. Vnde transiuisse ad Thessalas urbes. Vnde Menander fabulam complexam ambages.

UVA. BHSC. IyR_094

mulierum detrahentiũ lunã e cælo theſſalã cognominauit:& ideo Papinius in thebaide. Qualis per nubila phœbes. Atracia rubet arte labor:& rhombum theſſalum apud poetas legimus. Diros ritus: crudeles ac deteſtabiles:quoniam numina apud illos humano ſanguine placabant. Vnde ſcri. Diony ſius alicarnaſeus ueteres ſaturno ſacrificabant cæde hoĩum ut apud carthaginẽ quouſque ſterit. Ta bo:ſanguine putrefacto cæſoꝝ.ſ.in ſacris illis nefariis. Audito cardine: Vir.foribus cardo ſtridebat ahenis & ãnibal cũ hoc templum ingrederet audiretque ſtridorem cardinũ:ac flammas uideret nõ ti muit quod magnã indolem oſtẽdit pri q exoſculatus ẽ filium: & talibus uerbis hortatus eſt ad bellũ romanis inferen dũ. Gens rediuiua phrygũ:uerba amil caris hortantis filiũ contra nomẽ roma num:qbus romanos ĩ contẽptũ atque ĩ uidiam trahit augetque rei ĩdignitatẽ ut magis aĩum puerilem accendat oſtẽ dens carthaginẽſes alti noĩs & ſtematis premi federibus iniquis ab iiuſtis roma nis q a phrygibus ſemiuiris origine ha buerunt. Inde monet illũ a perſona ſua dicens conatũ ſe eẽ & conaturũ totis ui ribus ut tali dedecore patriam liberet ſuã:ſed ſi fata nõ permittẽt hortaꝫ mo netque filiũ ut hoc onus aſſumat ne pa ter incaſum uideaꝫ laboraſſe & deiceps quo aduixerit laboratuꝝ. Rediuiua: renouata a phrygibus ſemiuiris. rediui uum eſt ex uetuſto renouatum. Cicero prima actione ĩ uerrem. Vtrum exiſtĩa tis minus opis eſſe unã colũnam efficeꝫ ab integra nouã nullo lapide rediuiuo.

Alũnos. i. carthaginenſes oriundos a cadmo multi nominis rege pheniciæ.

Fœderibus:que fuerunt pcuſſa cũ lu ctatio poſt primũ bellũ punicũ ab ipſo amilcare pre annibalis cui autore poly bio poteſtas data eſt a carthaginenſibus faciendi qcquid e re pu.eſſet.cedẽs igitꝫ tẽpori ad luctatiũ miſit legatos q de federe agerent. Conditiones pacis hæ fuerunt: ut carthaginẽſes omni ſicilia cederent neque deinceps hyeroni bellum inferrent:& ut omnes captiuos ſine pretio red derent:atque talenta argẽti euboica duo milia & ducẽta romanis penderent annos uigĩti. patres id p̃ terea conditionibus addiderunt ut nõ ſolum ſicilia ſed ẽt omnibus inſulis quæ inter ſiciliam : atque italiam mediæ ſunt carthaginenſes cederent:amilcar igitur qui hæc federa percuſſerat uir ingentis ſpiritus & prudentia ac fortitudine nemini ſecundus angebatur: & ideo filium ad patriæ libertatem tuendam pellendumque dedecus accendebat. Premit:urget & reprimit ab inceptis. Concipe bel la:animo iam incipias cogitare de bello futuro cum romanis. Laurentibus:romanis a laurento oppi do latii. Pubes tyrrhena:iuuentus romana & itala. Tyrrhenos inquit Strabo romani hetruſcos appel lant a tyrrheno atys filio qui ex lydia colonos in hanc regionem traduxit:& igreſſus tãdem hãc oram a ſuo nomine tyrrheniam uocauit. Subiicit: ſubiungit ipſe ãnibal uerbis patris. Haud mollia di ctu:uerba præſe ferẽtia claram indolem quoniam nihil puerile:nihil molle aut fœmineum ſapiebãt ſed uirile. Romanos terra atque undis:uerba annibalis iurantis bellum cõtra romanos. Rhetea fa ta:id eſt romana predixerant oracula populum romanum futurum dominum totius orbis quod & Virgilius repetiit. Rheteum eſt promõtorium troadis & quia romani originem hẽbãt a troianis ideo fata romana appellat rhetea. Nõ ſuperi:ſeruat decorum perfidi & impii pueri ãnibalis cui nullus erat dei metus. nullus pudor ideſt nõ obſtabũt mihi dii ĩuocati cum federa iacta fuerunt. Martem cohibentia pacta:federa quæ uetabãt bellum. Tarpeiaque ſaxa: ideſt capitolium : cui nomẽ dedit tarpeia uirgo filia tarpei qui arci capitolinæ præerat cum pugnatum eſt inter romanos & ſabinos id eſt rupes capitolina non erit mihi imperuia quemadmodum fuit gallis ſenonibus. Noſtri martis: qui nobis fauet non illius quem romani parentem ſuum dicunt: & illum genti ſuæ inſcribũt. Tu os manes:tuam animam o dido quæ bellum gerẽdum cum Romanis mãdaſti. Triformi diuæ:pro ſerpiæ Varro ait. Iuno dicta q̃ una cũ ioue iuuat. luna q̃ ſola luceat noctu ide dicta noctiluca hãc ut ſolẽ apollinem qdam dianã uocãt quæ & deuiana dicitur. epicarmus & ennius appellant proſerpinã quia ſub terra modo in dextram mõ in ſiniſtrã moueaꝫ. Recludit:aperit hoſtias uiuas & ſic extiſpi cinã ſignificat in qua & aruſpicina hetruſci claruerunt : ut autor eſt Cicero ĩ libris de diuinatione.

Non diros templi ritus aſperſaque tabo
Limina:et audito ſurgentes cardine flammas.
Olli permulcens genitor caput oſcula libat
Attollitque animos hortando:et talibus implet.
Gens rediuiua phrygum cadmeæ ſtirpis alumnos
Federibus non æqua præmit:ſi fata negarint
Dedecus id patriæ noſtra depellere dextra.
Hæc tua ſit laus nate uelis age concipe bella
Latura exitium laurentibus horreat ortus
Iam pubes tyrrhena tuos:partuſque recuſent
Eſurgente puer latiæ producere matres.
His acuit ſtimulis:ſubiicitque haud mollia dictu
Romanos terra:atque undis ubi competet ætas
Ferro ignique ſequar:rheteaque fata reuoluam
Non ſuperi mihi:non martem cohibentia pacta
Non celſæ obſtiterint alpes:tarpeiaque ſaxa.
Hanc mentem iuro noſtri per numina martis
Per manes regina tuos:tum nigra triformi
Hoſtia mactatur diuæ:raptimque recludit

UVA. BHSC. IyR_094

Spirantes:adhuc uiuos ut ex inſpectiõe extoꝝ poſſet uaticinari futura. Animã:hoſtiæ ſectæ. Properatis:celeriter aptis. Conſulit:petit inde ſortes arte q̃ callebat & ꝓfitebaꝰ. Vbi intrauit mẽtes ſuperũ poſtq̃ correpta fuit ſpũ:ac repleta numine:& potuit intelligere numinũ mẽtes iſpectis extis cœpit uaticinari. Etolos late:uaticiniũ ſacerdotis cuius furentis decorũ ſeruat poeta: qm nõ ſeruato rerũ ordine:ſed acta furore ſeriẽ hiſtoriæ cõfundit:& ab eo icipit quod poſtremũ fuit & qbuſdã utitur iuolucris ut uaticinãtem decet p campos ætolos itelligit apuliã i qua regnauit Diomedes ætolus cum dauni regis filiã uxorẽ duxiſſet i apulia fuit pugna cãnenſis de q̃ itelligit. Conſterni:operiri & tegi cadaueribus cæſorũ militũ. Lacus: pugnã ad trãſimenũ intelligit lacũ peruſinũ ubi.xv. mil.ro. ceciderũt & flaminius conſul. Ideo:romano ab ida ſylua troiana. Flagrãtis: repletos ſanguine purpureo ut uideanꝰ flagrare. Quãta ꝓcul moles:alpes itelligit i q̃rum ſumitate ac preruptis ſaxis nono die annibal caſtra poſuit iõ ait pẽdent tua caſtra. Rapiꝰ:raptim ducitur uerſus italiã quo alpibus ſuperatis .xv. die peruenit. Trepidãtia fumant mœnia:ſagunthũ intelligit incẽſam ab ãnibale octauo mẽſe poſtq̃ oppugnari cepta eſt. Axe heſperio:hiſpano cælo heſperia hiſpania ab heſpero ſtella qm̃ eſt ad occaſũ ſoliſ:& ultra iberũ eſt ſagunthus prope mare. Sydoniis: punicis.

Eridanus: i quẽ emittũt Ticinus & trebia:& ſic intelligit pugnã ad ticinum & trebiam. lacet ore truci:Marcellum innuit q quinquies conſul fuit & inſidiis circũuentus ab annibale in apulia nõ ꝓcul a uenuſia cæſus ẽ Marcellus cæſo uiridomaro duce inſubrum apud claſtidiũ uicum tertia opima ſpolia ioui ferẽtria rettulit.prima rettulerat Romulus cæſo Acrone duce cecinnẽſium ſecũda Cornelius caſſus cæſo larte Tolumnio hetruſcorum duce.ſpolia opima dicebantur quæ dux duci ꝺtrahebat ab opibus dicta ut ſẽtit Plutarchus quoniã erãt ꝓcioſiora cæteris ſpoliis. Horreſcit tempeſtas nimbis:Liuius ait:cum annibal copias in aciem eduxiſſet pugnaturus prope urbem imber ingens grandine mixtus ita utranque aciem turbauit ut uix armis retentis in caſtra ſe ſe receperint. Nimbus eſt uis uenti cum pluuia. Rupro polo:ſciſſis nubibus & diductis coruſcat emittendo flammam. Bellantem iouem:quoniam uiſus fuit iuppiter ſuper capitoliũ tractãs fulmina contra annibalẽ. Venientia fata:ea quæ futura erant de annibale noluit iuno annibalem ſciret finem ſuũ:& calamitatem. nam poſtq̃ ſuperatus a Scipione fuit in aſiam ad Antiochum ſe contulit inde ad pruſiam regem bythinniæ Vbi cum a Romanis repoſceretur hauſto ueneno uitam finiuit execratus regnum pruſiæ & hoſpitales deos uiolatæ ab eo fidei teſtes inuocans poculum exhauſit. ideo dicit poeta latent caſus longique labores.poſitus fuit in arca apud libyſſam cum titulo hic ſitus eſt annibal. Fibræ conticuere:ideſt ſtatim ſacerdos obticuit nec potuit in extis cognoſcere futuros caſus uetante iunone. Atque hominum finem gades:Liuius ait:ita deide nouem annis in hiſpania augendo punico imperio rem geſſit ut appareret maius eum quam quod gereret agitare in animo bellum.gades ſunt duæ inſulæ ad fretum gaditanum ſiue herculeum ubi hercules poſuit columnas quaſi terminos expeditionis ſuæ cum illic acceſſiſſet ad interficiendum gerionem. Quidam dixerunt autore Strabone columnas herculis illas dici quæ uiſebantur in templo herculis apud gades:& erãt exære cubitorum octo in quibus ſumptus templi conſtructi erat inſcriptus.de quibus ſic ſcribit Plinius.proxima autem faucibus utrinque impoſiti montes cohercent clauſtra. abyla aphricæ & europe calpe laborum herculis metæ quam ob cauſam indigenæ columnas eius dei uocant creduntque perfoſſas excluſa antea admiſiſſe maria & rerum naturam mutaſſe faciem. Hominum fines: quoniam ultra gades non ſunt habitatores:calpe mons eſt ad fretum uerſus europam ut dictum eſt:

S pirantes artus poſcens reſponſa ſacerdos.
A c fugientem animam properatis conſulit extis
A ſt ubi queſitas artis de more uetuſto
I ntrauit mentes ſuperum ſic deinde profatur.
A etolos late conſterni milite campos
I deoque lacus flagrantes ſanguine cerno:
Q uanta procul moles ſcopulis ad ſydera tendit
C uius in aerio pendent tua uertice caſtra.
I amque iugis agmen rapitur: trepidantia fumant
M œnia:et heſperio tellus porrecta ſub axe
S idoniis lucet flammis:fluit ecce cruentus
E ridanus iacet ore truci ſuper arma uiroſque
T ertia qui tulerit ſublimis opima tonanti:
H eu quæ nam ſubitis horreſcit turbida nimbis
T empeſtas:ruptoque polo micat igneus æther.
M agna parant ſuperi:tonat alti regia cæli
B ellantẽque iouem cerno:uenientia fata
S cire ultra uetuit iuno fibræque repente
C onticuere latent caſus:longique labores.
S ic clauſum linquens arcano pectore bellum
A tque hominum finem gades:calpenque ſequutus

UVA. BHSC. IyR_094

Garamantica ſigna:libyca garamantes ſunt populi aphricæ ultra getulos amilcar nono ãno ex quo exercitum in hiſpaniam traiecerat in acie cecidit cui ſucceſſit aſdrubal gener:& per octo annos imperium tenuit. Ductor tyrius: amilcar pœnus. Opes ſolis occidui:opes hiſpanorum qui ſunt ad ſolis occaſum Iberus & betis ſunt flumina hiſpaniæ ĩde beticolæ & iberi.betica eſt pars ulterioris hiſpaniæ: eadem ab incolis appellatur turdetania & quondam reliquam hiſpaniam opibus ſuperabat interſecatur beti fluuio. Spatiis iniquis:id eſt ãguſtis quoniam eos uexabat:nec permittebat uagari ſed coercebat bello. Triſtia corda ducis:deſcribit nunc aſdrubalis naturam. Triſtia: ſæuera & ſine aliqua hilaritate. Immedicabilis:quæ non poterat ſedari:ẽ autẽ ira ebullitio ſanguinis circa præcordia.

Dum fert herculeis garamantica ſigna columnis
Occumbit ſæuo tyrius certamine ductor.
Interea rerum aſdrubali traduntur habenæ
Occidui qui ſolis opes:et uulgus iberum
Beticolaſque uiros ſpatiis agitabat iniquis
Triſtia corda ducis:ſimul immedicabilis ira
Et fructus regni feritas erat aſper amore
Sanguinis:et metui demens credebat honorem
Nec nota docilis pœna ſatiare furores.
Ore excellentem:et ſpectatum fortibus auſis
Antiqua de ſtirpe tagum:ſuperumque: hõiumque
Immemor:erecto ſuffixum robore mœſtis
Oſtentabat ouans populis ſine funere regem
Auriferi tagus aſcito cognomine fontis
Perque antra:et ripas nymphis ululatus iberis
Meonium non ille uadum:non lydia mallet
Stagna ſibi:nec qui riguo perfunditur auro
Campum:atque illatis hermi flaueſcit harenis
Primus inire manu:poſtremus ponere martem
Cum rapidum effuſis ageret ſublimis habenis
Quadrupedem:non enſe uirum:non eminus haſta
Siſtere erat.uolitabat ouans:acieſque per ambas
Iam tagus auratis agnoſcebatur in armis.
Quem poſtq̃ diro ſuſpenſum robore uidit
Deformem:lateri famulus clam corripit enſem
Dilectum domino:pernixque irrumpit in aulam
Atque immite ferit geminato uulnere pectus.
At pœni:ſuccenſa ira:turbataque luctu.

Feritas eſt pluſquam uitium & cadit ĩ hominem ea ratiõe qua omnem humanitatem depoſuit & moribus iam eſt fera nomine tantum homo.feritati opponitur heroica uirtus quæ naturam tranſcendit humanam & aliquid ĩ ſe diuinitatis habere uidetur. Ariſtoteles in.vii. moralium loquẽs de feritate ſic ſcribit: ut dicitur de quibuſdam efferatis gentibus circa pontum alios crudis delectari alios humanis carnibus: alios inuicem tradere natos:ut in conuiuiis comedãt. præterea inquit coitus maſculorum feritas eſt & mala conſuetudo. illos ergo qui malignitate cæteros ſuperaſſẽt hac infami appellatione notabant antiqui: & contra cum aliquem admirabantur heroem diuumque appellabant ut lacones dicere conſueuerunt. Docilis: dicitur qui poteſt diſcere & aptus eſt ad aliquam rem. Nota pœna:ſupplicio uulgato:ſed propter inſitã feritatem ſemp nouum aliquod ſuppliciũ excogitabat cum aliquis nocens pœna erat afficiendus. Furores:iram animi ſui. Tagus fluuius ex celtiberia originem habet piſciũ feraciſſimus oſtreorumque:per uetones carpentanos ac luſitanos in æquinoctialem labitur occaſum habens raméta auri a quo flumine hic Tagus regulus cognominabatur. Ore excellentem:forma & uiribus præſtantem. Immemor hominum: & diuum:id eſt nullam habẽs rationem humanitatis & oblitus hominem ab homine quicũque ſit ille nõ eſſe alienum & nefas eſſe uiolari regem a rege potiſſimum:& numen uelle ſanctam eſſe inter homines ſocietatem crudelitas minime humanum malum eſt inquit Seneca .Indignumque tam miti animo. ferina iſta rabies eſt ſanguine gaudere ac uulneribus & abiecto homine in ſilueſtre animal tranſire. Sine funere: ſine honore exequiarum. Aſcito:aſſumpto nomine a tago qui habet harenas aureas. Meonium nõ ille uadum:ſenſus eſt gratior fuit aſdrubali cædes tagi & ſupplicium omni auro quod ferũt pactolus & hermus.Meonia prouincia aſiæ alio nomine lydia dicta a lydo fratre Tyrrheni.duos habet fluuios uoluentes aurum:pactolum qui oritur ex Tinolo monte:& hermum qui labitur ex monte Iro.

Meonium uadum :pactolum. Ille aſdrubal. Riguo:fluenti. Flaueſcit:auri flauo colore tingitur propter harenas auratas:& per campum ſparſas excreſcente fluuio campoſque undante. Inire: ĩibat pugnam primus:& poſtremus diſcedebat. Ponere: ponebat. Ageret: admotis calcaribus: impelleret. Sublimis: dicitur in altum elatus. Non erat ſiſtere:nam dabatur alicui eum reprimere aut uulnerare. Auratis armis: alludit ad aurum tagi: a quo hic denominabatur. Diro: robore: crudeli ligno & cruce. Deformem: lacerum. Pernix: uelox. Aulam:tentorium aſdrubalis: quem confodit in ultionem domini ſui quem ille tanta ignominia affecerat. Luctu: qui eſt ægritudo ex eius qui carus fuerit interitu acerbo.

UVA. BHSC. IyR_094

Sæuis crudelitate: ſunt. n. efferati. Tormenta: qbus illũ torquerent: Candens chalybs: ignitũ ferrũ chalibes ſunt populi in ponto apud quos generoſius ferrũ repertũ ẽ: & chalybs appellatũ. Verbera: ſũt inſtrumẽta oblonga qbus aliquẽ uerberamus: ut uimina flagella lora. Inde uerberare ẽ uerberibus cedere. Paſſim: ubique ſiue undique. Innumeris ictibus: crebris uerberibus. Carnifice: illorum q ſeruũ laniabant: & torquebant. Peſtis: magnũ malũ ſignificat. Omni ſãguine rupto: effuſo ex oĩbus mẽbris liquefactis. i. conſũptis. Mens intacta manet: deſcribit poeta fortitudinẽ huius ſerui. fortitudo enĩ eſt uirtus aĩ ĩ mediocritate conſiſtẽs: quæ uerſaf circa terribile genus mortis ut eſt in bello qa morte nihil ẽ terribilius. nã aufert oẽ bonũ qd ẽ ĩ uita. de hoc ſeruo Li. ait cõphẽſuſque a circũſtantibus haud alio q̃ ſi euaſiſſet uultu tormẽtis quoque cũ laceraref eo fuit hĩtu oris ut ſupante lætitia ridẽtis ẽt ſpetiẽ p̃buerit. huius fortitudinis ſeruilis meĩt ẽt Valerius. Repoſcit crucẽ dñi: cupiebat affigi palo. ut fuerat dñs. cuius ſupliciũ erecto aĩo & forti r̃poſcebat. Piacula: piare ĩ hac ſignificatione ẽ expurgare ĩde piacula & dicunf ea quibus utebanf antiq ad aliquod ſcelus expiandũ unde dicit Sinon Virgilianus culpã hanc miſerorum morte piabunt. hoc ſuppliciũ ſerui erat tãquã piaculũ cædis quã ille cõmiſerat credidit qppe rudis antiquitas cæſorũ manes talibus ĩ feriis delectari & iõ Achilles homericus patrocli funus talibus ornauit uictimis & eneas turnũ occidit. p pallante. Piacula: expurgatõnes. Pœnæ ſpretæ: ſup plicii quod ille forti aĩo ſpernebat ac deridebat. Erepto ductore: cæſo aſdrubale. Alacri certamĩe: læto ſtudio & contentione poſcit ãnibalẽ ductorẽ ipſe exercitus. Liui. ait ĩ aſdrubalis locũ haud dubia res fuit qn p̃rogatiuã militarẽ q̃ ex tẽplo annibal ĩtra p̃toriũ delatus impatorque ĩgenti oĩum clamore atque aſſenſu appellatus erat fauor ẽt plebis ſequebaf. Imago prĩæ uirtutis: qm̃ amilcar ut ſcri. polybius & prudẽtia & robore aĩ nulli fuit ſecundus. Studia: conatus & aĩ cupiditatẽ q̃ in romanos ducebatur & ad imitationem paternæ uirtutis: a qua degenerare turpiſſimum eſt.

E t ſæuis gens læta: ruunt tormentaque portant.
N on ignes: candenſque chalybs: nõ uerbera paſſim
I ctibus innumeris lacerum ſcindentia corpus
C arnificæ ue manus: penitus ue infuſa medullis
P eſtis: et in medio lucentes uulnere flammæ
C eſſauere: ferum uiſu dictuque: per artem
S æuitiæ extenti quantum tormenta uidebant
C reuerunt artus: atque omni ſanguine rupto
O ſſa liquefactis fumarunt feruida membris
M ens intacta manet: ſuperat: ridetque dolores
S pectanti ſimilis feſſoſque labore miniſtros
I ncrepitat: dominique crucẽ clamore repoſcit.
H æc inter ſpretæ miſeranda piacula pœnæ
E repto trepidus ductore exercitus una
A nnibalem uoce: atque alacri certamine poſcit:
H uic ſtudia accendit patriæ uirtutis imago
H uic fama in populos iurati dedita belli.
H uic uirides auſis animi: feruorque decorus
A tque armata dolis mens: et uis inſita fandi.
P rimi ductorem libyci clamore ſalutant
M ox et pyrenes populi: et bellator iberus.
C ontinuoque ferox oritur fiducia menti
C eſſiſſe imperio tantum terræque mariſque
E oliis candens auſtris: et lampade phœbi

inſiſtendum quippe eſt maiorum ueſtigiis ſi clari illi fuerunt & domeſtica exempla ſperni nõ debẽt: Fama iurati belli: quoniam iurauerat ad aras ſe fore hoſtẽ populi romani & hæc fama uulgata erat ĩ populos. ut non poſſet annibal citra dedecus ceſſare igitur hæc omnia mentem illius honoris & gloriæ cupidam accendebant ne degenerare uideretur. Animi uirides: apti in illa ætate ad audendum. natus enim erat ut dictum eſt. xxvi. annos. Feruor decorus: ardor pugnandi qui decus afferebat ãnibali. Primi ductorem: deſcribit populos qui cæſo aſdrubale appellauerunt annibalem ductorem exercitus ſalutaruntque imperatorem. Pyrenes populi: qui habitant ad pyreneos montes qui gallias ab hiſpaniis diuidunt. Bellator iberus: bellicoſus populus hiſpaniæ. Ceſſiſſe imperio: fiduciam animo concepit annibal rei conficiendæ quam moliebatur cum ueniſſent ſub ditione tot populi & mare: quoniam erat iam imperator & terra mariquc rem gerere poterat. habebat iam hiſpanias & libyam. Ferox: magna & bello apta. Eoliis candens auſtris: deſcribit libyam quæ eſt expoſita ad auſtrum. & ſubdita cancro ſigno cæleſti diuiditur ab aſia uerſus orientem nilo fluuio qui ſeptem oſtiis in mare euoluitur. Verſus ſeptemtrionem diuiditur ab europa freto gaditano. Strabo ſic ait. Qui itaque terrarum orbem diuiſerunt inæqualiter id fecere. q̃ autem in tria diuiſerunt tripartita diuiſio indicat: ſed tantum abeſt libyam tertiam eſſe orbis partem ut etiam poſita cum europa aſiæ non æquetur. & fortaſſe minor eſt quam europa. Viribus profecto multo impar. nam maxima mediterraneæ pars & regio circa oceanum deſerta eſt: & ad ſolitudinem accedit q̃ multa loca quæ habitari poſſent non habitantur propter feras. multum quoque torrida zona occupat ideo ait ſyllius & lampade phœbi torquetur maxime: ſcilicet ſole aſcendente ad cancrum. tũc enim

UVA. BHSC. IyR_094

radii quasi perpendiculariter super illos descendunt. Syene profecto ciuitas puinciæ thebaidos sub æstiuo tropico constituta ē: & eo die ut inquit Macrobius quo sol certā partem ingredit cancri hora diei sexta quoniā sol tunc super ipsum uertitur uerticem ciuitatis nulla illic potest i terris de quoli bet corpore umbra iaci. Vnde lucanus: atque umbras nusq̄ flectente syene. & sic erit syene principiū torridæ Zonæ i qua qui habitant ut æthyopes & qui sunt i una parte taprobanæ insulæ solæ existen te in cācro umbrā iaciunt in austrū fit. n. tunc sol septētrionalis. spaciū Zonæ torridæ ē a cancro ad capricornū: a qua sol nunq̄ recedit diui dens eā per parallelos. a capricorno ad cancrū qui sunt illius termini. sol enim nec potest ascendere supra cācrum. nec descendere infra capricornū & ideo hūc ifimū solis terminū noie capricorni ap pellauerūt. quoniā inde sol incipit asce dere ut facit capra cū pascit appetens frondes. terminum āt æstiuū noie cācri quoniā inde sol incipit regredi ad capri cornū ut facit cancer. cælum & sic terra quæ subest tanquam punctum in quin que partes diuiditur. greci appellant. Zonas nos cingula quæ terrā ābiunt ap pellamus: & ut cæli regiones sese hēnt i calor ac rigore ita & terra qcquid ē circa duas extremitates. i. septētrionē: & austrū quoniā a sole nimiū distat ppetuo gelu riget: & sic hitari non potest: quoniam glacialis ille aer nec aīalibꝫ nec frugibus uitā mīstrat afflatu. qppe aeris tēpati oīa uiuūt. In medio ce lo ē Zona p q̄ sol fertur obliquus & nunq̄ ab ipsa recedit: q̄ sua presentia semp adurit. Inter hanc: & utrāque extremā duæ relinquunt tēperate calore mediæ Zonæ: & rigore duaꝫ extremarū: quarum tēperatarum alterā nos habitamus quæ ē ad septētrionem cuius uertex a nobis semp uidet propter obliquitatem orizontis qui nobis adeo deprimit ut stellæ ambientes polū arcticum nunq̄ possint oc cidere cosmice. altera ē ad austrum imperuia nobis ppter torridā Zonā quæ est i medio an aliqui ha bitent eā non ē meū iudicare: sed doctioribus relinquere. si āt sunt habitatores supra se alium uerti cem habēt qui dicitur austrinus. & septētriones nostri occultant ppter rotunditatē terræ & obliqui tatem orizontis qui illis deprimit in austrum & eleuatur supra polum nostrū ut ratio Mathematica cogit. Zodiacus qui a nostris signifer dicit est obliquus. & hoc primū intellexit Anaximāder Mileśi/ us: & signa quæ i ipso sunt cleostratus. habet duas portas ut dixi quas transgredi non potest. In capri corno fit brumale solstitiū a quo incipit ascendere p lineā ecliptica: & intersecat equinoctialē i arie te & facit equinoctiū uernum. quoniā circulus equinoctialis est in medio torridæ zonæ. Inde ascen/ dit ad cancrū & ibi facit solsticiū æstiuū. tractusque sol motu primi mobilis facit circulū æstiualem. flectit postea obliquus ad capricornū & intersecās iterꝫ æquinoctialē in libra facit æq nоctiū autum/ nale & sic sol circuit torridā zonā ac diuidit i æquales distantias tractus motu primi mobilis. i. cæli ultimi i quo sunt stellæ fixæ. qđ ab oriente i occidentē mouet. sol āt ɼliqque planetæ contrario mo tu ab occidēte i orientem. ūde dicit apd Ouidiū contrarius euehor orbi. & manlius Astronomus ait contraque nitētia signa. Sed ut sydera inqt seneca contrariū mundo iter ītēdunt Nā nisi eēt motus primi mobilis cū sex signa sint sup orizontē quoꝫ singula singulis mēsibus lustrat sol p sex menses conti nuos eēt sol sup orizontē & cōtra a signo libræ usque ad arietē eēt sub terra. & sic eēt nox p sex mēses. Diuina igit puidētia sol singulis diebus motu sibi contrario circunuoluit & facit dies: ac no ctes. diuidēs reuolutionibus suis zonā adustā p æq̄les lineas: & sic tota adurit plus minus ue ut ē illi/ us accessus. & recessus: Lybia igit qa ē ppe torridā zonā aliq̄ ex pte: aliq̄ uero sub torrida: & sub tro/ pico cācri ideo torquet. & adurit illa: inq̄ ps maxime quæ aut ē ppe lineā æstiuā & cācrum: aut sub ipsis. & hæc ē inhabitabilis ppter nimios ardores. & ideo corpa illoꝫ q & circa tropicū. & sub tropi co habitant sūt nigra ut æthyopum. Indoꝫ & similium. Candens: ignita & adusta. Austris eoliis: uentis calidis ut est auster qui flat a meridie cui exposita est libya eolios appellat austros ab eolo qui rex uentorum fingitur a poetis & hoc non sine ratione. Nam Plynio autore eolus hellenis filius ra tionem uentorum inuenit. Lampade phebi: ardore solis ascendentis ad cancrum quia tunc fit aphricæ propior. & sua uicinitate illam adurit magna ex parte libyæ inquit aut est unum latus asiæ & sic orbis diuidetur i duas partes. aut est tertia pars ipsis terris ut Mathematici diuiserunt. Huic: libyæ terminus est. Ad ortus roseos: idest uersus orientem. Amnis lageus: idest Nilus fluuius ægy pti a lago qui fuit pater ptolemei. unde Iuuenalis Ad pharon. & nilū famosaque mœnia lagi. Se/ pteno gurgite: ramis septem in quos scinditur nilus. Pontum: mare mæditerraneum in quod se ex onerat. Tumefactum: assurgentem propter aquarum copiam quam nilus ex Mauro uertice deuol uit. Atqua diuersas: ponit alium terminum uersus septentrionem. Clementior: temperatior quoniam non ita aduritur solis ardoribus: sed habet clementiorem aeris temperiem. Diuersas ar ctos: ursam maiorem & minorem: idest ipsum septentrionem arctos græce latine dicitur ursa quæ fuit affixa polo boreali ut poetæ fabulantur. Herculeo freto: angusto mari gaditano: quo aphrica ab europa dirimitur. Diducta: diuisa paruis montibus ab europa.

A estifero lybiæ torquetur subdita cancro
A ut ingens asiæ latus: aut pars tertia terris.
T erminus huic roseos amnis lageus ad ortus:
S epteno impellens tumefactum gurgite pontum
A t qua diuersas clementior aspicit arctos.
H erculeo dirimente freto: diducta propinquis.

UVA. BHSC. IyR_094

Equor:oceanus athlanticus.athlas eſt in finibus mauritaniæ mons exilis.& undique teres adeo ex celſus ut eius cacumen cerni nequeat quoniã a nubibus nunq̃ relinquit̃ aut hyeme aut æſtate.colum nã cæli dicũt illũ eſſe indigene:q mons eſt ultra fretum gaditanũ ad ſiniſtrã.qui ſi uertice ſubtrahe ret quo cælũ fulcit æthereæ compages ruerent ideo dicit athlas ſubducto tracturus uertice cœlum.

Caput:ipſius athlantis. Nubiferũ:obductum nubibus. Fulcit:ſuſtinet ide fulcra dicunt̃ ea quæ ſuſtinent. Erigit:attollit machinã celeſtẽ ne ruat:quoniã ut dixi putat̃ colũna cœli.& cacumen pp nubes nõ cernit̃.Ply.de athlãte ſic ſcri. per autololes iter eſt ad montẽ uel fabu loſiſſimũ athlantẽ e mediis hunc hare nis ĩ cœlũ attolli ꝓdiderunt aſperum ſqualentẽ q̃ uergit ad litora oceani cui cognomen impoſuit eũdẽ opacũ nemo roſũque:& ſcatebris fontium riguum q̃ ſpectat aphricã. Canet:albeſcit. Va ſtant:pulſant inceſſũt imitatio eſt Vir giliana. Ruunt:fluũt cũ impetu Vir. tũ flumina mento precipitant ſenis & glacie riget horrida barba. Rictu: ore euomẽti nĩbos & aquã. Tum geminæ fauces:duo brachia ipſius athlãtis ma re repellunt & faciunt tãq̃ claſtrũ. In quo ſol occidens equos ut poeticæ loq̃r equos ſuos abſcondit fauces dicunt̃ iter anguſtum. Equos anhelos: defatiga tos diurno curſu ꝓ cœlum. Titan:ſol.

Fumãti: ꝓpter ignem ſolarẽ q ĩmer git̃:& currũ. Sed qua:deſcribit eã ptẽ aphricæ quæ eſt uerſus torridã zonã:& meridiẽ deſcripſit prius terminos.nũc aũt mala & dotes ipſius aphricæ canit.

Squalentibus:incultis: & ĩhabitantis.

Tendit:dilatat & extẽdit̃. Coquit̃: aduri t̃ quia eſt ſub torrida zona:& hẽt maximã copiã ſerpentũ. Fecunda ha bundans uenenis. Fœlix qua pingues: ideſt illa ps quæ uergit ad ſeptẽtrionẽ: & athlantem montẽ fertilis ẽ & ſic ĩtel ligit numidiã & mauritaniã Strabo ſic ait. Mauritaniã feracẽ eſſe ꝑte tamẽ ex cepta que deſerta ẽ:& fluminibus: & la cubus habundare ab oĩbus conceſſũ ẽ.

Mitis plaga:regio temperata:& q̃litas aeris. Nec cerere ennea: ſicula ubi eſt enna fertilis. Pharo colono: ægyptio pharus ẽ inſula & turris ante Alexãdri am ægypti. Inde pharo: ideſt ægyptio ſicilia & ægyptus erant horrea roma norum.

E uropes uidet arua iugis ultra obſidet æquor
N ec patitur nomen proferri longius athlas
A thlas ſubducto tracturus uertice cælum
S ydera nubiferum fulcit caput ætheriaſque
E rigit æternum compages ardua ceruix
C anet barba gelu:frontemque immanibus umbris
P inea ſylua premit:uaſtant caua tempora uenti
N imboſoque ruũt ſpumãtia flumina rictu.
T um geminæ laterum fauces maria alta fatigant:
A tque ubi feſſus equos titan immerſit anhelos
F lammiferum condunt fumanti gurgite currum.
S ed qua ſe campis ſqualentibus aphrica tendit.
S erpentum largo coquitur fecunda ueneno
F œlix qua pingues mitis plaga temperat agros
N ec cerere ennea:pharo nec uicta colono.
H ic paſſim exultant numidæ:gens inſcia freni
Q uis ĩter gemmas:per ludum mobilis aures.
Q uadrupedem flectit nõ cædens uirga lupatis
A ltrix bellorum:bellatorumque uirorum.
T ellus:nec fidens nudo ſine fraudibus enſi.
A ltera complebant hiſpanæ caſtra cohortes
A uxilia europæ genitoris parta tropheis.
M artius huic ſonipes campos hinnitibus implet
H uic iuga cornipedes erecti bellica raptant:
N on eleus eat campo feruentior axis.

Mitis plaga:regio temperata:& q̃litas aeris. Nec cerere ennea: ſicula ubi eſt enna fertilis. Pharo colono: ægyptio pharus ẽ inſula & turris ante Alexãdri am ægypti. Inde pharo: ideſt ægyptio ſicilia & ægyptus erant horrea roma norum. Paſſim:ubique nullis certis domiciliis Numidæ dicuntur quaſi inſtabiles & permutantes ſua mapalia: de quibus ſic loquitur in .iii. Nulla domus plauſtris habitant migrare ꝓ arua mos at que errãtes circunuectaꝝ penates dicitur Numidia a nemo uerbo græco quod ſignificat paſco errãt enim Numidæ inſtar paſtorum. Gens inſcia freni:quoniam non utuntur frenis: ſed equos autore ſtrabone adeo obtemperantes inſeſſoribus habent ut ſola uirgula gubernentur equi inquit collaria ex ligno habent aut pilo confecta ex quibus habena dependet:ſunt qui etiam non tracti dominum ſequuntur. Virg.& Numidæ infreni cingunt. Lupatis:frenis lupatum eſt genus freni. Sine fraudi bus:quoniam enſibus per ſe duris addebant uenenum:nec pugnabant ſine fraude. Altera comple bant:deſcribit hiſpanos qui ſub annibale militarunt quos amilcar pater uictoriis comparauerat ſu is. Tropheis:uictoriis. Trophea dicuntur ſigna erecta in loco in quo hoſtes uertebantur in fugam græci Tropeon media correpta noſtri autem tropheum addita aſpiratione.& accipitur tam pro ſigno quam ꝓ ipſa uictoria. Huic: hiſpano militi. Martius: bellicoſus equus. Erecti:ala cres ad trahendum currum bellicum ex quo pugnabant antiqui. Eleus axis: ideſt equi curren tes in certaminibus olympicis prope elidem non ſunt ita ueloces ut equi hiſpani. elis eſt urbs pe loponneſſi prope quam & piſam fiebant ludi olympici inſtituti ab argonautis autore Hercu le in honorem pelopis. Virgilius hic uel ad elei metas:& maxima campi ſudabit ſpatia.

UVA. BHSC. IyR_094

Prodiga gens animæ: de his populis sic scri. Strabo: multa reuera perspecta sermonẽ diuulgant de omnibus hispaniæ gẽtibus potissimũ de acentibus ad boream nec solum de illarum fortitudie: sed etiã crudelitate ac amentia ritu beluarũ. Properare: admouere atque ascisere ante tẽpus. Fati modus est in dextra: idest terminus uitæ mortisque est in dextra eorũ: quoniã perosi uitã se iterficiũt. Hic omne metallũ: Strabo ait, nã aurum argentũ æs ferrũ nullibi terrarũ neque tantũ neque tam ꝓbatũ generari hactenus compertum est, aurũ enim non solum ex metallis effoditur uerũ etiam fluit.

Venæ electri: Ply. loquẽs de electro sic ait, ubicunque quinta argenti portio ẽ electrũ uocat, fit & cura electrũ argẽto addito quod si quĩtã portionẽ excessit incudibus non resistit. ideo dicit de gemino senũ quoniã est electrũ ex auro & argento. Atros fetus chalybis: idest ipsum ferrũ quo multæ crudelitates fiunt. Humus horrida: bellicosa hispania. Sed scelerũ causas: deus inquit abscondit metalla quæ sũt cã scelerum in uisceribus terræ sed humana cupiditas eruit. Vir. auri sacra fames. Astur auarus: astures sunt populi hispaniæ. asturia inqt Ply. plurimũ auri gignit neque ĩ alia pte terrarũ tot sæculis hæc fertilitas. Laceræ: effossæ. Cõcolor auro: quoniã fossores auri cũ sunt ĩ aurifodinis an reum colorem contrahunt, & sic de cæteris metallis. Hinc: ex hac copia auri quæ non solũ apud hispanos effoditur uerum etiam fluit pactolus est fluuius lydiæ de quo supra. Durius: ẽ fluuius hispaniæ habens ramenta auri labit ꝓpe numantiam ultra quem ẽ lusitania.

Super grauios: hispanos oriundos a græcis. ætoli diomedẽ sequuti tydei filium post euersum ilium in hispania urbem condiderunt quã tyden appellarũt a nomĩe tydei patris diomedis. illius ciuitatis coloni grauii dicti sunt nomine paululum uiolato cum grai appellari debuissent. In tertio sic ait, & quos nũc grauios uiolato nomĩe graium, æneæ miserũ domus, ætolaque tyde: & alibi uago diomẽdi condita tyde. Lucẽtes: habentes ramenta auri. Referens: representans ipsis accolis. Obliuia inferne lethes: idest lætheum fluuium qui fingitur apud inferos: & significat obliuionem. Strabo sit ait Læthe a plerisque lemea uocatur ex celtiberis & uacceis labitur, circũ habitant galli qui colẽtes anã fluuium cum una cum turdulis sociis eo conuenissent seditionem egerunt postquam lemeam fluuium traiecere: sed post seditionem amisso duce palantes, ac dissipati ea in regione desederunt consilium obliti hanc ob causam flumen læthes idest obliuionis appellatum: & papauera dicuntur læthea quoniã ĩducũt somnũ & per consequẽs obliuionem. Arbore palladia: oliua quam inuenit pallas. Vnde Vir. oleæque minerua iuẽtrix. Tyrãno: ãnibali. Fœni regis. i. iperiũ. Conciliare: cõciliabat sibi hoĩes astu paterno. Armis: ui uertebat decreta senatorũ. Insignis sagulo: liuius ait multi sæpe militari sagulo optũ humi iacẽtẽ ĩter custodias stationesque hostiũ cospexerũt. Sagũ uestimẽtũ erat militare. Ci. ĩ epistolis: pridie nonas februarias cũ ad te lras mane dedissẽ descendi ad forum togatus cũ reliq consulares sagati uellẽt descẽdere. Turbæ libyssæ: gregaliũ militũ ex libya. Duris maniplis: gregalibus militibus induratis ad laborẽ. Celsus: erecto capite & eminens supra alios ut conspiceretur: & prouocaret suos ad labores ac decus. honor inquit xenophon in pedia cyri efficit labores leuiores Imperatori presertim q̃ intelligit in omniũ esse oculis quicquid faciat laus est ãnibalis ab industria & fortitudine quæ circa labores tolerandos uersatur. Imperium suum: imperabat inquit sibi ipsi labores: quos constanti animo perferebat ut claram indolem futuræ imꝑatoriæ maiestatis ostenderet. Excipe: excipiebat uehemẽtes pluuias: & cæteras ĩ cõmoditates cœli.

Prodiga gẽs animæ: et properare facillima mortẽ
Pnanque ubi transcendit florentes uiribus annos
Impatiens æui spernit nouisse senectam.
Et fati modus in dextra est. hic omne metallum:
Electri gemino pallent de semine uenæ.
Atque atros chalybis fetus humus horrida nutrit
Sed scelerum causas operit deus. astur auarus
Uisceribus laceræ telluris mergitur imis:
Et tredit infœlix effosso concolor auro.
Hinc certant pactole tibi duriusque: tagus.
Quique super grauios lucẽtes uoluit harenas:
Infernæ populis referẽs obliuia læthes.
Nec cereri terra indocilis: nec inhospita baccho
Nullaque palladia se se magis arbore tollit.
Hæ postquam tyrio gentes cessere tyranno:
Atque dati rerum freni: nũc arte paterna
Conciliare uiros: armis consulta senatus.
Uertere: nunc donis primus sumpsisse laborem.
Primus iter carpsisse pedes. partemque subire.
Si ualli festinet opus: nec cætera segnis
Quæcũque ad laudẽ stimulant. sonũque negabat
Naturæ: noctemque uigil ducebat in armis
Interdum proiectus humi turbæque libyssæ.
Insignis sagulo duris certare maniplis:
Celsus ac in magno præcedens agmine ductor.
Imperium perferre suum. tum uertice nudo
Excipere insanos imbres: cælique ruinas.

UVA. BHSC. IyR_094

Astur:hispanus. Excussos ex flatibus uentorum:quoniam ex collisione uentorum & nubium in aere causatur ignis.& gignitur coruscatio & fulmen calore supero:inferoque pellēte a se frigus.& sum contrarium quod unitum fit ualidius.hinc ē q; in æstate habemus grandines hyeme autē raro: quia radii solares non refranguntur in terrā:sed ꝓgunt ad septētrionē sole depresso ad austrū.æstate aūt cum quasi perpendiculariter ad terrā descendāt refractione concalefaciunt infimam aeris regionem. Turbato:consternato & timido. Nec puluere:nec pluuias inquit nec calores curabat magna laus ducis. syrius est stella ī lingua canis cælestis:canicula sydus parte mensis Iulii.& augusti terram caloribus torquet:& siccat:& illi dies caniculares dicunt.caniculæ exortu accendi solis uapores qs ignorat inqt Ply. cuius syderis effectus amplissimi in terra sētiunt.

Labefecit:ideſt nō ꝺbilitauit eū uapor solis. Dehiscit:aperit sese.ac facit hiatus. Feruor medius:calor diffusus in medio aeris. Candenti globo:accēsis radiis solaribus & globo caloris aduren te aerem & terrā quæ desiccata solis ardoribꝰ hiat. Exercet sitī:ꝺfatigat tolerādo ipsā.laus a continētia. Sternacē: terribilem & oīa in prelio conculcantē frangebat cogebatque parere insessorī q̄is contumacem & precipitem.ad prelia audito tubarum clangore. Lethalis lacerti:id ē optabat dici eius lacertū afferre læthū ideſt mortem ut non minus uiribus corps q̄ prudentia quæ maxime decet principem ualere uideret.

Ignoti:cuius uadum ignorabat. Tranare. tranabat. Limes:uia & sulcus: atque riuulus sanguinis fusi ex corporibus uulneratis ab annibale. Instat fatis:urget fata & properat ad bellū fatale latio. Federa:quæ fuerāt renouata cum asdrubale ut terminus imperii eēt amnis iberus. & ut sagunthinis libertas seruaret. Extremis terris: hispania ultima terrarum ad occasum solis. Prīa sagunthinas:primus impetus annibalis fuit in sagunthum.classicum est signū quod tuba datur militibus uolentibus cum hoste manus conserē.prima igit classica ideſt primi īpetus bellici. Maioris belli:romani.s.ad quod sumēdū causas querebat & ideo cepit oppugnaſ sagunthinos.ut illorum amicos romanos irritaret ut fecit. Haud procul:describit situm sagūthi quæ quondam ultra iberum opulentissima urbs fuit distans:a mari ferme mille passus.quam canit syllius herculē condidisse denominasseque a nomine Zacynthi comitis sui illic sepulti:alludens ad historiā quoniam zacynthii sagunthum condiderunt:ut inquit Strabo quam annibal contra populi ro. federa diruens belli punici secundi suscitauit incendium.

STFTAFCFEIFIAIEQEQGPBHCCHGTAHNTH

Spectarunt pœni:tremuitque exercitus astur.
Torquentem cum tela iouem ꝑmixtaque nimbis
Fulmina:et excussos uentorum ex flatibus ignes
Turbato transiret equo:nec puluere fessum:
Æstiferis ardenti labefecit syrius astro.
Flammiferis tellus radiis cum exusta dehiscit:
Candentique globo medius coquit æthera feruor
Æmineūque putat inuenta iacuisse sub umbra:
Exercetque sitim:et spectato fonte recedit:
Idem correptis sternacem ad prælia frenis.
Frangere equum:et famam læthalis amare lacerti
Gnotique amnis tranare sonantia saxa:
Atque e diuersa populos accersere ripa.
Idem expugnati primus stetit agere muri:
Et quotiens campo rapidus fera prælia miscet
Ua sparsit ferrum latus rubet æquore limes.
Ergo instat fatis erumpere:federa certus
Quo datur interea romam comprendere bello
Audet:et extremis pulsat capitolia terris.
Prima sagunthinas turbarunt classica portas
Bellaque sumpta uiro belli maioris amore.
Haud procul herculei tollunt se litore muri:
Clementer crescente iugo:quis nobile nomen
Conditus excelso sacrauit colle zacyntus.
Hic comes alcide remeabat in agmine thebas.
Gerione extincto:cœloque ea fata ferebat:
Tris animas nāque id monstrū:tris corpe dextras
Armarat:ternaque caput ceruice gerebat:
Haud alium uidi tellus cui ponere finem.
Non posset mors una uiro:duræque sorores
Tertia bis rupto torquerent stamina filo
Hic spolia ostentabat orians:captiuaque uictor.

Clementer: paulatim surgente colle in quo sita est urbs. Quis: quibus. Gerione extincto: gerion ut uult hesiodus in theogonia chrysaoris filius fuit monstrum horrendum habens tria capita quo occiso hercules arméta abegit ī italiā. Ea fata:cædē gerionis triplicē:quoniā tres aīas hēbat.

Duræque sorores:pce ĩexorabiles quoniā nemini pcūt lachesis cloto:& Atropos. Bis rupto filo:q hꝛet tris aīas & duabus extīctis tertia adhuc uiueret pcæ dicunt filo dispēsare uitā humanā: & cum incidunt filū uita deficit:ergo ingerione bis rupto filo tertia stamina uoluebantur adhuc a parcis.

UVA. BHSC. IyR_094

ARMENTA AD FONTES MEDIO FERVORE VOCABAT.
CVM TVMIDAS FAVCES ACCENSIS SOLE VENENIS
CALCATVS RVPIT LÆTHALI VVLNERE SERPENS:
INACHIVMQVE VIRVM TERRIS PROSTRAVIT IBERIS
MOX PROFVGI DVCENTE NOTHO ADVERTERE COLONI
INSVLA QVOS GENVIT GRAIO CIRCVNFLVA PONTO
ATQVE AVXIT QVONDAM LAERTIA REGNA ZACYNTHVS
FIRMAVIT TENVES ORTVS MOX DAVNIA PVBES
SEDIS INOPS MISIT LARGO QVAM DIVES ALVMNO
MAGNANIMIS REGNATA VIRIS NVNC ARDEA NOMEN.
LIBERTAS POPVLIS PACTO SERVATA: DECVSQVE
MAIORVM: ET PŒNIS POSTQVAM IMPERITARE NEGATŪ
ADMOVET ABRVPTO FLAGRANTIA FŒDERE DVCTOR
SIDONIVS CASTRA ET LÆTAS QVATIT AGMINE CAVSAS.
IPSE CAPVT QVASSANS CIRCVMLVSTRAVIT ANHELO
MVROS SÆVVS EQVO: MENSVSQVE PAVENTIA TECTA
PANDERE IAMDVDVM PORTAS: ET CEDERE VALLO
IMPERAT: ET LONGE CLAVSIS SVA FŒDERA LONGE
VSONIAM FORE: NEC VCNIÆ SPEM MARTE SVBACTIS
SCITA PATRVM ET LEGES: ET IVRA: FIDEMQVE: DEOSQVE
IN DEXTRA NVNC ESSE SVA: VERBA OCIVS ACER
IN TORTO SANCIT IACVLO: FIGITQVE PER ARMA
STANTEM PRO MVRO: ET MVTANTEM MĒBRA VAICVM
CONCIDIT EXACTI MEDIVS PER VISCERA TELI
EFFVSISQVE SIMVL PRÆRVPTO EX AGGERE MEMBRIS
VICTORI MORIENS TEPEFACTAM RETTVLIT HASTAM.
AT MVLTO DVCIS EXEMPLVM CLAMORE SEQVVTI
NVBILVVNT ATRA TELORVM MŒNIA NVBE
CLARA NEC IN NVMERO VIRTVS LATET: OBVIA QVISQVE
ORA DVCI PORTANS CEV SOLVS BELLA CAPESSIT.
HIC CREBRAM FVNDIT BALEARI VERBERE GLANDEM?
TERQVE LEVI DVCTA CIRCVM CAPVT ALTVS HABENA
PERMISSVM VENTIS ABSCONDIT IN AERE TELVM:
HIC VALIDO LIBRAT STRIDENTIA SAXA LACERTO.
HVIC IMPVLSA LEVI TORQVETVR LANCEA NODO
ANTE OMNIS DVCTOR PATRIIS INSIGNIS IN ARMIS
NVNC PICEA IACTAT FVMANTEM LAMPADA FLAMMA
NVNC SVDE: NVNC IACVLO: NŪC SAXIS IMPIGER INSTAT.
AT HYDRO IMBVTAS BIS NOXIA TELA SAGITTAS
CONTENDIT NERVO: ATQVE INSVLTAT FRAVDE PHARETRÆ
DACVS VT ARMIFERIS GETICÆ TELLVRIS IN ORIS

Rupit: aperuit os. Inachiū: græcum zacynthū ab Inacho rege argorū. Insula zacynthus: quæ una cū Cephalema dulichio: & Ithaca sūt insulæ ante achaiam in mari ionio q̄a Tarēto incipit: & usque ad pelopōnesum extēdit. Graio: alluēti græciā. Laertia regna: qm̄ illic regnauit Laertes pater Vlyxis & ideo dicit zacynthū fuisse regna laertia. Daunia pubes: coloni ex ardea: ubi regnauit Daunus pater turni: & ardea misit colonos sagunthum. Diues largo alūno: abundās colonis. Magna nimis: hoc dicit ppter Turnū. Populis: sagūthinis. Pacto: fœdere renouato cū Hasdrubale. Lætas causas: idest inferēdo bellū sagunthinis: quærebat causas belli cū romanis: quæ facerent ipsum lætū & compotē uoti: quoniam nil aliud optabat q̄ alpes aliquādo t ascendere. Quatit: mouet exercitu ad moto mœnibus sagunthinis. Sidonius: pœnus Annibal. Tecta: sagunthina. Sancit intorto iaculo: qa ipse primus iaculatus est hastam: & tali iactu sua dicta confirmauit: trāfixitque uaicum stantem in muro. Pro muro: in muro. Exacti: immissi: ut ipse Vaicus esset medius. In numero: multitudine: quoniam quisque operam nauabat præsente ductore: cuius præsentia urgebat. Præfecti inquit cyrus apud Xenophontem: debent in sequentibus audētiam iniicere & uerbis & re. Grandē: plumbum instar glādis: quod efunda emittitur in hostes. Virgilius: Pars maxima glandes liuentis plumbi. Balearī uerbere: funda qua uel maxime utebantur balearici: baleares duæ sunt insulæ i mari hispano e regione ad tarraconem: quarum incolæ autore Strabone optimi erant funditores. Phœnices qui fundas inuenerūt autore Plynio illis insulis potiti fundas ex equo exercuerunt. unde usus & imitatio remansit apud balearicos. Verbera sunt ut dixi instrumenta oblonga ut lorum. Zona flagellum. Telum: glandem. Telum autem: ut Gaius in interpretatione legis duodecim tabularū scriptū reliquit: autore Iustiniano: Id uulgo quidem appellatur: quod ab arcu mittitur: sed & omne significatur: quod manu cuiusdam mittitur: ut est lapis: lignum: ferrum & cætera. id genus.

Huic: ab aliquo. Leui nodo: amento iaculum cum amento inuenit ætolus Martis filius. Lampada: facem.

Picea: obscura & fumosa sudes sunt pali obusti aphri contra ægyptios primi bellum fecere fustibus: quos uocant autore Plynio palangas. Hydro: uenēno tinctas. Bis noxia tela: ferro scilicet & ueneno. Contendit: emittit arcu intento. Dacus ut armiferis: Annibalem insultantem Sagunthinos fraude sagittarum: quas infecerat ueneno cōparat

UVA. BHSC. IyR_094

dacis getisque qui sagittis acri ueneno imbutis hosti insidiantur. Daci sunt populi ultra hystrum: cuius utramque ripam getæ habitarunt: unde apud Virgilium intelliguntur getæ: qui erant cis hi strum mixti thracibus. Primo ueneno: Scythæ inquit Plynius libro duodecimo: Sagittarum lacié tingũt uiperina sanie: & humano sanguine irremediabile id scelus: morté illico affert leni tactu.

Inopina: improuisa & clam per insidias. s. Hystri binominis: Danubius oritur in iugis montis. arnobæ ex aduerso rauraci galliæ oppidi multis ultra alpes milibus: ac per innumeras lapsus gentes Danubii nomine immenso aquarũ auctu: & cum primum attingit illyricũ hyster appellatur. lx. fluminibus alueo suo receptis: medio ferme eorũ numero nauigabili: permensus totam Europam uastis sex fluminibus: in mare põticum euoluitur. Armiferis: qm̃ thraces & getæ sunt bellicosissimi. & ideo fingitur Mars apud illos regnare. Cura subit: cogitauit Annibal turribus & machinis uallare urbem. Heu priscis numen populis: exclamat poeta dolés uicem sagũthinorum: qui ut fidem seruarent numen eorum talia patiebant.

Nomine solo: quia iã nõ erat fides ĩ orbe: sed solũ nomẽ fidei. Dura: cõstás: & non cedens malis: ut fortes decet: unde dicit Seneca: Fortitudo contéptrix timendorum est terribilia: & sub iugũ libertatem nostram mittentia despicit prouocat: frangit. Aggere: uallo & turribus. Sed dignam ausonia: sensus est putat ipsa iuuẽtus sagũthina iam clausa uallo pœnorũ dignum esse sagũthũ cadere pro fide seruanda romanis. nã hoc oppidum clarum fuit fide erga romanum nomẽ: & ut illam seruaret incendium expectauit. Ausonia: italia. & ipsa Roma tanti romanos faciebant sagũthini. Phocais balista: balistã & fundã inuenere phœnices: autore Plyquæ neruis funibusque intenta hastas magno impetu emittit: & etiã saxa Syllius appellat balistã phocaida a massilienſibus: q ea plurimũ utebant: oriũdi a phocensibus: q sunt in græcia: cõtermini boetiis. Massylia: quippe urbs galliæ ĩ petroso loco sita: phocẽsium ædificiũ fuit. Liuius ait: Ipse Annibal: qua turris mobilis oĩa munimenta urbis superás altitudine agebat: hortator aderat: quæ cũ admota catapultis balistisque per omnia tabulata dispositis muros custodibus nudauerat: tum Annibal. & cætera. Vastos molares: saxa magna. Ferratam ornum: hastam ex orno. Alternus clangor: sonitus tubarum & apud pœnos: & apud sagũthinos pœni sese ad expugnationẽ expediebãt. Sagũthini ãt ad defensionẽ: & eruptionẽ ĩ hostes: q̃ fecere. nã Liuio autore in castra hostes cõpulerunt. Tot milia. c. l. hominũ milia habebat in armis Annibal cũ oppugnaret Sagunthũ. Gẽtes inter tela satæ: uerba Annibalis increpãtis suos: q segnes ad expugnandã urbẽ ppe iam captã uidebant. Stamus: hæremus: & sic hortat ipsos ad decorũ seruandũ: ne degenerare uiderent. En bona uirtus: ironice loquitur. Haustusque medullis Annibal: ideſt cũ ipsi milites hausissent uerba Annibalis cõmoti sunt ad acriorẽ urbis oppugnationẽ. Arduus: altus & eminés: & aggerẽ ponit. p machina bellica: sup q̃ milites ĩpositi ĩminebãt urbi: nũc appellãt bastiones. Subit: adhæret mœnibus: ideo apd Virgi. Inspectura domos uenturaque desuper urbi. Armauit clausos: describit arma sagunthinorum quibus hostiles machinas labefactabant. Phalarica in primis quæ est telum missile: quo utuntur inquit Pompeius ex phalis: ideſt locis altis dimicantes. nam phalæ dicuntur turres ligneæ: inde phalungas dicimus perticas. Phalarica inqt Liui. erat sagunthinis missile telũ hastili ligno oblongo & tereti: præterq̃ ad extremũ: unde ferrũ extabat: id sicut ĩ pilo quadratũ stuppa circũligabãt: linebãtque pice. Ferrum aũt tris in longũ habebat pedes: ut cũ armis trãsfigere corpus posset.

S picula quæ patrio gaudens acuisse ueneno
F undit apud ripas inopina binominis istri:
C ura subit collem turrita cingere fronte
C astelloque urbem circumuallare frequenti.
H eu priscis numen populis: ac nomine solo
I n terris iam nota fides. stat dura iuuentus
E reptãque fugam: et claudi uidet aggere muros.
S ed dignã ausonia mortem putat esse sagunthũ
S eruata cecidisse fide: iamque acrius omnes
I ntendunt uires. adductis stridula neruis
P hocais effundit uastos balista molares
A tque eadem ingentis mutato pondere teli
F erratam excutiens ornum: media agmina rũpit.
A lternus resonat clangor: certamine tanto
C onseruere acies. ueluti circundata uallo
R oma foret. clamatque super tot milia. gentes
I nter tela satæ iam capto stamus in hoste
N onne pudet cœpti? pudet omnis. en bona uirtus
P rimitiæque ducis. tali ne implere paramus
I taliam fama: tales præmittere pugnas
A ccensæ exultant mentes: haustusque medullis
A nnibal exagitat: stimulatque sequentia bella
I nuadunt manibus uallum: cæsasque relinquũt
D iecti muris dextras subit arduus agger
I mponitque globos pugnantum desuper urbi.
A rmauit clausos: ac portis acuit hostem

UVA. BHSC. IyR_094

Librari:emitti in hostes multis manibus. Pyrenes:montis medii inter gallos & hispanos. Pluri ma:longa ad tres pedes. Atro:pallido. Circum lita:uncta ut illic ipso motu ignem prius conce/ptum maiorem ferret ad terrorem:ut uideretur fulmen. Tremula:uibranti:ut moris ẽ flammæ. Qualis sanguineo:phalaricam comparat fulmini ictum:& ignem inferenti. Crine sanguineo: radiis ignis.inde cometem appellamus stellam crinitam. Crines enim stellarum sunt radii: quos iaciunt. Præstringit lumina:ideſt obtenebrat oculos hominum: qui tanto fulgori sunt impares. Præstringere est tenebras offundere ni mio fulgore:unde Plautinus miles ait: Curate ut splẽdor meo sit clypeo clari or q̃ solis radii eẽ olim cũ suduſt solẽt ut ubi usus ueniet contra conserta ma/nu præstringat oculorum aciem ĩ acie hostibus.Inde dicimus præstigiatores.

Vulcanum:ignem.nam tertius Vul/canus ex tertio Ioue & Iunone natus lẽ ni fabricæ præfuit: habituſque ẽ deus ignis: & pro ipso igni ponitur a poetis.

Pluteis adhæsis: combustis tabulis in tus.Plutei dicunt crates corio nudo in tectæ: quæ solebant opponi militibus opus facientibus:& appellabant milita res:nunc ẽt tabulæ:quibus aliqd præse pitur:eodem nomine significãt: autor est sextus Pompeius. Flagrante:ardẽ te machina & ruẽte. Actæ testudinis: Testudo erat instrumẽtũ bellicũ: quo ad expugnandas urbes effodiendaque mœnia utebãtur. Fiebat ex ligno & co rio tegebat:dicta ẽ testudo a similitu/dine testudinis animalis: quã excogita uit Arthemon clazomenius: & equum q̃ nunc aries appellat: ĩ muralibus ma chinis epeus ad Troiã: autore Plynio.

Actæ:admotæ muro.Liuius ait:Itaq; acrius de integro obortum est bellum: pluribusque partibus uix accipiẽtibus quibusdam opera locis. Vineæ cœptæ agi:admouerique aries. Subducto ual lo:suffosso ab illis: q erant sub testudi ne.Liuius dicit Annibalẽ misisse quin gẽtos aphros:cũ dolabris ad subruẽdũ murũ ab imo. Cæca latebra:cuniculis quos nunc appellant cauas: de quibus Martia.in distichis: Gaudet in effossis habitare cuniculus antris:Mõstrauit ta citas hostibus ille uias. Aries inqt Iose/pus libro tertio iudaici belli est immẽ/sa materies:malo nauis adsimilis: cu/ius summum graui ferro solidatum ẽ in arietis effigiem:unde nomẽ accepit. Depẽdet aũt funibus medius ex trabe alia uelut ex trutina palis utrinque ful ctus bene fundatis. Retrorsus autẽ ma

L ibrari multa consueta falarica dextra
H orrendum uisu robur:celsisque niuosæ
P yrrenes trabs lecta iugis:cui plurima cuspis
V ix muris tolleranda lues:sed cætera pingui
V ncta pice: atque atro circunlita sulphure fumãt
F luminis hæc ritu summis e mœnibus arcis
I ncita sulcatum tremula secat aera flamma.
Q ualis sanguineo præstringit lumina crine,
A d terram cœlo decurrens ignea lampas
H æc ictu rapido pugnantum sæpe per auras
A ctonito ductore tulit fumantia membra
H æc uaste lateri turris cum turbine fixa:
D um penitus pluteis uulcanum exercet adesis
A rma uirosque simul præsſit flagrante ruina
T andem condensis actæ testudinis armis
S ubducto pœni uallo:cæcaque latebra
P andunt prolapsam suffossis mœnibus urbem
T erribilem in sonitum procumbẽs aggere uicto
H erculeus labor:atque immania saxa reuoluens
M ugitum ingentem cœlo dedit.alpibus altis
A erie rupes scopulorum mole reuulsa
H aud aliter scindunt resonanti fragmine montẽ
S urgebat cumulo certantum prorutus agger
O bstabatque iacens uallum ne protinus instent.
H inc atque hinc acies media pugnare ruina.
E micat ante omnis primeuo flore iuuentæ
I nsignis rutulo murrus de sanguine:ac idem
M atre sagunthina graius geminoque parente
D ulichios italis miscebat prole nepotes:
H ic magnos socios naidum clamore uocantem
Q ua corpus loricam inter galeamque patescit

gna uirorũ multitudine repulsus:hisdẽque simul rursus impellẽtibus missus ĩ fronte ꝓminente ferro mœnia percutit:nec ẽ ulla tam ualida turris:aut murorũ ambitus adeo latus: ut & si priores ictus fortiter sustinuerit assiduos uincat. Aggere uicto:superato muro:ac deiecto.Tres turres inqt Liuius quantũque inter eas muri erat: cũ fragore ingenti ꝓciderãt:captũque oppidũ ea ruina cre diderãt pœni. Herculeus labor:murus ædificatus ab Hercule. Reuulsa mole:diducta ꝓte mon tis & ingẽti rupe. Fragmĩe:fractura & diductione molis ac rupis. Agger surgebat.i. murus ꝓstra tus surgebat iterũ cumulatis sup eũ militibus certãtibus. Ne ꝓtinus instẽt:Li.ait: Sed iũctæ acies uelut patẽti cãpo ĩter ruinas muri:tectaq; urbis modico distícta iteruallo cõstiterãt. Ne instẽt:ne ꝓperet:qm̃ ĩ medio erat ruina ipsius muri:q̃ obstabat. Rutulo sanguĩe:italo a rutilis:q̃ tenuerũt sagũthũ: ut dictũ ẽ murrus erat sagũthĩus:cuius mr̃ erat græca:& pr̃ rutulus.i.ex ardea. Dulichi os:græcos a dulichio ĩsula:q̃ ẽ ꝓpe zacynthũ:cuius coloni condiderũt sagũthũ. Naidũ:nomẽ ẽ mi

UVA. BHSC. IyR_094

litis punici interempti a Murro. Speculatus: cum contemplatus esset: ac obseruasset motus illius Naidi: qui nitebatur contra Murrum. Sistit: uulneratum sternit galeam gladium & hastam Lacedæmonii inuenerunt. Fallax pœne iaces: uerba Murri insultatis Naido pœno iam a se strato. Stygio ioui: Plutoni postquam inquit non es compos uoti: ut Ioui capitolino bellum inferas: ut optabas feras Plutoni. Aduersi: contrarii sibi. Singultantia: emittentia singultus ĩ morte. Circũsilit: saltu emicans eripuit clypeum ibero: q pugnam contra Murrũ instaurabat. Haurit: uulnerat clypeos inuenerũt pretus & acritus inter se pugnãtes: siue chalcus athamantis filius. Lorycã mydas messenius ocreas & cristas chares. Vitæ opacæ: umbracilis: ac remotæ a strepitu bellico. Spicula: tela saltus ,pprie dicitur sylua macressa. Per patrios saltus: si uenationibus tantũ in patriis syluis operã dedisset. Funera uulgi: gregalium militum. Effingẽs: faciens galeros suis crinibus demissis. Mulcere: cicures reddere: idest mãsuetas. Fœtas: quæ pepererũt: & tunc sunt sæuiores timentes raptũ fœtus. Bragada: fluuius libyæ ,ppe uticam & carthaginẽ: hic iuuenis sculptũ habebat in clypeo bragadam fluuiũ: a quo ipse nomen acceperat. Vrna fluminea: alueo & uado fluminis: imitatio uirgiliana. Nasamones sunt in libya ,ppe syrtes: apud quas fiebãt naufragia: quæ hic depopulabat: de syrtibus alibi dicetur. Laceras: fractas tẽpestate ac illisas uadis syrtium.

Exarmare ueneno doctus: Plyni. ait: quorundam hominum tota corpora ,p sunt: ut ex his familiis: quæ sũt terrori serpẽtibus tactu ipso leuant percussos. suctu ue modico: quoꝝ ex genere sunt Psyli marsique: & qui oblongenes uocantur in insula cypro: ex qua familia legatus hexagon nomine a consulibus Romæ in dolium serpentũ coniectus experimenti causa: circũmulcentibus linguis miraculum præbuit signũ eius familia ẽ: si modo adhuc durat uernis temporibus odoris uirus. Exarmare: priuare carminibus. Grauis: uenonosos. Sobolem explorare: experiri an sit adulterina psyli obiiciebant: ut an legitimi essent cognoscerẽtur: quoniam si non erant adulterini minime lædebantur a serpẽtibus. Ceraste: serpente: sed proprie ceraste ẽ serpens habẽs cornicula: de quo Plynius: Ceraste corpore eminet: cornicula habet sæpe quadrigemina: quorum motu reliquo corpore occultato sollicitãt ad se aues.

Fatidicis lucis: propter oraculũ iouis Hãnonis: cuius filius fuit Hyarbas ex Garamantide nympha: a quo hic Hyarbas originem se habere iactauerat.

Insignis galeam cornu: idest habens insignitam galeam cornu: & originem repræsentaret suã illãque ad iouẽ cornigerũ referet: q apud garamãtes ac nasamones sub effigie arietis colebatur.

C onantis motus speculatus cuspide sistit
P rostratumque premens tælo: uoce insuper urget
F allax pene iaces: certe capitolia primus
S candebas uictor: quæ tanta licentia uoti
N unc stygio fer bella ioui: tum feruidus hastam
A duersi torquens defigit in inguine iberi:
O raque dum calcat iam singultantia lætho
H ac iter est inquit uobis ad mœnia romæ
O metuenda manus: sic quo properatis eundum
M ox instaurantis pugnam circumsilit arma
E t rapto nudum clypeo latus haurit iberi.
D iues agri: diues pecoris: famæque negatus
B ella feris arcu iaculoque agitabat iberus
F œlix heu nemorum: et uitæ laudandus opacæ
S i sua per patrios tenuisset spicula saltus
H unc miseratus adest infesto uulnere ladmus
C ui sæuum arridens narrabis amilcaris umbris
H anc inquit dextrã: quæ iam post uulnera uulgi
A nnibalem uobis comitem dabit: et ferit alte
I nsurgens gladio cristatæ cassidis æra:
P erque ipsum tegmen crepitantia dissipat ossa.
T um frõtem chremes intonsam uibrante capillo
S eptus: et horrentes effingens crine galeros
T um masulis: crudaque uirens ad bella senecta
H arcalo non pauidus: fetas mulcere lænas:
F lumineaque urna celatus bragada parmam
E t uastæ nasamon syrtis populator hyempsal
A udax in fluctu laceras raptare carinas
V na omnes dextraque cadunt: iraque perempti.
N ecnon serpentes diro exarmare ueneno
D octus atyr: tactuque graues sopire chelidros
A c dubiam admoto sobolem explorare ceraste.
T u quoque fatidicis garamanticus accola lucis
I nsignis flexo galeam per tempora cornu
H eu frustra reditum sortes tibi sæpe loquutas
M entitumque iouem increpitãs occũbis hyarba.
E t iam corporibus cumulatus creuerat agger
P erfusæque atra fumabat cæde ruinæ
T um ductorem auido clamore in prælia poscit.

UVA. BHSC. IyR_094

Vnde Martialis: Dissimuletque deum cornibus ara frequens. ita enim apparuit baccho ducenti exercitum per harenas aphricæ pedeque effossa tellure aquam ostendit: qua sitiens exercitus recreatus est. Sortes: sunt responsa numinum: siue oracula. Fulmineus ceu: Murrum appetentem singulare certamen annibalis comparat appio: qui a canibus exagitatus facit ultimum contra uenatores conatum: quos dentibus exertis inuadit. Spartanis latratibus: canibus laconicis. canes spartani & molossi celebrantur a poetis: atque Melitei ad mulierum delitias: illi autem ad custodiam & uenatum. Candentem: idest non modo rubicundum sanguinem: uerum etiam prope ignitum & perstat in translatione. appellauit enim aprũ fulmineum: & fulmen est cãdens idest ignitum. Geminum: dentem. duo quippe sunt dentes apro similes: qui exerti appellantur: quos habet etiam hippopotamus & elephantus. Torquet: uoluit dentem exertum contra uenatores. Gemens: iratus & gemitum emittens cum fremitu: gemunt proprie animalia pressa pondere. Litore ab hesperidum: qui uenerat ab oceano athlantico & finibus mauritaniæ: ubi fuerunt horti hesperidum.

Carmine: incantationibus magicis. Quãtus bistoniis: annibalem in agmine furẽtẽ comparat marti: qui domat effera bella equorum afflatu. gradiuus dicitur mars a gradiendo in bello ultro citroque: uel quia ex gramine sit ortus: ut inquit Sextus pompeius. bistonium est stagnum in thracia ubi mars dicitur regnare: quoniam thraces sunt bellicosi propter regionis situm & rigorem. Ideo scribit Stra. libro tertio. Id quod ẽ in felici regione: pacificum esse: quod uero in tristi: pugnax & uiri Ie. Vnde non ualet illic ingenium: sed furor. Bistoniis: threiciis. Cohors titanum: bellum giganteum intelligit. titanes enim uoluerunt detrudere iouem e cœlo: quos Iuppiter fauentibus aliis diis deiecit: ut est in fabulis. Verũ ut ĩquit Cicero nil aliud est more gigãtum pugnare cum diis: nisi repugnare naturæ. Grata uoce: eloquentia & lepore dicendi. Mouere fora: orare causas forẽses: & regnare in iudiciis. Fingere mẽtes: mouere auditores ad quoscunque affectus: quod est uehementis oratoris. Quo nã: hæc erãt uerba dauni conuiciis annibalem incessentis. Pœne: o annibal idest aliqd furiæ huc te ĩpellunt patris tui amilcaris. Sidonia: carthaginẽsia ædificata a didone. Exulibus: didoni: & comitibus. Dimẽsis harenis: ĩ illa penĩsula: ut dictũ est. Fundamẽta deũ: sagunthũ conditũ ab hercule relato in numerũ deoꝝ. Romanaque fœdera: sagũhtĩos q romanis fœdere iũcti sũt. Lẽtæ iræ: remissæ: qm̃ uolebat eũ punire lẽto supplicio: ut diutius cruciaret: & ipse ãnibal remissiore aĩo maiorẽ caperet uoluptatẽ: quod ꝓfecto inhumanũ est. unde dicit Sene. Aliẽis bonis ĩuideĩ æterna miseria ẽ. Aliẽis malis delectari uoluptas ĩhũana. & alibi nõ ẽ ꝙ credas quẽq̃ fieri aliena ĩfelicitate felicẽ. Ciebat: uocabat ĩperator dicebat cyprus: ut ẽ apud xenophon. fatuus ẽ si nescit noĩa subditoꝝ ducũ q̃bus ei opus sit ꝓ ĩstrum̃to uti.

F ulmineus ceu spartanis latratibus actus
C um syluam occursu uenantum perdidit: hirto
H orrescit sæuus dorso: et postrema capessit
P roelia: candentem mandens aper ore cruorem
I ãque gemens geminũ contra uenabula torquet.
A t parte ex alia: qua se insperata iuuentus
E xtulerat portis: ceu spicula nulla manusque
V im ferre exitium ue queat: permixtus utrisque
A nnibal agminibus passim furit: et quatit ensem
C antato super senior quem fecerat igni
L ittore ab hesperidũ remissus: qui carmine pollẽs
F idebat magica ferrum crudescere lingua:
Q uantus bistoniis latæ gradiuus in oris
B elligero rapitur curru: telumque coruscans
T itanum quo pulsa cohors flagrantia bella
C ornipedum aflatu domat: et stridoribus axis
I ãque hoscũ: rutilũque pholũ: ĩgẽtẽque metiscũ
I am lygdum: dyriũque simul: flauũque galesum
E t gẽinos chronũ atque gyan demiserat umbris
D aunum etiã grata: quo non spectatior alter
V oce mouere fora: atque orãdo fingere mẽtes
N ec legum custos solertior: aspera telis:
D icta admiscentem: quo nã te pœne paternæ
H uc adigunt furiæ: non hæc sidonia tecta
F œminea fabricata manu: pretio ue parata
E xulibus ue datum dimensis littus harenis
F undamenta deum: romanaque fœdera cernis
A st illum toto iactantem talia campo
I ngenti raptum nisu: medioque uirorum
A uulsum inter tela globo: et post terga reuinctum
A nnibal ad pœnam lentæ mandauerat iræ
I crepitansque suos inferri signa iubebat
P erque ipsos cædis cumulos: stragẽque iacẽtum
M onstrabat furibundus iter: cunctosque ciebat
N omine: et in prædas stantem dabat ĩprobus urbẽ.

UVA. BHSC. IyR_094

Sed poſtquam: inquit audiuit Annibal in alia parte urbis Murrum omnia uaſtare omiſſis ceptis illuc præcipiti curſu contendit. Lymphato curſu: præcipiti & furenti. Varro ſic ſcribit: græci alios commota mẽte lympholentos dixerunt quaſi plenos furore: ab eo lymphatos noſtri dixere. Sextus pompeius ait. Lymphæ dictæ ſunt a nymphis: uulgo autem memoriæ proditum eſt quicunque ſpeciem quandam e fonte ideſt effigiem nymphæ uiderint furendi non feciſſe finem: quos græci lympholentos uocant: noſtri lymphatos appellant. Crine ut flammifero: fulgorem criſtarum Annibalis portendentẽ fatum murro cõparat cometæ ſuis radiis portendenti euerſionem regnis: cometes portendit euerſionem regnoꝝ. Vnde Iuuenalis: Inſtantem regi armenio parthoque cometem: pria uidet. Plinius dicit eſſe ſydus magna ex parte terrificum. Ariſtoteles uero imbres graues ab his aliquando uentoſque ſignificari.

Fera regna: crudeles reges. Iuſto quippe regi timendum non eſt: cum oĩbus conſulat: ut bonum decet paſtorem. Atra: ſubnigra. Rubentes radios: ignitos. Sæua luce: quia minatur regibus infelicitatem alibi canit. Regnoꝝ euerſor rubuit læthale cometes. ideo ſubiungit Terriſque extrema minatur. Vomit: emittit. Scintillat: uibrat & corruſcat. Extrema: magnas calamitates. Præcipiti: feſtino: furentique annibali. Igneus apex: cuſpis & ipſũ ferrum quod erat ĩ haſta. Dirum lumẽ: portẽdens infelicitatem murro. Vmbo: clypeus. Talis ubi ægeo: annibalẽ præcipitem & omnia magno impetu tranſgredientem comparat fluctibus ægei maris qui tranſgrediuntur cyclades: nec aliqua mole oppoſita fracti reſiliunt. ægeum mare inquit Varro dictum eſt ab inſulis: q̃ in eo mari ſcopuli uocantur æges ad ſimilitudinem caprarum. Vnde Pacuuius æges ferme aderant æquore in alto ratibus repentibus. chorus ſpirat ab occidente uerſus ſeptentrionem ad ſolſtitium æſtiuum: hunc ponit pro quocunque uento. Mare ſuſpenſum: fluctus erectos & eleuatos flatu uentorum. Frigida: ab effectu: quoniam qui timent frigẽt: cum calor naturalis ad ima retrahit. Vnde timentibus plærunque ſoluitur uenter: & mouetur urina cyclades a circulari forma dictæ ſunt inſulæ in mari ægeo ambientes delon inſulam: quarum nomina recenſet Strabo. Curuatis: ſuſpenſis. tranſgreditur inſulas obiectas. Inceſſentia: impetentia ſolum annibalem. tamen ſiſti non poterat quemadmodum cyclades uim tempeſtatis & fluctuum cum ſe opponunt reprimere non poſſunt: ſed fluctus illas magno impetu tranſgreditur. ſic Annibal iter ſuos atque hoſtes ad Murrum ruebat ſimilis fluctui. Tormẽtis: baliſta & onagris. Inter ſolem: repercuſſione radioꝝ ſolarium. En qui res libycas: uerba Annibalis contẽnentis Murrum. Faxo: faciam. Fœdera: quæ erant renouata cum aſdrubale: ut ſagunthinis libertas ſeruaretur. Et ueſter Iberus: qui ex illo fœdere renouato erat terminus imperii: quæ omnia annibal irrita fecit. Deos deceptos: quoniam in percutiendis fœderibus dii inuocabantur. Impii ducis decorum ſeruat poeta. Exoptatus ades: uerba Murri ad annibalem. Olim: iampridem cupiebam congredi tecum.

S ed poſtq̃ a trepidis allatum feruere partem
D iuerſam marte infauſto: murroque ſecundos
H unc ſuperos tribuiſſe diẽ. ruit ocius amens
L ymphato curſu: atque ingẽtes deſerit actus.
L æthiferumque micant fulgentes uertice criſtæ.
C rine ut flãmifero terret fera regna cometes
S anguineum ſpargens ignẽ. uomit atra rubentes
F ax cælo radios: et ſæua luce corruſcum
S cintillat ſydus: terriſque extrema minatur
P recipiti dant tela uiã: dant ſigna: uirique
A tque ambæ trepidant acies: iacit igneus haſtæ
D irum lumen apex: ac late fulgurat umbo
T alis ubi ægeo ſurgente ad ſydera ponto
P er longũ uaſto chori cũ murmure fluctus
S uſpenſum in terras portat mare: frigida nautis
C orda tremũt: ſonat ille procul: flatuque tumeſcẽs
C uruatis pauidas trãſmittit cycladas undis
N on cuncta e muris unũ inceſſentia tela
F umãteſque ante ora faces: nõ ſaxa per artem
T ormentis excuſſa tenent: ut tegmina primum
F ulgentis galeæ conſpexit: et arma cruento
I nter ſolem auro rutilãtia turbidus infit.
E n qui res libycas: inceptaque tanta retardet
R omani murrus belli mora: fœdera faxo
I am noſcas quid uana queant: et ueſter iberus
F ert æquũ: caſtãque fidem: ſeruataque iura
D eceptos mihi linque deos: cui talia murrus
E xoptatus ades mens olim prælia poſcit
S peque tui flagrat capitis: fer debita fraudum
P ræmia: et italiã tellure inquire ſub ima
L ongum in dardanios fines iter atque niualem

UVA. BHSC. IyR_094

P yrenen.alpeſque tibi mea dextera donat
H æc inter cernens ſubcuntem cominus hoſtem
P reruptumque loci:fidum ſibi corripit ingens
A ggere conuulſo ſaxum:et nitentis in ora
D euoluit: pronoque ſilex ruit incitus ictu
S ubſedit duro concuſſus fragmine muri
T um pudor accendit mentem:nec conſcia fallit
V irtus preſſa loco:frendens luctatur:et ægro
S candit in aduerſum per ſaxa nutantia nixu
S ed poſtquam propius uicino lumine fulſit
E t tota ſe mole tulit:uelut incita clauſum
A gmina pœnorum cingant:et cuncta pauentem
C aſtra premant:lato murrus caligat in hoſte.
M ille ſimul dextræ:denſus micare uidetur
E nſis: et innumeræ nutare in caſſide criſtæ
C onclamãt utrunque acies:ceu tota ſagunthos
I gne micet:trahit inſtãti languentia lætho
M embra pauẽs murrus:ſupremaque uota capeſſit
C onditor alcide cuius ueſtigia ſacra
I ncolimus terra minitantem auerte procellam
S i tua non ſegni defenſo mœnia dextra
D umque orat:cæloque attollit lumina ſupplex.
C erne ait an noſtris longe tyrinthius auſis
I uſtius affuerit ni diſplicet æmula uirtus.
H aud me diſſimilem alcide primoribus annis
A gnoſces inuicte tuis.fer numen amicum
E t troiæ quondam primis memoratæ ruinis
D exter ades phrygiæ delenti ſtirpis alumnos
S ic pœnus.preſſumque ira ſimul exigit enſem
Q ua capuli ſtatuere moræ:tæloque relato
H orrida labenti perfunditur arma cruore.
S ilicet ingenti caſu turbata iuuentus
P rocurrit:nota arma uiri:corpuſque ſuperbo
V ictori ſpoliare negant:coit aucta uiciſſim
H ortando manus:et glomerata mole feruntur
H inc caſſis galea:hinc clypeus ſonat æreus haſtis
I nceſſunt ſudibus:librataque pondera plumbi
C ertatim iaciunt: deciſæ in uertice criſtæ
D ireptumque decus nutantum in cæde iubarum
I amque agitur largus per membra fluentia ſudor
E t ſtant loricæ ſquamis horrentia tela
N ec requies tegmen ue datur nutare ſub ictu
G enua labant:feſſique humeri geſtamina laxant

Hoſtem:annibalem aſcendentẽ propius. Præruptum loci: ideſt iam ſub euntem altiorem partem aggeris proſtrati. Prono ictu:ruenti in aſcendentem annibalem. Subſedit:flexit ſe annibal pondere ſaxi preſſus. Fragmine muri:ſaxo euulſo ab aggere ſtrato.

Nutantia: mouentia ſe ſe: laus annibalis a fortitudine quæ in aduerſis ſe oſtentat. Caligat: caligine obducebatur murrus propter timorem uidens tantum hoſtem. Conclamant: hortantur ad pugnam in tãto certamine.

Conditor alcide: oratio Murri ad herculẽ ſagũthi conditorẽ. Sacra:numini tuo dicata. Procellã:annibalẽ procellæ iſtar. Cerne ait:uerba annibalis iuocãtis ẽt herculem inimicũ quondã troianorum. tempore quippe Laomedontis troiam expugnauit: ob negatã ſibi mercedem a Laomedonte propter liberatam heſionen: quæ marĩo monſtro expoſita erat quod hercules occidit cum illac trãſiret nauigãs ad oram phaſidis pro aureo uellere aſportãdo: ut canit Flaccus. An tyrinthius: herculesa Tyrinthe: quæ erat munimentum argiuorum ubi fuit educatus hercules. Delenti: mihi paranti delere romanos oriundos a phrygibus inimicis quondam tuis. Dexter:propitius.

Exigit: immittit in uiſcera murri uſque ad capulum. More: impedimenta ne ſcilicet enſis altius deſcenderet.

Statuere:permiſere. Relato:educto e corpore murri. Iuuentus: ſagunthina ſcilicet. Coit: congregatur. Viciſſim: mutua exhortatõe uocati. Inceſſunt:iſeſtant ĩpetũt. Librata:emiſſa ex fũdis. Tegmen: clypeũ & arma.

UVA. BHSC. IyR_094

Eliſus:excluſus. Mente aduerſa domat:ideſt fortiter patiebatur omnia aduerſa:ut ſuum decorum ſeruaret. turpe quippe fuiſſet ſi tantus uir ceſſiſſet aduerſis: ſed magnitudine honeſtatis & laudis uitæ pericula repẽdebat. Virtus enim circa pericula uerſatur:& qui illa ſubit & gaudet:aut ſaltem non dolet fortis eſt: & nonnulli ob dolorem & pericula inuicti animi laudem amittunt. Ideo annibal mente ideſt magnitudĩe animi & robore ſubnixus domabat aduerſa:ut uirtutis præſcriptum ſeruaret:animique inuicti laudẽ aſſequeretur. In aduerſis eſto firmus inquit Seneca. In proſperis cautus: & humilis. Suadet: hortatur uirtutem ſuam: & ſe ipſum niteſcere in aduerſis: ut decet uirum fortem:qui circa terribilia uerſatur interitus. Duris: difficultatibus circa quæ uerſatur uirtus. Vnde dicit Seneca: Altum quiddam eſt uirtus:excelſum & regale:inuictum: infatigabile.

Penſat rependit pericula quæ ſubibat: cum laude quam aſſequebatur tolerando fortiter aduerſa:quæ ſunt uirtutis occaſio. nitet enim in his uirtus.

Fragor: rumor cœli. Librata:quodam libramento miſſa. Vibrauit:uibrãdo uenit. Belli iniuſti: quod erat contra fœdus. Fœmore aduerſo: Liuius ait annibalem fuiſſe uulneratum non cum interemit murrum:ſed cum incaute murrum ſubiret. Vt uero inquit annibal ipſe dum murrum incautus ſubit:aduerſũ fœmur tragula grauiter ictus cecidit. tanta circa fuga: & trepidatio fuit: ut non multũ abeſſet: quin opera & uineæ deſererentur obſidio deinde per paucos dies magiſque oppugnatio fuit:dum uulnus ducis curaretur. Tarpeiæ rupes:exclamat poeta ad capitolium ac numina romana.

Saxum: capitolium:ubi erat numinum ſedes. Flammeæ laomedonteæ: uirgines ueſtales iſtitutæ fuerũt a Numa pompilio:& primũ duæ fuerũt:inde duæ additæ ab ipſo Numa: poſtea Seruius tullius duas addidit:& ſic fuerunt ſex. Inde auctus eſt numerus quæ templum ueſtæ cuſtodiebãt: & ignem inextinctum: quem ritum ſacrorum æneas ex phrygia in italiam aduexit. Iuuenalis: Vbi quanquam diruta ſeruat ignem troianum & ueſtam colit alba minorem. Fallacis teli:quoniam ſi altius inſediſſet annibal nunquam tranſcendiſſet alpes. Clauſæ alpes: quia ante annibalem ut hic canit alpes fuerant imperuiæ. ideo exclamat ſerranus apud eundem. Amiſimus alpes: arcem ſcilicet italiæ. tamẽ prius galli alpes trãſcenderant:ſed alia uia quam alienis ueſtigiis tutã annibal ſequi noluit:ſed auias alpes penetrauit. Allia:fluuius prope romam apud quem Tribuni militum cum gallis ſenonibus qui duce brenno romam infeſto agmine petebant infelici marte pugnauerũt. Vnde ille dies ater habitus eſt a romanis. Ouidius in ibim: Hæc eſt in faſtis cui dat grauis allia nomen. Allia non cederet tuis undis: ideſt non fuiſſet maior ſtrages romanorum apud traſimenum q̃ fuerit prius apud alliam. Vana rudimenta:irrita principia propter uulnus ducis. At duræ inuigilant mẽtes:ſagunthini inquit non dormiebant in tanta opportunitate rei q̃uis ueniſſet nox:ſed murrũ collapſum reſtituebãt. Duræ: perſeuerantes in laboribus pro decoro ſeruando. Molem:diſiectam. ſ. a teſtudine:& aliis tormentis reſtituũt noctu.

Fractis rebus:urgẽte neceſſitate:& iã debilitatis rebus ſagunthinoꝝ. Vltima uirtus: ultĩus conatus:q̃ fit deſperatis prope iã rebus. Vnde dicit Sene. Acerria uirtus eſt quã ultia neceſſitas extũdit.

T um creber:pœnituſque trahens ſuſpiria ſicco
F umat ab ore uapor:niſuque eliſus anhelo
A uditur gemitus: fractũque in caſſide murmur
M ente aduerſa domat. ſuadetque niteſcere duris
V irtutem:et decoris pretio diſcrimina penſat.
H ic ſubitus ſciſſo denſa inter nubila cælo
E rupit quatiens terram fragor:et ſuper ipſas
B is pater intonuit geminato fulmine pugnas
I nde inter nubes uentorum turbine cæco
V ltrix iniuſti uibrauit lancea belli
A c femore aduerſo librata cuſpide ſedit.
T arpeiæ rupes:ſuperiſque habitabile ſaxum
E tuos uirginea lucentes ſemper in ara
L aomedonteæ troiana altaria flammæ
H eu quantum uobis fallacis imagine tæli
P romiſere dei:propius ſi preſſa furenti
H aſta foret:clauſæ ſtarent mortalibus alpes
N ec traſimene tuis nunc allia cederet undis.
S ed iuno aſpectans pyrenes uertice celſæ
V ana rudimenta:et primos in marte calores
E ualidam duris euellit ab oſſibus haſtam
I lle tegit clypeo fuſum per membra cruorem
T ardaque paulatim:et dubio ueſtigia niſu
A lternata trahens auerſus ab aggere cedit
N ox tandem optatis terras:pontũque tenebris
C ondidit. et pugnas erepta luce diremit:
A t duræ inuigilant mentes. molemque reponunt
N octis opus:clauſos acuunt extrema pericli
E t fractis rebus uiolentior ultima uirtus:
H inc pueri:inualidique ſenes:hinc fœmina ferre

UVA. BHSC. IyR_094

Vana:inutilis tali labori: qui uirorum eſt:non mulierum:quas penſa decent: & calati: uulgus inquit hoc agebat, at ſenatores de ſumma rerum conſultabant. Munia: officia, i. erat illis curæ conſulere labanti patriæ. Subeāt:ſuccurrant rebus iam attritis. Flammas ſidonias: incendium punicum. Clauſa eſt fera:ipſe Annibal immitis ut fera. Tempore rupto:ideſt oportūitate tēporis oblata:& occaſione:dum ſcilicet ceſſat oppugnatio uulnere annibalis. Graſſandum ad clara:eundum cum impetu more latronum ad decus & gloriam per omnis aduerſitates:& pericula: ut patria liberetur:pro qua uir bonus: ſi opus eſt occumbere debet non ſolum pati labores & diſcrimina. Antiqua domo:Roma: quoniam ex latio miſſi fuerāt illuc coloni. Dum ſtat remeate, i. cū adhuc non eſt expugnara urbs:ite ac redite. Tumido:inflato uētis. Pellebat ſomnos: deſcribit auroram: cuius maritus fuit Tithonus frater Priami. Diodo. dicit Titonum uerſus oriētem militaſſe uſque in æthiopiam: & ex Ida filiū genuiſſe Memnonē: quem ad Troiam Achilles interemit. Roſcida, humida: quoniam in aurora cadunt rores. Rutilus ſonipes: equus ſolaris rubicūdus.

Afflarat: perſtat in tranſlatione equorum. Nocturnis:noctu erectis. Pendent actus:ceſſant. Interea rutulis:redit ad legatos:qui nauigantes per mare hiſpanum: & maſſilienſe peruenerunt ad portum meneci:& mare liguſticum portus Herculis:qui & meneci dicitur: eſt inter Maſſiliā & Genuam cū tēplo herculis ita ductus: quoniam Hercules ibi habitet ſolus. Rutulis:ſagunthinis oriundis ab Ardea capite rutilorum. Boreas:uētus ſeptētrionalis flat a Thracia dictus a boatu: quia cū impetu flat: & ſtridet. Alis:quoniam uenti fingūtur alati. Solus habet:hoc dicit ppter uicinitatem ſeptētrionis: & frigidus ē: quia ex locis frigidiſſimis ſpirat. nec in tereū dū temperatur alicuius plagæ calore. Arcto: ſeptentrione. Vorticibus:uortex:ut ſcribit Fabius dicit contorta in ſe aqua: uel quicquid aliud ſimiliter uertitur: inde propter flexū capillorum pars ſumma capitis dicit uertex:& etiam ſummitas mōtium. ppriē tamen unde initium eſt. Aequora fracta:undæ ſciſſæ flatu uētorum. Anhelant:æſtuant. Rhenus eſt fluuius diuidens germanos a gallis. Rhodanus galliæ comatæ fluuius: dictus a Rhoda oppido:colonia rhodiorum. O patria: uerba legatorum ad patriam ſagūthū quorum laus eſt a pietate:quam patriæ debemus:quæ omniū caritates complectitur. Quo loco:in quo ſtatu & conditione res tuæ ſunt. Sacræ arces:propter Herculē: qui eas poſuit: ſupra dixit:cuius ueſtigia ſacra icolimus terra.

C ertat opem in dubiis miſerando uana labori:
S axaque mananti ſubuectat uulnere miles
I am patribus:clariſque renū ſua munia curæ
C oncurrunt:lectoſque uiros hortantur:et orāt:
D efeſſis ſubeant rebus:reuocentque ſaguntho
S idonias flammas:nunc ite:impellite puppim:
S aucia dum caſtris clauſa eſt fera tempore martis:
V tendum eſt rupto:et graſſādū ad clara periclis.
I te citi:deflete fidem:muroſque ruentes:
A ntiquaque domo meliora accerſite fata.
M andati ſumma eſt:dum ſtat remeate ſagūthos.
A ſtilli celerant qua proxima litora greſſum:
E ffugiunt tumido per ſpumea cerula uelo.
P ellebat ſomnos tithoni roſcida coniunx:
A t rutilus primis ſemper hinnitibus altos
A fflarat montis:roſeaſque mouebat harenas.
I am celſa e muris extructa mole iuuentus
C lauſam nocturnis oſtentat turribus urbem.
R erum omnes pendent actus:et milite mœſto:
L axata obſidio:ac pugnandi ſubſtitit ardor.
I nque ducem uerſæ tanto diſcrimine curæ.
I nterea rutulis longinqua per æquora uectis
H erculei ponto cœpere exiſtere colles.
E t nebuloſa iugis attollere ſaxa meneci
T hracius hos boreas ſcopulos immitia regna
S olus habet:ſemperque rigens nūc litora pulſat:
N unc ipſas alis tangit ſtridentibus alpes:
A tque ubi ſe terris glaciali fundit ab arcto.
H aud ulli contra fiducia ſurgere uento.
V orticibus torquet rapidis mare:fractaque āhelāt
A equora:et iniecto conduntur gurgite mōtes.
I anque uolās rhenū:rhodanūque in nubila tollit.
H unc poſtquā boreæ dirum euaſere furorem.
A lternos mœſti caſus bellique:mariſque:
E t dubium rerum euentum ſermone uolutant.
O patria fidei domus inclyta:quo tua nunc ſunt
F ata loco:ſacræ ne manēt in collibus arces.

UVA. BHSC. IyR_094

De tanto nomine: quoniam ſagunthus erat opulentiſſima & clara ciuitas fide: quam uſque ad interitum ſeruauit. Ad oras laurentes: ad oſtia tyberina: Laurentum fuit oppidum latii non procul a tyberi. Anio labitur ex montibus trebulanis: inde per deſcenſus tyburtinos deuoluitur in planum: & tyberi miſcetur: quem auget: & ſua unda ditiorem facit. Flauo gurgite: aqua turbida: unde albula quondam dicebatur hic fluuius a colore aquæ. Pontum: mare tyrrhenum. Conſanguineæ: propter ardeam cuius fuerant colonia. Concilium: dicitur congregatio hominum a concalando: idē uocando: unde calēdæ dictæ: quia in principio menſis populus calabat.

Auguſtum: uenerationis: maieſtatiſq; plenum. Auguſtus dicit locus ſanctus: & uenerabilis. Vnde dicit Liuius romulum feciſſe ſe auguſtioré purpureo habitu. Caſta paupertate: quoniā a pauperibus: & ſtudioſis caſte uiuitur. diuites autem luxu diffluunt. Beatos: fœlices. beatus ꝓprie dicit is cui nihil deeſt: & qui è natura uiuit: inſtantibus deſideriis ſatiſfacere contentus eſt. Vnde dicit Seneca. Is maxime diuitiis fruit: qui minime diuitiis indiget. Et Epicurus dicebat lætā paupertatem eſſe rem honeſtam. animus enim debet eſſe diues: non arca. breuiſſima quippe ad diuitias uia eſt præter contemptum diuitiarum. Nomina parta: comparata uictoriis. accipiebant enim cognoīa a deuictis hoſtibus: ut Torquatus: Coruinus: Capitolinus feceſ pari modo de ꝓ uinciis. Sed poeta reſpexit ad ſua tēpora. Aphricanus enim primus a deuicta aphrica cognomen accepit. Conſul: conſules erant Semp. longus: & P. Scipio. Aequantem ſuperos: ideſt diuios omnique uirtute præſtantiſſimos ſenatores romanos. Recti: iuſtitiæ. Hirtæque comæ: impexæ. L. Ticinius Menas: auctore Plynio primus ex Sicilia i italiam tonſores duxit. Aphricanus autem radi quotidie inſtituit. ante erāt in tonſi: unde Ouidius: hoc apud intunſos nomēn habebat auos. Neglecta menſa: ideſt ipſa temperantia: quæ luxum aſpernatur: & modum cupiditatibus ponit. & ſic laudat romanos a parſimonia in uictu. Dextra non ſegnis capulo: ideſt prompta ad bellum: & pugnam: quanuis araſſet. Nam apnd antiquos ille ſummis laudibus celebrabatur: qui bonus agricola: bonuſque miles dici poterat. Vnde dicit Plynius: Fortiſſimi: & ſtrenuiſſimi milites ex agricolis gignuntur. Senatores colebant agros. erant inquit poeta ita prompti ad bellum: quemadmodum ad agriculturam cincinnatus ab aratro ad dictaturam uocatus fuit eadem diligentia inquit Plynius: Arua diſponebant qua caſtra: Nullum laborem recuſāt manus: inquit Seneca: quæ ad arma ab aratro tranſferuntur. Opum non indiga corda: quoniam erant prædita uirtutibus: quæ ſunt animi dotes: has qui habet bona fortunæ ſpernit: ea uero appetit quæ natura pro ſui conſeruatione deſiderat: quod qui facit: è natura uiuit: & ditiſſimus ē: panem & aquam: inquit Seneca natura deſyderat: nemo ad hæc pauper eſt: intra quæ quiſquis deſyderium ſuum claudit: cum ioue de fœlicitate contendat. Faciles exiguo: contenti re parua.

Curru: triumpho. In foribus ſacris: Tangit Syllius geſta romanorum uſque ad ſecundum bellum punicum in templo: ut plurimum ſenatus habebatur: Huius templi Liuius non meminit: cum de Sagunthinis introductis in ſenatum loquitur. Ait enim: Conſules tunc erant Romæ: Scipio: & Sempronius: qui cum legatis in ſenatum introductis de republica rettuliſſent. & cætera. Captiui: adempti hoſtibus. Secures: ſecurim in bello Penthefilea Amazonum regina inuenit. Clauſtra: uectes: & ſeram. clauſtra dicuntur a claudendo. Punica bella egates: id eſt ſigna uictoriæ: quam Romani habuerunt de pœnis ad Egates inſulas.

A n cinis heu ſuperi tanto de nomine reſtat?
F erte leues auras: flatuſque ciete ſecundos:
S i nondum inſultat templorum protinus ignis
C ulminibus: latiæque ualent ſuccurrere claſſes:
T alibus illa chrymāt noctemque: diēque querelis:
D onec laurentes puppis defertur ad oras:
Q ua pater acceptis anienis ditior undis
I n pontum flauo deſcendit gurgite tybris.
H inc conſanguineæ ſubeūt iam mœnia rōmæ.
C oncilium uocat auguſtum: caſtaque beatos
P aupertate patres: ac nomina parta triumphis
C onſul? et æquantem ſuperos uirtute ſenatum:
F acta animoſa uiros: et recti ſacra cupido
A ttollunt: hirtæque comæ: neglectaque menſa:
D extraque a curuis capulo non ſegnis aratris
E xiguo faciles: et opum non indiga corda
A d paruos curru remeabant ſæpe penates.
I n foribus ſacris: primoque in limine templi
C aptiui: currus belli decus: armaque rapta
P ugnantum ducibus: ſæuæque in marte ſecures:
P erfoſſi clypei: et ſeruantia tela cruorem:
C lauſtraque portarum: pendent hic punica bella:
E gatis cernas: fuſaque per æquora claſſe.

UVA. BHSC. IyR_094

Roſtra teſtãtia: quæ oſtendebant pœnos ſuperatos bello nauali a romanis ceſſiſſe mare: amiſſis Sicilia: & Sardinia: in cuius uictoriæ monumentum roſtra nauium carthaginenſium in foribus tẽpli affixa erant: ut quondam roſtra antiatum. Romãi enim deuictis antiatibus nauali prælio in monumentum uictoriæ roſtra nauium affixerunt: ſuggeſto erecto in foro: quod roſtra appellarũt. Vnde Plynius ait. Roſtra nauium tribunali præfixa foro decus erant ueluti populo romano corona impoſita. Exactam: pulſam e mari. Hic galeæ ſenonum. Galli ſenones omiſſis cluſinis: quos uexabant infeſto agmine Romam contẽderunt: qua capta Capitolium quo ſe robur receperat romanum: obſederũt romani auro ſalutem redimere decreuerunt: & mille pondo auri pepigere: ſed cum deberet aurum appendi: allata fuerunt a gallis iniqua pondera: & P. Sulpitio trib. militum reclamãte additus eſt iniquo ponderi enſis ab inſolẽti gallo: quem romani poſtea ſeruauerũt in monumentum illius indignitatis. Arbiter enſis: iudex ponderis: quoniã fuit additus ponderibus: & uidebatur eẽ quaſi arbiter. arbitrum autem appellamus iudicem: qui poteſt pro uoluntate iudicare. Reuertentis camilli: Camillus abſens. erat enim Ardeæ: & quidẽ exul dictator creatus auro nondum appenſo interuenit: & primo congreſſu i urbe gallos nullo negocio fudit: fugauitque inde ad octauum lapidem uia gabina: quo ſe ex fuga contulerant penitus deleuit: & triũphãs in urbem reuerſus eſt: & alter Romulus: ac parens patriæ conditorque alter urbis appellatus. Virgilius: & referẽtem ſigna camillum. Pompa: triumpho. Spolia eacidæ: Pyrrhi regis epyrotarũ: qui apud aſculũ Curio: & Fabritio conſſ. bis fuit exutus caſtris: & bis uulneratus: & tãdẽ italia pulſus ex ea uictoria plurima bona Romam allata fuerunt: ut aurum: purpura: tabulæ. Et ligurum comæ: Ligures emporium caput habent gennam: quondam finitimos latrociniis infeſtabant: hos. L. Poſthumius ita bello attriuit: ut uix ferrum reliquerit ad terram colendam ligures: & hiſpani domiti fuerunt primo bello punico a Lucio Poſthumio: & Lucio æmilio conſulibus. Parmæ rudes: impolitæ: quoniam ut ſcribit Strabo: Hiſpani peltas geſtabant: & agiles armaturas propter latrocinia: & gladio: funda: atque iaculo utebantur. Geſa: ſunt tela gallorum: auctore Nonio. Virgilius: Alpina coruſcat geſa manu: geſum: ut inquit Sextus Pompeius eſt graue iactu iaculum. Clades: illatas ab annibale. Squalor. i. ipſi oratores ſqualidi: & præſe ferentes triſtitiã: ut magis mouerent affectus. Precantis extrema: petentis ultima auxilia. Sacrata gens: oratio Sycoris oratoris ſagunthinorum in genere deliberatiuo: cuius finis eſt utilitas. huius orationis exordio captat beniuolentiam a romanis laudans eos a fide: quam in Capitolio ſacrauerant. Inde narrat cum amplificatione pericula: & crudelitatem annibalis: & arguens ab utili: pio: iuſto: & honeſto: nititur perſuadere mittendum eſſe ſubſidium: ſagunthinis extrema calamitate laborantibus. inde corporis habitu mouet affectus. Lacerata enim ueſte in ſignum mœroris ſtrauit ſe humi: quod conuenit miſeris: & extrema difficultate laborantibus. Sacrata fide: Nam romani fidem & mentem in capitolio ſacrauerant. Cicero in libris de natura deorum ſic ſcribit: Tum autem res ipſa in qua uis eſt maior aliqua ſic appellatur: ut ea ipſa uis nominetur deus: ut fides: ut mens: quas in Capitolio dedicatas uidemus proxime a Marco Aemilio Scauro. ante autem ab Attilio Calatino erat fides conſecrata: de qua conſecratione nunc Syllius intelligit: quoniam calatinus fuit in primo bello punico. Populi: quos bello uiciſtis. Marte ſatam: natam a Marte propter rei militaris peritiam romani ſuam conditoriſque ſui originem ad martem referunt. Ne crede emenſos: Narratio eſt: quæ debet eſſe dilucida: breuis: & ueriſimilis: qua mouet ſenatores ad affectum a calamitate patriæ: ideſt ad iram contra annibalem: & miſericordiam pro ſagunto obſeſſa: & ab utili ſuadet reprimendum eſſe hoſtẽ: ne talia & ipſi romani tandem patiantur. ideo ſuperos obteſtatur: ut annibalem peſtẽ tabificã in ſagunthinum potius bellum teneant: q̃ permittant romanos inuadere. Inſana: æſtuoſa & concitata:

EXactam ponto libyen teſtantia roſtra
HIc galeæ ſenonum: penſatique improbus auri
ARbiter enſis ineſt: galliſque ex arce fugatis
ARma reuertentis pompa geſtata camilli.
HIc ſpolia eacidæ: hic epyrotica ſigna:
Et ligurum horrẽteſque comæ: parmæque relatæ
HIſpana de gente rudes alpinaque geſa.
SEd poſtquam clades patefecit: et horrida bella
ORantum ſqualor præſenſque aſtare ſagunthi
ANte oculos uiſa eſt extrema precantis imago.
TUm ſenior mœſto ſycoris ſic incipit ore.
SAcrata gens clara fide: quam rite fatentur
MArte ſatam: populi ferro parere ſubacti
NE crede emenſos leuia ob diſcrimina pontum.
VIdimus obſeſſam patriam: muroſque trementes:
Et quem inſana freta: aut cœtus genuere ferarum.
VIdimus annibalem: procul his a mœnibus oro:
ARcete o ſuperi: noſtroque in marte tenete.

UVA. BHSC. IyR_094

Fatiferæ dextræ:afferentis fatum & mortem:& est pars confutationis.potuisset.n.dici si Annibal ueniet non erit timendus:cum sit nullius mométi.ideo subiungit: Qua mole sonantes exigit:id est emittit in hostem hastas trabales:idest maximas:& hoc dicens suadet ab utili. Quantus crescit:assurgit in clypeú.Imitatio uirgiliana. Trans iuga pyrenes::exauget rem:ut maiorem incutiat metũ romanis.Dicitque Annibalem uocasse ad bellum ferocissimas gentes:& transmisisse iberũ:qui erat terminus imperii:& melius inter utriusque populi ditionem:ut ostendat illum tot:tantisque militibus subnixum: omnia ausurum:& ut romanos moueret rebus suis timentes: nisi statim reprimeret illius conatus. Calpe mons est in finibus hispaniæ ad fretum:quem ponit pro hispanis habitantibus ad occasum: quos Annibal ad arma exciuerat. & ut maiorem timorẽ faciat:dicit Annibalem transcẽdisse pyreneos montes:qui diuidunt gallias ab hispaniis. Mersos harenis:aphros:& nasamones. Molitur:uocat ad bellũ. Maiora mœnia:urbem romã. Spumeus:translatio est:& locus ab utili habens in se etiam cõfutationem:potuisset enim dici: Mouet quidem bellum: sed non nobis. ideo ait: uestras effriget in urbes. Spumeus fluctus: Annibal similis fluctui. An tanti pretiũ mõtus: confirmatio ẽ confutationis: & inest ipsa confutatio sensus.putatis ne Annibalem rupisse fœdus:& ruisse ad arma: & tantos excitasse motus:ut sagunthó dũ taxat potiatur:quasi dicat:non ita credendum est. Per enses:arma:quoniã hoc bellum erat contra fœdus. Iuuẽi: Annibali fœdifrago:ordo est: an creditis esse pretium tãti motus iuueni. Vt statuat iura:idest imponat finem potẽtiæ: quam nunc habet in armis: & cupiditati. Iurata bella:quæ iurauit se illaturum romanis:ut dictum est. Otius ite uiri: locus ab utili: occurrite inquit Annibali: & illum furẽtem reprimite: ne postea damno affecti uos non fecisse pœniteat. Fumant inquit semina belli: si tamen inualuerit incendium: non facile extinguetis: & hæc pars habet confutationem. Potuisset enim dici: cum mouebit bellum ibimus obuiam armis. ideo ait: Vtinam non esset iã opus uestro auxilio:& semina belli non fumarent. Omnis iber:ponit gentes:quæ illius exercitu erant:& per epitheta auget mẽrum:ut ostendat illos esse timendos. Omnis iber:omnes hispani ab ibero fluuio. Rapidis:in arma furentibus. Fera: crudelis:bellicosa. Aestifero axe: cœlo libyco:quod est subditum cancro. Omnis libys: omnes libyci nobis imminent. Sitiens:quoniam Aphrica laborat penuria aquarum.& ideo coloni malis assueti melius militiæ labores tolerare possunt. Per uos culta:locus est a pio. Oramus inquit uos per numina uestra: quæ semper pio animo coluimus: ut nobis suprema calamitate laborantibus succurratis. Rutulæ gentis:ardeatium:quorum rex Rutulus fuit:a quo rutuli dicti: cuius filius fuit Daunus pater Turni.Coluimus inquit diu sacra latina aduecta ex Phrygia ab Aenea: & principio rutilæ gentis:cuius sagunthus fuerat colonia. Laurentemque larem: templum Apollinis:siue solis: quod erat apud Laurentes qui colebant solem indigetem. & apud Lauinum erat templum Veneris genitricis commune latino nomini:cuius curam habebant acleates: ut auctor est Strabo. Pignora troiæ: numina troiana:quæ colebantur in Latio aduecta ab Aenea. Genitricis:a qua est origo romanorum. Pios:sagunthinos claros pietate.Iustitia inquit Lactantius quid est nisi pietas.pietas autẽ nil aliud q̃ dei parentis agnitio.tunc sumus profecto pii erga deum:cum illi tribuimus:quod ei debemus:idest cum ipsum colimus:& adoramus:& pietatem debemus deo & parentibus aliis autem officium. Coacti:ab illis:qui nostros in nouam coloniam miserunt. Tirynthia culmina: Sagunthum conditum ab Hercule tirynthio. Muris acrysioneis: ardeatibus: quoniam Danaë filia Acrysii regis argorum cum filio Perseo condidit Ardeam. Vos etiam tandem: locus ẽ a iusto:& exẽplo ostendit romanos debere fauere suis:cũ alias affuerint alienis.Hyero rex syracusius intulit bellum messeniis:qui sunt ad fretum siculum.Implorauerunt que opem romanorum: unde

F atiferæ iuuenem dextræ:qua mole sonantes
E xigit ille trabes:et quantus crescit in armis
T rans iuga pyrenes mediũ indignatus iberum
E xciuit calpen:et mersos syrtes harenis.
M olitur populos:maioraque mœnia quærit
S pumeus hic medio qui surgit ab æquore fluctus:
S i prohibere piget uestras effringet in urbes:
A n tanti pretium motus:ruptique per enses
F œderis hoc iuueni iurata in bella ruenti?
C reditis:ut statuat superata iura sagunthó
O tius ite uiri:et nascentem extinguite flammam:
N e seræ redeãt post aucta pericula curæ.
Q uanquã o si nullus terror:non obruta iã nunc
S emina fumarent belli:uestræue sagunthó
S pernendum consanguineam protendere dextrã:
O mnis iber rapidis:omnis fera gallia turmis
O mnis ab æstifero sitiens libys imminet axe:
P er uos culta diu rutulæ primordia gentis
L aurentemque larem:et genitricis pignora troiæ:
C onseruate pios:qui permutare coacti
A crysioneis tirynthia culmina muris.
V os etiam tandem siculi contra arma tyranni

UVA. BHSC. IyR_094

missus ẽ exercitus:& pulsus rex atque coactus restituere captiuos:& centũ talẽta argẽti soluere:tũc primũ classis romana in Siciliã transmisit.L.piso:ut autor ẽ Ply. suis annalibus pdidit contra hyeronẽ regẽ.cc.xx.naues effectas fuisse diebus.xlv. Tandẽ:post longã contentionẽ ĩ senatu: an eẽt mittẽdus exercitus contra carthaginẽses & Hyeronẽ inqt Liuius auxiliũ mamertinis ferendũ senatus cẽsuit:cũ d'ea re inter suadẽtes:ut id fieret:dissuadẽtesque cõtẽtio fuisset:Diu tñ inqt Polibius hæc res iu senatu agitata. Tandẽ populus præbendũ mamertinis subsidiũ iudicauit:atque ea sentẽtia p plebẽ confirmata confestim Appiũ claudiũ consulẽ traiicere ĩ Siciliã:& mamertinis ferre opem iubẽt: ui debatur certe iniustũ ferre opẽ mamertinis:q messanã occupauerãt: cum ipsi paulo ante animaduertissent ĩ pprios ciues:q rhegiũ contra ius tenuerãt:imitati mamertinos. Vos & campana tueri mœnia: Sanites arma iniusta sidicinis intulerũt. Sidicini cãpanis sc iũxerũt: q in se oẽm belli molem uertere. nam eos adorti sunt samnites: omissis sidicinis cãpani intra mœnia compulsi Romã miserũt legatos: q tãdẽ capuã dederũt romanis: ne ea samnites potirent. Romani legatos miserũt: ut suis abstinerẽt: qbus cũ superbe eẽt respon sum:missis fecialibus ad res repetẽdas Valerius consul cognomine coruinus eos uicit cum magna difficultate: fassi quippe sunt romani se nũq̃ cũ pertinaciore hoste manus conseruisse:ideo ait Syllius depulso robore samnitũ. Dignũ duxistis:putastis eẽ dignũ. Auis sigeis:romãis maioribus uestris: q opẽ implorãtibus ferebãt. Sigeũ ẽ pmontoriũ troadis:unde romani originem habẽt. Incola dauni:ego sycoris oriundus ab ardea:ubi regnauit Daunus:Nõ sum inqt alienus:q opẽ uestrã implоro: sed uetus colonus ardeæ. Igitur ne

I uuisse egregium:uos et campana tueri
M œnia depulso samnitum robore dignum
S igeis duxistis auis:uetus incola dauni
T estor uos fontes:et stagna arcana numici.
C um fœlix nimium dimitteret ardea pubem
S acra domumque ferens:et aui penetralia turni
V ltra pyrenem laurentia numina duxit
C ur ut decisa:atque auulsa e corpore membra
D espiciat:uesterque luat cur fœdera sanguis.
T andem ut finitæ uoces:miserabile uisu
A ffigunt proni squalentia corpora terræ:
I nde agitant consulta patres:curasque fatigant.
L entulus ut cernens accensæ tacta sagunthi
P oscendum pœnæ iuuenem:celerique negantis
E xuri bello carthaginis arua iubebat:
A st fabius cauta speculator mente futuri
N ec lætus dubiis:paruisque lacessere martem
E t melior clauso bellum producere ferro
P rima super tantis rebus pensanda ducis ne
C eperit arma furor:an patres signa moueri

ab officio discedatis fauere nobis debetis. Stagna numici:Numicus est fluuius latii: in quo æneas submersus nunquam apparuit. Vnde troiani aborigineſque in numerum deorum relatum arbitrantes Iouem indigetem appellarunt. Ascanius templum sacrauit patri ad Numicum: ut autor est Dionysius:cum tali titulo. Diui patris terrestris:qui Numici fluuii undas gubernat. Indigetes dii erant:quorum nomina nefas erat manifestare. Appellati autem:quia in deos egissent:ideo dicit Liuius: Situs est quemcunque eum dici ius: fasque est. Stagna arcana:sub quibus latuit Aeneas

Ardea nimium fœlix:nimium abundans colonis. Pubem:iuuentutem in nouam coloniam.

Penetralia: penates sacra & ritus sacrorum: qui erat apud rutulos. Laurentia numina:quæ colebantur a latinis & laurentibus. Vltra pyrenem:quoniam sagunthus erat in Hispania ultra pyreneos montes. Cur ut decisa:locus est ab honesto:& ait honestum est: & decet uos o romani si nos tanquam filios ac membra uestra iuueritis. Membra: nos qui sumus tanquam membra decisa a uestro corpore. Vester sanguis: nos qui sumus uester sanguis: & soboles: cur debemus pati damna:quæ infert Annibal nobis colonis uestris rupto fœdere:quo cautum erat per uos: ut nobis libertas seruaretur. Luat fœdera:patiatur damna & bellum: quod Annibal contra fœdus mouet. Tandem:idest cum peroraſſent illi legati. Agitant consulta:consulũt ĩ medium de hac re moti iam ad affectũ:& lentulus censuit poscendum esse Annibalem ad supplicium rupti fœderis:& comburendas esse arces carthaginis:si pœni hoc negarent. Tandem uicit Fabii sententia: q tanquam uates omnia prouidebat:ut legati ad Annibalem & carthaginensem senatum mitterẽtur. Fatigant:exercent. Pœnæ:ad supplicium & pœnam rupti fœderis. Iuuenem: Annibalẽ.

Negãtis:scilicet dare Annibalem ad pœnam ob uiolatum fœdus. Speculator:idest tanquam e specula prospiciens prudentia sua:id quod futurum erat: laus Fabii a prudentia. Cauta mente:Cautus dicitur is qui timet ea quæ timenda sunt:& ita semper agit ut locum pœnitentiæ non relinquat. Nec lætus:non gaudens temere prælium inire:ut prudentem decet. Paruis:re parua & dubia. Clauso:recondito in uagina:quoniam erat cunctator. Super:de tãtis. Pensanda: diligenter considerandа:& ponderãda. Ne ducis furor:an ipse Annibal citra patrum auctoritatem mouerit bellum:an iussu patrum. Exacta: idest diligenter perquisitam ueritatem.

UVA. BHSC. IyR_094

Alto:prudenti. Vt sæpe e celsa:Fabium prouidentem futura bella ritu uatis comparat magistro nauis.qui futurum uentum signis cognoscit:& statim alligat uela arbori ipsius nauis. Grandæuus:longa experientia edoctus. Chorum:uentum. Iandudum:statim:linthea:uela. Lachrymæ:sagunthinorum. Præcipitare fatum:quodam impetu festinare ad secundum bellum punicum:quod adhuc latebat;sed fato futurum erat. Lectique senatu:electi fuerunt Fabius & Publicola:ut Annibalem adirent. Si surdus:idest non obtemperans uerbis nostris. In armis pactorũ: quæ erant contra fœdera;idest si perseuerabit indicant bellum carthaginensibus oblitis deorum: qui fuerant inuocati in fœdere.

Finis primi libri.

C ensuerint mittique uiros qui exacta reportent
P rouidus hæc ritu uatis fundebat ab alto
P ectore præmeditans fabius surgentia bella.
V t sæpe e celsa grandæuus puppe magister.
P rospiciens signis uenturum in carbasa chorum
S ummo iandudum substringit linthea malo.
S ed lachrymæ atque ira mixtus dolor īpulit oīs
P ræcipitare latens fatum:lectique senatu:
Q ui ductorem adeant:si perstet surdus in armis
P actorum:uertant inde ad carthaginis arces.
N ec diuum oblitis indicem bella morentur.

Finis primi libri.

UVA. BHSC. IyR_094

Eruleis prouecta uadis: describit nauigationem legatorum ad Annibalem: Legati autē erant Fabius: Pāphilus: & Valerius publicola: quos Annibal audire noluit: sed strepitu armorū. & tubarū clangore nauim ne appellerent ad litus phibuit: qui ut mandatū erat ad carthaginē iter uertentes: bellū de more indixerunt: inde canit hasbiten in arma ueniſſe: cecidiſſeque manu theronis: inde uarias pœnorum ſentētias: auditis romanoꝝ legatis: clypeū deindē muneri datū Annibali a callaicis populis celebrat: deploratque tādē ſagūthinā cladem: & incendiū: celebrās ſagunthinos: q̄ p fide cum omnibus fortunis mori dignū duxerūt: & Annibali ob p fidiā: animique feritatē: fortunæ mutationē: exitumque uitæ uaticinat. Prouecta: pcul uecta. Vadis ceruleis: aqs marinis. Dardana: romana nauis: q̄ oratores uehebant. Tristia iussa: afferentia doloré & tristitiā Annibali: qm̄ illū ad pœnam rupti fœderis reposcebāt. Primoresque patrū fabius: tangit natales Fabii: & maiorū stēma: familia quippe fabioꝝ ad Herculē originē referebat suā. Fabius filius Herculis fuit ex Vindima filia Euādri: a quo fabii: ideo hic tirynthia ples appellat ab hercule tirynthio: de hoc alibi latius ī bello: quod romani contra uehientes gerebāt fabioꝝ familia: id bellū in se suscepit. Itaque tercentū & sex ex hac familia cōtra hostes pfecti ad unū cæsi sūt: insidiis circūuenti ad cremerā fluuiolū: q̄ parū distat ab urbe. Primores patrū: inter senatores illius æui facile prīcipes. Primores dicunt tantū numero multitudinis: & cōparatiuū é sine positiuo. Turbine: impetu bellico. Vna dies: Ouidi. Vna dies fabios ad bellum miserat omnis. Ad bellū missos perdidit una dies. Fors: fortuna belli maior eēt uiribus fabioꝝ: qm̄. ccc. & sex erant contra tot hostes. Non æqua: non par labori fabiorū. Patricio: generoso & multi nominis patritii. pprie dicunt illi: q̄ nati sunt ex patribus conscriptis. Aequato munere: pari legationis officio. Munus ut inqt iuris consultus tribus modis dicit: uno donū: unde munera dī cūt dari: mittiue altero onus: quod cū remittit uacationem militiæ muneriſque præstat: inde immunitas appellat. tertio officium: unde munera militaria & municipes dicunt: quia munera ciuilia capiant. Ingentis uolesi: Volesus a quo ualesii mutatis litteris: inde Valerii habuerunt originem ex regillis oppido sabinorum cum magna clientū manu Romā comigrauit: & pater fuit: ut q dā uolunt Valerii collegæ bruti in consulatu: qui qm̄ plebis studiosus fuerat publicola cognomīatus est: a quo hic Valerius originem habebat. Appius claudius. R. litteram inuenit: ut p ualesiis ualerii dicerent. Spartana propago: sabina: qm̄ spartani: idest lacedæmonii fugiētes asperitatem legum lycurgi nauigauerunt in Italiam: habitaruntque cum sabinis. Is: publicola. Insigni: claro in familia: posteriſque cognomine. Ausonios fasces: consulatum: quem adeptus fuit ille Valerius: qui primus publicola cognominatus est. Atauo consule: publicola illo ad quem hic originem referebat suam. Hos: fabiū & publicolam. Consulta: decreta patrū. Fœdere: qm̄ mouebat bellum contra fœdus: & sic debebat dare pœnas. Recés: p recéter. Perfusos: madefactos cæsoꝝ sanguine. Tubæ tyrrhenæ: ab inuētore: qm̄ tyrrhenus piseus: autore Plynio tubā æneā inuenit. Papinius in thebaide: Dum marte ppinquo horrēt tyrrhenos heliconia plectra tumultus. Relegant: retro nauigent Romam. Clausis: obsessis sagunthinis. Quid audeat ensis: quasi dicat armatis nihil est sanctum: & uiolant etiam legati: qui iuregentium tuti esse debent Liuius ait: Interim a Roma ueniſſe legatos nunciatum est: quibus obuiam ad mare missi ab Annibale: qui dicerent: Nec tuto eos adituros inter tot tam effrenatarum gētium arma. Inhospita: ubi non inuenerunt hospitiū. Affatu: uerbis Annibalis. Conuerso remige: mutata nauigatione carthaginē cōtēderet.

TAPHPIAHAIDOOPHTDFQSC

Eruleis prouecta uadis iā dardana puppis
Tristia magnāimi portabat iussa senatus.
Prīoresque patrū fabius tirynthia proles
er centū memorabat auos: quos turbine mattis
bstulit una dies: cum fors non æqua labori
atritio cremeræ maculauit sanguine ripas.
uic comes æquato sociauit munere curas
ublicola: ingentis uolesi spartana propago.
scultam referens insigni nomine plebem
uſonios atauo ducebat consule fasces.
os ut depositis portum contingere uelis
llatum annibali: consultaque ferre senatus.
am medio seram bello poscentia pacem.
uctorisque simul conceptas fœdere pœnas.
cius armatas passim per littora turmas
stentare iubet minitantia signa recensque
erfusos clypeos. et tela rubentia cæde.
aud dictis nunc esse locum. strepere oīa clamat
yrrhenæ clangore tubæ: gemituque cadentum.
um detur relegant pontū neu se addere clausis
estinent: notum quid cæde calentibus armis
uantum ire liceat: motus ue quid audeat ensis.
ic ducis affatu per inhospita littora pulsi
onuerso tyrios petierunt remige patres.

UVA. BHSC. IyR_094

Hic:tũc. Pœnus:Annibal ita nauim abeuntẽ uerbis,pſequutus ẽ:mouens ad indignationẽ ſuos. Fundentẽ:pandentẽ uela uentis ĩ medio mari. Carinã.ſ.oſtẽdit ſiue alloquutus ẽ: deeſt enim uerbũ:quod ille non expreſſit,ppter iram:ut ſæpe apud poetas legit. Noſtrũ ferre caput: uerba Annibalis ad ſuos:qbus romanos in odium inuidiãque trahit. Cæce:improuide rerũ futurarũ. Secũdis:fœlicitate.& flatu fortunæ:quæ temeraria ẽ:& ad tẽpus:& ſic tanq̃ imprudẽtes taxat romanos. Prudẽtis inqt Seneca,pprium ẽ examinare conſilia. Si prudẽs eſſe cupis in futura,pſpectũ intende:& quæ poſſunt contingere animo tuo: ,ppone nil tibi ſubitũ ſit: ſed totum ante conſpicies:Si prudẽs ẽ animus tuus tribus tẽporibus diſpenſetur præſentia ordina:futura prouide: præterita recordare.nã q nihil de præteri to cogitat perdet uitam: q nihil de futuro præmeditat in oĩa incautus incidit.Annibal igit dum romanos imprudẽtes uocat cæcitatem oſtẽdit ſuam: q uires illorũ minime metiebat: & ſic tãdem uictus pœnitentiæ locũ reliquit: quod imprudẽtiæ aſcribit:cũ tibi alludit uitæ proſperitas inqt Seneca: Tunc te uelut ĩ lubrico retinebis ac ſiſtes:nec tibi dabis impetus liberos: ſed circũſpicies:quo eundũ ſit:uel quouſque:Non altiori te rei imponas:in quã tibi ſtanti tremẽdũ aſcẽdẽti cadendũ ſit. Impia tellus:Roma. Pœnæ: ad pœnã rupti fœderis. Ante expectatum:eſt una dictio:& ſignificat antequã me expectes. Virgi. in geor. Et hoſti ante expectatũ poſitis ſtat in agmine caſtris.ſic ẽt ante domandũ idem ponit.i.anteq̃ domet adero inqt citius q̃ putabas o roma portis tuis. Penates externos.i.ſagunthũ. Timebis tibi inqt paulopoſt o Roma:q̃ nũc uis defendere ſagũthĩos:q ſunt extra italiam. Tarpeios ſcopulos:capitoliũ & arcẽ:ut feciſtis tẽpore ſenonum.

Hic alto penus fundentem uela carinam
Nostrum ferre caput parat illa per æquora puppis
Heu cæcæ mentes tumefactaque corda ſecundis.
Armatum annibalem pœnæ petit impia tellus.
Ne depoſce adero:dabitur tibi copia noſtri.
Ante expectatum:portiſque fociſque timebis.
Quæ nunc externos defendis roma penates.
Tarpeios iterum ſcopulos præruptaque ſaxa
Candatis licet:et celſam migretis in arcem:
Nullo iam capti uitam penſabitis auro.
Incenſi dictis animi:et furor additus armis.
Conditur ex templo telorum nubibus æther.
Et denſa reſonant ſaxorum grandine turres.
Ardor agit:prouecta queat dum cernere muros:
Inque oculis profugæ martem exercere carinæ.
Ipſe autem incenſas promiſſa piacula turmas
Flagitat inſignis nudato uulnere ductor.
Acrepetens queſtus furibundo perſonat ore:
Poſcimur o ſocii fabiuſque e puppe catenas
Oſtentat:dominique uocat nos ira ſenatus.
Si tedet cœpti culpanda ue mouimus arma
Uſoniam ponto propere reuocate carinam.
Nil moror:en uincta lacerandum tradite dextra:
Nam cur eoi deductus origine belli
Tot libyæ populis tot circunfuſus iberis

Prærupta:alta & acceſſu difficilia:id eſt rupẽ ueſtrã capitolinã:qua ſalutem defendiſtis;non pugna & uiribus: non poteritis inqt redimere uos a me auro: & tutari capitolina arce: ut feciſtis tempore gallor. Nubibus:dẽſitate ac multitudine telorũ. Iaciebant inquit ſaxa in turres hoſtiles: ut legati romanorum nauigantes acerrimam urbis oppugnationem cernerent. Prouecta:nauis procul uecta a portu. Profuge:quam Annibal profugauerat armorum ſtrepitu & tubis. Martem:pugnam. & urbis oppugnationem. Turmas:exercitum. Turma habebat triginta duos equites. Manipulus autem uiginti pedites. Piacula: ultionem uulneris illati a ſagunthinis Annibal efflagitabat a militibus ut uulnus ulciſcerẽtur ſuum:quod promiſerant:& uulnus oſtentabat: ut maiores excitaret affectus. Poſcimur o ſocii:oratio Annibalis ad ſuos:qua rei indignitatem affert.Romanos trahit in inuidiam:ſuoſque ad pugnam accendit.& beniuolentiam captat a ſuis militibus:quos ut uideatur humanus ſocios appellat:ſic Aeneas Virgilianus:& Cæſar apud Lucanum. Domini:tyrannice imperantis.nam dominari proprie tyrannorum eſt. Culpanda: digna repræhenſione: ideſt Si tedet uos bellum mouiſſe reuocetis legatos:meque illis uinctum dedite ad pœnam:hoc docebat:ut magis ſuos moueret. Nam cur eoi:ironice loquitur:non enim ita ſentiebat: ſed hoc eo ſpectat:ut oſtendat indignum eſſe ducem tanti nominis:& maiorum ſtemmate clarum tradi lacerandum iniuſte imperantibus:& oriundis a gente molli. Belli eoi:quoniam Amilcar ad barcam beliden ſuã referebat originẽ.& Amilcar barcas cognoĩabat autore Poly.unde factio barcina d' bello rege aſſyrio. dictũ ẽ:q ſunt ad orientẽ.eos.ẽ mons orientis:unde eous. Deductus:natus ex genere Beli:per barcã progenitorẽ noſtrũ.& principem gentis barcinæ. Seruitium:ſeruitutẽ. Seruitium inuenerũt Lacedæmonii. Circũfuſus:ſtipatus tãto exercitu:& tam forti abũdabat inqt Li. multitudine hominum pœnis;ad centum enim.l.hominum milia in armis fuiſſe creditur.

UVA. BHSC. IyR_094

Rheteius:romanus oriundus a phrygibus:ubi eſt rheteũ promontoriũ. Propaget ſigna:dilatet imperiũ & aquilas,pmoueat:ideſt uexilla. Ferox:bellicoſus:& crudelis. Tremamus: timeamus etiã nutus romanoꝝ:ac ſi eẽnt dii.Numen inqt Varro dicũt eẽ imperiũ a nutu. Itaque nutũ loui ſemp tribuit Homerus:ut eius imperiũ maximũ eẽ uideat. Omina triſtia:uerba Annibalis omi nantia infelicitatẽ:ut fuit.nã oĩa hæc & grauiora paſſi ſunt carthaginẽſes a romanis. Diſcinctos ĩ ter libycos:deſcribit haſpiten reginã cyrenaicræ regionis:quæ uenit in Auxiliũ Annibalis amazo nũ ritu:ſed malis auibus:qm̃ occubuit libyci:ut autor ẽ Strabo habebãt peltas paruas ex corio confectas.lacula parua & lata:ueſtes etiã latas & diſcĩctas:ideo Virg.cecinit in octauo: Diſcintos mul ciber aphros. Bilingues:fallaces.Cice. in oſone contra.P. Rullũ tribunũ ple bis dicit Carthaginẽſes fraudulenti & mẽdaces ſunt: non genere:ſed natura loci: quod ꝓpter portus ſuos multis & uariis mercatoꝝ ſermonibus ad ſtudiũ fallẽdi ſtudio queſtus ferebant. Mar maricis:libycis.marmaridæ enim ſunt populi libyes. In bella œnotria:ſagun thina:& romana:qm̃ ſagunthini erant iũcti fœdere cũ romanis. Garamãtis hyarbæ:qui regnauit apud garamantes haſbytæ ſunt populi apd' naſamonios: a qbus nomẽ huius reginæ deducit:q̃ bus imperabat:hyarbas filius fuit louis Ammonis:cuius oraculũ erat apud ga ramanthes: ad quẽ ſuam originẽ refe rebat haſbyte. Phorcinidos antra me duſæ:Phorcinus fuit pater Meduſæ & rex mauritaniæ:& ſic mauritaniã ĩtel ligit:unde in decimo deſcribẽs mortẽ Phorci ait:Iacet ingens phorcus ab an tris herculeæ calpes. celatus gorgone parmã:unde genus triſtiſque deæ ma nabat origo.i.Meduſæ filiæ phorci: ſi ue phorcini. Cyniphiumque macen: Macæ populi cyrenaicæ regionis: ubi ẽ cynips fluuius:unde cyniphii mace di cũt:erãt illic hirci uilloſiſſimi:& ideo hircos cyniphios appellat Vir. Battia das:cyrenaicos:qm̃ battus: de quo alibi dicetur condidit cyrenen denominatã a nomine matris. Iniquo ſole:ardoribus cœli:regio quip pe cyrenaica ẽ arida:clari uiri cyrenaici fuerunt:Ariſtippus q cyrenaicã philoſophiã inſtituit: cui æeta eius filia in ſcola ſucceſſit.Annyceris q cyrenaicũ dogma emendauit.Erathoſtenes mathema ticus.Carneades optimus academicus.Cronus apollonius: q magiſter fuit Diodori dyalectici.

Patrius naſamon:Naſamones populi aphricæ ꝓpe ſyrtes:qui & meſammones dicti ſunt:quaſi in mediis harenis ſiti:apud quos ut dixi erat oraculũ louis Ammonis patris hyarbæ: ideo dicit patri us naſamon. Barcæ:oppidũ cyrenaicæ regionis laborãs aquarum inopia:alio nomine ptolæmais dicebatur. Nemora autololum:Autololes ſunt populi aphricæ uicini getulis habẽtes optima pa ſcua & nemora:ipſique erãt ueloces in curſu. Infidæ ſyrtis: ꝓpter uada breuia:in quibus nautæ fa ciũt naufragiũ:de ſyrtibus alibi dicetur. Getulus leuis:agilis ad pugnã.getuli populi ſunt aphri cæ:qui ĩ bello habenis equorum non utebant:ſed eos ſola uirgula regebant. Tritonide nympha: alludit ad hiſtoriã:quoniã ut autor eſt Diodorus: Amazones non ſolum fuere in ponto ad Ther modontem fluuiũ:ſed etiam in libya:in quadã inſula paludis tritonidis: quam heſperã appellãt: quarũ reginam Myrhinã nonnulla memoratu digna feciſſe ſcribit.Ideo fingit poeta haſbyten na tã fuiſſe ex nympha tritonidis paludis:ut imitaret Homerũ:q ſcripſit pẽtheſileã reginã amazonũ ueniſſe ad Troiã:& Virgiliũ:q camillã in troianos armauit. Thalamos:nuptias. Sua noĩa:nata les:& clarũ ſtẽma maioꝝ. Luco fatidico:ĩ quo iuppiter pauus colebat:& dabat reſponſa. Ignara uiri:uirgo imitata ĩ primis annis amazones. Dictynnã:dictynna mulier quædã fuit ĩ creta inſu la:ut autor ẽ Stra.Brytomartis appellata:q̃ retia uenationibus apta inuenit:quo inuẽto nomẽ cõſe quuta ẽ:unde cũ Dyana dea ſit uenationis:cuius illa ſtudioſa fuit dictynna dr: Dictynnæ: ut inqt Stra.erectũ fuit tẽplũ ĩ creta. Anhelũ:defatigatũ. Plãta:calcaribus. Immitis:ferox & bellicoſa. Quales threiciæ:haſbytẽ uenationis ſtudioſam cõparat puellis threiciis:q̃ innuptæ uenationibus

S eruitium præferre negem rheteius immo
I mperet æternum:et populis ſedique propaget
S igna ferox:nos iuſſa uirum nutuſque tremamus
E ffundunt gemitus:atque omina triſtia uertunt
I n ſtirpem æneadũ:ac ſtimulant clamoribus iras.
D iſcinctos inter libycos:populoſque bilingues.
M armaricis audax in bella œnotria ſignis.
V enerat haſbite proles garamantis hyarbæ.
A mmonæ hic genitus phorcinidos antra meduſæ
C inyphiumque macen et iniquo e ſole calentis
B attiadas late imperio ſceptriſque regebat
C ui patrius naſamon æternumque arida barce
C ui nemora autololum atque infidæ littora ſyrtis
P arebant:nullaque leuis getulus habena.
A tque is fundarat thalamos tritonide nympha
V nde genus proauumque iouem regina ferebat.
E t ſua fatidico repetebat nomina luco.
H æc ignara uiri uacuoque aſſueta cubili.
V enatu et ſyluis primos defenderat annos
N on calathis molita manus:operata ue fuſo
D yctimam:et ſaltus:et anhelum impellere planta
C ornipedem:ac ſtrauiſſe feras:immitis amabat.
Q uales threiciæ rhodopen pangeaque luſtrant

UVA. BHSC. IyR_094

ſtudebãt congreſſus uiroꝝ fugiẽtes. Rhodope mons thraciæ. Pãgeus mõs. Hebrus fluuius eiuſdẽ regionis. Cicones & getæ thraces ſunt. Rheſus rex threicius. Biſthones ẽt q utunt limatis ſcutis. Heſperidũ dono: Heſperides puellæ: cuius lucus erat ĩ cyrenaica regione: ut autor eſt Stra. Prima haſbytes aurea poma habebãt: ad quoꝝ coloré alludẽs poeta fingit heſperides aureũ cingulum donaſſe haſbyte: quo illa crines paſſos religauerat. Dono: cingulo aureo muneri dato ab heſperidibus puellis. Nuda latus: qm̃ dextrũ brachiũ erat nudũ: ut eẽt ad pugnã expeditius: ſic amazones ad bellũ pdibãt adurentes dextrã mamillã: ne extuberãs eẽt impedimento ĩ prælijs. Vnde Virg. dixit: Exerte cingula mãmæ. Termodon ẽ fluuius ĩ ponto cuius ripas accoluerũt amazones. unde Papi. in ſyluis deſcribẽs pugnas mulierũ in theatro dicit: Stat ſexus rudis. In ſciuſq; ferri: & pugnas capit improbus uiriles. Credas ad tanaim ferũque phaſim. Thermodontiacas calere turmas.

Feroci marti: pugnæ. Thermodontiaca pelta: ſcuto amazonico. Biiugo curru: tracto a duobus eqs. Paſſæ fœdera ueneris: quæ iam nupſerãt. Denſior ala: maior erat multitudo uirginũ q̃ nuptarũ. Longa mapalia: tuguria paſtoꝝ & domos. Gyris: reuolutionibus. Cortynia: cretenſia. Cortina eſt urbs cretæ. & Mopſus erat cretenſis.

Neruo: arcu q neruo tẽdit. Læthalia: ſagittas inferẽtes uulnus læthale.

Aligero: pẽnatis ſagittis. Creſcerat: dſcribit pr̃iam Mopſi: & ĩpius cõmigrationẽ ad Sagũthũ malis auibus. Cres: cretẽſis curetes ĩ creta occultauerũt Ioué infantẽ: circa quẽ uagientẽ cymbalis: & armorũ agitatione: ſtrepituque p ſonabant: ne uagitus exaudiret. Vnde æriſona antra curetũ dicit: adde ẽt qd curetes choribãtes. Idei dactyli: & thelchines ſacerdotes fuerũt: q cõmotione armorũ cymbalis. Vociferatione tybiis tympaniſque rem ſacrã in antris peragebãt ſuis. Verboſa eſt de curetibus diſputatio apud Strabonẽ. Dycteos: cretẽſes: qm̃ dyctæ ẽ ciuitas cretæ. Inopina: nõ puidẽs ictum. Inopinus dicit is: qui nõ opinatur: & is de quo nihil opinamur: quemadmodum ignarus dicitur tam is q ignorat: q̃ is qui ignorat: & neſcius tam is q neſcit: q̃ is qui neſcit.

Rueret: pro ruebat. Cortyna. i. creta ipſa. ſenſus ẽ: Quãuis peritia ſagittãdi creta certet cũ populis: q ſunt ad orientem optimis ſagittarijs: tamen Mopſus omnis cretẽſes ſuperabat: & ſic laudat eum a peritia ſuæ artis: cũ cortyna nunquam habuerit talem: qualis erat Mopſus. Leuior opum: habens domi re anguſtam. Res arctæ: paupertas & difficultas in re familiari coegerunt ipſũ nauigare ad nouas ſedes parãdas. Hoſpes: ipſe Mopſus peregrinus. Inglorius: ſine nomine & gloria: Humilis enim erat fortunæ. Miſeram: paulopoſt caſurã. Natis: Icaro & Doryla. Coriti leues: Coritus eſt pharetra ex corio. Ouidius. In quibus eſt nemo: qui non coriton & arcum. Telaque uipereo lurida felle gerat. Et Papinius in Thebaide: Terga cydonea: coritus harundine pulſat: Coritus etiam poteſt dici techa ipſius arcus ex corio. Fratrum: Icarĩ & Dorile. Chalybs: ferrum ſagittarum. Minoia: cretenſia: quoniam illic regnauit Minos.

S axoſis nemora alta iugis: curſuque fatigant
E brũ innupta manus ſpreti ciconeſque getæque
E t rheſi domus: et lunatis biſtones armis.
E rgo habitu inſignis patrio religata fluentem
H eſperidum crinem dono dextrumque feroci
N uda latus marti: ac fulgenti tegmine leuum
T hermodoontiaca munita in prelia pelta
F umantem rapidis quatiebat curſibus axem.
P ars comitum biiugo curru: pars cætera dorſo
F ertur equi: necnon ueneris iam fœdera paſſe
R eginam cinguntſed uirgine denſior ala eſt.
I pſa autem gregibus per longa mapalia lectos
A nte aciẽ oſtẽtabat equos: tumuloque propinquo
D um ſequitur gyris campum uibrata per auras.
S picula contorquens ſumma ponebat in arce.
H anc haſtam totiens intrantem mœnia mopſus.
N on tulit: et celſis ſenior cortynia muris
T ela ſonante fugat neruo liquidaſque per auras
D irigit aligero letalia uulnera ferro.
C res erat æriſonis curetum aduectus ab antris
D ycteos agitare puer leuioribus annis
P ennata ſaltus aſſuetus arundine mopſus.
I lle uagam cœlo demiſit ſæpe uolucrem.
I lle procul campo linquentem retia ceruum
V ulnere ſiſtebat: reueretque inopina ſub ictu
A nte fera incauto: quam ſybila poneret arcus.
N ec ſe tum pharetra iactauit iuſtius ulla:
E ois quanquam certet cortyna ſagittis.
V erum ut opum leuior uenatu extendere uitam.
A bnuit: atque arcte res exegere per æquor
C oniuge cum meroe natiſque inglorius hoſpes
I ntrarat miſeram fato ducente ſagunthum.
C oriti fratrum ex humeris calamique paterni
P endebant: uolucerque chalybs minoia tela.

UVA. BHSC. IyR_094

Hic medius iuuenum maſſylæ gentis in agmen
Crebra cydoneo fundebat ſpicula cornu.
Iam garaniũ audacẽque tyrũ pariterque ruẽtis
Iſgonem leuemque bagam indignũque ſagittæ
Impubem malatam:certeque occurrere lixum
Uderat.et plena tractabat bella pharetra.
Tum uultum intendens telumque in uirginis ora
Eſertum non grata iouem per uota uocabat.
Namque ut fatiferos conuerti proſpicit arcus.
Oppoſito procul inſidiis naſamonia ſarpe
Corpore præripuit læthum calamumque uolantẽ
Dum clamat patulo excipiens tranſmiſit hiatu.
Et primæ ferrum a tergo uidere ſorores.
At comitis caſum frendens labentia uirgo
Membra leuat:paruaque oculos iam luce natantes
Irrorat lachrymis:totiſque adnixa doloris
Uiribus intorquet læthalem in mœnia cornum.
Illa uolans humerum rapido tranſuerberat ictu
Conantis dorilæ:iunctis iam cornibus arcus
Et ducti ſpatium nerui complente ſagitta
Excutere in uentos reſoluto pollice ferrum.
Tum ſubitum in uulnus præceps deuoluitur altis
Aggeribus muri:iuxtaque cadentia membra
Effuſi uerſa calami ſulſere pharetra.
Exclamat paribus frater uicinus in armis
Carus:ulciſcique parat lachrymabile fatum:
Atque illum raptim præmentem in prælia telum
Annibal excuſſi præuertit turbine ſaxi.
Labuntur gelido torpentia frigore membra.
Deficienſque manus pharetræ ſua tela remiſit.
At pater gemino natorum funere mopſus:
Corripuit arcus ter mœſta mouit ab ira.
Per cecidit dextra:notas dolor abſtulit artes.
Pœnitet heu ſero dulcis liquiſſe penates.
Arreptoque auide:quo concidis icare ſaxo
Poſtq̃ æuum ſenior percuſſaque pectora fruſtra
Sentit:et ut tantos compeſcat morte dolores
Nil opis in dextra:uaſtæ ſe culmine turris
Præcipitem iacit:delapſus pondere prono
Membra ſuper nati moribundos explicat artus.
Dum cadit externo cortynius aduena bello
Iam noua molitus ſtimulato milite teron.
Alcide templi cuſtos araque ſacerdos:

Gentis maſſylæ: libycæ: qñ maſſyli ſunt populi aphricæ ultra getulos. In agmẽ hoſtile igitur Mopſus emittebat ſagittas. Cydoneo cornu: arcu cretenſi. Læuem: politum & imberbem. Læuis cum prima longa ſignificat politũ: inde læuigare expolire. Martialis: Læuior o conchis gallæ cytheriacis. Certæ ſagittæ: certũ uulnus inferenti: quoniam hi adoleſcentes erant digni uita.

Tum uultum intendens: exprimit habitum ſagittantis & morem: qui oculo dirigit ſagittas. Virgis: haſbytes. quã conficere optabat. Deſertum: quem reliquerat i creta: ubi natus ille erat: & colebatur. Non grata: quoniã nõ fuit exauditus: nolebat enim Iuppiter haſbyten interfici a Mopſo: quoniam erat ſua progenies. Inſidiis: Mopſo inſidianti: & ſagittis: quas dirigebat Mopſus Haſbyte non aduertente. Calamum: ſagittam. Patulo hiatu: ore diducto.

Læthalem cornum: haſtam ex corno arbore afferentem mortẽ. Ducti nerui: quia trahebat ad ſe neruum: quo arcus tenditur: & ſagittam uſque ad ferrum: & tunc cornua arcus uidentur coire. Excutere: excutiebat emittebat. Ferrum ſagittas. Reſoluto pollice: rẽ laxatis digitis: & remiſſis: quibus trahitur neruus & ſagitta. Verſa: caſu ipſius Dorilæ. nam uulneratus ab Haſbyte præceps ad terram delapſus eſt. Paribus armis: quoniam & ipſe utebatur arcu. Præuertit: præoccupat ſaxo adacto. Frigore: morte. Remiſit: quoniã nõ potuit ut cœperat e pharetra depromere. Artes: ſagitandi ſcilicet. Poſt quam ſentit æuum: ideſt poſtquam cognouit ſe ꝓpter uires ſenio affectas nõ poſſe perimere ſaxo: quo filius ceciderat. Nil opis: nil roboris: & uirium ad mortem ſibi inferendam. Externo: extra ſuam patriam: ideſt in bello ſagũthino. Cortynius: cretẽſis Mopſus.

UVA. BHSC. IyR_094

Atque illi: describit arma Teronis: quæ erant ad imitationē Herculis: cuius sacris operabatur. Mole iuuentæ: robore uirilis ætatis. Leonis: Hercules in nemea silua peloponnesi inter cleonas & phliuntē leonem horrendæ magnitudinis interemit: & spoliū pro monumento gestauit, prius aliū in agro thebano prope theumesum strauerat: de quo Papi. in thebaide: Tergo uidet huius in sanem; Impexis utrinque iubis horrere leonem: Illius i speciem: quem per theumesia thempe am phitrioniades fractum iuuenilibus annis. Ante cleonei uestitur prælia monstri. Rictum: os leonis. Lernea monstra: hydram quam interemit ad lernam paludē agri mycenei & argiui. Hydra dicitur habuisse centum capita: quorum singulis cæsis duo renascebantur: hoc ideo fictum ē: qm̄ Hercules in gratiā incolarū paludē illam desiccauit: quæ putrefacto cœno ac pestifera exhalatione totam regionē inficiebat, renasci capita dicebant: qm̄ præcluso uno meatu plures erūpebant unde opus fuit incēdio: & ideo dicunt Iolaum iussu Herculis abscissam cerui cem inuxisse lignea face: ne sanguis ef flueret: & cum in lerna essent purgamē ta: & feces: quæ in eam deuoluebantur undique natum est prouerbium: ut in quit Strabo: Lerna malorum: & quia Hercules in opprimenda hydra usus ē aliena ope natum est aliud prouerbiū: ne Hercules quidem aduersus duos ua let. Geminā: quæ multiplicabatur ab scisso uno capite. Ille iubam: describit occisos a terone. Iuba ut Plinius ait: Ptolæmei pater: q primus utriq; mauritaniæ imperauit studiorum claritate memorabilior etiā: q̄ regno: a quo nomen huius iubæ Syllius deduxit. Tapsum: a Tapso urbe Aphricæ. Micipsa filius masiniſſæ fuit regis numidarum in amicitiam ab Aphricano recepti: q Manastibile & guluſa fratribus morbo absumptis regnū Numidiæ solus optinuit: is ad Herbalem & Hyempsalem ex sese genuit. Iugurthamque filiū Manastabilis fratris eodem cultu: quo liberos suos domi habuit. Sylli. ab his hæc nomina deducit. Palantes: effusos.

Egerat: impulerat. Tegmina leuæ: peltam: quam in læua gestabat supra ac fulgenti tegmine læuum Thermodontiaca munita in prælia pelta. Lumina: ipsam peltam gemmis ornatā.

Aequora sinuata: planiciem: quā gyris lustrabat. Bigas inuenere phryges: quadrigas erictonius. Pugnare ex equo inuenere thessali habitantes ad pelion montem: & ob id centauri sunt appellati. Nobile nomen: quoniam eurida mas dorice significat amplum populū & Euridamas significat illum qui ampla domat: Euridamas itacensis fuit unus ex procis. Penelopes coniugis Vlyxis castissimæ: qui una cū aliis emētiebat Vlyxem naufragio periisse: Penelope urgentibus procis: ac patre ad nuptias. Dixit se prius telam: quam in manibus habebat perficere uelle: & cum ad finem uentum erat illam retexebat: & tali commento frustrata est procos. Vlyxes tandem reuersus auxilio Talemachi & Heumei subulci procos perdidit alios sagittis: alios ense. Euridamantem ense confecit: Ad quem hic Euridamas genus suum referebat. Thalamos superbos: nobile coniugium Penelopes. Thorum ithaci: uxorem Vlyxis. Arte pudica: quoniam texebat retexebatque telam.

Non expectatum tyrus effuderat agmen
Et fera miscebat reserata prælia porta.
Atque illi non hasta manu non uertice classis
Sed fisus latis humeris et molæ iuuentæ
Agmina uastabat claua: nihil indigus ensis.
Exuuiæ capiti impositæ tegmenque leonis
Terribilem attollunt excelso uertice rictum
In clypeo et sectis geminam serpentibus hydrā.
Ille iubam tapsumque patrē clarūque micipsam.
Omen aui: maurumque facen a mœnibus actos.
Palantesque fuga præceps ad littora cursu
Egerat: atque una spumabant equora dextra.
Nec contentus idi læto lætoque cothonis
Armaridæ nec cæde rothi: nec cæde iugurthæ
Asbytes currum et radiantis tegmina leuæ
Poscebat uotis: gemmataque lumina peltæ.
Atque imbelligera uersabat uirgine menton.
Quem ruere ut telo uidit regina cruento:
Obliquos detorquet equos: leuumque per orbem
Fallaci gyro campum secat: ac uelut ales.
Auerso rapitur sinuata per equora curru.
Dumque ea se ex oculis aufert: atque ocius euro
Incita pulueream campo trahit ungula nubem
Auersum late stridens rota proderit agmen.
Ingerit et crebras uirgo trepidantibus hastas.
Hic cecidere lycus: thamirisque et nobile nomen.
Eurydamas: clari deductum stirpe parentis:
Qui thalamos ausus quondam sperare superbos
Heu demēs ithacique torum: sed enī arte pudica
Fallacis totiens reuoluto stamine telæ
Deceptus mersum pelago iactarat ulyxem
Ast ithacus uero ficta pro morte loquacem.

UVA. BHSC. IyR_094

Tædæ uerſæ ad funera: ideſt ipſi qui ſperabant tale coniugium fuerunt interfecti. Gens extrema uiri: ipſe eurydamas ultimus a billo eurydamante q fuit procus penelopes. Nomados: dextra: manu haſbytes numidicæ. haſbyte enim numidas ſecum habebat. Ater axis: currus haſbytes crudelis: & iam reſperſus atro ſanguine ſeruabat ſuum curſum & rotis oſſa cæſor frangebat. Iamque aderat: iam redierat haſbyte ad locum unde diſceſſerat fugiens teronem. Diſtringi: premi & urgeri pugna, unde dicius diſtringor negociis & cauſis. Perlibrans: dirigens in media fronte telonis bipennem uouit dianæ ſpolia. Spolium: pellem leonis. Dictynna: o diana: quoniam omnes uenatrices ſpolia dianæ uouebant. Herculeas exuuias: clauam & alia inſignia: quæ Teron habebat ad imitationem herculis. Ingerit: iniicit equis aſbytes rictum leonis: qui territi illam e curru deturbarunt. Colliſa: fracta clauam quippe capiti incuſſit. Reſolutæ: delapſæ ex curru. Pœnum: pœnor. Cæcus fati: ignorans fatum ſuum & finem. Abeunte: diſcedente omni fauore ſuperum: quibus fidebat. Tropheū: ideſt caput eē affixum haſtæ in ſignum uictoriæ. Umbo: clypeus: ſenſus eſt, cum ſagunthini uidiſſent annibalem armatum timore correpti ſunt: & ad mœnia confugere. Concuſſa: commota a membris ipſius annibalis qui curſu ad Teronem contendens arma quibus erat indutus: concutiebat. Perculſa: timida, a percello quod ſignificat terrorem incutio. Læthiferum: quoniam mortē minabantur ut fulmen. Sicut agit leuibus: ſagunthinos metu annibalis perculſos domumque fugiētes comparat auibus heſpero apparente ad ſua cubilia uolantibus: & apibus quæ timentes aquam repetunt aluearia. Crepuſcula: crepuſculū inquit Varro ſignificat dubium, ab eo res dubiæ dictæ creperæ: q; in crepuſculo dies iam ſit an nox multis dubium eſt. duplex ē crepuſculum matutinum: & ueſpertinum: ideo dixit per ſera crepuſcula ad differentiam. Veſper: ideſt ſolis occaſus cum apparet ueſper ſtella: quæ & heſperus dicitur ac ueſperago. hymetus: mons atticæ regionis ubi apes optime mellificant. unde mella hymetia: & marmora celebrantur a poetis. cecrops fuit rex athenarum, unde cecropius hymetus: ideſt atticus. Antra: aluearia. Odori corticis: quoniā fiunt ut plurimum aluearia ex cortice ſuberis. Odori propter thymum & alios flores ex quibus cera colligitur. odorum dicitur quod ex ſe odorem emittit. odoratum quod aliunde ſuſcipit. Grauidæ: plenæ: mel gutture portant: ceras pedibus. Præcipitat: impellit & urget ad curſum. Cæci: nihil prouidentes. Heu blandum cæli lumen ignauiæ: accuſat ſagunthinos fugientes præter decorum: ſenſus eſt o uita nimis blanda

A ffecit læto tedæque ad funera uerſæ
G ens extrema uiri campis deletur iberis
E urydamas nomados dextra: ſuper inſtrepit ater
E t ſeruat curſum perfractis oſſibus axis.
I āque aderat remeās uirgo iter prœlia poſtquam
D iſtringi terona uidet ſeuamque bipennem
P erlibrans mediæ frōti ſpolium inde ſuperbum
H erculeaſque tibi exuuias dictinna uouebat.
N ec ſegnis teron tantæ ſpe laudis in ipſos
A duerſus conſurgit equos uilloſaque fului
I ngerit obiectans trepidantibus ora leonis.
A ttoniti terrore nouo rituque minaci
Q uadrupedes iactant reſupino pondere currum.
T um ſaltu haſbyten conantem linquere pugnas
O ccupat incuſſa gemina inter tempora claua.
F eruentiſque rotas turbataque frena pauore
D iſiecto ſparſit colliſſa per oſſa cerebro.
A t rapta properans cedem oſtentare bipenni
A mputat e curru reuolutæ uirginis ora.
N ec dum ire poſitæ: celſa nam figitur haſta
S pectandū caput: id geſtentante agmina pœnū
I mperat: et propere currus ad mœnia uertant.
H æc cæcus fati diuumque abeunte fauore
V icino teron edebat prœlia læto.
N amque aderat toto ore ferens iraſque minaſque
A nibal et cæſam haſbiten fixique tropheum
I nfandum capitis furiata mente dolebat.
A t ſimul erati radiauit luminis umbo.
E t concuſſa procul membris uelocibus arma
L ætiferum intonuere: fugam percuſſa repente
A d muros trepido conuertunt agmina curſu.
S icut agit leuibus per ſera crepuſcula pennis
E paſtu uolucres ad nota cubilia ueſper
A ut ubi cecropius formidine nubis aquoſæ
S parſa ſuper flores examina tollit hymetos
A d dulcis ceras et odori uerticis antra
M ellis apes grauidæ properant denſoque uolatu:
G laucum connexæ glomerant ad limia murmur.
P ræcipitat metus attonitos: cæcique feruntur.
H eu blandum cæli lumen: tanto ne cauetur

UVA. BHSC. IyR_094

& cara potius esset uobis moriendum cum decoro: q̃ turpiter uiuere. Vir enim fortis & magni animi cum uersatur in periculis ne laudem ueræ uirtutis amittat: uitæ suæ parcere non debet: quasi non sit dignum uiuere nisi cum decoro. Vnde dicit Sene. Eris magnanimus si pericula non appetas: ut temerarius nec formides ut timidus. sagũthini aũt pluris faciebãt uitã q̃ honestatẽ: quæ é finis cuiuscũque uirtutis. Nascẽtique addita fata: Sic Virgi. Stat sua cuique dies: & Syllius alibi: Extremũque diẽ prius tulit: & Tragicus: Priusque diẽ dedit extremũ. de futuris cogita iquit Sene. Cõditionem rei mutare non possumus: id possumus magnum sumere aiũm quo fortiter fortuita patiamur. optimum est pati quod emendare non possis. epicurei casibus omnia ascribunt. stoici autem fato ex quorum opinione loquitur poeta. Consiliũ: q̃ scilicet e portis erupissent hortãte Terone q eos præcipites uix retinebat. State uiri: uerba Teronis hortãtis suos ad decor̃ præstandũ. Este tm̃ spectacula, i. solũ spectetis me cũ illo pugnantem. Acer: uehemẽs. Heu deforme: exclamat Teron in ignauiã suor̃: q̃m turpis é fuga uiro ꝓpter metũ: & hẽc aiũm muliebrem amittit. n. laus fortitudis q̃ maxie ꝺcet hoiem. Trepidi rer̃: nullã ponẽtes in rebus spẽ & salutẽ. Fessi: laborãtes inopia salutis. Stat: placet ãnibali irruere ĩ urbẽ per patentẽ portã: & differre morte Teronis: quod ille uidẽs emicuit contra hostẽ cui imittere nitebat formidinẽ: sed par̃ profecit. Preuenit: præoccupat ãnibalẽ ut ĩcutiat timorẽ.

Custos aræ: Teron sacerdos herculis.

Gliscit: crescit ira annibali pœno ab elisa didone. Tu solue interea: uerba annibalis ad Teronẽ. Interea dũ non inuado urbẽ: da pœnas ꝓ morte hasbytes. Impete: pro ĩpetu. Daunius: Teron sagũthinus: q̃m ut dictũ est sagunthini fuerũt colonia ardeatiũ quibus ĩ perauit daunus. Huic: annibali. Viduus: priuatus claua. Frustrato: q fuit frustra & incassũ iecit ĩ hostẽ nodosã clauã. Pernici: perseuerãti & celeri. ꝓ nicitas ꝓprie pedum ẽ: uelocitas alar̃. & ut exprĩeret cursũ celerẽ Teronis: dixit illũ fuisse celerẽ ꝓnici cursu: fugiẽs quippe annibalem circũibat urbem.

Atrox uictor: crudelis annibal. Appellant: uocant: hortanturque ad fugam. Quatit: uexat timor: ne annibal irruat in urbem una cum Terone.

Ingẽtem: magnum annibalem: & ferociſſimum. Incutit: iniicit & ruenti insultauit. Obtestans: in testimonium uocans sagunthinos spectantes e muris: ut scilicet essent testes se trucidare Teronem in ulctionem hasbytes: & ad contẽptum illorum hoc é: quasi dicat uobis spectantibus o sagunthini: nec audentibus ferre opem Teron luet pœnas I miseram: uerba annibalis ad Teronẽ. Regia spolia: q̃m illi eq fuerãt regiæ hasbytes: quos Teron ĩ signũ uictoriæ iusserat duci ad mœnia: qbus clausa fuerat porta a trepidantibus.

Mors reditura mœtu? nascentique addita fata?
Auxilium clamant portaque atque aggere tuto
Erupisse gemunt: retinet uix agmina teron.
Interdumque manu: interdũ clamore minisque
Statue uiri: meus ille hostis: mihi gloria magnæ
Statue uenit pugnæ. muro tectisque sagunthi
Hac abigam pœnos dextra spectacula tantum
Este uiri: uel si cunctos mœtus acer in urbem
Heu deforme rapit: soli mihi claudite portas.
At pœnus rapido præceps ad mœnia cursu
Dum pauitant trepidi rerum fessisque salutis
Tendebat: stat primum urbem murosque patẽtis
Postposita cede et dilata inuadere pugna.
Id postquam herculeæ custos uidet impiget aræ.
Micat: et uelox formidine præuenit hostem.
Gliscit elisæo uiolentior ira tyranno
Tu solue interea nobis bonæ ianitor urbis
Supplicium: ut pandas inquit tua mœnia læto.
Nec plura effari sinit ira: rotatque coruscum
Mucronem: sed contortum prior impete uasto
Daunius huic robor iuuenis iacit. arma fragore
Icta graui raucum gemuere altæque resultant
Aere illisa cauo nodosæ pondera clauæ.
Attuiduus teli frustrato proditus ictu.
Pernici uelox cursu rapit incita membra
Et celeri fugiens perlustrat mœnia planta.
Instat atrox terga increpitans fugientia uictor.
Conclamant matres: celsoque e culmine muri
Lamentis uox mixta sonat: nunc nomine noto
Appellant: seras fesso nunc pandere portas
Posse uolunt: quatit hortantum præcordia terror
Ne simul accipiant ingentem mœnibus hostem.
Incutit umbonem fesso: assultatque ruenti
Pœnus. et obtestãs spectãtem e mœnibus urbem
Miseram hasbiten læto solare proqinquo.
Hæc dicens iugulo optantis dimittere uitam
Infestum condit mucronem: ac regia lætus
Quadrupedes spolia abreptos a mœnibus ipsis

UVA. BHSC. IyR_094

Sepſerat:clauſerat aditum portæ. Quis:quibus equis. Volat:celeriter currit. Quantia: mor
te.ſ.teronis:& iam receptos eſſe equos reginæ prius abactos ad mœnia. At Nomadum furibunda
cohors:deſcribit funus:& rogū haſbytes:& pompā funebrē paratā a numidis quibus illa īperaue
rat qui erectæ pyræ clauam ſpoliūque leonis iniecerunt: raptaueruntque corpus teronis circa ro
gum. Deproperat: propere aggredit et parat. Miſerabile munus:pōpā exequiaꝝ miſeratione di
gnā. Rapto corpore:teronis.ſ.quod raptarūt circa rogū:ut fecit achilles de corpore hectoris. lu
ſtrare aliquādo ſignificat purgare:aliquādo circūire. unde Virgi. Et cū lu
ſtrabīus agros. luſtrat igit id eſt purgat
cineres:qm putabant expiari manes de
functi talibus īferiis. & ideo raptabant
numidæ teronē:ut eſſet piaculū cædis
haſbytes. Cineres:rogū in quo cōbu
rebat cadauer. Robur:clauā teronis.
Ore:capite teronis dum raptaret circa
pyrā. Cadauer: teronis turpatū igni
reliquerūt inſepultum. Iberis:hiſpa
nis. Pœnoꝝ interea: dū hæc agerent
apud ſagunthū ſenatores carthaginen
ſes territi aduentu romanoꝝ de ſūma
reꝝ conſultabant. Super:de bello.
Minaci:quoniā minabant ſe bellū in
dicturos:ſi annibal ſagūthinis nō ab
ſtineret Iuuētæ: annibalis qui in illa
ætate magna moliebat & captabat:cu
ius ſtudiis populus fauebat. Belli me
liora:meliorē belli euentū q̄ habuerit
in prīo bello punico:ſed hāno dux al
terius factionis gētili odio annibalē in
ſectabat:aduerſo ſenatu cām rupti fœ
deris magno ſilētio propter auctorita
tem ſuā cū aſſenſu auditoꝝ egit. genti
les dicūtur qui eodē cognomie cēſent:
& ex eodē genere orti. Studia:uolūta
tem eoꝝ qui annibali fauebāt. Incau
tū fauorem:qm qui fauebāt non erant
cauti & prudētes: ſed ignari futuræ ca
lamitatis. cautus dicit ille qui mala de
clinat cū ratione: & cautio in ſolo pru
dēte cadit. nā proprie cautus dicit is q
timet cauetque cū prudētia:quæ time
re cauereque debemus:ne uideāur im
prudentes. Cuncta quidē patres:oro
hānonis ī genere deliberatiuo:q̄ in an
nibalē inuehitur querentē ſibi nomen
cū patriæ calamitate:ſuadetque ab uti
li abſtinendū bello cōtra romanos: q̄
nonnullis rationibus perſuadē nitit:
parat ſibi beniuolentiam: & annibali
odium atque inuidiam. ſenſus eſt: li
cet mihi mors immineat ab inimicis:
ob ea quæ pro ſalute patriæ dicturus
ſum:tamen dicam quod ſentio:& patriæ commodum meo ante ponam. dicam quod omnibus bo
nis & patriæ ſtudioſis conducit:& diis cætera relinquā. cuncta inquit præmunt uocem meam for
midine:nam iræ eorum qui mihi minantur non potuerunt ſe cohibere: tamen ego non abſiſtam
& loquar pro patria cui etiam uitam debemus quāuis arma inimicorum mihi mortem appropin
quent. Teſtabor:inuocabo deos teſtes uerboꝝ meoꝝ:& relinquā cœlo uota mea quæ patriæ ſalus
expoſcit:ideſt dicam quod ſentio:& relīquam curam ſuperis. Nec nūc demū: quoniā ut ē apud
Liuium cenſuerat prius ī ſenatu:ut annibal non mitteret ad exercitū his uerbis. ego iſtū iuuenem
domi tenendum ſub legibus:ſub magiſtratibus docendum uiuere æquo iure cum cæteris cēſeo ne
quandoque paruus hic ignis incendium ingens ſuſcitet. Vates:tanq̄ uates: & laudatur prudētia
hānonis:qui tanq̄ uates futura proſpiciebat. Virus:malignitatē inſitam. Flatus pīnos: elationē
animi ſimilem patri apud Liuiū ait: hūc iuuenē tanq̄ furiam facēque huius belli odi: & deteſtor.

Quis auidum portæ trepidātum ſepſerat agmen
Victor agit:curruque uolat per ouantia caſtra.
At nomādū furibūda cohors miſerabile hūandi
Deproperat munus.tumulique adiungit honorē.
Et rapto cineres ter circum corpore luſtrat.
Inc letale uiri robur tegmenque tremendum
In flammas iaciunt:ambuſtoque ore geniſque
Eforme alitibus liquere cadauer iberis.
Pœnorum interea quis rerum ſumma poteſtas.
Conſultant bello ſuper:et quæ dicta ferantur
Uſoniæ populis oratorumque minaci
Duētu trepidāt:monet hīc fœduſque fideſque
Et teſtes ſuperi:iurataque pacta parentum.
Inc popularis amor captantis magna iuuentæ.
Et ſperare iuuat belli meliora:ſed olim.
Uctorem infeſtans odiis gentilibus hannon
Ic adeo increpitat ſtudia incautumque fauorem
Uncta qdē patres:neque enī cohibere minātum
Re ſe ualuere:præmunt formidine uocem.
Haud tamē abſtiterī mōtē licet arma propiquēt:
Eſtabor ſuperos.et cœlo uota relinquam.
Quæ poſtrema ſalus rerum patriæque repoſcit.
Nec nunc obſeſſa demum et fumante ſaguntho
Hæc ſerus uates hannon canit:anxia rumpi.
Pectora:ne caſtris innutriretur et armis
Exitiale caput monui:et dum uita monebo.
Ingenitum noſcens uirus flatuſque paternos.

UVA. BHSC. IyR_094

Vtqui:ita ĩquit prædixi uobis id quod futurũ esset de annibale:ut ille qui nauĩ gubernat:& longa experiẽta edoctus prædicit nautis futurã tempestatẽ. Chauri:uẽti. Haud uanus:non mẽdax. Flamĩa:flatus uẽtorũ. Consedit solio:trahit annibalẽ in inuidiã a tyrãnide. soliũ dicit tribunal regiũ a soliditate. soliũ in balneis p uase accipit: quod adhuc retinet nomẽ. cuius meminit Martialis Trãquillus & Sene. his uerbis: Soliũ deide illatũ est in quo diu iacuit: Calida subĩde suffusa paulatĩ defecit. fecit ĩquit se tyrãnum:& hoc ẽ inuadere habenas reg:qm impabat. Funesta: quæ patriæ calamitatẽ afferũt de his sacris: & iuramẽto annibalis habuĩus. Superi conuersi ĩ caput infidũ: ipsi dii iuocati in fœdere quod uiolauit:& sic ipsi dii uexãt annibalẽ:& ĩ cladem quã me ref ob ĩpietatẽ detrahere parãt. Exter nas arces:sensus ẽ. annibal nunc oppugnat. Sagunthũ: conditũ ab hercule thirynthio: precor ut ob id ipse solus det pœnas:& patria nõ luat illius temeritatẽ. Luat hæc:patiat ob hæc: quæ nũc facit suppliciũ. Inq̃ inq̃: condu/plicatio ad maiorẽ affectum exprimẽdum apud Liuiũ ait:Sagunthũ noster exercitus obsidet:unde arcent fœdere mox carthaginẽ obsidebũt romanæ legiões. ducibus diis hisdẽ per quos prio re bello rupta fœdera sũt ulcti. Laui mus ethneas: cõmemorat calamitates acceptas in prĩo bellico:ut ab utili suadeat non eẽ pugnãdum cũ romanis:q tã fausto martẽ utebant. Appius claudius prĩus romani nois cõtra hyeronẽ: & carthaginẽses ĩ subsidium mamerti nos ut dictũ est classe traiecit ĩ siciliã: & hostes uicit: fugauitque. L. posthumius:&. Qu. æmilius obsedere agrigẽtũ:quod pœnos munimẽtum erat: q eo confugerãt duce annibale. hannon dux ĩ subsidiũ ex aphrica uenit: cuius copias terrestri prœlio consules profligarũt:diripueruntque castra. annibal noctu ex agrigento clã erupit. romani destitutã urbẽ præsidio diripuere. Inde. Duilius classẽ punicã ad Mylas superauit cui annibal præerat. qui enaui in staphã desiliẽs fuga euasit. l. naues captæ: & duilius prĩus romãos de nauali uictoria triũphũ egit. Annibal ẽt apud sardiniã male re gesta a suis cruci affixus ẽ. Inde Attilius regulus & Manlius consu. hannonem & amilcarem duces pœnorum nauali pugna superarunt: & fractæ hostium xxx. naues. captæ uero. lxiiii. demum hannon pugnauit cum Luctatio ad ẽgates: & centum. xx. naues amiserunt pœni quarum. xxxxviii. submersæ. Luctatius uictricem classem ad Lilybeum reduxit: cum quo & eius collega Catulo amilcar cognomento barca: qui eo bello imperator fuerat pater annibalis fœdus percussit: & sic carthaginenses celeri desperatione imposito etiam stipẽdio Sardiniam siciliamque amiserunt. Ethneas: siculas. Animoso: quoniam inquit uoluimus esse animosi:& pugnare cum gẽte tam fausti martis. Conducto laconæ:xantippo lacedæmonio: qui conductus a pœnis in primo bello punico: uiuum cœpit Atillium regulum consulem illuc ex uoluntate senatus profectum cum. xl. nauibus & quĩdecim milibus peditum: & quingẽtis equitibus.

Produximus:per aliquod tempus quoniam tandem succubuerunt. Scyllea antra:scylla est scopulus in freto siculo uersus italiam sub quo sũt concaua saxa quo naues ui uentorum æstuque freti impelluntur: laceranturque. Refluo: quoniam illud fretum fluit & refluit. charybdis est uorago quædam:& profundum imensum ante Messanam urbẽ in freto siculo:quo inundationes freti detrahũt nauigia per magnas circũductiones uorticesque præcipitata:qbus absorbtis ac dissolutis naufragiorum fragmenta euomunt ad littus taurominitanũ:ut autor est Strabo:contorta reiecta ab ima uoragine transtra dicunt sedilia nauiũ. Respice prho demens:uertit sermonem suum ad annibalẽ quem dementẽ:& ab omni cultu dei alienum appellat ut eum trahat in odium ab impietate ac perfidia. Egates: calamitatẽ acceptã ad egates. Mẽbra libyæ:quæ fluũt p mare siculũ. Quo ruis:tanq̃ furens:sine ullo consilio. Nomina:famam:cũ calamitate patriæ quod ĩpiũ est.

V t qui stelligero speculantur sydera cœlo
V enturam pelagi rabiem chaurique futura
P rædicit miseris haud uanus flamina nautis:
C onsedit solio rerumque inuasit habenas.
E rgo armis fœdus fasque omne abrũpit armis.
O ppida quassantur longeque in mœnia nostra.
A eneadum arreste mentes. dissectaque pax est.
E xagitant manes iuuenem:furiæque paternæ.
A c funesta sacra:et conuersi fœdere rupto.
I n caput infidum superi. massillaque uates
A nnuit ille noui cecus caligine regni
E xternas arces quatit:aut tirynthya recta.
S ic propria luat hæc pœna nec misceat urbis
F ata suis ĩquã hoc inquam nunc tẽpore muros
O ppugnat carthago tuos:teque obsidet armis.
L auimus etneas animoso sanguine ualles
E tuix conducto produximus arma laconæ.
N os ratibus laceris scyllea repleuimus antra.
C lassibus et refluo spectauimus equore raptis
C ontorta e fundo reuomentẽ trãstra charybdim
R espice proh demens. proh pectus inane deorum
E gatisæ libyæque procul fluitantia membra.
Q uo ruis:et patriæ exitio tibi nomina queris?

UVA. BHSC. IyR_094

Subſidẽt alpes: opponunt̃ inquit ānibali alpes īacceſſæ: & appẽninus alpibus æqualis: ſed eſto q̃ trāſcendat alpes, nonne ſūt ibi romāi qui uīci nequeūt: hoſtibuſque formidoſi ſūt etiā mortui. Cāpos: eſto q̃ peruenias ī italiā ſuperatis alpibus. Vane: mẽdax: & nullius momẽti. Vanus ẽ ille q̃ mentit̃ ſine aliq̃ utilitate: & fingit ſibi ineſſe quod non ieſt: & uanus ẽ atque īanis. num ſemp̃ īcludit negationem: non aūt interrogatiue poſitū affirmationẽ. Gentibus iſtis: romanis. Mortales animi. q. d. aī romanoꝝ ſūt diuini: & trāſcendūt uires mortaliū: & ſic ab utili ſuadet illis abſtinendū: & ut oſtẽdat īpoſſibile eẽ illos uinci. Fatiſcūt: deficiūt: & opprimunt̃: quaſi dicat non. Laus romanoꝝ a fortitudīe. Haut tibi neritia: confutatio eſt. potuiſſet. n. dici quẽadmodū expugnat ſagunthinos ita etiā & romāos expugnabit. ideo ait non erit tibi res cū pube neritia. i. cū ſagunthinis iuuenibus oriūdis a zacyntho īſula: cui uicīa ẽ neritus. de q̃ Virgi. & Neritos ardua ſaxis. eſt ẽt neritus mons ithacæ: cuius meminit Home. his uerbis: Quique hītant ithacā & frondoſū neriton. Pubeſcit caſtris miles: probatio eſt cōfutationis: laudat romanam pubem militaris gloriæ ſtudioſam a teneris annis. hoc ideo poeta dicit reſpiciens ad poſteriora tempora: quoniam in hoc ſecundo bello punico romani tot cladibus attriti: & totiēs īfelici marte exhauſti prætextatos armauerūt. Militia profecto dicebat̃ ars romanoꝝ: q̃ imperiū & nomẽ compararūt. pubertas incipit poſt quartū decimū annū. Lanugiem appellāus prīos pilos: quibus maxillæ adoleſcentū ſignant̃: ad ſimilitudinẽ lanuginis pomoꝝ anteq̃ peruenīāt ad maturitatẽ. Merẽdo: militādo. merere. n. militare eſt: Luca. ære merẽt̃ paruo. & Trāquillus ī cæſare: Meruit ſub ſeruilio iſaurico. Exangues: effuſo ſanguine in pugna. Laceſſunt læthū: prouocāt: & appetūt morte pro patria: & decoro ſeruādo: ut decet uiros fortes & magnos: q̃ ad martẽ originẽ referūt ſuā. Ipſe ego romanas: amplificatio eſt: ut ſuos a bello deterreat. Vidi ego īquit meis oculis romanos ex ipſoꝝ uulnere refixa tela torquere in hoſtes. Vidi animos: fortitudinem: & animi magnitudinem in morte. Mortes: fortitudinẽ & robur animi: q̃ in morte oſtentant: ad quā erecto aīo ꝓperant ne perdāt decoꝝ. Decoris furorẽ: ſummū ardorẽ honeſtatis: quæ eſt finis uirtutis & fortis honeſtatis cauſa ſubit & agit ea quæ ad ipſam fortitudinem pertinent. & fortes ex eo dicuntur: quia inferentes dolorem tolerant: ut ſeruent decorum: & uulnera morſque forti uiro moleſta ſunt. fert tamen quoniam ita exigit præſcriptum uirtutis: omnibuſque rebus honeſtatem preponit. de his rebus habunde dixi in commentariis officiorum. Si bello abſiſtis: concluſio eſt: qua ſuadet ab utili bello abſtinendum o carthago inquit ſi abſiſtis bello: & reprimis Annibalis temeritatem: qua ī uictorioſiſſimos romanos fertur. dono certe tibi multum ſanguinis: quem ſparſura es in prœlio ſi pugnabis.

Offers: exponis te. Victoribus: romanis: qui alias nos uicerunt apud Liuium aliter cenſuit in hæc uerba. ego autem ita cenſeo legatos ex templo Romam mittendos: qui ſenatui ſatiſſaciant. alios qui annibali nuncient: ut exercitum a ſaguntho abducat: ipſumque Annibalem ex fœdere romanis dedant. tertias legationes ad res ſagunthinas cernendas decerno. Geſtar adhæc: ſcilicet reſpondit alterius factionis uir: qui bis uoluit interpellare uerba hannonis: qui tamen magno ſilentio fuit auditus: ut ſcribit Liuius. Concilio ne inquit libyæ: oratio geſtaris: & ipſa in genere deliberatiuo cuius finis eſt utile. qua confutant̃ ea quæ hāno cenſuerat: qui in odiū adducit̃ atque inuidiam: quoniā uidebat̃ hoſtibus fauere: & patriam odiſſe ſuam: ſuadetque ab utili bellum eſſe gerendum cū romanis pro ſalute pr̃iæ: ſenſus eſt. ī hac contione atque conſeſſu punico ſedet hannon qui eſt potius romanus animo: quam carthaginenſis. eſt enim inquit hoſtis noſter: ſolum ſupereſt ut arma induat aperte contra patriam: cuius laudi ac ſaluti omnibus ſententiis aduerſatur.

Auſonius: romanus. Armaque tantum: hanno inquit: In omni re hoſtis eſt: niſi q̃ non dum arma ſumpſit contra nos: quod profecto faciet: niſi reprimetur: & ſic trahit illum ī odium ab impietate erga patriā: & ī inuidiam affectatæ tyrānidis. Cætera: p̃ cætera ſiue ī cæteris gerit ſe hoſtē.

S ubſident alpes. ſubſidet mole niuali
A lpibus equatum attollens caput appenninus.
S ed campos fac uane dari num gentibus iſtis.
M ortales animi aut ferro flammaque fatiſcunt?
H aut tibi neritia cernes cum prole laborem.
P ubeſcit caſtris miles: galeaque teruntur
N ondum ſignatæ flaua lanugine malæ.
N ec requies eui nota: exangueſque merendo
S tant prima inter ſigna ſenes. lætūque laceſſunt.
I pſe ego romanas perfoſſo corpore turmas:
T ela intorquentis correpta e uulnere uidi.
V idi animos. morteſque uirū decoriſque furorẽ
S i bello abſiſtis nec te uictoribus offers.
Q uantū heu carthago donat tibi ſanguinis hānō
G eſtar ad hæc: namque īpatiens aſpque coquebat
I amdudum immites: iras. mediamque loquentis
B is conatus erat turbando abrumpere uocem.
C oncilio ne inquit libyæ tyrioque ſenatu
P roh ſuperi auſonius miles ſedet? armaque tātū.
H aud dū ſumpta uiro: nā cætera nō latet hoſtis.

UVA. BHSC. IyR_094

Nunc gemīas alpes:repetit ea quæ hāno dixerat:& utīc confutatione. Gemīas:ex ſtomacho loq tnr geſtar.i.altiſſimas ac ſi eēnt duplicatæ. Freta ſicaniæ:ſcyllā & carybdim: & clades acceptas in mari ſiculo. Nec procul eſt.q.d.adeo laudibus romanos uexit:ut uideaſ timere illos ēt mortuos: & manes eorū:quod turpiſſimū eſt. Lætho:forti morte:quia dixerat: Vidi aīos morteſque uiꝝ.

Gentē:romanos ſcilicet. Mortalē mihi crede licet: qm̄ turpe eſt timere ac præter decoꝝ:hoſtes inquit quos ſumimus mortales ſūt:& turpe ē eos timere:tanq̄ īmortales dixerat hanno. num gētibus iſtis mortales animi? & arguit a poſſibili romanos poſſe uīci:cū ſint mortales. Licet formidine turpi frigida corda tremant:hoc per parēthesim dictum ē in hannonē:qui præter decoꝝ timere uidebaſ: & dicere romanos nō eſſe mortales. Ideo geſtar mortalē duplicat: ut magis expriat & confutet. Frigida: ab effectu: quoniā qui timet friget. Vidi ego:exēplo reguli oſtēdit romanos non eē inuictos: ut ille dixerat:& ad illud reſpicit:Ipſe ego romanas:& uidi aīos:morteſque uiꝝ. In primo bello punico Regulus captus a xantippo cebalio: ī crucē a pœnis ſublatus eſt. de cuius ſupplico alibi diceſ. Succinctus:ligatas hēns poſt terga manus.

Vulgo:populo carthaginēſi:cui tale ſpectaculū gratiſſimū fuit. Hectore gētis:ex ſtomacho dicit hoc ī romanos qui ſe fortes & hectoreos iactabāt. Spectaret heſperiā ab alta cruce: ad ignominiā romanoꝝ dicit hoc:& ex ſtomacho. Heſperiā:italiam. adeo crux alta erat: ſeruit poeta affectui ipſius geſtaris. Nec uero terrent: ad illud reſpondet pubeſcit caſtris miles. Ora: pueroꝝ quos dixiſti ſub galea pubeſcere. Protinus ſub galea: ſtatī ante pubertatē armis obducta. Properata caſſide:quā primis annis accipiūt non expectata pubertate. Indole non adeo ſegni ſumus:noſtri etiā pueri geſtar ait ita faciūt:ut romanos factitare hanno iactauit:& nr̄i inquit pueri clarā indolem & ſignū futuræ uirtutis præ ſe ferunt: ſe ſe in uariis gymnaſiis exercentes. Indoles eſt ſignū uirtutis. In pueris non cadit uirtus:aut uitium:cum non habeāt electionē:& in ipſis non uigeat ratio:tamē in illis poteſt eē probitas:& oīs uirtus ē probitas:ſed non e contra:& cū puer officio gaudet apparet ī ipſo īdoles.ī.ſignū futuræ uirtutis:quæ uſū reqrit & officiis cōparaſ. ideo ait geſtar ī dole non adeo ſegni ſumus. ſegnis diciſ piger ī rebus agēdis:atque ignauus q opponiſ forti: & hoc probat geſtar exēplis. Turmæ:pueroꝝ.ſ.qui ex equis ſimulacra pugnæ exercet. hoc dicit poeta reſpiciēs: ad armiferas exercitationes romanoꝝ a doleſcētū:quaꝝ memīere Plutar.ī mario: Cice.in officiis:& Hora. his uerbis Ludere qui neſcit cāpeſtribus abſtīet armis. fiebant.n.ī cāpo martio:& ideo cāpeſtria arma dicta. Annire annos:pati labores ſupra uires ætatis. Nudis:ſine ephippio. Ductor:annibal. Lituos:clāgores tubaꝝ.e.n.littuus tuba īcurua. Phrygiā: romanam oriundā a phrygibus. Patria arma:bella quæ geſſerat pr̄ iā inquit & puero ſpirabat patrē ī armis: q & prudētia & robore præſtātiſſīus fuit. Proīde polo:: nūc arguit a poſſibili:ut cōfutet dicta hānonis. ſēſus eſt q̄is creſcerēt alpes uſque ad cœlū:& apēninus tāgeret aſtra: erit qui apiat iter p celū. Vt ſtīulēt atrā uel īania mentē:hoc dico īquit geſtar ut hæc quæ īpoſſibilia ſūt:& uana ſtīulent mentē hānonis atrā līuidā:& pfidā atra mēs cādidæ opponiſ:& cādidus is ē q non hēt liuorē hānonis mens atra uidebaſ qm̄ hannibali īuidebat:& ut eū incēderet hæc uerba dicit geſtar: liuor ſers uitiū īquit Oui. Vel īania ēt hæc quæ ſūt uana & īpoſſibilia afferāt ſtīulū mēti tuæ:dicā inqt ut tibi ſtomachū faciā. Atrā:plenā liuoris qm̄ īuides naſcētī gloriæ ānibalis:quē gētili odio īſectaris. Inuidia p fecto ipſis hūtibus peſſimū eſt uenenū:& ſola miſeria caret īuidia. Pudet deſpare:exēplo oſtēdit poſſibilitatē:qm̄ herculesalpes trāſcēderat. Laudē:q ſcilicet alpes muniméta italiæ trāſcēderit.

NUNC geminas alpes:appenninumque minatur.
NUNC freta ſicaniæ et ſcyllei littoris undas.
NEC procul eſt qn iā manes.umbraſque paueſcat
DARDANIAS.tanta accumulat præconia læto
VLNERIBUSque uirum tollitque ad ſydera gētem.
MORTALEM mihi crede licet formidine turpi
FRIGIDA corda tremāt:mortalē ſumimus hoſtem
VIDI ego cum geminas arctis poſt terga cathenis
SUCCINCTUS palmas uulgo traheretur ouante
CARCERIS in tenebras ſpes et fiducia gentis
REGULUS hectoreæ uidi cum robore pendens
HESPERIAM cruce ſublimis ſpectaret ab alta
NEC uero terrent puerilia protinus ora
SUB galea et preſſæ properata caſſide malæ.
INDOLE non adeo ſegni ſumus.aſpice turmæ.
QUOT libyce certant annos ante ire labore.
ET nudis bellantur equis.ipſe aſpice ductor
CUM primam tenero uocem proferret ab ore.
IAM bella et lituos ac flāmis urere gentem
IURABAT phrygiā: atque aīo patria arma mouebat
VLTOR erit cedis iam te ſpectante propinquæ.
PROINDE polo creſcant alpes. altuſque coruſcos
APPENNINUS agat ſcopulos per ſaxa niueſque
DICAM etenim ut ſtimulent atram uel īania mētē
PER cœlū eſt qui pandat iter.pudet hercule tritas
DESPERARE uias:laudemque timere ſecundam.

Sed libyæ clades:dixerat ille : Lauimus æthneas aĩoſo ſanguĩe ualles:& ꝓpter hoc arguit gerẽdũ bellũ:ut macula priore bello accepta deleat. famã quippe & decus cæteris rebus præponere debemus:ſi e natura uiuere uolumus. Aggerat:accumulat : auget:ut ſuis ĩcutiat terrorẽ. Formidinis æſtus:maxĩos timores:quibus tanq̃ æſtu uritur & angit. hanno ĩquit ignauior fœmĩa contineat ſe domi:& ſinat nos pellere romanos tyrãnos:& ſic captat a perſona ſua beniuolentiã dicẽs : nos ibĩus contra hoſtes:quibus nil patria ẽ antiqus. Singultãtem:timidã & pene egredientẽ e corpore propter metum. & ſic uituperat hanno ab ignauia:quæ nullo modo decet hominem:cui maxĩum ẽ dedecus audire ſe eſſe muliere ignauiorẽ:cum fortitudo ſit hoĩs. Quis:quibus. Fixum:decretũ eſt : ut decet optĩos ciues : ac patriæ ſtudioſos. Domĩos:tyrãnos romanos. ẽt ĩnuito ioue. Ni fata repugnẽt : quoniam oĩa ut poetæ uolũt fato regunt & ſubiiciuntur ẽt ipſe iuppiter unde Plato in ultĩo libro de repu. parcas quæ & fata dicunt : appellat filias neceſſitatis parcæ ĩquit ſũt filiæ neceſſitatis:& appellant fata : & poſtea dicit. Neceſſitatis filiæ lacheſis præconiũ. Et ni mauors.i.niſi penitus mars hĩc migrauit dãnans oĩo hanc urbẽ. colebãt carthaginenſes martẽ propter oſtentũ capitis equini illic effoſſi : quod portẽderat illos fore martigenas:cũ equus aĩal ſit ferox & bellicoſum. Dudum:paulo ante. potius ĩquit uolo mori q̃ uidere patriam meã ſeruire romanis:& liber deſcendã ad inferos.acheron ẽ fluuius inferoꝝ:& interpretat ſine ſalute. Nam quæ proh ſuperi fabius iubet:rei indignitatẽ auget repetens ea quæ fabius iubebat.ocius.ſ.arma exuite : & cætera q̃ ſequunt : quæ ad nil aliud ſpectabant: niſi ad carthaginis ſeruitutẽ:& nititur ab utili ſuadere illa eẽ ſpernẽda:exclamans ad ſuperos quos orat ut nunq̃ talia patiant : quoniã carthago nõ meretur. & apte uſus eſt exclamatione:quæ conficit ſignificationẽ doloris & indignationẽ. Delecta manus:electi milites. Talia plecti : puniri per talia qualia iubet fabius. Ductoris:annibalis. Manus ſolutas:quas hannon ac fabius iubebant ligari & trahi ad pœnã rupti fœderis. Hic hãnon : Hannon iterũ aſſeuerauit:q̃ intenderat quid cẽſeat apud Liuiũ ĩam dictũ ẽ. Rapta:ablata ſagũthinis in pugna. Inſtat:aſſeuerat. Autorẽ:annibalẽ dari ĩ pœnas romanis. Diſcordia:diſſidẽtia inuicẽ.i. contrarias opĩones: & ſentẽtias de bello. Profatus:cũ palam dixiſſet.poſtq̃ carthaginẽ uenerũt inqt Liuius cũ datus eẽt ſenatus : & Fabius nihil ultra q̃ unum : quod mandatum erat percontatus eſſet cũ pœnis quidã ſuperbe admodũ reſpondiſſet inquiẽs.proinde omitte ſagunthi atque iberi mentionẽ facere:& quod diu parturit aĩus ueſter aliq̃do pariat. tũ romãus ſinu ex toga facto hic inquit uobis Bellũ & pacẽ portamus:utrũ placet ſumite : ſub hãc uocem:haud minus ferociter daret utrũ uellet ſucclamatum eſt : & cum is ſinu iterum effuſo bellum dare dixiſſet aecipere ſe oẽs reſponderũt:& qbus acciperẽt aĩs hiſdẽ ſe geſturos. Quid ſedeat:placeat illis. Priori:bello punico prĩo:quo pœni ſuccubuerãt : Accipite inqt bellũ eo omine ac ĩfelicitate q̃ prius bellũ accepiſtis. Laxos amictus:reſolutũ ſinũ. Pĩas:romanas:rediit romã fabius cũ collega belli nũtius.

SED libyæ clades et primi incendia belli
AGGERAT atque iterum pro libertate labores
HANNON ferre uetat.ponat formidinis æſtus
PARIETIBUſque domus imbellis fœmina ſeruet.
SINGULTÃTẽ animam.nos nos cõtra ibimus hoſtẽ
QUIS procul a tyria dominos depellere byrſa.
VEL ioue non equo fixum eſt:ſin fata repugnant.
ET iam damnata ceſſit carthagine mauors?
OCCUMBAM potius:nec te patria inclyta dudum.
AETERNUM famulam liberque acheronta uidebo.
NAM quæ proh ſuperi fabius iubet ocius arma.
EXUITE et capta deſcendite ab arce ſagunthi.
TUM delecta manus ſcutorum incendat aceruos.
VRANTURque rates.ac toto abſiſtite ponto
DII procul o merita eſt ſi nunquam talia plecti:
CARTHAGO prohibete nephas.noſtrique ſolutas
DUCTORIS ſeruate manus:deinde reſedit:
FACTAque ceſſendi patrum de more poteſtas:
HIC hanno reddi propere certamine rapta
INſtat.et autorem uiolati fœderis addit.
TUM uero attoniti ceu templo irrumperet hoſtis
EXILUERE patres.latioque id uerteret omen.
PRAUERE deum.at poſtquam diſcordia ſentit
PECTORA:et infidas ad martem uergere mentes:
NON ultra patiens fabius rexiſſe dolorem:
CONCILIUM expoſcit propere.patribuſque uocatis
BELLUM ſe geſtare ſinu pacemque profatus
QUID ſedeat legere:ambiguis neu fallere dictis:
IMPERAT.ac ſeuo neutrum renuente ſenatu:
CEU clauſas acies gremioque effunderet arma
ACCIPITE infauſtum lybiæ euentuque priori
PAR inquit bellum.et laxos effundit amictus
TUM patrias repetit pugnandi nuntius arces.

UVA. BHSC. IyR_094

Atque ea dum profugæ: dum hæc apud carthaginem agerent ſagunthini: ut canit poeta: & ſcribit Liuius: aliq̃tulũ recreati ſũt propter annibalis profectionẽ in oretanos & carpẽtanos: q propter delectus acerbitatẽ retinuerãt conquiſitores: & de defectione cogitabãt: ſed celeritate ãnibalis præuenti oppreſſique ſũt. Interea Maharbal himilconis filius relictus ab annibale ſagunthinã oppugnationẽ urgebat: & aliq̃tulũ muri deiecerat cũ dux rediiſſet. Eliſæ: didonis: profugæ ex phenicia. Accitis populis: uocatis ĩ arma oretanis & carpẽtanis: qui defecturi ab annibale uidebant nolentes mittere milites ad exercitũ punicum. Quis: quibus. Lababat: nutabat & dubia erat. Aegra: debilis: & in cõſtans: quoniã uolebãt deficere. Ecce autẽ: deſcribit arma muneri miſſa annibali a callaicis populis qui hĩtant ad oceanũ hiſpanum: denoĩati a calla ce herculis filio: quoꝝ regio dicit̃ callacia: ubi nunc habẽt̃ celeberria ædes apoſtoli iacobi. hoc ideo finxit poeta: quoniã apud illos multũ eſt auri: quo ornabant̃ & thoraces & loricæ. & illic ſũt tagus: & durius: & læthæ fluuii habentes anri raméta. nã luſitaniæ latus ad auſtrũ cingit tagus: ab occaſu uero ac ſeptentrione oceanus: ab aurora carpentani: uetones. Vaccei & calleci nũc accipĩus luſitanos pro callecis: qui quoniam montes quondã hĩtabant pugnacĩſſimi erãt: & expugnatu difficillimi. Vnde brutus prætor cũ uiciſſet luſitanos: quoniã maxĩme laborauerat in expugnandis callecis callaicus non luſitanus cognominari uoluit: & Turdetani qui illic ſũt quondã præſepibus aureis ac doliis utebant̃. auctor eſt Stra. Martialis: Callaicũ mandas ſiquid ad oceanũ. pœni factitauere & clypeos & imagines ex ære: ſectũque in caſtris tulere. certe captis eis autore Pli. talẽ clypeũ aſdrubalis uenit Martius ſcipionũ in hiſpania uictor: iſque clypeus ſupra fores capitolinæ ædis uſque ad incendiũ primũ fuit: prius ærei fuerũt: clypeos ĩ ſacro uel publico priuatĩ dicare prius ĩſtituit. Appius claudius qui conſul cũ ſeruilio fuit: poſuit enim ĩ æde bellonæ maiores ſuos: placuitque ĩ excelſo ſpectari: & titulos maioꝝ legi ſcutis: qualibus apud troiam pugnatum eſt. continebantur imagines: unde & nomen habuere clypeorum. Sæuo: portendenti malum hoſtibus. Ductori: annibali. Corruſcis: uibrantibus & aureis.

Atque ea dum profugæ regnis agitantur eliſæ.
Accitis uelox populis quis ægra lababat
Ambiguo ſuo marte fides prædaque grauatus.
Ad muros pœnus reuocauerat arma ſagunhti.
Ecce autem clypeum ſeuo fulgore micantem
Oceani gentes ductori dona ferebant
Gallaicæ telluris opus. galeamque coruſcis.
Subnixam criſtis. uibrant cui uertice coni
Albentes niueæ tremulo nutamine pennæ.
Enſem unum: ac multis fatalem milibus haſtam.
Præterea textam nodis auroque trilicem
Loricam. et nulli tegmen penetrabile telo.
Hæc ære et duri chalybis. perfecta metallo
Atque opibus perfuſa tagi per ſingula lætis
Luſtrat ouans oculis. gaudetque in origine regni.
Condebat primæ dido carthaginis arces.
Inſtabatque operi ſubducta claſſe iuuentus.
Molibus hi claudunt portus. his tecta domoſque
Partiris iuſte bitia uenerandæ ſenectæ.
Oſtentant caput effoſſa tellure repertum
Bellatoris equi atque omen clamore ſalutant.
Has inter ſpecies orbatum claſſe ſuiſque
Eneam pulſum pelago dextraque præcantem
Cernere erat. fronte hunc auidæ regina ſerena
Infœlix hac iam uultu ſpectabat amico.

Coni: ſummitates. conus eſt ſummitas galeæ: & ponitur pro galea: & conus eſt baca cupreſſi: unde conifera dicitur. Niueæ pennæ: albæ ſtrutii cameli habentis pennas quæ currentem adiuuãt. præmia ex his inquit Plinius oua propter amplitudinem pro quibuſdam habita uaſis: conoſque bellicos & galeas adornantes pennæ. Loricam: lorica ut ait Varro dicta eſt q̃ eloris de corio nudo pectoralia fiebant: poſtea ſuccíderunt galli e ferro ſubid uocabulum ex Anulis: ferream tunicam de qua Sylius loquitur: nam contexta erat ex anulis aureis nodoſis. hæc inquit lorica erat tegmen penetrabile nulli tælo. Perfuſa: inaurata. Opibus tagi: auro: quoniam tagus habet aureas harenas. Luſtrat: aſpicit cælaturam clypei: in quo erat carthaginis origo. Condebat primæ: ſequitur annales romanoꝝ & carthaginẽſium: qui carthaginem a didone conditã dicunt de xoro & carchedone dictũ eſt: quos Euſebius & Appianus carthaginẽ condidiſſe ſcribunt. Arces: byrſam. Iuuentus: quæ ex tyro nauigarat. Molibus: magnis ſaxis & ædificiis. Iuſtæ: quoniam fides & iuſtitia ſolent eſſe in ſenibus. adde etiam q̃ hic erat ſacerdos. Omen: reperti capitis equini: quod rei militaris præſtantiã portendebat. nã prius effoderant bubulũ caput quod portẽdebat ubertatẽ ſoli: & poterat ſignificare ſeruitutẽ: cum id aĩal iugo ſubiiciatur. Has ĩter ſpecies: formas & imagines ſupradictas ĩ clypeo cælatas. erat ẽt æneas: cuius fabuloſa hiſto. uulgatiſſima ẽ. & Virgi. æneã carthaginẽ trãſmittit ad libidinẽ. tẽpora qppe nõ conueniũt: ſed uati nr̃o accedãus: q illud ĩ dedecus illorũ fĩxit q ro. legibus pareꝝ nolebãt: immo de ĩpio totiẽs malis auibus decertarũt. Serẽa: exhilarata.

UVA. BHSC. IyR_094

Clamor ad auras:laus est sculpturæ in qua uidebantur uenatores clamaꝝ & canes perdere latratus sic Vir.seuitque canū latratus i auras. Alæ uenantum: turbe uenatoꝝ. Classis:quoniam discessit æneas inuita didone. Tyriis futuris:dido moritura ut ẽ apud Vir.mandauit posteris bellū gerẽdū cum romanis & poeta in principio dixit:mãdata nepotibus arma. Dardanus:æneas. Magnis fatis: ꝓpter romã hoc dicit conditã a nepotibus æneæ quæ orbi fere ĩperauit & ipse æneas i italiã nauigauit ducẽtibus fatis ad maiora reꝝ initia. Parte alia:hæc est tertia cælatura in qua erat annibal iurãs bellū romanis.amilcar fuit ĩperator in primo bello punico adeo strenuus ut alter mars diceret. Ardor inest oculis: quoniã amilcar i arma furens ingentis spiritus fuit & audaciæ. un de polybius dicit amilcaris audacia nil supius:& ut idem syllius canit sybilla cum uidisset umbram amilcaris sic scipionẽ allocuta est ille ẽ cerne procul cui frons nec in morte remissa:rarũ seruat rabiẽ. Nec non & læuum : quarta cælatura in qua erat regulus captus a xantippo lacedæmonio. Spartana cohors:laconica iuuentus quæ sub xantippo merebat. Le deis amyclis:amyclæ urbs laconiæ ubi ꝛgnauit leda mater castoris & pollucis.

Triste decus:quoniã romãis id fuerat molestissimum:sed decus regulo : q ut fidẽ seruaret forti aĩo ad suppliciũ redire uoluit nec pœnã deprecatus ẽ quã effera gens iferebat. Pendet.s. i cruce siue uidebãt pendere:quoniã illa cælatura erat imago pœnæ. Letior at circa: alia sculptura in q̃ erant mapalia getulorum:& armenta quæ passim uagabãtur & pastores eaꝝ tela canes domus: q̃s plaustris circũuectabant : & lapides ex qbus ignẽ excudebant & fistula pastoralis:& sic expresit uitam numidarũ:qui per agros passim uagabant:quos masinissa primus docuit rem militarẽ.Agri culturã atque ad ciuilẽ cultũ deduxit autore strabone. Facies:aspectus.nã illic non erãt bella & triste decus reguli.

Agitata:commota uenationibus.nã getuli ac numidæ studio uenationis tenebant:lege strabonẽ d̃ numidis li.ultio.

Mapalia:salustius i iugurtha de numidis sic scri.& qa sæpe tẽtantes agros alia deide loca petiuerãt semetipsos nũidas appellauere cæteꝝ adhuc ædificia nũidaꝝ quæ illi mapalia uocãt oblonga in curuis lateribus tecta q̃si nauiũ carinæ.

Celata:sculpta. Nec pcul:alia sculptura i q̃ fingit fuisse Maurũ fi.uulcani q dedit nomẽ mauris. Sed mauri fuerũt medi q i aphricã uenerũt una cũ ꝑsis:& armeniis & medoꝝ nomẽ libes corrupere barbara lingua mauros ꝓ medis appellãtes. Vsta cutẽ.i. nigra ꝓp solis ardorẽ.Maurus & getulia ut uolũt fabulæ filii fuerũt uulcani a mauro mauri dicti sũt:a getulia getuli q erãt mixti numidis.Lybia ut scri.Hero.dicta ẽ a muliere q̃dã idigena.hoc fingit syllius historia hẽt getulos: & libes in initio hitasse aphricã aspos i cultos qbus cibus erat ferina caro:atque humi pabulũ ueluti pecudibus.hi neque moribus:neque lege aut ĩpio cuiusq̃ regebãt uagi palãtes quo nox cogebat sedes hẽbãt. describit igit poeta originẽ & principia aphroꝝ.usta cutẽ iõ dicit quoniã getuli non pcul sũt ab ardoribꝰ nigri ut æthyopes ꝓp solis ardorẽ ut inqt salustius.Ply.ait.In tigitania ꝓuincia ẽ gẽs quondã preripua mauroꝝ ũde nomẽ ꝓuiciæ. Horridã iculta alludit ad getulos icultos & aspos:& qa calor solis est cã coloris nigri iõ fictũ ẽ getulã fuisse filiã uulcãi q ẽ deus ignis. Prio sermone:qm̃ mauri solebãt cicurare leones:& ẽt nũidæ prius hoium leonẽ manu tractãt ut inqt Pli.ausus & offẽdere mãsuefactũ hãno e clarissimis pœnoꝝ traditꝰ.dãnatusque illo argumẽto quoniã nihil nõ ꝑsuasurus uir tã artificis igenii uidebãt.& male credi libertas ei cui i tãtũ cessisset ẽt feritas. It liber cãpis:dscribit uitã numidaꝝ. Pœnũ uigilẽ:custodẽ punicũ & magrm pecoris.qui uigilãdo armenta custodit ideſt pastores numide omnẽ supellectilem circunferebant.& nullo sine continebãt passim uagãtes.

HINC ET SPELUNCAM FURTIUAQUE FŒDERA AMANTUM.
GALLAICÆ FECERE MANUS:IT CLAMOR AD AURAS:
LATRATUSQUE CANUM SUBITOQUE EXTERRITA NIMBO
OCCULTANT ALÆ UENÃTUM CORPORA SYLUIS.
NEC PROCUL ENEADUM UACUO IAM LITTORE CLASSIS:
QUORA NEQUIQUAM REUOCANTE PETEBAT ELISA.
IPSA PYRAM SUPER INGẼTEM STANS SAUTIA DIDO.
MANDABAT TYRIIS ULTRICIA BELLA FUTURIS:
ARDENTEMQUE ROGUM MEDIA SPECTABAT AB UNDA.
DARDANUS:ET MAGNIS PANDEBAT CARBASA FATIS.
PARTE ALIA SUPPLEX INFERNIS ANNIBAL ARIS
ARCANUM STYGIA LIBAT CUM UATE CRUOREM.
ET PRIMO BELLA ENEADUM IURABAT AB ÆUO:
ATSENIOR SICULIS EXULTAT AMILCAR I ARUIS.
SPIRANTEM CREDAS CERTAMINA ANHELA MOUERE:
ARDOR INẼ OCULIS:TORUUMQUE MINATUR IMAGO.
NEC NŌ ET LEUUM CLYPEI LATUS ASPERA SIGNIS:
IMPLEBAT SPARTANA COHORS:HANC DUCIT OUANTEM.
LEDEIS UENIENS UICTOR XANTHIPPUS AMYCLIS
IUXTA TRISTE DECUS PENDET SUB IMAGINE PŒNÆ.
REGULUS:ET FIDEI DAT MAGNA EXEMPLA SAGUNTHO.
LETIOR AT CIRCA FACIES AGITATA FERARUM:
AGMINA UENATU ET CELATA MAPALIA FULGENT.
NEC PROCUL USTA CUTEM NIGRI SOROR HORRIDA MAURI.
ASSUETAS PATRIO MULCET SERMONE LEENAS.
ET LIBER CAMPIS PASTOR CUI FINE SINE ULLO
INUETITUM SALTUS PENETRAT PECUS:OMNIA PENUM
ARMENTI UIGILEM PATRIO DE MORE SEQUUNTUR.

UVA. BHSC. IyR_094

Gesa: tela pastoritia gesũ ponit ꝑ quocunque telo. Cydon: ẽ urbs cretæ ut dictũ ẽ. unde aduehebant optimi canes: ideo hunc canẽ cydonẽ appellauit. Tectum: quoniã mapalia circũferebant sua. In silicis uenis: mos. n. pastorum ẽ ignem ex lapide excudere. cuius rei pyrodes cylicis filius ĩuentor fuit & ignem asseruare in ferula docuit ꝓmetheus. Eminet excelso: alia sculptura ĩ qua erat sagunthus obsessa ab annibale. Orbẽ: rotunditatẽ clypei quod ideo dicit. quoniã iberus a cantabris ortũ habens fluit ꝑ amplũ campoꝝ spatiũ ꝓpe pyreneos montes a qbus ut autor est strabo pari semꝑ ĩteruallo distat ĩter cuius deflexiones & pyrenei extremitates tarraco sita est ĩ quodã sinu ciuitatũ quæ sunt intra iberꝝ caput. Sublimis: sic Vir. cecinerat đ æne a. Ille deæ donis: & tanto lætus honore expleri neqt. Heu quãtũ ausonio: uerba ãnibalis. Vindex curia: romana. s. quæ uis uĩdicare sagunthũ dabis mihi pœnas. Iãque senescebat: nũc redit ad sagunthinos: q ꝓpter obsidionẽ reꝝ oĩum inopia laborabant & iõ fame conficiebant. Dies tẽpus ipsũ consumebat sagunthinos. Signa: a q las romanas: & tubas. i. subsidiũ romanoꝝ quos ĩplorauerant missis legatis. Aequore uano: quoniã nullũ uidebant ad nauigar̃ subsidium. Suprema: ꝓximã mortẽ. Pestis: fames quæ illos conficiebat quoniã deficiẽte humido. ciboque calor ĩualescit & interiora consumit. Est: consumit occulte uiscera iã tabifica. Nimiũ durãtia: quæ multũ resistebãt ĩ tanta fame. nã deficiẽte humore q orit̃ ex cibo potuque ingesto calor naturalis crescit & uiscera resoluit ĩ tabẽ omnis qppe calor sup̃naturalis ĩducit putredinem & deficiente humor̃ ĩ ipso famelico calor adeo auget̃ ut sit sup̃naturalis. ideo natura plurimũ pituitæ induxit ne calor̃ ĩualescente corpus tabesceret paulatim ideo syllius ait lẽto tabo: qa paulatĩ uiscera tabescũt: & ideo famelici extenuãtur: quia calor ut nutriat̃ oĩa consumit tandẽ consũpto radicali humido mortẽ inducit. ideo ait uenas fuisse siccatas sanguine. Exesis genis: cõsũptis. genæ ꝓpriæ sunt pelliculæ qbus oculi ĩtegũtur unde Ply. de somno pisciũ loquens ait. Dormire non existimãt non oculorũ argumẽto qa nõ hẽnt genas: & alibi ĩsecta non hẽnt genas nec ĩtegunt oculos: & palpebræ in genis hoĩni utrĩque: sed nũc genæ accipiunt̃ ꝓ sede pudoris quæ ẽ ĩfra oculos. ut a priscis accipiebãt̃ unde erat lex. xii. tabulaꝝ mulieres genas ne radũto. Lurida. liuida & deforma. Extant: eminẽt ossa consũptis mẽbris: & pingui. Male tremẽtibus: male saliẽtibꝫ: qm̃ pulsus ẽ ĩtẽtio motus & remissio in corde: atque arteria naturalis nõ arbitrarius: & cũ patit̃ corpus ille motus discrepat & sãguis male salit. ẽ. n. pulsus subsultio uenæ.

G esaque: latratorque cydon: tectumque focique
I n silicis uenis: et fistula nota uiuentis
E minet excelso consurgens colle sagunthos.
Q uam circum ĩmensi populi cõdensaque cĩgũt.
A gmina certantum: pulsantque tremẽtibus hastis
E xtrema clypei stagnabat iberus in ora.
C uruatis claudens ingentem flexibus orbem.
A nnibal abrupto transgressus fœdere ripas
P enorum populos romana in bella uocabat.
T ali sublimis dono: noua tegmina latis.
A ptat concutiens humeris: celsusque profatur:
N eu quantum ausonio sudabitis arma cruore.
Q uas belli uindex penas mihi curia pendes:
I amque senescebat uallatis mœnibus hostis.
C arpebatque dies urbem: dum signa manusque
E xpectant fessi socias: tandem equore uano:
A uertunt oculos: frustrataque littora ponunt.
E t propius suprema uident: sedet acta medullis
I ã dudũ: atque ĩopes penitus coquit intima pestis
E st furtim lento miseris durantia tabo
V iscera et exurit siccatas sanguine uenas
P er longum celata fames: iam lumina retro.
E xesis fugere genis: iam lurida sola:
T ecta cute et uenis male iuncta trementibus ossa:
E xtant consumptis uisu deformia neruis:
H umentis rores noctis terramque madentem:
S olamen fecere mali: cassoque labore:
E sicco frustra presserunt robore succos.
N il temerare piget: rabidi ieiunia uentris
I nsolitis adigũt uesci: resolutaque nudos
L inquentes clypeos armorum tegmina mãdunt.
D esuper hæc cælo spectans tiryntius alto
I llachrymat: fractæ nequiq̃ casibus urbis.

Humẽtis rores: đscribit cibos sagũthinoꝝ urgẽte ĩopia: & necessitate. Casso labor̃: quoniã ex sicco robore non poterãt exprimere succos tñ non pigebat eos oĩa uiolare: ĩedia qppe cogebat illos ĩsolitis uesci cibis qppe mãdebant tegmina clypeoꝝ qđ cũ hercules uidisset lachrymatus ẽ. doluitque suoꝝ uicẽ qbus ferre opẽ nõ poterat ꝑꝑ lunonẽ nouercã cui se opponere nõ audebat. iõ ait neqq̃ ut ẽ ĩ fabulis & refert Diodo. li. v. Iuppr̃. & Iuno ĩ has cõditiões descẽderunt ut eurysteus regnaret: sed hercules cœlo donaret̃ ꝑactis. xii. laboribꝫ quos eurysteus ĩpasset & tũc Iuppr̃ mãdauit herculi ut neqd unq̃ moliret̃ cõtra đcreta Iuno. ex cuius snĩa ãnibal hæc arma mouebat. Fractæ: q̃ssatæ & affectæ ĩedia.

UVA. BHSC. IyR_094

Sic igitur: hercules cū non posset aliter ferre opem adiuit fidem. Sagunthinoꝝ numen. Arcanis dea læta: quoniam fides ē in rebus secretis: & cum fit quod dictum ē etiam si nullus est testis: & ideo Numa Pompilius īstituit ut fides coleret a sacerdotibus manu usque ad digitos uelata uolens ostēde re uir consultissimus fidem non egere testibus: & iccirco dicit poeta fidē gaudeꝛ arcanis. i. locis secre tioribus. Tamē: q̄is illa esset cogitabunda. Pacator: ipse hercules q ea honorauit & pacatā reddi dit captans beniuolentiā. Honore ueniæ: dignæ oī honore: nā maiores aloq nō debemus nisi īpe trata uenia honora. i. honoꝛ digna her cules erat pacator ueniæ aut ꝓpter hoc solū: aut quia illi hoc peculiare fuit tpe euryſtei tūc. n. nil faciebat nisi uēia īpe trata ab eo a quo ad domāda monſtra mittebaꝛ. Ante iouem generata: ora tio herculis ad fidem: quā sibi conciliat laudans ipsā ab antiqtate: cui ob id ma ior accedebat honor: & eius effectu: qm̄ sine fide nil potest esse pacificū & quie tum: q̄ remota remouetur iustitia & sic humana confūditur societas: q̄ iustitia conseruat. Iustitia inquit seneca ē natu ræ tacita conuentio ī adiutorium mul torum inuēta & diuina lex; & uinculū societatis humanæ. si uis esse iustus in quit deum time. & ama. amabis autem si in hoc illum imitaberis ut uelis om nibus ꝓdesse. ac nulli nocere de fide & religione sciās agi ubicunque de uerita te tractatur. nā & si iureiurando deus ī uocatur: & non īuocanti testis ē tamē non transies ueritatē ne iustitiæ transe as legem. Ante iouem: ætate. s. aurea & regnante saturno: sub quo fides & iu stitia uigebant. Iustitiæ consors socra. nam ubi est fides illic est iustitia: & ubi iustitia ibi fides immo fundamentū iu stitiæ est ipsa fides. de his rebus dixi in comimentariolis officioꝝ. Tacitum numen in pectore: quoniam non opus est testibus ubi est fides. Iustitia īquam ipsa quæ dat unicuique quod suum ē.

NĀque metus magnique tenent præcepta parētis:
NEe seuæ tendat contrà decreta nouercæ.
SIc igitur cepta occultans ad limina sanctæ.
COntendit fidei: secretaque pectora tentat.
ARcanis dea leta polo tum forte remoto:
CElicolum magnas uoluebat conscia curas.
QUam tamē alloquitur ueniæ pacator honore:
ANte iouem generata decus diuūque hoīnumque
QUa sine non tellus pacem nō equora norunt:
IUstitiæ consors tacitumque in pectore numē
EXitium ne tuæ dirum spectare sagunthi
ET tot pendētem pro te dea cernere penas.
VRbem lenta potes? moritur tibi uulgus: et una.
TE matres uincēte fame te mesta uirorum
ORa uocāt: primaque sonāt te uoce minores.
FEr cœlo auxilium: et fessis da surgere rebus:
HÆc satus alcmena: contra cui talia uirgo.
CErno equidē: nec pro nihilo ē mihi fœdera rūpi
SAtque dies ausis olim tam tristibus ultor.
SEd me pollutas properātem linquere terras.
SEdibus his tectisque iouis succedere adegit:
FEcundū in fraudes hominum genus: impia liqui
ET quantum terrent: tantum metuentia regna.

Exitium ne tuæ: narratio est per inter rogationem. Tuæ: tibi dicatæ. Pen dentem: patientem pro te, ideſt fide ser uanda tot pœnas. Lenta: quæ non mo ueris ad affectum cum uideas sagunthi nos qui fame conficiuntur ad te numen clamare suum. Tibi: ut te seruet & colat. Mino res: infantes & pueri. Fer celo: petitio est: & conclusio. Da: concede ut res sagunthinæ iam affectæ atque demersæ restituantur in integrum & emergant. Cerno equidem: uerba fidei ad herculem quæ scelera mortalium detestans dicit se egre ferre casum sagunthi: sed satis impediri cum cupiat fauere: sed pœnas tandem inquit dabit annibal ob perfidiam: quæ in illo fuit plus quam punica. Stat: fixus est & constitutus. Ausis tam tristibus: audaciæ annibalis quæ affert no bis tristitiam & dolorem: & illi tandem. Victor: quoniam uincetur demum. & extorus ueneno pe ribit. Sed me pollutas: iamdiu inquit scelera mortalium e terris ad astra fugarunt. uigent inquit & censentur tyranni auari & qui ob scelus præmia & quidē maxima captant & uiuitur ex rapto more ferarum: & omne decus, omne honestum resolutum est in luxum: & pudor magna caligīe deductus iacet. uiolentia colitur & ensis potentia pro ratione est. Iustitia & uirtus a uitiis opprimuntur. nemo uacat scelere: & conscii atque nefarii inuicē seruāt pacem & sic pene ī satyram deflexit poeta sed si dei decoꝝ seruauit. Pollutas: maculatas. Adegit: īpulit me. Fœcundū: habūdās fraudibus. Et q̄tū terrent tātū metuētia regna: sensus ē reliq tyrānos īpios: q tātū timēt q̄tū timēt. nā ob crudelita tē in subditos coniurationē īpetū. atque alioꝝ īsidias timent: is qui a multis timetur necesse est ut & ipse multos timeat ut accidit tyrānis. Necesse est inquit cyrus apud xenophontem ut qui a multis ti metur is multos sibi faciat inimicos: qui uero omnibus simul infestus ē is omnibus cōcordiam iniicit ad suum exitium. eadem est snīa Ciceronis in officiis quem metuunt oderunt inquit ennius quem quisque odit periisse expetit. unde dicebat seneca. Quanto melius beneficiis imperium custodi tur quam armis: & alibi dicit: potentia quæ multorum malo exercetur diu stare non potest.

UVA. BHSC. IyR_094

Furias:maximam cupiditatem & ſacrã famem:utinam inquit Ply.poſſet totum aug⁹ e uita abdicari ſacra fames ut celleberrimi autores dixerũt.Proſciſſum conuiciis ab optimis qbuſque ad perniciẽ uitæ reptum. Nec uilia præmia:ſed magna eo⁹ q fraudẽ commiſiſſẽt. Luxu:ſuperfluitate. Oẽ decus:omnẽ uirtutem:& honeſtatis decus uerſum eſſe inuitiũ & intemperantiæ ſordes. Multa no cte:uitiorum caligine & obſcuritate.pudor nil aliud ẽ niſi timor iuſte reprehẽſionis:& pudor ẽ optimum ĩ adoleſcente ſignum.& malis conatibus obſtat. Ceſſit ꝓbris:ideſt a uitiis & ſceleribus uicta ẽ uirtus. hæc omnia mala ſyllius tẽporibus uiderat ſuis:qbus nõ ueri principes: ſed tyranni:& immaniſſimæ belluæ rerum potiebant᷑:& iam uirtus depreſſa iacebat nullaque honeſtatis ratio habebatur:Vnde dicit Iuue. cum iam ſemianimum laceraret flauius orbem:Vltimus & caluo ſeruiret roma Neroni.

Commertia culpæ:ideſt mali uiri ſibique ĩuicem conſcii ĩ pace uiuũt.boni ãt conculcant᷑:& ne uita qdem digni cenſent᷑.tale tamẽ commerciũ ad tẽpus eſt cum non nitat᷑ honeſto.cõmertiũ dicit᷑ ꝓprie commutatio merciũ & accipit᷑ ꝓ ſocietate. Inde commertia culpæ.i.illi q habent ſocietatẽ ob ſcelus & culpam.

Sed ſecura tua:pollicet᷑ id fides hercu li qd᷑ nunc ĩ tanto ſagunthino⁹ turbie poterat preſtari. Dignũ uigorem te:id eſt fortitudinem & aĩ robur dignũ illis q a te ducũt originẽ. Fine memorando:laudabili morte ꝓpter fidẽ. Pœno:annibali ne tandẽ inqt ſe hoſti dedant. Series:ẽ continuata rerum congreſſio & ponit᷑ pro neceſſitate fatali.

Læthi decus: ꝓpagabo inquit gloriã eorum in morte. In ſecula:ut ſemper de fide:decoraque morte ſagunthino⁹ dicatur. Ad manes: inferos. Seuera ioui:quoniã cogit ẽt ipſum iouem ad fidem ſeruandam. Luctãtẽ fatis:repugnantẽ diſpoſitioni fatorum & morti.

Pectora nota:quoniam ſagũthini ab ineunte ætate coluerant fidẽ ex inſtituto maiorũ.& ideo pectora eorum ſedes erant fidei. Numẽ:ſuã potentiã. Flagrantẽ:ardentẽ ex maxio amore ſui. Ægros niſus:ꝺbiles conatus quoniã erãt fame confecti & ꝓp debilitatẽ uix poterãt ĩſiſtere plãtis. Honos diuæ fidei.i. iã ꝓ fide mortẽ appetebãt. Sacrum læthũ:laudabilis mors & ẽt cogitabant ea pati quæ morte eſſẽt grauiora. Pro uirgine:fide ſeruãda. Tacitus ſẽſus: quædã tacita uolũtas & ſnĩa. Addeꝛ crimẽ .i.ueſci humanis carnibus qd᷑ eſt omĩo ferinũ:& ad feritatẽ hoc ptinet ut uult Ariſto.adde ẽt q⁹ ipſæ fere non ſeruiũt niſi ĩ diuerſa genera. Vnde dicit Ply.leonũ feritas ĩter ſe nõ dimicat.ſerpẽtiũ morſus nõ petit ſerpẽtes.nec maris qdẽ beluæ niſi ĩ diuerſa genera ſeruiũt:at hercule homĩ pluria ex hoĩs ſũt mala:& ſeneca dicit ſcribẽs ꝺ clemẽtia ad Neronẽ.Tutã eẽ ĩter feras ſimilitudinẽ morũ. fides inqt ſyllius noluit ut macularẽt uitã tã deteſtabili feritate quæ ẽ pluſq̃ uitiũ. Extẽdere:ꝓducere.potius.n.moriẽdũ ẽ q̃ talẽ feritatẽ admittere.cũ nemo poſſit ẽe fœlix aliena calamitate:& tãti nõ debet eẽ uita:ut illam maximis ſceleribus ꝓducamus.moriendũ omĩo eſt. Paribus mẽbris:hũanis. Quã ſimul: luno uidẽs fidem talia agentẽ apud ſagunthum irata eſt.euocauitque ab inferis tiſiphonẽ:cui mandauit ut ſagunthinos ad mortem impelleret quod factũ eſt. Inuiſæ gentis:ſagunthinæ quã odio habebat ꝓpter romanos. Miſcentẽ bella:quoniã ꝓp aduentũ fidei arma uolebant ſagunthini & furere in marte ſupra uires uidebant᷑ cũ macie confecti eſſent. Virgineum:quẽ uirgo ĩmittebat ſagũthinis. Turbata gradũ: ĩpedita a ſuo curſu ad cælũ imitat᷑ poeta Vir. Ciet :euocat cõmouet. Atrã:ĩfirma caligie obductã.

Et furias auri:nec uilia præmia fraudum.
Et ſuper hæc ritu horrificos ac more ferarum.
Vt iuentis rapto populos luxuque ſolutum.
Omne decus:multaque oppreſſum nocte pudorẽ
Vis colitur:turiſque locum ſibi uendicat enſis.
Et probris ceſſit uirtus:en aſpice gentes.
Nemo inſons: pacem ſeruant commercia culpæ.
Sed ſecura tua fundata ut mœnia dextra.
Dignum te ſeruent memorando fine uigorem:
Dedita nec feſſi tranſmittant corpora peno:
Quod ſolum nunc fata ſinunt ſeriemque futuri.
Extendam lœti decus:atque in ſecula mittam
Pſaque ludatas ad manes proſequar umbras.
Inde ſeuera ioui decurrens ethere uirgo.
Luctantem fatis petit inflammata ſagunthum.
Inuadit mentes:et pectora nota pererrat.
Immittitque animis numen: tum fuſa medullis:
Implicat:atque ſui flagrantem inſpirat amorem:
Arma uolunt tẽtantque ægros ad prælia niſus
Inſperatus adeſt uigor interiuſque recurſat:
Vlcis honos diuæ:et ſacrum pro uirgine lœtum.
Et tacitus feſſis per ouantia pectora ſenſus?
Vel lœto grauiora pati:ſeuaſque ferarum.
Attentare dapes:et menſis addere crimen.
Sed prohibet culpa pollutam extendere lucem
Caſta fides:paribuſque famem cõpeſcere mẽbris.
Quam ſimul inuiſæ gentis proſpexit in arce:
Sorte ferens ſeſe lybicis ſaturnia caſtris.
Virginem increpitat miſcentem bella furorem
Atque ita turbata gradum ciet ocius atram.

UVA. BHSC. IyR_094

Agitantem:uexantē umbras. Verbere:flagello. Hos inquit:uerba Iunonis ad Tisiphonē noctis & herebi filiā quā hortat ut muros sagunthinos manu impellat:& sternat ipsos uiros nunc ppter fidei aduentum feroces. Ferocē:animosum supra uires. Iuno iubet:sui nois maiestate iuno mouet tisiphonem. Propinqua effectus:accelera id quod potes efficere: & tuā uoluntatē:seruit poeta affectui Iunonis:quæ pperabat ad sagunthinorū perniciem cerberus est comis triceps custos infernæ ianuæ:& significat canē qui uorat omnia minute incisa & nomine cerberi terra intelligitur.cerberum ab inferis hercules abduxit: e cuius spuma fabulæ natum dicūt aconitum ideo ait ora quæ spumant,i.spumando emittunt uenena mixto felle tua capita hēt.

Congere:effunde inqt in sagūthinos omis tuas uires:& trahe illos ad inferos ut hanc mercedē habeant ex aduentu fidei. In rutulos:sagūthinos oriūdos a rutulis. Dea concita:commota Iuno ad irā impulit tisiphonē manu ad muros rutulos. Seuā heumenida: crudelem furiam: quoniam heumenides dicunt furiæ allecto tisiphone & megera.

Serpens: quoniā furiæ habēt capillos serpentinos prisci philosophātes: & legum latores publicæ utilitatis gratia fabulas inuenerūt: & monstra quædā finxere ad terrorem:quoniam ut inqt strabo mulieribus & confusæ multitudini philosophiæ rationes reddi nō possūt: nec ad religionē scitatē: ac fidem facile adduci & ideo numinum timore opus est.id autē non fit sine figmētis fabularum:& miraculorum. Iccirco fulmē egida tridentē faces.thyrsos capillos serpētinos cerberi latratus: & arma deorum uniuersa prisco⁊ theologia præferebat Meror ē egritudo flebilis: dolor egritudo crucians. Multus: plurimus. Sq̄léti:sq̄moso. nā a squamis sq̄lidū dicitur. Mors:luctus:planctus:meror:dolor:atque oēs pœnæ sunt comites furiarum. Inhiat: aperit os ut absorbeat sagūthinos cito casuros. Atri:lugubres. Ianitor:cerberus q habet tria capita.

Insomnis:puigil. Lachrymosæ:infernæ quoniā illic nil aliud est nisi dolor: nisi luctus:& maximi cruciatus. Protinus assimulat: tisiphone mutauit se in formā:tiburnæ uxoris murri: & sagunthinis mortē psuasit. Mutabile:qd facile suscipit uarias formas. Clarū nomē:quoniā tiburna uidebat traxisse nomen a tirbuto filio āphiarai uatis phoebei q tiburtus cū duobus frībus corace: ac catillo ī italiā nauigauit tiburque cō didit āphiaraus fuit una ætate ātē bellū troianū. Heumenis:tisiphone. Quis terminus inqt:uerba tisiphōes sub pso⁊na tiburnæ ad sagūthinos. sēsus ē:quo usque tot mala patiemur p fide seruanda:& ritu tradito nobis a maioribus nostris:nunc urgente fato expedit mori.

Vidi ipsa: affectum mouet attestatione rei uisæ. Lacerato uulnere:hoc etiam mouet affectum. Dura:pro duræ id est horrende clamantem. Eripe te coniunx:uerba murri ad tiburnam per nocturnam quietem. Peni: annibalis. Ad meos manes:ad meam umbram apud inferos degentem. Rutuli: nos segunthini. Penates:domus. Mēs horret:adhuc inqt tiburna. mēs mea timet & illius imago uidet mihi adeē.

Tisiphonem imos agitantem uerbere manes.
Et palmas tendens hos inquit noctis alumna:
Hos muros impelle manu populumque ferocem.
Extris sterne tuis iūno iubet:ipsa propinqua
Effectus studiumque tuum:quo comprimit ora
Cerberus ac mixto quæ spumant felle uenena.
Et quicquid scelerum penarum quicquid et iræ
Rectore fœcūdo coquitur tibi congere preceps:
In rutulos totamque erebo demitte sagunthum.
Hac mercede fides constet delapsa per auras:
Sic uoce instimulans dextra dea concita seuam:
Heumenida incussit muris:tremuitque repente
Mons circum et grauior sonuit per littora fluctus.
Sibilat insurgens capiti et turgentia circum:
Multus colla micat squalenti pectore serpens.
Mors graditur uasto pandens caua guttura rictu
Rectora circundant plāctus:merorque dolorque.
Atque omnes adsūt pœnæ:formaque trifauci:
Personat insomnis lachrymosæ ianitor aulæ.
Protinus assimulat faciem mutabile monstrum.
Tyburnæ gressumque simul sonitūque loquētis.
Hæc bello uacuos et seui turbine martis:
Lugebat thalamos murro spoliata marito.
Clara genus clarumque trahens a sanguine nomē
Cui uultus induta pares:dissectaque crinem:
Heumenis in medios irrumpit turbida cetus.
Et mœstas lacerata genas:quis terminus inquit.
Stat fidei proauisque datus:uidi ipsa cruentum:
Ipsa meum uidi lacerato uulnere nostra.
Horrentem murrum noctes:et dira sonantem.
Eripe te coniunx miserandæ casibus urbis:
Et fuge:si terras ademit uictoria peni·
Ad manes tyburna meos:cecidere penates:
Occidimus rutuli:tenet omnia punicus ensis.
Mens horret:nec adhuc oculis absistit imago.

UVA. BHSC. IyR_094

Nulla ne:uertit ſermonẽ ad ſagunthum tiburna. Fœlix necis: fortunatus qa cecidiſti ãte patriæ excidium:hac loquutione utit̃ ſyllius ſupra de ibero. fœlix heu nemorũ & uitæ laudandus opacæ.

Prima: ꝑ qua.ſ.uir bonus mortẽ recuſare non debet & præſtat mori q̃ ruenti patriæ ſupeſſe. At nos ſidoniis a fortuna mouet affectus:ſic apud Vir. At nos hĩc alii ſitientes ibimus aphros. Sidoniis: carthaginenſibus. Tandẽ:poſt longã ſeruitutem iacebimus ĩ terra hoſtili. Morte obita:ideſt poſt mortẽ. Sic Vir. Morte obita q̃les fama ẽ uolitare figuras:& lucretius. Morte obita quoꝝ tellus cõplectitur oſſa:& ob interdũ ponit̃ pro ad: ut ob os.i.ad os. Sed uos o iuuenes:uertit ſermonẽ ad iuuenes quos hortat̃ ut ſuis mortẽ inferãt:eripiantque inſtanti ſeruituti. Quis:qbus adẽ aĩ robus quo has calamitates morte declinetis. ſtoici utebant̃ morte contra aſpa ut gladio.i. ſe ĩterficiebant ut fecit̃ cato apud uticã: ſed tales non merent̃ fortitudis laudẽ. imo timidi potius appellãdi ſũt cũ non poſſint tolerare aduerſa:de his diffuſius dixi apud Cice. Subducite:eripite ſubtrahite. Ardua uirtutẽ ꝑfert uia: ideſt difficile eſt uirtutem amplect̃i: & ideo ex re difficili laudẽ petatis: & hãc primã gloriam capeſſite uos.ſ.ꝑ fide ĩterficiendo. Quam facile inquit heſiodus innumeras uitiorum amplectimur artes:haud procul illa habitant: breuis eſt uia qua ſit eundũ eſt uia uirtutis cõtraria:ſudor anhelus hanc ſequit̃: quæ ſe ſcopuloſis ardua cliuis in longũ prorumpit iter riget aſpera primo ĩgreſſu. leuis eſt poſtq̃ alta cacumina tanges uirtus profecto circa difficile uerſat̃:nec ipſam ſine maximis laboribus attingẽ poſſumus humilis qppe atque inertis eſt tuta ſecare ꝑ alta & ardua uirtus eſt: omne honeſtũ inquit ſeneca in arduo ẽ etiam quod uicinum honeſto eſt nõ.n. tãtum fieri debet:ſed ratione fieri:hæc igitur perſuaſio Tiburnæ uidebatur eẽ honeſta:& mori ꝑ fide.decoroque ſeruando honeſtum eſt:ſed debet ratione fieri:non enim debebãt ſibi afferre manus & uim ſed cadere fortiter manu hoſtili:& tunc eſt uera fortitudinis laus ergo id quod illa ſuadebat nec erat honeſtum:nec utile quoniam erat cõtra preſcriptum uirtutis ad quam illos hortabatur. Nec notam:incognitam adhuc quoniam pro fide nemo uult mori:ſiue hactenus uoluit. Tumulum:ſcilicet zacynthi de quo ſupra Conditus excelſo ſacrauit colle zacynthus. Amphitrioniades: hercules nautis qui illuc curſum dirigerent ut fit nunc in aliquo celebri portu in quo noctu ponitur lumen ut nautæ illuc adnauigent. Cineres: ipſius zacynthi illic ſepulti. Grato honoꝝ:ſepulchro quo cineres ornantur unde dicit Vir. Qui ſolus hos nos acheronte ſubimo eſt. Horrendum:horrende. Anguis: imitatio eſt Virgilii canentis e tumulo anchiſæ ſerpentem prodiiſſe quod ideo fingitur quoniam ut ſcribit Plynius & canit Ouidius ex opinione pythagoræ ex ſpina hominis mortui naſcitur anguis. Squalentibus: ſquamis fulgẽtibus Vir. per tunicam ſqualentem auro: ſqualidum etiam dicimus ſordidum ut ſqualentem barbam. Ignea lumina:quia oculi ſerpentem uidentur ardere:ſunt enim ſuffuſi ſanguine. Sibyla: ſibylantia. Vibranti lingua:tenuiſſima ſerpentibus lingua inquit Plynius triſulca. Vibrans atri coloris:& ſi extrahas prælonga. Ac ſimilis ꝑfugo:fuga huius ſerpentis: q erat quaſi numen urbis & tutelaris deus terruit ſagũthinos quoniã uidebant̃ numia euocata ab hoſtibus excedere. unde dixit æneas Virgilianus exceſſere oẽs adytis ariſque relictis dii:quibus imperium hoc ſteterat. conſtat enĩ ut inqt Macrobius oẽs urbes ĩ alicuius dei eſſe tutela moreq̃ romanoꝝ arcanũ & multis ignotum fuiſſe ut cum obſiderent urbem hoſtium eamque iam capi poſſe confiderent certo carmine euocarent tutelares deos q̃ aut aliter urbem capi nõ poſſe crederent. aut etiam ſi poſſet nefas æſtimarent deos habere captiuos & ponit Macrobius carmen repertũ in quinto libro Sammonici ſereni quod ille in uetuſtiſſimo libro furii ĩuenerat quo numia ex urbibus euocabant̃ urbeſque ipſæ deuouebãt.

NULLA NE IAM POST HAC TUA TECTA SAGUNTHÆ UIDEBO.
FŒLIX MURRE NECIS PATRIAQUE SUPERSTITE FŒLIX:
AT NOS SIDONIIS FAMULATUM MATRIBUS ACTAS.
POST BELLI CASUS UASTIQUE PERICULA PONTI.
CARTHAGO ASPICIET UICTRIX:TANDEMQUE SUPREMUM
MORTE OBITA LIBYÆ GREMIO CAPTIUA IACEBO:
SED UOS O IUUENES UETUIT QUOS CONSCIA UIRTUS
POSSE CAPI QUIS TELUM INGENS CÕTRA ASPERA MORS Ẽ
UESTRIS SERUITIO MANIBUS SUBDUCITE MATRES:
ARDUA UIRTUTEM PROFERT UIA PERGITE PRIMI.
NEC FACILEM:POPULIS NEC NOTAM INUADERE LAUDEM
HIS UBI TURBATAS HORTANTIBUS IMPULIT AURES:
INDE PETIT TIMULUM SOMMO QUEM UERTICE MÕTIS.
AMPHITRYONIADES SPECTÃDUM EX EQUORE NAUTIS
STRUXERAT:ET GRATO CINERES DECORARAT HONORE.
EXCITUS SEDE HORRENDUM PRORUPIT AB IMA.
CERULEUS MACULIS AURO SQUALENTIBUS ANGUIS.
IGNEA SANGUINEA RADIABANT LUMINA FLAMMA:
ORAQUE UIBRANTI STRIDEBANT SIBILA LINGUA:
ISQUE INTER TREPIDOS CETUS MEDIAMQUE PER URBẼ:
OLUITUR:ET MURIS PROPERE DELABITUR ALTIS.
ACSIMILIS PROFUGO UICINA AD LICTORA TENDIT:
SPUMANTISQUE FRETI PRECEPS IMMERGITUR UNDIS.

UVA. BHSC. IyR_094

Ceu prodita tecta: ſignum ut dixi erat ſagũthinis urbis iã captæ q̃ mnes diſcedere uidebãt. & dii tutelares q̃ urbis captiuitatẽ non expectabãt. Vnde Verrius Flac. ut Ly. ſcribit autores ponit q̃bus credat ĩ oppugnationibus urbiũ ate oĩa ſolitũ a romanis ſacerdotibus euocari deũ. In cuius tutela id oppidũ eẽt, pmittique illi apud romanos eundẽ aut ampliorem locũ cultum ue. Prodita: data hoſtibus. Læſa regione etiam diuina ægre habent nec coli poſſunt: ut inqt eurypides. Manes: dii tutelares. Vmbræ: aĩæ putabant. n. ſerpentẽ illum eſſe animam zacynthi & ideo nulla ſpes iam erat ſalutis: & ſic renuebant cibos. Agit: ĩpellit. Abdita: latens ſub p̃ſona tuburnæ

Tum uero excuſſi amentes ceu prodita tecta.
Expulſi fugiant manes umbræque recuſent
Captiuo latuiſſe ſolo ſperare ſaluti:
Perteſum: damnant cibos agit abdita erinnys
Haud grauior duris diuum inclementia rebus.
Quam lœti proferre moras abrumpere uitam.
Occius attoniti querunt: lucemque grauantur.
Certatim ſtructus ſubrecte molis ad aſtra:
In media ſtetit urbe rogus: portãtque trahũtque
Longas pacis opes: quæſitaque præmia dextris.
Callaico ueſtis diſtinctas matribus auro
Armaque dulichia pro auis portata zacyntho
Et priſca aduectos rutulorum ex urbe penates.
Huc quicquid ſuperẽ captis clypeoſque ſimulque
In fauſtos iaciunt enſes: et condita bello
Effodiunt pœnitus terræ: gaudentque ſuperbi
Victoris predam flammis donare ſupremis
Quæ poſtquam cõgeſta uidet feralis erinnys.
Lampada flammiferis tractam flegetõtis abũdis
Quaſſat et iferna ſuperos caligine condit.
Inde opus aggreſſi toto quod nobile mundo.
Aeternum ĩuictis infœlix gloria ſeruat:
Princeps tiſiphone lentum indignata parentum
Preſſit ouans capulum: contantemque ĩpulit enſẽ
Et dirum inſonuit ſtygio bis terque flagello
Inuitas maculant cognato ſanguine dextras.
Miranturque nefas aduerſa mente peractũ.
Et facto ſceleri illachrymant: hic turbidus ira.

Aut grauior duris: loqtur ex ſnĩa ſtoĩ corum q̃ rigidiſſimi erant: nã ut incommoda declinarent & quæ nullo modo ferenda ſibi ĩpſis perſuaſerant mortem quaſi finem laboꝝ aduocabant manu: ſed ut dixi tales hoĩes nulla laude digni ſũt: & Ci. ĩ Tuſculanis diſputationibus monet non eſſe niſi naturaliter moriendum. Vetat. n. dominans ille in nobis deus inquit iniuſſu hinc ſuo nos demigrare. Inclementia: quaſi quædam crudelitas. Duris: aſperis & minime ad uoluptatẽ nr̃am fluentibus. Quã p ferre: pati ea quæ impediunt mortem quæ uideẽ eẽ finis calamitatum: & hoc argumento cæſar apud ſaluſtiũ cenſet non eſſe afficiẽdos ultimo ſupplicio cõiuratos: & ſeneca mortẽ non timebat ut ipſe dicit his uerbis. Mors q̃dem aut finis ẽ aut tranſitus. nec deſinere timeo. Idẽ eſt. n. quod non cepiſſe. nec trãſire: quia nuſq̃ tã anguſte ero. Moras ĩpedimenta mortis. cum ipſa uita uideaẽ eſſe mors. Actoniti: territi uiſis & impulſu tiſiphones. Grauantur lucẽ: moleſte ferunt uitam: & putant eſſe illis grauẽ.

Certatim ſtructus: deſcribit rogũ ere ctum a ſagunthinis quo illi & ſe & ſuas fortunas concremarunt. nã ut inqt liuius cũ conditiones ab annibale ꝓpoſitas recipere nollẽt ſagunthini ut. ſ. res turdetanis redderent traditoque omni auro: atque argẽto egreſſi urbem cum ſingulis ueſtimentis ibi habitarent ubi pœnus iuſſiſſet. Argentum aurũque oẽ ex publico priuatoque in forum collatum in ignẽ ad id raptim factũ coniicientes eodem plerique ſemetipſos precipitauerunt. Certatim: magno omniũ ſtudio. Molis ſubrectæ: eductæ quaſi ad aſtra. Stetit: erectus eſt. Portant: portantur proprie ut eſt in libris digeſtorũ de uerborum ſignificatõne ea quæ quis iumento ſecum ducit. feruntur aũt quæ quis ſuo corpore baiulat ſed hæc a poetis confunduntur. Trahuntur manu: ſcilicet per terram. Opes pacis: quas in pace comparauerant. Queſita præmia: labores manuum. Auro callaico: hiſpano aurum in texere ueſtibus inuenit attalus in phrygia. unde ueſtes auro intextæ attalicæ. acu intexere idei phryges inuenere indeque phrygiones appellati ſunt. colores diuerſos picturæ intexere babylon maxime celebrauit & non impoſuit Scutulis diuidere gallia. Proauis: maioribus eorum qui migrauerunt illuc ex zacyntho prope quam eſt dulichium. Ex urbe rutulorum: ardea cuius fuerant coloni. Penates deos domeſticos. ideo dixit ſupra & aui penetralia turni. Infauſtos: enſes quoniam illis ſe uiciſſim interficiebãt. Condita bello: effodiebãt omnia quæ ĩ ipſo bello occultauerãt: ut cum oĩbus pirent fortunis. Victoris: ãnibalis. Supremis: ultimis. Tractã: eductã abũdis ignitis phlegetontis iferni flumĩs. Supos: oras ſupas: & aerẽ ipſũ. Prĩceps: prĩa ĩpulit pr̃em lentũ & conctãtẽ ad mortẽ filioꝝ. mẽte aduerſa: furẽti & ue ſana: ĩpellẽte tiſiphone. Hic: aliqs ardẽs rabie cladũ & iã ductus ad deſpationẽ uitæ ꝓpeſſæ ultĩa. i. oĩa extrema omniſque calamitates. cogitabat confodeẽ ubera matris quæ obliqs iam oculis ĩtuebaẽ.

UVA. BHSC. IyR_094

Hic: aliquis incutiens ſecurim in col/
lum uxoris angebatur poſtea ſe furore
ductum intuliſſe necem uxori: ſed tiſi/
phone urgebat ipellebatque ſecurim.

Atros: ab effectu. i. magnos. Dulces:
tori: dulcia connubia. Tæde matrimo
nii. Piceus uertex: ſomitas rogi fumo/
ſa: & nigra. Siniſtra: mala & iniqua: qa
interficiebat pſem cui pietatē debemus
& obſequium. hæc autē pietas iniq̄ erat
& ab officio diſcedebat. Ora: patris
quæ referebant tuā formam: erat enī fi
lius patri ſimilis. Vos etiā primo: imi
tatur Vir. canentē geminos cecidiſſe ī
bello laurentī gemini dicuntur nati eo
dem utero & ſimiles ī forma. Mētite:
qa alter alterum ſimilitudine mētieba
tur. i. falſo uidebatur eſſe alter: & tanta
erat ſimilitudo ut ipſa mater alterum
ab altero diſcernere non poſſet: & labo
rabat reddere unicuique ſua idē ꝓpria
nomina. ne. ſ. alterum pro altero uoca
ret. Stare in uultu ſuorum: non dubi
tare cum eos ītueretur. i. herere ſine du
bio in facie unius & affirmare nomē cu
iuſque. Culpa: quia eo extīcto mater
non amplius dubitabat: nec errabat in
forma. Mutato funeſ: cadauere. No
tis: ſignis figuræ ſimilis. Ambiguos: ita
ſimiles ut diſcerni non poſſent. Quis
diros urbis caſus: addubitatōne mouet
affectus: ſic Vir. Quis cladem illius no
ctis. Monſtra: quia ſe iuicem trucida/
bant: quod erat tanq̄ monſtrum lauda
bile tamen ut placet poetæ quoniā id ꝓ
fide ſeruanda fiebat quid autem de his
ſentiendum ſat dictum iam ē. Impet:
adequet Vir. aut poſſit lachrymis æqua
re labores. unde dicit Seneca nihil eſſe
difficilius q̄ magno dolori paria uerba
reperire. Triſtia fata: mortes ſagūthi/
norum qui cū ꝓ fide caderent pii erāt.

Hoſtis: ipſe annibal qui ſua feritate &
perfidia nunq̄ mouebaē ad miſericor/
diam. Vrbs habitata diu: a preterita
fortuna mouetur affectus. Parētem:
cōditorem ſuum herculem qui iam cū
diis æuum agebat. Sidoniæ: punicæ.

Immānia facta: quoniā ſe mutuo tru
cidauerant. Iniuſtis deis: quoniam cul
ti a ſagunthinis diu: non attulerūt opē:
& ſic peribat gratia ob iniuſtitiam: nā
hoc gratiæ proprium eſt ut is qui bene/
ficium ſuſcepit uiciſſim ſubminiſtret:
ei q contulit & ipſe rurſus incipiat con
ferre oportet. Ideo apud antiquos ædes
gratiarum in medio foro erat: ut retri/
butio fieret. ſagunthini fuerant pii er/
ga deos. debebant & poterant ab illis iu
re retributionem expectare. ut ſcilicet
faueret qđ cū non facerēt erant iniuſti.

Et trabie cladum perpeſſæque ultima uitæ.
Obliquos uerſat materna per ubera uiſus:
Hic raptam librans dilectæ in colla ſecurim
Coniugis īcrepitat ſeſe: mediumque furorem
Proiecta damnat ſtupefactus membra bipēni.
Nec tamē euaſiſſe datur nam uerbera erynnis.
Incutit: atque atros inſibilat ore timores:
Sic thalami fugit omnis amor: dulceſque maritō:
Effluxere tori: et ſubiere obliuia tedæ.
Ille iacit totis connixum uiribus egrum.
In flammas corpus denſum qua turbine nigro:
Exundat fumans piceus caligine uertex:
At medios inter cetus pietate ſiniſtra.
Infœlix tymbrene furis: penoque parentis:
Dum properas auferre necem: redolentia formam
Ora tuam laceras: temeraſque ſimillima membra.
Vos etiam primo gemini cecidiſtis in æuo.
Eurymedon fratrem et fratrem mentice lycorma
Uncta pares dulciſque labor ſua nomina natis.
Reddere: et ī uultu genitrici ſtare ſuorum.
Iam fixus iugulo culpa te ſoluerat ēſis.
Eurymedon inter miſeræ lamēta ſenectæ:
Dumque malis turbata parens deceptaque uiſis:
Quo ruis? huc ferrum clamat cōuerte lycorma
Ecce ſimul iugulum perfoderat enſe lycormas?
Sed magno quoniā eurymedō furor iſte ſonabat
Cum planctu? geminæque notis decepta figuræ?
Funere mutato reuocabat nomina mater.
Donec tranſacto tremebunda per ubera ferro
Cæſſit: et ambiguos cecidit ſuper inſcia natos.
Quis diros urbis caſus: laudandaque monſtra:
Et fidei penas et triſtia facta piorum
Imperet euoluens lachrymis? uix punica fletu.
Caſſaſſent caſtra ac miſereſcere neſcius hoſtis
Urbs habitata diu fidei: cœloque parētem.
Murorum repetens ruit inter perfida gentis
Sidoniæ tela atque immania facta ſuorum
Iniuſtis neglecta deis: furit enſis. et ignis?
Quique caret flāma ſcelerum ē locus: erigit atro/
Nigrantem fumo rogus alta ad ſydera nubem
Ardet in excelſo proceri uertice montis:
Arx intacta prius bellis: hinc punica caſtra
Littoraque et totam ſoliti ſpectare ſagunthum.

UVA. BHSC. IyR_094

Respondet imagine: similitudine ipsius flāmæ: Nā propter correspondentiā ita dixerīm uidebaʒ eē in ipso mari aliud incendium. imago quippe: ac similitudo ē illa: quæ facit ut aliquid alicui rei respondeat: & simile uideaʒ: ut nunc incendiū sagunthinū representabaʒ in ipso mari. Vibrant: mouent se flammæ: quæ semper uibrāt. Planctu: percussione manuum. Qualis ubi: talis inquit erat Tiburna: qualis ē allecto: cū apud solium Plutonis umbras cædit: ac punit. Parentis: plutonis. Solium: tribunal. Iouī tartareo: plutoni: ad differentiā iouis cœlestis. Operata: ideſt cū effecit quod plutoni placet: cui nitiʒ operā nauare ī puniēdis ūbris. Nuper defensa: paulo ante: cū Murrus cecidit māu Annibalis non pmiserunt sagunthini Murrū ab hoste spoliari: supra dixit: Nota arma uiri: corpusque superbo uictori Spolia re negant. Multo cruore: sanguine sagunthinorū fuso: ne pœnus his spoliis Murri potireʒ. Lāpadē: facē accensā. Lœtū: mortē: quā sibi afferre cupiebat: nondū fato concessū. & ideo ipsā rapuit. Recepto: in uiscera scilicet apto ore rapiebat flammā. Semi ābusta iacet: tali stragis imagine moueʒ affectus: describit obitū infœlicē sagūthinoꝝ qui sine ullo discrimine passim iacēbant: ut oues q̄s leo inuasit: turbauitque ouilia: canes: custodes: diſiecitque mapalia: sic Tisiphone tanq̄ fera inuaserat sagunthinos: straueratque: cædis uicissim: fauore immisso. Ceu stimulante fame: sagunthinos passim iacē es compat stragi ouiū: quas leo pemit: diſiectis pastorū tuguriis. ouilia sūt septa quibus oues includunʒ: & ouile appellant poetæ p translationē septa: quæ erant in cāpo martio: ī quibus inclusi dabāt suffragia in creādis magīstratibus. Lucanus: & miseræ maculauit ouilia romæ. & luue. ut spargat in ædē Isidis ātiquo: quæ pxia surgit ouili. Siccis: sitiētibus & esurientibus. Ructatus: ructu ſiectus. Incubat: īminet. Atris tumulis: aceruis cæsarū ouiū atro cruore conspersis: Nā leo & lupus faciunt aceruū occisaꝝ ouiū: & eas semesas relinquūt: & tendūt ad alias: donec ad unā oēs ſua serint. Molossus: cāis epyroticus: Molossi sūt populi epyrotici: unde uēiebāt quondam optimi canes: & etiā ex Laconia: unde laconici & epyrotici canes celebranʒ a poetis. Martialis: Retia dum cessant: latratoresque molossi. Vacuām: quoniā ceciderant Sagūthini: ut ēt Liui. scribit. ad māes: iferos: cū iunoni operā nauasset suā. Supba: cōpos uoti & elata: quoniā effecerat qđ iusserat iuno. At uos side. pseqʒ poeta laudibus umbras sagūthīas ad manes iā descēdētes. Sidereæ: cœlestes: qm̄ aīam deus ī fūdit. Elysiū: ad locū beatoꝝ. elysii sʒ campi beatorum: piorumque apud inferos. Quis uero: monet Syllius iniuste uictores: ut seruent fœdera pacis: & ipsam pacem regnis præponant: cū iniuste uincentes pœna sequatur. Et

Ardent tecta deum: respondet imagine flāmæ
Aequor: et in tremulo uibrant incendia ponto.
Ecce inter medios cædum tyburna furores.
Fulgenti dextram mucrone armata mariti.
Etlæua infœlix ardentem lampada quassans
Squalentemque erecta comam: ac liuētia planctu
Pectora nudatis ostendēs sæua lacertis
Ad tumulum murri super ipsa cadauera fertur.
Qualis ubi inferni dirum tonat aula parentis:
Itaque turbatos exercet regia manes?
Allecto solium ante dei sedemque tremendam
Tartareo est operata ioui: pœnasque ministrat.
Arma uiri multo nuper defensa cruore
Imponit tumulo illachrymās: manesque precata:
Acciperent sese: flagrantē lampada subdit.
Tunc rapiens lœtum: tibi ego hæc ait optīe coniūx
Admanes en ipsa fero: sic ense recepto:
Arma super ruit: et flammas inuadit hiatu.
Semi ambusta iacet nullo discrimine passim:
Infœlix obitus permixto funere turba.
Ceu stimulante fame: cum uictor ouilia tādem
Faucibus inuadit siccis leo: mandit hiāti
Ore fremens imbelle pecus: patuloque redundat
Gutture ructatus large cruor incubat atris
Semesæ stragis cumulis: aut murmure anhelo:
Infrendens laceros inter spatiatur aceruos.
Late fusa iacent pecudes: custosque molossus.
Pastorumque cohors: stabulique: gregisque magī
Totaque uastatis diſiecta mapalia tectis.
Irrumpūt uacuā pœni tot cladibus arcem.
Tum demū ad manes perfecto munere erinnys
Iunoni laudata redit. magnāque superba
Exultat rapiens secum sub tartara turbam.
Atuos sidereæ: quas nulla æquauerit ætas:
Ite decus terrarum animæ: uenerabile uulgus
Elysium: et castas sedes decorate piorum.
Quis uero non æqua dedit uictoria nomen.

nemo aliena infœlicitate possit esse fœlix: ut accidit Annibali: qui uictus tandem a Scipione confugit in Asiam: & illic demum ueneno uitam finiuit. Quis: quibus. Non æqua: iniusta

UVA. BHSC. IyR_094

Vagus exul: quoniã dimissa patria Annibal & diu errans in Bithynnia uenenum hausit. Toto orbe: omni fere asia. Trepida: timens iam romanos. Exterritus somnos: quoniã umbræ sagunthinorum terrebant illum per quietem. Manu: alicuius, s. qui mortem inferret: urgẽte fortuna. ueneno inquit: non mãu conficiet quod tanto imperatori debebat eẽ molestissimum: cum ignaua morte periret, & ideo optabat cecidisse in bello: ut fortitudis laudem non amitteret: sic æneas optabat cecidisse ad Troiã manu hostili: ne undis absuereret: & contra quas aĩ robur: corporisque uires ostẽtare nõ poterat. Quondam: cum per tot annos italiæ uiscera dilaceraret. Deformata: nam qui ueneno necantur nigri fiunt. Vnde de Germanico: quẽ suspitio erat ueneno periisse sic scribit Tranquillus. Nã præter liuores: qui toto corpore erãt: & spumas quæ per os fluebãt: cremati quoque cor inter ossa incorruptum repertum é: & Iuuenalis: cum uenefícas taxat: dicit: Instituitque rudes melior locusta propinquas: Per famam & populũ nigros efferr̃ maritos. Liuẽti: ab effectu: quia facit corpus liuidũ.

A udite o gentes: neu rumpite fœdera pacis.
N ec regnis postferte fidem. uagus exul in orbe:
E rrabit toto patriis proiectus ab oris.
T ergaque uertentem trepidans carthago uidebit.
S æpe sagunthinis somnos exterritus umbris?
O ptabit cecidisse manu: ferroque negato.
I nuictus quondam stygias bellator ad undas.
D eformata feret liuenti membra ueneno.

PETRI Marsi interpretatio in tertium uolumen Syllii italici.

Ostquã rupta fides tyriis: Hannibal solo æquata sagunthogades concessit: ut Herculi uota persolueret: & nouis se obligaret si marte secundo romanos uicisset: & de tanti conatus euẽtu sollicitus Bostarẽ ad oraculum iouis Hammonis petiturũ sortes misit: & ẽt dona: nactus oportunitatem poeta templum Herculis gaditani describit: & sacrorum ritus Annibal inde profectus: cum per omnem aphricam & hispaniã delectum habuisset superatis pyreneis montibus: & tandem alpibus per agros tritastinorum in taurinis campis prope Mediolanum castra metatus est: hæc canit poeta in præsenti uolumine: Postq̃ inquit carthaginenses: duce Annibale ruptis fœderibus Sagunthum expugnãt: Annibal profectus é ad gades. Caste: ppter fidem illic cultam: quæ casta é. Non æquo genitore: iniusto ioue: q talia permisit. Finiti mundi: quia ultra gades non é nisi oceanus. Cognata limina: quoniã tyrii gades ẽt condiderunt: quorum colonia: & Carthago fuit. ergo erãt cognata mœnia: Tyrii auctore Stra. monitu oraculi nauigantes: cũ ad insulã uenissẽt: tẽplũ herculi: qui apud illos supstitiose colebaʒ erexerũt ad oriẽtẽ: & eiusdẽ noís cuius insula urbẽ ad occidẽtẽ. Sup: de imperio: & euentu belli: qd̃ parabaʒ. Fata rerũ: futurũ rei euẽtũ: & seriẽ futuri.

Ostquam rupta fides tyriis
et mœnia castæ:
Non æquo superum genitore
euersa sagunthi:
E xtemplo positos finiti cardine mundi
V ictor adit populos: cognataque limina gades.
N ec uatum mentis agitare: et præscia corda
C essatum super imperio. citus æquore bostar:
V ela dare et rerum prænoscere fata iubetur.
P risca fides aditis longo seruatur ab æuo:
Q ua sublime sedens cyrrheis æmulus antris
I nter anhelantis garamãtas corniger ammon
F atidico pandit uenientia sæcula luco.
H inc omen cœptis: et casus scire futuros
A nte diem: bellique uices nouisse petebat.
E xin cornigeri ueneratus numinis aras?
C aptiuis onerat donis: quæ nuper ab arce
V ictor fumantis rapuit semiusta sagunthi.

Prisca fides aditis: describit oraculũ iouis hãmonis. aditũ ẽ locus ĩ tẽplo secretior ueneratiõis plenus. Aemulus: qm̃ oraculũ hamonis erat fidũ: ut apollis delphici. cyrrha é opidũ sub parnaso: ũde é ascẽsus ad dephos oppidũ: ĩ quo erat oraculũ apollis toto orbe tũc celeberrimũ: & minus aliis falax: cui oraculũ hãmonis æmulũ erat: æmulus ãt diciʒ eiusdẽ rei studiosus. Sublime: qm̃ ĩ effigie arietis sup altaria ponebaʒ. Antris: qm̃ ĩ medio tẽpli delphici erat foramẽ: ũde egrediebaʒ ille spũs quo phœbas correpta sortes cãebat. põt ẽt cũ dicit sublime alludeʒ ad colũbã: q̃ aliq fabulãʒ e quercu dediſſe oracula: ut apd̃ Dodonã ĩ epyro. Anhelãtes: sitiẽtes & æstuãtes. garamãtes sʒ populi aphricæ laborãtes aq̃rũ iopia. Vẽientia sæ. res futuras: & cõtinuatã rei cõgressionẽ: quã fatũ appelláus.

Hic: ex hoc oraculo petebat sciʒ ãnibal dubiũ tãti motus euẽtũ. Omẽ: auspiciũ. & an bono omine moturus eẽt arma ĩ romãos. Ante diẽ: añq̃ ipsæ res eẽnt. i. uolebat præsciʒ futuꝛ belli euẽtũ. Belli ui. euẽtũ & uicissitudies: ĩcertũque martẽ: quoniã uaria ẽ fortũa belli: & dubius euẽtus: & fortũa magni fauoris breuis ẽ. Cornigeri nu. iouis q illic colebaʒ ĩ effigie arietis. Donis: captis apd̃ sagũthũ

UVA. BHSC. IyR_094

Vulgatū nec cassa fides:cāit poeta in tēplo herculis durasse trabes a prima tēpli origine usque ad tēpora Annibalis:quod tamē fingit alludēs ad aliā historiā. Quippe auctore Plynio: Templū Apollinis uticæ erat:ubi indicarū cedroꝝ trabes ita durauerūt ut positæ fuerant prima urbis eius origine annis mille & .cclxxxviii. & in hispania templū Dianæ fuit a zacyntho aduectæ cū conditoribus annis .cc. ante excidiū Troiæ:cui pepcit Annibal inqt religione ductus Iuniperi trabibus etiā nunc durantibus. Nec cassa:non uana. Hīc:ex hac uetustate trabiū:quæ non corrumpuntur. Deū:herculē. Seniū:uetustatē:& corruptionē.

V ulgatum:nec cassa fides ab origine fani.
I mpositas durare trabes. solasque per æuum
C ondentum nouisse manus hinc credere gaudēt:
C onsedisse deum:seniumque repellere templis
T um quis fas et onos aditi penetralia nosse
F œmineos prohibent gressus. ac limine curant
S etigeros arcere sues:nec discolor ulli
A nte aras cultus uelantur corpora lino.
E x pelusiaco præfulget stamine uertex.
D iscinctis mos thura dare: atque elege parentum
S acrificam lato uestem distinguere clauo.
P es nudus:tonsæque comæ:castumque cubile?
I n re tincta focis: seruant altaria flammæ.
S ed nulla effigies:simulacraue nota deorum?
M aiestate locum:et sacro implcuere timore.
I n foribus labor alcide lernea recisis
A nguibus hydra iacet:nexuque elisa leonis
O ra cleonei patulo cælantur hiatu.
A st stygius sæuis terrens latratibus umbras
I anitor æterno tum primum tractus ab antro
V incla indignatur: metuitque megera cathenas.
I uxta thraces equi. pestisque erymanthia et altos
A eripedis ramos superantia cornua ceruæ
N ec leuior uinci libycæ telluris alumnus.
M atre super:stratique genus deforme bimembres
C entauri frōtemque timet:minor oīs acarnan?

Tū quis fas: nūc describit ritū:quo utebant herculis sacerdotes. Fœmineos gressus:a tēplo herculis arcebāt mulieres a sacerdotibus ꝓpter Deianiram quæ tūica uenēo illita herculē pdidit: & sues ꝓpter aprū erymanthiū quē uiuum hūeris ad Eurysteū rettulit. Plutarchus ī quæstionibus duas affert causas:q̄re mulieres non gustabāt id quod sup arā maximā herculis imolatū esset altera ē: qa Nicostrate mr Euādri:quā Carmentē dicūt sacrificii herculei tps non obiit:alterā ad Deianiræ uestē refert. Nec discolor. i. eiusdē coloris albi. s. Pelusiaco stamine:pāno lineo ægyptio. Pelusiū ē oppidū ægypti:ubi erat linū laudatissimū:ex quo sacerdotes ægyptii uestes conficiebāt. & Amasis auctor Ply. toracē lineū hūit q postea ostēdebat Rhodi ī æde mineruæ:cuius singula fila. ccclxv. filis cōstabāt. Supior pars ægpyti:ī qt Ply. uersus arabiā gignit fruticē:quē xilinō uocāt. & ideo lina īde facta xilina. puulus ē:similēque barbatæ nucis defert fructum: cuius ī exteriore bombice lanugo netur. nec ulla sūt eis ī cādore:mollitieue præferenda:uestes ī de sacerdotibus ægypti gratissimæ d̄ tali lino ītelligit Syllius. Vertex: caput.

Lato clauo:textura:q̄ uestes distingūtur. latus clauus ē genus texturæ: cuius īuētio:& usus primus fuit apd baleares insulas: Tunica lati claui: Plynius inqt in modū gausape texi. nūc primū incipit. romāi etiā utebant clauo. Inde laticlauii. In foribus:ī ianuis tēpli cælati erant herculis labores: qui leonē strā gulauit in nemea sylua. ppe cleonas hydram confecit igni: ferroque ad Lernā paludē cerberū cathenis uinctum eduxt ab inferis:p spelunca quæ ē apud heracleā ponticā:& descē surus ad īferos initiatus ē sacris eleusinis a Musēo Orphei filio. eleusin ē oppidū atticæ cereri sacꝝ primus labor herculis fuit leo nemeus. Elisa:compressa mānibus. Patulo hiatu: qm̄ mānibus os illius diduxerat hercules:& suffocauerat:& cū elidīt guttur:os aperīt. Ianitor:cerberus. Thraces eq: diomedei. Diomedes rex thraciæ hospites obiiciebat laniādos:uorādosque eqs quos hēbat efferatos Hercules ipsū necatū ꝓpriis eqs deuorandū obiecit:equosque abductos māsuefecit: quoꝝ genus usque ad Alex. mag. pmānsit. Pestis erymāthia:aper. erymāthus mons arcadiæ: in quo hercules cœpit aprū horrēdæ magnitudīs:& tulit ad Eurysteū hūeris:qui uisa beluæ uastitate: sub æneo uase se abscondit. Eripedis ceruæ:Hercules fuga delassauit:cœpitque ceruā hēntē æreos pedes:qd̄ finxerūt poetæ alludētes ad illius aīalis uelocitatē:fixerit erypedē ceruā: inqt Virgi. cornua superātia ramos hoc uidebat ēē mirabile:& præter naturā huius aīalis:quoniā mares hēnt cornua auctoribus Aristotele & Plynio:quæ soli aīaliū omnibus annis statuto ueris tpe amittunt. Nec leuior uinci non superatu facilis:quoniā resumebat uires a terra Antheus terræ filius palestræ superatus ē ab hercule in aphrica:in cuius āplexu aīam efflauit:cū non sinerer ipsū a terra matre uires affectas reparare. Matre:terra. Genus deforme:hercules cētauros domuit:quī in se impetū fecerūt:ducti odore uini:qa pholo cētauro acceperat ex defunctis clariores fuerunt daphnis:Ageus:amphion:hyppotion:orios:īsoples:Melāthetes:Tereus:derpos:phryxus. Oīs acarnan. i. oēs mīores natu acarnaniæ regiōis: & ætoliæ:timere uidebantur in illa sculptura frontem Acheloi: qui pro Deianira cum Hercule

UVA. BHSC. IyR_094

pugnauit. Vnde Deianira apud Sophoclem in tragœdia sic loquitur: Procus sãe amnis mihi fuerat achelous qui tribus me formis a patre petiit: manifestus incessit taurus. Inde draco & aliquãdo mole ualida bouis præse ferens frontem de hac fronte intelligit Syllius: quã monstruosam: & toruam pueri acarnanes timere uidebant, & sic est laus sculpturæ: quæ tales affectus exprimebat. Achelous ẽ fluuius diuidens acarnanes ab ætolis: & emittẽs in mare ad echimadas insulas. Fulget ethe: ethe mons est thessaliæ ad mare ægeũ in quo hercules accepta tunica missa a Deianira furore correptus Lycam qui attulerat in mare deiecit, & illic Pisa extructa se combussit. Sacratis ignibus: quibus Hercules consecratus est: & ad cœlũ abiit. Varia imago: uarii labores herculei: quos Annibal spectabat. Mira dehinc cernit: describit æstũ oceani: qui quotidie fit: & affert huius incrementi: & reciprocationis duas rationes quarum altera fabulosa ẽ: altera uera: quoniã lũa habet potestatem super oĩs humores, & est cã æstus oceani: & cũ illa crescit: crescũt humores: & econtra. Plynius de potestate lunæ sic ait: quæ uera coniectura existit: haud frustra spiritũ sidus lunæ existimari, & hoc eẽ quod ĩ terras saturet: accedẽsque corpa ĩpleat: abscedẽs inaniat. ideo cũ ĩcremẽto eius augeri conchilia: & maxĩe spiritũ senti re qbus sanguis non sit, sed etiã sãguinẽ hoĩum cũ lumine eius augeri & minui: frondes quoque & pabula sẽtire. In oĩa ædẽ perrãte ui. Auicẽna secũda q̃rti tractatu secũdo capitu. ii. de diebus creticis fatet ex opĩone quorũdam medicorũ: siue philosophorũ: q̃ uirtus lũæ maximã hẽt uĩ sup oĩs hũores. Vnde uult: qd̃ oẽs alterationes: quæ fiũt in hũidis: utputa digestio ciborũ, & similia, pueniant adiumẽto ipsius lũæ. Cerebra ẽt hominũ crescẽt: & decrescere. & aquã oceani ad lũæ incremẽtũ augeri. & minui. æstus oceãi fit singulis diebus: & sex horis mare accedit: & sex recedit. & hoc ẽ semp: ut sensui patet. ui tamẽ lũæ talia agunt. De motu oceãi lege Ply. & Stra.

Nã q̃ cæruleis: hæc ẽ cã huius incremẽti fabulosa. Nereus inqt: Deus maris relaxat fontes qbus mare auget. Præruptũ: tumidũ: & assurges. Ingruit: crescit: augetur. Torrentibus: rapidis. Tum uada: ipsa maria: siue aquæ. Pontum: aquam assurgẽtem: & æstuantem. Mox: postea decrescit mare. æstus dicit maris ebullitio. æstuaria loca: ad quæ illa ebullitio transcurrit. Erepto profundo: aqua: quoniam relabitur æstus. Strabo sic ait: Non paruum nautis discrimen important: siue deferantur: siue referantur. In his uero accessibus: siue recessibus etiam detrimenta sunt. pari enim ratione concitant: celeriterque mouent. crebro nanque naufragia in sicca tellure destituta sunt: hoc idem accidit Alexandro magno: cũ ad oceanum indicũ nauigasset. Trãstris: iacentes in sedilibus nauium: & ociosi expectãtes accessum aquæ. Cymothoes: hæc est altera ratio: & uera: cymothoe est nympha maris: quam ponit pro ipso mari. Nam cyma græce latine dicitur unda. Vagæ cymothoes: maris uagi: quod nunc crescit: nunc decrescit. Labores: æstus: & reciprocationes. Reciproca tethis: ipsum mare reciprocum: Nam fluit: & refluit. Tethis est uxor Oceani, & ponitur pro ipso oceano. Hæc propere spectata duci: Cum Annibal hæc quæ dicta sunt apud Gades: uidisset a se uxorem dimittere: cogitauit Imilcen: & filium: qui nondum complebat annum: generatus in bello sagunthino: hic infans Aspar uocabatur. Sub ubere lactentem. Imbuerat: ideſt ipsa Imilce primo matrimonio coniuncta fuerat Annibali: quam ingenti amore prosequebatur. ideo ait: Virgineis tædis: nã tæda præferebatur in nuptiis. Imbuere ẽ dare primum saporem: Horatius: Quo semel est imbuta recens: seruabit odorẽ Testa diu. & Martialis: Imbue plæbeias cluſinis pultibus ollas. Primo hymenæo: matrimonio: hymenæus est deus nuptiarum: & ponitur pro ipsis nuptiis. In ora: regione sagunthina. Bissenos orbes. xii. mẽses.

Inter quæ fulget sacratis ignibus ethe
Igentemque animam rapiunt ad sidera flammæ.
Postquã oculos uaria impleuit uirtutis imago:
Mira dehinc cernit surgentis mole profundi
Iniectum terris subitum mare. nullaque circa
Litora: et infuso stagnantis æquore campos.
Nam qua cæruleis nereus euoluitur antris:
Atque imo freta contorquet neptunia fundo
Præruptum exundat pelagus. cæcosque relaxans.
Oceani fontis torrentibus ingruit undis:
Tum uada ceu sæuo penitus permota tridenti
Luctantur terris tumefactum imponere pontum
Mox remeat gurges: tractoque relabitur æstu.
Acratis erepto campis deserta profundo.
Effusi transtris expectant æquora nautæ?
Cymothoes ea regna uagæ: pelagique labores
Luna mouet. luna immissis per cærula bigis.
Fertque refertque fretũ. seqq̃que reciproca thetis.
Hæc propere spectata duci. nã multa fatigant.
Curarum prima exercet subducere bello
Consortem thalami. paruũque sub ubere natũ.
Virgineis iuuenem: tædis primoque hymenæo.
Imbuerat coniunx. mẽorique tenebat amore?
At puer obsessæ generatus in ora sagunthi
Bissenos lunæ nondum compleuerat orbes.

UVA. BHSC. IyR_094

Quos:uxorē:& puer. Vt ſtetit:placuit annibali:fixūque fuit: Secernere: dimittere ab exercitu uxorē & filiū natū in obſidione ſagūthina.hēbat.n.annibal in caſtris uxorē. Spes o carthagis altæ: uerba annibalis ad filiū precātis ut ille rebus geſtis auū Amilcarē ſuperet:& ſe patrē. Nec leuior:ñ minor romāor terror me pre. Amplior patrio decore.i.āplioré laudē aſſeq̄ris q̄ ego adeptus ſim. Condas:compes. Noīa:gloriā & famā rebus a te geſtis. Auū:amilcarē:q alter mars putatus eſt. Aegra tioris:timida & cōſternata aīo.ſic Amilcar dixerat Annibali:Horreat ortus iā pubes tyrrhena

Q uos ut ſeponi ſtetit:et ſecernere ab armis.
A ffatur ductor:ſpes o carthaginis altæ
N ate:nec æneadum leuior metus:amplior oro
S is patrio decore.et factis tibi nomina condas.
Q ui ſuperes bellator auum: iāque erga timoris
R oma tuos numerat lachrymādos mr̄ibus ānos.
N i præſaga meos ludunt præcordia ſenſus.
I ngens hic terris creſcit labor:ora parentis
A gnoſco toruaque oculos ſub fronte minaces.
Vagitumque grauem:atque irarum elemēta mearū
S iquis ſorte deum tantos inciderit actus:
V t noſtro abrumpat lœto primordia rerum
H oc pignus belli coniunx ſeruare labora.
C umque datum fari:duc per cunabula noſtra.
T angat eliſeas palmis puerilibus aras.
E t cineri iuret patrio laurentia bella.
I nde ubi flore nouo pubeſcet firmior ætas
E micet in martem.et calcato fœdere uictor
I n capitolina tumulum mihi uindicet arce.
T u uero tanti fœlix:quam gloria partus
E xpectat uenerāda fide diſcede periclis
I ncerti martis:duroſque relinque labores.
N os clauſæ niuibus rupes ſuppoſtaque cœlo
S axa manent.nos alcide mirāte nouerca
S udatus labor:et bellis labor acrior alpes.
Q uod ſi promiſſum uertat fortuna fauorem:
L æuaque ſit cœptis:te longa ſtare ſenecta
A euumque extendiſſe uelim: tua iuſtor ætas
V ltra me impropere ducant:cui fila ſorores.
S ic ille.at contra cyrrhei ſanguis imilcæ.
C aſtalii:cui materno de nomine dicta

tuos. Lachrymādos: allaturos calami tatē romāæ pubi. Nī præſaga meos:nī decipior īq̄t:& male mēs præſagit mea. ſagire ē acute ſētire:ex quo ſagearii: qa multa ſcire uolūt.& ſagaces dicunt canes.igit qui ante ſagit q̄ oblata res ē: dicitur præſagire.i.futura āte ſentire. Præcordia: ponit p ipſo corde: in quo uidet conſiſtere ipſū ſapere: ūde uecordes dicunt ſtulti & cordati ſapientes. Meos ſenſus:opīonē:quā de filio concepi parentis hamilcaris. Ora:aſpectum toruū:qualē hēbat meus pr̄. Torua: feroci:toruitas dicta ē a ferocia tauror quaſi tauri acerbitas:hic infans auū referebat ore. Grauem:terribilē. Elementa:principia: quoniā me referre uidetur ira & truci uagitu. Siqs inciderit actus.i.ſi nō potero italiā inuadere & aliqs deus abrūpet hos meos conatus Memēto uxor ſeruare hūc puer: & cū poterit fari:faciuret ad aras eliſeas bellū romanum ut ego feci. Tātos actus: quos paro contra romāos. Lœto:morte mea. Primordia re.prīcipia belli:q romāis inferre paro. Labora:enitere. Noſtra cuna.p mea ueſtigia: q iuraui bellū in pueritia. Eliſeas:ab eliſa Didone.i.iuret ut ego feci ad aras dicatas māibus eliſæ. Cineri prīo:māibus aui & pr̄is. Calcato fœ. ſeruat decor uirī īpii bellicoſi:& pfidi. Calcato:ſpreto: & uiolato. Vindicet:paret mihi ſepulchrū in capitolio. Tu uero tāti: uertit ſermonē ad uxorē:quā hortat ut ab armis diſcedat ppter futuros labores: & difficultatē itineris. Fide: ppter fidē coniugalē q̄ cēſeris. Suppoſta: erecta uſque ad cœlū. Labor alci.herculis:q alpes trāſcēdit: mirāte iunone nouerca pp rei difficultatē. Sudatus:maxīo ſudore pactus in trāſcēdēdis alpibus. Acrior la.quoniā plus negocii erat ī alpibus iuniis:q̄ in exercitu & pugna cū hoſtibus. Quod ſi pmiſſū:captat beniuolētiā ab uxōr:cū dicit:ſi fortūa mihi aduerſabitur in italiam properanti:& moriar:iuſtius eſt ut tu remāeas:& tua ætas iuſtior eſt:cui parcæ ducant fila tarda:ideſt ut tua ætas ad ſenium perueniat. tali aīo fuit etiā Grachus erga Corneliam. Lœua:contraria meis cœptis. Vltra me:ut ſuperuiuas mihi. Improvere: tarde ducant fila:ideſt extendant ætatem poſt mortem meam. At contra:hic repetit poeta originē Caſtulonis oppidi:quod erat Imilces natale ſolum Caſtulo urbs hiſpaniæ pr̄ia uxoris Annibalis:qđ etiā Liuius teſtat. Fingit poeta propter ipſum nomen quendam Caſtalium ueniſſe ex phocide in q̄ eſt Parnaſus:& fons Caſtalius phœbo ſacer: & condidiſſe Caſtulonem urbem:denominaſſeque a nomine matris: alludens ad ipſum fontem: qui & Caſtalia dicitur. Vnde Papinius Caſtaliæ flauos amor eſt tibi mergere crines. Et Virgilius: Caſtaliam molli diuertitur orbita cliuo.& Mylichum quendam natum ex Satyro Bacchi comite: & nympha Myrice illic regnaſſe: a quo Imilce habebat originem. Cyrrhei caſtalii:phocenſis:quoniam Cyrrha eſt in phocide ad radices parnaſi.

UVA. BHSC. IyR_094

Natis phœbeis: caſtulonenſibus oriũdis ex phocide phœbo ſacra: quoniã illic erat delphicũ oraculũ Liuius ait: Caſtulo urbs hiſpaniæ ualida ac nobilis: & adeo coniuncta ſocietate pœnis: ut uxor inde annibali eẽt. Repetebat: hamilce ſcilicet ex ſacrata ſtirpe: nã referebat ſuos natales & ſtemma ad Milicũ natum ex baccho & nympha: eo tẽpore quo bacchus domuit hiſpanos. Agitabat: uexabat bello. Thyrſo: haſta bacchica obuoluta pãpinis: & inſtita. Vnde Papinius deſcribẽs Euneũ Bacchi ſacerdotẽ: & eius inſignia dicit: Pallentes hæderæ: nyſeaque ſerta coronant Candida pãpineo ſubnectitur inſtita pilo. Armata menade: Menades: Thiades: Mymallones dicuntur mulieres bacchantes: ẽt baſſarides.

Calpen: hiſpaniã: calpe mons: ut dictũ eſt ad fretũ gaditanum. Laſciuo: quoniã ſatyri laſciui ſunt. Indigenis: hiſpanis: indigenæ dicunt inde geniti.

Imagine gẽitoris: quoniã ſatyri cornuti ſunt: & bacchum comitant. Hinc: a milico. Vitiato noĩe: quia a Milico Himilce dicebat. tamen hoc fingit poeta

Me ne oblite tua: uerba himilces ad annibalẽ: a quo captat uiciſſim beniuolentiã: ſenſus ẽ: non uis me comitẽ tui itineris Annibal an ignoras: q̃ mea filii que communis ſalus ex tua pendet: ſeruat decorũ poeta coniugis fide: ac pudi cæ ordo ẽ: ne me abnuis comitẽ ĩcœptis o annibal. ſ. oblite a tua ſalute nr̃am pẽdeb. Fœdera: iugalia. ſ. ñ iqt exptus es me ĩfidã: ut debeas me comitẽ abnuere ſẽſus ẽ: nouiſti ne me hactẽus ita pigrã: & exigui erga te amoris: ut nũc me deſerere debeas: qa nolĩ tecũ ppeti labores: aut grauer: q̃ſi di. hactẽus fui tecũ ubique: & ero ſi placet: oĩſque labores uoluptati aſcribã: ita caſtus amor: & cõnubii fœdus expoſcit. Primitiæ tori: quoniam habuit eã uirginẽ ãnibal. Haud ullus la. i. nulla difficultas me ſupabat te unice amãtẽ. Sin ſolo: ſẽſus ẽ: ſed ſi ſolũ ꝓpter hoc me relinquis: qa ſũ fœmina: ex cuius gremio turpe ẽ uiro bellico ſo ſurgere ad martis labores: remanebo libẽs: & uolũtati parebo tuæ. ero igit̃ ut deus annuat cœptis tuis: & ĩter arma: & clangores tubar̃ méor eſto mei & nati.

Quippe: qm̃ inqt nõ tm̃ tĩeo romãos: q̃tũ te q ruis ĩ apta diſcrimĩa: nec ſatiaris aliquo euẽtu ꝓſpæ fortũæ. & nulla gloria ẽ quæ tibi ſit ſatis. & putas nõ deceſ hoĩem bellicoſũ ĩ pace mori. Ignobile lœ. ignauã mortẽ. Qui unus conſe ti. i. non tĩeo aliquẽ congrediẽtẽ tecũ ſingulari certamĩe: ſed uĩ multitudĩs.

Bellor̃ ge. q ẽs alter mars: & illũ in armis ſpiras. Teucris: romãis: ſeruat decorũ uxoris tĩentis uiro quẽ pp eximiã bellicæ uirtutis gloriã unice amabat. Ianque adeo eg. ãnibal uxor: cæterique comites egr̃ſſi ex tẽplo herculis: & urbe gaditana puenerãt ad litus: ut e portu ſoluerẽt: tũc annibal himilcen lachrymantẽ his uerbis alloquutus ẽ. Litor̃: gaditão. ſ. Promota: deducta ĩ aq̃. Pẽdẽtibus: aptãtibus ãtẽnã: & uela ĩ arbore nauis. Sẽſim pulſãte: paulatĩ ĩflãte uela. Omĩbus par. noli ĩqt lachrymis tuis ifœlicitatẽ omĩari uxor. omẽ ꝓprie eſt ĩ uerbis. Vñ dic̃ Ci. ĩ. i. d̃ diui. Neque ſolũ deor̃ uoces pythagorei obſeruauerũt: ſed ẽt hoĩum q̃uo cãt omĩa: quæ maiores nr̃i: qa ualeꝫ cẽſebãt: iccirco oĩbus r̃bus agẽdis q̃ bonũ: fauſtũ felix: fortũatũque eẽt præfabãt̃: rebuſque diuĩs: quæ publice fierẽt ut faueret lĩguis ĩpabãt̃: quod ſic interpretatur

CASTULO phœbeis ſeruat cognomina natis
ATque ex ſacrata repetebat ſtirpe parentes.
TEmpore quo bacchus populos domitabat beros.
COncutiens thyrſo: atque armata menade calpen
LAſciuo genitus ſatyro nymphaque myrice
MIlicus indigenis late regnarat in oris.
COrnigeram attollens genitoris imagine frontẽ
HInc patriam: clarumque genus referebat imilce
BArbarica paulum uitiato nomine lingua.
QUæ tunc ſic lachrymis ſenſim manantibus infit.
ME ne oblite tua noſtram pendere ſalutem.
ABnuis incœptis comitem? ſic fœdera nota
PRimitiæque tori? gelidos ſic ſcandere tecum
DEficiam mõitis coniunx tua? crede uigori
FŒmineo. caſtũ haud ſuperat labor ullus amorẽ.
SIn ſolo aſpicimur ſexu. fixumque relinqui.
CEdo equidem. nec fata moror. deus annuat oro.
IFœlix: i numinibus: uotiſque ſecundis
ATque acies inter flagrantiaque arma relictæ
COniugis et nati curam ſeruare memento.
QUippe nec auſonios tantum nec tela: nec ignis.
QUantum te metuo ruis ipſos acer in enſes.
OBiectaſque caput telis. nec te ulla ſecundo
EUentu ſatiat uirtus. tibi gloria ſoli
FIne caret. crediſque uiris ignobile lœtum
BElligeris in pace mori tremor implicat artus.
NEc quenquam horreſco qui ſe tibi conferat unus
SEd tu bellorum genitor miſerere. nefaſque
AUerte: et ſerua caput inuiolabile teucris
IAnque adeo egreſſi ſteterant in litore primo.
ET promota ratis pendentibus arbore nautis
APtabat ſenſim pulſante carbaſa uento.
CUm lenire metus properans: ægramque leuare
ATtonitis mentem curis: ſic annibal orſus.
OMinibus parce et lachrymis fidiſſima coniunx.

UVA. BHSC. IyR_094

Seneca dicens: Quotiens mentio sacrarū litterarum interuenerit fauete linguis: hoc uerbum non ut plerique existimant a fauore trahit: sed imperat silentiū ut rite peragi possit sacra: nulla uoce mala obstrepente. ideo Annibal precat uxorē ut omnibus ꝑcat: inqens: Fixus ē dies mortis. In pace & ī bello morimur: cū uenerit dies: qui pēdet a primo: supra dixit: Nascētique addita fata. Extremū diē: Herodotus dicit lib. prīo: Sortē fato destinatā deo quoque effugere impossibile ē. Et Sene. scribēs de consolatione ad Martiā dicit: Mors illi nascēti determinata: & in hanc legē data. Et Metrodorus dixit sorori suæ lugenti filiū: mortale est oīum mortaliū bonum. Mēs ignea: cœlestis & ardēs oī uirtute. i. sola uirtus est illa quæ famam compat: & hoīem cum diis agere æuū facit. Sic Virgilius: pauci quos æquus amauit iuppiter: aut ardēs euexit ad æthera uirtus: & affert prīæ seruitutē: ut magis illā moueret ordo: ignea mens paucis donat nomē: scilicet eorū ire ꝑ ora: idest celebrari ītermortales. Sic Enni. Cur uolito uiuus docta ꝑ ora uiꝝ. Perfecta uirtus ē illa q̄ hō cēsetur: & cū uirtute optimū est mori. Ratio recta & consumata inquit Sene. Fœlicitatē hoīs implet: Hæc ratio uocatur uirtus: eadēque honestū ē. & alibi dicit magnā eē fœlicitatē ī fœlicitate mori.

Quos: paucos iuppiter deputauit cœlo: quoniam uirtus est illa quæ facit nos deo similes quoad fieri potest. Vnde dicit Sene. Inter bonos uiros: & deū amicitia ē conciliante uirtute. Et alibi: Generosi aī & magnifici ē iuuare: & ꝑdesse: qui dāt beneficia deum imitant: qui repetunt fœneratores: loquit Syllius ex opīone stoicoꝝ: Nā Zeno stoicus: aīum ignē putauit eē: non sine ratione tn̄: Nā uolunt stoici ut corpus sit ab aīa tanq̄ a

Et pace et bello cunctis stat terminus æui.
Extremumque diem primus tulit ille per ora
Nomen in æternum paucis mens ignea donat:
Quos pater ætheriis celestum destinat oris.
An romana iuga: et famulas carthaginis arces
Perpetiar? stimulāt manes: noctisque per ūbras
Increpitās genitor. stant aræ: atque horrida sacra
Ante oculos: breuitasque uetat mutabilis horæ
Prolatare diem: sedeam ne? ut nouerit una
Me tantum carthago. et qui sim nesciat omnis
Gens hominum lœtique metu decora alta reliquā
Quantum etenim distant a morte silentia uitæ?
Nec tamen incautos laudum exhorresce furores:
Et nobis est lucis onos. gaudetque senecta
Gloria cum longo titulis celebratur in æuo.
Te quoque magna manent suscepti præmia belli:
Dent modo se superi. tybris tibi seruiet omnis.
Iliacæque nurus: et diues dardanus auri.

forma: qppe aīa calor ē: & uis quædā: ut ipsi dicūt aeria concalefacta. qd āt de aīa ipsa tenēdum sit: nos q christiane philosophāur: religio nra sāctissima docet. An roma. iu. affert rei īdignitatē q̄ dicit se ad bellū īpelli: quoniā prīæ oīa debēus. Iuga: impia qbus premimur: ut iugo boues. Mānes: aīa prīs mei amilcaris. Aræ: ad q̄s iuraui bellū romanū. Horrida sa. iferna: & ī qbus mactabātur hoīes. Mutabilis: qa tpa facile mutant: nā amilcar morte præuētus nō potuit romānis bellū inferre. Sic īquit: ānibal mihi accidere posset. ideo ait Ply. ī epistō. Cū tā angustis terminis uita nra claudat studiis mēoriā extēdāus. Columella dicit: Inuigilate uiri tacito nā tpa gressu Diffugiūt: nullo q̄ ue so no conuertit ānus. Et Virg. Optīa quæque dies miseris mortalibus æui Prīa fugit. Prola. differre. Sedeā ne: seruat deoꝝ uiri īgētis spūs: & gloriæ īmēsæ cupidi. Lœtique me. de. al. re. nā uere fortis: ut dictū ē ꝑ decoꝝ & honestatē non tiet mortē: īmo circa ardua uersat: ēt si sit moriēdū: qppe nitæ non pcit suæ: nec ꝑpter aliq̄ īcommoda declināda debet eē timidus: quoniā amitteret fortitudinis laudē: & honorē q ē præmiū uirtutis: & quē aīus generosus appetit. Vnde dicit Sene. Hēt hoc optimū ī se generosus aīus q̄ concitat ad honesta. & alibi dicit: Male uiuet q̄ sqs nesciet bn̄ mori. Alta decora: laudē reꝝ gestarū: & ueræ uirtutis decus. Quātū etenī di. q̄si di. ille de quo nihil dē ꝑpinde ac mortuus. Nec tn̄ īcau. non debet iqt tiere q̄ ego sim īcautus: ut dixisti: nā & ego gaudeo uita. & gloria mea gaudet senio: cū celebrat ipsa gloria titulis: & imagībus ob res gestas in longā ætatē.

Furores laudū: uehementē cupiditatē laudis: ad quā nati sumus: & ꝑ qua conī equēda me in tantū in apta ruere picula dicis. Onos lucis: amor uitæ. Titulis: honoribus: laudibus: & īscriptionibus uictoriarū. Ouidi. Gratulor œchaliam titulis accedere nrīs. Te quoque: locus ē ab utili. Dent modo se supi: idest solū dii annuāt cœptis: & faueāt. Oīs tybris: oīs italia & ipsa Roma. Dardānus: romānus. Diues au. ditissimus popu. romānus: nā ī italia sūt auri uenæ: q̄s effodi uetitū ē: ut īqt Ply. edicto patrum italiæ parci iubentiū. Vnde Virgilius: dicit: atque auro pluria fluxit: romæ non fuit: nī si admodū exiguū longo tpe: nā cū pax a gallis emeret: non potuerūt effici plus q̄ mille pondo: sed auctū ē postea tpe. C. Marii: & Syllæ: q. xxx. milia pondo e prænestē quo Marius asportauerat romā in triūpho rettulit: & argēti. vii. milia: & ex reliq̄ uictoria auri pondo. xv. milia: argēti uero. cxv. milia: ut ait Ply. Inde Sex. Iulio. L. Aurelio consl. auri in ærario po. ro. fuere. vii. annis ante tertium bellum punicum pondo. dccxx i. Argenti. lxxxxii. milia: & extra numerum. cccl xxv milia. Item Sexto Iulio: & Lucio Mario consulibus belli sotialis initio octingenta. xlvi. auri pondo Cæsar primo introitu urbis in suo ciuili bello ex ærario protulit laterum aureorum uiginti sex milia: & in numero pondo. ccc. neque fuit aliis temporibus respublica locupletior. Seruius Tullius rex primus

UVA. BHSC. IyR_094

æs signauit: nota pecudū: unde pecunia dicta: Nā po. ro. ante Pyrrhum regem argēto signato non est usus: quod signatum ē. Qu. Fabio consule quinque ānis ante primū bellum punicū nota argēti fuit bigæ & quadrigæ: inde bigati nūmi: & quadrigati dicti. Liuius Drusus in tribunatu tertiam partem æris argento miscuit: qui uictoriatus appellabat. Nummus lege clodia percussus ē: ante hic nūmus ex illyrico aduectus loco mercis habebat. Nūmus autē dictus ē auctore Aristotele a lege quæ nomos dicitur græce quippe: non natura: sed lege introductus ē: nam principū instituto fit nūmus: qui adhibet mensurā omnibus rebus. ideo uelut subsidiū commutandarū rerū nūmus excogitatus est uictoriatus nūmus signatus fuit nota uictoriæ: ūde nomen Aureus nūmus post ānum. lxii. pcussus ē: q̄ argenteus a nūmo prima ē auaritiæ origo iquit Ply. excogitata fœnore quæ stuosaque segnitia. Iter liquidū: ipsū mare abstulit uisus. At pœnus: ānibal soluēs e litore gaditano: citato cursu noctem carthaginē contēdit: ubi p noctur nam quietē hoc ostētū uidit: qd' poeta uersibus psequit. Auertere amorem: quo tenebat erga uxorē: qui aliquo affectu amoris premit: inquit Cice. ī tuscu. quæstionibus: ut sanet adducēdus ē ad alia studia: curas: negocia: loci denique mutatione tanq̄ ægroti non conualescētes sæpe curādus ē. Mœnia: nouā Carthaginē: unde discesserat iturus ad templū Herculis. Tandē: post longā belli cogitationē: & studium. Vis dura: uehemens affectus amoris supatus est a labore bellico. Ouidius: Ocia si tollas periere cupidinis arma. Sollicito: ab effectu: quia reddebat annibalē sollicitū & diligentē. Tū pr̄ oīpotens: Sylenus græcus auctor: quē Celius sequutus est: auctore Cice. dicit Annibalē: cū cœpisset Sagunthū uisū eē in somnis a ioue ī concilio deorū uocari: quo cū ueīsset: iouē impasse ut italiæ bellū īferret: ducemque ei unū e concilio datū quo illū utentē cū exercitu pgredi cœpisse: & uidisse post se hoc monstr̄: qd' poeta nūc describit fingit poeta in gr̄am romāor̄ iouē misisse mercuriū ad Annibalē: ut pperaret in italiā: non ut faueret ānibali: sed ut romanos iā desides: & priscor̄ laborē deponentes bellis exerceret: quibus prisci romāi ex tenui principio auecti sūt. Paulo post iuppiter Veneri respondēsait: Hac ego martis mole uiros spectare paro: atque extendere bello. Dardaniā: romanam. Sæuor̄ bellorum: quia in bello ē sæuitia. Priscos: quos prisci illi romāi pro imperio ppagādo tolerabant. Præcipitat: urget: īpellit conciliū ānibalis de iuadēda italia: ne romāi desidia torperēt: quoniā in locū uirtutis uitiū obrepit: unde dicit Hora. in agris neglectis: filicē innasci. i. uitiū: cū non exercēus officia. Cyllenius: mercurius a cyllene monte arcadiæ: in quo fuit nutritus: & est nuncius iouis. Vmbrā: noctem humidā: quæ nil aliud est nisi ūbra terræ. Aligero: quoniā habet talaria: & uolat. Parētis: iouis. Incessit: carpit: & impetit. Amaris: asperis. Turpe duci totā: uerba mercurii ad Annibalē: quē ignauiæ accusat: ut ad decorum præstādum tandem excitaret. Pallas apud Homerum sic alloquitur Agamemnonem: Non oportet noctu quiescere uirum: cui populi sunt curæ. Arguit igitur prius ab honesto: dicens: Non seruatur decorū tuū ānibal qui es rector liōyæ: si dormis. Inde ab utili: dicens: Iam romani te cessante turbabunt omnia maria: & Lybiam inuadent. Stant: fiunt: uigent non dormiente rectore: qui debet esse sollertissimus: ac prudentissimus. Effusas: sparsas per mare. Lentus cœpti: tardus ad ea obeunda: quæ cœpisti. Ibera: hispana. Scilicet id satis est decoris: sensus est: putas ne te adeptum magnum decus: quia Sagunthum expugnasti tanta mole belli: quasi dicat: non est tibi magna laus unam urbem tanto exercitu solo æquasse: & locus est ab honesto. Decoris: laudis & gloriæ. Molimine: belli apparatu. Graia: quoniam zacynthii eam condiderunt q̄ sūt græci: uiri. s. effœminati

DCCHDCAAQTBTDBPTIANATOIEDSQ

Dumque ea permixtis inter se fletibus orāt:
Consisus pelago celsa de puppe magister
Unctantem ciet. abripitur diuulsa marito.
Hærent intenti uultus: et litora seruant.
Donec iter liquidum uolucri rapiēte carina
Consumpsit uisus. tellus: pontusque recessit.
Ac pœnus belli curis auertere amorem
Apparat. et repetit properato mœnia gressu.
Quæ dum perlustrat: crebroque obit oīa uisu.
Tandem sollicito cessit uis dura labori.
Belligeramque datur somno componere mentē.
Tum pater omnipotens gentē exercere periclis
Dardaniam: et fama sæuorum tolere ad astra
Bellorum meditans: priscosque referre labores
Præcipitat consulta uiri: segnemque quietem
Erret: et immissa rumpit formidine somnos.
Anque per humentem noctis cyllenius umbram
Ligero lapsu portabat iussa parentis.
Nec mora mulcentem securo membra sopore
Aggreditur iuuenem: ac mōitis incessit amaris.
Turpe duci totam somno consumere noctem
Rector lybiæ. uigili stant bella magistro.
Iam maria effusas cernes turbare carinas.
Et latiam toto pubem uolitare profundo:
Dum sensus cœpti terra cuntaris ibera
Scilicet id satis est decoris: memorādaque uirtus:
Quod tāto cecidit molimine graia sagunthos?

UVA. BHSC. IyR_094

En age si quid ineſt animo par fortibus auſis:
Fer greſſus agiles mecum: et comitare uocantē.
Reſpexiſſe ueto: monet hoc pater ille deorum.
Victorem ante altæ ſtatuam te mœnia romæ.
Iamque uidebatur dextram iniectare graduque
Lætantem trahere in ſaturnia regna citato.
Cum ſubitus circa fragor et uibrata per auras:
Exterrent ſeuis a tergo ſibila linguis.
Ingentique metu diuum præcepta pauenti
Effluxere uiro: et turbatus lumina flectit.
Ecce iugis rapiens ſyluas ac robora uaſto
Contorta amplexu tractaſque per inuia rupes
Ter lætifero ſtridebat turbine ſerpens.
Quantus non æquas perluſtrat flexibus arctos
Et geminum lapſu ſydus circunligat anguis.
Immani tantus fauces diducit hiatu.
Attolenſque caput nimboſis montibus æquat.
Congeminat ſonitus rapti uiolentia cœli.
Hymbriferāque hyemē permixtā grādīe torquet.
Hoc trepidus mōſtro: neque enī ſopor ille: nec alte
Vis aderat noctis: uirgaque fugante tenebras
Miſcuerat lucem ſomno deus: ardua quæ ſit?
Scitatur peſtis: terraſque urgentia membra
Quo ferat: et quos nam populos depoſcat hiatu.
Cui gelidis almæ cyllenes editus antris
Bella uides optata tibi te maxima bella
Eſtrages nemorum te toto turbida cœlo
Tempeſtas cædeſque uirum magnæque ruinæ
Dei generis lachrymoſaque fata ſequuntur.
Quantus per campos populatis montibus actas?
Contorquet ſyluas ſqualenti tergore ſerpens.
Et late humectat terras ſpumante ueneno:
Tantus perdomitis decurres alpibus atro
Inuoluens bello italiam: tantoque fragore.
Ruta conuulſis proſternes oppida muris.
His ægrum ſtimulis liquere deuſque ſoporque:
Et membris gelidus ſudor lætoque pauore
Promiſſa euoluit ſomni: noctemque retractat.
Tamque deum regi martique ſub omine fauſto
Inſtauratus honos niueoque ante omnia tauro
Placatur meritis monitor cyllenius aris.
Ex templo edicit conuellere ſigna: repenſque
Caſtra quatit clamor permixtis diſſona linguis.

En age: hortantis eſt. Ante mœnia: quoniam Annibal poſuit caſtra ad anienem: & uſque ad portam collinam progreſſus eſt: & locus eſt ab honeſto: utilique. In ſaturnia regna: romana a Saturno: qui fuit in latio. Cum ſubitus circa fragor: Syllenus autore Cicerone in primo de diuinatione dicit ducem præcepiſſe Annibali: ne reſpiceret illū autem id diutius facere non potuiſſe: elatumque cupiditate reſpexiſſe: Tum uiſam Beluam uaſtam & immanē circumplicatam ſerpentibus: quacunque incederet omnia arbuſta: uirgulta: tecta peruertere: & Annibali quærenti reſpōdiſſe ducem uaſtitatem eſſe italiæ præcepiſſeque ut pergeret protinus qd retro: atque a tergo fieret: ne laboraret.

Effluxere: excederunt Annibali. Iugis: e montibus. Quantus non æquas: hunc ſerpentem illi comparat: qui eſt polo boreali affixus: & ſua magnitudine geminam arcton circumligat. Aratus: cuius carmina Cicero latina fecit: hunc anguem deſcribit: & Virgilius in georgicis: Maximus hic flexu ſinuoſo elabitur anguis: Circum perque duas i morem fluminis arctos. Non æquas: diſſimiles: quoniam eſt maior urſa & minor. Perluſtrat: circuit amplectit.

Geminum ſydus: duas arctos. Diducit: aperit os. Nimboſis: altis. Rapti cœli: obſcurati propter himbres & pluuias. Hyemem: tempeſtatē. Nec aderat uis: potentia: & obſcuritas altæ noctis. nā Mercurius fugauerat tenebras ſuo caduceo. Virga: caduceo ſuo: quo diſcutit umbras. Miſcuerat lucē: quoniam uidebat: quamuis eſſet nox. Scitatur: interrogat quærit a Mercurio.

Gelidis antris: frigidis: quoniam arcadia eſt montoſa & frigida. Vnde dicit Papinius in thebaide: Arcadiæ capita alta madent: ſita eſt Arcadia in media peloponneſo. Bella uides: uerba Mercurii ad Annibalem querentem: quæ nam eēt illa Belua. Idei generis: romani nominis: ab ida troiana. Fata: mortes. Noctemque retractat: ideſt repetit animo: id quod uiderat p nocturnam quietem. Deum regi: Ioui. Caſtra diſſona: quoniam erāt ex uariis nationibus & linguis. Prodito calliope: rē dictu haud facilē: & remotæ antiq tatis caligīe obductā narraturus poeta uotum repetit: præcaturque Calliopē muſarū reginā: ut populos aperiat: ac milites: q ad hoc bellū uenerunt: & auſpicio Annibalis arma italiæ intulere.

UVA. BHSC. IyR_094

Prodito famæ: Aperi inq̃t hæc oía ut fama p totũ orbẽ ppageꝛ. Excierint: ad arma uocauerint cœpta Annibalis. Iberis indomitis: bellicosis: & inuictis hispanis. Quasque paretonio: ægyptio & libyco parethoniũ é oppidũ ægypti & portus ingẽs ppe cyrenaicã regionẽ. unde litus paretoniũ ponit p ea parte aphricæ: quæ uergit ad ægyptũ. Ponit ẽt p æthyopibus hesperiis: de q̃bus posteà dicet: & denique p oĩbus urbibus: quæ sunt a Nilo usque ad fretũ gaditanũ: quo Aphrica ab Europa diuidit. Frenos regꝛ: imperiũ totius orbis. Libyæ: ipa carthago. Mutare iugũ terris: cõstituere nouũ imperiũ: & imperare romanis q̃ imperabãt. Princeps signa tulit: incipit describere urbes quæ ad bellũ milites miserũt: & prima fuit carthago tyriorũ colonia: de qua satis dictũ é. Pubes: iuuẽtus carthaginẽsis. Membra leuis: agilis ad cursum: & breui statura.

Superbũ: clarũ & nobile decus: proceræ staturæ: qua fraudant natura. Docilis: fallẽdi. fallax & infidus. Rudis: impolita parmã appellamus scutum.

Vestigia nuda: hoc dixit ad imitatiõẽ Virgilii: q̃ canit hernicos tali habitu iuisse ad bellũ: respiciẽs ad illoꝛ antiquitatẽ. nã hernici pelasgi fuerũt ab œtolo duce hernico noĩati: & œtoli sinistro pede nudo ad bellũ prodire cõsueuerũt: ut ait Euripides ĩ meleagro. & Aristote. lib. ii. de poetis: de his rebus lege Macrobiũ. In assuetũ cingere firmus: q̃m discincti pdibãt ad bellum: ut dictũ é: & utebant in bello ueste rubra: ut cruor fusus e mẽbris nõ cognoscereꝛ. Fulgẽs ostro: purpura. Mago frater Annibalis his militibus præerat.

Spirat fratrẽ: refert Annibalẽ ĩ præstãtia bellica. Vtica: ut scribit Stra. urbs é: & magnitudine: & auctoritate secunda post carthaginẽ: sita in eodem sinu: quo carthago insignis morte Catonis Sidonii ex phœnicia pfecti illã cõdiderũt: ideo dicit Sidoniis maniplis. i. suis militibus oriũdis a sidoniis. Prisca situ: q̃m cõdita fuit ante carthaginem.

Byrsæ: carthaginis. Aspis: Agatocles rex syracusanoꝛ cũ ĩ Siciliã præmereꝛ bello a carthaginẽsibus duce Amilcare Gysgonis filio: q̃ Syracusas obsidebat: ĩ aphricã traiecit: ut illuc bellũ retraheret: & pmontoriũ quoddã occupauit: fecitque munimentũ: qđa similitudĩe clypei aspis cognoĩatũ é. aspis significat & serpentẽ & clypeum græce. inde aspidion breue scutũ: & aspidischion: ideo ait Stra. dictus é ille collis a similitudine. s. clypei: & hæc ciuitas habebat turres p circuitũ ad formã clypei. Sicanio: siculo cõdito ab agatocle siciliæ rege: de hoc rege alibi diceꝛ latius. Sycheus hoꝛ ductor erat nepos Annibalis ex sorore: q̃ nupserat Asdrubali: q̃ Amilcari succesſit ĩ hispania: ut dictũ est. Vano tumore: aĩ elatione: atq; fastu inani: q̃m cecidit ad Trasimenũ manu flaminii cõsulis. Interea inq̃t alibi poeta exanimẽ mœsti sup arma sycheũ portabãt pœni. Berenicidæ nudosa: berenicæ ciuitas aphricæ sita ĩ quodã pmõtorio ppe syrtes iuxta lacũ noĩe tritonidẽ: iõ appellat ipsam nudosam: é ẽt illic hesperidũ lacus: ĩ quẽ flumẽ loton ĩmittit. Tereti dolonæ: rotũda hasta. Dolon é gẽs hastæ rotũdæ: & breuioris. Barcæ: post berenicẽ é urbs cyrenaicæ regionis: q̃ postea ptolæmais dicta é. ita ĩ harenis cõdita a cersilao batti filio: q̃ cyreneis impauit. Sitiẽtibus uenis: q̃m cũ sita sit iter harenas ĩopia aquaꝛ laborat. supra dixit: Aeternũque arida barcæ. Necnõ cyrenæ: cyrenẽ terei condiderũt: q̃ ex laconia pfecti Terã urbẽ ppe minorẽ syrtim coluerũt: q̃ prius calistæ dicebanꝛ. unde Callimachus cyrenaicus ĩ quodã epigrãmate scribit: Noĩe calistẽ primũ: sed postmodo tera dicta fuit tellus urbis origo meæ. Tera inq̃t Stra. li. x. Cyrenẽsiũ metropolis spartana colonia. Pelopei

P rodito calliope famæ quos horrida cœpta
E xcierint populos: tulerintque in regna latini.
E t quas indomitis urbes armarit iberis
Q uasque paretonio glomerarit littore turmas
A usa sibi libyæ rerum deposcere frenos:
E t terris mutare iugum: non ulla nec unquam
S cuior it trucibus tempestas acta procellis.
N ec bellum raptis tam dirum mille carinis
A crius infremuit: trepidumque exterruit orbem:
P rinceps signa tulit tyria carthagine pubes.
M embra leuis celsique decus fraudata superbum
C orporis ac docilis fallendi: et nectare tectos
N unq̃ tarda dolos: rudis his dũ parma breuique
B ellabant ense: ac uestigia nuda sinusque
C ingere in assuetum: et rubræ uelamine uestis
A rs erat in pugna fusum occuluisse cruorem.
H is rector fulgens ostro super altior omnis
G ermanus nitet annibalis: gratoque tumultu
M ago quatit currus: et fratrem spirat in armis.
P roxima sidoniis utica est effusa maniplis
P risca situ: ueterisque ante arces condita byrsæ.
T unc quæ sicanio percinxit littora muro
I n clypei speciem curuatis turribus aspis
S ed dux in sese conuerterat ora sycheus.
A sdrubalis proles: cui uano corda tumore
M aternum implebat genus: et resonare superbo
A nnibal haud unq̃ cessabat auunculus ore.
A ffuit nudosa cretus berenicide miles
N ec tereti dextras in pugnam armata dolone
D estituit barcæ sitientibus arida uenis.
N ecnon cyrenæ pelopei stirpe nepotis

UVA. BHSC. IyR_094

nepotis: Teræ peloponneſiaci: quia in peloponneſo regnauit Pelops Tantali filius. Teras cadmeus genere: & abnepos Polynicis miſſus ē ī laconiā autore Hero. & lacedæmonii duce Tera ī aphricā nauigarūt: & Caliſten occupātes terā ab eorꝝ duce denoiauerūt. Battus regnauit apud cyrenē: iō cyrenaicos battiadas appellat: aliq dicūt cyrenē cōditā fuiſſe a batto cyrenis nymphæ filio: & denoiatā a noſe mris. Prauos fidei: infidos cyrenaicos: quoꝝ ductor erat ilertes: q ſub Amilcare militauerat. Prima ē cyrenæ inqt Salu. colonia teron. Sabrata ī littore: qꝫ ē inter maiorē ſyrtim: & mīorē ſunt hæ urbes: Sabrata cōdita a tyriis & leptis cōdita a ſarranis: q̄ ſunt ī phœnitia adiumētū. Ruſpina apud quā cæſar primū cū Scipione pugnauit: é ēt ea urbs habitata ab afris & ſiculis: eiuſdē noīs ē urbs colchica: a qua æei reges colchoꝝ denoiant. unde Vir. æeæque inſula circes: Prop. Et æei mœnia telegoni intelligēs tuſculū cōditū a telegono filio cyrces. & Vlyxis. Lyxus: eſt oppidū ī extrema ora mauritaniæ ad fretū herculeū e regione ad gades uocat alio noſe tingis. Poeta igr̄ ut utrūque nomē innueret: dixit lyxū urbem miſiſſe tingin. i. tingitanum militē. ī. miſiſſe ſuos ad bellū: & ſic poeta tāgēs hæc loca extrema oſtēdit ex oī aphrica ueniſſe milites: qm̄ cœpit a ripa nili & ſyrtibus: & uenit ad fretū gaditanū: qꝫ aphricā ab europa diuidit. Rapido æquore: freto gaditano. Vaga: & hippo ſūt urbes nō lōge ab utica: duo erāt hippones ambo regii autore Stra. & Plini. qꝫ ut poeta ſignificaret dixit hipponē fuiſſe quōdā dilectū a regibus: qm̄ hippo regius uocabat. Nō æquos fluctus: malos ipſis nauigātibus: qm̄ ī ſyrtibus fiūt naufragia & ruſpina ē inter ſyrtes. Sic Vir. Va cuis clanius nō æquus acerris. Zama: urbs aphricæ: apud quā uictus fuit Annibal a Scipione magno prælio: apud tapſum urbē cæſar ultimo prœlio deleuit copias Scipionis ſoceri ipſius Pompei: iō dicit poeta Tapſum fuiſſe fertiliorē ppter ſanguinē rutuloꝝ. i. romanoꝝ: q illic ceciderīt: Rutuli ſunt ardeates: ſed poeta reſpexit ad tēpora ſua: qm̄ hoc fuit poſt ſecūdū bellū punicū: de quo nūc agit. & ēt poſt tertiū. Antheus: terræ filius & palæſtrita multi noīs apud lyxū uixit: & illic ab Hercule ſupatus fuit: cuius ſepulchrū ibi oſtēdebat. iō fingit poeta Antheū fuiſſe his populis ductorem: q noſe referebat illū: quē Hercules uicit. Venere æthyopes: æthyopes heſperii ſunt ſupra mauritaniā uicini ægypto cognoīati ab æthyope filio Vulcani. Magna ex parte quondā paſtoralē uitā agebant: & inopē: cū ppter ſoli tenuitatē: & aeris intēperiē. Tum ppter qꝫ lōge a nobis poſiti ſunt. Nilus ab ultimis æthyopiæ finibus deuoluit ī mare mediterraneū Aphricam ab Aſia diuidēs: ortū hēt referēte iuba: ut autor ē Ply. in mōte inferioris mauritaniæ: nō pcul ab oceano lacu ptinus ſtagnāte Ariſto. dicit oriri ex paludibus. Verū q̄uis multa a coſmographis dicant: tn̄ incertus ē nili ortus: ſed hoc planū ē ipſum fluere ex æthyopia: iō dicit poeta ipſos nō eē incognitos nilo. Qui magneta ſecāt: quinque ſunt genera magnetis: autore Ply. ſed æthyopico principatus datur: iō dicit ſolis æthyopibus eē honorē magnetis: qm̄ alios æthyopicus ſuperat. Magnes appellatus ē ab inuētore: ut autor ē Ply. ī India reptus. æthyopici magnetis argumentū ē qꝫ magnete quoq; aliū ad ſe trahit. Metalli: magnetis. Metallū qppe appellāus uenā ūde excidit: æs: aurū: argētū: & ēt marmur: unde appellabit marmur lunēſe niueū metallū. Chalybē: ferꝝ: qꝫ trahit ad ſe magnes: qd ferri duritia pigrius: inqt Ply. ſed cedit: & patit mores. Trahit nāq; a magnete lapide: domitrixq; illa rerū omniū materies ad inane neſcio qd currit: atq; ut ppius uenit aſſiſtit: teneturq; & cōplexu hæret. Vicino ſaxo: admoto magnete. Mybæ: populi ſunt æthyopiæ q regioné ſolis adoribus aduſtā incolūt: qꝫ corpore nigro teſtāt: nō hēnt arma ex ferro: ſed integūt corpora lineo pāno: hoc dicit poeta ut oſtēdat illos abūdare lino: & ſpicula ſucco inficiūt: & ueneno cōparāt ferro dedecus. æthyopes hēnt arbores leniferas. Munire latus: facere toraces lineos. Scelerata ſuccis: infecta ſuccis herbarū uenenoſis. Mace: ſūt populi cyniphii dicūt a cyniphe flu. q labit inter duas ſyrtes: apud quē ſūt magni hirci

Battiadas paruos: fidei ſtimulauit in arma.
Quos trahit antiquo laudatus amilcare quondam
Conſilio uiridis: ſed bello ſetus ilertes.
Sabraca tum tyrium uulgus: ſarranaque leptis
Eaque trinacrios aphris permixta colonos
Et tingin rapido mittebat ab æquore lixus
Tum uaga: et antiquis dilectus regibus hippo.
Quæque procul cernit: nō æquos ruſpina fluctus.
Et zama: et uberior rutulorum ſanguine tapſus.
Ducit tot populos ingens et corpore et armis
Herculeam factis ſeruans a nomine famam
Anteus celſumque caput ſuper agmina tollit.
Venere æthyopes gens haud incognita nilo
Qui magneta ſecant ſolis honor ille metalli
Intactum chalybem uicino ducere ſaxo
His ſimul immitem teſtantes corpore ſolem
Exuſto uenere mibe: non ærea caſſis
Nec lorica riget ferro: nec tenditur arcus.
Tempora multiplici mos eſt defendere lino
Et lino munire latus: ſceleratáque ſuccis
Spicula dirigere: et ferrum infamare ueneno.
Tum primum caſtris phœnicum tendere ritu
Cinyphii didicere mace: ſqualentia barba

UVA. BHSC. IyR_094

& capræ: ex quor pilis fiebāt Cilicia in usum nautarū & militū: unde dicit Vir. Cinyphii tondēt hirci usum in castror. & miseris uelamina nautis. Nūc mace didicerūt explicare tētoria more punico. Tēdere: ponere tētoria. Barba: ppter barbā: quā demissam gerūt: alludit poeta ad mentū hircor: quor apud illos ē magna copia. Velamine capri: ciliciis. Pāda: curua: cateia ē genus teli recurui. Cetra uersicolor: diuersi coloris. Cetra ē breue scutū ensis falcatus dr recuruus instar falcis: & currus falcatos dicimus falcibus armatos. unde Xenophon loquēs de curribus cyri falcatis dicit: Apposuit falces ferreas duarū ularū lōgitudine ad axes: ex altera: atq; altera rotarum parte: & alias infra sub axē respiciētes ī terrā: tanq̄ impetū in aduersarios curribus facturi eēnt. Cōtra. i. ī leua. Adynarchide: nomē ē artificis fictū a poeta: ut facit Vir. ī buco. d'alcimedōte. Tristes: īsipide. Quin & massyli: massyli q & mauri dicūt populi sunt aphricæ ad oceanū athlanticū. Domus ultima terræ: qm̄ mauritania ē in finibus aphricæ: ubi sūt horti hesperidū sub athlāte ad oceanū: in qbus erāt aurea poma custodita a dracone. Bocchus atrox: Bocchus fuit rex mauritaniæ fallax & crudelisq; iugurthā pdidit: uinctūque dedit in manus Syllæ: missi illuc a Mario: cū diu cogitasset an Syllā potius uinctū traderent Iugurthæ: ad cuius bocchi atrocitatem poeta alludit. In litore. s. Athlātico.

Sacratas: ipsis puellis dicatas: quæ uocant hesperides. Aurū. i. aurea poma.

Demissis crines: intortos a uertice: habēs capillos demissos: & oblōgos: q. q. dē crines nō erāt torti: ut sūt æthyopū.

Vos quoq; desertis: describit nunc getulos: & numidas: q sūt uicini mauris: quor studia & mores ponit. In castra assueta misceri gregibo ferar. nā numidæ uagā & instabilē uitā agēbāt: & iter feras uersabant: iō ait getulos ueniſſe ī castra. s. numidar: q sūt assueti iter feras. & ē periphrasis numidarū. Penates: pastorales domos. i. mapalia: q palustris circūferūt. Hinc: ex nūidis: & getulis. Alipedes: ueloces eq. Doctus uirgæ: qm̄ eq ipsor uirga gubernabāt: ut inqt Stra. supra: Nō cedēs uirga lupatis. Ceu pnix: equos numidicos celeres cōparat ceruis fugiētibus: cū a canibus exagitāt. Lacō pnix: canis laconicus uelox. Vmber: cōis ex umbria.

Nare sagax: q acute sentit: qd sit sagire dictū iā ē. Præcipitāt: urgēt. Marmaridæ medicū uulgus: marmaridæ sunt populi aphricæ mixti psylis: q̄ serpētibus aduersant: & tactos dente: aut suctu leuabāt: iō dicit Medicū uulgus.

Strepuere: sonitum dedere in castris patrio more. Cātus: incātationes. Bamuræ: bamura oppidum aphricæ laborās inopia ferri. Autololes: populi sūt aphricæ: de qbus dictum est: pedū uelocitate præstantes. Certāt pennæ. i. ī cursu certāt cū auibus pēnæ. i. auibus. certo tibi dicimus: & certo tecū. Spectati castris: lotophagi populi aphricæ habitātes Meningem insulā sic appellati: qm̄ comedūt loton: quæ ē arbor ferens fructum suauissimum & similē fructū palmarum: tam dulcis cibus autore Ply. ut nomē ēt genti: terræque dederit. nimis hospitali obliuione patriæ. Succo: qm̄ ut inquit Ply. Vinum ex lotho exprimitur simile mulso.

O ra uiris humeroſque tegunt uelamina capri
S etigero: panda manus est armata cateia
V ersicolor contra cetra: et falcatus ab arte
E nſis adirmachide ac leuo tegmina crure.
S ed mensis asper populus: uictuque maligno
N am calida tristes epulæ torrentur harena.
Q uin et massyli fulgentia signa tulere
H esperidum uenicns lucis domus ultima terræ.
P ræfuit intortos demessus uertice crines
B occhus atrox qui sacratas in littore syluas
A tque inter frondes reuiresceré uiderat aurum.
V os quoque desertis in castra mapalibus itis
M isceri gregibus getuli assueta ferarum
I ndomitisque loqui et sedare leonibus iras.
N ulla domus palustris habitant: migrare p arua
M os atque errantes circumuectare penates.
H is mille alipedes turmæ uelocior euris.
E t doctus uirgæ sonipes in castra ruebat.
C eu pernix cum densa uagis latratibus implet.
V enator dumeta lacon: aut exigit umber
N are sagax e calle feras: perterrita latæ
A gmina præcipitant uolucres formidine cerui.
H os agit haud læto uultu: nec fronte serena
H asbytes nuper cese germanus acheras.
M armaridæ medicum uulgus strepuere cateruis:
A d quorum cantus serpens oblita ueneni
A d quorum cantus mites iacuere ceraſtæ
T um calybis pauper bamuræ cruda iuuentus.
C ontenti parca durasse hastilia flamma.
M iscebant auidi trucibus fera murmura linguis
N ecnon autololes leuibus gens ignea plantis
C ui sonipes cursu: cui cesserit incitus amnis
T anta fuga est. certāt pennæ: campumque uolatu
C um rapuere: pedum frustra uestigia quæras.
S pectati castris: quos succo nobilis arbor

UVA. BHSC. IyR_094

Nimis hoſpita: dulcedíe ſua hoſpitibus afferẽs pñiæ obliuionẽ. Baca: fructu. Garamãtes inco
lũt loca harẽoſa africæ: & plẽa ſerpẽtibus: quoꝝ cãm & originẽ affert poeta. Ply. ait ad eã p deſerta
harẽis: pque ſerpẽtes iter ẽ excipiũt ſaltus repleti ferarꝝ multitudíe: & ĩtrorſus elephãtorꝝ ſolitudi
nes: mox deſerta uaſta utrũq; garamãtes: ppe quos fuere pſyli. Atro ueneno: ab effectu. Effer ue
ſcẽte: nã cũ ſerpẽtes efferueſcũt: ſũt ꝑiculoſiores. Dypſadas: dypſas ẽ ſerpẽs: cuius morſu tacti uſq;
ad mortẽ ſitiũt nomẽ ex re ſortita. nã dypſao græce latíe ſignificat ſitio. undẽ Oui. cũ dixiſſet noíe
dypſas anus: ſubiũxit ex re nomẽ hẽt:

Et dulci paſcit lotos nimis hoſpita baca
Quique atro rapidas effer ueſcente ueneno
Dypſadas immenſis horrent garamãtes harenis
Fama docet ceſe rapuit cum gorgonis ora
Perſeus in libya dirum fluxiſſe cruorem.
Inde meduſeis terram exundaſſe chelydris.
Milibus his ductor ſpectatus marte coaſpes
Neritia meningæ ſatus cui tragula ſemper
Fulmineam armabat celebratum miſſile dextrã.
Hinc coit æquoreus naſamon inuadere fluctu
Audax naufragia et prædas auellere ponto.
Hinc qui ſtagna colunt tritonidos alta paludis.
Qua uirgo ut fama eſt: bellatrix edita lympha
Inuento primam libyen perfudit oliuo.
Necnon totus adeſt ueſper: populique repoſti
Cantaber ante oĩs hyemiſque æſtuſque famiſque
Inuictus: palmamque ex omni ferre labore.
Mirus amor populo cum pigra incanuit ætas
Imbelles iam dudum annos præuertere ſaxo.
Nec uitã ſine marte pati: quippe omnis in armis.
Lucis cauſa ſita eſt: et damnatum uiuere paci.
Venit et auroræ lachrymis perfuſus in orbem
Diuerſum patrias fugit cum deuius oras
Armiger eoi non fœlix memnonis aſtyr
His paruus ſonipes: nec marti notus: at idem
Aut in concuſſo glomerat ueſtigia dorſo.
Aut moli pacata celer trahit eſſeda collo.
Erdus agit iuga pyrenes uenatibus acer
Metiri: iaculo ue extendere prœlia mauro.

Neritia meninge ſatus: ad q̃ diuertit Vlyxes autoꝝ Ho. ĩ odiſſea. Meningẽ ĩqt Stra. Iotophagorũ terrã putãt: cuius Ho. meĩt: & ſigna q̃dã extant. & Vlyxis ara. & fructus ipe. nã lothos arbor multa ĩ ea ẽ fructu ſuauiſſimo. Neritus eſt mõs ithacæ pñiæ Vlyxis: iõ neritiã meningẽ appellauit. tragula ẽ haſta: ut ait No. Fulmineã: ualidã. Coit: cõgregatur ad bellũ. naſamões hĩtãt ad ſyrtes: ĩ mediis harẽis: apd̃ quos ẽ oraculũ iouis hãmonis. Aequoreus: hĩtãs ad ſyrtes. & mare illud uadoſũ. Tritonidos paludis: tritõ ẽ flu. ĩter ſyrtes: & tritõis magna palus a flu. dẽa: ĩ q̃ primũ dr̃ repta pallas: undẽ & tritõia dẽa. Pallãtias appellat̃ illa palus a callimacho. Pallas oleã inuenit. Bellatrix: qm̃ pallas hẽt ẽt numẽ ĩ bello: ut Mars. Oliuo: oleo.

Necnõ totus adeſt ueſp: nũc recenſet hiſpãos: q ad bellũ uenerũt. Totus ueſp. i. oẽs hiſpãi q ſunt ad occaſũ. Veſp ẽ ſtella: q̃ occidentẽ ſeq̃t ſole. & mane dr̃ lucifer: dr̃ ẽt heſperus. Repoſti: poſiti ĩ extrẽa pte hĩtationis: q̃ ẽ ad occidentẽ. Cãtaber añ oĩs: cãtabri ſunt populi hiſpaniæ ad ſeptẽtrionẽ: q nõ ſolũ terribiles ĩ armis ſemp fuerũt: ſed ẽt crudẽles & amẽtes ritu ferarũ. Matres ĩ bello cãtabrico: ne ĩ hoſtiũ manus capti uenirẽt filios necauerũt: & nõnulli ex cãtabris ab hoſtibus affixi crucibus lætitiæ peana canebãt. hiſpanũ ẽt illud ẽ inqt Stra. ut de more toxicũ apponat̃: q ex olere appio ſimili cõficiũt: nullũ afferẽs doloreˊ: ut ſi qd afferat̃ inuitis prõptu illd̃ hẽant. Pigra ætas: ab effectu. i. cũ ad ſeniũ uẽtũ ẽ ſaxo ſe perimũt & dã nãt pacẽ oẽmque uitã in bellis ponunt. Venit & auroræ: Aſtyr fuit auriga Memnonis filii. Auroræ & titoni. Mẽnone cui aurigabat̃ interfecto ad troiã p inſidias a Theſſalis: & cineribus cremati cor poris ad Titonũ delatis ĩ hiſpaniã nauigauit: & aſturibus populis: q ſunt uicini cãtabris: & callecis nomẽ dedit. In orbẽ diuerſũ: qm̃ ex oriẽte uenit ĩ occidẽtẽ. Eoi: oriẽtalis. His paruus ſonipes: Aſtures hẽnt equos: q aſtrucones uocãt̃ bello inepti: ambulabãt tolutim: ut ĩ ſeſſoreˊ nõ cõcutiãt: & trahũt currus pacatos: de qbus Ply. ait ĩ eadẽ hiſpania gallica gẽs & aſturia eſt equini generis: quos thieldones uocamus minori forma appellatos aſturcones gingũt: qbus nõ uulgaris ĩ curſu gradus: ſed mollis alterna crurũ explicatu glomeratio Mar. Hic breuis ad numerũ rapidos: q colligit ungues: Venit ab auriferis gẽtibus aſtur equus. Aſturcones nunc uernacula lingua uocamus chineas.

Eſſeda pacata: currus nõ bellicos. Eſſedũ ẽ genus currus: herdus erat dux iſtoꝝ ſolitus uenari per pyrenea iuga. Acer metiri: celer ad metiẽdos curſu ſaltus pyreneos. acer ſignificat celerẽ auſteꝝ ſæueꝝ: uehemens: ꝓuidũ: diligens. Iaculo mauro: qm̃ mauri autore Stra. utũt̃: lancea lata & parua.

UVA. BHSC. IyR_094

Venere & celtæ:celtiberi ſunt populi hiſpaniæ accolentes iberũ amnẽ: quoꝝ præclara urbs fuit Numãtia. Lucanus: Profugique a ſede uetuſta gallorꝝ celte miſcẽtes nomẽ iberis. Sociati: nomẽ: qm̃ cõiũctũ ẽ nomẽ celtarũ:& iberorꝝ:& dicti ſunt celtiberi. His pugna cediſſe decus: putabãt de cus eẽ & fortibus uiris dignũ in bello cadere: corporaq; apud illos cremabaꝫ: qm̃ arbitrabantꝫ piacu lũ eẽ: ac ſuperis admodũ diſplicere: ſi anĩalia cadauera cæſorꝝ laceraſſent. Galatia diues:: qm̃ ibi effodiꝫ aurũ: ut dictũ ẽ. Galleci ſiue calleci dicunꝫ ét luſitani: ad aquilonem mõtana habitãt: q ut autor ẽ Stra. Viuebant ſpartano ritu:& ſacrificiis dediti exta inſpiciebãt: & fi/ bras: futuraq; puidebãt: ex iteſtinis quo que hominũ maxĩe captiuorꝝ diuina/ tiones aucupabantur: abſciſſas dextras diis offerẽtes. Inſpicere exta & flãmas ſacrificiorũ ab hetruria manauit: Ara/ bes: Phryges: & cylices cãtus auiũ & uo/ latus obſeruauere, undꝫ nata ſunt augu ria: ægyptii: babylonii: atq; phœnices p pter cãporũ planicĩe oẽm curã in ſyde/ rũ cognitione poſuerunt: & ſic aſtrolo/ giæ diſciplina facta. Fibrarũ: extiſpi cinæ: qm̃ fibræ ſunt extremitates ieci/ norũ. Pẽnæ: augurii: qdꝫ ẽ ex auiũ in/ ſpectione. Diuinarũ flãmarũ: aruſpi/ cinæ. nam aruſpices inſpiciebãt aras. & ignẽ ſacrificii: & inſpecta flãma diuina bãt: & ſic oſtẽdit apdꝫ illos fuiſſe tripli cẽ modũ prædicẽdi futura: extiſpicinã auguriũ & aruſpicinã. Nunc pedis al/ terno: cõuiuia inqt Stra. de his loquẽs inter cõſanguineos celebrãt p oleo bu/ tyrũ uſurpãt: ſedẽtes cœnitãt ædifica/ tos in pariete hemicyclos habentes. Pri mus ſedendi locus ætati præſtaꝫ. & ho nori inter potandũ ducto ad tibiã: uel tubã choro ſaltãt: inflexis exultãtes po/ plitibus. Ad numerũ: ad cõſonãtiam.

Cetras reſonas: ſcuta eorũ plauſu re/ ſonãtia. i. ducebant choreas: & plaude/ bãt ad ſonũ: cetræ. i. ſcuti: qm̃ galleci & luſitani geſtabãt ſcutũ duorũ pedũ al titudine curuũ a collo loris depẽdens.

Cætera fœmineus: hoc q; poeta calle cis attribuit Stra. dicit cãtabricas muli/ eres exercere his uerbis: Mulieres rem ruſticã exercẽt. Obit: facit. Irrequieta: nunq̃ ceſſans a la boribus. Hos uiriatthus agit: Viriatthus autore Ply. de uiris illuſtribus: ſi Plynii ẽ illud opuſculũ quod illius noĩe circũferꝫ: genere luſitanus ob paupertatẽ primo mercennarius: deinde alacritate uector: audacia latro. ad poſtremũ dux bellũ aduerſus po. ro. ſumpſit: eorũque impatores: Clau/ diũ Munianũ: &. C. Nigidiũ oppreſſit pacẽ: a po. ro. maluit integer petere q̃ uictus: poſtea bellum renouauit Cepio: cũ aliter eũ uincere nõ poſſet: ſatellites pecunia corrupit: qui Viriathũ uino de poſitũ peremerunt: quæ uictoria: quia empta erat nõ eſt probata a ſenatu. Luſtris: cubilibus fera/ rũ: qm̃ fuit paſtor. Nomẽ factũ mox nobile dãnis romanis. i. incõmodo quod romanis attulit: ut dictũ ẽ: Voluit igiꝫ Syllius illũ Viriathum ſignificare: q; poſtea fuit: & cũ romanis bellum geſſit.

Nec ceretani: populi hiſpaniæ ppe pyreneos mõtes: q; quondã ſub Hercule militarũt: iõ dicit ti/ rynthia caſtra: apdꝫ ceretanos optĩe cõficiũtꝫ: cõdiunturq; pernæ: unde Mar. Ceretana mihi fiat uel maſſa licebit dꝫ menapis: lauti de petaſone uorẽt. Aut uaſco inſuetus galeæ: uaſcones ſunt populi hiſpaniæ ſupra lacetanos uerſus galliã: & aq lonẽ: quoꝝ urbs eſt calagura: q̃ Fabio qntiliano alũno cẽſeꝫ. Vaſcones i bello nõ utũtꝫ galea. ordo ẽ: Nec ceratani aut uaſcones morati ſunt ferre arma: id ẽ & ipi celerrime uenerũt ad bellũ. Ilerda: urbs hiſpaniæ: apud quam Afranius & Petreius a Iulio Cæſare debellati fuerũt: iõ ait poeta dardanios furores. i. bellũ ciuile romanorꝝ. Nec q maſſage/ ten: Maſſagetæ populi ſcythiæ bibẽtes lac cũ ſanguine equino. idẽ faciebãt cõcaui: q ſunt in hiſpa/ nia ab illis oriũdi. Mõſtrãs: referẽs: & oſtẽdẽs ſe hr̃e originẽ a maſſagetis. Cornipedis: eq. lam que ebuſus phœniſſa mouet: añ hiſpaniã & orã tarraconẽſem inſulæ iacẽt: quarũ duæ uocanꝫ py/ thiuſæ: & duæ gymneſiæ: q̃ & baleares appellanꝫ: una ex pythiuſis uocaꝫ ebuſus: quã phœniſſam appellat: qm̃ phœnices illas inſulas diu tenuerũt. Iamque artabrus: artabri populi hiſpaniæ ex/ tremi ad oceanũ borealẽ circa Neriũ, pmõtoriũ: q; occidẽtalis & borealis hiſpaniæ lateris finis eſt.

V enere et celtæ ſociati nomen iberis.
H is pugna cecidiſſe decus: corpuſque cremari.
T ale nephas cœlo credunt: ſuperiſque referri:
I mpaſtus carpat ſi membra iacentia uultur.
F ibrarum et pennæ diuinarumque ſagacem
F lammarum miſit diues gallecia pubem.
B arbara nunc patriis ululantem carmina linguis.
N unc pedis alterno percuſſa uerbere terra.
A d numerum reſonas gaudẽtem plaudere cetras.
H æc requies: luduſque uiris: ea ſacra uoluptas.
C ætera fœmineus peragit labor: addere ſulco
S emina et impreſſo tellurem uertere aratro
S egne uiris. quicquid duro ſine marte gerẽdũ ẽ:
C allaici coniunx obit inrequieta mariti.
H os uiriatthus agit: luſitanumque remotis
E xtractum luſtris: primo uiriatthus in æuo
N omen romanis factum mox nobile damnis
N ec ceretani quondam tirymphia caſtra
A ut uaſco inſuetus galeæ ferre arma morati
N ec quæ dardanios poſt uidit ilerda furores.
N ec qui maſſagetem mõſtrans feritate parentem
C ornipedis fuſa ſatiaris concaue uena.
I ãque ebuſus phẽiſſa mouet: mouet artabrus arma

UVA. BHSC. IyR_094

Aclide:Aclis ẽ iaculũ breue. Vir. Teretes ſunt aclides illis tela:ſed hæc lento mos ẽ aptare flagel
lo. Iã cui tlepolæmus ſator:& cui lindus origo feruida bella gerẽs balearis:Tlepolæmus filius fuit
Herculis & cecidit ad Troiã haſta ſarpedonaĩs regis lycioꝝ. unde Oui. Sãguine tlepolæmus lyciam
tepeferat haſtã. Tlepolæmus ut autor ẽ Home. & refert Stra. lib. xiiii. cum interemiſſet lycimnion
auũculũ iam ſenio cõfectũ collecta iuuenũ manu rhodũ nauigauit ꝓfectus ex argis & tyrinthæ:&
urbes coluerũt tlepolæmus:& comites lyndũ ialiſum:& camirũ:quas urbes ut aliqui uolũt tlepolæ
mus auxilio ſuorũ cõdidit. Rhodii po
ſtea ĩ mari fortunatiſſimi fuerũt: & in
iberiã nauigãtes rhodũ illic cõdiderũt
& poſt captã Troiã balearesinſulas ha
bitauerũt: & ideo dicit poeta Tlepolæ
mũ & lyndũ dediſſe originem baleari
bus Lyndus ĩ mõte ſita erat: habebãtq;
inſigne templũ palladis. & Cleobolus
unus ex ſeptẽ ſapiẽtibus ex lyndo fuit.
ordo eſt: Iam balearis mouet arma: cui
ſator fuit. ſ. Tlepolæmus. & origo lyn
dus urbs rhodi. ẽ ẽt lyndus inſula rho
dioꝝ. Plũbo: glãde plũbea: quam fun
dis emittebãt ĩ hoſtes. Aetola tydæ: dĩ
omedes errãs: cũ ĩ hiſpaniã peruenĩſſet
a noĩe patris Tydei urbẽ ĩ luſitania a ſe
ædificatã Tyden appellauit. & incolæ
Grai dicti ſũt: poſtea grauii uiolato no
mine. Aeneæ domus: ætolæ ab Aeneo
patre tydei rege ætoliæ auo diomedis.

A clide uel tenui pugnax inſtare ueruto.
I am cui tlepolæmus ſator: et cui lyndus origo
F eruida bella ferens balearis: et alite plumbo
E t quos nunc grauidos uiolato nomine graiũ
A eneæ miſeræ domus: ætolaque tydæ
D at carthago uiros teucro fundata uetuſto
P hocaicæ dant emporiæ: dat tarraco pubem
V itifera: et latio tantum ceſſura lyeo.
H os inter clara thoracis luce nitebat
S edentana cohors: quam ſucro rigentibus undis
A tque altrix celſa mittebat ſetabis arce.
S etabis: et telas arabum ſpreuiſſe ſuperbas
E t peluſiaco filum componere lino.
M andonius populis: domitorque ĩſignis equorũ
I mperitat cæſo: et ſocio ſtant caſtra labore.
A tuetonum alas balarus probat æquore aperto.
H ic adeo cum uer placidum: flatuſque tepeſcit
C oncubitus ſeruans tacitos grex proſtat equarũ.
E t uenerem occultam genitali concipit aura.
S ed nõ multa dies generi: properatque ſenectus.
S eptimaque his ſtabilis longiſſima ducitur ætas

Carthago: ẽ urbs celtiberoꝝ ad mare
mediterraneũ portu nobilis: quã ædifi
cauit Aſdrubal gener Amilcaris: ut au
tor ẽ Stra. poeta dicit cõditorem fuiſſe
Teucrum thelamoniũ nõ ſine rõe: qm
teucer autore Trogo fugiẽs patriam &
iras paternas in cyprum nauigauit: ſala
minaq; cõdidit: pre uita functo: patriã
repetẽs ab Euryſace Aiacis filio acceſſu
phibitus ad hiſpaniæ littus claſſem ap
pulit: & loca ubi fuit poſtea noua Car
thago occupauit: inde ĩ luſitaniã trãſi
uit. Phocaicæ dãt emporiæ: emporiæ
urbs maritima inter tarraconẽ: & pyreneos mõtes ad mare cõdita a maſſyliẽſibus: q a phocenſibus
originẽ habẽt. phocẽſes enim græci maſſyliã cõdiderũt: iõ phocaicas emporias appellat. Tariaco:
urbs hiſpaniæ adhuc clara: quondã tarraconẽſe uinum romã mittebant: q a ſolo cãpano uino in
italia ſuperabat: de quo Mar. Tarraco cãpano tm ceſſura lyeo. Me genuit tuſcis æmula uina cadis.
Sedentana cohors: Sedentani populi ſunt hiſpaniæ ꝓpe nouam carthaginẽ: & ſucronem fluuiũ.
& etiã Setabis urbs illic in ædito loco ſita: circa quam ẽ magna copia ſparthi: & campus qui ſparta
rius cognominatur. Poeta alludens ad nomen urbis dicit ſetabim ꝓpter ſparthum. & linum ſper
nere telas nobiles arabum ex ſerico. nam arhores Arabiæ autore Plyni. ex quibus ueſtes fiunt cynæ
uocantur. & ſeres populi ſunt in oriente: quorum arbores ferunt ſericum & bombyx in aſſyria na
ſcitur. Hiſpania ut inquit Ply. habet ſplendorẽ lini præcipuum natura torrentis: in quo politur: q
tarraconem alluit. & tenuitas mira: ibi primum carbaſis repertis: ideo poeta tantum celebrat telas
ſetabitanas. Dicit ſedentanos habuiſſe toraces lineos & ſplendidos. Arabia ultima eſt omnium re
gionum: quæ ad meridiem habitantur ſupra ægyptum. Peluſiaco: ægyptio: de quo dictum eſt.
Setaba linthea ſunt apud Martialem. & Catullus ad Veranium inquit: Miſit mihi ſetaba ex ibero.
Mandonius & cæſo erant iſtorum duces. & ſocio labore caſtra regebant. Ad uetonum alas: regio
Hiſpaniæ uergens ad aquilonem luſitania ẽ inter hiſpanos gẽs illic ampliſſima: cuius latus ad me
ridiem tagus cingit: ab occaſu: & ſeptẽtrione oceanus: ab aurora carpentani. Vetones uaccei & cal
leci apud luſitanos iuxta Tagum fluuium: ut inquit Trogus: Equas uento concipere plures auto
res tradiderunt: quæ fabulæ ex equarum fœcunditate: & gregum multitudine natæ ſunt: qui tot
in callacia & luſitania: tamque pernices uiſuntur: ut non immerito ipſo uento concepti uideã
tur. Proſtat: exercet Venerem ſine admiſſario. nã aurã genitalẽ patulo ore excipiunt. Tacitos:
ſine aliquo hinnitu. cõſtat inquit Ply. in luſitania circa Vlyſponem oppidũ: & Tagũ amnẽ æquas
fauonio flãte obuerſas aĩalem cõcipere ſpiritũ: idq; partũ fieri: & gigni ꝓniciſſimũ: ſed triennium
uitæ nõ excedere: ſeptenniũ ait Syllius: huius rei meminit ẽt Vir. in geor. Aura genitali: zephyro
uento qui generat prolẽ ĩ utero equarũ. Alas: turmas equitũ. Aperto: patenti: ut equi eorũ uelo
ciſſimi ſeſe oſtẽtare poſſint. Hic: apud uetones. Flatus ipſius fauonii: q uer inchoat.

UVA. BHSC. IyR_094

Susana:fuit oppidū hiſpaniæ cōditū a ſarmatis populis Scythiæ:q & ſauromatæ dicunt: quorū equi ualidi ſunt:& diu uiuūt. Sarmatæ lōginqua itinera acturi in edia prius ꝑparāt equos:atque ita ꝑ cētena milia:& quinquaginta cōtinuo curſu eūtibus inſidēt. uiuūt annis quinquagenis. fœminæ minore ſpatio ædē finē creſcēdi quinquēnio capiūt. Mares anno addito. Hinc:a ſuſana. Haud æui fragilis. i. nō habēs fragilē ætatē:ſed diu uiuit. Sparus:ē telū agreſte. Vir. Agreſteſque manus armat ſparus. Horrificāt:horridas faciūt galeas rictu ferarū:ut horroré hoſtibus incuterēt & om ne æuū uenatibus agebāt. Tranſigit: agit & perficit. Vis:uiolētia & rapinæ de cōſuetudine maiorū ſuorū. Caſtulo:ut dictū ē cōdita & denomīata fuit a caſtalio:qui ex phocide ac parnaſo ī hiſpaniā tranſecit:ideo caſtulonē parnaſiā appellat. Hiſpal:oppidū eſt ad mare gaditanū:ubi ſunt æſtuaria. i. cōualles repletæ marinis aquis: inundationi buſque pelagi: per quas inſtar fluuioꝝ nauigantes aſcendūt ad uicina oppida ideo dicit Stra. Fama quidē celeberrima habēt oppida: quæ ſuꝑ amnes ædificata ſunt:aut æſtuariis:marique proxima: ꝑpter rerū cōmoditatē. Alternis æſtibus: qm̄ ibi ē fluxus & refluxus freti gaditani:ſūt ēt æſtuaria. Nebriſſa:urbs ꝑpe æſtuaria hiſpaniæ:quā poetā cultā dicit a ſatyris:ꝑ ipſum nomē qm̄ nebris ſignificat pellē hinuli: ideſt pulli ceruini:qua utebant bacchantes.

Thyrſis dionyſeis: bacchicis. Nyſa eſt in aphrica ad Tritonē fluuiū: ubi ædu catus fuit bacchus:& appellatus Dionyſius:quaſi filius Iouis & nyſæ. Nyſa ēt ē ī arabia cōdita a baccho. Nyſa ī prima india. Nyſa in parnaſo: quā cōdidere phocēſes in honorē bacchi. Leues:agiles ac laſciui. Menas:baccha mulier.

Nocturna:qm̄ noctu fiebāt bacchanalia. Ortano lyeno: uino aborta oppido ꝑpe nebriſſam. Carteia:in betica ē alio nomīe dicit tarteſſus:ubi regnauit Argantonius:q ut Anacreon poeta cecinit centū &. l. uixit annos: ut Ply. ſcribit centū &. xx. Syllius aūt dicit uixiſſe trecētos annos:& ob id fuiſſe ditiſſimū ætatis. lege Strabonē & Plinium. Ter denos decies annos:trecētos. Stabulāti phœbo:qm̄ ibi uidet ſol ſtabulari cū occidit:quia tarteſſus ē: ad mare poeta uult tarteſſum & carteiā nō eē eandē: ſiue poſuit poſtea tarteſſum dicens idem ut oſtenderet utroque noīe appellari id oppidum. Mūda:urbs beticæ regionis:ubi Cæſar filios Pompei uicit:quorum alter Gneus cum naui delapſus ad incumbentem pelago rupem euaſiſſet obtruncatus eſt. Sextus a corduba fugiens: tracto paululū temporis inter hiſpanos bello in Siciliam tranſmiſit. Poſtea mileti occiſus eſt ab antonianis. Munda igitur erat paritura Cæſari labores emathios: ideſt tales in opprimēdis filiis Pompei: cum qbus ꝑ capite dimicauit: ut ipſe faſſus ē: quales paſſus fuerit ī opprimēdo Pōpeio ī theſſalia: quæ & emathia dicit: ab emathione rege: & hemonia ab hemone: & theſſalia a theſſalo Hemonis filio: & Neſonia a Neſone filio theſſali: & pyrrhea a pyrrha deucalionis uxore. Italis: romanis: q illic pugnauerunt. Corduba:urbs beticæ cōdita a Marcello: præſtantiſſimis: & doctrinæ principibus clara alūnis utroque Seneca:& Lucano poeta eminētiſſimo: ideo dicit cordubam eē decus auriferæ terræ: ideſt hiſpaniæ ferentis aurum: eo inquit Strabo: Magnitudinis creuit corduba: ut nominis celebritate & potentia polleat. Flauenti uertice:: ideſt flauis capillis: & alludit ad ſegetes flauas. betica ē fertilis: ideo ait: Spiciferis oris. Aranticus dux erat. Betes fluuius hiſpaniæ: a quo betica: quæ habet copiā oliuarū: ideo dicit Cornua fluuii umbrata oliuis: qm̄ betis ripæ ſunt oliuis conſitæ.

Ramo palladio: oliuis. Ductor ſydonius: Annibal rapiebat ꝑ cāpos puluerulētos agmina ſua: & luſtrabat oſa ſigna ſuorū: inter quos ibat ouans. Non aliter: Annibalem ſua acies animo alacri luſtrantem: comparat Neptuno: cui uaganti per oceanum curru minora numina plauſu occurrunt.

ATHARETFEACQUANEBRIARGANTONIACOS ARMAT CARTEIA NEPOTES.
EX PROAVIS FUIT HUMANI DITISSIMUS ÆVI.
TER DENOS DECIES EMENSUS BELLIGER ANNOS.
ARMAT TARTESSOS STABULANTI CONSCIA PHŒBO
ET MUNDA EMATHIOS ITALIS PARITURA LABORES.
NEC DECUS AURIFERÆ CESSAVIT CORDUBA TERRÆ.
HOS DUXERE UIROS FLAVENTI UERTICE PHORCIS
SPICIFERISQUE GRAVIS BELLATOR ARANTHICUS ORIS
EQUALES ÆVI GENUIT: QUOS UBERE RIPA
ALLADIO BETES UMBRATUS CORNUA RAMO,
ALIA SYDONIUS PER CAMPOS AGMINA DUCTOR
PULUERE NIGRANTES RAPTAT: LUSTRATQUE SUB ARMIS.
QUA UISU COMPRENDERE ERAT FULGENTIA SIGNA.
IBAT OUANS: LONGAQUE UMBRAM TELLURE TRAHEBAT.
NON ALITER QUOTIENS: PERLABITUR ÆQUORA CURSU

UVA. BHSC. IyR_094

Tethin: oceanū. Cubilia phœbea: quia ibi uidet ſol ſtabulari. Extremā: ultimā parte maris ubi ſol uidet occidere. Pyrene celſa: deſcribit pyreneū monte & noīs cauſā fabuloſā affert: qm̄ pyrene ut autor ē Diodo. ab igni qui paſtoribus exciderat nomē accepit quo totus conflagrauerat. pyr græce. latine dicit ignis. Diuiſos celtis: celte gallos natio hærēt pyreneis montibus. Aquitani ſūt his finitimi ad ſeptētrionem: hītantes iter pyrenē & garunnā fluuiū. belge aūt uſque ad oceanū: & oſtia rheni ſe porrigūt: a græcis oēs galli uocant celtæ ob celtas claritatē qui incolebant narbonēſem regionē & maſſylienſem. pyrenei mōtes diuidūt gallias ab hiſpaniis. Diuortia: diſcrimina & diuiſiones. Magnis terris: hiſpāiis & galliis. Bebricia uirgīe: pyrene filia bebricis. Crimē alcidæ: na propter herculē puella fugiēs irā patris laniata ē a feris: cui hercules uirginitatem abſtulerat. Sorte labos: quos illi ex ordīe īperabat euryſteus. Poſſeſſus baccho: cū multo mero īcaluiſſet. Sæua aula bebricis: alludit ad Amicū bebriciū neptuni filiū quē æſtibus īteremit pollux. bebricii dicti ſūt bythinni. de Amyco eiuſque feritate ac morte lege Valeriū flaccum. Virgi. in quīto: Bebricia ueniēs amyci de gēte fe rebat. Lugēdam: deplorādam: qm̄ ob eius formā in talē incidit calamitatē. placuit. n. ob formā herculi. Plangebat noctē: dolebat ſe ſe īdulſiſſe hercu li noctu. Mœrentē amores: deplorātē ingēti mœrore alciden qui ſe ſtupraue rat erga ſe ingratū eſſe. Victor: cæſo gerione. Ore: capite pyrenes puellæ. Supremū: nā dicebat: Vale Vale: & quē dabit finē fortuna cūcti ſequēur. Virgi. de polydoro: Animāque ſepulchro condimus: & magna ſupremū uoce ciemus. Nec ītercidet: non delebit quia dicet ſemper pyrene: ut de Miſeno Virgilius fingit. Fines aulæ bebriciæ: pyreneos montes. & per inhoſpita rura quæſiuit iter armis: & depopulatus agros uolcas ad ripas rhodani contendit. Denſos lucos: quoniam ut inquit Strabo latus pyrenei mōtis uergēs ad hiſpaniam uarias hēt arbores, alterum uero ſpectans galliam nudum eſt penitus. Volcas: Volcæ ſunt populi galliæ accolentes ulteriorem ripā rhodani: qui ex alpibus fluit per lacum lemannum: & ſe ī mare mediterraneum deferens plures fluuios inter quos ararim: qui rhodano miſcetur prope lugudunum. de quo loco intelligit Tranquillus in uita. C. principis. dicens illū natū eē in uico paulo ſupra cōfluētes. Feſtino milite: quoniam properabat exercitus. Tumidi: propter aquarum copiam. Minaces ripas: quoniam cū magno impetu fert rhodanus. eſtque adeo præceps ut uix aduerſa aqua nauigetur: & tranſiens per lacum lemannum oſtēdit curſū ſuū: nec confundit aquas. rhodanus dictus a rhoda rhodios colonia ſita ad fontes rhodani. Caput: origo & fōs rhodani ē ī alpibus.

Extremamque petit phebea cubilia tethyn
Frenatis neptunnus æquis: fluit omnis ab antris
Nereidum chorus et ſueto certamine nandi
Candida perſpicuo conuertunt brachia ponto.
At pyrenei frondoſa cacumina montis
Turbata pœnus terrarum pace petebat.
Pyrene celſa nimboſi uerticis arce
Iuiſos celtis altæ proſpectat iberos.
Atque æterna tenet magnis diuortia terris
Omen bebrycia duxere a uirgine colles.
Hoſpitis alcide crimen: qui ſorte laborum
Gerione peteret cum longa tricorporis arua
Offeſſus baccho ſeua bebrycis in aula
Lugendam formæ ſine uirginitate reliquit
Pyrenen lætique deus ſi credere fas eſt.
Cauſa fuit læti miſere deus edidit aluo.
Amque ut ſerpenten patrias exhorruit iras
Confeſtim dulces liquit turbata penates
Um noctem alcide ſolis plangebat in antris
Et promiſſa uiri ſyluis narrabat opacis
Donec mœrentem ingratos raptoris amores.
Endētēque manus: atque hoſpitis arma uocātē
Diripuere feræ: laceros tirynthius artus.
Dum remeat uictor lachrymis perfudit: et amens
Palluit inuento dilectæ uirginis oræ.
Ac uoce herculea percuſſa cacumina montis
Intremuere iugis: mœſto clamore ciebat.
Pyrenen: ſcopulique omnes ac luſtra ferarum
Pyrenen memorant: tumulo tum mēbra reponit
Supremū illachrymās: nec honos ītercidet æuo.
Defletumque tenent montes per ſecula nomen.
Iamque per et colles et denſos abiete lucos
Hebryciæ pœnus fines tranſcenderat aulæ
Index ferox quæſitum armis per inhoſpita rura
Volcarum populatur iter tumidique minaces.
Accedit rhodani feſtino milite ripas.
Aggeribus caput alpinis et rupe niuali
Proſilit incertas ingentemque extrahit amnem

UVA. BHSC. IyR_094

Arar:oriť etiã ex alpibus:adeo ſegnis ĩ curſu ut uideať ſtagnum. Anhelis:torrẽtibus. Pelago:copia ſuæ aquæ ĩmergit ararĩ: q perdit illic nomẽ. nã poſt cõfluentẽ diciť ſolũ rhodanus. Inuadũt alacres: ipſi pœni ĩuadũt rhodanũ qui pp ĩpetũ pontes deiiciebat:& ĩdignabať. ideo fuit opus ut nãdo:aut ratibus traiicerẽt. Alno fluminea:naui facta ex alno:quæ gaudet ripis fluminũ. Liuius ait: Annibal ne tẽpori deeſſet dat ad traiiciendũ ſignũ. lã paratas aptaſque hẽbat pedes lĩtres. nauiũ agmẽ ad excipiẽdum ĩpetũ fluminis parte ſupiore trãſmittẽs:tranqllitatẽ ĩfra traiiciẽtibus lintribus præbebat:equoꝝ pars magna nãtes a pupibus trahebãť præter eos quos ĩſtructos:frenatoſque ut ex tẽplo egreſſo ĩ ripã eqti uſui eẽnt ĩpoſuerũt in naues. galli occurſãt ĩ ripã cũ uariis ululatibus:cãtuque moris ſui q̃tiẽtes ſcuta ſuper capita:uibranteſque dextris tela quos a tergo ãnibal adortus é. Belua libyſſa:elephas. hẽbat annibal cũ traiecit rhodanũ. xxxvii. elephãtos. Nãratibus uada:Liuius ait:Ratẽ unã. cc. lonḡ pedes. l. latã a terra ĩ amnẽ porrexerũt:quã ut ſecũda aqua deferreť pluribus retinaculis ualidis parte ſupiore ripæ religata pontis ĩ modũ humo coniecta conſtrauerãt:ut beluæ audacter uelut per ſolũ ingrederẽtur. Vada:ipſã aquã. Connexas trabes:ratẽ ipſã:quæ nil aliud ẽ niſi pluriũ trabiũ cõtextus.

Refuſis:pmixtis ab imo. Torſit:emiſit. lãque tricaſtinis:ãnibal ad tricaſtinos flexit iter:& ad druẽtiã fluuiũ puenit trãſitu difficillimũ:qa nullis coercitus ripis pluribus ſimul atque hiſdẽ alueis fluẽs p noua ſẽper uada nouoſque gurgites:& ob eadẽ pediti quoque ĩcerta uia eſt. ad hæc ſaxa glareoſa uolues nihil ſtabile aut tutũ ĩgrediẽti præbet. ideo ait poeta ipſum mutare uada trãſlato curſu. Tricaſtini & Vocõtii populi ſũt galliæ ppe druẽtiã fluuiũ qui iter ãnibalis aliq̃tulũ remoratus é: cũ ſit trãſitu difficillĩus:& p agros erũpat atque uageť. Rura uocontia:agros uocontioꝝ. Trãſlato curſu: qm̃ mõ hac: modo illac fluit: & mutat uada. i. ſuas aquas. Non æquus:non idoneus nauibus. Et nũc ĩbre recẽs fuſo:hoc eſt qđ ſcribit Liuius his uerbis:Et tũ forte imbribus auctus ĩgenté trãſgrediẽtibus tumultũ fecit. Recẽs:receter & paulo ante. Vertice:ſũmitate aquæ. Sed iam præteritos:annibal a rhodano decimis caſtris peruenit ad alpes: quaꝝ moles obducta niuibus terruit pœnos:effecitque ut oĩa picula & oẽs præteritæ difficultates exciderẽt. Cũcta gelu:deſcribit alpes obductas niuibus & glacie. Glaciem æui:niué multoꝝ annoꝝ: & glacié uetuſtam. Cohibent:retinẽt.

Flammis: radiis ſolaribus. Obuia phœbo:propter altitudiẽm. Pruinas: glacié:& durã niuem quã ſol diſſoluere neq̃t. Quantũ tartareus:tantũ inquit eriguntˇ alpes ad cœlũ quantũ ad ima demittuntˇ inferi. Atræ paludis: ſtygis. A ſupa tellure:ab hac terra quã calcãus. Tellus:ipſæ alpes. adeo ut occupet ipſa altitudo totũ fere cœlũ ũbra. Intercipit:occupat.

Spumanti rhodanus proſcindẽs gurgite cãpos:
Ac propere in pontum lato ruit incitus alueo.
Auget opes ſtanti ſimilis:tacitoque liquore
Mixtus arat:quem gurgitibus complexus anhelis
Cuntantem immergit pelago:raptũque per arua
Ferre uetat patrium uicina ad littora nomem.
Inuadunt alacres inimicum pontibus amnem.
Nunc celſo capite et ceruicibus arma tuentur.
Nunc ualidis gurges certatim frangitur ulnis
Fluminea ſonipes religatus ducitur alno.
Belua nec retinet tardante libyſſa timore.
Nam trabibus uada et iniecta tellure repertum
Connexas operire trabes:ac ducere in altum
Paulatim ripæ reſolutis aggere uinclis
At gregis allapſu fremebundo territus acris
Expauit moles rhodanus:ſtagniſque refuſis
Torſit arenoſo minitantia murmura fundo.
Iamque tricaſtinis incedit finibus agmen
Iam faciles campos iam rura uocuntia carpit.
Turbidus hic truncis ſaxiſque druentia lætum
Ductoris uaſtauit iter:namque alpibus ortus
Uulſas ornos et adeſi fragmina montis
Cum ſonitu uoluens fertur latrantibus undis.
Acuada tranſlato mutat fallacia curſu.
Non pediti fidus:patulis non puppibus æquus
Et tunc hymbre recens fuſo correpta ſub armis
Corpora multa uirũ ſpumanti uertice torquens
Immerſit fundo laceris deformia membris
Sed iam præteritos ultra meminiſſe labores
Conſpectæ propius dempſere pauentibus alpes.
Cuncta gelu canaque æternum grandine tecta
Atque æui glaciem cohibent riget ardua mõtis
Etherii facies:ſurgentique obuia phœbo
Duratas neſcit flammis mollire pruinas:
Quantum tartareus regni pallantis hiatus
Ad manes imos:atque atræ ſtagna paludis
Aſupera tellure patet:tam longa per auras
Erigitur tellus:et cœlum intercipit umbra.

UVA. BHSC. IyR_094

N ullum uer uſquam nullique æſtatis honores.
S ola iugis habitat diris ſedeſque tuetur
P erpetuas deformis hyems:illa undique nubes
H uc atras agit: et mixtos cum grandine nimbos:
I am cuncti flatus uentique furentia regna
A lpina poſuere domo:caligat in altis
O btutus ſaxis abeuntque in nubila montes.
M ixtus athos tauro rhodopeque adiūcta minanti
O ſſaque cum pelio cumque emo ceſſerit otris.
P rimus inexpertas adiit tirynthius arces.
S cindentem nubes:frangentemque ardua mōtis
S pectarunt ſuperi:longiſque ab origine ſedis
I ntemerata gradu magna ui ſaxa domantem
A t miles dubio tardat ueſtigia greſſu.
I mpia ceu ſacros in fines arma per orbem
N atura prohibente ferant:diuiſque repugnent.
C ontra quæ ductor non alpibus ille nec ullo
T urbatus terrore loci ſed languida monſtris
C orda uirum fouet hortando:reuocatque uigorē
N on pudet obſequio ſuperum feſſoſque ſecūdis
P oſt belli decus:atque acies dare terga niuoſis
M ontibus et ſegnes ſubmittere rupibus arma
N unc o nunc ſocii dominantis mœnia romæ
C redite uos ſummūque iouis cōſcendere culmen.
H ic labor auſoniam dabit:hic in uincula tibrim.
N ec mora cōmotum promiſſis ditibus agmen
E rigit in collem et ueſtigia linquere nota
H erculis edicit magni:crudiſque locorum
F erre pedem: ac proprio turmas euadere calle:
R umpit in acceſſos aditus:atque ardua primus
E xuperat: ſummaque uocat de rupe cohortes.
T um qua durati concreto frigore collis
L ubrica fruſtratur canenti ſemita cliuo
L uctantem ferro glaciem præmit:haurit hiatu
N ix reſoluta uiros:altoque a culmine præceps
V iuentis turmas operit delapſa ruina.
I nterdum aduerſo glomeratas turbine chorus
I n media ora niues fuſcis agit horridus alis.
A ut rurſum immani ſtridens auulſa procella
A udacis rapit arma uiri:uoluenſque per orbem
C ontorto rotat in nubes ſublimia flatu.

Nullū uer:nullibi ē tepor uernus:& flores. Aeſtatis honores: flores: fructus:& cætera quæ æſtatē ornant. Deformis:ab effectu:qm̄ in hyeme oīa dē formant. Illa: hyems. Huc: ad alpes. nimbus ē uis uenti cū pluuia. Obtutus:aſpectus caligīe obducit propter altitudinem. Mixtus athos tauro:ait poeta tantā eſſe alpiū altitudinē:ut hi mōtes cumulati inuicē illas non æquarēt. athos mons macedoniæ altiſſimus uſque ad mare ægeū porrigit: & ī æſtate umbrā extēdit uſque ad lēnon īſulā maris ægei. Ideo Papi. in thebaide loquēs de lēno dicit: Inḡti telluré proximus umbra ueſtit athos. Taurus: mons mediā ſecat aſiā:& cū ſcythiā attīgit dicitur caucaſus. In prīcipio ſui duo brachia porrigit q̄ cornua tauri uidēt:& īde nomē accepit. autor Pli. quæ frons qa horrēda ē: ac mīari uidet: ideo poeta tauꝝ minantē appellauit. Rhodope mons eſt thraciæ. oſſa: pelios:& othrys ſūt mōtes theſſaliæ:& hemus īter thraciā & theſſaliā. Vnde dicit Oui. Qua patet umbroſum rhodope glacialis ad hemū. Ceſſerit. i. oēs hi mōtes ſimul poſiti cederēt alpibus in altitudīe. Arces ipſas alpes quæ erāt tanq̄ arx totius italiæ:& īperuiæ quas hercules primus trāſcēdit quē frangentē ardua mōtis: & domātē ſaxa: cælo nūina ſpectarūt.

Ab origīe: a prīcipio mūdi. Intemerata: ītacta:& īacceſſa. Natura ꝓhibēte: quæ uidebat oppoſuiſſe alpes munimētū italiæ. Vnde luue. Oppoſuit natura alpeſque niuēque. Mōſtris: uiſis alpibus horrēdis: & ſimilibus mōſtro.

Nō pudet obſeqo: uerba ānibalis hortātis ſuos ad alpes trāſcēdendas: decorq̄ que præſtandū: quos timoris arguit: q̄ poſt tot uictorias qbus decorꝝ obſequio potiti fuerāt in ipſis hoſtiū portis ſubſiſtāt. Inde hortat eos ab utili cū ait poſt hunc laborē illos fore reꝝ potituros & romā caput terrarꝝ tūc ab illis expugnari qbus promiſſis īcitatos in īminentē collē erexit: edixitque ut relīquerēt ueſtigia herculis: nouūque iter aggrederēt. Obſeqo ſuperꝝ: qm̄ mercurius iuſſerat noīe iouis: ut uēiret ī italiā. Secūdis: rebus ꝓſperis:& uictoriis. Belli decus: uictorias & prælia iā peracta. Credite uos: locus ē ab utili. Culmen iouis: capitoliū. Crudis locorꝝ: per loca cruda & aſpa. Proprio calle: uia ab ipſis tūc primum facta: omiſſis ueſtigiis herculis. Tūc q̄ durati: ſēſus ē. ibat p loca lubrica & dura glacie obducta: ut ſequētibus aīos iniiceret:& ferro ꝑparabat locū: in quo ueſtigia poneret. Fruſtrat ueſtigia: qm̄ non poterāt firmare ueſtigia. Canēti: albo ꝓpter niues & glatiē. Luctantē: repugnātem ueſtigiis. Haurit: abſorbet. Turbie: turbo ut inqt Ariſtoteles fit cū uentus deſcēdit ex nubibus ī quibuſdā locis:& poſtea occurrit ei alius q̄ ē cōtrarii flatus:& alter alterꝝ īpellit coartatque: quare eleuat rotūdus ſuolutus in alto cū puluere. Chorus: uētus. hūc ponit pro quocūque uēto.

UVA. BHSC. IyR_094

Vnde nec edomitos: ſenſus eſt. adeo erant omnia aſpera: & ardua utinam etiam timerent reſpice re ad difficultates iã ſuperatas: & quacũque reſpiciebãt oſtẽdebant niues: & cœlũ ſolũmodo ut accidit nautis in medio mari q nil aliud q̃ aquã: & cœlũ uident. Inania: non inflata uẽtoꝝ flatu. Secura non agitato a uentis e malo ſuſpendit antemna & uelũ: & cũ eſt uentus ĩpellit: & ſtridet. Victa: reſpiciendo aquas. Iamque ſuper clades: deſcribit prœlia annibalis cum alpinis gẽtibus.

Super clades: ideſt præter difficultatẽ & cladeſ a niuibus acceptas etiã alpinæ gẽtes ſemiſere irruebant ĩ pœnos. Illuuiẽ: ſorde. Perẽni ſqualore: perpetua deformitate: & ĩmuuditia, ſqualidus dicit ĩcultus. Liuius ait: Mõtani ſeſe oſtenderũt qui ſi ualles occultiores inſediſſent cohorti in pugnã repente ingentẽ fugam: ſtragemque dediſſent: ſed pœni ab hoſtibus: & iniquitate locoꝝ oppugnabantur. tandem annibal eos ſuperauit: captis eorũ uicis: & caſtello atque pecoribus: quibus per triduũ exercitum aluit. Pernix: uelox. Hæſit: quoniam nõ poterat extrahi. Nec peſtis lapſus ſimplex: non uno modo ruebant. Bis ſenos ſoles: at Liuius ait nono die in iugum alpium uentum fuiſſe a pœnis. Per uulnera: mala quæ perpeſſi fuerãt in aſcenſu alpium Sidunt: locant caſta ĩ uertice alpium. Præruptis: altis. Supra dixit: Cuius in aerio pendẽt tua uertice caſtra. At uenus ancipiti: fingit poeta ad Virgilii imitationem uenerem timentem romanis iouem allo quutã fuiſſe. Ancipiti: dubio: quoniam ignorabat euentum rei quam timebat. Quis pœnæ modus: oratio uenerisad iouem quæ incipit ab interrogatione habens affectus. turbata quippe erat uenus: timẽs romanis ſuis: & locus eſt a iuſto: certe uidebat iniquũ romanos urgeri tot cladibus quibus Iuppiter ſedem quietam promiſerat: ſenſus eſt. quouſque daturi ſũt pœnas romani ob periuria Laomedontis: & iram iunonis: quam occulte taxat. Modus: finis malorꝝ & ſupplicii. Aeneadis: romanis nepotibus noſtris. Alpibus impoſuit libyen: auget rem: ut magis moueat iouem. Libyen: ipſos libycos. Sic Virgilius: Ilium in italiã portans. Inimicorum quippe res ſemper uidentur maiores. Vnde Ouidius: Vicinumque pecus grandius uber habet. Minatur finem: ultimum excidium. Caſus ſagunthi: ideſt incendinm quod ſagunthus paſſa eſt. Quo troiæ cineres feremus: locus eſt a pio. non ſimpliciter inquit quæro ſedem romanis ſiue troianis: ſed etiam ſacris a troia aduectis. ergo da nobis locum firmum: quo ſacra feramus. Cineres: relliquias a fortunæ mutatione mouet affectum.

Sacram ruinam: penates abreptos ex ruina troiæ: & incendio. Vnde dido apud Ouidium ſic dicit æneæ: Si tu cultor eras elapſis igne futurus: Pœnitet elapſos ignibus eſſe deos.

Quoque magis ſubire iugo atque euadere niſi
Exere gradum creſcit labor: ardua ſupra
Se ſe aperit feſſis: et naſcitur altera moles.
Vnde nec edomitos exudatoſque labores
Reſpexiſſe libet: tanta formidine plena
Xterrent repetita oculis: atque una pruinæ
Canentis quacũque datur permittere uiſus
Ingeritur facies medio ſic nauita ponto
Cum dulcis liquit terras et inania nullos
Inueniunt uentos ſecuro carbaſa malo.
Immenſas proſpectat aquas acuicta profundis
Equoribus feſſus renouat ſua lumina cœlo.
Iamque ſuper clades atque importuna locorum
Illuuie rigidæque comæ ſqualore peremni
Horrida ſemiferi promunt e rupibus ora
Atque euulſa cauis exeſi punicis antris
Alpina inuadit manus aſſuetoque uigore
Per dumos: notaſque niues: atque ĩuia pernix
Clauſum montiuagis infeſtat curſibus hoſtem.
Mutatur iam forma locis hic ſanguine multo
Infectæ rubuere niues: hic neſcia uinci
Paulatim glacies cedit tepefacta cruore.
Dumque premit ſonipes duro ueſtigia cornu
Vngula perfoſſis heſit compreſſa pruinis
Nec peſtis lapſus ſimplex: abſciſa relinquunt.
Membra gelu: fractoſque aſper rigor ãputat artus
Bis ſenos ſoles totidem per uulnera ſæuas
Emenſi noctes optato uertice ſidunt.
Caſtraque præruptis ſuſpendunt ardua ſaxis.
Atuenus ancipiti mentem labefacta timore
Affatur genitorem: et rumpit mœſta querellas
Quis pœne modus aut pereundi terminus oro
Eneadis erit? et quando terraſque fretumque
Emenſis ſediſſe dabis? cur pellere noſtros
Ate conceſſa pœnus parat urbe nepotes
Alpibus impoſuit libyen finemque minatur
Imperio: caſus metuit iam roma ſagunthi
Quo troiæ extremos cineres ſacramque ruinam

VVA. BHSC. IyR_094

. Assaraci larem:ignem troianum asportatum ab ænea in italiã.Iuuena.Vbi q̃q̃ diruta seruat ignẽ troianũ:& uestã colit alba minorẽ.Assaracus genuit capyn:Capis anchisen. Anchises æneã. Troiæ secreta:palladiũ quod ĩ abdito loco seruabat:restitutũ a diomede ipsi æneæ:ut suo loco dicet. Da sedẽ genitor:petitio ẽ:& locus a iusto:q̃m satis iã:& plusq̃ satis errauerãt troiani:& pœnates satisque pœnaꝝ datũ iã erat ob perfidiã laomedontis. Iacere:quiescere. Paꝝ ne ẽ:hoc dicit ꝓpter Iunonẽ quæ troianos magno odio prosequebat. Exilia:ut cheronnesum:thraciã:epyrũ:macedoniam cretã:siciliam:strophades:aphricam. Pelle mœtus:uerba iouis ad uenerẽ:qbus ab ea remouet quod uel maxime timebat de mutatiõe.s.ĩperii hoc inqt iuppiter fixũ ẽ:& hoc bello explorare romanos decreui q iã uident ab auita degenerasse uirtute:& agere tempora obscura.i.uiuere sine laude:ut de ipsis nihil pœnitus diceret. cythera insula ad quã ueus nata ex spuma maris concha primum aduecta ẽ:& cytherea appellata. Mole martis:magnitudine ac difficultate belli.nã in aduersa fortuna homines cognoscunt.unde dicet alibi explorãt aduersa uiros. & Seneca dicit:Melius in malis sapimus. secũda rectũ auferunt:& Horatius in fine sermonũ:Sed conuiuatoris uti ducis ĩgeniũ res aduersæ nudare solent: celare secundæ. Spectare:cõsiderare & probare quid possint:& ualeant. Expendere:ponderare. Iuue.Expẽde anniballem quot libras ĩ duce sũmo inuenies. Ferri:armoꝝ:& uulnerum. Honori antiquo:non seruãt decoꝝ suũ: ut prisci romani fecerũt. Cruoris:quẽ libẽter effũdebat pro augẽdo ĩperio & laude consequẽda Sitiẽs:cupidissimus famæ & gloriæ: ad quã nati sumus Obscura: sine honor. Inglorius:sine gloria: ad quã illi prisci tota mẽte aspirabant. Mutũ æuum: ætatẽ de qua oẽs silẽt. Senescit:q̃m uerterãt se iã romani ad luxum:& sic senescebat uirtus:& uigebat uoluptas. Blãdo ueneno: uoluptate:qua nihil detestabilius eẽ põt. quippe ꝓpter illã res post hẽmus honestas.ea.n.præstrigens mẽtis aciẽ ad oĩa flagitia mortales ĩpellit:& q̃diu romãi uoluptatẽ aspernati sũt:quæ ẽ blandissima domĩa coꝝ ĩperiũ ac nomẽ toto orbe propagabat.Ideo exclamat Iuue.

A ssaracique larem et uestæ secreta feramus
D a sedem genitor.tutisque iacere parum ne est
E x silia errantes totum quesisse per orbem?
A n ne iterum capta repetentur pergama roma?
H is uenus et contra genitor sic deinde profatur.
P elle mœtus neu te tyriæ conamina gentis
T urbarint cytherea:tenet longumque tenebit
T arpeias arces sanguis tuus:ac ego martis
M ole uiros spectare paro atque expendere bello.
G ens ferri patiẽs ac læta domare labores
P aulatim antiquo patrum desuescit honori.
A tque ille haud unquã parcus pro laude cruoris.
E t semper famæ sitiens obscura sedendo
T empora agit:mutũ uoluens inglorius æuum
S anguine de nostro populus blandoque ueneno
D esidiæ uirtus paulatim euicta senescit.
M agnæ molis opus multoque labore parandum
T ot populos inter soli sibi poscere regna.
I amque tibi uenict tempus quo maxima rerum
N obilior sit roma malis:hinc nomina nostro
N on indigna polo refert labor:hinc tibi paulus
H inc fabius gratusque mihi marcellus opimis.
H i tantum parient latio per uulnera regnum.
Q uod luxu et multum mutata mente nepotes
N on tamen euertisse queant:iamque ipse creatus
Q ui pœnum reuocet patriæ latioque repulsum
A nte suæ muros carthaginis exuat armis.

Nunc patimur longæ pacis mala.Sæuior armis luxuria incubuit:uictũque ulciscit orbem.diuitiæ asiãnæ primã labem moribus romanis attulerũt. Nihil est tã mortiferum ingeniis q̃ luxuria inqt Sene. Veneno:q̃m uoluptates blãditiis suis necãt ingenia & desidiæ. ex quibus & ocio nascit uoluptas:ideo laborandum est ut uoluptatẽ expellamus. uirtus.n.circa difficile uersat:& a se uoluptates repellit:ut a rationis præscripto nõ discedat. Senescit:ideſt debilis fit:& superat a uoluptate: quoniã in locũ uirtutis uitiũ obrepit. ideo dicit Hora. in prĩo sermonum:In agris neglectis urendã filicem ĩnasci. Magnæ molis opus:romani ĩquit poscũt sibi imperiũ: quod difficillimũ est & multis laboribus parãdum. igit non ẽ incũbendũ uoluptati:& longæ desidiæ ĩdormiẽdum. Maxima reꝝ:caput orbis:ut nil maius roma ĩueniri posset. Sit nobilior:maioris noĩs & famæ. Malis:aduersa fortuna:q̃m uirtus ĩ ipsa difficultate nitescit:& perardua est cũ sit inertis tuta secare. Hic:ex istis malis ueniẽt romani ad sydera:& enumerat illos q in hoc secũdo bello punico clarue runt. Paulus æmilius q cecidit ad cannas. Fabius:maximus qui annibalem cunctando fregit. Marcellus:q primus ĩ italia docuit annibalẽ posse uici ad nolã. hic rettulerat tertia opima spolia ioui pheretrio:ut dictũ est. Mutata mẽte:qa degenerabũt ab illis & non erunt eiusdẽ mẽtis pro ampliando ĩperio.hoc maxĩe dicit ꝓpter tyrãnidẽ & feritatẽ.gai principis: & neronis. Nepotes: posteri. Ipse creatus:scipio.s.cui cognomen erit aphricano a deuicta aphrica. Pœnũ: annibalẽ.

UVA. BHSC. IyR_094

Hinc:ex his uictoriis. Tuis:romanis. Ex ī ſe curibus:prædicit Iuppiter uēturam eſſe gentē flauiam ex ſabinis:quæ romanū imperiū augeat. cures oppidū ſabinoꝝ ē. Veſpaſianus natus ē in quo dā uico prope reate ex patre ſabīo:a claudio prīcipe Narciſi gra legatus legonis ī germaniā miſſus eſt. inde in britāniam trāſlatus tricies cū hoſte conflixit:& uecten inſulā britāniæ proximā in ditionē redegit. Thylæ ē ultima inſularū oceani britanici quæ orchades uocantᵉ: caledōia ē ſylua britāniæ. inde britanni caledonii dicūtur de ueſpaſiano:ſic canit Valerius flaccus ī primo ſui opis:Tu que o pelagi cui rector aperti fama caledonius poſtq̄ tua carbaſa uexit oceanus phrygios prius ī dignatus iulos pro cōſul aphricā ītegerrīe adminiſtrauit. Inde miſſus ē in aſiā a Nerone ad compримendū iudeorū motū q rebellauerat. Inter alios legatos titū filiū aſumpſit & ut primū ī greſſus ,puinciā ē correpta militū diſciplina ciuitates ad officiū:fidēque reduxit. Inde romam rediit ad īperiū relicto illic tito filio: q hyeroſolyma expugnauit:quæ urbs iudeorum erat caput: lege tranquillum & ioſepū. Virtus celeſtis:gens flauia diuina quadam:& multū ſupra homines uirtute prædita. Effert ſe curibus: e ſabinia extollet ſe uſque ad aſtra propter res geſtas:cures ut dixi ē oppidū ſabinorū patria Numæ pōpilii. Augebit nomen iuli ſacris:nā īperatores ab iulo iulii dicebantᵉ: q ſacroſancti erāt: & eorū nomina in faſtis ſcribebantur.

H inc cytherea tuis longo regnabitur æuo.
E xin ſe curibus uirtus ſceleſtis ad aſtra.
E fferet:et ſacris augebit nomen iuli.
B ellatrix gens bacifero nutrita ſabino
H inc pater ignotam donabit uincere thilen
I nque caledonios primus trahet agmina lucos.
C ompeſcit ripis rhenum:reget impiger afros
P almiferamque ſenex bello domitabit idumen.
N ec ſtygis ille lacus uiduataque lumine regna
S ed ſuperum ſedes noſtroſque tenebit honores.
T um iuuenis magno præcellens robore mentis
E xcipiet patriam molem celſuſque feretur
E quatum imperio tollens caput:hic fera gentis
B ella palleſtinæ primo delebit in æuo.

primus fuit iulius cæſar beneficio nepotis & filii per adoptionem in numerum deorum relatus. de quo Papinius in prima ſylua:Qui feſſus bellis aſſertæ munere prolis: Primus iter noſtris oſtendit in æthera diuis. unde Ouidius in faſtis: Iuuenes illic & feſta domeſtica uobis: Sæpe tibi pater eſt:ſæpe legendus auus:Quæque ferunt illi pictos ſignantia faſtos:Tu quoque cum druſo præmia fratre feres. Iuli: a quo gens iulia originem habuit. Vnde Martialis naſciturum domitiani filium ſic alloquitur:Naſcere dardanio promiſſum nomen iulo. Bellatrix gens. T. flauius petronius autore Tranquillo municeps reatinus ex acie pharſalica fugiens domum ſe recepit. huius filius cognomine ſabinus apud heluetios publicum funus exercens diem obiuit. ſuperſtitibus uxore Veſpaſia polla quæ nurſiæ honeſto patre orta:patrem habuit ueſpaſianum pollionem:ex duobus liberis quorum maior ſabinus ad præfecturam urbis: minor ueſpaſianus ad conſulatum uſque proceſſit. Locus ad Sextum miliarium a Nurſia ſpeculum euntibus in monte ſummo appellatur ueſpaſiæ. Vbi ueſpaſianorum monumenta extant magnum iudicium ſplendoris familiæ:ac uetuſtatis. Bacifero ſabino:quoniam in ſabina eſt magna copia oliuarum & fructuum. Vnde Iuuenalis: Vſque adeo nihil eſt q̄ noſtra infantia cælum Hauſit auētini:baca nutrita ſabina. Sabino: municipio:ſiue fundo:aut oppido ſabinoꝝ: ut dicimus. Tuſculanum:formianum. Hinc:ex hac gente bellicoſa & ſabina. Pater:ueſpaſianus oſtendet romanis poſſe uinci britanniam: & thylen inſulam:in qua ſolſtitio æſtiuo nullas eē noctes Plinius ſcribit. cancri ſcilicet ſignū ſole tranſeunte:nulloſque contra per brumas dies. Ignotā: ſcilicet romanis ad eū diem. Caledonios: lucos: britannos. Primus: at cæſar prius traiecerat in britāniam: ſed non oēm inditionem redegit. Rhenum:rhenus fiuuius germaniæ ī rheticaꝝ alpiū uertice īacceſſo ac præcipiti ortus modico flexu ī occidētē uerſus ſeptētrionali oceano miſcetᵉ: quē ponit pro germanis quos ueſpaſianus compeſcuit miſſus illuc a claudio prīcipe. Aphros:qm̄ fuit illic procōſul. Idumen:idume eſt regio iudeæ maritima habūdans copia palmaꝝ. Vnde dicit Stra. hiericus ē campus iudeæ mōtibus circūdatus. In quo eſt palmetū ſpatio ſtadioꝝ centū:totum riguū:& hītationibus plenū: & palmæ illic ferūt optīas cariotides. eſt ēt illic uiridariū balſami: lege ioſepū. Noſtros honores:erit īquit deus ut nos ſumus. Tū iuuenis. i. Titus q fuit relictus a pre in iudea ad expugnationē hieroſolymorum:& qui in īperio romano patri ſucceſſit. ideo ait:Excipiet patriā molem. Robore mentis:magnitudine aī præſtans: quā Tito ſemp tribuit Ioſepus ſcribēs illum aliquādo quaſi inermē in medios irruiſſe hoſtes:& inclinatas acies aī robore ſubnixū reſtituiſſe. Itaque īquit ſi me nihil addentem obſequio:neque inuidia detrahentē: uerum dicere oportet ipſe cæſar titus. ſ. totā legionē bis periculo liberauit:atque ipſe caſtra muniendi copiā militibus præbuit. Equatū imperio caput. i. ea magnitudine aī erit ut īperis amplitudinē æquare uideatᵉ:& poſtea illud ſuſcipiet quod uirtute merebatur:quoniā non decet imperare niſi uirum omni uirtute præditum. Vnde dicit xenophon:Neminem imperare decet qui melior ſubditis non ſit. Fera bella:aſpera:& magnæ difficultatis, paleſtina eſt regio iudeæ: quam ponit pro omni iudea: quam iuuenis Titus ſubegit: & expugnauit hieroſolyma ſecundo anno principatus ueſpaſiani octauo die menſis ſeptembris.

UVA. BHSC. IyR_094

At tu trāſcendens: nunc de domitiano loquitur: quo imperante ſyllius floruit: domitianus a deuicta germania germanicus cognominatus ē: puer adhuc bello uitelliano confugit ī Capitoliū cū patruo ſabino: ac parte preſentiū copiaꝝ: ſed irrūpētibus aduerſariis: & tēplo ardēte apud edituū clā pnoctauit ac mātē iſiaci celatus habitu, i. līeo: ut ſcribit Tacitus quo iſidis ſacerdotes utebāt trāſtyberī ſe ad matrē cōdiſcipuli ſui cōtulit: latuitque apud eā. Viſus ē Domitiāus in illis primis ānis pugnare p ioue capitolino: cuius ædē a ſacrilego Vitellianoꝝ īcēdio defēdere uolebat: de quo Papinius ī Thebaide. Aut defenſa prius uix pubeſcētibus annis bella iouis: & Martialis: Prima ſuo geſſit p ioue bella puer. Auricomo batauo, i. ipſis germāis q nacti oportunitatē rebellarūt: qm̄ ueſpaſiāus apud alexādriā erat: & Titus ī iudea quo tēpore ueſpaſiāus petiliū cerealē q germaniā rexerat conſulē creauit deſtīauitque ī britaniā: q̄ audita rebellione germanoꝝ ī eos iā congregatos īpetū fecit: plurimos cecidit: alioſque ad fidē reuocauit. Interea domitiāus adoleſcens illuc pperabat: ut barbaros opprimeret: q̄ expeditiōis fama pculſi ei ſe dediderunt lucꝝ maximū arbitrantes priſtino iugo ſine ulla clade ſubiici. rebus igit compoſitis domitianus inſignis ætatē ſuperātibus factis: & patriū decus referentibus romā regreſſus ē. batauī ſūt populi īcolentes batuam inſulā rheni ut autor ē cæſar ī cōmētariis: & qa germāi p maiori parte hēnt capillos flauos: & aurei coloris: ideo batauos appellat auricomos. Tarpei ignes: incendiū in bello uitelliano.

A tu tranſcendens germanicæ facta tuorum
I am puer auricomo performidate batauo
N ec te terruerint tarpei culminis ignes.
S acrilegas inter flammas ſeruabere terris
N am te longa manent noſtri conſortia mundi.
H uic laxos arcus olim gangetica pubes
S ubmittet: uacuaſque oſtendēt bactra pharetras:
H ic et ab arctoo currus aget axe per urbem.
D ucet et eoos baccho cedente triūmphos.
I dem indignantem tranſmittere dardana ſigna
S armaticis uictor compeſcet ſedibus iſtrum.
Q uin et romuleos ſuperabit uoce nepotes.
Q uis crit eloquio partum decus: huic ſua muſæ
S acra ferent meliorque lyra cui ſubſtitit ebrus
E t uenit rhodopæ: phœbo miranda loquetur:
I lla etiam qua priſca fides ſtat regia nobis
A urea tarpeia ponet capitolia rupe.

Gāgetica pubes, i. indi & parthi. ganges ē fluuius īdiæ: orit ex caucaſo monte & flectit ad orientē: & mare uno alueo īgreditur q̄uis īdiæ fluuios magnitudīe ſuperet: cui ſecūdus eſt īdus. Tertius iſter germaniæ. quartus Nilus. Traianus prīus romanoꝝ imperatoꝝ uictricē claſſem egit per gangē. Adulat poeta Domitiano. nā id illi tribuit quod ē contra hiſtoriæ ueritatē: quoniā de populis ad orientē nunq̄ triūphauit. Scribit Trāquillus Vologeſū parthoꝝ regē auxilia aduerſus alanos: ducēque alterꝝ ex ueſpaſiani filiis depopoſciſſe: domitianūque oī ope contēdiſſe ut ipſe mitteret: ſed non īpetrauit. parthi uenerāt in aīcitiā romanoꝝ tēpore auguſti: cui remiſſerūt uexilla craſſo ablata. hoc igit q̄d auguſti auſpiciis ac uirturibus debet: domitiano Syllius aſcribit. Laxos: remiſſo neruo, i. non tētos. bactra ciuitas caput bactrianæ regionis ī oriēte: bactrianos ponit p parthis q ultra euphratē terminū romani imperii hītabāt. Ab axe arctoo: ſeptētrione. Domitianus expeditiones partī ſponte ſuſcepit: partī neceſſario: ſponte ī dacos neceſſario. unā in ſarmatas legione cū legato ſimul cæſa. In dacis duas: primā appio ſabino proconſulari oppreſſo: ſecūdā cornelio fuſco præfecto prætorianaꝝ cohortiū: cui belli ſūmā commiſerat. de quo luue. Et qui uulturibus ſeruabat uiſcera dacis Fuſcus marmorea meditatus prælia uilla. da cattis. daciſque duplicē triumphū egit. de ſarmatis laureā ioui capitolīo rettulit. bellū ciuile motū a. L. Antonio ſuperioris germaniæ præſide confecit abſēs. Triumphū domitiani de populis ad ſeptētrionem elegantiſſimo carmīe celebrauit ſtella patauinus. Baccho cedēte: q triūphauerat de Indis. Vnde canet ī fīne operis: Qualis odoratis deſcēdens liber ab indis: Egit pāpineos frenata tygride currus. Tranſmittere dardana ſigna, i. uexilla romana: quæ nolebant admittere ipſi germani ex ſarmatæ quos uicit & iſtrū ponit pro ipſis germanis: ſarmatis: & dacis. Quin & romuleos: laudat eloquentiam domitiani. de quo Fabius libro. x. ſic ſcribit: hos noīamus: quia germanicū Auguſtū ab iſtitutis ſtudiis deflexit cura terraꝝ. parūque his uiſū eſt eē eum maximū poetaꝝ. quid tn̄ his ipſis eius operibus inque donatus īperio iuuenis ſucceſſerat ſublimius. doctius oībus denique numeris præſtantius. quis enim caneret bella melius: q̄ qui ſic gerit. Quem præſidentes ſtudiis deæ propius audirent: cui magis ſuas artes aperiret familiare numen mineruæ. Voce: eloquentia. Quis: quibus: īdeſt ſuperabat oīs romanos claros eloquio. Sua ſacra: ſua numīa & cātus pierii ſuauitatē & ſplendorem. Lyra, i. ipſo orpheo qui ſono lyræ alliciebat ſaxa: & ſiſtebat ānes. orpheus fuit filius callio pes regiæ muſaꝝ & eagri regis thraciæ. hebrus fluuius thraciæ. rhodope mons. Illa ēt qua priſca fides: illa īquit iuppiter fides domitiani quæ prius pro nr̄a regia pugnauit bello uitelliano ponet aurea capitolia in tarpeia rupe. plurima & ampliſſima opera incendio abſumpta Domitianus reſtituit: in quibus & capitolium quod rurſum arſerat: nouam etiam exornauit ædem in capitolio ioui cuſtodi: & imaginem ſuam in eius ſinu dicauit. Priſca regia: uetus tēplum capitolinum.

UVA. BHSC. IyR_094

Senectã:uixit Domitianus annos.xlv. Beatas:fœlices te ĩperãte.laus domitiaui a iuſtitia. Quiri nus:romulus dabit tibi locũ:& eris ĩter patrẽ Veſpaſianũ ac Titum. Siderei nati:huius meminit Martialis:Naſcere dardanio promiſſũ nomen iulo. Dũ pandit ſeriẽ:redit ad hiſtoriã poeta nar rans iter annibalis per prona alpiũ uerſus italiã uſque ad taurinos cãpos. Seriẽ:ordinẽ rerũ futu rarũ.i.fata ipſa:biduũ in iugis ſtatiua habuit annibal:& data militibus quies. Iuméta aliquot pro lapſa e rupibus ĩ caſtra peruenerũt:inde mouit copias:quibus e colle italiã & circũpadanos oſtẽdit. dicens cætera procliuia fore:& ſic ad rupẽ inacceſſam peruẽit. Lapſantẽ: labentẽ.uia quippe lubrica erat:ut ne que ueſtigia firmare poſſẽt:neque ĩgre di. In uia deuexa prona ipſaq; alpiũ. Niſu:dubio & labẽti conatu. Mina ci prærupto.i.quadam altitudine quæ minari uidebaẽ. Prona:deuexa loca: & alta. Obuia:oppoſita tranſeũtibus. Cautibus.i.ſuo ſaxo. cautes dicũtur ſaxa. hæc rupes anguſta erat:atque ita rectis ſaxis:ut ægre expeditus miles tẽ tabũdus manibuſque retinẽs uirgulta ac ſtirpes demittere ſe ſe poſſet.natura locus iã ãte præceps. recẽti terræ lapſu ĩpeditus ĩ mirandã admodũ altitudi nẽ prærupтus erat. Robora ferre: cũ cedendũ eẽt ſaxũ arboribus circa deie ctis detruncatiſque ſtruẽ ingentẽ faci unt eãque ſuccẽdunt auxiliãte uento: ardẽtia ſaxa ĩfuſo aceto putrefaciunt. Ita torridã incẽdio rupẽ ferro pãdunt. quatriduũ ſuper rupẽ conſumptũ eſt. Denſiſſima montis:montẽ denſũ ar boribus. Sylua:lignis:arboribus. Re ſoluto põdere:ſaxo putrefacto igni ace toque. Regno latini:italiam: in latio quippe regnauit Latinus:& ĩ latio ẽ ro ma caput italiæ. Cãpis taurinis:tauri ni ſũt ĩ latere alpiũ quod uergit ad ita liam ſupra papiã:& adhuc ẽ illic oppi dum Turinũ. Ductor:annibal caſtra mẽtatus ẽ in taurinis cãpis. Interea uo ces iouis:dũ in cãpis taurinis ãnibal ſta tiua hẽt boſtar ab oraculo rediẽs attu lit ſortes iouis hãmonis:& nactus opor tunitatẽ poeta deſcribit ſyrtes: templi originẽ & ritus ſacrorũ. Oracula:ſor tes. oraculũ ẽ ut finit Sene. uolũtas di uina hoĩs ore enũciata. Emẽſis:ſupe ratis itinere. Harenis: nã illic ſũt ſyr tes per quas iter fecerat boſtar. Maxĩæ belidæ:uerba boſtaris ad annibalem:a quo captat beniuolẽtiam: eũque a ſtu dio ac pietate erga patriã celebrat. Be lidæ:annibal q ducis originẽ a belo. Seruitiũ: ſeruitutẽ. Dextra: robore: ac bello. Syrtis:Salu.ait duas eẽ ſyrtes quibus nomen ex re inditũ eſt. ſyro.n. ſignificat traho:& hæc loca trahũt ad ſe harenas. duo ſunt ſinus prope in ex trema aphrica ĩpares magnitudĩe:pares natura:quorũ proxĩa terræ præalta ſũt:cætera ut ſors tulit alta: alia in tẽpeſtate uadoſa. nã ubi magnũ mare: ac ſæuire uẽtus cœperit:limũ:harenaſque:& ſa xa ingẽtia fluctus trahũt. ita facies locorũ cũ uẽtis ſimul mutaẽ. Tellus:quæ ẽ uiolentior & pericu loſior ipſis æquoribus.i.ipſa aqua. maiorem inqt laborẽ paſſi ſumus ĩter harenas ſyrtiũ:q̃ in aqua profunda. Pene hauſit:abſorbuit:accepit. Ad finẽ cœli:deſcribit ſyrtes quæ a meridie uſque ad occaſũ protẽdunt. Finẽ:occaſũ. Medio orbe:meridie. Squalẽtes:ĩculti nõ hĩtati. Tumultũ:nã ẽ illic magna planities:aggregant uẽtus harenæ:q̃ poſtmodũ ad tẽpus q̃ſdã ũcluti ualles cõſtituũt.

ET iunget noſtro templorum culmina cœlo.
TUnc o natæ deum diuoſque daturæ beatas
IMperio terras patrio rege:tarda ſenectam
HOſpitia excipient cœli ſolioque quirinus
COncedet:mediumque parens fraterque locabũt.
SIderei iuxta radiabunt tempora nati.
DUm pandit ſeriem uenturi iuppiter eui.
DUctor agenoreus tumulis delatus iniquis
LApſantem dubio deuexa per inuia niſu
FIrmabat greſſum atque humẽtia ſaxa præmebat
NOn acies hoſtis ue tenet:ſed prona minaci
PRærupto turbat et cautibus obuia rupes.
STant clauſi: merentpue moras:et dura uiarum.
NEc refouere datur torpentia membra quiete.
NOctem operi iungunt:et robora ferre coactis
APproperant humeris:ac raptas collibus ornos:
IAmque ubi nudarunt ſylua denſiſſima montis.
AGgeſſere trabes rapidiſque accenſus in orbem
EXcoquitur flammis ſcopulus:mox proruta ferro
DAt gemitum patiens reſoluto pondere moles.
AHtque aperit feſſis antiqui regna latini.
TIs tandem ignotas tranſgreſſus caſibus alpes
TAurinus ductor ſtatuit tentoria campis:
INterea uoces iouis atque oracula portans
EMenſis aderat:garamantum lætus harenis
ЬOſtar et ut uiſo ſtimulabat corda tonante
MAxime belidæ patriis qui mœnibus arces
SEruitium dextra: libycas penetrauimus oras.
NOs tullit ad ſuperos perfundens ſydera ſyrtis.
NOs pœne equoribus tellus uiolentior hauſit.
AD finem cœli medio tenduntur ab orbe
SQualentes campi:tumulum natura negauit
IMmenſis ſpatiis niſi quem caua nubila torquẽs

UVA. BHSC. IyR_094

Turbo:tempestas & pcella. Impacta:impulsa & adacta in aggeres aphricus spirat ab occidẽte uer
sus austrũ,chorus aũt uersus septẽtrionẽ. Truces:seuientes flamine. Capientẽ prælia:latissimũ si
ue aliquo montis obstaculo. Vnde illic possunt uenti confligere. Montes:aggeres harenarũ. Has
stituunt in sicco. Gneo seruio &. C. sempronio consu. iter uada syrtium classis romana tuto nauiga
uit. Obseruatis astris:nã interdiu confundit iter:qppe oia uident esse plana & similia:tamen non

C onstruxit turbo impacta glomeratus harena:
V el si perfracto populatus carcere terras.
A fricus aut pontum spargẽs super ethera chorus
I nuasere truces capientem prælia campum.
I nque uicem ingesto cumularunt puluere mõtis
H as obseruatis ualles enanimus astris.
N anque dies cõfundit iter:peditemque profũdo
E rrãtem campo:et semper media arua uidentem.
S idoniis cynosura regit fidissima nautis.
V erum ubi defessi lucos nemorosaque regna.
C ornigeri iouis:et fulgentia templa columnis:
A duenimus:magnisq; læta fronte sacerdos.
E xceptos hospes tectis inducit arisbas:
S tat phano uicina nouũ et memorabile lympha:
Q uæ nascente die quæ deficiente tepescit.
Q uæque riget:medium cum sol accẽdit olympũ.
A tque eadem rursus nocturnis feruet in umbris.
T um loca plena deo dites sine uomere glebas.
O stentat senior:lœtaque ita mente profatur.
H as umbras nemorum et cõnexa cacumina cœlo.
C alcatosque ioui lucos præce bostar ad ora.
N am cui dona iouis non diuulgata per orbem.
I n gremio thebes geminas sedisse columbas?
Q uarum chaonias pennis quæ contigit oras:
I mplet fatidico dodonida murmure quercum.
A t quæ carpathium super equor uecta per auras
I n libyen niueis tranauit concolor alis
H anc sedem primo cythereia condidit ales.
H ic ubi nunc aras:lucosque uidetis opacos.
D uctore electo gregis admirabile dictu:
L anigeri capitis media inter cornua perstans:
M armaricis ales populis responsa canebat.
M ox subitum nemus atque annoso robore lucus
E xiluit:qualesque premunt nunc sydera quercus
A prima uenere die:prisco inde fauore.

ubique est eadẽ ꝓfunditas aquæ: ideo
opus est prius obseruare illos canales:&
ualles. inde dirigere iter certũ obseruã-
do astra & sic pedites ne incidãt in loca
uadosa. obseruãt igit noctu cynosuram
duæ sũt arcti maior & minor quæ dici-
cynosura. maior uero helice: phenices
primi obseruauerũt cynosurã quæ cer-
tius iter præbet nauigãtibus & ambulã
tibus ꝑ loca uadosa. Sidoniis: phenis-
sis. Stat fano uicina nouum: describit
naturã fõtis uicini tẽplo iouis: est tamẽ
hæc historia:quoniã apd garamãtes fõs
ẽ in die tã frigidus ut non bibatur:tam
feruidus noctu ut non tangat. No-
uum. i. res noua & mira. Dites:fertiles
sine cultura. Has umbras nemoꝝ:uer
ba sacerdotis harisbæ ad bostarẽ. Cõ
uexa:erecta in altũ & concaua. Nã cui
dona iouis. q. d. nemo est q hæc ignoret
colũbas. s. ex ægypto uolantes constitu-
isse oracula iouis ammonis & dodonei
ãmonis oraculũ ut asserebãt ægyptii sa
cerdotes autore herodoto sic fuit cõsti-
tutũ: duæ mulieres a phenicibus ex the
bis ægyptiis abductæ fuerũt: quaꝝ alte-
ra in libyam ꝓuenit: altera ĩ græciã utra
que constituit oracula in illis locis. Sa-
cerdotes aũt dodonei sic dicebant: duæ
colũbæ nigræ ex thebis ægyptiis uolaue
runt quaꝝ altera ĩ molossis ex fago mo
nuit uoce hũana illic habẽdum eẽ ora-
culũ iouis: altera idẽ fecit ĩ libya. Vbi ẽ
hãmonis oraculũ sacratũ. ego aũt inqt
herodotus sentio duas puellas a pheni-
cibus uẽditas fuisse quaꝝ altera ĩ tespro
tis serua ad fagũ tẽplum iouis erexit: al
tera itẽ in libya. colũbas appellatas ꝑ
barbarã linguã. & loquutas hũana lin-
gua: cũ deposita barbarie ita loq cœpe-
runt ut itelligerent. Cui nõ diuulga-
ta. s. sunt q̃si dicat oẽs sciũt non ĩterro
gatiue positum semper includit affir-
mationem num uero negationem.
Thebes:ægyptiæ scilicet quoniam sunt
& thebe boetiæ. Chaonias oras:epyro
ticas. chaones sũt antiq hĩratores epyri
apud quos erat oraculũ iouis dodonei.
Dodonida quercum: patronymicum
est a sylua dodona epyri. At quæ car
pathium:mare carpathiũ est ante ægy
ptum denominatum a carpatho insula
quod extenditur rhodum usque & cy-
prũ. Cõcolor:eiusdẽ coloris cuius erat
illa quæ uolauit in epyrum. Ales cythereia:colũba dicata ueneri ũde ẽ distichon Martialis. Ne uio
les teneras pre duro dẽte colũbas. Tradita signidiæ sũt tibi sacra deæ. Ductore lanigeri capitis:ari
ete. i. sedit iter cornua arietis dabatque respõsa. aries ẽ ductor ouiũ sub cuius effigie colebat luppr.
Marmaricis:libycis. Mox:statĩ emersit hoc nẽus qd cernis inqt Arisbas. Prisco pauor: ãtiq uenera

UVA. BHSC. IyR_094

tione. Niuea:quoniã ſacerdotes habebant ueſtes ex lino:& xilino ut dictũ eſt. Colliſis: inuicẽ impactis. Maior nota:ideſt uoce humana maiore.i.diuino ſpiritu loquutus eſt ſacerdos. Tenditis in latium:uaticiniũ ſacerdotis ad pœnos tendentes in latium. Prolẽ aſſaraci:romanos q originẽ habuerunt ab ænea nepote aſſaraci. In latus heſperium:italũ ideſt uideo martem iã parare currus ſuos ad bellum:& eius equos efflare ignem in italiam. Tu qui:uertit ſermonẽ ad annibalem qui miſſe rat boſtarem ſciſcitatum mẽtem iouis cornigeri:tu inquit q ſcire cupis finem huius belli eas in apuliam:& ibi delebis exercitum romanũ.

Extrema fati:finem & diſpoſitionem fatorum. Claro labori: quoniam uirtus circa difficile uerſaẽ: & labores nutriunt animos generoſos:& hoĩes claros reddunt ideo ab effectu claros labores appellat.Illud ſane ſciendum eſt iquit cyrus apud xenophontẽ eo bona maiorem afferre lætitiam quo magis quis labore antecedẽte ad ea pueniat. labores enim obſonium ſũt bonis uiris. Aetoli ductoris: diomedis qui cõſedit ĩapulia. Iapyga: appulum ubi fuit pugna cannenſis. Augebis auos: nobilitabis carthaginenſes ea pugna & nemo erit poſtea qui ſic alte uulneret italiam. Dardana regna:italia & romana. Pubes ſaturnia: iuuẽtus itala a ſaturno q regnauit ĩ latio.cura dicitur q̃ cor urat & ſupprimit exitum annibalis: ita uolẽte iunone:ne ceptis ille abſiſteret. Dũ carpet ſuperas auras:dum uiuet. nã romani uſque ad mortem perſequuti ſũt annibalem qui moriturus dixit.libere/mus romanos tanta ſollicitudine ac cura. Lætis:annibali & militibus. Propioris pugnæ: quoniã paulo poſt ad Ticinum cũ ſcipione pugnatum eſt a pœnis felici marte.

A rbor numen habet:coliturque tepentibus aris.
D umque ea miramur ſubito ſtridore tremendum
I mpulſæ patuere fores:maiorque repente.
L ux oculos ferit:ante aras ſtat ueſtæ ſacerdos:
E ffulgens niuea:et populi concurrere certant.
I nde ubi mandatas effudi pectore uoces:
E cce intrat ſubitus uatem deus:alta ſonoro.
C olliſis trabibus uoluuntur murmura luco.
A c maior nota iam uox prorumpit in auras.
T enditis in latium:belloque agitare paratis
A ſſaraci prolem libyes cepta aſpera cerno:
G radiuumque trucem currus iam ſcandere:et atrã
I n latus heſperium flammam expirare furẽtis
C ornipedes:multoque fluentia ſanguine lora
T u qui pugnarum euentus:extremaque fati.
D epoſcis:claroque ferox das uela labori:
I nuade ætoli ductoris iapiga campum.
S idonios augebis auos:nullique relinques.
A ltius auſoniæ penetrare in uiſcera gentis:
D onec uicta tibi trepidabunt dardana regna.
N ec ponet pubes unq̃ ſaturnia curam
D um carpet ſuperas in terris annibal auras.
T alia portabat letis oracula boſtar.
I mpleratque uiros pugnæ propioris amore.

PETRI Marſi interpretatio ĩ quartũ uolumen ſyllii italici.

AMa per auſoniæ: territi ſunt romani cum accepiſſent annibalem alpes munimentum italiæ cum exercitu tranſcendiſſe:& iam urbes italas obſideri omnes oppidani muros uetuſtate collapſos reſtituentes arma ad bellum undique comparabant.interea.P.Cor. Scipio conſul rediens e maſſylia quo tranſmiſerat per oram liguſticam cum padum traieciſſet annibali deſcendẽti ex alpibus ad ticinum occurrit: & cum eo infœlici marte pugnauit poſtea impar pœnonorum equitatui ad trebian ſe recepit:& in ædito loco caſtra muniuit eius collega ſẽproniusgracchus monitus a ſenatu ut rei publicæ labãti opẽ ferret e ſicilia celeri nauigatione arimi num inde in caſtra ad collegã uenit auiduſque pugnæ uir inconſultus ab annibale uincitur:qui mouens inde infeſto agmine:ac maximis difficultatibus ſuperato appennino ad lacum peruſinũ contendit. hæc ſyllius canit ĩ hoc uolumine.

Ama per auſoniæ turbatas
ſpargitur urbes:
Nubiferos montes et ſaxa
minantia cœlo.

A ccepiſſe iugum:penoſque per inuia uectos.
A emulaque herculei iactatur fama laboris:
D eſcendiſſe ducem diros canit improba motus.
E t gliſcit greſſu:uolucrique citatior euro:
T errificis quatit attonitas rumoribus arces.

Nubiferos montes: alpes altiſſimas & nubibus obductas. Iugum: imperium punicum id eſt ſuperata iam eſſe ſaxa illa imperuia a pœnis. Herculei laboris:quoniam hercules ante tranſcenderat alpes:emulus dicitur eiuſdem rei ſtudioſus. Improba: ſcilicet fama. Gliſcit:creſcit eundo.

UVA. BHSC. IyR_094

Auſtruit auditis:adiungit aliqua his quæ audiuit. Per inania rerum:per res uanas. Paſcere: nutrire:& augere:pauor eſt metus mentē e ſuo loco mouens. Amento:uocamus amentum illud paruū ſorum quod iaculo admetitur ut illo melius impellat. Saxo:cote exacuit. Obiices: robora quæ obiiciuntur portis. Timor haud ſegnis magiſter:q docet hominem non debere eſſe ſegnem ī rebus dubiis:ſed īduſtriū. Larē:uillā. Vltima fila:ſenes extrema iā ætate laborātes. Non æquo ordīe: Vir,ſequiturque patrē nō paſſibus æquis. Nec poſcitur autor:non quærebāt autorē illius rumoris:

A uſtruit auditis docilis per inania rerum.
P aſcere rumorem uulgi pauor:itur in acris.
B ellorum raptim curas:ſubitusque per omnem:
A uſoniam mauors ſtrepit:et ciet arma:uiroſque:
P ila nouant:ac deterſa rubigine ſeuus.
I nduitur ferro ſplendor:iuuenumque repoſtæ.
I nſtaurāt galeæ coni decus:haſta iuuatur:
A mento:renouantque noua fornace bipennes
C onſeritur tegmē laterum impenetrabile multas
P aſſurus dextras:atque irrita uulnera thorax.
P ars arcu inuigilant:domitat pars uerbere anhelū
C ornipedem in gyros:ſaxoque exaſperat enſem.
N ec non et muris quibus eſt luctata uetuſtas:
F erre moratur opem:ſubuectant ſaxa cauaſque
R etractant turres:edit quas longior ætas.
H inc tela accipiunt arces:et robora portis.
E t fidos certāt obices accerſere ſylua.
C ircundant foſſas:haud ſegnis cuncta magiſter.
P recipitat timor:ac uaſtis ttepidatur in aruis:
D eſeruere larem:portant ceruicibus egras.
A ttoniti matres ducentiſque ultima fila.
G randeuos rapuere ſenes:tum crine ſoluto
A nte agitur coniunx: dextra leuaque trahuntur.
P arui:non equo comitantes ordine nati.
S ic uulgus traduntque metus:nec poſcitur autor.
A t patres quanq̄ exterrent immania cepta.
I nque ſinu bellum atque alpes et peruia ſaxa
D ecepere tamen crudam contra aſpera mentē.
E t magnos tollunt animos:iuuat ire periclis
A d decus:et dextra memorandum condere nomē
Q uale dedit nunq̄ rebus fortuna ſecundis:
S ed libyæ ductor tuto fouet agmina uallo
F eſſa gradum multoque gelu torpentia neruos.
S olandique genus letis oſtentat ad urbem
P er campos ſupereſſe uiam romamque ſub ictu.
A t non et rerum curas conſultaque belli.
S tare probat:ſoluſque nequit perferre quietem.
A rmiferæ quondam priſca inter tempora gentes

uerū oēs credebant fugiendoque terre bant alios. At prēs:ita uulgus & agre/ ſtes faciebant:ſed ſenatores erecto con/ tra aſpa aīo de ſūma rerū conſultabāt: qui periculis gaudebant ut fortitudinis laudē conſeq poſſent. Laus igitur eſt ro manorum a magnitudine animi. Im mania cepta:tāta belli initia:& amiſſio alpium ſinu in gremio italiæ. Crudā: fortem ac malis inſuperabilem ut dece bat uiros fortes & illos quoq; ars militia erat:& martē genti inſcribēbant. Ad decus:ueræ fortitudinis laudē quæ cir/ ca picula uerſatur;atque dolores. Cō dere nomen dextra:parare famā bello & uirtute in tātis difficultatibus. Re/ bus ſecundis:quoniā rebus ad libidinē noſtrā fluentibus aī ad luxum uertunt in rebus aūt duris generoſa natura ī al/ tum euolat & ueræ uirtutis laudē con/ ſequit. Sed libyæ ductor: annibal mi lites ſuos torpentes mēbra uallo & quie te refouebat eoſque ſolabat dicens iam omnē difficultatē ſuperatā eſſe romā/ que iam haberi ſub ictu. & ad eam iter eſſe p campos: & cū gallos ad defectio/ nē ſollicitaret Scipio aduenit. Feſſa gradum defatigato & quæ ingredi neq bāt pp difficultates acceptas ī alpibus.

Torpentia neruos: habētia neruos cō tractos:& torpentes pp frigora & niues alpinas. Per cāpos:ut non timerent al teras alpes,ueq; ſupererat appenninus.

Stare:ceſſare hærere illic. Armifere quondā:galli tenuer magnam italiæ p tem ultra padū circa placentiam & cre monam uerſus ligures & rubiconē: alii erant boi alii ſenones: qui romam cepe runt obſederuntque capitolium boioꝝ centum:& .xii. tribus fuerunt qui extin cti fuerunt paulo ante tempora tyberii cæſaris boi defecere ad annibalē ſed ce ler aduentus ſcipionis eos repreſſit:qui e maſſylia genuam tranſmiſerat. Inde piſas,ubi accepto exercitu a Manlio: & Attilio prætoribus hoſtibꝰ occurrit. he lico heluetius autore Plynio fabrilem ob artem romæ commoratus remeans in patriam attulit caricas: uuas: ole/ um:& uinum optimum,unde galli dul cedine allecti ī italiam ſe ſe effuderūt.

UVA. BHSC. IyR_094

Beatas:opimas & fertiles ſedes italiæ. Pepere manu:effecerũt ꝯbus a ſe geſtis ut timereꝫ. Impia: quoniã ceperũt urbẽ & ioui capitolino bellũ ĩtulere. Quirites:romani quos ceperunt ſenones. In ania corda:uana:& ſine fide. Sollicitat:ad defectionẽ.ſ. Fluxã morũ:gentẽ mutabilẽ boioꝝ.ſ.& habentẽ mores ĩſtabiles:quoniã defecerãt ad pœnos:& anteꝙ alpes trãſcenderet annibal boiorũ legatio ad eũ miſſa ẽ pollicens boios futuros duces itinerũ & belli ſocios. Iã conſul: Scipio iã e maſſylia redierat. Phocaicis:maſſylienſibus quoniã maſſylia condita fuit a phorcẽſibus. Diuerſũ labo

rẽ:quoniã annibal ĩ alpibus.ſcipio ĩ mari laborauerat. Signũ furoris:claſſicũ & ſignũ pugnæ:erat ẽt prælii ſignũ tunica rubra poſita ꝑ tabernaculo ducis. Vnde dicit Plu.in Pompeio extẽplo cæſar tunicã rubram poni iuſſit.hoc.n.romanis pugnæ ſignũ eſt cũ id milites cõſpexiſſent cũ clamore:atque alacritate dimiſſis tẽtoriis ad arma cucurrerunt: paludamenta ẽt conſulũ coccinea erãt.

Debellata ꝑcul: uerba annibalis ſuos ad operã nauãdã hortãtis ne.ſ. poſt tot uictorias ĩ ultimo actu ꝑdant decoꝝ & oĩa quæ felici euẽtu geſſerãt commemorat ab colũnis herculeis uſque ad cãpos taurinos ĩ qbus caſtra hẽbat.ſic ait apd̃ liuiũ ab herculis colũnis ab oceano terminiſque ultimis terraꝝ ꝑ tot ferociſſimos hiſpaniæ populos uincẽtes huc ꝑueniſtis pugnabitis cũ exercitu tyrone: hac ipſa æſtate cæſo uicto circũſeſſo a gallis ignotoque adhuc duci ſuo: ignorantique ducẽ. Iberis:hiſpanis. Numeroſa agmina:magnũ exercitũ. Nõ aſpnatos iuſſa: dicebat annibal rhodanũ & pyreneos montes non eẽ aſpnatos iuſſa ſua.q.d.oĩa ſub iugũ miſimus:tm̃ italia ſupeſt igit̃ totis uiribus adnitẽdũ ẽ ne incaſſũ laboraſſe uideamur: & ut finẽ conſequamur cuius cã tanti motus excitati ſunt. Celtas:gallos. Amphitrioniadæ: herculi.i.uos armati tranſcendiſtis alpes quæ fuerũt herculi magnus labor & duxiſtis equos ĩ iugũ alpium cum prius homini expedito uix preberent iter:itaque debetis aĩos colligeꝛ: & arguit ab honeſto: ide ab utili cũ hic labor ſit daturus italiã belli præmiũ. Equitẽ:equũ habẽtẽ inſeſſorẽ antiq ut autor ẽ macrobius ut hoĩem equo inſidẽtẽ ita & equũ cũ portaret hominẽ eqtẽ dixerũt Vir.atque eqtẽ docuere ſub armis inſultare ſolo & greſſus glomerare ſuperbos. Ad pulchra diſcrimina: ad pugnã qua hoĩes fiũt clariores & pulchrũ ẽ pugnaꝛ ꝑ patria & mori ſi patris ſalus requirat. Hoſtem miles habes:oratio ſcipionis conſulis ad ſuos milites quibus oſtendit minimo conatu hoſtes niuibus & glacie confectos uinci poſſe eoſque hortatur ut pro comuni ſalute contra barbaros totis uiribus adnitantur cautibus ſaxis alpinis. Egre: cũ difficultate ambulantem.

A uſonium inuaſere latus:ſedeſque beatas.
E t metui peperere manu:mox impia bella:
T arpeius pater et capti ſenſere quirites.
H ic dum ſollicitat donis et inania corda.
A c fluxam morum gentem fouet armaque iũgit.
I am conſul uolucri perue ctus littora claſſe:
S cipio phocaicis ſeſe referebat ab oris.
I ngenteſque duces pelagi terræque laborem:
D iuerſum emenſos propiora pericula uallo.
I ungebãt:magnæque aderant primordia cladis.
N anque ut collatis admoto conſule caſtris:
S uſtulerat fortuna moras:ſignumque furoris
A ccenſæ uiſo poſcebant hoſte cohortes.
D ebellata procul quæcunque uocantur iberis:
I ngenti tyrius nemoroſa per agmina ductor.
V oce ſonat non pyrenem rhodanũ ue furentem:
I uſſa aſpernatos: rutulam fumaſſe ſagunthum.
R aptum per celtas iter:et qua ponere greſſum:
A mphitryoniade fuerit labor iſſe ſub armis.
P enorum turmas:equitemque per ardua uectum
I nſultaſſe iugo et fremuiſſe hinnitibus alpis.
C ontra pulchra ſuos uocat ad diſcrimina conſul
H oſtem miles habes fractum ambuſtũque niuoſis
C autibus:atque ægre torpentia membra trahentẽ
E n age qui ſacros montis rupeſque profundas:
T ranſiluit:diſcat quanto ſtat celſius arce.
H erculea uallum:et maius ſit ſcandere collis
A n noſtros rupiſſe globos:det inania famæ.
D um magna fuſo pugna retroque ruenti:
Q ua uentum eſt obſtẽt alpes:ſuper ardua ductũ

En age:hortantis eſt.parate inquit animos ad pugnam ut annibal qui gloriatur tranſcendiſſe alpes diſtat plus eſſe ſuperare romanos quam montes:& plus eſſe ſuperare uallum romanorum & maioris difficultatis quam arcem herculeam ideſt ſagunthinam. Sacros montes:alpes intactas: quas natura uidebaꝛ oppoſuiſſe hoſtibus ne italia bello hoſtili atque externo q̃tereꝛ. Profundas: altas

Vallum:noſtrum ſcilicet ideſt diſtat pœnus difficilius eſſe ſuperare caſtra romana quam alpes niuoſas. Celſius:altius & ſuperatu difficilius arce herculea ideſt ſagunto condita ab hercule. Colles:alpes & pyreneos montes. Det inania famæ:extenuat id quod negare non poteſt ſcipio & detrahit annibali qui quadam inani fama gaudebat ſe.ſ.potuiſſe alpes tranſcendere. Inania: res inutiles & uanas extollat. Famæ:ad famam iactet inquit ſe tranſcendiſſe alpes dummodo a nobis uictus non habeat quo confugiat:& fugere uolenti alpes ipſæ obſtent ac manus noſtras effugiat.

UVA. BHSC. IyR_094

HISCEHCPAVASILEIPEVHQVAALHQCAADITINGIDITICSC

Huc egere dei:latios ut ſanguine fines
Imbueret:telluſque hoſtilis conderet oſſa.
Scire libet nouа nunc nobis atque altera bellum:
Carthago an ne eadē mittat quæ merſa ſub equor
Gatis inter uaſto iacet obruta ponto.
Æc ait:atque agmen ticini flectit ad undas.
Æruleas ticinus aquas et ſtagna uadoſo:
Erſpicuus ſeruat turbari neſcia fundo.
Et nitidum uiridi lente trahit amne liquorem
Ix credas labi ripis tam mitis opacis.
Argutos inter uolucrum certamine cantus
Omniferam ducit lucenti gurgite lympham.
Iamque ſub extremum noctis fulgētibus umbris
Lux aderat:ſomnuſque ſuas confecerat horas.
Explorare locos conſul colliſque propinqui:
Ingenium et campis quæ ſit natura parabat
Ar ſtudium peno:ſimileſque in pectore curæ.
Ergo aderant rapidis equitum comitantibus alis.
Ierum ubi commoto docuerunt puluere nubes
Hoſtē ferre gradū:et propius propiuſque ſonoro:
Quadrupedum cornu tellus gemit:ac ſimul acer
Incentum lituos hinnitus ſcuit equorum
Arma uiri rapite arma uiri:dux inſtat uterque.
Ambobus uelox uirtus geminuſque cupido
Audis:et ad pugnas martemque inſania concors
Haud mora iam tantum campi dirimebat ab ictu
Quantum impulſa ualet:cōprendere lancea nodo
Cum ſubitum liquida nō ullis nubibus æthra
Augurium mentes oculoſque ad ſydera uertit.
Accipiter medio tendens a limite ſolis
Dilectas ueneri notaſque ab honore diones.
Turbabat uiolentus aues:atque unguibus idem.
Idem nunc roſtro:duris nunc ictibus alæ.
Ter quinas dederat ſeua inter uulnera lœto
Nec finis ſatieſue noui ſed ſanguinis ardor.
Liſcere:et urgebat trepidam iam cede priorum.
Incertamque ſuge pluma labente columbam
Donec phœbeo ueniens iouis ales ab ortu:
In tenuis tandem nubes dare terga coegit.
Cum uictrix lætos ſigna ad romana uolatus.
Conuertit: proleſque ducis qua parte decora.
Scipio quaſſabat puerilibus arma lacertis
Clangorem bis terque dedit:roſtroque coruſcæ.

Egre:pduxerūt ut hic caderet. Dei: ſcilicet quos uiolauit rūpēdo fœdera.

Tellus hoſtilis: italia. Scire libet: a præterita uictoria ī primo bello punico oſtēdit pœnos facile ſuperatū iri. eadē inquit ē carthago quæ hos milites mittit:& prioī bello punico ſubmerſa fuit ad egates apud liuiū ait experiri iuuat utrū alios repēte carthaginenſes p.xx. annos terra ediderit:an idem ſint q ad egates pugnaueī īſulas. Ponto:mari ſiculo & libyco. Ceruleas ticinus aq̄s: deſcribit ticinū fluuiū q ortus in alpibus labiť ppe papiā & in padū mittit. hēns aquas limpidiſſimas:& adeo mitis ī cur ſu ut uix labi uideatur. lāque ſub extremū noctis: deſcribit crepuſculū matutinum quo tpe uterque dux ad caſtra hoſtilia contemplanda naturāque locī prodierat. Pœno:annibali. Rapidis alis: militibus leuis armaturæ. Acer hīnitus: uehemēs adeo ut ſuperaret tubas. Cornu: ungula. Velox uirtus: uterque promptiſſimus erat ad res præclaras obeundas. Geminus cupido: ſimilis cupiditas pugnandi & ponit cupidinem p ipſa cupiditate. Concors īſania: ſimilis pugnandi furor. Cū ſubitum: deſcribit auguriū quod apparuit utriſque priuſq̄ manus conſererent qđ portendebat annibalem .xvi. ānos dilaceraturum italiā & poſtea ſuperatū iri a ſcipione cōſulis filio. Liuius ait lupū ī traſſe caſtra romanorū laniatiſque ouibus intactū euaſiſſe: atque examen apū arbore prætorio imminente conſediſſe hæc prodigia ſcipio conſul procurauit priuſq̄ in acie copias educeret poeta in genioſe finxit hoc auguriū. Liquida æthra: puro aeris ſplēdore, Sic Vir. Nec ludidus æthra ſyderea polus: & æthra ē generis feminini & ſignificat ſplendorem cæli. Accipiter: hic accipiter ſignificabat annibalē qui ab aphrica quæ eſt expoſita ad meridiem ueniebat. Notaſq:ue ab honore diones: dione mater eſt ueneris quæ pro uenere ponitur: cui columbæ dicatæ ſūt quibus romani ſignificabantur oriundi a uenerī per æneam. Saties: ſatietas. Gliſcere: creſcebat. Ales iouis: aqla ioui ſacra quæ nū q̄ fulmine tangiť & fingunt poetæ ipſā miniſtrare ioui fulmina. hæc aquila ſignificabat ſcipionem iouis filium q̄is putaretur filius. P. Scipionis tunc conſulis. Proles ducis: ſcipio filius cōſulis.

UVA. BHSC. IyR_094

Perſtringens: leuiter tãgens. Exclamat liger: hic erat augur ſcipionis: qui auguriũ illud interpretatus eſt, nã ſciebat prænoſcere futura ex uolatu auium. Pœne bis octonos: uerba auguris & auguriũ interpretatio. Pene: annibal inqt p. xvi. annos lacerabis italiã & romanos qui habẽt originẽ a uenere: ſed romanũ imperiũ non aſſequeris: & ni decipior augurio ſcipio cuius galeã pſtrinxit ales hinc bello finẽ imponet cognomenque maius ipſa carthagine reportabit appellabitur qppe aphricanus.

Volucri: accipitri. Daunia regna: latina. nã ĩ latio regnauit daunus pater turni. Armiger iouis: aquila. Nã tibi: uertit ſermonẽ ad ſcipionẽ puerũ. Prepes: aquilla. i. ſi aquila uerum facit auguriũ & mentẽ ſupere denuntiat. Contra: ex alia pte augur annibalis aliter interpretatus eſt auguriũ. Oĩa: auguria felicia ipſi annibali.

Genti ueneris: romanis q a uenere originẽ habent. Dictis comitẽ: quoniam hæc dicens haſtã in romanos contorſit: quæ ꝓpter diſtantiã iruta fuiſſet ni catus agens equũ ſuum præcipitẽ ut eſſet primus q hoſtes ĩpeteret excepiſſet haſtam iã cadentẽ in frõte. Cornu: haſta ex corno arbore. Stetit: infixa eſt. Ob latæ: nã catus obtulit frontẽ haſtæ iam langueſcenti. Sublime reductos: in altum atrecta habentes capita contractis habenis ab inſeſſoribus. Rapida ꝓcella: quodam ĩpetu inſtar ꝓcellæ & tanta erat uelocitas ut uix in puluere ſignarẽtur ueſtigia. Ala: acies alæ dicunt ĩ exercitu equitũ ordies autore gellio q̃ cum legiones dextra ſiniſtra ue tãq̃ alæ in auiũ corporibus locabant. Arietat: facit impetũ: inſtar arietis: ꝺ quo dictũ eſt. Immania mẽbra: quoniã galli ſũt proceræ ſtaturæ. Tumẽs: ſuperbiens.

Ataui brenni: hic fuit dux gallorum qui quondã romã ceperãt ad quem hic chrixus originẽ referebat ſuam & ataui ſui brẽni ſtemma iactabat. Trahebat in titulos: aſcribebat gloriæ ſuæ romã captã & capitoliũ obſeſſũ: tituli dicuntur inſcriptiones: ac laudes. Capitolia capta: ſeruit poeta iactantiæ gallicæ nõ enĩ captũ fuit capitolium: ſed obſeſſũ.

Vmbone: in clypeo chryxi celata erat hiſtoria romæ captæ a gallis: & aurum appenſum ꝓ redẽptione capitolii & romanorũ q illuc confugerant. Celtas: gallos. Vertice ſacro: quoniã illic erat numinũ ſedes. i. pro redemptione capitolii & tẽpli iouis. Penſſantes: accipiẽtes a romanis ad pondus. Torque fuuo: aureo monili torquis ornamentum colli quo gali utebant. Auro uirgatæ ueſtes: quoniã ueſtes ſcutulis diſtinctas galli inuenerunt. Manicæ: etiam erãt intertextæ auro: & habebant armillas apud antiquos romanos tunicis uti manicatis molle atque indecorum erat gellius ait tunicis uti uirum prolixis ultra brachia & uſque in primores manus ac prope in digitos romæ: atque omni ĩ latio ĩdecorum fuit eas tunicas græco uocabulo noſtri chirodotas: ideſt manicatas appellauerũt. hac antiqtate ĩductus

PERſtringens conum galeæ ſe reddidit aſtris.
EXclamat liger: huic ſuperos ſentire monentes
ARs fuit: ac penna monſtrare futura magiſtra.
PEne bis octonos italis in finibus annos:
AUdaci ſimilis uolucri ſectabere pubem.
AUſoniam: multamque feres cũ ſanguine prædã.
SEd compeſce minas renuit tibi daunia regna:
ARmiger ecce iouis: noſco te ſumme deorum.
ADſis o firmeſque tuæ pater alitis omen.
AN am tibi ſeruantur: ni uano caſſa uolatu
MEntitur ſuperos præpes poſtrema ſubactæ.
FAta puer libyæ et maius carthagine nomen:
COntra leta bogus tyrio canit omnia regi.
ET fauſtum accipitrem ceſaſque in nube uolucres:
AEneadis cladem et ueneris portendere genti.
AT um dictis comitem contorquet primus in hoſtis
CEu ſuadente deo et fatorum conſcius haſtam
ILla uolans patuli longe per inania campi
LŒtum perdiderat ſpatio: ni fuſus habenas.
DUm primæ decus affectat decerpere pugnæ.
OBuia quadrupedis præceps catus ora tuliſſet
SIc elangueſcens et iam caſura petitum
INuenit uulnus: cedemque recepit ab hoſte
COrnus: et oblatæ ſtetit inter tempora frontis
INcurrunt acies magnoque fragore per equor
SUſpendunt cuncti freni ſublime reductos
COrnipedes ultroque ferunt: erectus in auras
IT ſonipes: rapidaque uolans per aperta procella.
TEnuia uix ſummo ueſtigia puluere ſignat.
BOiorum ante alias chrixo duce mobilis ala.
ARietat ĩ primos obiicitque immania membra:
IPſe tumens ataui brenni ſe ſtirpe ferebat.
CHrixus: et in titulos capitolia capta trahebat.
TArpeioque iugo demens et uertice ſacro
PEnſantis aurum celtas umbone ferebat.
COlla uiri ſuluo radiabant lactea torque:
AUro uirgatæ ueſtes manicæque rigebant.

Publio aphricanus pauli filius uir omnibus bonis artibus: atque omni uirtute præditus. Publio

UVA. BHSC. IyR_094

Sulpitio gallo hoī delicato ĩter pleraque alĩa quæ obiectabat id quoque probro dedit q; tunicis uteretur manus totas operientibus. Simili metallo:auro. Camertum:camertes erant populi umbriæ habitantes in montibus.Phalanx est uocabulum macedonicum. Vnde boiorum:ipsi boi qui tanq̃ undæ irruebant. Infandi:impii & sacrilegi propter romam a serionibus olim captam & obsessum capitolium. Examina:multitudinem. Natant:sanguine obducta sunt. Sorbet uestigia.i.cruor replebat uestigia ut non cognoscerẽtur. Vngula:equorum.s.conficiebat iacentes humi semineces: & spargebat cruorem in ora ceterorum.

Peragit læthum:perficit mortẽ. Seminecum:eorum qui erant prostrati & non plane mortui. Tyrrhene puer:pelorus est promontorium siciliæ uersus italiã a quo hic pelorus nomen accepit: quẽ tumidum appellat ut ostẽdat ipsũ etiã fuisse tubicinẽ qui inflat buccas cũ sonat tuba. Vnde Iuue.notæque per oppida buccæ.hoc nomen ideo fingit poeta ut alludat ad tyrrhenũ piseũ æneæ tubæ inuentorẽ. Cornu:a quo cornicines dicunt.ideo dixit Iuue.Quadringenta dedit gracchus sestertia dotẽ coniũ:siue hic recto cantauerit ære. Ambo:sic Vir.strauit ambo. & si duo præterea tales idea tulisset terra uiros. Rasilis hasta:polita. Fallere:decipe chryxum uoluendo equũ ad sinistram. hasta transfixit femur picentis: & ilia eq cuius dorso insidebat:& sic equũ: & insessorem confecit farfarus est fluuius pope equiculos:a quo hic farfarus nomen accepit. Velino: uelinus est lacus in sabinia:Vir.& roscida rura uelim. Gelido:propter rigorẽ regionis Ply.ait Sabini uelinos accolunt lacus roscidis collibus. Egregium decus: alludit ad.M. Tullium Ciceronẽ. Celeberrima nomina:nam Tiburtus corax: & catillus uenerunt ad bellum cum æneas pugnauit in latio.Vir.in.vii. Tum gemini fratres tiburtia mœnia linquunt. Olim: quondam ĩ bella laurentia. Hispellatem:ab oppido umbriæ hispello quod adhuc nomen retinet prope asissium & fulginiam & metaurum a metauro fluuio appellat de quo loco suo dicetur.

Metaurumque:uersus est hipermeter habundat.n.syllaba una sed hoc cũ fit sequens uersus debet incipere a uocali.

Dubia cuspide:incerta quem impeteret damum ne:an metaurũ. Celticus: gallicus. Trepidos: romanos territos a gallis. Quirinius:nomen proprium tractum a quiritibus. hic erat fortis.nã ĩ rebus aduersis non parcebat uitæ suæ. nũc equũ ĩpellebat ut ãnibalẽ ĩpeteret siue chryxũ qd decus assequi non potuit.

E x auro:et simili uibrabat crista metallo:
S ternitur impulsu uasto perculsa camertum
P rima phalanx:spissæque ruũt conferta per arma
V nde boiorum sociata examina densent.
I nfandi senones : collisaque quadrupedantum:
P ectoribus toto uoluuntur corpora campo.
A rua natant:altusque uirum cruor altus equorum
L ubrica belligeræ sorbent uestigia turmæ:
S eminecum letum peragit grauis ungula pulsu.
E t circunuolitans tetros e sanguine rores.
S pargit humo:miserisque suo lauit ora cruore.
S picula prima puer tumidi tyrrhene pelori
P urpureo moriens uictricia sanguine tingis:
N am tibi cũ stimulas cornu atque ĩ prælia mẽtes.
A ccendis:enouasque uiros ad uulnera cantu:
H æsit barbaricum sub anhelo gutture telum
E t clausit raucum lœtali uulnere murmur.
A t sonus extremo morientis fusus ab ore:
F essa pererrauit mutis iam cornua labris
C hrixus picentem laurumque nec eminus ambo.
S ed gladio laurum picenti rasilis hasta
R ipis lecta padi letum tulit:auia nãque
D um petit:ac leuo meditatur fallere gyro.
H asta uiri femur et pariter per anhela uolantis
I lia sedit equi:geminam dedit horrida mortem:
I dem sanguinea uenuli ceruice reuellens.
S 'ternit præcipitem trepido te farfare telo.
E t te sub gelido nutritum tulle uellino.
E ggregium ausoniæ decus ac memorabile nomẽ.
S i dent fata moras.aut seruent fœdera pœni.
T um romulum atque ölim celeberrima noĩa bello
T yburtis magios hispallatemque metaurumque
E t damum dubia meditatus cuspide uulnus.
N ec locus est tyriis belli pugnæ ue:sed omnem.
C elticus impleuit campum furor:irrita nulli:
S picula torquentur:statque omne ĩ corpore ferrũ.
H ic inter trepidos immane quirinius audẽs
C ui fugere ignotum atque ĩuicta mẽte placebat.

UVA. BHSC. IyR_094

Gesa: tela gallica ad regē chryxū ductorē gallorꝫ q tantā stragē tūc edebat. Certus necis: cū certus esset se illic moriturū siue cū decreuisset mori: & oīo uitā suā cōtēpneret ut ducē illū cōficere posset. unde dicit Seneca qsquis uitā suā contēpsit tuæ dominus ē. Rutulū nodū: uinculū aureū quo capilli religant. Vouentē non exaudita: q uouebat ea quæ a marte non exaudiebant. Parce: deæ quæ uitā dispēsant hūanā filo. Lycaunus erat hostis q qrinio leuā abscidit & cū ille auerteret sese: ut fugeret uasagus caput secuit & circūferens patrio clamore deos uocabat. Viro: qrinio. Lenti: flexibiles. Rotat: rotādo stringit. Laxatis: remissis. Micans: mouens se se ipsa manus recisa. Nescia: quoniā erat diuisa a corpore. Flectentē: īsessorē q flectit equū. i. ipsa manus cū penderet tenens lora flectebat equū ut prius. Iubaque: uesagus tenens iubā galeæ & crines ipsā galeā suspēsā portabat. Dūque ea gallorꝫ: dū galli hāc stragē ī cāpo facerent consul scipio copias oīs ī aciē eduxit. Accitas: uocatas ex castris. Marsosque: marsi sunt populi pelignis uicini & latinis quondā bellicosissimi laurētū oppidū latii ubi regnauit latinus: cora oppidum latii adhuc retinet nomē. Sabelli alio nomīe dicunt sānites orti a sabinis uoto uer sacro: nūc dicūtur beneuētani ultra neapolī. Tuder oppidū umbriæ ī mōte situ. Vbi mars colebat adhuc retinet nomē falisci populi st hetruriæ. ubi nūc est uiterbiū apud quos ēt nr̄o tpe ē magna copia lini candidissimi qd purgat aqs calidis illic passim statentibus: iō dicit gētilia lina. Muris herculeis: tiburtinis quoniā tibur erat dicatum herculi: iō herculē appellauit Martialis catyllus post pr̄is āphiarai interitū ad thebas iussu ecli aui sui ī italiā nauigauit. ubi cum tribus filiis coracæ catyllo: & tiburto cōdidit oppidū & tibur a noīe tiburti natu maioris denomīauit. Ply. tamen dicit tiburtū fuisse conditorē. nobile est ēt nūc tibur copia pomorꝫ & maxime malis punicis quæ subīde romam aduehunt p tibur labit anio fluuius: q ī plano mitem hēt cursum. Catylli: tiburtes accolētes anienem. Hernica saxa: hernici sūt populi cāpaniæ colonia sabinorꝫ quorum lingita saxa uocātur herne: unde hernici dicti quoniā montes cāpaniæ incolebant: Vir. hernica saxa colunt quos diues anania pascit. In duratos in pregelidis riuis. i. ante duratos ī aquis frigidis. hoc dicit poeta alludens ad antiquitatem hernicorum: qui orti sunt a sabinis. sabini autem mixti fuerunt cum lacedæmoniis lacedæmonii autem infantes ridigissima aqua eurotæ fouebant ut essēt robustiores ideo Papinius in thebaidæ durum eurotam appellat: ad quam educandorum puerorum disciplinam alludens etiā Vir. ait Natos ad flumina primum deferimus: sæuoque gelu duramus: & undis. de disciplina lacedæmoniorum: & uitæ instituto ex legibus lycurgi dixi in commentariolis officiorum. In pregelidis duratos: id est præduratos in aquis rigidis hernicorum quorum caput erat anagnia quæ adhuc retinet nomen: sed omnis ille tractatus campania nunc uocatur. Casinum: oppidū campaniæ ī cacumine alti mōtis situ ideo ipsū appellat nebulosū nūc ē illic celebre monasteriū qd mōtis casini appellat.

R ebus in aduersis exceptum pectore letum:
C uspide flāmat equū: atque dispgit gesa: lacerto.
S i reserare uiam: atque ad regem rumpere ferro.
D etur iter: certusque necis petit omnibus ausis
Q uod nequeat sentire decus: cadit inguine fesso
T eutalus: et uasto quatitur sub pondere tellus.
O ccumbit sarmens flauam qui ponere uictor
C esariem crinemque tibi gradiue uouebat.
A uro certantem et rutulum sub uertice nodum:
S ed parce intonsa non exaudita uouentem
A d manes traxere coma per candida membra.
I t fumans cruor: et tellus perfusa rubescit.
A t non tardatus iaculo occurrente lycaunus.
I rruit: aduersumque uiro rotat obuius ensem.
E t ferit insurgens humero qua brachia lenti:
A nnectunt nerui: decisaque uulnere læua:
L axatis paulum moribunda pependit habenis.
D umque micans tremulo conatu lora retentat
F lectentem assuetos imitatur nescia frenos.
D emetit auersi uesagus tum colla: iubaque.
S uspensam portans galeam: atque inclusa perēpti
O ra uiri patrio diuos clamore salutat.
D umque ea gallorum populi dant funera campo
A ccitas propere castris in prælia consul
R aptabat turbas: primusque ruebat in hostem
C andenti sublimis equo trahit undique lectum
D iuitis ausoniæ iuuenē: marsosque coramque
L aurentumque decus: iaculatoremque sabellum
E t gradiuicolam celso de colle tudertem.
I ndutosque simul gentilia lina faliscos:
Q uosque sub herculeis taciturno flumine muris.
P omifera arua creant: anienicolæque cathylli
Q uosque in pregelidis duratos hernica riuis:
M ittebant saxa: et nebulosi rura casini.

UVA. BHSC. IyR_094

IDSIIIEGONAIEQIIEPCIICCASAIMVFTLELVVHCTCMQI

bant in martem terræ dominantis alumni
amnati ſuperis.nec iam reditura iuuentus.
cipio qua medius pugnæ rotat agmina uertex
nfert cornipedem.atque inſtinctus ſtrage ſuorū:
nferias cæſis mactat labarumque padumque:
t camū:et multo uix fuſum uulnere brennum.
orgoneoque larum torquentem lumina uultu
ccidis:et triſti pugnas lepontice fato.
am dum frena ferox obiecto corpore prenſat:
tque æquat celſus reſidentis cōſulis ora:
pſe pedes frontē in mediā grauis incidit enſis.
t diuiſum humeris iacuit caput abbatus amens.
ui luctatur equo:parmaque in curſibus obſtat:
ctu quadrupedis fulua porrectus harena
liſa incuſſis amiſit calcibus ora.
erfurit auſonius turbata per æquora ductor:
eu gelidus boreas totum cum ſuſtulit imo
carium fundo uictor mare.nauita uaſto
actatur ſparſus lacerata claſſe profundo:
unctaque canenti perfunditur æquore cyclas.
hryxus ut in tenui ſpes exiguūque ſalutis
rmat contemptu mentem necis:horrida barba
anguinea rutilat ſpuma.rictuſque furentis
lbet:et effuſo ſqualent a puluere crines
nuadit tarium uicino conſule pugnas
iſcentem ſæuiſque uirum circuntonat armis.
oluitur ille ſolo.nam pronum effundit in armos.
ata extrema ferens abies:rapiturque pauore
ractus equi uinctis connexa ad ſingula mēbris
onga cruor ſparſo liquit ueſtigia campo.
t tremulos cuſpis ductus in puluere ſignat.
audabat lœti iuuenem:egregioſque parabat
lciſci conſul manes cum dira per auras
ox uenit:et cryxum ferri clamoribus audit
aud notum uultu ſurgit uiolentior ira
ominus atque oculos optato in corpore figit.
um ſtimulus grato plauſæ ceruicis honore
ornipedem alloquitur.uulgū martēque minorē.
ox gargane uocant ſuperi ad maiora uides ne
uantus eat cryxus:iam nūc tibi præmia pono
llum ſidonio fulgentem ardore tapeta

Terræ dominātis:romæ ac italiæ. Dānati ſupis: quoniā in pugna ceciderunt. Vertex medius pugnæ rotat agmina.i.Scipio immiſit equū ea parte q̄ ſui milites tanq̄ uertice aquarū abſūebant.nā uerrex ꝓprie ē contorta ī ſe aq̄ & ideo dicit rotat. Ideo ſubiungit iſtinctus ſtrage ſuorū. Seruat poeta decorū optimi & magnanimi ducis:q ſuis laborantibus opē ferre debet: & picula non timere:circa quæ uerſat uirtus. Rotat: abſorbet ipſos milites:ut facit uertex aquarū. Vertex pugnæ: ipſe īpetus gallorū:q romanos conficiebat:& abſorbebat:ut uertex nauigia. Inferias: ut eſſent iferiæ his qui ceciderāt: nā inferiæ dicunt uictimæ quæ mactant diis inferis. Brennū: alludit ad Brennū::quo duce galli urbē cœperūt. Gorgoneo: toruo:ut fuit uultus gorgonis,i.Meduſæ hēntis capillos ſerpētinos. Frena: ipſius conſulis. Ferox:aioſus. Reſidentis ī dorſo equi: cuius frena prenſa uerat. Celſus: ꝓcerę ſtaturæ:nā ipſe pedes par erat conſuli eqti. Perfurit auſonius ductor:ornat Scipionē poeta quē furentē in cāpo compat Boreæ agitanti mare flatu ſonoro: mare icarium nomē accepit ab Icaro dædali filio illic ſubmerſo:in quo ſunt cyclades inſulæ. Sed poeta unā ꝓ oībus poſuit. Canenti:albicāti ꝓpter ſpumas. Chryxus ut in tenui ſpes.i.poſtq̄ chryxus pauę ſalutis ſperare poterat:urgēte Scipione cœpit conten̄ morte ut honeſte caderet.

Rutilat:rubet. Inuadit tariū:Chryxus iuaſit tariū romanū:q ꝓpe conſule pugnabat:& eū haſta interemit: & cū ī armos eq effunderet:hæſit pes cīgulis: & ſic cū magno pauore trahebat:& cruor ex uulnere ꝓfluēs relinquebat ueſtigia in cāpo reſpſo ſāguine, & imitatur Virgi.de Troilo ſic canētem:Huic ceruixque comæque trahūt ꝑ terrā: & uerſa puluis īſcribit haſta.ideo ait: Cuſpis ſignat ductus.i.uias & ſulcos. Spſo:ma defacto cruore. Tremulos ductus:obliquos ſulcos faciebat haſta tracta per puluerem. Manes: animam Tarii: qui fortiter occubuerat. Haud notū uultu: Nam fama tantum cognoſcebat Chryxum Scipio. Optato: quoniam optauerat cum Chryxo congredi: ut magnanimum decebat imperatorem qui circa magna & ardua uerſatur. Vulgum martemque minorem: uerba Scipionis ad equum ſuum: qui uocabatur Garganus, ſenſus eſt:hactenus uulgares milites ſtrauimus, nunc autem ipſi ſuperi uocant pugnam noſtram uulgarē:& minorem ad maiora: .i.cædē chryxi:& ꝓponit equo ſuo præmium: ſi in opprimēdo hoſte operā nauauerit. Tapeta: hoc non ſine ratione fingit poeta: quoniam in Gallia Ciſalpina: ubi tunc erant Boi:& ſenones fiebant pulchri tapetes: & uerſicolores

UVA. BHSC. IyR_094

Strabo ait: Vellera mediocria hent pa-
tauini ex quibus pretiosi tapetes intexũ
tur. Ardore sidonio: purpureo colore
tyrio: quoniã in phœnicia ubi est sydon
& tyrus tingit egregie purpura. Fuluis:
auratis. Quantus phlegreis: chryxum
horrendũ ac terribilẽ compat giganti-
bus q in phlegra ualle thessaliæ pugna
uerunt cũ diis uolentes detrudere iouẽ
e cœlo: gigãtes terræ filii fuerunt, ẽ etiã
cãpus phlegreus in cãpania: ubi hercu.
deleuit gigãtes. Nẽo ne incense: uerba
Chryxi ad Scipionẽ: cũ quo singulari
certamine congredi meditabat, insultat
Scipioni dicẽs: Vis congredi mecũ. Nõ-
ne romani expti sũt nras dextras? cum
Roma capta fuit a gallis nris. & nonne
supfuit aliqs tũc: qui potuisset narrare
q̃ sint iuictæ mãus gallorũ. & hoc dicẽs
emisit hastã: quæ potuisset ualidissias
portas quassare tãto ipetu ut hostẽ trãs-
grederet, seruat poeta decorũ insolẽtis
galli: & uẽtosi. Nodis & robusto robo
re: nodosã & flãmis induratã hastã quæ
portas deiicere potuisset. Dirã: horrẽ
dam: & quæ poterat quassare portas.
Trabẽ: hastã trabalẽ. Vel quassasse, i.
aptã etiam ad portas deiiciendas. Cui
consul: Verba Scipionis insultantis ia
ctantiæ Chryxi: eas inqt ad iferos. & di
cas brenno te non potuisse uidẽ nedũ
capere romã. & ꝙ ꝑcul a Capitolio qd̃
ille obsedit: ꝑcubuisti: & sic hasta eum
trãsfixit. Proauo: Brenno: ad quẽ tuũ
genus refers. Nodo leui: ameto. Lini:
toracis linei. Subtecta tegmia, i. pene-
trauit tegmina ex corio: uel clypeũ co-
rio tectũ. Haud aliter structo: chryxũ
uasto ipetu ꝑcũbentẽ compat magnis
saxis: quæ in portu opponunt fluctibus
& tandem suffossa ex collisione fluctu
um magno fragmine cadũt in aquam.

Ad litora tyrrhena: ad portum osti
ensem. Pugnatura fretis: quæ repelle-
ret fretum: ne naues læderẽtur. Pila:
significat quodcunque magnum saxũ:
& molem. Nereus ipsum mare: cui est
impacta pila. Diuersa: diuisa. Illisũ
montẽ: impactũ saxũ. Ac ueluti sum-
mo: gallos fugientes amisso duce com
parat feris e monte fugientibus: qui in-
cendio flagrat. picanus ẽ mons Apuliæ.

Lustra: cubilia ferarum. Pestem:
incendium fumosum. Vertex pi-
ceus: summitas flammæ fumosæ.
At mago: hic erat frater Annibalis: &
præfectus equitum: quos nunc duxit in
pugnam: fugientibus gallis. Primũ
laborem: primum impetum pugnæ.

Barbaricum decus et fuluis donabere frenis.
Sic fatus magno chryxum clamore ciebat
In pugnam: ac uacuo poscebat prælia campo.
Nec detrectantem par ira accenderat hostem.
Vt iussæ cessere retro: spatiumque dederunt.
Hinc atque hinc alæ: medio stetit æquore pugna.
Quantus phlegreis telluris alumnus in aruis
Mouit signa minax: et cœlum exterruit armis.
Tantus semifero chryxus sub pectore murmur
Torquet: et horrisonis ululatibus erigit iras.
Nemo ne incẽsæ: captæque superfuit urbi?
Vt tibi quas brenni populus ferremus in arma
Narraret dextras? disce en nunc inquit et una
Contorquet nodis: et obusto robore diram:
Vel portas quassasse trabem. sonat illa tremendũ:
Ac nimio iactu seruasse improuida campi
Distantis spatium propiorem trãsuolat hostem:
Cui consul ferre hoc umbris: proauoque memento
Quam procul occumbas tarpeia a sede: tibique
Haud licitum sacri capitolia cernere montis.
Tum nodo cursuque leui simul adiuuat hastam
Dignam mole uiri nixus: fugit illa per ora
Multiplicis lini: sub tectaque tegmina neruis:
Atque altum tota metitur cuspide pectus.
Procumbit lata porrectus in arma ruina.
Et percussa gemit tellus ingentibus armis.
Haud aliter structo tyrrhena ad litora saxo
Pugnatura fretis subter cæcisque procellis
Pila immane sonans impingitur ardua ponto.
Immugit nereus: diuisaque cærula pulsu
Illisum accipiunt irata sub æquora montem.
Ductore amisso pedibus se credere celtæ
Vna spes anima: tantusque pepẽderat ardor.
Ac ueluti summo uenator densa picano
Cum lustra exagitat: spissæque cubilibus atram
Immittit passim dumosa per inuia pestem:
Dum tacitas uires: et flammam colligit ignis:
Nigranti piceus sensim caligine uertex
Voluitur. et pingui contorquet nubila fumo.
Mox subita in toto lucent incendia monte:
Fit sonitus: fugere feræ: fugere uolucres.
Atque una longæ trepidant in ualle iuuencæ.
At mago ut uertisse globos: primumque laborem.

UVA. BHSC. IyR_094

Qui ſolus ẽ genti: quoniã galli in pugna tantũ prio impetu ualent: de qbus ſic ſcribit Florus: Galli ſunt plus q̃ uiri in iitio pugnæ: in fine uero plus q̃ fœminæ. Gẽti: gallis. Patriũ equitẽ: libycũ. Nudi frenis: quoniã ipſoꝝ equi ſola uirgula gubernabanť: ut dictũ ẽ. Hac pontũ uice: hos uiciſſim fugientes compat mari contrariis fluctibus agitato quod fluit & refluit. Hac uice: tali uiciſſitudine fluctuũ. Flamine: flatu. Aduolat aurato: Annibal armis conſpicuus uenit in pugnam: cuius clypei fulgore conſpecto terga dederũt romãi. Murex ẽ genus conchilii: ex cuius ſanguine tingiť purpura.

Aurato: quoniã purpura erat intexta auro: & metus timor: atque furor comitabanť annibalẽ. Orbẽ radiantẽ: clypeũ aureũ datum muneri a callaicis populis hiſpaniæ: ut dictum ẽ. Lumine: ſplendore clypei. Spes romanorũ cecidit uiſo Annibale. Lœti] decori: deposuerant oẽm fortitudine qua p decoro ſeruando mors tolerať: & magnanimus nullo modo uertit terga: etiã ſi moriendũ ſit. Decori: glorioſæ mortis cum decoro uiroꝝ fortiũ. Optãť: a romanis hiatus in qbus deliteſcerent metu Annibalis. Sic ubi caucaſeis: Annibalẽ magno ĩpetu pugnã ingredientem & romanos tiore perculſos compat tygridi: cuius rabiẽ: tremendãque uelocitatẽ cætera pecora reformidãt. Caucaſeis: hircanis de tauro monte: q poſtea caucaſus diciť: ſupra dictum ẽ. Inſão uultu: terribili aſpectu tygridis: & furẽti. Reducto: prius clauſo ore: qđ paulatim diducit: ut obuias feras conficiat

Hiatu: ore iã aperto. Non illum: deſcribit illos q mãu annibalis ceciderũt.

Celſior: quoniã erat eques: metabus ãt pedes. Fraxinus: haſta fraxinea. Obit: occidit. Laudẽ pedũ: fugã & uelocitatẽ currẽdi. Domo gelida: quoniam marſi ſũt inter montes: & ipſe fucinus lacus: regioque illa gelida ẽ. Viridi: trãſlucido: quoniã aq̃ fucini lympida ẽ: cuius ãbitus ſũt. xxx. milia paſſuũ ubi adhuc extat emiſſarius Claudii opere mirabili pforato monte quo aq̃ lacos emittebať ad lyxim: ut agri occupati ſiccarenť. canalẽ adhuc conſpicuum magna difficultate Claudius abſoluit poſt undecim ãnos continuos. xxx. hominum milibus ſine ĩtermiſſione operantibus: ut auctor ẽ Tranquillus. Meminit etiã huius rei Tacitus. Maſſicus: nomen deductũ eſt a maſſico monte cãpãiæ ubi naſciť uinum falernum.

Vitiferi montis: maſſici uitibus conſiti: Sacro dicato: ipſi Baccho propter uini præſtantiam. Sed poeta alludit ad lucum ſacrum: quoniam ut auctor eſt Strabo libro quinto Lyris amnis abluit fregellas: & excurrit in lucum ſacrum oppido incumbentem: quẽ magnis honoribus minturnenſes celebrabant.

Gemmanti gurgite: lympida aqua.

Q ui ſolus genti eſt: caſſum uidet: arma ſuorum
A c primum in pugnas equitẽ uocat: ũdique nudis
A ſſiliunt frenis: infrenatique manipli.
N unc itali in tergum uerſis referũtur habenis.
N unc rurſus tyrias retro pauor aduehit alas.
A ut illi dextros lunatis flexibus orbes:
A ut illi læuos ſinuant in cornua gyros
T exunt alterno glomerata uolumina curſu
A c cædem refugam: cædentes arte reſoluũt.
H ac pontum uice: ubi exercet diſcordia uentos
F ert boreas: curſuſque refert molemque profũdi:
N unc huc alterno: nunc illuc flamine geſtãt
A duolat aurato perfulgens murice ductor
S idonius circaque metus: terrorque: furorque
I ſque ubi callaici radiãtem tegminis orbem
E xtulit: et magno percuſſit lumine campos:
S pes uirtuſque cadunt: trepidaque a mẽte recedit
V ertere terga pudor: nec lœti cura decori:
S ed fugere infixum eſt: terræque optãtur hiatus.
S ic ubi caucaſeis tygris ſe protulit antris:
L inquuntur campi: et tutas petit omne latebras
T urbatum inſano uultu pecus illa pererrat
D iſiectas uictrix ualles: ianque ora reducto
P aulatim nudat rictu: ut præſẽtia mãdat
C orpora: et immani ſtragem meditatur hiatu.
N on illum metabus: non illum celſior ufens
E uaſere tamen: quanuis hic alite planta:
H ic ope cornipedis totis ferretur habenis.
N am metabum ad manes demiſit cuſpide fulgẽs
F raxinus: ufentem collapſum poplite flexo
E nſis obit: laudẽque pedũ cum ſangnine ademit.
I anque dedit lœto ſtemium laurũque domoque:
C ollinum gelida uiridi quem fucinus antro
N utrierat: dederatque lacum tranſmittere nando
F it ſocius lœti coniecta maſſicus haſta
V itiferi ſacro generatus uertice montis.
E t lyris nutritus aquis: qui fonte quieto
D iſſimulat curſum: ac nullo mutabilis hymbri
P erſtringit tacitas gemmãti gurgite ripas.

UVA. BHSC. IyR_094

Pesque pedē premit. Virg. Hæret pede pes: densusque uiro uir. Tergemini primā ante aciē: hoc fingit poeta ut imitet historiā horatiorū: curiatiorūque q tergemini & patrueles p patria dimicarūt tēpore Tullii hostilii: & Metii dictatoris albani: duo Horatii prius ceciderūt: remansit unus ferro intactus: & tres curiatii uulnerati: ille fugā simulans in proximū fecit impetū: quo cæso alios etiā cōfecit: ut nūc accidisse Syllius canit. Ply. ait lib. vii. Tergeminos nasci certū est horatioꝝ: curiatiorūque exēplo. potest mulier uno partu edere q̄ttuor: quinque: & septē: ut ī ægypto. tot. n. loculos hēt uterus: sed ut plurimū singulæ mulieres singulos pariunt: auctores sunt Aristote. Plynius & Trogus. Barcæ sidonia. carthaginēsis: & ē nomen deductū ab arce urbe aphricæ: hæc fuit uxor Xātippi lacedæmonii in primo bello punico. Lædæo: lacedæmonio: qui Regulū cœpit.

Fœlix uteri: quoniā tergeminos enixa est. Bella: tēpore primi belli punici: quo Xantippus accersitus e Laconia a pœnis illuc nauigauit: & Regulum captiuū carthaginensibus tradidit. Res graiæ: gesta mēoranda græcoꝝ præstantia bellica: & uirtutes: quibus Græcia & in primis spartæ Xantippi patria floruerat. Ductor parens: excellētia pris qui Regulū uicit: cœpitque. Amycle: urbs ē Laconiæ: patria Castoris: & Pollucis quā pro tota laconia ponit: quæ optimis floruit institutis: & fortissimos habuit uiros & impatores: dū Lycurgi leges uiguerūt: de qbus alibi dictum ē: hæc oīa impellebant adolescētes ad res præclaras: ne degenerare uiderent a patria uirtute. Regulus iniectus colla cathenis: hens cathenas iectas collo: idest uictoria pris de Regulo accendebat tergeminos. Marte ꝓbare genus: idest fortiter pugnādo se eē ex lacedæmonioꝝ genere q bellicosissimi fuerūt ostendēt. Factis: rebus fortiter gestis.

Lacona parētē: Xantippū lacedæmoniū. Ardebāt: cupiebātue ad patriam auitam. Taigetus ē mons Laconiæ: ide taigeta. orū. in numero multitudinis.

Subactis: finito bello: quod tunc cum romanis gerebat. Eurotā: fluuium Laconiæ cuius aqua rigida fouebant infātes. & etiā illic in puectiori ætate exercitationis gratia natabāt. lege Ciceronē ī secūda disputatione tusculana. Ritus lycurgi: leges quas Lycurgus tulit lacedæmoniis: de quibus in commentariis officiorū dixi. Totidem nūero: tergemini aricini. Aricia urbs erat ꝓpe romā sub albāo monte cum silua ī qua erat templū Dianæ: & crudelis ritus sacroꝝ institutus ab Oreste: ac iphigenia cum dianæ simulachrum ex taurica regione illuc asportassent: cui mactabāt hoīes barbaricus inqt Stra. qdā scythicusque circa tēplū mos est huic tēplo serui præficiebāt hac tamē conditione ut nullus posset sacerdotio fungi nisi priore mactato: qui enī inqt Stra. uictimæ mactatæ fuisset auctor sacerdos constituebat: & hic rex Aricinus uocabat. Vnde canit Valerius Flaccus. Soli immitis aricia regi: idest illi qui uult templo præesse: quoniam cogitur pugnare cum aliis. ideo dicit Ouidius: Regna tenent fortes. Immitis: propter crudelem ritum fugitiuus quidam uir Strabo inquit gladium tenens: & suæ saluti semper circunspiciens. &c. Egeriæ: egeria fuit nympha in silua aricina cū qua Numa Pompilius commerciū habuit. Lacus: quoniam est illic amœnissimus lacus. Dura: inexorabilis porca. tres sunt: lachesis: cloto: atropos. Heumachus: fingit hæc noīa ingeniose poeta: nā heumachus dicitur bonus pugnator clytias glorioſus. Ceu bella leones: hos tergeminos ruētes in pugnā generoso aīo compat leonibus libycis īter se pugnātibus. Squalētes: īcultos & desertos. Mapalia: tuguria pastorum. Coniunx libyssa: mulier libyca. Profuso: mananti lacte.

E xoritur rabies cædum: ac uix tela furori
S ufficiunt: teritur iunctis umbonibus umbo.
P esque pedem premit: et nutātes cassīde cristæ
H ostilem tremulo pulsant conamine frontem.
T ergemini primam ante aciem fera prælia fratres
M iscebant: quos lædæo sidonia barce
X antippo fœlix uteri inter bella crearat.
R es graiæ ductorque parens: ac nobile amycle
N omen et iniectus spartanis colla cathenis
R egulus inflabāt ueteri præcordia fama
M arte probare genus: factisque lacona parentem
A rdebant: gelidos dehinc inuisere montes
T aigeta et tandem bellis innare subactis
E urotam patrium: ritusque uidere lycurgi.
S ed spartam penetrare deus fratresque negabant
A usonii totidem numero: quos miserat alus
E geriæ genitos immitis aricia lucis.
A etatis mentisque pares: at non dabat ultra
C loto dura lacus aramque uidere dianæ
N anque ut in aduersos impacti turbine pugnæ.
E umachus et clytias: et lætus nomine patris
X antippus iunxere gradus. ceu bella leones
I nter se furibunda mouēt: et murmure anhelo
S qualentis campos et longa mapalia complēt:
O mnis in occultas rupes atque auia pernix
M aurus saxa fugit: coniunxque libyssa profuso
V agitum cohibens suspendit ab ubere natos.
I lli dira fremunt: perfractaque in ore cruento
O ssa sonant: pugnantque feris sub dentibus artus

UVA. BHSC. IyR_094

Magnanimi me nate uiri: uerba iouis ad martē filiū. Viri: scipionis. Extremus: ultīus. i. timeo mortē consulis ꝓpinquā: ni subuenis: nā studio cædēdi adeo in hostes ꝓuehitur: ut iā ꝓpriæ salutis obliuiscat̄. & ē magna laus scipionis: q ꝓ patriæ salute uitæ non parcebat suæ: qd̄ fortē & magnū uirum decet. Dulcedine cædū: studio cædēdi hostes accensū & oblitū ꝓpriæ salutis. Ducē libyæ: annibalē qui appetit Scipionē. & plus laudis quærit morte unius: q̄ si totū exercitū trucidasset. tantæ molis erat supare scipionē: cuius hæc magna ē laus testimonio iouis. Dextræ teneræ: Nā erat tener adhuc scipio filius consulis: qui postea aphricanus appellatus ē. Trāscēdere ānos: pugnare supra uires ætatis. Pubescer̄ bello. i. non potest expectar̄ pubertatē bello maturā: sed puer adhuc præter rationē ætatis pugnā affectat. & sic ī doles scipionis: & rudimētū imperatoriæ uirtutis laudat̄ a ioue. Hoc uīcat: hæc sit prima uictoria: & laus ipsius pueri liberare parentē uulneratū ab hostibus. Sator rerū: iuppiter oīum parens & creator sic loquutus ē. Odrysia tellure: thracia. odrysæ sunt populi Thraciæ: ubi mars regnabat: quoniā sūt bellicosissimi. & domus martis erat sub hemo monte Thraciæ: ut ingeniose fingit Papinius ī Thebaide. Haud ulli facilem: quā non facile aliqs deorū portasset. Haud facil ē: non aptā: cyclopes erāt mīstri Vulcāi: brontes: steropes: hemonides: & pyragmon. Sudatū: sudoribus elaboratū. Bello titanū: titanes fuerūt gigantes q pugnauerūt cū diis ī thessalia. Exercitus una: describit comites martis. Bellona ē soror martis. & dr̄ Enio: & aurigat̄ marti. ideo dicit: operata frenis regendis: idest regēdo frena equos flagello īpellit. Fert̄ ab īmēso: describit tēpestatē quæ exorta ē aduentu martis. & alludit ad rationē naturalem. Saturnia sedes: italia. Relabitur fonti: reuertit̄ ꝓpter timorem ad fontē ex quo fluit. Amnis: ticinus ꝓpe quē pugna erat. Ductorē ausonium: Scipio consul globo hostili circūdatus erat: & iaculo garamantico in fœmore uulneratus est. Tyrio regi: Annibali: ad quem cogitabat illa pubes referre spolium Scipionis. Stabat: Scipio decreuerat illic potius mori: ut fortem decebat imperatorem: quam terga hostibus uertere: quod e romana dignitate non fuisset. & sic laudatur fortis animus Scipionis: & contra erectus: & intrepidus. Acri mole: uehementi impetu sæuiens cædibus in hostes. Gyro arctato per orbem: nam cinxerunt Scipionem: & quisque in illum torquebat iacula. & sic uulneratus ē: quē ornat poeta: cū dicit multitudīe hostili circūdatum: ut uulnus acceptū nō sit īdecoꝝ. Librat: emittit ī scipionē. Hic: tūc. Puer: scipio filius cōsulis: auxit pauorem consulis. uulnus inquit Liuius: Periculumque intercursu: Tum primum pubescentis filii

M agnanimi me nate uiri: ni bella capessis.
H aud dubie extremus terret labor: eripe pugnæ
A rdentem: oblitumque sui dulcedine cædum.
S iste ducem libyæ: nā plus petit improbus uno
C onsulis exitio tota quam strage cadentum.
P ræterea cernis teneræ qui prælia dextræ
I am credit puer atque annos trāscendere factis
M olitur: longumque putat pubescere bello.
T e duce primitias pugnæ: te magna magistro
A udeat: et primum hoc uincat seruasse parētē.
H æc rerum sator: at mauors in prælia currus.
O drysia tellure uocat: tum fulminis atri
S pargentē flammas clypeum: galeāque deorū.
H aud ulli facilem multoque labore cyclopum
S udatum thoraca capit: quassatque per auras
T itanum bello satiatam sanguinis hastam
A tque implet curru campos exercitus una
I rarum eumenidesque simul lœtique cruenti
I nnumeræ facies: frenisque operata regendis
Q uadriiugos atro stimulat bellona flagello.
F ertur ab immēso tempestas horrida cœlo.
N igrantesque globos: et turbida nubila torquens
I nuoluit terras: quatitur saturnia sedes
I ngressu tremefacta dei: ripasque relinquit
A udito curru: fontique relabitur amnis.
D uctorem ausonium telis garamantica pubes
C inxerat: et tyrio regi noua dona parabat
A rmorum spolium: et rorantia consulis ora.
S tabat fortunæ nō cedere certus: et acer
M ole retorquebat crudescens cædibus hastas.
I anque suo: ianque hostili perfusa cruore
M embra madent: cecidere iubæ gyroque per orbē:
A rctato garamas iaculis propioribus instat.
E t librat sæua coniectum cuspide ferrum.
H ic puer ut patrio defixum corpore telum
C onspexit: maduere genæ: subitoque trementem:
C orripuit pallor: gemitumque ad sidera rupit:

UVA. BHSC. IyR_094

propulsatū: hic erat iuuenis: q huius belli laudē adeptus est: & aphricanus cognoiatus: consulē pa
trem medio acceptū: non armis modo: sed ēt corpibus suis protegēs in castra nusq̄ trepide: neque ef
fuse cedendo reduxit. Seruati consulis decus Celius ad seruū natione liguré delegat. malim equidē
de filio uerū esse: quod & plures tradidere auctores. Bis conatus erat: laudat scipionis pietatē erga
parentē. cogitabat inquit sibi mortē conscire: ut caderet ātē pfem: sed Mars trāsferebat iras ī hostes.
Præcurrere: præuēire mortē patris. Latus limes: uia: & plures mactauit in pris ultionē. Clypeo
cœlesti: martis. Auctoré teli: illū qui
patré uulnerauerat. Ex ossibus: pris.

BIS CONATUS ERAT PRÆCURRERE FATA PARENTIS.
CONUERSA IN SEMET DEXTRA BIS TRANSTULIT IRAS
IN PŒNOS MAUORS: FERTUR PER TELA PER HOSTIS
INTREPIDUS PUER: ET GRADIUUM PASSIBUS ÆQUAT.
CONTINUO CESSERE GLOBI: LATUSQUE REPENTE
APPARET CAMPO LIMES: METIT AGMINA TECTUS
CŒLESTI CLYPEO: ET STERNIT SUPER ARMA IACENTUM:
CORPORAQUE AUCTOREM TELI MULTASQUE PATERNOS
ANTE OCULOS ANIMAS OPTATA PIACULA MACTAT.
TUNC RAPTA PROPERE DURIS EX OSSIBUS HASTA
INNIXUM CERUICE FERENS: HUMEROQUE PARENTĒ:
EMICAT: ATTONITÆ TANTA AD SPECTACULA TURMÆ
TELA TENENT: CEDITQUE LOCO LIBYS ASPER: ET OMNIS:
LATE CEDIT IBER: PIETASQUE INSIGNIS ET ÆTAS
BELLIGERIS FECIT MIRANDA SILENTIA CAMPIS.
TUM CELSO E CURRU MAUORS CARTHAGINIS ARCES
EXCINDES INQUIT TYRIOSQUE AD FŒDERA COGES.
NULLA TAMEN LONGO TANTA EXORIETUR IN ÆUO
LUX TIBI CARE PUER: MACTE: O MACTE INDOLE SACRA.
VERA IOUIS PROLES: ET ADHUC MAIORA SUPERSUNT.
SED NEQUEŪT MELIORA DARI: TUM NUBILA MAUORS
ÆTHERAQUE EMENSO TERRAS IAM SOLE CAPESSIT.
ET FESSAS ACIES CASTRIS CLAUSERE TENEBRÆ:
CONDEBAT NOCTĒ DEUEXO CYNTHIA CURRU
FRATERNIS AFFLATA ROTIS: ET AB ÆQUORE EOO
SURGEBANT ROSÆ MEDIA INTER CÆRULA FLAMMÆ.
ET CONSUL TTISTIS CAMPOS PŒNISQUE SECUNDAM
PLANITIEM METUENS TREBIAM COLLESQUE PETEBAT.
IAMQUE DIES RAPTI CURSU: UARIOQUE LABORE
ET MEDIO ABRUPTUS FLUITABAT IN AMNE SOLUTIS
PONS UINCLIS: QUI DARDANIUM TRANSUEXERAT AGMĒ.
ERIDANI RAPIDAS ADERAT CUM PŒNUS AD UNDAS.
DUMQUE UADA: ET MOLLES ADITUS PER DEUIA FLEXO

Emicat: ābulat: & ex acie se pripuit fe
rens hūeris patrem. Libiis. i. ipsi mili
tes aphri cesserūt Scipioni. Oīs iber:
hispanus miles. Carthaginis arces: o
raculū martis ad scipionem puerū: cui
prædicit gloriā quā conseq debebat in
fine huius belli. Nā uicto Annibale re
degit Carthaginē ad tributū. Nulla
tamen longo: supabis inqt pœnos: sed
pfecto nunq̄ assequeris maioré laudē:
etiā si totū orbē subigeres: q̄ hodie ade
ptus es: qa patrem liberasti: hæc tua pie
tas alia oīa supabit: quæ posthac factu
rus es. Macte: conduplicatio ad maio
rem scipionis laudem. mactus dicit ma
gis auctus. i. uirtute præstās. Macte uir
tute esto: inqt Hora. & Liuius. Indole
sacra: signo futuræ uirtutis & ipse sci
pio putabat filius louis: sed de hoc ali
bi dicet. Pomponia uocata ē mr scipio
nis quæ in partu periit. Vnde dicit Ply
nius: Auspicatius senecta parēte gignū
tur: sicut scipio aphricanus prior natus
primusque cæsar a cæso mris utero di
ctus: qua de cā cæsones appellati simili
modo natus & Manlius: q Carthaginē
cū exercitu intrauit: dicūt scipionē na
tū eē ex Pomponia & ioue mutato ī an
guem: ut ipsa narrat filio apud inferos:
ut postea hēbimus. Sole emēso terras:
iā sole occidente. Clausere tenebræ:
quoniā nox præium diremit: auctore
Liuio. Condebat noctē: describit au
rorā: qua consul a Ticino mouēs citato
cursu ad Trebiā contēdit. Condebat:
abscondebat: & pellebat obscuritatem
noctis. Cynthia: luna siue diana dicta
a cyntho monte deli īsulæ: ī q̄ nati sūt
phœbus & diana. Afflata rotis frīs:
radiis solaribus: quoniā lūa recipit lum
a sole. Deuexo curru: inclinato ad oc
casū: & sole iā oriēte. Eoo: oriēte. At
consul: hoc primū cū Annibale prælio
fuit quo facile apparuit: īqt Liui. & eq
tatu melioré pœnū eē: & ob id campos
patētes: q̄les sūt īter padū: alpesque bel
lo gerēdo romanis aptos non eē. Itaque
pxīa nocte iussis militibus uasa silētio
colligere castra ab Ticino mota: festinatūque ad padū est: ut ratibus qbus iunxerat flumē nondū re
solutis sine tumultu: atque īsectatione hostis copias traiiceret. prius Placētiā puenere: q̄ satis sciret
ānibal ab Ticino profectos tristes. Cāpos: infœlices romāis ppter inopiā eqtatus. Pœnis: hostibus.
Secūdā: aptā & utilē pp equos & elephātos. Trebiā: flu. ppe placētiā: de quo dictū ē. Colles qm
ppe placentiā in colle qui nūc sancti germani dicit castra posuit. Vano labore: quoniā incassū la
borarūt: Annibal qppe assequutus est eos ad Trebiā: & uicit. Dies rapti cursu. s. erant: quoniā celeri
ter contenderunt ad Trebiam. In medio amne: pado qui & Eridanus dicit. Dūque uada: Liui. di
cit Annibalem per superiora padi uada exercitum traduxisse elephantis in ordinem dispositis:

UVA. BHSC. IyR_094

ad ſuſtinendū impetū fluuii. Vada:loca trāſitu facilia. Molles:faciles. Languentia ſtagni.i.dū quærit loca padit:in qbus eēt aq̄ languida & facilis ad tranſitū præbēdū. Gracchorū ꝓples conſul; Sēpronius:Gracchus collega Scipionis e ſicilia quo ꝓtenderat ut inſulā ab impetu barbarorū tueretur:aut ſi e repub.eēt in aphricā trāſmitteret iuſſu ſenatus celeri nauigatione ꝑ orā ſuperi maris arīmum nauigauit.Inde ad collegā maximis itineribus contēdit:q attritas ſuoꝝ uires intra uallū refouebat:Gracchoꝝ familia nobiliſſima fuit,& multis triūphis:ac claro ſtēmate ornata:cēſores etiā habuit.M.&.c.Gracchos. Peloro trinacrio:ſiculo:Pelorus ē ad fretū ſiculum ubi cū Hieronē alloquutus eēt: Gracchus & res ſiculas,ꝓ tēporis conditione ordinaſſet ariminum trāſmiſit. Accitus:euocatus:īde a ſenatu. Cærula:mare ſuperū. In imagīe:quoniā imagīes maioꝝ diſponebant' i atriis:& armariis & gētilitia fūera ornabāt.erant aūt uultus ex cæra expreſſi auctore Plynio: Sēperque defūcto aliquo totus aderat familiæ eius q unq̄ fuerat populus. Trās amnē:padū. Quis tertius urbis:uerba Annibalis inſultātis fortūæ romanorū. Sicania:Sicilia ūde uenerat Gracchus. Nepotū dauni: id eſt uenere oēs itali iā ad bellum,& illi q hītant uerſus ſiciliā: & Apuliā: ubi regnauit Daunus ſocer Diomedis:inde daunia apulia dicta:hoc dicit ꝓpter gracchū qui īde redierat. Pacta:quæ fuerūt inter romanos:& carthaginenſes poſt primū bellū punicū. At tu donata:uertit ſermonē ſuū ad Scipionē: cui exprobrat uitam: quā ope filii hēbat.& ſic obiicit Scipioni ignauiam. Sic ſic:optantis ē:hæc gemīatio ſeruit affectui ipſius ānibalis.

Inde leui iaculo:annibal prīa luce numidas eqtes trāſgreſſores trebiā fluuiū obeqtare iubet hoſtiū portis iaculādoque in ſtationes elicere ad pugnā romanos: iniecto deinde certamine ſenſim circa flumē ꝓtraheř. ſempronius ad tumultū numidaꝝ primū oēm equitatū ferox ea pte uiriū.deinde ſex milia pēditū.poſtrēo oīs copias ad deſtinatū locum,iā ante conſilio auidus certamīs: eduxit.erat brumæ tēpus: & romāi corpora non curauerāt:ſed hoſtes ignibus āte tentoria factis:& oleo peruūctis mēbris:& cibo per otiū capto arma cœperunt. Leui iaculo:expeditis iaculatoribus:& iaculis in ſtationes romānoꝝ in iectis. Sub ipſa caſtra: uſque ad caſtra romana ut hoſtes irritaret ad pugnam.

Alis maſſylū:turmis nūidarū: & maſſyloꝝ. Nec latius miles:romāi putauerūt nō ſeruari decoꝝ ſuū:ſi uallo ſalutem tuerenť. itaque prouolarūt ad pugnā:ne ignaui:atque timidi uiderenť.

Sanguinei ſagi:rubri:quoniā paludamenta impatorū erāt coccinea. & ī hoc loco poeta ſagum ponit pro paludamento. Clamore uocat:apud Liuium ſic ait Gracchus quantum ingemīſcent patres noſtri circa mœnia Carthaginis bellare ſoliti:ſi uideant nos progeniem ſuam duos conſules:cōſulareſque exercitus ī media italia pauētes ītra caſtra pœnū:q; ītēr alpes:appœninūque agri ſit ſuæ ditionis feciſſe. Vt torrēs celſi:gracchū obuios quoſque ſternētē cōpat torrēti q ex pindo mōte theſſaliæ magno īpetu ac fragoř ī plāo ruēs oīa ſternit. Latus montis: ingēs ſaxū.

CIRCUITU PETIT:ET STAGNI LANGUENTIA QUÆRIT:
INTERDUM RAPTA UICINIS SALTIBUS ALNO
LUMINEĀ TEXIT QUA TRANSUEHAT AGMINA:CLASSĒ:
ECCE ADERAT TREBIÆQUE SIMUL UICINA TENEBAT
TRINACRIO ACCITUS PER CÆRULA LONGA PELORO
RACCHORUM PROLES CONSUL GENS INCLYTA MAGNO:
TQUE ANIMOSA UIRO:MULTUSQUE IN IMAGINE CLARIS
ERFULGEBAT AUUS TITULIS BELLIQUE:DOMIQUE.
EC PŒNI POSITIS TRANS AMNEM IN GRAMINE CASTRIS:
EERANT:NANQUE AĪOS ſTIMULABANT PROSPERA RERŪ.
NCREPITANSQUE SUPER DUCTOR:QUIS TERTIUS URBI
AM SUPEREST CONSUL?QUÆ NĀ ALTERA RESTAT IN ARMIS?
ICANIA?EN OMNES LATIÆ:DAUNIQUE NEPOTUM
ONUENERE MANUS.FERIANT NŪC FŒDERA MECUM
UCTORES ITALUM:AC LEGES:ET PACTA REPOSCĀT.
T TU DONATA TELA INTER MARTIA LUCE
NFŒLIX ANIMÆ SIC SIC UIUASQUE TUOQUE
ES ITERUM HANC LAUDEM NATO:NEC FINE SUB ÆUI
PPETERE IN BELLO DETUR:CUM FATA UOCABUNT.
UGNĀTEM CECIDISSE MEUM EST:HÆC PERSŌAT ARDĒS.
NDE LEUI IACULO MASSYLUMQUE IMPIGER ALIS
ASTRA SUB IPSA DATIS IRRITAT:ET ELICIT HOSTEM.
EC LATIUS UALLO MILES DEBERE SALUTEM
AS PUTAT:AUT CLAUSAS PULSARI CUSPIDE PORTAS.
RŪPUNT CUNCTISQUE PRIOR UOLAT AGGERE APERTO
EGENER HAUD GRACCHUS CŌSUL QUATIT AURA COMĀTES
ASSIDIS AURICOMÆ CRISTAS HUMEROQUE REFULGET
ANGUĪEI PATRIUM SAGULI DECUS:AGMĪA MAGNO
ESPECTANS CLAMORE UOCAT:QUAQUE OBUIA DENSOS.
RĒTAT TURBA GLOBOS RUMPENS ITER ÆQUORE FERTUR.
T TORRENS CELSI PRÆCEPS E UERTICE PINDI
UM SONITU RUIT Ī CAMPOS:MAGNOQUE FRAGORE
UULSUM MONTIS UOLUIT LATUS:OBUIA PASSIM

UVA. BHSC. IyR_094

Non mihi meoniæ:captat attentionē poeta oſtendēs rei magnitudinē:quā ne Home.quidē fons ingenioꝝ æquare potuiſſet:aut cētū līguæ. Meoniæ linguæ:homericæ:Meon:Apelles:& Dius fra peperit puerū Homerū ad Meletem puerū:unde melecigenes appellatus eſt: & hoc fuit Smyrnæ; quæ ē ciuitas Meoniæ ī aſia.unde Home.meonius dicit:& Smyrneus. Phœbus pater:poetarū nu mē. Cōſulis:Gracchi. Furor tyriæ iræ:Annibalis tyrii. Gnaros belli:peritos rei militaris. Ve tereſque laborū: iam ueteranos & mul tum aſſuetos bello. In ore alterius:in cōſpectu:qa Annibal uidit cadētē pha lantū:& Gracchus muranū. Anxur: ſupra eufratem fluuiū ē oppidum ter racina lingua uolſcorū anxur dictum.

Mōte procelloſo:aſpero. unde terra cina trachina.i.aſpera uocata eſt: ut au tor ē Strab nā trachis græce latine dici tur aſper.& trachitis aſperitas. Trito nis: palus aphricæ ſacra palladi patro nymicū fœmininū deductū a tritone fluuio:q facit illā paludē. Inſigni ue lamine:coccineo paludamēto. Orbus partem uiſus:altero captus oculo. Ci tat:uibrat in conſulem. Ore fero:tua fronte ferina:& crudeli: & ſic haſtā cō torquēs oculū cupēto trāſegit. Trun cata:mutilata: & priuata altero oculo.

Nec leuior dextra: ipſe Annibal ſæ uiebat dextra in romanos: ut gracchus in pœnos. Meuanus:ex meuana urbe umbriæ ppe fluginiā & hiſpellū: ubi ē clitūnus fluuius:cuius aqua boues ſatu rati & albi a triumphātibus Ioui capito lino imolabant. Virg.in geor. Hinc al bi clitumnæ greges: & maxima taurus uictima ſæpe tuo pfuſi flumine ſacro: romanos ad templa deum duxere triū phos: ad cuius imitationem hoc fingit poeta: dicitque Ioue fuiſſe ingratum: q paſſus ē uarenum cadere: q ſtudioſe nutriuerat Ioui capitolino maximā ui ctimam fruſtra: quippe nihil pfecit.

Candentes:albos. Vber fulginia:fer tilis. Triſtes:ingrati. Ingrata cura:nō grata ioui. Maxima uictima: tauri al bicātes & pingues. Inſtat iber leuis:mi lites hiſpani inſtabāt & mauri:tātaque erat multitudo telorum:ut cœlum te geret. Libycæ cornus:haſtæ ex corno arbore. Aequi cāpi: plani.ideſt omne illud ſpatiū qd erat inter hoſtes & tre biā.tegebat armis: & haſtis Liuius ait: Obruti ſunt romani uelut nube iaculo rū ab aleariis conīecta. Arctatis:con ferctis:& denſis in pugna: adeo ut mor tuus ad terram cadere nō poſſet: ideo in morte non erat locus cadendi ipſis arctatis. Allius:nomen proprium ui ri:qui ex apulia uenerat: ubi regnauit daunus ſocer Diomedis: qui argyripā illic condidit. Rudibus:impolitis: & aptis uenatori hūc interfecere mago & maharbal. Equo iapygæ: appulo. Sānitis urſæ: nam apud ſamnites urſi abundant: qui nunc beneuentani di cuntur. Ceu luſtra: ac ſi quæreret uenando cubilia ferarum.Garganus mons eſt Apuliæ.

A rmenta immaneſque feræ:ſyluæque trahūtur.
S pumea ſaxoſis clamat conuallibus unda.
N on mihi meoniæ redeat:ſi gloria linguæ:
C ententaſque pater det phœbus rumpere uoces.
T ot cædes proferre queam:quot dextera magni
C onſulis:aut contra tyriæ furor edidit iræ.
M uranum ductor libyæ:ductorque phalantum
A uſonius gnaros belli:uetereſque laborum
A lter in alterius funderunt cominus ore.
M onte procelloſo muranum miſerat anxur
T ritonis niueos te ſacra phalante profundo:
V t primum inſigni fulſit uelamine conſul.
Q uanquam orbus partem uiſus:unoque cupētus
L umine ſufficiens bellis:citat improbus haſtam
E t ſummæ figit tremebundam margine parmæ.
C ui cōſul:nāque ira coquit pone improbe quicqd
R eſtat in ore fero:et truncata fronte relucet
S ic ait intorquens directo turbine robur.
E t dirum tota tranſmittit cuſpide lumen.
N ec leuior dextra generatus amilcare ſæuit.
H uic cadit infelix niueis uarrenus in armis.
M euanus uarrenus arat:cui diuitis uber
C ampi fulginea:et batulis clitumnus in aruis
C andentis gelido perfundit flumine tauros.
S ed triſtes ſuperi:atque ingrata maxima cura
V ictima tarpeio fruſtra nutrita tonanti.
I nſtat iber leuis:et leuior diſcurrere maurus
H inc pila:hinc libycæ certant ſubtexere cornus.
D enſa nube polum:quantumque interiacet equi
A d ripas campi tantum uibrantia condunt
T ela:nec arctatis locus eſt in morte cædendi.
A llius argyripa:dauumque profectus ab aruis
V enator rudibus iaculis et iapigæ campum
P erſultabat equo:medioſque inuectus in hoſtes:
A ppula non uana torquebat ſpicula dextra.
H inc horret thorax ſamnitis pellibus urſæ.
E t galea annoſi uallatur dentibus apri.
V erum ubi turbantem ſolo ceu luſtra pererret

UVA. BHSC. IyR_094

Vt ſubigente fame: Magonem & Maharbalem irruentes in Allium comparat arſis taurum impetentibus. Subigente: impellente. Iaculo acto: immiſſo hinc a Magone: illinc a Maharbale: & utriuſque haſta cor tranſfixit: dubiumque fuit: cuius haſta intuliſſet mortem. & laus eſt Allii: quem duo ductores ſimul confecerunt. Mauruſia taxus: haſta punica ex taxo. Palantes: effuſæ fugientes. Agit: impellit. Tum trebia infauſto: fingit poeta trebiam ſurrexiſſe contra romanos: ad imitationem Homeri: qui i uigeſimoprimo iliados canit ſcamandrum aſſurrexiſſe contra Achillem & iunonem oraſſe Vulcanum: ut flammis auxiliaretur: ſic fingit etiam Papinius de iſmeno fluuio thebano: qui inſurrexit contra hypomedontem: & illum ſubmerſit.

Tellus ſubſidens: aperiens ſeſe & deorſum tendens abſorbebat milites infida uoragine. Niti: conſiſtere. Lento: tenaci creta. Inexplicabile: ex quo nō poterant ſe explicare. Cæca: quia non apparebat fraus. Contorta: immiſſa ab hoſtibus. Aruis: extra uadum fluuii. Hirpinus: nomē acceptum ab hirpinis populis: de quibus loco ſuo dicetur. Vis elephantorum: Liuius ait ad hoc elephanti eminentes ab extremis cornibus: equis maxime: non uiſu modo: ſed odore inſolito territis fugam late faciebant. Turrito dorſo: quoniā elephanti portant in dorſo turres: & pugnatores. Vadis: aquis trebiæ. Incubat: imminet: & occupat alueum fluuii. Explorant aduerſa uiros: quoniā circa difficilia: & aduerſa uerſatur uirtus: & per labores atque dolores parat ſibi laudē. Explorāt: experiūt & cōſiderāt: qm̄ in aduerſis hō cognoſcitur.

In nemore: aut agitet gargano terga ferarum
Hinc mago: hinc ſæuus pariter uidere maharbal
Vt ſubigente fame diuerſis rupibus urſi
Inuadunt trepidum gemina inter prœlia taurū
Nec partem prædæ patitur furor: haud ſecus acer
Hinc atque hinc iaculo deuoluitur allius acto
Et ſtridens per utrunque latus mauruſia taxus.
Obuia tum medio ſonuerunt ſpicula corde
Incertumque fuit læthum: cui cedent haſtæ.
Etiam diſperſis romana per agmina ſignis
Palantes agit ad ripas miſerabile pœnus
Impellens trepidos: fluuioque immergere certat.
Tum trebia infauſto noua prœlia gurgite feſſis
Inchoat: et precibus iunonis ſuſcitat undas.
Haurit ſubſidens fugientum corpora tellus:
Infidaque ſoli fruſtrata uoragine ſorbet.
Nec niti lentoque datur conuellere limo
Merſa pedum penitus ueſtigia: labe tenaci
Hærent deuincti greſſus: reſolutaque ripa
Implicat: aut cæca proſternit fraude paludis.
Iamque alius ſuper: atque alius p lubrica ſurgēs
Dum ſibi quiſque uiam per inexplicabile littus
Præripit: et putri luctatur ceſpite. lapſi
Occumbunt: ſeſeque ſua præſſere ruina.
Ille celer nandi iam: iamque apprendere tuta
Dum parat: et celſo connixus corpore prenſat
Ramia ſūma manu: liq̄diſque emergit abundis:
Contorta ripæ pendens affigitur haſta.
Hic hoſtem orbatus telo complectitur ulnis.
Vndantemque uado permixta morte cohercet.
Mille ſimul læti facies. ligus occidit aruis.
Sed proiecta uiri lymphis fluuialibus ora
Sanguineū hauſerunt longis ſingultibus amnē.
Enabat tandem medio uix gurgite pulcher
Hirpinus ſociumque manus clamore uocabat.
Cum rapidis illatus aquis: et uulnere multo
Impulit aſp equus: feſſuſq̄ ſub equora merſit.
Accumulat clades ſubito conſpecta per undas
Vis elephantorum turrito concita dorſo.
Namque uadis rapit̄ præceps ceu proruta cautes
Uulſi montis: trebiamque inſueta trementem
Præſcpectore agit: ſpumanti incubat alueo.
Explorant aduerſa uiros: perque aſpera duro

UVA. BHSC. IyR_094

Nititur ad laudem uirtus interrita cliuo.
Nnamque inhonoratam ei brenus perderemortem.
Et famæ mundam impatiens ſpectabimur inquit:
Nec fortuna meum condes ſub gurgite lœtum.
Experiar:ſit ne in terris domitare quod enſis
Non queat auſonius tyrrhenaque pernecet haſta.
Tum iacit adſurgens:dextroque in lumine ſiſtit
Picula ſæua feræ:tælumque in lumine liquit.
Stridore horriſono penetrantem cuſpidis ictum
Belua proſequitur:laceramque cruore profuſo
Attollit frontem:et lapſo dat terga magiſtro.
Tum uero inuadunt iaculis crebraque ſagitta
Uſi iam ſperare necem:immenſoſque p armos
Et laterum extenſus uenit atra cuſpide uulnus.
Tat multa in tergo:et migranti lancea dorſo.
Ac ſyluam ingentẽ concuſſo corpore uibrat
Donec conſumptis longo certamine telis.
Concidit:et clauſit magna depreſſa ruina.
Ecce per aduerſum quanq̃ tardata morantur
Vulnere membra uirum: ſubit implacabilis amnẽ
Scipio:et innumeris infeſtat cædibus hoſtem.
Corporibus:clypeiſque ſimul:galeiſque cadentũ
Contegitur trebia et uix cernere linquitur undas.
Medezeus iaculo geſtar proſternitur enſe.
Tum pelopeus auis cyrenis incola telgon.
Hinc torquet rapido correptum e gurgite pilum.
Et quantum longo ferri tenuata rigore
Procedit cuſpis per hiantia tranſigit ora.
Pulſati ligno ſonuere in uulnere dentes.
Nec iacto quæſita quies turgentia membra
Eridano trebia: eridanus dedit equoris undis:
Tu quoque tapſe cadis tumulo poſt fata negato.
Quid domus heſperidum aut luci iuuere dearum
Fuluos aurifera ſeruantes arbore ramos:
Intumuit trebia:et ſtagnis ſe ſuſtulit imis.
Iamque ferox totum propellit gurgite fontem
Atque omnis torquet uires:furit unda ſonoris.
Vorticibus ſeq̃turque nouus cũ murmure torrẽs
Enſit:et accenſa ductor uiolentius ira
Magnas o trebia et meritas imperfide pœnas

Duro cliuo;uia aſpera;quæ pfert uirtutẽ;cuius radices amaræ ſunt; fructus aũt ſuauiſſimi. Interrita; quæ nõ frãgit aduerſis;immo ſeſe obiicit ultro periculis;ut laudem aſſequat. Inhonoratam;ignauã;& ingloriam;quoniã in aqua non põt oſtentari fortitudo. Famæ mundã;ſine honore ac fama. Nõ queat auſonius; irruit in elephantũ fibrenus inquiẽs; Experiri libet ſit ne in terris aliqd ita horrẽdum; quod enſis romanus nõ poſſit cõficere; & ſit ne aliquid tam terribile;quod non poſſit necare haſta tyrrhena,i.itala. Feræ;elephanti. Proſequitur;ideſt elephas impellẽdo caput adiuuit ictũ;qm̃ telũ altius penetrauit. Lapſo;excuſſo e dorſo elephãti. Extenſus,i. per extẽſa & ampla latera;& é accuſandi caſus. Vibrat;quatit. Clauſit;fluuiũ,ſ.ſua ruina. Ecce p aduerſum;deſcribit pugnã Scipionis in ipſo fluuio. Per aduerſum amnẽ;contra curſum ipſius fluuii ideſt aduerſa aqua; ut maior eẽ labor.

Implacabilis;cõcitatus. Tum pelopeus auis;Telgon erat cyrenaicus. cyrenẽ autem ut iam dictum eſt therei condiderunt;q̃ ex laconia profecti calliſten urbem ppe minorem ſyrtim coluerũt. & therã a duce denominarunt;ideo dixit ſupra;Pelopei ſtirpe nepotis; & hic Telgon. Auis,i.propter maiores ſuos. & cyrenes cõditores erat pelopeus,i. lacedæmonius; & peloponneſiacus; quoniam Pelops Tãtali filius illic regnauit & nomẽ pẽinſulæ dedit. Longo rigore ferri; ideſt totũ ferrũ; quod erat in haſta penetrauit in os Telgonis. Quies; ideſt nõ illic quieuit proſtratius eo uulnere;ſed p trebiam in padũ; & per hũc in mare adriacũ deuolutus eſt.

Lapſæ;hic lapſus erat Maurus; & in finibus mauritaniæ horti erant heſperidum;& poma aurea. Fuluos;aureos. Iamque ferox totum; Trebia relaxauit ſuum fontem; & omĩs uires ſuas in romanos effudit. Torquet;immittit. Senſit; ſcilicet Scipio trebiã augeri & ĩ romanos ſæuire. Magnas o trebia;uerba Scipionis ad trebiam;cui minatur ſe adempturum alueum; quod ideo poeta fingit; ut ad ueram hiſtoriam alluderet;quoniam autore Strabone Marcus ſcaurus deductis ex Pado uſque in parmenſem agrum foſſis nauigationibus cõmodis paludes ipſas exſiccauit e campis; per placentina ſi qui dẽ arua trebia padũ influẽs;aliique itẽ complures ante fluuii ultra modũ pleniusſtagnabant;hic eſt ille Scaurus qui per piſas & limam uſque ſabbatios uiam ſtrauit æmiliam;& hinc per derthonem. Aliauero eſt æmilia uia;quæ flaminiam excipit; eodem enim in conſulatu Marcus Lepidus. & Caius flamineus collegæ fuerunt;uictores ligurum. Strauere hic flaminiam uſque Ariminum. Reliquam Lepidus uſque Bononiam.

UVA. BHSC. IyR_094

Per gallica rura: per agrum placentinum: qui est in gallia cisalpina. Lacerum: sectum ī riuos & fossas. Amnis: Non uocaberis inquit fluuius: sed riuus. Sydonium amnem: fauentē carthaginensibus. Aggere: cumulo. Stat ductor: laus Scipionis ab animi robore non enim uolebat cedere: sed sese contra aduersa erigebat: quamuis in aqua non possit uera fortitudo ostentari.

Ire uadis: ingredi per aquam fluuii. Excitæ: euocatæ. Perdidit ripas: qm̄ per campos sese effundebat. Glauca fronde: harundine sub uiridi. Pœnasque superbas: uerba Trebiæ ad Scipionem. Tot corpora porro: laus Scipionis ab hoste: quoniam propter cadauera hostium deiecta in uadum a Scipione fluuius restagnabat. Porro: certe.

Arctatus: constrictus. Adde modū dextræ: impone finem cædibus: aut si uis pugnare pugna in campis proximis non in meo alueo. Hæc uenere adiuncta: fingit poeta Venerem miseratam sortem Scipionis tendentis ad cœlum palmas immisisse incendium in trebiā & omnis arbores absumpsisse. Mulciber: uulcanus faber Iouis & numē ignis & ueneris maritus: quod non sine ratione fingit poeta quippe ex calore: atque humiditate omnia procreantur: & membris calefactis uenus excitatur. Ingrauat: aggrauat hoc Scipio: & conquerit̄ se premi ab amne. Dii patrii: uerba Scipionis ad superos querentis de sua fortuna: quod scilicet ignaua morte periret: ut facit æneas uirgilianus. Quorum auspiciis: quorum numine & tutela: sed obscurum erat: ī cuius numinis tutela esset Roma. Dii patrii erant pœnates: quos magnos deos Troiani dicebāt: Cassius hemina autore Macrobio dicit Samothraces deos eosdem romanorum pœnates proprie dici deos magnos: Sciens inquit hæc noster Virgilius cū sociis: Natoque pœnatibus & magnis diis: hos uocabant troiani etiā deos patrios autore Higino: cui opinioni Virgilius astipulatur dicens: Dii patrii seruate domum d' his etiam intelligit hic Syllius. Talīn lætho: ignauæ: inhonoræque morti me seruastis in pugna ad Ticinum. Dextra: manu hostili: & in acie. Bellanti: quoniam tūc appareat fortitudo: liceat inquit pugnando mori: ut fortem uirum decet. Fratrique: Gneo Scipioni: qui erat ī hispania. Quam probem: laudare possim: & meum decorum seruare. Rapidas uires: ignem qui omnia domat. Inuicti coniugis: Vulcani: quoniam ignis cum inualuit inuictus est: Vnde aliqui

Exolues inquit: lacerum per gallica riuis
Dispergam rura: atque amnis tibi nomina demā.
Quoque aperis te fonte premam: nec tāgere ripas:
Illabique pado dabitur: quænam ista repente
Sydonum infelix rabies te reddidit amnem:
Alia iactantem consurgens aggere aquarum.
Impulit: atque hūeros curuato gurgite pressit.
Arduus aduersa molle irrumpentibus undis
Stat ductor: clypeoque ruentem sustulit amnem.
Necnon a tergo fluctus stridente procella
Spumeus irrorat summas aspergine cristas.
Ire uadis: stabilemque uetat defigere gressum
Subducta tellure deus: percussaque longe
Saucum saxa sonant: undeque ad bella parentis
Excitare pugnant: et ripas perdidit amnis.
Tum madidos crines: et glauca fronte reuinctum
Attollit cum uoce caput: pœnasque superbas
Insuper et nomen trebiæ delere minaris
Regnis inimicæ meis: tot copora porro
Extra fusa mea clypeis: galeisque uirorum
Quos mactas arctatus iter: cursumque reliqui.
Cede uides stagna alta rubent: retroque ferūtur.
Adde modū dextræ: et cāpis incūbe propinquis.
Hæc uenere adiuncta tumulo spectabat ab alto
Mulciber obscuræ tectus caligine nubis.
Ingrauat ad cœlum sublatis scipio palmis:
Dii patrii: quorum auspiciis stat dardana roma
Talin me læto tanta inter prælia nuper
Eruastis: fortunæ animam: hanc excīdere dextra
Indignum est uisum: redde o me nate periclis.
Redde hosti: liceat bellanti arcessere mortem.
Quam patriæ: fratrique probē: tum percita dictis
Ingemuit uenus: et rapidas detrusit in amnem
Coniugis inuicti uires: agit undique flammam:
Disperfus ripis ignis: multosque per annos
Nutritas fluuio populatur feruidus undas.
Riturque omne nemus: lucosque effusus in altos
Immissis crepitat uictor uulcanus habenis.
Iamque ambusta comas abies: iam pinus et alni:
Iam solo restans trunco dimisit in altum:
Populus assuetas ramis habitare uolucres
Flamma uorax imo penitus de gurgite tractos

philosophantes putauerunt ignem fuisse principium rerum: quia ignis propter potentiam conuertit omnia in suam naturam: & ignis est ualidissimum elementum. In altum: aerem.

UVA. BHSC. IyR_094

Abſorbet: deſiccat aquas. Stagnis: aquis iam obductis fauilla & cinere. At tãdẽ a trebia: poſt hãc pugnã infelicẽ romanus exercitus nocte ſequenti ratibus Trebiã tranſmiſit: uenitque placentiam & cremonã. Romæ aũt trepidatũ ẽ accepto cladis nũcio: creatique ſunt alii conſules Flaminius & Seruilius. Poeta dicit Scipionẽ & Gracchũ metatos fuiſſe caſtra in edito loco: ut eſſent ab hoſtibus trita. Vndis ſocialibus: aquis trebiæ: quæ fauerant hoſtibus in ea pugna. Traſimenus eſt lacus peruſinus. Boiorũ nuper populos: Flaminius paulo ante boios debellauerat gentẽ gallicã accolentẽ Padũ: q̃ nunc creatus ẽ conſul cũ Seruilio: cuius flaminii temeritate exercitus romanus ad trãſimenũ ꝓfligatus eſt: acceptis a gracchо prioris anni cõſule duabus legionibus: & duabus a. C. Attilio prætore ĩ hetruriã ꝓperauit. Corde leuẽ: infidã ignauã: & non habentẽ in ſe aliquid põderis: ideo facile ſuperabaſ.

Aſtus inopẽ: ſine malitia. Pœni aũt cũ qbus nũc res erat aſtutiſſimi erant & infidi. Tyrãno: Annibali. Hũc Flaminiũ. Leuis ominibus: malo omine creatũ cõſulẽ. Saturnia: Iuno filia Saturni: quæ romanos odio ꝓſequebaſ deſtinauit cõſulatũ Flaminio: ut romanum exercitũ perderet. Feſſo imperio: atritis rebus romanis duplici clade. Fatalia dãna: fato uẽtura. Iuris: poteſtatis cõſularis. Clauum: clauus dicit temonauis: quẽ ꝓ regimine imperii ponit & iure cõſulari. Sub nutu: ſua ditione.

Vt pelagi rudis: Flaminiũ temerariũ cõparat nautæ imperito: q̃ nauim ad naufragium impellit. Rudis pelagi: ignarus artis nauigãdi. Tenet uicẽ uẽtorũ: facit id quod ſolẽt facere uẽti: id ẽ nauim ad ſcopulos impellit: cũ ignoret artẽ nauigãdi. Lydoꝝ populos: hetruſcos. Lydi ut dictum ẽ uenerũt ĩ hetruriã duce tyrrheno. Corithi: Corithus fuit oppidũ hetruriæ patria dardani filii Iouis & electræ: q̃ patriã deſerẽs ſuã: in ſamo thraciã ꝓfectus ẽ: unde pœnates ſacra: ſacrorũque ritus aduexit in Phrygiã: quæ poſtea æneas in latium reuexit: & ideo ꝓpter dardanum appellat hetruriã ſedẽ ſacratã: nunc appellaſ cortona: nõ lõge ab aretro & lacu peruſino: quo ꝓfectus ẽ Flaminius: alibi dicit: Arreti muros. corithi nunc diruat arces. Colonos meonios: lydos nã lydi ex meonia: quæ & lydia dicitur ꝓfecti cũ hetruſcis habitarunt: & ideo hetruſci meonii. Lydi & tyrrheni a duce tyrrheno dicunt. Auorũ: antiquorum: qui mixti fuerunt: ideo dicit Permixta ſtirpe. Nec regem aphrorum: fingit poeta Iunonẽ cõuerſam ĩ forma Traſimeni monuiſſe Annibalẽ noctu: ut ad lacũ peruſinũ contẽderet: ubi romanum exercitũ profligaturus eſſet.

Monitor deus: Iuno reſpexit ad numen, ſic Virgilius Venerem appellauit deum. Omnia ſomni: deſcribit tẽpus: quo Iuno Annibalem monuit.

ASSTMEITLTTOAMAGNEBFCSHODIIVNVDIELSMNL

Abſorbet latices: ſæuoque urgente uapore
Siccus inareſcit ripis cruor horrida late
Scinditur in rimas: et hiatu rupta dehiſcit
Tellus: ac ſtagnis altæ ſedere fauillæ.
Miratur pater æternos ceſſare repente
Ridanus curſus: nymparũque intima mœſtus
Impleuit chorus attonitis ululatibus antra.
Ter caput ambuſtum conantem attollere iacta
Lampade uulcanus merſit fumantibus undis.
Ter correpta dei crines nudauit arundo.
Tum demum amiſſæ uires: et uoce præcantis:
Rantique datum ripas ſeruare priores.
Ac tandem a trebia reuocauit ſcipio feſſas.
Munitum in collem gracchо comitante cohortes
At pœnus multo fluuium ueneratus honore
Ramineas undis ſtrauit ſocialibus aras.
Neſcius heu quanto ſuperi maiora mouerent.
Et quos auſoniæ luctus traſimenæ parares.
Boiorum nuper populos turbauerat armis
Flaminius: faciliſque uiro tum gloria belli
Corde leuẽ: atque aſtus inopem cõtundere gentẽ.
Sed labor haud idem tyrio certaſſe tyranno.
Hunc leuis urbi genitum ad fatalia damna
Hominibus parat imperio ſaturnia feſſo.
Ductorem: dignumque uirum ueniente ruina.
Inde ubi prima dies iuris: dauumque regendæ
Inuaſit patriæ: et ſub nutu caſtra fuere:
Vt pelagi rudis: et pontum tractare per artem
Neſcius accepit miſeræ: ſi iura carinæ:
Ventorum tenet ipſe uicem: cunctiſque procellis
Dat iactare ratem: fertur uaga gurgite puppis:
Ipſius in ſcopulos dextra impellente magiſtri.
Ergo agitur raptis præceps exercitus armis.
Lydorum populos: ſedemque ab origine priſci
Sacratam coriti: iunctoſque a ſanguine auorum
Meonios italis permixta ſtirpe colonos.
Nec regẽ aphrorũ naſcenda ad cœpta moratur
Laude ſuper tanta monitor deus: omnia ſomni

UVA. BHSC. IyR_094

O fœlix famæ: uerba iunonis ad Annibalẽ: quoꝝ principio beniuolẽtia captaꝫ: inde ꝓponiꝫ utilitas: & gloria: ut magis uir laudis cupidus exciteꝫ. Ad magnos uenturæ deos: laus hæc ẽ romanorũ ex ore iunonis inimicæ: ꝙ. ſ. ſolis italis ſiue romanis dabaꝫ aſcẽdere cœlũ: & referri ĩ numerum deoꝝ. Auſonia: ĩ italia. Cur fata tenemus: breuis ẽ narratio: q̃ ſuadet ab utili: nõ eẽ cũctandũ cũ ꝓſpera fortuna cito diſcedat: itaq; inſtãdũ ẽ inqt dum fortuna tibi aſpirat, q̃ temeraria ẽ & cæca.

Quantũ uouiſti: locus ẽ ab utili: qm̃ hæc oſo in genere deliberatiuo uerſaꝫ: Poteris inqt o Annibal nũc id efficere ꝙ tuo pr̃i iuraſti: & ſatiare manes pr̃nos ſanguine romanorũ. Securus: iam uictor ad traſimenũ mihi ſacrificabis. Náq; ego ſum celſis: ne uidereꝫ eſſe fantaſma quoddã dicit ſe eẽ traſimenũ numẽ. ſ. lacus peruſini ibi erat futura clades. Tmolo miſſa manus. i. ipſi meonii: & lydi q uenerũt ex lydia: ubi ẽ tmolus mõs: qui ẽt timolus dr̃. Oui. Deſeruere ſui nymphæ uineta timoli. Numẽ: monitu traſimeni. Aerii montis: altiſſimi appennini.

Horrebat: deſcribit appẽninum niuibus: & pruinis obductũ. Ire iubet: Annibal iuſſit exercitũ ꝓcedere ſine mora: quippe prior gloria: quã fuerãt adepti in alpibus extingui uidebaꝫ: ſi illic traxiſſent moras: qm̃ nulla difficultas debebat eos retinere poſt ſuperatas alpes. Si ſteꝫ mõtibus ullis: ſi ĩ aliquibus mõtibus immorabimur inqt amittẽus partã gloriã de alpibus: & ſic hortaꝫ eos ad decoꝝ p̃ſtãdũ. Nec mulcet laboré: .i. nõ ceſſabãt labores: q̃is iugũ appenini tráſcẽdiſſent: qm̃ paludes inter appẽninũ & aretiũ maiorẽ difficultatem afferebãt: ergo ſuperaſſe dorſum appẽnini nõ finiebat labores. Plana natãt: aquis obducta ſunt ꝓpter paludes: in q bus Annibal maximas habuit difficultates: q ut ait Liui. æger oculis ex uerna primũ intẽperie uariante calores: frigoraq; elephãto uehebaꝫ ut altius extaret tñ & nocturno hũore: paluſtriq; cœlo grauãte caput: & qa medẽdi nec locus: nec tempus erat altero oculo captus eſt multis hoĩbus iumẽtiſq; fœde amiſſis: ubi primum ĩ ſicco potuit caſtra locat: certumque per præmiſſos explorato/res habuit: exercitum romanum circa Aretii mœnia eſſe. Putri: reſolubili.

Liquentibus undis: aquis deliquatis ex putri gelu: ac niuibus. Nudus uertex: caput Annibalis detectum. Inter tanta inhoſpita: inter has paludes: quæ hoſpitiũ non præbebant. Sæuitia cœli: tẽpeſtate. Medẽtes: ideſt q nolebat remediũ: & fométa medicoꝝ adhibeꝫ. nã putabat bene emi tẽpus optatũ quo cũque periculo: & dũmodo nõ perdat cœptum iter ſi uictoria poſceret ĩ præmiũ belli alia mẽbra daturus erat. Seruat decorũ uiri ſpiritus ingentis: & gloriæ cupidiſſimi: atque uictoriæ contra romanos: in quos maximo ardore ferebatur. Talia: incommoda in ipſis paludibus. & Appennino uenerunt ad Lacum Traſimenum: ubi Annibal mactaturus erat: tot milia romanorum in ultionem amiſſi oculi: atque piaculum. Lacus: traſimenum. Viſus: oculi.

C ondiderant: ægriſque dabant obliuia curis.
C um iuno in ſtagni: iuuenem cõuerſa propinqui
E t madidæ frontis crines circundata fronde
P opulea ſtimulat ſubitis præcordia curis.
A c rumpit ducis: haud ſpernanda uoce quietem
O fœlix famæ: et latio lachrymabile nomen
A nnibal auſonia: ſi te fortuna creaſſet
A d magnos uenturæ deos: cum fata tenemus.
P elle moras: breuis eſt magni fortuna fauoris.
Q uantum uouiſti cum dardana bella parenti
I urares: fluet auſonio tibi corpore tantum
S anguinis: et patrias ſatiabis cedibus umbras.
N obis perſolues meritos ſecurus honores.
N ãque ego ſum celſis: quẽ cinctũ mõtibus ambit
T molo miſſa manus ſtagnis traſimenus opacis.
H is agitur monitis: et lætam numine pubem
P rotinus aerii præceps rapit aggere montis:
H orrebat glacie ſaxa inter lubrica ſummo
P iniferum cœlo miſcens caput appenninus.
C ondiderat nix alta trabes: et uertice celſo
C anus apex ſtricta ſurgebat ad aſtra pruina.
I re iubet prior extingui: labique uidetur
G loria poſt alpes: ſi ſtetur montibus ullis.
S candunt prærupti nimboſa cacumina ſaxi.
N ec ſuperaſſe iugum finit: mulcetque laborem.
P lana natant: putrique gelu liquentibus undis
I nuida limoſa reſtagnant arua palude.
I ãque ducis nudus tanta inter inhoſpita uertex
S æuitia quatitur cœli manante per ora
P erque genas oculos facilis ſpreuiſſe medentes.
O ptatum bene credit emi quocunque periclo
Б ellandi tempus. non frontis parcit honori.
D um ne perdat iter: nõ cætera membra moratur
I n precium belli dare: ſi uictoria poſcat.
S tatque putat lucis capitolia cernere uictor
Q ua petat: atque italũ feriat qua cominus hoſtẽ.
T alia perpeſſi tandem inter ſæua locorum

UVA. BHSC. IyR_094

Numerosa piacula: multas expiationes. & cædes propter amissum oculum. Ecce autem patres: cum Annibal ad Trasimenum castra metatus esset uenerunt ad eum legati missi a carthaginensibus portātes tristem nuncium: q ex sententia patrum Annibali permiserunt: an uellet filiū suum mactari diis patriis: ut moris erat. Annibal uoluit ut filius tali fato subtraheret: promittens maiores ex nomine romano & sanguine uictimas & libationes. Mos fuit in populis: apud carthaginenses dii placabant humana cæde: & sorte ducebant pueri ad aras & imolabantur. Vrna: est uas ex quo sortes educebant. Vir. Stat ductis sortibus urna. Thoanteæ: Dianæ: tauricæ. Thoas rex lemni pater hysiphiles furori lemniadū a filia ereptus in tauricā regionem scythiæ translatus ē: ubi cū Phigenia sorore Orestis tēplo Dyanæ præfuit: cui hospites mactabantur: ideo sacra Dyanæ tauricæ thoanteā appellat: quæ carthaginēses imitabātur.

OPTATOS uenere lacus: ubi deinde per arma
SUMERET amissi numerosa piacula uisus.
ECCE autem patres aderant carthagine missi
CAUSA uiæ non parua uiris: nec læta ferebant.
MOS fuit in populis: quos condidit aduena dido
POSCERE CEDE DEOS UENIAM: AC FLAGRANTIBUS ARIS
INFANDUM DICTU PARUOS IMPONERE NATOS.
IVRNA REDUCEBAT MISERANDOS ANNUA CASUS.
SACRA THOANTEÆ: RITUSQUE IMITATA DYANÆ.
CUI FATO: SORTIQUE DEUM DE MORE PETEBAT
ANNIBALIS PROLEM DISCORS ANTIQUITUS HANNON.
SED PROPIOR METUS ARMATI DUCTORIS AB IRA
ET MAGNA ANTE OCULOS STABAT REDEUNTIS IMAGO.
ASPAR AD HÆC FŒDATA GENAS: LACERATAQUE CRINES.
ATQUE URBEM COMPLET MŒSTI CLAMORIS IMILCE:
EDONIS UT PANGEA SUPER TRIETERIDÆ MOTU.
ITIUGA ET INCLUSUM SUSPIRAT PECTORE BACCHUM:
ERGO INTER TYRIAS FACIBUS CEU SUBDITA MATRES
CLAMAT IO CONIUNX: QUOCUNQUE IN CARDINE MŪDI
BELLA MOUES: HUC SIGNA REFER. UIOLENTIOR HIC EST:
HIC HOSTIS PROPIOR: TU NUNC FORTASSE SUB IPSIS
URBIS DARDANIÆ MURIS UIBRANTIA TELA
EXCIPIS INTREPIDUS CLYPEO: SÆUAMQUE CORUSCANS
LAMPADA TARPEIS INFERS INCENDIA TECTIS.
INTEREA TIBI PRIMA DOMUS: ATQUE UNICA PROLES
NEU GREMIO PATRIÆ STYGIAS RAPTATUR AD ARAS.
NUNC AUSONIOS FERRO POPULARE PŒNATES.
ETUETITAS MOLIRE UIAS: I PACTA RESIGNA
PER CUNCTOS IURATA DEOS: SIC PREMIA REDDIT
CARTHAGO: ET TALES IAM NUNC TIBI UOUIT HONORES
QUÆ PORRO HÆC PIETAS DELUBRA ASPERE TABO
HEU PRIMÆ SCELERUM CAUSÆ MORTALIBUS ÆGRIS
NATURAM NESCIRE DEUM: IUSTA ITE PRECATI
THURE PIO: CÆDUMQUE FEROS AUERTITE RITUS.
MITE ET COGNATUM EST HOMINI DEUS: HACTENUS ORO
SIT SATIS ANTE ARAS CÆSOS UIDISSE IUUENCOS.

Discors antiquitus: qm̄ erat princeps alterius factionis: & odio gentili prosequebat Annibalē & eius prolem. Cui fato: ut mactaret proles Annibalis ad impetrandā a diis ueniam. Ductoris: Annibalis: quē timebant: cū hēret exercitum. Aspar: hic erat filius Annibalis & imago patris. poetæ appellant filios imaginē parentū. Edonis ut pangea: furentē imilcen comparat mulieribus bacchantibus: edonii sunt populi thraciæ: apud quos mulieres sacris bacchicis operabant. inde edonis. Baccha mulier threissa Trieteus ē tēpus triū anno rū: & tertio quoque anno sacra illa celebrabant. boetii cæteriq; græci & thraces autore Diodo. in memoriā indicæ expeditionis sacra trieterica instituert. & bacchæ mulieres tertio quoq; anno conueniebāt. & uirgines de more thyrsum ferebāt ī honorē dei bacchantes.

Motu trieteridæ: baccho. & tertio quoque anno redeūte. Pāgea: mōtē thraciæ. Facibus: ac si face admota exagitaret. Io ē uox bacchantiū. Prima domus: filius prīogenitus. & sic arguit patriā ingratitudinis. Resigna pacta: rū pe fœdera: & pugna cū romanis cōtra fas p patria: quæ tibi ē ingrata. Quæ porro hæc pietas: detestat imilce ferū: ac horrendū ritū sacrorū: dicitque poeta sub persona imilces: primā esse causam scelerum ipsis mortalibus ægris: ideſt affectis omni pturbatione & ignorātia nescire naturam deorum: q mites sunt: & cognationē quandam cum hominibus habent: aitque petenda eē iusta & honesta: quæ facile impetrantur solo thure: & non humano sanguine: a quo abhorret deus. Hæc pietas: hæc obseruantia: quam præstamus deo: & hæc religio. Porro: certe pietatē debemus deo quē dum colimus pii sumus.

Naturam deū: deorū: q ab omni crudelitate abhorrēt: & sola puritate gaudēt: more poetico loquor: non est quippe nisi unus deus: inter bonos uiros: Ac deū inqt Seneca amicitia ē cōciliāte uirtute. Feros: crudeles ac detestabiles. Et cognatū hōi: qm̄ hois anima facta ē ad similitudinē dei. Cæsos iuuēcos: Prometheus primus bouē imolauit. & Domitianus autore Trāql. recordatus Vir. uersus: Impia q̄

UVA. BHSC. IyR_094

cæſis gẽs ẽ epulata iuuencis: uetuit bouẽ imolari: qui apud antiquos habebatur ſocius humani laboris: & bouem uiolare piaculum erat. Licuit in italia imolare hominẽ impune uſque ad Cornelium lentulum: & Liciniũ Craſſum conſu. Aut ſi uelle nephas: ſi putatis omnino ſuperos gaudere hoc ſcelere: & ſanguine humano placari me matrem mactetis. Cur ſpoliare iuuat: locus ẽ abutili: a quo ſuadet non eſſe mactandum puerum tantæ indolis: qui magno decori & uſui patriæ aliquando eſſe poſſit. An flendæ magis egates: ſenſus eſt: Non minus deflenda fuiſſet mors Annibalis: ſi tali ſorte ĩ pueritia fuiſſet abſumptus: quã calamitas accepta ab egates ĩ ſulas primo bello punico. & locus ẽ abutili: confirmatque id quod optat ſimĩlitudine. Punica regna merſa profundo: res libyca artrita bello nauali: & imperiũ prope amiſſum in pugna ad egates. Sorte cruenta: tali fato & urna.

Hæc: quæ dicebat imilce. Illexere: traxerunt. Ad cauta: ut caute agerẽt: & malum quod inde poterat oriri cũ ratione declinare. Relictum: ſcilicet eſt ipſi Annibali. An abnueret ſortẽ: an recuſaret illam ſortem de filio imolando: an pareret honori ſuperum: an uellet filium ſuum mactari in honorem deorum: Relictum eſt a patribus ipſi Annibali: an uellet parere honori ſuperum: ideſt ſorti & ſacrificio: quo debebat puer ille mactari. Trepidare: trepidabat. Vix compos: uix reſipiſcens propter metum. Quid tibi pro tanto: uerba Annibalis: quibus patriæ gratias agit: quod ſuo arbitrio rem tantam permiſerit: ut poſſet renuere & annuere ſacrum: quæ poteſtas diuina uidebatur. Hinc: ex armis & præſtantia bellica: qua romanos uincam: quos in templis patriis mactabimus. Genero ſa: nobilis laus romanorum ex ore hoſtili. Faxo: faciam. Quirino: Romano & italo. Quirinus dictus eſt Romulus. At puer: filius meus Aſpar. Heſperia: italia. Aeneadis: Romanis.

Vos quoque: pollicetur diis maiores uictimas filio: quem ſorti cruentæ tũc eripiebat. Tu mago: edicit ſuis Annibal: & loca oportuna captãt: & inſidias hoſtibus uiolantur. Ad clauſtra: nam inter montes cortonenſes ad ipſum lacum uia eſt per anguſta: deinde paulo latior pateſcit campus: inde colles aſſurgunt. Choaſpe: hic erat ductor lothophagorum. Vago milite: expeditis & leuis armaturæ militibus. Fauces: iter anguſtum: ſiue anguſtias montium. Libamina: libationes: & ſacra: ideſt irritabo hoſtes ad pugnã: ut diis patriis hoſtias mactem: quas uoui. Deus: numen huius lacus. Sycheus erat nepos Annibalis ex ſorore. Viri: q miſſi eſtis ad me poteritis referr carthaginenſibus: qua calamitate Romanos afficiã.

A ut ſi uelle nephas ſuperos: fixumque: ſedetque
M e meque gemui ueſtris aſſumite uotis.
C ur ſpoliare iuuat libycas hac indole terras
A n flendæ magis egates et merſa profundo
P unica regna forent olim: ſi forte cruenta
E ſſet tanta mei uirtus prærepta mariti.
H æc dubios uario diuumque: hominique timore
A d cauta illexere patres: ipſique relictum
A bnueret ſortem: an ſuperum pareret honori
T um uero trepidare metu uix compos imilce
M agnanimi metuens immitia corda mariti.
H is auide auditis ductor: ſic deinde profatur
Q uid tibi oro tanto non impar munere ſoluat
A nnibal equatus ſuperis: quæ præmia digna
I nueniam carthago parens: noctemque: diẽque
A rma feram: templiſque tuis hinc plurima faxo
H oſtia ab auſonio ueniat generoſa quirino.
A t puer armorum: et belli ſeruabitur hæres.
S pes o natæ meæ: tyriarumque unica rerum
H eſperia minitãte ſalus: terraque fretoque
C ertare æneadis: dum ſtabit uita memento.
P erge: patent alpes: noſtroque incumbe labori.
V os quoque dii patrii: quorum delubra piantur
C ædibus: atque coli gaudent formidine matrum
H uc lætos uultus: totaſque aduertite mentes
N amque paro ſacra: et meliores molior aras.
T u mago aduerſi conſide in uertice montis.
T u læuos propior colles accede coaſpe
A d clauſtra: et fauces ducat per opaca ſicheus.
A ſt ego te traſimene uago cum milite præceps
L uſtrabo: et ſuperis queram libamina belli.
N amque haud parua deus promiſſis ſpõdet aptis
Q uæ ſpectata uiri patriam referatis in urbem.

UVA. BHSC. IyR_094

Eperat hetruſcos occulto milite colles: annibal autore Liuio quod agri eſt inter cortonam & traſimenum oī clade belli uaſtauit: ut uires romanoꝝ ad uīdicādas ſocioꝝ iniurias excitaret: & cū ad Traſimenū caſſra metatus eſſet baleares cæteráque leuem armaturā poſt montes circūduxit: equites ad ipſas ſaltus fauces tumulis apte tegentibus locat: ut ubi ītraſſent romani obiecto equitatu clauſa oīa lacu ac montibus eēnt: & ſub ictu hoſtiū haberent angustiis locoꝝ circūuenti atque inſidiis pugnatū ē utríque acriter & tanto ſtudio: ut terremotus qui totā italiam concuſſit minime deprænderet: ſed annibal memorabili clade romāos affecit: quā hoc uolumīe poeta deſcribit: in cuius calce fortem aīum generoſamque mortem romanoꝝ celebrat. Occulto: locato ad inſidias ad clauſtra & fauces. Sidonius ductor: annibal pœnus. An fractus: circuitus: qm̄ annibal leuē armaturā poſt montē circunduxit. Cæcis armis: militibus illic ad inſidias locatis. Anno faunigenæ: annus fauni filius regnauit circa traſimenum: & fuit rex pelaſgoꝝ qui in hetruriam commigrarūt. Voluente die: poſt multa tēpora Traſimenus dictus ē a traſimeno filio Tyrrheni rapto in lacum ab agylla nympha: quod nomen dotale fuit. Lydius: pater traſimeni fuit tyrrhenus lydius qui uenit ex meonia: ubi ē tinolus mons. ideo dicit tinoli decus. ī. ipſius meoniæ & lydiæ. Terris: qm̄ hetruriā a ſe appellauit tyrrheniā. Inſueta tuba: tyrrhenus īuenit tubā æneā: ſed Plinius dicit tyrrhenū piſcum ad quē poeta alludit: Meoniam pubē: ex lydia ſupradixit meonios colonos. Nec modī cus uoti. ī. magna deſiderans. Agylle: nympha: & hoc nomen deduxit poeta ab agylla urbe: quæ nūc cere dicitur: & nomē accepit ab omīe quodā: cū a pelaſgis oppugnaret. Lubrica mentē: habēs mentē lubricā & pronā ad amorē: ut facile caperet. lubricus locus ē ī quo nō poſſumus conſiſtere: aut ambulare: ut ſūt herbæ aq̄ perfuſæ: marmora læuia: & cætera id genus. inde p trāſlatiōnē adoleſcētia dicīt lubrica: ī qua q ſūt uelut īglacie facile labunt. unde agylla hēbat lubricā mētem. ī. procliuē ad amores. Idalia: uenerea. ī. amoī cuius mater ē uenus. Idaliū eſt nemus cypri ubi uenus colebat. Hinc: ex hoc raptu lacus dictus eſt traſimenus: & fuit dos quā illi dedit agylla nympha. Et iā curriculo: deſcribit crepuſculū quo flāinius properauit ī hoſtē. Curriculo: curru ſuo. ponit ēt pro curſu. Nigrā metā: finē noctis. Roſcida: qm̄ in aurora cadūt rores. Strīgebat: tāgebat. Titonia coniūx: aurora. In prīo limīe: in prīcipio diei. Cū minus ānuerit uiator. ī. cū minus affirmaret aut finitā eſſe noctē: aut cœpiſſe diē: & ſic exprimit crepuſculū tēpus dubiū inter diē & noctē. Conſul carpebat iniquas: Liuius ait. flaminius cū ad lacū peruenīſſet īexplorato poſtero die uix dū ſatis certa luce anguſtiis ſupatis poſtq̄ in patentiorē campū pandi agmen cœpit id tantū hoſtium quod ex aduerſo erat aſpexit. a tergo & ſuper caput detectæ inſidiæ. pœnus ubi id quod petierat clauſum lacu montibuſque & circūfuſum ſuis copiis habuit hoſtem ſignum ominibus dat inuadendi. Iniquas: plenas inſidiis: quas romani non animaduerterunt temeritate: conſulis: quī ſine conſilio ruebat in hoſtes. Ipſa ſigna: uexilla. Læuia arma: ideſt milites leuis armaturæ non erant diuiſi ab aliis: ſed omnes mixti properabant ad pugnam ſine ordine.

Eperat hætruſcos occulto milite colles
Sidōius ductor pque alta ſilētia noctis
Syluarū āfractus cæcis īſederat armis.
At pte e leua reſtagnās gurgite uaſto
Effigiem in pelagi lacus inundabat inerti.
Et late multo fœdabat proxima limo
Quæ uada faunigenæ regnata antiquitus āno
Nunc uoluente die thraſimeni nomina ſeruant.
Lydius huic genitor tinoli decus æquore longe
Meoniam quondam in latias aduexerat oras
Tyrrhenus pubem: dederatque uocabula terris.
Iſque inſueta tuba mōſtrauit murmura primus
Gentibus: et bellis ignaua ſilentia rupit.
Nec modicus uoti natum ad maiora fouebat.
Verum ardens puero caſtūque exuta pudorem
Nam forma certare deis thraſimene ualeres.
Littore correptum ſtagnis demiſit agillæ
Flore capi iuuenum primeuo lubrica mentem
Nympha: nec idalia lenta incaluiſſe ſagitta.
Sollicite uiridi penitus fouere ſub antro
Naiades amplexus undoſaque regna tremētem.
Hinc dotale lacus nomen: lateque hymeneo
Conſcia laſciuo thraſimenus dicitur unda.
Etiam curriculo nigram nox roſcida metam.
Stringebat: nec ſe thalamis titonia coniunx.
Protulerat: ſtabatque nitens in limine primo.
Cum minus annuerit noctem deſiſſe uiator.
Quam cepiſſe diem: cōſul carpebat iniquas
Prægrediens ſigna ipſa uias: omniſque ruebat
Mixtus æques: nec diſcretis leuia arma maniplis.

UVA. BHSC. IyR_094

Globo:turmæ equeſtri. Lyxaꝝ uulgus:lyxæ dicunt qui exercitū ſequunt queſtus gra:& ſūt pro prie qui aquā miniſtrant exercitui:ut ſcribit Nonius.nā lyxam antiqui aquā dicebant. Præſago tu multu:quia uidebant præſagire eo tumultu futurā calamitatem. Implere:īplebant. Exhalans: emittens:qm̄ nebula nil aliud é: niſi uapor aquæ aut terræ humidæ. nebulæ quidē ut inqt philoſophus ſūt relliquiæ nubiū reſolutaꝝ ex aqua fluēte. Amictu:obſcuritate. Præſſum:obſcurum propter nebulas. Picæa:obſcura. Nec pœnū:pœnoꝝ. Liquere doli:non patuerūt fraudes annibalis:& pœnoꝝ propter nebulas:q properantē flaminiū ab ingreſſu faucium non arcebāt permittētes ire:ut eos īcluderent:ut piſces ī naſſa. Properantē: flaminiū cum exercitu. Mox: paulo poſt. Irremeabile:qm̄ non poterāt redire ꝓpter hoſtes quos a tergo ī inſidiis relinquebāt. Fauces: īgreſſus ad lacū inter montes. Geminū: quoniā ante hēbant aquā:a tergo clauſtra cuſtodita ab hoſtibus. Vndæ: aquæ traſimeni.

Refugos:redeūtes romanos ad fauces per quas ītrauerant. Haud ſecus ac uitreas:clauſtra ad lacū peruſinum & annibalis aſtus cōparat piſcatori:& naſſæ qui piſcator ſcit piſcem includere tuto que capere. Naſſa īſtrumentū eſt uimineū ad capiēdos piſces:hēns os patens: & deſinēs in caudā ex qua nō poſſunt piſces redire. Patulo:apto. Faſtigās: acuēs. Nectit:ligat. Excuſſus mentē: ideſt qui urgēte fato prudētiam amiſerat. Diluerat:expulerat. Tūc ales:romani ductores inituri pugnā aduocabāt pullariū: ut offas gallis obiiceret: quibus ſi ītegris ueſcerent ratū erat auſpiciū: ſi aliquid excidiſſet ex ore minime:& tūc dicebāt terripudiū ſoliſtimū:quādo.ſ.eſca in ſolo cadebat.pauīre.n.percutere é:inde pauimēta Plinius loquēs de gallis ait. hi faſces romanos īpellunt:aut retinēt: iubent acies: aut prohibēt. lege Cice.libro.ii.de diuinatione:qui talia cōfutat: flaminius ſpreta religione īfeliciter pugnauit. Ales:gallus gallinaceus. Luctus:calamitatis futuræ noluit comedere. Plāctu:alaꝝ percuſſione. Nec rauco taurus:aliud oſtētum.nā ductus taurus ut imolaret incuſſa bipēni:in collū aufugit:quod īfœlicitatē portendebat. Signa ét affuſa:aliud portentū:qm̄ uexilla terræ affixa non poterāt euelli. hoc ſcribit ét Liuius:& Cice. libro.i. de diuinatōe his uerbis:cū terripudio flaminius auſpicaret pullarius diem prœlii cōmittēdi differebat:& paulo poſt.Itaque ſigna cōuelli & ſequi iuſſit. quo tēpore cū ſignifer ſignū nō poſſet moue re loco:nec quicq̄ proficeret plures cū accederent: flaminius renunciata ſuo more neglexit. Itaque tribus his horis conciſus exercitus atque ipſe īterfectus eſt. Affuſa mole:magna ui & cōatu. Hūo lacera:ſciſſa. Teter:niger. Nitē tū:eoꝝ q nitebant euellere ſigna. Parēs:terra. Atra:nigro ſāguīe habūdās.

Inſertique globo pedites et inutile marti
Lyxarum uulgus præſago cuncta tumultu
Implere:et pugnam fugientum more petebant.
Tum ſuper ipſe lacus denſam caligine cæca
Exhalans nebulam late corruperat omnem
Proſpectum miſeris:atque atræ noctis amictu
Qualebat preſſum picea inter nubila cœlum
Nec pœnum liquere doli:ſedet enſe repoſto
Abditus:et nullis properantem occurſibus arcet.
Incuſtoditum mox irremeabile littus.
Nāque ſub anguſtas arctato limite fauces
In fraudem ducebat iter:geminūque receptis
Exitium hīc rupes:hinc undæ clauſtra premebāt.
At contra umbroſo ſeruabant uertice montis
Oſtilem ingreſſum refugos habitura ſub ictu.
Haud ſecus:ac uitreas ſolers piſcator ad undas:
Ore leuem patulo texens de uimine naſſam
Cautius interiora ligat:mediamque per aluum.
Enſim faſtigans compreſſa cacumina nectit.
Ac fraude arctati remeare foraminis arcet
Introitu facilem quem traxit ab æquore piſcem.
Dicius interea propelli ſigna iubebat
Excuſſus conſul fatorum turbine mentem.
Donec flammiferum tollentes æquore currum
Solis æqui ſparſere diem:iamque orbe renato
Diluerat nebulas titan:ſenſimque fluebat
Caligo intereas nitido reſoluta ſereno.
Tunc ales priſcum populis de more latinis
Auſpicium cum bella parant:menteſque deorum
Explorant ſuper euentu:ceu preſcia luctus
Damnauit ueſci:plantuque alimenta refugit.
Nec rauco taurus ceſſauit flebile ad aras
Inmugire ſono:præſſamque ad colla bipennem
Incerta ceruice ferens altaria liquit.
Signa etiam affuſa certant dum uellere mole
Teter humo lacera nitentum erupit in ora
Exultans cruor:et cædis documenta futuræ
Ipſa parens miſeris gremio dedit atra cruento

UVA. BHSC. IyR_094

Ac ſuper hæc diuũ genitor: fingit poeta iouem tũc fulmina ſſe. Cice. libro. ii. de diuinatione ait: Itaque ī noſtris cõmentariis ſcriptũ hẽmus ioue tonante: fulminante: comitia populi hr̃e nefas: & poſtea: Quod īdem oĩbus rebus optimũ auſpicium hẽmus: ſi ſiniſtrũ fuit. tñ negat Cice. ex ſentẽtia ſtoicorꝫ ioue fulminare ut aliqd prædicat: ſed naturale eẽ. placet quippe ſtoicis anhelitus terræ frigidos cũ fluere cœperīt eſſe uẽtos: cum aũt ſe in nubẽ induerīt: eiuſque tenuiſſimã quanque partem cœperīt diuidere: ac diſrumpere: idque crebrius facere: & uehemẽtius: tũ & fulgores: & tonitrua exiſtere. ſi auté nubium conflictu ardor expreſſus ſe emiſerit: id eſſe fulmẽ. Heu uani monitus: exclamat poeta in amẽtiam conſulis qui tales monitus ac ꝓdigia ſpnebat magna cũ clade populi romani. Parcas: fatũ illud: & calamitatẽ futuram. Morantia. i. quæ fruſtra prædicebant: & remorabant̃ cædes futuras: quas parcæ parabant. Minores certare fatis. i. qui non poteſtis repugnare diſpoſitioni fatorꝫ. Coruinus. L. furio & Appio claudio conſu. M. Valerius tribunus militũ adoleſcẽs ut autor ẽ Liuius pugnauit ī agro pomptino ſingulari certamíe cũ duce gallorum: & auxiliãte coruo qui roſtro: unguibus: planctu alarꝫ os galli īpetebat. uictor fuit: & coruius cognomiatus eſt: & coruinorꝫ familia: quæ romæ nobiliſſima fuit: multo noíe ac ſtémate clara. ex hac familia erat hic coruinus de quo nũc agitur. Egregius linguæ: eloquens. Phœbea ales: coruus phœbo dicatus ꝓpter diuinationẽ: quoniã futura ſignificare putabaṫ cantu: & uolatu. Plinius ait: corui ī auſpiciis ſoli uidenṫ intellectũ habere ſignificationũ ſuarꝫ. Proauitæ pugnæ: illius q pugnauit cũ gallo: & coruius cognomiatus ẽ.

Plenus deũ: diuinationis. uã uidebaṫ præſagire futurã calamitatẽ. Sociũ: ſociorꝫ: qui iã timebant. Iliacas te per flãmas: oro coruini ad flaminiũ quem obteſtaṫ per ſacra romana: & templum capitolini iouis: ne uetãtibus auſpiciis pugnã ineat. Flãmas iliacas: ignẽ ueſtalem aduectũ ex ilio ab ænea. Saxa tarpeia: tẽplum iouis capitolini. Cædas ſuperis: oramus te ut uelis parere diis monẽtibus. Dextrũ: propitiũ: fœlix: aptũ. Ales: gallus. An te præſtantẽ: captat beniuolẽtiã a flaminio: ante cuius oculos picula proponit: ſuadetque ab utili pugna eẽ abſtĩendũ. An te fugit: an ignoras tu qui hẽs rei militaris præſtãtiam: & pugnãdi artẽ calles. Trami te tenui: uia anguſta. Si certare dolis: quaſi dicat pugnãdũ eſt aĩo: cõſilio: atque dolis cũ annibale: q aſtu exuberat.

Seruilius: erat collega flaminii: q totidẽ legiões hẽbat. hic romæ remãſerat: ut oĩbus rite pactis ad hoſtẽ cõtẽderet: flaminius aũt ſtatim iuſſu patrũ in prouiciã abiit: & collegã expectare noluit. Bellandũ eſt aſtu: gerendũ eſt bellũ magis conſilio q̃ uiribus corpis. nam uirtus aī maiorẽ laudem mereṫ q̃ dextræ. Indice dextræ: uiribus quæ indicantur manu: ideſt maior lauseſt pugnare conſilio q̃ manu cum hoſte confligere: quoniam res magnæ conſilio non corporis uiribus aguntur. & locus eſt ab honeſto: ut oſtendat flaminium non ſeruare decorum prudentis imperatoris qui non relinquit locum pœnitentiæ ſi uellet pugnare ſolum uiribus corporis: & non uti conſilio: & prudentia.

A c ſuper hæc diuum genitor terraſque fretũque
C oncutiens tonitru cyclopum rapta caminis
F ulmina tyrrenas thraſimeni torſit in undas:
L ittus et ætheria per ſtagna patentia flamma
F umauit lacus: atque arſerunt fluctibus ignes.
H eu uani monitus fruſtraque morantia parcas
P rodigia: heu fatis ſuperi certaſſe minores.
A tque hic egregius linguæ: nomenque ſuperbum
C oruinus phœbea ſedet cui caſſide fulua
O ſtentans ales proauitæ inſignia pugnæ
P lenus et ipſe deum: ſocium terrente pauore
I mmiſcet precibus mõita: atque his uocibus iſit.
I lliacas te per flammas tarpeiaque ſaxa
P er patrios conſul muros ſuſpenſaque noſtræ
E uentu pugnæ natorum pignora: cedas
O ramus ſuperis: tempuſque ad prœlia dextrum
O pperiare dabunt iidem tempuſque diemque
P ugnandi tantum ne dedignare ſecundos
E xpectare deos: cum fulſerit ora cruentam
Q uæ ſtragem lybiæ poſcet: tum ſigna ſequentur
N ulla uulſa manu ueſcique interitus ales
G audebit: nulloſque uomet pia terra cruores.
A n te præſtantem bellis fugit improba quantum
H oc poſſit fortuna loco? ſedet obuius hoſtis
A duerſa fronte: ac circa nemoroſa minantur
I nſidias iuga: nec leua ſtagnantibus undis
E ffugium patet: et tenui ſtant tramite fauces
S i certare dolis et bellum ducere cordi eſt.
I nterea rapidis aderit ſeruilius armis
C ui par imperium: et uires legionibus æquæ.
B ellandum eſt aſtu: leuior laus indice dextræ
T alia coruinus: primoreſque addere paſſim
O rantum uerba: et diuiſus quiſque timori
N unc ſuperos de flaminio: nunc deinde precari

UVA. BHSC. IyR_094

Ne perſtet:ne perſeueret repugnare uolũtati numinum. Acrius:uehemẽtius accẽdebaſ propter uerba coruini & alioꝝ:qui pugnã diſſuadebãt. Siccine nos ĩquit:uerba flaminii ſuos ĩcrepãtis q ſe hoſtem bellãdi peritũ pugna hortabanſ abſtĩere:& a præterita felicitate arguit eẽ pugnandũ:oſtendítque facilẽ fore uictoriã:cum prius boios gẽtem ĩmanẽ & efferatã ut quondã fuerũt gigantes nati ex terra irata diis magno prælio ſuparit:eoſque uictos ĩ triumphũ duxerit. Siccine:ſic ne:ideſt an cognouiſtis me degenerẽ:& imprudentẽ ĩ bello contra boios. Lues:peſtis:& magnũ malum.i.ipſi boi qui erãt tanq̃ lues. Ingrueret: imineret nobis. Paueret:tĩeret ne iteꝝ caperet. Irata tellure,i.quæ irata uideſ produxiſſe boios ĩmanes & horrẽdos: ut quondã produxit gigantes. Scilicet has ſera ad laudes:ironice loquiſ:& ex ſtomacho,q.d.debeo ne ego q tot laudes adeptus ſũ contra boios expectare ſeruilium qui partẽ gloriæ meæ accipiat. Decoris:honoris & laudis. Quippe monẽt ſuperi:confutat ſentẽtias coruini qui dixerat expectãdos eẽ deos,pitios:& ait, nolite arbitrari deos eẽ ſimiles uobis:q non mõ prælia & hoſtes tĩetis:ſed claſſica etiam.i.ſigna belli & tubaꝝ clãgores:& ſic arguit eos timiditatis. enſis ĩquit ẽ augur optĩus contra hoſtẽ non debẽus timere ſĩ gallus galli naceus ueſci recuſat. nã dignum auſpiciũ romano milite quod dextra armata præſtat, ſeruat poeta decorũ uiri fortis: & ſpernẽtis religionẽ. Latio milite:romano:cuius ars militia ẽ:locus ab honeſto. An coruine ſedet:locus ẽ primo ab honeſto:cũ dicit non decere romanũ militẽ contineri caſtris tanq̃ pauidũ & ignauũ cum hoſtis uageſ:& inſultet. Inde ab utili ne,ſ.annibal diruat muros & arces ſocioꝝ:apud Liuium ſic ait,quinĩmo arreti ante mœnia ſedeamus. hic.n.patria & penates ſũt,annibal emiſſus e manibus depopuletur italiam:uaſtãdo & urẽdo oĩa ad romana mœnia peruenĩat: nec ante nos hĩc mouerimus:q̃ ſicut olĩ camillũ a uehis C.flaminium patres acciuerĩt. An ſedet:placet. Arces corithi: cortonã appellat corithũ: quæ eſt prope lacũ ut dictũ eſt:& adhuc retinet nomen. cluſium ẽt retinet nomẽ ubi regnauit porſena. Vana ſupſtitio: ſeruat decorũ hoſis impii:& ĩ arma furẽtis. ſic capaneus apud Papiniũ ſpretis auguriis dicit: Priſus in orbe deos fecit timor,turpe inquit flaminius eſt hoĩ armato:propter aliquã religionẽ nolle pugnare. Superſtitio diciſ uana religio. non ſolum inquit Cice. in libris de natura deoꝝ phĩueꝝ etiã maiores nr̃i ſupſtitionẽ a religione ſeparauerũt. nã qui totos dies precabanſ & ĩmolabant ut ſibi ſui liberĩ ſuperſtites eẽnt ſupſtitioſi ſũt appellati:quod nomẽ patuit. poſtea latius,i.ad alia permulta trãſlatũ eſt:qui aũt oĩa quæ ad cultũ deoꝝ pertinerẽt diligẽter retractarẽt: & tanq̃ relegerẽt ſũt dicti religioſi ex relegẽdo. alias definitões religionis lege apud Gelliũ:& Macro. non decet ĩquit flaminius armatos eẽ ſupſtitioſos:& tĩere uanã religionẽ. nã in pectore militũ nulla dea ẽ præter uirtutem,i.ipſã fortitudinẽ magnitudinẽque aĩ. Capaneus apud Papiniũ ait: Virtus mihi numẽ: & enſis quẽ teneo. Aquis eridani:qm̃ trebia emittit ĩ padum. Aere atque æquorei:deſcribit arma flaminii. Aequorei iuuẽci:uituli marini:cuius pellis non tangiſ fulmine. Crine ſueuo: rubicundo:& horrido:qualem hẽnt ſueui populi germaniæ qui nunc montes incolunt: & quia flaminius boios:ligures:& ſueuos uicerat, ideo dicit poeta ipſũ habuiſſe crines ſueuos ĩ caſſidis iuba.

F laminium ne cœlicolis contendere perſtet.
A crius hoc accenſa ducis ſurrexerat ira.
A uditoque furens ſotias non defore uires
S iccine nos inquit boiorum in bella ruentis
S pectaſtis:cum tanta lues uulguſque tremendũ
I ngrueret:rupeſque iterum tarpeia paueret.
Q uas ego nunc animas dextraque corpora fudi
I rata tellure ſata:et uix uulnere uitam
R eddentis imo:iacuere ingentia membra
P er cãpos magniſque premũt nũc oſſibus arua
S ilicet has ſera ad laudes ſeruilius arma
A diungat:niſi diuiſo uiciſſe triumpho
V t nequeam:et decoris contentus parte quieſcam
Q uippe monent ſuperi ſimiles ne fingite uobis
C laſſica qui tremitis diuos:ſat magnus in hoſtem
A ugur adeſt enſis pulchrumque et milite dignũ
A uſpicium latio:quod in armis dextera præſtat
A n coruine ſedet clauſum ſe conſul inerti
V t teneat uallo pœnus nunc occupet altos
A rreti muros corithi nunc diruat arcem.
H inc cluſina petat poſtremo ad mœnia romæ
I lleſus contendat iter deforme ſub armis.
V ana ſuperſtitio:dea ſola in pectore uirtus
B ellantum uiget:umbrarum me noctibus atris
A gmina circunſtant:trebiæ qui gurgite quique
E ridani uoluuntur aquis inhumata iuuentus
N ec mora iam medio cetu ſigniſque ſub ipſis
P oſtrema aptabat nulli exorabilis arma
A ere:atque æquorei tergo: flauente iuuenci
C aſſis erat munita uiro:cui uertice ſurgens
T riplex criſta iubas effundit crine ſueuo.

UVA. BHSC. IyR_094

Sylla:monſtrū erat in freto ſiculo hēns inguine tenus canes latrantes: ſcyllam portabat pro inſigni flaminius in cono galeæ. Pondera remi:alludit ad naufragia quæ fiebant ad ſcyllam:quæ eſt ſcopulus in freto ſiculo hēns ſub ſe antra & cauernas: ad quas aquæ impulſu uentoꝝ illiduntur:& imitantur latratus canum. ideo locus datus eſt fabulæ. Home. in odyſſea ſic ait. Duo ſūt ſcopuli cacumen nubes exupat:in quod nemo mortalium aſcēdit unquam. In medio ſcopulo ſpelunca hē rebi inſtar hītat illic ſcylla monſtrū immane: cui præter deū occurreret nemo. aſpectu triſtis. xii. hēt pedes:colla perlonga ſex:totidem capita:dentes triplici ſerie pectinatos: capita exerens:beluas ingētes piſcatur.

SCYLLA ſuper fracti contorquens pondera remi
INſtabat: ſæuoſque canum pandebat hiatus
NObile gergeni ſpolium:quod rege ſuperbus
BOiorum cæſo capiti illacerabile uictor
APtarat:pugnas decus portabat in omnis
LOricam induitur:tortos huic nexilis hamos
FErro ſquama rudi:permixtoque aſpera tauro
TUm clypeū quatit:aſperſum quē cædibus olim
CElticus ornarat cruor:humentique ſub antro
CEu fœtū lupa permulcens puerilia membra
INgentem aſſaraci cœlo nutribat alumnum.
HInc enſem lateri dextræque accōmodat haſtā
STat ſonipes uexatque ferox humentia frena.
CAucaſeam inſtratus uirgato corpore tigrim.
INde exceptus æquo qua dant anguſta uiarum
NUnc hos:nūc illos adit:atque hortatibus implet.
VEſtrū opus eſt: ueſtrūque decus ſuffixa p urbē
PŒni ferre ducis ſpectanda parentibus ora.
VNū hoc pro cunctis ſat erit caput? aſpera q̄ſque
HOrtamenta ſibi referat meus:heu meus acris
TIcini frater ripis iacet:ac meus alta
METitur ſtagna eridani ſine funere natus.
HÆc ſibi quiſque:ſed eſt ueſtrū cui nulla doloris.
PRiuati rabies is uero ingentia ſumat
EMedio fodiant quæ magnas pectus in iras
PErfractas alpes: paſſamque īfanda ſagunthum.
QUoſque nephas uetiti tranſcendere nomen iberi
TAngere iam tybrin: nā dum uos augur et extis
QUeſitæ fibræ uanuſque moratur aruſpex
SOlum iam ſupereſt tarpeio imponere caſtra.
TUrbidus hæc uiſoque arctis in milibus atras
BEllatore iubas aptante:eſt orphitæ munus
ESt ait hoc certare tuum:quis opima uolenti

Spolium gargeni: gargenus fuit dux boiorum:cui ademerat galeam flaminius inſignitam ſcylla. Squama nexilis hamos tortos: ideſt habēs hamos & annulos innexos:ex quibus lorica intexta eſt. erat inquit illi loricæ ſquama: ut eſt illa eminentia parua in piſce: habens hamos tortos:nexiles: nā alter alterum connectit. Rudi:duro: & impolito. Permixto tauro: quoniam in interiore parte loricæ erat corium bubulum. Lupa:erat cælata ī clypeo flaminii:quæ ſub rupe capitolina præbuit lac romulo & remo illic expoſitis iuſſu amulii. Alumnum aſſaraci:romulum oriundū ab aſſaraco pet æneam.

Cœlo: quoniam romulus poſt mortem fuit relatus ī numerum deorum: & ſacra illi inſtituta:& flamen quirinalis. Sub antro: Dionyſius alicarnaſſeus ait libro primo antrū cum ſcaturiēte fonte coniunctum palatio oſtendit: in quo eſt imago lupæ præbentis ubera pueris. Ingentem alumnum: alludit ad magnitudinem urbis & famam:cuius ille fundamenta iecit & nomen dedit. Inſtratus:hēns ſuper dorſum ſtratam pellem tygridis:quæ capitur ī cauſaſo monte ſcythiæ. Virgato:maculoſo. eſt enim diſtincta maculis tygris. Anguſta uiarum:fauces quibus erat eū dum ī hoſtem. Veſtrum opus eſt:uerba flaminii hortātis ſuos ad pugnam: & locus ē ab honeſto & utili. Ora ducis: caput annibalis affixum haſtæ. Aſpera hortamenta:quiſque īquit pro coī ſalute reuocet in mentē ea quæ nos incitare debent ad pugnam: ne ignauī & obliti dignitatis auitæ: ac fortitudinis uideamur. Meus heu meus:duplicatio eſt ad maiorē dolorem exprimendum de morte fratris:& locus eſt ab honeſto:& pio. dicit enī ſe impelli ad arma: pietate quā erga fratrem habebat: & amore quo filiū proſequebat: quos ulciſci decet. Sine funere: ſine honore ſepulturæ: & ſic mouet affectus. Hæc ſibi quiſque: ſcilicet referat:cuius aliquis affinis & propīquus occiſus eſt ab hoſtibus:ſed ſi eſt aliquis ueſtr̄ cui nulla ſit rabies priuati doloris ſumat iram in hoſtes a cauſa publica. ſ. perfractas eſſe alpes munimēta italiæ:euerſam eſſe ſagunthū:& pœnos iam tāgere tybrim: quibus erat uetitū tranſcendere Iberum. Ingentia. ſ. hortamēta. E medio:ex cauſa publica:& damno:quoniā patriæ oīa debemus:pro qua uitæ nō eſt parcēdū. ergo locus ab hōeſto:decet. n. propulſare iniuriā. Trāſcēdere nephas:qm̄ termīus īperii ut dictū ē erat ānis iberus. Turbidus: iratus flāinius hæc dixit. Eſt orphite munus:uerba flāinii ad orphitū ſe ſe pugnæ aptātē:quē hortatus ē ad cædē ānibalis ut referret opīa ſpolia ioui feretrio.

UVA. BHSC. IyR_094

Feretro:ramo aut trunca haſta.nam feretrum ſignificat quicqd ſuſtinet.In de máus poteſt appellari feretrum. de tracta ſpolia duci:feretro ſuſpẽdebant & portabãt ad quercum capitolinam. feretrum etiam ſignificat lectulũ:ſiue ſandapilam: qua mortuoꝝ cadauera efferuntur. Romulus autore Liuio fabricato ad id apte feretro ſpolia opima ioui rettulit:quẽ feretrum appellauit: & ad quercum paſtoribus ſacram depoſuit. Cruento: perfuſo hoſtili ſanguine. Quis portet:quis ĩquit hẽbit hanc gloriam:ut referat ſpolia opima. Alia dextra: q̃ tua o orphite. Martius clamor:bellicoſus. nã muranus hortabaꝫ milites ad pugnam:quem hortatus eſt flaminius: ut clauſtra illa & fauces aperiret. Satum ſoracte:ſoracte mons eſt apud ſabinos dicatus quondã apollini cuius ſacerdotes nudis pedibus & illæſis ibant per prunas:ſed Strabo dicit:ſacra illic ſolita celebrari ſub noĩe feroniæ deæ:non apollinis.feroniam ĩquit finitimi magno dignantꝫ honore: quo in loco ipſius templũ eſt mirificum habens ſacrum. nã qui eius numĩe afflantur: nudis pedibus prunas inambulãt ſub hac demone:& copioſum nulla læſione cinerem. Pius arcitenens:phœbus:qui fuit pius ĩ matrem Latoniam: & utiꝫ arcu. Aceruis: accenſa ſtrue lignorum ĩ ſacrificio. Victor uaporis: caloris:q nõ lædit pedes ſacerdotum.

Serenato: placato: & læto. Ad aras: quoniã aris undique obſeſſis incendio per medios ignes exta ad arã portabantur. Turbæ cyniphiæ: libyſſæ. Feralia: allatura mortem. Claſſica: ipſæ tubæ dederunt ſignum pugnæ: quod erat ferale: ac peſtiferũ romanis legionibus. Fregit auras:percuſſit aerem. ſuo clãgore. Heu dolor:exclamat poeta:& mouet affectus Nec fere:quaſi dicat adhuc plorarã debemus calamitatẽ illam:& ego nunc horreſco referẽs: ac ſi illa clades romanis impenderet.

Aſtur: hiſpanus miles locatus ad inſidias. Torta habena:funda qua utebãtur balearci. eruperũt etiam inacæ garamantes & nomades. Tum quo non alius:eruperunt etiã ipſi cantabri q habent dextrã uenalem:& gaudent cõduci ad militiam. Vaſco:uaſcones populi hiſpaniæ galeã ſpernebant. ſupra dixit:uaſco inſuetus galeæ. Sola appẽnini:fingit poeta numĩa auertiſſe oculos a tãta crudelitate: & ſolã iunonem ſpectaſſe cædes reſidentẽ in uertice appennini:& eſt imitatio Virgilii q fingit iunonẽ ſpectaſſe pugnã æneæ ac turni.

Primæ picentum:picentes ſunt in calabria:quorum metropolis uocabatur picentia: de quo ſuo loco dicetur.

Dona ioui portet feretro ſuſpenſa cruento
Nam cur hæc alia pariatur gloria dextra.
Hinc prouectus æquo poſtquã inter prœlia notã
Accepit uocem:procul hinc te martius inquit
Murranæ oſtendit clamor:uideoque furentem
Iam tyria te cede:uenit laus quanta:ſed oro
Hæc anguſta loci ferro patefacta relaxa.
Tum ſoracte ſatum præſtantem corpore et armis
Equanum noſcens patrio cui ritus in aruo
Cum pius arcitenens accenſis gaudet aceruis.
Exta ter innocuos latum portare per ignes
Sic in apolinea ſemper ueſtigia pruna
Nuiolata teras:uictorque uaporis ad aras.
Dona ſerenato referas ſolemnia phœbo
Concipe ait dignum factis equane furorem
Vulneribuſque tuis:ſocio te cœdis et iræ
Non ego marmaridũ mediã penetrare phalangẽ
Cinyphiæque globos dubitarim irrũpere turmæ
Nec iam ultra monitus et uerba morãtia martem
Ferre ualet longo æneadis quod flebitur æuo.
Increpuere ſimul feralia claſſica ſignum
Et tuba terrificis fregit ſtridoribus auras:
Heu dolor:heu lachrymæ:nec tot poſt ſæcula ſeræ
Horreſco ut pendente malo:ceu ductor ad arma
Excitet tyrius latebroſis collibus aſtur
Et libys et torta balearis fæuus habena
Erũpũt multuſque maces garamaſque nõaſque
Tum quo non alius uenalem in prœlia dextram
Ocior attulerit conductaque bella probarit
Cantaber:et galeæ contempto tegmine uaſco.
Hinc pariter rupes lacus hĩc:hinc arma ſimulque
Conſona uox urget:ſignum clamore uiciſſim
Per collis tirya circunfundente corona.
Auertere dei uultus fatoque dederunt
Maiori non ſpõte locum:timet ipſe tiranni
Fortunam libici mauros diſiectaque crinen.
Illachrymat uenus et delum peruectus apollo
Triſtem merẽti ſolatur pectine luctum.
Sola appennini reſidens in uertice duras
Expectat cædes inimico pectore iuno.
Et uelut erecto metuendi libera cœlo
Ipſa ſuis manibus præſumpta piacula mittit.
Primæ picentum e rupto ceu turbine fuſa

UVA. BHSC. IyR_094

Agmina et annibalem ruere ut uidere cohortes.
Inuadunt ultro et pœnas pro morte futuras
Turbato uictore petunt: accensa iuuentus
Funditur unanimo nisu et concordibus ausis.
Pilorum in pœnos nimbus fixosque repulsi
Submittunt clypeos curuato pondere teli.
Scrius hoc rursum libys et præsentia seui
Extimulat ducis: hortantes se quisque uicissim
Incumbunt: pressoque impellunt pectore pectus
Ipsa facem quatiens ac flauam sanguine multo
Parsa comam medias acies bellona pererrat.
Stridit tartareæ nigro sub pectore diuæ
Lætiferum murmur: feralique horrida cantu
Buccina lymphatas agit in certamina mentes
His iras aduersa fouent crudusque ruente
Fortuna stimulus spem proiecisse salutis.
Hos dexter deus et læto uictoria uultu
Arridens acuit: martisque fauore fruuntur.
Adbrectus pulchro cædum lateranus amore
Dum sequitur dextrã ĩ medios penetrauerat hostis
Quem postquam florens equali lentulus æuo
Conspexit nimium pugnæ nimiumque cruoris
Infestas inter non æquo marte cateruas
Fata irritantem nisu se concitat acri.
Immitemque bagam qui iam uicina ferebat
Vulnera pugnantis tergo uelocior hasta
Occupat: et socium duris se canibus addit.
Tũc alacres arma aglomerãt. geminaque coruſci
Fronte micãt paribus fulgent capita ardua cristis
Actus in aduersos casu namque obuia ferre
Arma quis auderet? nisi quem deus ima colẽtum
Damnasset stygiæ nocti perfracta gerebat
Syrticus excelso decurrens robora monte.
Et quatiens acer nodosi pondera rami.
Flagrabat geminæ nequiquam cædis amore.
Non hic egates infidaque littora nautis
Iuuenes motumque nouis sine marte procellis
Fortunam bello pelagus dabit: equoris olim
Victores media sit qualis discite terra
Bellator libys et meliori cedite regno
Ac simul infesto lateranum unlnere trunce
Arboris urgebat iungens conuitia pugnæ
Lentulus hic frendens ira trasimenus in altos

Turbato uictore: lacessitis hostibus q uidebantur uictores. Libera metuendi: ac si nullum haberet timorem. ipsa iuuentus tanq̃ erepta spe uitæ ruebat in hostes: & suis umbris piacula præsumebant. eos quippe in piaculum futuræ mortis mactabant. Erepto cœlo: erepta uita & luce. Manibus: umbris.

Vnanimo nisu: concordi conatu. Submittunt: ad terrã declinant: & sternunt clypeos hostiles confixos terræ pondere teli: quod curuato ferro repellebatur. Fixos: perforatos. Curuato pondere teli: ideſt curua pondere teli: quod a se repellebant. nam pondus & ictus teli incuruabant clypeos. Bellona: est dea belli quæ uagabat̃ per utrasque acies portans facem. nam cum ad manus & arma uentum est: sanguis circa præcordia feruet: & furor accendit animos ad pugnam. Diuæ tartareæ: bellonæ infernæ. Ferali cantu: mortali. Lymphatas: furentes ardore belli. His: romanis res aduersæ dabant iras: & pœni accendebant̃ uictoria. Crudus stimulus ruente fortuna: quoniam extrema necessitas animos ĩpellit ad fortia. Spem proiecisse salutis: Sic Virgi. Vna salus uictis nullam sperare salutem: & qui nullam spem habet salutis: magis ac magis accenditur: cum sciat se moriturum ut honeste cadat Hos: ideſt hostes acuit uictoria: & romanos ultima necessitas: & desperatio. Lateranus: erat italus: cui se præbuit socium: lentulus. Dum sequitur dextram: manum suam cædentem ho hostes. Nimium pugnæ: ualde appetẽtem pugnã: & cruorem. Non æquo marte: qa erat solus. Bagam: hic erat pœnus. Pugnantis: laterani. Aduersos: lateranũ & lentulum. Deus: pluto. Ima: loca inferna. Nocti: morti: quæ est nox perpetua. Syrticus: erat afer: nomenque a syrtibus deductum.

Præfracta robora: dura. nam præfractum dicit̃ durum & inflexibile: ideo dicit Cicero in officiis catonem nimis præfracte defẽdisse ærarium. Geminæ cædis: laterani: ac lẽtuli. Non hic egates: uerba syrtici: quibus insultat romanis iuuenibus dicens: Non sumus nunc in mari: & pelagus non dabit uobis uictoriam: ut habuistis primo bello punico ad egates: sed discite qualis sit bellator libys in terra. Regno: scilicet nostro libyco conuicia probra: & contumelias Trasimenus in altos: uerba Lentuli ad Syrticum.

UVA. BHSC. IyR_094

Roret: aſperſus ſit romano ſanguíe.
Subſidens: inclinás ſe ſe ad ictum inferendum. Suſpénſa: erecta: quoniam ille erexerat ſe in pedes ut romanos robore impeteret. Hiertes: erat pœnus. Nereus erat italus: qué interemit hiertes. Generoſæ: nobilis & héns claros natales. Patrio ebore: quoniá í aphrica ſũt elephanti: ex quoꝝ dentibus fit ebur: quo regiæ ornabantur & poſtes. Vnde dicit Propertius:: Et ualuæ lybici nobile dentis opus. Quíd rapta iuuant: uerba poetæ in auaritiã. Rapta: ablata aliis. Nudũ: ſine opibus quas reliquit tanto ſtudio quæſitas. Nauita: charon portitor ad ſtygiã paludem.
Appius: erat romanus. Appioꝝ familia cognominata eſt a corona Appii: quam L. appius in achaia meruit: quoniam in certaminibus nemeis in honorem archenori uictores apio coronabãtur. Vnde Iuuenalis: Graiæque apium meruiſſe coronæ. Vbi pluría uirtus: ideſt irruebat in conferctiſſimas acies: & inde petebat famam: quo cæteri penetrare non poterant: ut fortitudinem oſtentaret ſuã quæ circa difficilia uerſatur. Extremæ harenæ: maris athlãtici accola. Impetit: uulnerat os ipſius apii: ſed leuiter. Generoſum: nobilẽ cruorem appii genoroſi: & alti ſtẽmatis. Diffulminat: diſſipat íſtar fulminis. deſcribit iratum appium. Commendat: ornat: & maioris pulchritudinis facit. Martia: bellicoſa. Iuuenẽ: athlantem qui iam timebat appium in ſe ruẽtem. Ceu tygride cerua: athlantem iras appii timẽtem & latebras quærentem comparat ceruæ fugienti tygridem: & columbæ accipitrem: ac lepori aquilam. In æthra: ipſo aere. Libratem uiſus: deſpicientem hinc inde ut deſiliat í leporem. Colla uiri: athlantis. Succeſſu: bona fortuna: quoniam ſtrauerat hoſtem: & iam properabat in alium. Iſalces cyniphius: aphes: & accola cyniphis fluuii hic erat gener magonis: quem appius interemit. Sydonia ſponſa: filia magonis fratris annibalis. Vano fœdere: quoniam mortuus eſt: & uxore potiri non potuit: ideo fœdus promiſſæ tædæ fuit uanum.
Tædæ: matrimonii ac nuptiarum in quibus præferebanꝯ tædæ accenſæ.
Aere in cyniphio: ideſt galea ipſius iſalcis cyniphii. Nec diſpar ſortis: ideſt habuit iſalces eandem ſortem. futilis dicitur ignauus: & nullius momenti. futilis dicitꝯ ab effundendo. nã quemadmodũ illud uas oía effundit: ſic etiã homo uanus & debilis & qui ſilenda tacere nequit. nunc iſalces erat futilis: ideſt ſine uiribus contra Appium.

A ſcendet citius collis quam ſanguine roret
I ſte pio ramus ſubſidens ilia niſu
C onantis ſuſpenſa fodit: tum feruidus atro
P ulmone exundat per hiantia uiſcera ſanguis
N ec minus accenſis in mutua funera dextris
P arte alia campi ſeuit furor altus iertes
O btruncat nerium tullo: ditiſſimus agri
O ccumbis generoſæ uolunx: nec clauſa repoſtis
P ondera theſauris patrio nec regia quondam
P ræfulgens ebore et poſſeſſa mapalia ſoli
P rofuerint: quid rapta iuuant? quid gentibus auri
N unquã extincta ſitis? modo quẽ fortũa fouẽdo
C ongeſtis opibus doniſque referſit opimis
N udum tartarea portabit nauita cymba.
I uxta bellator iuuenibus appius auſis
P andebat cãpum cede: atque ubi plurima uirtus
N ullique aſpirare uigor: decus inde petebat
O buius huic atlas atlas a ſanguine ibero
N equiquam extremæ longinquus cultor harenæ
I mpetit os haſta: leuiterque e corpore ſummo.
D eguſtat cuſpis generoſum extrema cruorem.
I ntonuere minæ: uiolentaque lumina flammis
E xarſere nouis furit et diffulminat omnem
O bſtantum turbã: et clauſum ſub caſſide uulnus
M artia commendat mananti ſanguine membra.
T um uero aſpiciens pauitantem: et cõdere ſemet
N itentem ſociis iuuenem ceu tigridæ cerua
H ircana cum preſſa tremit: uel territa pennas
C olligit accipitrem cernens in nube columba
A ut dumis ſubit albenti ſi ſenſit in æthra
L ibrantem uiſus aquilam lepus ore citato
E nſe ferit tum colla uiri dextramque micantem
D emetit: ac mutat ſucceſſu ſeuior hoſtem
S tabat fulgentem portans in bella bipennem
C inyphius ſocerique mĩſer magonis inire
O ptabat pugnam ante oculos ſpe laudis iſalces
S idonia tumidus ſponſa uanoque ſuperbus
F œdere promſſæ poſt dardana prœlia tedæ
H uic immittit ouans uiolentas appius iras.
C onantique grauem fronti librare ſecurim
A ltior inſurgens galeam ſuper exigit ictum.
E t fragilis ualido conamine ſoluitur enſis
E re in cinyphio nec diſpar ſortis iſalces

UVA. BHSC. IyR_094

V mbonem incerto detorſit futilis ictu.
T um quod humo haud unq̃ ualuiſſet uelleꝫ ſaxũ
N i uires trux ira daret:torquebat anhelans:
A ppius:et lapſu reſupina in terga cadentem.
M ole præmit ſcopuli:perfractiſque oſſibus urget.
V idit coniuncto miſcens certamina campo:
L abentem ſocer:et lachrymæ ſub caſſide fuſæ
C um gemitu rapiduſque ruit data fœdera nuper
A ccendunt animos:expectatique nepotes.
I ãque aderat clypeũque uiri atque ĩmania mẽbra
L uſtrabat uiſu propiorque a fonte coruſcæ:
L ux galeæ ſeuas paulum tardauerat iras
H aud ſecus e ſpecula preceps delatus opaca.
S ubſidens campo ſummiſſos contrahit artus:
C um uicina trucis conſpexit cornua tauri:
Q uãuis longa fames ſtimulet leo:nunc ferus alta
S urgentes ceruice toros nunc torua ſub hirta:
L umina miratur fronte:ac iam ſigna mouentem
E t ſparſa pugnas meditantem ſpectat harena.
H ic prior intorquens telum ſic appius infit.
S iqua tibi pietas ictum ne deſere fœdus.
E t generum comitare ſocer:per tegmina uelox
T unc eriſque moras leuo ſtetit haſta lacerto.
A t contra non dicta libys ſed feruidus haſtam:
P erlibrat magni donum memorabile fratris.
C eſo quam uictor ſub mœnibus ille ſagunthi
A bſtulerat durio:ac ſpectare nobile pugnæ
G ermano dederat portare in prælia pignus
T elum ingens perque arma uiri pque ora doloris
A diutum niſu lœtalem protulit ictum
E xangueſque uiri conantis uellere ferrum:
I n uulnus cecidere manus iacet æquore nomẽ
C larum meonio atque italæ pars magna ruinæ:
A ppius incremuere lacus corpuſque refugit.
C ontractis thraſimenus aquis telum ore cruento.
E xpirãs præmit:atque admorſæ ĩmurmurat aſtæ
N ec fati melior mamercus corpore toto
E xoluit penas nulli non ſaucius hoſti.
N anque per aduerſos qua luſitana ciebat.
P ugnas dira manus raptum cum ſanguine teli
S igniferi magna uexillum mole ferebat:
E t trepida infœlix reuocabat ſigna ſuorum.
S ed furiata cohors auſiſque accenſa ſuperbis.

Detorſit umbonem:perſtrinxit umbonem appii uano ictu:atque ĩ certo:& quia non penetrauit umbonem ideo dixit deterſit ergo utrique fuit eadẽ ſors. appius enim fregit enſem in umbone iſalcis & iſalces debili ictu deterſit umbonem appii & ſic neuter alteri nocuit.

Saxum:imitatur Virgilium qui canit turnum ieciſſe in æneam ſaxum ingentis magnitudinis. Socer:mago. Fœdera:pactum matrimoniũ. Coruſcæ:fulgentis:& hæſit parũper mago cũ eẽt prope appiũ ut facit leo. Haud ſecus: magonem comparat leoni qui ruens in taurum q̃uis famæ ſtimuletur tamẽ cõ ſpecta ferocitate tauris paulum immoratur & taurum ſeſe ad pugnam expedientem ſpectat:ſic mago ſpectabat appium qui contra tantum hoſtẽ animos præparabat. Toros: tori ſunt plicæ & eminẽtiæ in collo taurorum & muſculi lacertorum dicuntur tori. Inde toroſus dicit lacertoſus:& Valerius flaccus canit herculem fuiſſe cõſpicuum toris & tori oſtendunt robur. Molli iuuenes fundunt in alga inquit conſpicuuſque toris tirynthius. Sparſa:q̃ ſpargit pedibus uolens inire pugnã. Siqua tibi pietas:uerba appii ad magonem quem uulnerauit in ſiniſtro brachio. poſtea mago appium interemit. Ictũ fœdus:matrimonium cũ iſalce. Moras aeris.i. p impedimenta ferri ꝓpter loricã & galeam. Stetit:infixa eſt. Perlibrat:torquet in appiũ. Fratris:annibalis. Libys:mago. Dario cæſo: quẽ interemit apud ſagunthũ:& eſt nomen deductũ a durio fluuio hiſpaniæ. Spectate:ĩſignis & claꝝ. Adiutũ niſu doloris: qa dolor amiſſi generi ſui dabat uires magoni. Læthalẽ:mortalem. Aequore meonio: cãpo hetruſco quoniam meonii tenuerunt hetruriã duce tyrrheno ut dictum ẽ. Admorſæ haſtæ:quã mordebat murmurando. Mamercus: ĩterfectus fuit a luſitanis. Nec melior fati: ideſt par fatum:quoniam cecidit ut appius. Nulli non ſaucius:ideſt a multis uulneratus ꝺ luſitanis dictũ ẽ ſupra

Signiferi:ferentis ſignũ.i. aquilã æxilium romanoꝝ. Cohors: luſitanorũ.

UVA. BHSC. IyR_094

Pluresque in corpore nulli: ideſt nulli fuerunt plures haſtæ in corpore. Vix peruia telis: ideſt uix capax telorꝫ propter multitudinem. Aduolat interea: annibal accurrit cum audiuiſſet uulneratū eſſe magonem fratrem: illāque referri ad caſtra iuſſit ac curari. Geſtamine: propria ueſte. Synali: ſynalus erat chyrurgus in caſtris primi medici fuerunt chyrurgi q uulnera in bello curabant ſuccis herbarum inde alii medici extiterunt. Archagatus lyſaniæ filius ex peloponneſo ut autor ē Plynius primus romā uenit. L. æmilio. M. liuio conſul. eique ius quiritium datū & taberna ī compito accilio empta: gratus fuit primo mox a ſæuitia urēdi & ſecandi carnifex appellatus ē.

Cantu: incantationibus. Exigere: extrahere. Torto: in ſe replicato: pareto nium ē ꝓpe ſyrtes ut dictum eſt uerſus ægyptum. Ipſe olim antiquo: repetit originem huius artis quā & ſynalus callebat. Hammon garamanticus: ideſt iuppiter qui colebaꝫ apud garamantes.

Atque is ſynalus docuit hanc artem filiū ſuum & ſic ꝓ ſucceſſionis gradū propagata eſt. Haud læuior fama: quaſi dicat hic ſynalus nō erat leuioris famæ q̄ fuiſſent maiores ſui in hac arte, hoc nomen deductū eſt a ſynalo oppido. Solers: diligens. Augebat mōſtrata garamantica: ideſt ipſā artem monſtratā ab hammone garamātico. Celeſtia dona: medicas artes: datas a ioue hammone. Vetuſtū patrē: illū primū ſynalū quem iuppiter docuit. Multa imagie: quoniam apud antiquos ut dictū ē maiorum uultus cera expreſſi diſpōebanꝫ in armariis & atriis & is gaudebat & cēſebaꝫ multa imagīe qui habebat claros natales & altū ſtemma maiorū. Leni dextra: miti chyrurgus ut ſcribit cornelius celſus debet eſſe iuuenis: & habere manum lenem ne. ſ. tremēdo aut nimium premendo uulnus ultra q̄ oporteat reſcindaꝫ aut uexeꝫ. Mulcebat lympha: imitaꝫ Virgilium canentē mezentium lauiſſe uulnera aquis tiberinis. Cæſi hoſtis: appii. Leuabat caſū: magnitudine laudis adeptæ quia ſtrauerat appiū uulnus acceptū compēſabat. Leuabat: leuioreꝫ faciebat: & tolerabilioreꝫ ꝓpter laudem q̄ erat aſſequutus morte appii. Parce metu: uerba magonis ad fratrem: qbus lætaꝫ ſe īterfeciſſe appiū multi noīs: ut iā non ſit dolendū ſi moriaꝫ uulneratus a tali hoſte: quē iā præmiſerat ad ſtygios lacus: & ē magna laus appii ex ore hoſtis. Metu: dandi caſus eſt & inclinatur metus: metus metu ut dandi caſus non ſuperet caſum gingendi ſic Vir. curruque uolans dat lora ſecundo. aliter ſic inclinabatur nomen huius formæ autore gellio: metus: metuis: metui: & ideo poetæ ātiquitatis ſtudioſi: metu in caſu dādi utunt. nunc dicimus metui. Maiora: q̄ ſit laus parta quoniā ſtraui appium uirū fortiſſimū Quæ: ſupradicta uulnus. ſ. magonis.

Pēnum: annibalem linquentē pugnā.

Quodcunque ipſa manu geſtabat miſſile quicqd
Præbebat tellus ſparſis uix peruia telis.
Iniecit pariter: pluteſque in corpore nullo
Duolat interea fraterni uulneris ira.
Turbatus libyæ ductor uiſoque cruore.
Num lateri cuſpis num toto pondere telum
Ediſſet: fremitque amens ſocioſque rogabat:
Vtque metum læthi procul et leuiora pauore.
Cognouit proprio tectum geſtamine præceps:
Exaciæ rapit: et tutis a turbine pugnæ
Conſtituit caſtris: medicas hinc ocius artes.
Et ſenioris opem ſinali uocat: ungere uulnus
Herbarum hic ſuccis ferrumque e corpore cantu:
Exigere: et ſomnum toto miſiſſe chelydro
Anteibat cunctos nomenque erat inde per urbes
Perque parethoniæ celebratum littora ſyrtis.
Ipſe olim ātiquo primum garamanticus hāmon
Cire pater dederat ſinalo morſuſque ferarum
Telorumque graues ictus ſedare medendo.
Atque is deinde ſuo moriens celeſtia dona
Monſtrarat nato: natuſque hæredis honori
Tranſmiſit patrias artes: quem deinde ſequutus
Haud leuior fama ſinalus garamantica ſollers
Monſtrata augebat ſtudio multaque uetuſtū
Ammonis comitem numerabat imagine patrē.
Tum proauita ferens leni medicamina dextra
Cius intortos de more aſtrictus amictus.
Mulcebat lympha purgatū ſanguine uulnus.
Atmago exuuias ſecū ceſique uolutans
Oſtis mente necem: fraternas pectore curas
Pellebat dictis: et caſum laude leuabat.
Parce metu germane meis medicamina nulla
Duerſis maiora feres: iacet appius haſta
Admanes pulſus noſtra ſi uita relinquat
Atnobis actū ē: ſequar hoſtem letus ad ūbras
Quæ dū turbatos auertūt equore campi
Ductores: ualloque tenent ex agmine pœnū
Cedentem conſul tumulo ſpeculatus ab alto.

UVA. BHSC. IyR_094

A tque atram belli castris se condere nubem.
T urbidus ex templo trepidātes milite mœsto:
I nuadit cuneos: subitoque pauore relaxat
I am rarescentis acies tum uoce feroci:
P oscit equum: ac mediæ ruit in certamina uallis.
S ic ubi torrentem crepitanti grandine nimbum
I llidit terris molitus iupiter altas
F ulmine nunc alpes: nunc mixta coraunia cœlo
I ntremuere simul tellus et pontus et ether.
I psaque commoto quatiuntur tartara mūdo
I ncidit attonitis inopino turbine penis.
H aud secus improuisa lues: gelidusque sub ossa.
P eruasit miseris conspecti consulis horror
I t medius ferroque ruens dēsissima latum.
P andit iter: clamor uario discrimine uocum.
F ert belli rabiem ad superos et sydera pulsat.
C eu pater oceanus cum seuior ethere calpen
H erculeam ferit: et exesa in uiscera montis:
C ontortum pelagus latrantibus ingerit undis.
D āt gemitum scopuli: fractasque ī rupibus undas
A udit tartessos latis discrimina terris
A udit non paruo diuisus gurgite lixus
A nte omnis iaculo tacitas fallente per auras
O ccumbit bogus infaustū qui primus ad amnē:
T icini rapidam in rutulos contorserat hastam.
I lle sibi longam cloto turbamque nepotum
C rediderat uanis deceptus in alite signis:
S ed non augurio parcarum impellere metas
C oncessum cuiquam: ruit inter tela cruentis:
S uspiciens oculis cœlum: superosque reposcit
T empora promissæ media iam morte senectæ.
N ec bagaso exultare datur: ne impune relictum:
C onsulis ante oculos uictum spoliasse libonem
L aurigeris decus illud auis uanaque iuuenta
F lorebat: sed masylus succiderat ensis.
P ubescente caput mala properoque uirentes
D elerat lœto bellator barbarus annos
F lamminium implorasse tamē iā morte suprema.
H aud frustra fuit auulsa est: nam protinus hosti.
O re simul ceruix: iuu it punire feroci.
V ictorem extemplo mōstratum reddere læthum
Q uis deus o musæ paribus tot funera uerbis
E uoluens tantisque umbris in carmine digna.

Atram nubem belli: ipsū annibalem qui magnā caliginem hostibus offūdebat īstar nubis. Mœsto milite: propter uulgus magonis. Cuneos: acies penorum. Sic ubi torrentē: flaminiū inopinato irruentem ī hostes comparat ioui demittenti subitos nimbos: & fulmine decutienti cacumina montium. Molitus: idest concutiens & feriens. ceraunia sunt montes epyri. Tartara: loca inferorum. Pœnis: ipsis hostibus. Lues ī prouisa: magnū malū. i. ipse flaminius qui erat pœnis magna lues: atque ꝑnicies. Ruens densissima: dissipans confectissimas acies: & globos hostiles. Ceu pater oceanus clamorē pugnantū comparat mugitui maris cōmoti a uētis: aut īpulsi tridente ipsius neptuni: calpe ut dixi mons est ad fretū gaditanum: ubi erāt herculis colūnæ ideo herculeā calpē dicit. Tartessus: ē urbs prope fretū đ qua supra. Distermina: idest quæ disterminat & diuidit aphricā ab europa: quoniā fretū gaditanum medium ē īter europā & lybiā. Gurgite: freto gaditano. Lyxus: urbs pr̄ia anthei ad fretum uersus mauritaniam tartessus est ī europa. Lyxus in aphrica supra dixit rapido mittebat ab æquor̄ lyxus. Bogus: erat augur annibalis q ad ticinū interpretatus est auguriū & ueluti suadente deo primus in romanos iecit hastam. Longā cloto: longam uitā quā dispēsāt parce quaꝝ una est cloto. In alite: augurio. Parcarum: metas: idest extēdere & dilatare terminos fixos a parcis: iō una dicitur atropos quia uerti non pōt: & dicūtur parcæ filiæ necessitatis & appellantur fata. Martialis lanificas nulli tres exorare sorores contigit obseruant quem statuere diem. Laurigeris auis: idest triūphalibus. nam triumphantes lauro coronabant̄: quæ ē apollini sacra celebrat claros natales libonis: & ꝓauorum stemmata. hūc interemit bagasus: sed ne impune qdem fuit hoc illi relictum. flaminius quippe mortē libonis ulctus est. Hosti: bagaso. Monstratū læthum: idest mortē quā ipse bagasus mōstrauerat. q caput liboni absciderat ideo cōsul bagaso ceruicem ademit: ut suo crudeli exēplo puniret̄. Quis đus o musæ: repetit uotū poeta narraturus tātā stragē: & casū flāinii cōsulis mouet que affectus ipsa addubitatōne. Vir. qs cladē illius noctis qs funera fādo explicet aut ꝓssit lachrimis æquar̄ dolorē.

UVA. BHSC. IyR_094

Crudæ:aſperæ. Alternus hoſtis:nũc romanus:nunc pœnus. Miſcebat cam pũ:deſcribit uaſtitatem corporis quam habebat otrys marmarides. Robur mẽ brorum celſius humano: ideſt maius q̃ ſit iuſtum robur hominis.i.qui tranſcẽ debat humanã ſtaturam & gigas uide/batur. Viſa mole:magnitudĩe corpo/ris. Marmarides: libycus marmaride ut dictũ eſt ſũt populi aphricæ. Alas: romanas acies uertebat in fugã. Lati humeri:deſcribit ſtaturã corporis hu/ius hoſtis. Hirta: horrẽda & piloſa co ma & barba quæ erat longa ut crines. Aſpirare uiro:ideſt ue contra uirũ talẽ nemo audebat. Propiorem martẽ:co/minus cũ illo pugnare. Cuiq̃:alicui.i. ab aliquo. Inceſſebaẽ:impetebatur ab omnibus. Veſanos uultus: horrendos & furentes. Palantũ:romanor& effuſe fugientiũ quos otrys inſequebaẽ. Lu/men toruũ:horrẽdũ oculũ. Gortinia harundo: cretenſis ſagitta. nã gortina ſiue cortina eſt urbs cretæ. Fugientis: otrys qui fugiebat ad agmina ſuorum. Nudas tegmine:ſine lorica & clypeo. Primũ mucronem:primam partẽ ha ſtæ. Naſci: extare quoniam ap̃parebat ĩ pectore. Spiritus:idẽ aĩa ipſius otrys egrediens p̃pter ſuã magnitudinẽ per/flauit campũ tanq̃ uẽtus mouitque pul uerem:atque in auras diſperſit nubem puluream:& ſic deſcribit ingẽtem ſpi/ritum illius. Nec minor interea:dum flaminius ĩ plano ſic fulminaret ſyche/us nepos annibalis inſequaẽ romanos p̃ ſaxa & dumos. Rorãtes:reſperſos cruo re cæſorum. Perculerat:ſtrauerat uul nere muranum qui muſicen adeo cal/lebat ut orphei æmulus uideretur. Eagrios neruos: lyram qualis uſus eſt or/pheus filius eagri regis thraciæ & calliopes muſæ. Pectine: plectro.

Quis lamenta ferat?certantis laude cadendi.
Primæ uos iuuenes mortiſque in lumine crudæ
Facta uirum:et fixis rabiem ſub pectore telis.
Sternitur alternus uaſtis concurſibus hoſtis
Nec ſpoliare uacat:prædæque aduertere mentem.
Vrget amor cædum clauſis dum detinet hoſtem
Fraternum caſtris uulnus funditque ruitque
Nunc iaculis:nunc enſe modo inter milia conſul:
Bellantum conſpectus equo:modo marte feroci.
Ante aquilas et ſigna pedes fluit impia riuis
Sanguineis uallis tumulique et concaua ſaxa
Armorum ſonitus flatuſque imitatur equorum
Miſcebat campum membrorum in prælia portans
Celſius humano robur uiſaque pauentes:
Mole gigantei uertebat corporis alas
Othrys marmarides lati ſuper agmen utrunque
Ingens tollebant humeri caput:hirtaque toru
Frontis cæſaries et crinibus æmula barba
Vmbrabat rictus:ſqualore huic hiſpida diro
Tuilloſa feris horrebant pectora ſetis
Aſpirare uiro propioremque addere martem:
Haud uiſum cuiquam laxo ceu belua campo.
Inceſſebatur cunctis ex agmine telis:
Tandem ueſanos palantum in terga ferenti.
Cum fremitu uultus tacita per nubila penna
Intrauit toruum gortynia lumen arundo:
Auertitque uirum.fugientis ad agmina conſul
Intorquet tergo iaculum:quod tegmine nudas.
Irrumpit coſtas hirtoque a pectore primum
Mucronem oſtentat rapidus conuellere tẽtat
Qua naſci ferrum fulgenti cuſpide cernit
Donec ambundanter defuſo ſanguine late
Procubuit moriens:et telum uulnere preſſit
Spiritus exundans uicinum puluere moto
Perflauit campum:et nubem diſperſit in auras.
Nec minor interea tumulis ſiluiſque fremebat
Iuerſus mauors: uariaque per ardua pugna:
Et ſaxa et dumi rorantes cæde nitebant:
Exitium trepidis lætique et ſtragis acerbæ:
Cauſa ſicheus erat:murranum ille eminus haſta
Perculerat: quo non alius cum bella ſilerent
Dulcius oeagrios pulſabat pectine neruos.

UVA. BHSC. IyR_094

Primos montes: ſurrentinos. Sub ipſo letho: in morte Vir. mouẽs reminiſciť argos. Aequana ſe licia baccho: æquana ſũt mõtes ſurrẽtini ubi naſciť uinũ quod a ſurrentino ſurrentinũ appellarũt: de quo Ply. Itẽ ſurrentina in uineis tantũ naſcentia conualeſcẽtibus maxĩe ꝓbata ꝓpter tenuitatem ſalubritatẽque. Martialis in diſtichis. Surrentina bibis: nec myrhina picta: nec aurũ. Sumes dabũt ca lices, hæc tibi uina ſuos. Surrentũ ẽ oppidũ autore ſtrabone e regione a ſyrenas inſulas ĩ cãpania hĩc fœlix illa campania inqt Ply. Inde conſurgunt maſſici ſurrentinique montes. Vinũ ſurrentinũ au-

Occubit ſylua in magna patrioſque ſub ipſo
Q ueſiuit montes lœto: ac fœlicia baccho.
E quana et zephyro ſurrentum molle ſalubri
A ddiderat miſero comitem: pugnæque ferocis:
G audebat triſti uictor nouitate ſicheus
P allantis nam dum ſequitur: peruaſerat altam
I n ſyluam: et priſcæ recliuis ab ictibus ulmi.
T erga tuebatur trunco: fruſtraque relictos
T auranus comites ſuprema uoce ciebat.
T ranſegit iuuenem: ac perfoſſis incita mẽbris
H æſit in oppoſito cuſpis ſidonia ligno
Q uid uobis quæ nam ira deum uel mente ſiniſtra.
Q uæ ſedit formido uiri? qui marte relicto
R omarum quæſiſtis opem? non equus in arctis
N imirum rebus ſuaſor metus arguit aſper
E xitus euentu praui conſulta timoris
A nnoſa excelſos tẽdebat ad æthera ramos.
E ſculus umbroſum magnas ſuper ardua ſyluas
N ubibus inſertans altis caput inſtar aperto
S iſtaret campo nemoris lateque tenebat
F rondoſi nigram tellurem roboris umbra
P ar iuxta quercus longum monita per euum
V ertice canenti proferre ſub aſtra cacumen
D iffuſas patulo laxabat ſtipite frondens.
V mbrabatque coma ſummi faſtigia montis
H uc ætnea cohors triquetris quam miſerat oris
R ex arehtuſa tuus: defendere neſcia morti:
D edecus et mentem nimio mutata pauore.

rore ſtrabone cũ oĩbus certabat. Mol-le ſurrentũ: amenũ & delectabile allu-dit ad uinũ qđ uetuſtatẽ accipiebat ze-phyrus ſaluber ẽ. Inde dictus fauonius qm̃ ſatis fuerat & aqlo ſaluberrimus oĩ um eſt. Auſter uero noxius & peſtilẽs: & quoniã ſurrentũ a ſyrenibus nomen ac cepit quæ ſuauiſſime cantabãt ut fabu-læ canuut. iõ dicit muranũ cãtilenis & lyra ualuiſſe ut ad ſyrenaꝝ ſuaues mo-dos alludat. Miſero: murano. Comi tẽ: tauranũ quẽ poſt muranũ ĩterfecit.

Palantes: romanos fugientes. Iuue-nẽ: tauranũ. Cuſpis ſydonia: haſta ſy-thei ſydonii affixa ẽ ligno cui adhære bat tauranus. Quid uobis quæ nã ira deũ: uerba poetæ accuſantis ignauiã fu gientiũ & querentiũ ſalutẽ non dextra ut fortes uiros decet ſed ope arboꝝ. Si niſtra mente: pauida & aliena ab oĩ pru dentia & fortitudine. Relicto marte: pugna in qua ſi non uincitis poteſtis ta-men honeſte cadere. Non æquus ſua-ſor: ideſt non bene ſuadet metus ĩ rerũ difficultate & in aduerſa fortuna quo-niã ſuadente metu præter decorũ fuga arripiť: amittiťque uera fortitudinis la us. Rex aſſyriorũ ut ẽ apud xenophon-tem li. iii. adhortãs ſuos ad pugnam di-xit ſtultus ẽ ſiqs uitæ appetẽs ſe fugæ cõ miſerit cũ nõſ t ignarus uictoria parari ſalutẽ ac mortẽ fugiẽtes potius oppete-re q̃ manẽtes. Nõ æquus: nõ bonus qm̃ ĩpellit hoĩes ad turpia: & id qđ eſt præ ter decoꝝ. Arctis rebus: anguſtis & dif ficilibus in qbus debet oſtẽdi fortitudo iõ dixit ſupra explorant aduerſa uiros.

Arguit: ideſt repræhẽdit ipſe malus fi nis ea quæ fiũt cũ timore quoniã ea ſua det timor quæ ſťpræter honeſtatẽ quæ ẽ finis cuiuſcũque uirtutis. Aſper exi tus: durus finis: & inhoneſtus. Conſul ta: conſilia timoris. Praui: deducentis homines ad praua quoniã ſuadet fugere qđ eſt contra fortitudinẽ quæ eſt quædã mediocritas circa difficilia inter metũ & audaciã. Annoſa: excelſos deſcribit eſculũ cuius opẽ petierant romani fugiẽ tes ſycheũ. Inſtar nemoris: ideſt ſimilis nemori. Si ſtaret campo: ideſt ſi fuiſſet in plano propter amplitudinem ramorum ipſa ſola uideretur nemus. Late: diffuſe & ample. Tenebat: occupa-bat: ideſt quæ multum telluris occupabat nigra umbra ſui roboris. Nigra: opaca. Canenti: albi-canti. Laxabat: diffundebat. Huc ethnea cohors: ideſt ſicula ab ethna monte ſiciliæ hos ſiculos miſerat hyeron rex ſyracuſius ſocius & amicus populi romani ſicilia dicta eſt trinacria: a forma tri-angulari quam habet lucretius triquetram appellauit. loquẽs enim de empedocle ſic ait inſula quẽ triquetris terrarũ geſſit in oris. Quã fluitat circũ magnis anfractibus æquor ioniis glaucis aſpgit li tus ab undis. Triquetris: ſiculis arethuſa eſt fons ortygiæ paruæ inſulæ ante ſyracuſas: ex quo emer-git alpheus labens ex elide peloponneſi per ſubterraneos meatus: nec miſcetur un dis marinis. De-fendere dedecus: ideſt repellere infamiam & potius mori q̃ turpiter fugere. defendere in hac ſignifi catione ſignificat auertere & depellere. Vir. ſolſtitiũ pecori defendite: Oratius ſermonibus & toga quæ defendere frigus q̃uis craſſa queat &. Qu. claudius autore gellio a pĩnis hoſtes defendebãt facil lime: defendere igitur dedecus morti eſt honeſte mori. hi ſiculi morituri erãt ſed neſciebãt honeſte

UVA. BHSC. IyR_094

ac fortiter mori in acie.ſ. & pugna ſed ignaua morte abſumpti ſunt cum in arborem ſe recepiſſent. Nimio pauore: qui mouet mentem e loco ſuo & efficit ut hō decori ſeruandi obliuiſcaſ. unde dixit ennius pauor ſapiam omnē exaio meo expectorat. Tulit ſeſe huc:in hāc arborē. Ima peſte:idē reſcindere quercū ab imo.nam quercum ſecuri deiecit quod poeta oſtendit dicēs eorripit bipēnem mutatus tela.i.cum tela mutaſſet: depoſuit clypeū & haſtā ſumpſitque ſecurim. Conſumere:ſiculos ima ruina & calamitate deiiciendo quercū. Fluctuat:agitaſ. Ceu zephyrus: nutantes & fluctuantes ſiculos in cacumine arboris cōparat aui quæ reſidēs in ſūmitate arboꝛ a uētis una cū nido agitaſ. Flamine:flatu. Inhoſpita: quæ malum præbuit hoſpitiū ſiculis. Eliſit:cōpreſſit & atriuit membra uiroꝛ ſua ruina

Inde aliæ cladū facies: nunc dicit de eſculo incēſa. Cōtermina:uicina quercui ubi fuit cædes & ruina ſiculorum.

Gliſcens:creſcens. Verticibus ſæuis: flāmarum ſūmitate. Vulcanus:incendiū. Conſul:flaminius ruebat ut ignominiā ſuorū ulciſceref morte ſychei q primus torſit telum in conſulē: & cum nihil proficeret interfectus ē. Iuuenis: ſycheus. Euentu: aliquo ſucceſſu pugnæ & uictoriæ q̄ ſperabat. Cui: flamiminio. In ora æris:idē extremitate clypei arati. Oppoſitas crates: arma & cætera corpis mūimētatāq̄ crates cōſul noluit haſtā iacere ī ſycheū ne fruſtraref ſed cominus enſe iteremit. Cōcredeſ: cōmitteſ fortunā:& euētū ictus haſtæ.

Haurit:pforat. Crudæ parmæ:aſpi ſcuti ac duri. Frigore ſtygio:ideſt morte. Longo ſōno:morte. Atque ea dū uariis:dū talia agerenf a flaminio & hoſtibus annibal:& mago redierūt ad pugnam. Alternat:uiciſſim facit. nā ceciderāt ſiculi:ceciderat ēt ſycheus. Auebant:optabāt. Reponere:reſtituere & reſarcire id qđ pp uulnus magonis ceſſando a pugna intermiſerāt. Virum: uiroꝛ.i.cæde hoſtili. Pēſare:repēdeſ tpus ceſſatū multa cæde romanorum.

Certatim ſeſe tulit aſcendenſque uiciſſim
Preſſit nutantes incerto pondere ramos
Moxque alius ſuper atque alius conſiſtere tuto.
Dum certant:pars excuſſi nam fragmine putri
Ramorum et ſenio malefida fefellerat arbor
Pars trepidi celſo inter tela cacumine pendent
Turbatos ima properans conſumere peſte
Corripit æratam iamdudum ī colla bipennem
Depoſito clypeo mutatus tela ſicheus.
Incumbunt ſociæ dextræ:magnoque fragore:
Pulſa gemit crebris ſuccumbens ictibus arbos
Fluctuat infœlix concuſſo ſtipite turba.
Ceu zephyrus quatit antiquos ubi flamine lucos
Fronde ſuper tremuli uix tota cacuminis hærens:
Luctatur nido pariter luctante uolucris.
Procubuit tandem multa deuicta ſecuri
Suffugium infœlix miſeris et inhoſpita quercus
Eliſitque uiros ſpatioſa magna ruina.
Inde aliæ cladum facies contermina cedis
Ollucet:rapidoque inuoluitur eſculus igni
Iamque inter frondes arenti robore gliſcens
Verticibus ſeuis torquet uulcanus anhelos.
Cum feruore globos flammarum et lumīa torret.
Nec tela interea ceſſant ſemiuſta gementum
Atque amplexa cadunt ardentes corpora ramos
Hæc inter miſeranda uirum certamina conſul
Ecce aderat uoluens iram exitumque ſycheo
Et iuuenis ſubito tantæ diſcrimine pugnæ:
Occupat euentu telo temptare priorem
Qui medio leuiter clypeo ſtetit aeris in ora.
Cuſpis et oppoſitas uetita eſt tranſmittere crates
Sed non et conſul miſſo concredere telo
Fortunam optare cedis parat ac latus enſe.
Haurit nec crudæ tardarunt tegmina parmæ
Labitur infœlix atque oppetit ore cruento
Tellurem expirans tum diffundente per artus
Frigore ſe ſtygio manantem in uiſcera mortem
Accipit:et longo componit lumina ſomno.
Atque ea dum uariis permixtus triſtia mauors:
Caſibus alternat:iam caſtris mago relictis
Iam libyæ ductor properantia ſigna citato:
Raptabat curſu et ceſſata reponere auebant
Tempora cede uirum:ac multo penſare cruore

UVA. BHSC. IyR_094

IPQVVOTPMHNTADFHNMVAQETAECAQANHCCIIIPIQAHHI

t globus intorquens nigranti turbine nubem
ulueris: et ſurgit ſublatis campus harenis:
uaque ferens greſſum flectit ueſtigia ductor
ndanti circum tempeſtas acta procella:
oluitur: atque altos operit caligine montis
ccubuere femur fontanus: buca canorum
ranſfixi guttur: preſſoque e uulnere cuſpis:
roſpexit terga: hunc triſtes miſere fregellæ
ultiplicem proauis hunc mater anagnia fleuit.
aud diſpar fortuna tibi leunie ſed auſo
on eadem neque enim tyrio concurrere regi
emptas: ſed lectus par ad certamen hiremon
utololum moderator erat: quem poplite ceſo
um ſpoliat: grauis immiti cum turbine coſtas
raxinus irrumpit: collapſaque membra ſub ictu:
oſte ſuper fuſo ſubita cecidere ruina
ec ſidicina cohors deſit uiridaſius armat.
ille uiros: nulli melius uel ponere caſtra
el iunxiſſe ratem: duroque reſoluere muros.
riete: et in turrim ſubitos immitere pontes
uem poſtq̃ libyæ ductor uirtute feroci:
xultare uidet: nãque illi uulnere præceps.
erga dabat leuibus diffiſus auraricus armis:
crius hoc pulchro mauorte accenſus in iram.
t dignum ſeſe ratus in certamine ſeuo
ominus ire uiro referenti e corpore telum
duolat: et fodiens pectus laudandelaborum
uiſquis es: haud alia decuit te occumbere dextra
d manes leti perfer decus italа gentis
i tibi origo foret uita donatus abires
inc fadum petit: et ueterem bellare labicum
ui ſiculis quondam terris congreſſus amilcar
larum ſpectato dederat certamine nomen
mmemor annorum ſeniumque oblitus in arma
lle quidem cruda mente et uiridiſſimus iræ
bat: ſed uani frigentem ī marte ſenectam
rodebant ictus ſtipula crepitabat inani.
gnis iners craſſamque dabat ſine robore flãmã
uem poſtq̃ accepit patrio monſtrante ſuperbus
rmigero penum ductor certamina primæ
ic lue nunc inquit pugnæ te notus amilcar
ac trahit ad manes dextra: tum librat ab aure
ntorquens iaculum et uerſantem in uulnere ſeſe

It globus: deſcribit annibalis aciem ꝓperantẽ ad pugnam: & ornat ipſũ ducẽ poeta ne ab ignauo imperatore romani uiderentur uicti. Buca: eſt oppidũ cãpaniæ a quo nomen hoc finxit poeta q̃ uis dicat ipſũ fuiſſe fregellanũ quoniã fregellæ non multum diſtãt a buca. Multiplicẽ ꝓauis: habentem claros natales: & auos multi & alti nominis Anania eſt urbs ꝓpe ferentinũ caput quõdã hernicorũ. Non eadẽ: quæ buca & fontanus qui appetebant annibalem a quo cæſi ſunt. Regi: annibali nolebas inqt o leuine pugnare cũ annibale ſed elegiſti hiremonẽ tibi parem. hiremon autẽ erat ductor autololũ. Fraxinus: haſta fraxinea ipſius annibalis. Sidicina cohors: ſidicini populi cãpaniæ ubi nunc eſt theanũ quod quondã theanum ſidicinum uocabatur. uiriaſius erat ductor ſidicinorum. Auraricus: erat penus q fugiebat uiriaſium. Referẽti: uiriaſio qui educebat telũ e corpore rauraci a ſe cæſi. Landande laborum: uerba annibalis in laudẽ uiriaſi quem interemit.

Haud alia dextra: q̃ mea quoniã eras uir fortis & ſtrenuus. Decus læthi: glorioſam mortẽ quoniam cadis manu annibalis. Ad manes: ad inferos. Labicum: erat oppidũ ꝓpe romam uia prænestina: unde hoc nomen finxit. hic labicus primo bello punico ſingulari certamine pugnauerat cũ amilcare: in cuius ultionẽ annibal eum nunc mactauit. Oblitus ſenium: quoniam erat ſenio confectus animo tantũ uiridis: ſed uiribus corporis frigebat ī martẽ. Cruda: forti & audaci. Vani: minime nocentes hoſti Prodebant: decipiebant: quoniam nõ nocebant cum eſſent ſine uiribus. Inani ſtipula: tranſlatio eſt ab igne debili q deficiente nutrimento ſtatim extinguit. hic labicus uerbis tantũ iam ualebat corpore effecto: & exhauſto tot laboribus ac ſenio. Prío: q fuerat armiger amilcaris prís & cognoſcebat labicum oſtẽditque annibali. Certamina primæ: uerba annibalis ad labicum: ſenſus eſt patere nunc pœnã certaminis tui cũ pre amilcare in prío bello punico. Lue: ſolue certamina ideſt da pœnã quia auſus fuiſti cũ pre cõgredi.

UVA. BHSC. IyR_094

Præſago luctu: quia ex luctu eorũ qui portabãt ſycheũ annibal præſagiuit ali quod malum. Qui nam inqt dolor: uerba annibalis ad ſocios referentes ſycheum mortuũ. Properato funere: celeri morte. Autor: ipſe flaminius. Mœrentibus: ab his qui retulerãt ſychem cum lachrymis. Cerno ait: laudat mortẽ ſychei ãnibal qui uulnus ĩ pectore exceperat a flaminio illatum ſic facit æneas de pallante cæſo a turno. Cuſpidis iliacæ: haſtæ romanæ. Seroque emptum: ideſt roma uolet ſed fruſtra poſſe magno prætio emere nõ fuiſſe uiolatum corpus ſychei qppe multos in illius ultionem mactabo. Vt multo accenſis: annibalem ira æſtuantẽ comparat aquæ frigidæ & incluſæ ĩ uaſe æneo ſubdita flamma. Exuberat: æſtuat ebullit: et habundat. Aeno: uaſe æneo calefacto ſubdita flãma. Cũ ſubditus per ſaxa fragor: deſcribit motũ terræ q fuit tunc cũ ad traſimenũ pugnatum ẽ quẽ romani non ſenſere aut non curauerunt ꝓpter ardorẽ animorũ quo ĩ hoſtes ferebant. meminerĩ huius rei liuius & Plỹ. & ante hos fabius annalium ſcriptor quẽ liuius ſequutus eſt cauſa terre motus uenti ſunt incluſi in uiſceribus terræ. Tantus fuit ardor aĩorum inqt liuius adeo intentus pugnæ animus ut cum terremotus q multarum urbiũ italiæ magnas partes ꝓſtrauit auertitque curſu rapido amnes fluminibus mare ĩ uexit montes lapſu ingenti ꝓruit nemo pugnantiũ ſenſerit tres ferme horas pugnatum eſt & ubique atrociter. Diſſiliens: diuidẽs ſeſe. Faucibus patulis: magno apertoque hiatu. Antiquũ diem: lucẽ quã quõdã habuerũt. Lacus ater: ĩfectus tabo. Sede auita: ꝓprio ſtagno.

T rãnſigit extracta fedauit cuſpide ſanguis·
C aniciem: et longos finiuit morte labores.
N ec minus herminium primis obtruncat ĩ armis
A ſſuetum thraſimene tuos prædantibus hamis
E xaurire lacus patriæque alimenta ſenectæ
D ucere ſuſpenſo per ſtagna latentia lino.
I nterea exanimẽ mœſti ſuper arma ſicheum.
P ortabant peni: corpuſque in caſtra ferebant.
Q uos ubi conſpexit triſti clamore ruentis
D uctor præſago percuſſus pectora luctu
Q ui nam ĩquit dolor o ſocii: quæ ue cura deorum.
E ripuit nobis: nũ te dulcedine laudis
F lagrantem: et nimio primi mauortis amore.
A tra ſicheæ dies properato funere carpſit?
A tque dato gemitu lachrymæ aſſenſere ferentum
E t dictus pariter cedis merentibus autor
C erno ait aduerſo pulchrum ſub pectore uulnus
C uſpidis iliacæ: dignus carthagine dignus
H aſdrubale ad manes ibis nec te optima mater
D iſſimilem lugebit auis ſtygia ue ſub umbra
D egenerem cernens noſter uitabit amilcar.
A t mihi flaminius tam mœſti cauſa doloris
M orte ſua minuet luctus: hæc pompa ſequetur
E xequias: ſeroque emptum uolet impia roma
N on uiolaſſe mei corpus mucrone ſichei
S ic memorans torquet fumantem ex ore uaporẽ:
I raque anhelatum perturbat pectore murmur:
V t multo accenſis feruore exhuberat undis
C lauſus ubi exuſto liquor indignatur aheno
T um præceps ruit in medium celumque fatigat
F laminium inceſſens: nec dicto ſegnius ille
B ella capeſſebat: propiorque inſurgere mauors
C epœrat: et campo iunctus iam ſtabat uterque
C um ſubitus per ſaxa fragor motique repente
H orrendum colles et ſumma cacumina totis
I ntremuere iugis: nutant ĩ uertice ſiluæ
P inifero fracta quæque ruunt ſuper agmĩa rupes.
I mmugit penitus conuulſis una cauernis
D iſſiliens tellus: nec paruos rumpit hiatus
A tque umbras late ſtygias immenſa uorago.
F aucibus oſtendit patulis maneſque profundi
A ntiquum expauere diem: lacus ater in altos
S ublatus montis et cede excuſſus auita

UVA. BHSC. IyR_094

Tyrrhenas: hetruscas spargẽdo suas aq̃s. Reflui: retrofluentes ad suos fontes. Fluctus. ipsorum fluminũ: quæ in mare emittunt. Tamen: q̃uis omnia motu terræ quaterent̃. Vecordia belli: insania & furor bellandi: Titubante: mouẽte sese & agitata terra. Subducta: subtracta ipsis pedibus: ut ẽ in motu terræ. Daunia pubes: romana a dauno rege ardeatiũ. Illata stagnis: nã ut ait Liuius pars magna: ubi locus fugæ deerat per prima uada paludis in aquã ꝓgessi: quoad capitibus: hũerisque extare possent sese immergunt. fuere quos inconsultus pauor nandi etiã capessere fugam impulerit.

L auit tyrrhenas ignota aspergine siluas
I anque eadẽ populos magnorũque oppida regũ
T empestas: et dira lues strauitque: tulitque:
A c super hæc reflui pugnarunt montibus amnes:
E t retro fluctus torsit mare monte relicto
A ppenninicolæ fugere ad littora fauni
P ugnabat tamen heu belli uecordia miles
I actatus titubante solo: tremebũdaque tela
S ubducta tellure ruens torquebat in hostem
D onec pulsa uagos cursus ad littora uertit
M entis inops: stagnisque latebat daunia pubes
Q uis consul terga increpitans: nam turbine motæ
A blatis terræ inciderat: quid deinde quid oro
R estat io profugis? uos en ad mœnia romæ
D ucitis annibalẽ uos in tarpeia tonantis
T ecta faces ferrumque datis: sta miles et acris
D isce ex me pugnas: uel si pugnare negatum
D isce mori: dabit exemplum non uile futuris
F laminius ne terga libys: ne cantaber unquã
C onsulis aspiciat: solus si tanta libido
E st uobis rabiesque fugæ tela omnia solus
P ectore consumo: et moriens fugiẽte per auras
H ac anima uestras reuocabo ad prælia dextras
D ũque ea cõmẽorat: dẽsosque obit obuius hostis:
A duolat ora fretus mentemque ducarius acri
N omen erat gentile uiro: fusisque cateruis
B oiorum quondam patriis antiqua gerebat
V uulnera: barbaricæ mẽtis noscensque superbi
V ictoris uultus: tu ne inquit maximus ille
B oiorum terror: libet hoc cognoscere telo
C orporis an tanti manet de uulnere sanguis
N ec uos pœniteat populares fortibus umbris
H oc mactare caput: nostros hic curribus egit.
I nsistens uictos alta ad capitolia patres.
V ltrix hora uocat: pariter tunc undique fusis
O bruitur telis nimboque ruente per auras
C ontectus nulli dextra iactare reliquit

Quis: quibus. Inciderat. i. ipse Flaminius casu quodã iuciderat in ipsos fugientes & consternatos aĩo ꝓpter motum terræ. Ablatis: quos terruerat: sibique ipsis abstulerat motus terræ. ordo ẽ: q̃s ablatis turbine motus terræ ĩciderat cõsul increpitans terga quæ hosti iã uerterant milites fugiẽtes ad lacum. Quid deinde: q̃d oro: uerba Flaminii increpantis suos fugientes. Quid restat? q̃si di. nil restat nobis uictis. & arguit suos timiditatis: eosque hortat̃ ad pugnam suo exẽplo: & ad mortẽ honestam: si uĩcer̃ negatũ ẽ. Futuris: posteritati & nepotibus. Aduolat ducarius ferus ora: circa consulẽ inquit Liuius acrior: infestiorque pugna erat: eũ & robora uiroꝝ sequebant̃: & ipse quacũque in ꝑte premi ad laborẽ senserat suos impigre ferebat opẽ insignisque armis & hostẽ summa ui petebat & tuebatur suos ciues: donec insuper eques: cui ducario nomẽ erat: faciemque noscitãs consul inq̃t hic ẽ popularibus suis qui legiones nr̃as cecidit: agrosque & urbẽ depopulatus ẽ. Iã ego hanc uictimã manibus ꝑemptoꝝ sede ciuium dabo: subditisque calcaribus equo per conferctissimã hostiũ turbam impetũ facit: obtruncatoque prius armigero: q̃ se infesto ueniẽti obiecerat consulem lancea transfixit. spoliare cupiẽtem triarii obiectis scutis arcuere. Syllius autẽ propensus in laudẽ suorũ canit Flaminiũ obrutũ multitudine telorũ. quippe indecorum uidebat̃ tantũ uirum cecidisse manu unius eq̃tis. Ferus ora mentemque: idest præse ferens crudelitatem: & mente etiam ferus. Nomen gentile: quoniam eius maiores ducarii appellati sunt. Vulnera barbaricæ mentis: dolorem quẽ conceperat tempore quo Flaminius boios attriuit. Tu ne inquit: uerba ducarii ad Flaminium: quibus ironia quadã consulem deridet: placet inquit expiri hoc telo an ex uulnere tui corporis sanguis fluat: ut fluxit ex uulneribus boiorum: quos uicisti. Nec uos peniteat: uertit sermonem ad suos populares ducarius quos ad cædẽ consulis hortatur: cũ ipse solus non auderet: hoc cãit poeta in laudem consulis. Nec pœniteat: non parum uideatur mactare Flaminium in ulctionem nostrorum: & inferias.

Fortibus umbris: animabus illorum qui ceciderunt in bello contra Flaminium. Nimbo: multitudĩe telorũ.

UVA. BHSC. IyR_094

Cecidisse dextra sua: imitatio ẽ Virgilii: qui idẽ de ænea uulnerato canit: cũ sagittam crure excepisset. cæso autẽ Flaminio oẽs fugere & primores iuuenum iam infensi superis & dextris: qa non poterant amplius pugnare: cũ Annibalẽ uictorẽ cernere peius eẽ arbitrarent: & grauius ipsa morte oẽs se strauerũt super Flaminiũ quẽ suis cadaueribus tanq̃ tumulo quodã ptegẽtes tumulauerũt in hac pugna. xv. milia romanorũ cæsa sunt. corpus Flaminii inuentũ non fuit ab Annibale cũ magna cura funeris cã inqri iussisset. hæc ẽ nobilis ad Trasimenũ pgna: atque intra paucas mẽorata po.ro. clades annibal post uictoriã comitãte fratre magone cæsos contẽplatus ẽ: & mortes romanorũ laudauit: ut canit poeta.

Primores: primi ad subeũda pericula belli ac pugnæ. Pœnus: ãnibal. Quas mortes inqt: uerba annibalis laudantis decorã mortẽ romanorũ. Quas. q̃ fortes & decoras. 'Quæ uulnera: excepta in pectoribus. s. ut decebat romanos milites: & a marte oriũdos. Premit: strinGit & retiet. Hos obitus: tã claras mortes: nam circa hoc genus mortis fortitudo laudaf. Et uereor: uaticinaf: siue ominaf annibal romanis imperiũ totius orbis cũ Roma tã claros: fortes: & magnanimos uiros procrearet. & his dictis nox ifusa finẽ cædibus imposuit.

PETRI Marsi interpretatio in. vi. uolumen Syllii Italici.

Am tarteſſiaco quos ſoluerat æquore titan: Poſt infœlicẽ pugnã ad Traſimenũ romãi quibus belli fortuna pepercerat: fuga hinc ĩde salutẽ p uarios ſiluarũ anfractus ſibi compantes Romã peruenerũt Luctũque matronis renouauere. Seranus filius. M. Attilii Reguli ſaucius: ſoluſque caſu diuertit ad Marum comitẽ quondã pris ſui habitantẽ in agro perusino: a quo ſumma caritate ſuſceptus & curatus ẽ. Romãque reductus poeta nactus oportunitatẽ introducit Maro narrantẽ partẽ primi belli punici: & Reguli ſuppliciũ ãnibal iterea mouit a Traſimeno: & agrũ picenũ depopulatus in cãpaniã peruenit: & apud Linternũ pictura primi belli punici magna aĩ molestia conſpexit. Iuſſitque porticũ illã ſolo æqri: qd' fingit poeta. Tarteſſiaco: deſcribit principiũ diei q primus illuxit poſt ſtragẽ. Tarteſſiaco: hiſpão: & betico: ubi ẽ tarteſſus: ubi phœbus emẽſus cœlũ diurno curſu uidet ſoluere equos ſuos: & refouere: ideo ait: diffuſus in noctẽ. Inde rediẽs ſub terra emergit in orientẽ: ubi uidet iteꝝ iũgere equos ad currũ ut iteret curſus. Ẽois: oriẽtalibus. i. iã erat dies. Nouo phœtõte: primo ſolis ſplẽdoꝝ phœtontẽ p ſole ponit. & ſtella iouis phœton dr. Retecti: illuſtrati. Seres populi oriẽtis q ab occaſu hẽnt ſcythiã: ab ortu & ſeptẽtrione terrã icognitã a meridie idos: iuxta gangem hẽnt arbores ferentes lanuginẽ quã perfuſa aq̃ depectũt: ea fila quondã Romã allata rurſus a matronis diſponebantur: & texebantur: fiebantque inde ueſtes tenuiſſimæ quibus matronæ in foro pellucebant: ut auctor eſt Ply. Seres mites quidẽ ſunt: ſed & ipſis feris perſimiles: cœtum reliquorũ moriãdiei. Diffuſus i noctẽ: i occaſu. lũgebat: admõebat oriẽti & ad currũ. Inſãi mauor. furẽtis pugnæ

F laminium cecidisse sua: nec pugna perempto
V lterior ductore fuit: nanque agmine denso
P rimores iuuenum sæua ad discrimina martis
I nfensi superis: dextrisque et cernere pœnum
V ictorem plus morte rati: super otius omnes
M embra ducis: stratosque artus certamine magno
T elaque corporaque: et non fausto marte cruẽtas
I niecere manus: sic densi cædis aceruo
C eu tumulo texere uirum: tũ strage per undas
P er siluas sparsa: perque altã sanguine uallem
I n medias fratre inuectus comitante cateruas
C æsorum iuuenũ pœnus: quæ uulnera cernis
Q uas mortes inquit: premit omnis dextera ferrũ?
A rmatusque iacet seruans certamina miles
H os en hos obitus nostræ spectate cohortes
F ronte minæ durant: et stant in uultibus iræ.
E t uereor ne quæ tanta creat indole tellus
M agnanimos fœcunda uiros hinc fata dicarint
I mperium atque ipsis deuincat cladibus orbẽ
S ic fatus cessit nocti locumque dedere
C ædibus infusæ subducto sole tenebræ.

Am tarteſſiaco quos ſoluerat
æquore titan
In noctem diffuſus equos
iungebat eois
Littoribus: primique nouo phœtonte retecti
S eres lanigeris repetebant uellera succis.
E t fœda ante oculos strages propiusque patebat.
I nsani mauortis opus: simul arma uirique
A c mixtus sonipes dextræque in uulnere cæsi
H ærentes hastis passim clypeique tubæque:
A tque artus trunci capitũ: fractusque iacebat

Orbata tumulis:ĩsepulta. Nec tamen aduersis:q̃si dicat:q̃uis romani ea clade affecti eẽnt: tamẽ habebãt priſtinã uirtutẽ:quæ in aduersis cognoſcit:& hoc dicit maxĩe ꝓpter hunc Bruttiũ: qui occuluerat uexillũ:ne in mãus uẽiret hoſtiles:& illico expirauit:Bruttius hoc erat Volſcus:Volſci ſũt populi latini:quorũ caput ẽ priuernũ de bruttitiis populis dicẽt loco ſuo. Non æquũ martẽ: ĩiquã pugnã & aduerſã romanis. Neruis inter labentibus:ſoli nerui retinebant artus: cũ caro eſſet abſciſa:& oſſa fracta:colliſaque. Tenuis opũ:pauper nec hẽbat claros natales:nec erat eloquens:ſed clarus ĩ re militari: & ĩ bello contra boios ſpectatus a Flaminio donatus fuit cura uexilli. Redemit plus æui: ideſt nẽo plus laudis comparauit ſibi & noĩs uirtute bellica:q̃ erat adeptus gloriã ĩmortalem:ille redimit multũ æui: q̃ rebus geſtis memoriã ſui in longũ æuũ extendit:cũ diu uiuere hoĩbus non concedatur. Nec magnanima gena puer.i.ipſe magnanimus: cũ pubeſceret noluit abdere ſeſe caſtris: ſed prodire in aciẽ: & puluerẽ bellicũ. Acri: forti. Spectatus:cognitus ꝓ uiro fortiſſimo. Arma celtica:cũ uicit boios gentẽ gallicã: quæ & celtica appellat. Diuis melioribus: quia tunc fauebant Flaminio. Nunc autem aduerſi fuerant. Sacræ alitis aqlæ:ideſt uexilli in quo erat effigies aqlæ: & id inſigne præcedebat legiones. ſequebant autẽ lupi:equi:apri: miotauri,& hæc ſigna pilis affixa erant. Subſidere:incliari fata romanorũ militũ: & uinci.& iã non poſſet pœnos ab aqla ꝓhibere uiribus affectis abſcondẽ tentauit:& ſubito uulneratus ſtrauit ſe ſuper aquilã. Illecta morte:ſimulata: & ficta:nã uidebat mortuus. inde cũ illuxiſſet aquilã terræ mandauit abilliciẽdo illectus.illicere eſt in fraudem deducere ac decipere:inde mors illecta:ſimulata & ficta. Facilem diſcedere: ideſt quæ facile fodiebatur propter teporem ſanguinis & ipſas harenas: quæ facile diſcedunt:ideſt aperiuntur.ideo dixit æquas harenas. Iuxta cernere erat:nunc deſcribit Leuinum priuernatem centurionem: qui hoſtis ora corroſerat:ut fecit Tydeus Menalippo a quo fuerat uulneratus in bello thebano honore latiæ uitis: ideſt qui erat cẽturio: qui habebat uitem pro inſigni apud romanos. Vnde Plynius: Centurionum in manu uitis. Et Lucanus: longo latiã gerit ordine uitem. Martialis: Vare parethonias latia modo uite per urbes. Et Inuenalis cum uellet oſtendere Mariũ fabrum caſtrenſem ſub Centurione dicit: Nodoſam poſt hæc frangebat uertice uitẽ: Si lẽtus pigra mũiret caſtra dolabra. Priuerno:oppido uolſcoꝝ. Ipſe:leuius. In arctis:ĩꝝ difficultatibus.

OSSIBUS in duris enſis:nec cernere deerat
FRUSTRA ſeminecum quærentia lumina cœlum
TUM ſpumans ſanie lacus et fluitantia ſummo
ANE eternum tumulis orbata cadauera ponto
BNEC tamen aduerſis fuerat fracta itala uirtus
TRUTTIUS ingenti miſerandæ cædis aceruo
NON equum oſtentans confoſſo corpore martem:
EXTULERAT uix triſte caput:truncoſque trahebat
PER ſtragem neruis interlabẽtibus artus
TENUIS opum:non patre nitẽs:l inguaue:ſed aſper
INSE nec euolſca quiſquã uir gẽte redemit
PLUS æui:nec magnanima puer abdere ſeſe
PUBEſcente gena caſtris optarat:et acer
FLAMINIO ſpectatus erat:cum celtica uictor
OBRUERET bello diuis melioribus arma
INDE honor ac ſacræ cuſtodia marte ſub omni
ALITIS hinc cauſam nutriuit gloria lœti
NANQUE necis certus captæ prohibere nequiret
CUM pœnos aquilæ poſtquam ſubſidere fata
VIDERAT:et magna pugnam inclinare ruina
OCCULERE interdũ:et terræ mandare parabat.
SED ſubitis uictus telis labẽtia membra
PROSTRAUIT ſuper atque illecta morte tegebat.
VERÛ ubi lux nocte eſtygia miſeroque ſopore
REDDITA uicini de ſtrage cadaueris haſta
RIGITUR ſoloque ingens conamine late
STAGNANTEM cæde:et facilem diſcedere terram
INSE fodit:clauſamque aquilæ ĩfœlicis adorãs
EFFIGIEM palmis languentibus æquat harenas·
SUPREMUS feſſi tenuis tum ceſſit in auras
HALITUS:et magnam miſit ſub tartara mẽtem
IUXTA cernere erat merito ſibi poſcere carmen.
VIRTUTIS ſacram rabiem leuinus ab alto
PRIUERNO uitis latiæ perſignis honore
EXANIMUM naſamona tyren ſuper ipſe iacebat
EXANIMIS:non haſta uiro:non enſis in arctis
ABSTULERAT fors arma:tamen certamine nudo
INUENIT marti telum dolor ore cruento

UVA. BHSC. IyR_094

Hiatus:os Lauini. Saucia turba:quoniã decẽ milia diuerſis itineribus euaſerunt. Ablati: erepti hoſtibus clam. Metant:luſtrãt & perãbulant.metari ẽ metas:ideſt terminos conſtituere: ſiue aliqd locare ad metã:inde dicimus metari caſtra:aſſignare cuique locũ caſtrorũ: & ponere metã: & metari agros idẽ eſt q̃ menſurare:& peragrare. Solos:deſertos & ſine colonis:nã fugiebãt per ſiluas. Agit annibal:ideſt uidebat iſtis fugiẽtibus:q̃ annibal aut mago eos inſequeret: haſtaque urgeret:ac premeret. Seranus clarũ nomen:Seranus hic filius erat.M.Attilii Reguli clari,ppter fidẽ hoſtibus ſeruatam in prío bello punico. Regule: appoſitiue clarũ nomẽ uulneratus ad traſimenũ ſeranus fugiens per arua puſina:caſu quodã uẽit noctu domũ mari q fuerat Reguli comes ĩ prío bello punico:q uicem ſerani indoluit:& uulneribus mederi non ceſſauit: cuius rei peritus erat:cũ diu uerſatus eſſet in bello ubi chyrurgia exercebat:ut dictum eſt.

Qui:tu o Regule. Gliſcẽte: creſcente. Primo flore:adoleſcẽtia & pría iuuenta. Patriis auſpiciis: ideſt infœlicitate pr̃na:quoniã militia utrique male ceſſerat:ea igit infœlicitate ſeranus ingreſſus erat ſecundũ bellũ punicũ:qua pater ingreſſus fuerat primũ. Miſerã parentẽ:matrẽ noĩe Martiã. Triſti ſorte:quoniã erat uulneratus:nec habebat aliquẽ q ferret opẽ uulneribus:ſed haſta fuſtinens greſſus ibat in arua perufina. Perufia uero diſtat a Traſimeno xii.milibus paſſuum. Hic:in aruis perufinis. Quæcunque fata: ſiue ĩde expectaret auxiliũ:ſiue mortẽ: q̃ſi dicat: pulſauit fores non curans:etiã ſi ĩde hoſtis erũperet:& ſe uulneratũ penitus cõficeret.Quippe iã deſperauerat aggrauante uulnere. Non tarda: quoniam erat ĩduſtrius ſenex:& hẽbat corpus robuſtũ q̃uis eſſet ſenex.in iuuenta enim tẽperate uixerat: & non effœminauerat corpus:nã intemperantia tradit corpus effœtũ ſenectuti. ideo Ply. lib.iii. epiſtolar̃ loquens de frugalitate ac temperãtia Spurinnæ ait inde illi poſt.vii. & lxx.annũ aurũ oculorũque uigor ĩteger:inde agile ac uiuidũ corpus:ſolaque ex ſenectute prudẽtia. Haud ſurda fama:ideſt celebri & memoranda. Paupere ueſte:quoniã marus erat frugi & parcus.ut decebat bonũ uirũ: & ueteranũ militẽ.& ſic ueſtis erat pauper: q̃ prætendebat lumina: Nã ueſte lumina tegebat:ne extĩguerent:ut fit. Aegr̃: uulneratũ ſeranũ. Fulctum lapſantis greſſus:qui ſuſtinebat ſuos greſſus labẽtes propter dolorẽ trunca haſta fulcire ſuſtinere eſt: inde fulcra dicunt pedes lecti:quia ſuſtinent. & quicquid ſuſtiet aliquid poteſt appellari fulcrum. Iã ſaucius aures rumore: qui iam audierat romãos eẽ ſuperatos ad traſimenũ

Quod ſcelus:uerba mari ad ſeranũ q bus de ſua infœlicitate qui diu uiuẽdo

P gnatum:ferrique uicem dens præbuit iræ.
I am laceræ nares:fœdataque lumina morſu.
I am truncum raptis caput auribus ipſaque diris:
F rons depaſta modis:et ſanguine abundat hiatus:
N ec ſaties donec mandentia linqueret ora
S piritus:et plenos rictus mors atra teneret:
T alia dum præbet triſtis miracula uirtus:
D iuerſo interea fugientes saucia turba
I actantur caſu:ſiluiſque per auia cæcis.
A blati furtim multo cum uulnere ſolos
P er noctem metantur agros: ſonus omnis et aura
E xterrent pennaque leui commota uolucris.
N on ſopor aut menti requies agit aſper acerba
N unc mago attonitos:nũc arduus ãnibal haſta
S eranus clarum nomen tua regule proles:
Q ui longum ſemper fama gliſcẽte per æuum
I nfidis ſeruaſſe fidem memorabere pœnis
F lore nitens primo patriis heu punica bella
A uſpiciis ingreſſus erat: miſeramque parentẽ
E t dulcis triſti repetebat ſorte penates
S aucius haud illi comitum ſuper ullus et atris
V lneribus qui ferret opem:per deuia fractæ
I nnitens haſtæ: furtoque ereptos opacæ
N octis iter tacitum peruſina ferebat in arua
H ic feſſus parui quæcunque hic fata darentur:
L imina pulſabat tecti:tum membra cubili
E uoluens non tarda marus uetus ille parẽtis
M iles et haud ſurda tractarat prælia fama
P rocedit renouata focis:et paupere ueſte.
L umina prætẽdens:utque ora agnouit et ægrũ
V lneribus duris ac lamentabile uiſu
L apſantis fulctum trũcata cuſpide greſſus:
F uneſti rumore mali iam ſaucius aures:
Q uod ſcelus o nimium uitæ :nimiumque ferẽdis
A duerſis genitus cerno:te maxime uidi

has infœlicitates uidebat. Vnde dicit Iuuenalis hanc pœnam eſſe datam diu uiuentibus:ut nigra in ueſte ſeneſcant:& domus aliqua noua clade afficiatur.ego inquit genitus ſum ad nimium atque nimiũ perferẽda incommoda uitæ. Te maxime ductorũ:regule q̃ oĩs ductores tua uirtute ſupabas:

UVA. BHSC. IyR_094

Captiuo uultu:magna laus Reguli:qui etiã captiuus pœnos terrebat. Occidere: mori. Crimen culpáque tonãtis:ait poeta mortẽ Reguli magnã fuisse culpá:& crimen iouis: qui nunq̃ debuit pati: ut tantus uir a perfidia pœnoꝝ necaret. ordo é: Vidi occidẽ te appositiue crimẽ tonãtis. Hausi:ac cepi. Sidonia tecta euersa.i.ipsa carthago fũditus euersa:non leniret dolores meos:quos tunc hausi:cũ Regulus supplicio afficeret. Estis ubi:uertit sermonẽ ad deos.sensus ẽ:iteꝝ o dii gaudetis ĩsectari:& urgere romãos:& stirpẽ Reguli. Stirpẽ:Seranũ reguli filiũ. Tantæ domus: q̃ta fuit:& erat domus reguli clara non opibus: sed uirtute:ac fide. Nec rudis:ñ ignarus chyrurgiæ. Quippe calebat bellis:quoniã nouerat curare uulnera: & fouere medicaminibus:cũ abineũte ætate in bellis uersatus eẽt:in qbus uulnera curabãtur. Vellera:lanã succidã:quæ é optima uulneribus curandis. Ply.ait:Succidæ lanæ plurima præstãt remedia exoleo:uĩoque : aut aceto luxatis mẽbris doletibusque neruis ĩpositæ: & crebro suffusæ:laudatissima é:ex collo succidam imponũt:pcussis.liuidis:contusis:collisis:contritis:deiectis. Molli:miti:qm̃ mãus chyrurgi:ut dictũ é debet eé leis. Marus q̃is ánis eẽt senex:tamẽ peritia medendi hẽbat mollẽ tactũ. Torpentes:frigidos cõtractos doloꝝ. Parca mẽsa: frugi cibo. Postquã ꝓperata.s.fuerunt:ideſt celeriter pacta. Gratum teporem:calorẽ.calefaciebat enĩ quæ uulneribus ĩponebat:ut moris é. Si culmina nondũ:uerba Serani:qbus iouẽ precatur:ut Annibalẽ furentẽ sistat:reprimatque:& tueaf romanũ imperiũ: qđ ruere uidebaf o iuppiter inq̃t si nondũ penitus dãnasti romanũ imperiũ & capitoliũ: sedẽ tuã rĩspice ꝓpitiis oculis romã labantẽ. Sceptra quirini:romanũ imperiũ. Aequos oculos:benignos:& ꝓpitios. Tandẽ:post tot labores:& clades. Iliacis:romãis. Amisimus alpes: quæ erãt muniméta italiæ. Nec émodus:non é finis:& enũerat clades ad Ticinum:trebiã:transimenũ: ac mortem Flaminii. Eridanus: padus in quem emittit Trebia. Tropheis sidoniis:uictoria punica. Tellus:hanni:hetruria ĩq̃ regnauit Hannus dux pelasgorum.

Virũ.uiroꝝ qui demersi sũt in lacũ.

Testor mea numĩa mães.s.pĩnos qui mihi sũt tanq̃ numĩa. Iurat Seranus ꝓ manes pĩnos se non effugisse mortem: sed fata noluerũt ut cederet:ut facit æneas apd Virg.in.ii Iliaci cineres & flãma extrẽa meoꝝ: Testor in occasu uĩo nec tela nec ullas uitauisse uices danaũ:

Quæsisse necẽ strage hostis: necando hostes:ĩq̃t quæsiui illoꝝ mãu mortẽ. Dignã nobilitate pĩnæ pœnæ.i. mortem talem: qualis fuit patris mei Reguli:qui clarus fuit pœna:qua est a pœnis affectus.& illic fortitudinem ostendit suam.ideo Seranus ne uideretur degenerasse: dicit se quæsisse mortem dignam nobilitate paterni supplicii. Non enim decebat Seranum mortem subterfugere pro patria: cum haberet ante oculos exemplum patris. Tristia : infœlicia nobis. Patri: Regulo :qui non cecidit in prœlio: sed uiuus peruenit in manus hostiles.

D uctorum cum captiuo carthaginis arcem
T erreres uultu crimen culpamque tonantis
O ccidere:atque hausi quem non sidonia tecta
E xpulerint euersa meo de corde dolorem
E stis ubi en iterum superi dat pectora ferro
R egulus at stirpem tantæ periura recidit
S urgentem carthago domus inde ægra repõit
M ẽbra toro:nec ferre rudis medicamina quippe
C allebat bellis:nunc purgat uulnera lympha
N unc mulcet succis:ligat inde ac uellera molli
C ircundat tactu:et torpentes mitigat artus.
E xin cura seni tristem depellere fesso
O re sitim:et parca uires arcessere mẽsa.
Q uæ postquã properata sopor sua munera tandẽ
A pplicat:et mitem fũdit per membra quietem.
N ecdum exorta dies:marus instat uulneris æstus.
E xpertis medicare modis:gratumque teporem.
E xutus senium trepida pietate ministrat.
H ic iuuenis mœstos tollẽs ad sidera uultus
C um gemitu:lachrymisque simul si culmĩa nõdũ
T arpeia exosus damnasti sceptra quirini
E xtremas italum res ausoniamque ruentem
A spice:ait genitor:tandẽque aduerte procellis.
A equos iliacis oculos:amisimus alpes
N ec deinde aduersis modus est ticinus et ater
S tragibus eridanus:tuque insignite tropheis
S idoniis trebia:et tellus lachrymabilis hanni
S ed quid ego hæc?grauior quãto uis ecce malorũ:
V idi crescentis transimeni cædibus undas
P rostrataque uirum mole inter tela cadentem
V idi flaminium:testor mea numina manes
D ignam me pœnæ tum nobilitate paternæ
S trage hostis quæsisse necem ni tristia lœtum.
V t quondam patri nobis quoque fata negassent.
C ætera acerbantem questu lenire laborans

UVA. BHSC. IyR_094

Patrio fortiſſime ritu: uerba Mari ad Seranū: cuius fortitudinē laudat: eūque hortaſ ad dura: & aduerſa tolerāda: cū lege quadā diuina & fatali oīa eueniāt. & fortē uiꝝ frangi calamitatibus non deceat. Patrio ritu: ut erat tuus pater. Duri. i. aduerſā fortunā: & inclinatā tolereus. Rerum inclīata: res ipſas nobis aduerſas: & non eūtes recto curſu: nec fluentes nobis ad libidinē ſiue uotum. Rota æui: curriculus uitæ nr̄æ uoluiſ præceps per uarios caſus: & p acliuia. Sat tibi: exēplo paterno hortatur illū ad tolerandos labores: & reꝝ inclīata. Nullo numīe: q̄ſi di. oīa numina æq̄bat ſua uirtute heroica. i. quæ tranſcendebat naturā humanā: & uidebaſ eſſe diuina. Decora alta: magnā gloriā cum forti aīo pateref aduerſa. & quouſque uixit nullā depoſuit uirtutē. Reluctātes: repugnātes oībus aduerſis p decoro ſeruādo.

Vix puerile mihi: nactus oportunitatē poeta inducit marū recenſentē Reguli captiuitatē & ſuppliciū ī prīo bello punico. uix inqt egreſſus erā e pueris: cum Regulus habebat primā lanuginē: & erat in adoleſcētia: & ſic erant iſti æq̄les feræ. Primo æuo: prīa lanugine faciei. & fuimus ſimul inqt uſque ad Reguli mortē. Cuius ſub pectore fides: quoniā pectus Reguli erat q̄ſi ſacellū fidei.

Mentē: ipſius Reguli. Virtutis ergo. ideſt cā uirtutis: ideſt in præmiū uirtutis. Sordētia: denigrata ꝓpter fumū: Ollis. illis frenis. Nec cuiq̄ eſt non prælatus: ideſt multis ē prælatus & ātepoſitus ꝓpter hæc dona: cenſebar inqt his donis quæ uirtutis. ergo accepi a Rēgulo: quoniā in necando ſerpēte operā nauaui. Eques: ego marus eques donatus talibus frenis. Haſta: qua uulnera ui ſerpentē ſecundus poſt Regulum.

Cui: haſtæ marus ſacrificabat: Nā ni marus uulneraſſet ſerpentē actū de regulo fuiſſet: ut paulo poſt dicet: & nactus occaſionē narrat ubinā fuerit ille ſerpens Latices lyei: uinū dicatū bacchō q lyeus dr̄. Turbidus arētes: narratio ē bragada fluuius aphricæ ꝓpe urticā magnitudīe exuperās omnis libyæ fluuios: & lēto curſu fluit. ideo ait: lēto pede. Turbidus: harenoſus. Arētes: qa maior ps libyæ ſicca ē: & laborat penuria aq̄ꝝ. Extēdere: p cāpos. ſ. ī quos reſtagnat aliq̄ndo. Vado: aq̄ ſtagnāte parua. Hic: apd̄ bragadā. Laticū: aq̄rū. Tellus: aphricæ ps: quæ uergit ad meridiē. Lucus iners: īutilis erat iuxta bragadā qd̄ ſeruabat nemus ſtygiū. i. obſcurū: ut ſūt loca īferna: qm̄ ligna illic nō cedebanſ. & ideo hēbat opacā ūbrā: iccirco dicit: Pallētibus ūbris. i. diris: & afferētibus pallorē atque tīorē ingredientibus. Virgilius: Pallētes umbras Herebi. Halitus: fœtor. Craſſus: impurus: & peſtilens. Intus: in luco. Dira: infernalis: feraliſque. Specus: cauerna. Triſtes: obſcuræ: & afferentes mœrorem. Horror mente redit: auget rē & facit auditorem attētū. Virgi. ait: horreſco referens. Monſtrū: ſerpens horrēdæ magnitudinis. Centū ulnas: brachia. Liuius huius ſerpētis meminit. Gellius ait li. vi. Tubero in hiſtoriis ſcriptum reliquit bello punico primo Attiliū

E ffatur ſenior patrio fortiſſime ritu
Q uicquid adeſt duri: et rerum inclinata feramus.
T alis lege deum cliuoſo tramite uitæ
P er uarios præceps caſus rota uoluitur æui.
S at tibi ſat magna: et totum uulgata per orbem
S tant documēta domus: ſacer ille et numīe nullo:
I nferior tuus ille parēs decora alta parauit:
R eſtando aduerſis: nec uirtutem exuit ullam
A nte reluctantes liquit quā ſpiritus artus:
V ix puerile mihi tempus confecerat ætas:
C um primo malas ſignabat regulus æuo
A cceſſi comes: atque omnis ſociauimus ānos:
D ōnec diis italæ uiſum eſt extinguere lumen
G entis in egregio: cuius ſibi pectore ſedem
C œperat alma fides: mentēque amplexa tenebat.
I lle ēſem nobis magnorum en inſtar honorū
V irtutiſque ergo dedit: et ſordentia fumo
Q uæ cernis nunc frena: ſed eſt argenteus ollis
F ulgor: nec cuiquam marus ē poſt talia dona
N on prælatus eques: uerum ſuperauit honores
O mnis haſta meos. cui me libare lyei
Q uod cernis latices: dignum eſt cognoſcere cām.
T urbidus arentis lēto pede ſulcat harenas?
B ragada: non ullo libycis in finibus amne
V ictus limoſas extendere latius undas.
E t ſtagnante uado patulos inuoluere campos
H ic ſtudio laticum: quorū ē haud prodiga tellus
P er ripas lœti ſæuis conſedimus aruis.
L ucus iners iuxta ſtygium pallētibus umbris?
S eruabat ſine ſole nemus: craſſuſque per auras.
H alitus erumpens tetrum expirabat odorem.
I ntus dira domus curuoque immanis in antro
S ub terras ſpecus et triſtes ſine lucra tenebræ
H orror mente redit monſtrum exitiabile et ira
T elluris genitum: cui par uix uiderat ætas
V lla uirum ſerpens centum porrectus in ulnas

UVA. BHSC. IyR_094

Lætalem ripam:et lucos habitabat auernos
Ingluuiem immenſi uentris:grauidāque uenenis
Luum deprenſi ſatiabant fonte leones.
Ut acta ad fluuium torrenti lampade ſolis
Rmenta:et tractæ fœda grauitate per auras
Ctabe afflatus uolucres:ſemeſa iacebant
Sſa ſolo inforni lateque repletus et aſper
Aſtatis gregibus nigro ructabat in antro.
Sque ubi feruenti concepta incendia paſtu
Urgite mulcebat rapido: et ſpumantibus undis:
Ondum etiam toto demerſus corpore in amnem
Am caput aduerſæ ponebat margine ripæ
Mprudens tantæ peſtis gradiebar aquino
Ppenninicola:atque umbro comitatus hauēte.
Cire nemus:pacemque loci explorare libebat.
Anque propinquātum tacitus penetrauit in artus
Orror:et occulto riguerunt frigore membra.
Ntramus tamen:et nymphas:numenque precāur
Urgitis ignoti:trepidoſque et multa pauentis.
Rcano greſſus audemus credere luco.
Cce e ueſtibulo primuſque e faucibus antri
Artareus turbo :atque inſano ſæuior euro
Piritus erumpit:uaſtoque e gurgite fuſa
Empeſtas oritur:mixtam ſtridore procellam.
Erbereo intorquens:pauefacti clade uiciſſim
Spicimus reſonare ſolum:telluſque moueri
Tque antrum ruere: et uiſi procedere manes.
Quantis armati cœlum petiere gigantes
Nguibus:aut quantus lernæ laſſauit in undis.
Mphitronia dem ſerpens:qualiſque cōmātes
Uro ſeruauit ramos iunonius anguis:
Antus diſiecta tellure ſub aſtra coruſcum
Extulit aſſurgens caput :atque in nubila primam
Iſperſit ſaniē:et cœlum fœdauit hiatu.
Iffugimus tamē:atque metu conamur anheli
Ollere clamorem fruſtra:nam ſibila totum
Mplebant nemus:ac ſubita formidine cæcus.
Et facti damnandus auens:ſed fata trahebāt
Ntiquæ quercus ingenti robore ſeſe
Cculit:infandum:ſi poſſet fallere monſtrum.
Ix egomet credo ſpiris ingentibus arctæ
Rboris abſtraxit molem penituſque reuulſam
Euertit fundo:et radicibus eruit imis.

Regulum conſulem in aphrica caſtris apud Bragadam flumen poſitis prælīū grande atque acre feciſſe aduerſus ſerpentem in illis locis ſtabulantem inuſitatæ immāitatis:eumque magna totius exercitus conflictione baliſtis atque catapultis oppugnatū: eiuſque interfecti longum corium pedes cētum &.xx.romam miſiſſe:hoc idē dicit Plynius lib. viii.additque pellem & maxillas uſque ad bellum numātinum duraſſe Romæ in tēplo. Lucos auernos: peſtilentes & auibus contrarios.auerna enim dicunt loca pernicioſa ipſis auibus. Vnde Lucretius in.vi.ſic ſcribit principio q̄ auerna uocantur loca:nomen id ab re impoſitum eſt:quia ſūt auibus contraria cūctis e regione:eo q̄ loca cum uenere uolantes remigio oblitæ pēnarum uelare mittunt:continuoque cadūt molli cer uice profuſæ. Ingluuiem: eſuriem: & uoracitatem. Fœda grauitate: grauī fœtore.& ideo locus dicebat auernus.

Hac tabe afflatus:graui fœtore afflatus ipſius ſerpentis:& etiam loci auerni

Cœpta incendia: ſitim quæ oritur ex cibo:qui feruet in ſtomacho:cum perficitur. Appenninicola: qui appenninū incoluerat. Vmbro: ex umbria hauens & aquinus erant comites mari.

Turbo:impetus inferno ſimilis. Inſano:magno. Māes:ſpiritus & demones inde uidebantur exire. Quantis armati:hunc ſerpentem comparat gigantibus habentibus pedes ſerpentinos: & hydræ atque draconi: qui poma aurea heſperidum cuſtodiuit: pugnauitque cum Hercule in gratiam Iunonis: quæ parabat Herculem lædere: obiiciens ipſum monſtris. ideo illum draconē appellat anguem iunonium. Serpēs lernæ:hydra: quæ Herculem defatigauit ad lernam paludem. Vndis:aquis lerneis. Coruſcum: uibrans. Primā ſaniem: putredinem alui ſui & halitus

Cæcus:neſcius quid faceret ſubito pauoꝝ correptus. Dānādus facti: uitupādus q̄ uoluerit ſe abſcōderē ī trūco arboris. Ingētibus ſpiris: magnis reuolutionibus ſpiræ dñt ēt ruolutōes ſerpētū.

UVA. BHSC. IyR_094

Vidi reſpiciẽs:rei uiſæ atteſtatõe mo uet affectũ. Sic Virg. Vidi egomet duo de numero:cũ corpora modo frãgeret ad ſaxum. Ductori:regulo. Igneus: concitatus & acer. Planta:calcaribus.

Scutata manus: multitudo eorum: q gerebant ſcuta. Iuſſo: præcepto Regũ li:nunc dicimus iuſſu & iuſſo ſignifica/bat iubeo. Virgilius: Cætera qua iuſſo mecum manus inferat arma. Muralia tormenta: apta ad deiiciendos muros.

Baliſtas:quæ ſaxa & haſtas emittebãt.

Haſtam ſuetam mouere turres:phalaricam de qua dictum eſt. Immẽſæ cuſpidis:longitudine trium pedum. Feralem:peſtiferam. Aulam:antrum in quo erat ſerpens. Cornea equina.i.ipſi equi. Percitus:commotus. Stygios æſtus:nam uidebatur emittere quoſdã ardores ſtygios & infernales. & oculi uidebantur fulgurare: & criſtæ ſerpentis arbores proceras ſuperabant. Trifido motu:quoniam lingua ſerpẽtis trifidã eſt:lacerti bifida:& duplex uituli marini:auctoribus Ariſtotele:ac Plynio.

Tergo reſidens: firmans ſe in tergũ ſuum. Cætera:reliquã ptẽ corpis uerſus caudã ſuoluebat reuolutionibus:ut melius ſeſe erigẽ poſſet. Sinuatis:curuatis. Reſoluẽs:explicãs ſeipſũ ſuolutis gyris. Vtroque:in utranque partem.

T um trepidum ac ſocios extrema uoce cientem
C orripit:atque hauſtu ſorbens:et faucibus atris
V idi reſpiciens obſcœna condidit aluo.
I nfœlix fluuio ſeſe:et torrẽtibus undis
C rediderat:celerique fuga iam nabat aquinus:
H unc medio inuaſit fluctu:ripæque relatus
H eu genus infandum:lœti depaſcitur artus
S ic dirum nobis et lamentabile monſtrum
E ffugiſſe datur:quantum mens ægra ſinebat.
A ppropero greſſum:et ductori ſingula pando
I ngemuit caſus iuuenum miſeratus acerbos.
V tque erat in pugnam:et martẽ:et prælia:et hoſtẽ
I gneus:et magno audendi flagrabat amore
O tius arma rapi:et ſpectatum marte ſub omni
I re iubet campis equitem ruit ipſe citatum
Q uadrupedem planta fodiens ſcutataque raptim
C onſequitur iuſſo manus:et muralia portat
B aliſtas tormẽta grauis:ſuetamque mouere
E xcelſas turres immenſæ cuſpidis haſtam.
I anque ubi feralem ſtrepitu circũtonat aulam
C ornea gramineum perſultans ungula campum
P ercitus immani ſerpẽs euoluitur antro.
E t ſtygios æſtus fumãti exilibat ore.
T erribilis gemino de lumine fulgurat ignis.
A t nemus arrectæ:et procera cacumina ſaltus
E xuperant criſtæ:trifido uibrata per auras
L ingua micat motu atque aſſultans æthera lãbit.
V t uero ſtrepuere tubæ conterritus altæ
I mmenſum attollit corpus:tergoque reſidens
Cætera ſinuatis glomerat ſub pectore gyris.
D ira dehinc in bella ruit:rapideque reſoluens
C ontõrtos orbes directo corpore totam
E xtẽdit molem:ſubitoque propinquus in ora
L ato diſtantum ſpatio uenit omnis anhelans.
A ttonitus ſerpentis equus:frenoque teneri
I mpatiẽs crebros expirat naribus ignes.
A rduus ille ſuper tumidis ceruicibus altum
M utat utroque caput:trepidos inde incitus ira
N unc ſublime rapit:nunc uaſto pondere gaudet
E liſiſſe premẽs:nunc fractis oſſibus atram
A bſorbet ſaniem:et tabo manante per ora
M utat hians hoſtem:ſemeſaque mẽbra relinquit
C edebãt iam ſigna retro uictaſque cateruas

UVA. BHSC. IyR_094

Longius auectas afflatus peſte præmebat:
Cum ductor propere reuocatam in prælia turmã
Vocibus impellens ſerpenti:ne itala pubes
Terga damus::libyciſque parem non eẽ fatemur
Anguibus auſoniam:ſi debellauit inertes
Halitus ac uiſo mens ægra effluxit hiatu
Ibo alacer: ſoluſque manus componere monſtro
Ufficiam:clamans hæc: atque interritus haſtam
Fulmineo uolucrem torquet:primamque lacerto.
Venit in aduerſam:non uano turbine frontem
Uſpis:et haud paulum uires adiuta ruentis
Contra ardorem feræ capiti tremebunda reſedit.
Clamor ad aſtra datus:uoceſque repente profuſæ.
Etherias adere domos furit ilicet ira
Terrigena impatiens dare terga: nouuſque dolori
Ichalybem longo: tum primum paſſus in æuo.
Nec fruſtra rapidi ſtimulante dolore fuiſſet
Impetus:alato ni regulus arte regendi
Inſtantem eluſiſſet equo:curſuque ſequutum
Cornipedis gyros flexi curuamine tergi
Detortis leua celer effudiſſet habenis.
At non ſpectator marus inter talia ſegni
Torpebat dextra:mea tanto in corpore monſtri
Haſta ſecunda fuit iam: iamque extrema triſulca
Lambebat lingua:feſſi certamine terga
Quadrupedis torſi telum:atque ingentia uelox.
In memet ſæui ſerpentis prœlia uerto.
Hinc imitata cohors certatim ſpicula dextris
Congerit:alternaſque ferum diducit in iras.
Donec murali baliſta cohercuit ictu.
Tum fractus demum uires:nec amplius ægra
Conſuetum adniſus.ſpina præſtante uigorem
Et ſolitum in nubes tolli caput acrius inſtat.
Iamque aluo penitus demerſa phalarica ſedit.
Et geminum uolucres lumen rapuere ſagittæ
Iam patulis uaſto ſub uulnere faucibus aer
Tabificam exſpirat ſaniem ſpecus ultima:iamque
Ingenti cauda:et iaculis:et pondere conti
Hæret humi:laxoque tamen minatur hiatu.
Donec tormentis ſtridens:magnoque fragore
Diſcuſſit trabs acta caput:longoque reſoluens
Aggere ſe ripæ tandem exalauit in auras
Iuentem nebulam fugientis ab ore ueneni.

Victor:ſerpens. Serpenti ne:uerba reguli incepantis milites ſuos fugientes ſerpentem. Effluxit mens:cecidit uobis animus uiſo ore ſerpentis. Inertes:uos ignauos. Primam frontem:in primam partem frontis. Non uano turbine:non fruſtra:quoniam uulnerauit ſerpentem:qui ſuo impetu haſtam adiuuit:quoniam altius inſedit. Terrigena:ſerpens terræ filius. Chalybem:ferrum:quoniam nũquam fuerat uulneratus. Ablato equo:fugiente. Cornipedis gyros:reuolutiones equi currẽtis:ut ſpina ipſius ſerpentis frangeret.

Curuamine tergi:equo in gyros acto:ut diſtineretur ſerpens illis reuolutionibus. Extrema terga:poſtremã partem clunium. Diducit:diuidit & efficit:ut modo ad hunc: modo ad illum ſe uoluat. Ferum:ſerpentem: ſic Virgilius in latus feri dixit: ideſt equi.

Ictu murali:percuſſione quæ murũ deiicere potuiſſet. Ad niſus:ad conatus. Specus ultima: poſtrẽa cõcauitas alui ipſius ſerpenti. Conti:ligni.

Trabs: emiſſa ſcilicet e tormentis: & maxĩe baliſta. Tãdẽ:poſt multos ictus

UVA. BHSC. IyR_094

Luimus prœlia: expẽdimus ſupplicia
pp mortẽ ſerpẽtis, nam uicti fuimus: &
regulus captus: & tãdẽ necatus. Pii: ca
ſti. & pii erga deũ: plenique religione.
Naiadũ: nympharũ. Princeps: pria.
Sacro: dicato naiadibus. Huic ſi uita
duci: uerba ſerani ĩ laudẽ pr̃is. Duci:
regulo non habuiſſemus has clades: q̃s
romão nõi Annibal intulit. Tot nõia:
claros ciues: & multi nõis. Tũc ſenior:
Marus ſic locutus ẽ. Præcepit: p̃ſum-
pſit ante. ſ. q̃ caperẽt. Tyrio: punico.
Mortis: ſuæ futuræ: ideſt mactauerat
aphros: q fuerãt q̃ſi piaculũ & inferiæ
mortis futuræ. Terãpne: urbs ẽ laco-
niæ pr̃ia xãtippi: quã appellat aĩoſam p
pter bellicã p̃ſtantiã lacedæmonio⁊: &
aĩ uigorẽ inſuperabilẽ. Defecta: deſti
tuta & uacua uiris q ceciderãt ĩ bello.
Sydere dyro: malo omine. Agenore
is: carthaginẽſibus. Ductorẽ: xãtippũ
q erat horridus ĩ aſpectu: nec aliquam
ſpẽm: aut decorẽ habebat: eratque bre
uis ſtaturæ: ſed adeo robuſtus: ut proce
ros hõies uinceret. Niſu: conatu. i. q
robore coporis exigui procera corpora
alio⁊ facile ſuparet. Ciere martẽ: pa
rare pugnam, inſtruere acies: & aſtu pu
gnare: qm̃ impator exercitus: ut ẽ apud
Xenophontẽ li. i. debet eſſe inſidiator:
diſſimulator: doloſus: deceptor: fur &
raptor: & omni ĩ re hoſtibus p̃ualere.
Per inhoſpita: loca aſpera & difficilia
facilẽ uitã agere. Haud iſti. i. nõ cede-
ret Annibali: q ẽ ĩ bello ſollertiſſimus.
& omniũ incõmoditatũ patiẽtiſſimus.
& laudat xãtippũ, ppter regulũ: qui ab
eo captus fuit: ut oſtendat fuiſſe ſupe-
ratũ a ſollertiſſimo: fortiſſimo: atque
fraudulentiſſimo ductore: ordo eſt:
Haud iſti Annibali cederet ciere Mar-
tem: adiungere aſtus ferro & ducere fa
cilem uitam p inhoſpita: hæc enĩ erat
laus Annibalis: q nulla difficultate op-
primebatur. Taigeta triſtia: infelicia
nobis de taigeto mõte laconiæ dictum
eſt: & etiam eurota: cuius aqua durabã
tur infantes: ut eẽnt robuſtiores. Phœ
niſſæ: carthaginis: quam phœniſſa Di-
do condidit. Fata: horrendũ ſuppli
cium reguli. Conſertæ campis acies:
narrat prœlium: quo captus fuit regu
lus a Xantippo. Laxabat: patefaciebat
diſſipabat⁊ acies hoſtiles enſe: & quoſ
cũque uulnerabat interficiebat. Sic
ubi nigrantem: Regulum ruentem in
hoſtes: & omnia ferro ſternentem com
parat tempeſtati: qua terrentur agrico
læ: paſtores ac nautæ in medio mari.
Turbo: tẽpeſtas. Subductis: amotis.
& ligatis ad malum. Nectens: parans
ipſe Xantippus: uertit terga: & hoſtes
inſequentes traxit ad loca: in quibus
milites in inſidiis occultauerat.

E rupit triſti fluuio mugitus: et imis
M urmura fuſa uadis ſubito et lucus et antrum
E t reſonæ ſyluis ululârunt flebile ripæ
H eu quantis luimus mox triſtia prœlia damnis
Q uantaque ſupplicia: et qualis exhauſimus iras.
N ec tacucre pii uates: famulumque ſororum
N aiadum tepida quas bagrada nutrit in unda
N os uiolaſſe manu ſeris monuere periclis.
H æc tunc haſta decus nobis: preciumque fœcũdi
V ulneris a ueſtro ſerrane tributa parente.
P rinceps quæ ſacro bibit e ſerpente cruorem.
I am dudum uultus lachrymis: atque ora rigabat
S erranus medioque uiri ſermone profatur
H uic ſi uita duci noſtrum duraſſet in æuum
N on trebia infauſtas ſuperaſſet ſanguine ripas:
N ec traſimene tuus premeret tot nomina gurges
T unc ſenior magnas inquit de ſanguine pœnas
P ræcepit tyrio: et præſumpta piacula mortis
N am defecta uiris: et opes attrita ſupinas.
A phrica tenebat palmas: cum ſydere diro
M iſit agenoreis ductorem animoſa teramnæ
N ulla uiro ſpecies: decoriſque et frontis ægenum
C orpus at exiguis uigor admirabile membris.
V iuidus et niſu magnos: qui uinceret artus
I am martem ciere: atque aſtus adiungere ferro
E t duris facilem per inhoſpita ducere uitam.
H aud iſti: quem nunc penes eſt ſolertia belli
C ederet annibali uellem hunc o triſtia nobis
T aigeta hunc unum non duraſſetis opacis
E urotæ ripis uidiſſem mœnia flammis
P hœniſſe ruere: aut certe non horrida fata
F leuiſſem ducis: et nulla quos morte: nec igni
E xutos ſeruans portabo in tartara luctus:
C onſertæ campis acies: multuſque per arua
F eruebat mauors: nec mens erat ulla ſine ira·
H ic inter medios memorandis regulus auſis
L axabat ferro: campoque pericla ruebat
N ec repetenda dabat lætali uulnera dextra.
S ic ubi nigrantem torquens ſtridentibus auſtris
P ortat turbo globum: piceaque e nube ruinam
P endentem terris pariter: pontoque minatur
O mnis et agricola: et nemoroſo uertice paſtor
E t pelago trepidat ſubductis nauita uelis.

UVA. BHSC. IyR_094

Haud ſecus:xãtippũ aſtu trahentẽ romãos ĩ cladẽ cõparat paſtori:q agnæ balatu lupũ in foueã illi cit. Ocia:ſecuritatẽ ipſis gregibus:quos lupus infeſtat. Velamĩe:frõdibus. Poſitæ agnæ:ligatæ ad foueã. Balatus ꝓprie ouiũ ẽ. rugitus leonũ. mugitus boũ. barritus elephãtoꝝ. ruditus aſinoꝝ. grũnitus porcoꝝ. gãnitus uulpiũ. Fax:ſtimulus:& quoddã incitamentũ ad gloriã cõſequendã. Mẽtis honeſtæ:generoſæ & quærẽtis laudẽ cũ uirtute:& gloriã ad quã nati ſumus:&quiſqs a natura bene inſtitutus ad illã omni conatu:ſtudioꝙ contẽdit. Gloria igit ẽ fax mẽtis honeſtæ. unde Ouidi. Laudataque uirtus creſcit ĩ immẽſum gloria calcar hẽt. & Cice. dicit: Trahimur oẽs laudis ſtudio: & optimus quiſqꝙ maxime gloria ducit: & ideo gloria conſequenda traxit Regulũ ad inſidiarũ loca. Nõ reſpicere:non reſpiciebat ſuos: ſed ardore ĩ hoſtes de induſtria fugientes ferebat. Déſa nubes:multitudo lacedæmoniorũ:q erãt in inſidiis. xãtippus rei bellicæ peritiſſimus inſtructo egregie exercitu elephãtos ĩ hoſtes immiſit:inde ſimulata fuga ꝓduxit romanos ad inſidias:quos circũuentos attriuit:cœpitꝙ Regulũ cũ quingentis eqtibus. Inſugit pœnæ:ad pœnam & ſuppliciũ Reguli. Vis:uiolẽtia lacedæmoniorũ. O dirã latio lucẽ:exclamat marus præ dolore. O dirã:infelicẽ diem ipſi italiæ. Notandã faſtis: referendã inter dies atros:ac mali ominis. Faſti erãt libri in qbus ſacra ſcribebant. Dies feſti & ẽt nefaſti: in qbus ꝓpter malum omen nihil auſpicabant romani:& oẽs poſtridiani dies. i. poſt nonas idus & calẽdas atri habebant: hic igit dies: ĩ quo Regulus captus fuit erat numerãdus inter atros & infelices. Gradiue:mars q tuo regulo fauere debuiſti. Nata tibi: ad tuã gloriã:qm̃ erat bellicoſa. Tuæ urbi:romæ cõditæ a romulo filio tuo.

Sydonus:punicus. Hinc:ex captiuitate Reguli. Sat magna triũpho. i. numina putauerũt carthaginem eẽ nimis magnã:de qua romani triũpharent:cũ tantã gloriã habuiſſet de Regulo captiuo. Tali marte:inſidioſo. Laconas: Xantippũ & eius milites. At noua eliſei: Carthaginẽſes cupientes ꝓmutare ſuos captiuos cum regulo ipſum ſacramẽto aſtrictũ romã miſerũt: ut de permutatione ageret: & re infecta rediret ad ſuppliciũ: ille cũ Romã ueniſſet ꝓmutationẽ ĩ ſenatu tãq̃ pnicioſam reipu. diſſuaſit:aĩoque forti ad ſuppliciũ reuerſus ẽ. Eliſei: carthaginẽſes ab eliſa Didone. Noua fœdera:pacta. Iurato duci:Regulo:quẽ iureiurãdo aſtrixerũt:ut rediret. Sequeſtrẽ:mediũ ſequeſter:ut habẽt in libris digeſtoꝝ dr̃: iſq̃ apd'quẽ plures eãdẽ rẽ:d'q̃ cõtrouerſia ẽ:depoſuerũt. Victã:a regulo añ captiuitatẽ. & ẽt ĩ Sicilia. Rependere:pmutare. Nauali:portu. hoc nauale cõdidit dido autore Stra. Ratis:qua uectus ẽ regulus. Strinxũt:dolãt. & ꝑparãt ad remigãdũ:ſic Vir. Et ſtrĩgere remos. Trãſtra:ſũt ſedilia nauiũ ĩ trãſuerſo locata. Curuati ferri. i. anchorã ipam ĩ prora locabãt. Cothõ:ẽ pua inſula añ portũ carthagĩs:iõ poeta hũc nauis gubernatorẽ cothonẽ appellauit alludẽs ad inſulã:& nauale q ẽ circa ĩſulã. Claũũ:temonẽ:quo regit nauis. Aereus fulgor:nã roſtra fiebãt ex ære. remũ inuenit copas. latitudĩe eius plãtæ. Vela icarus:Malũ:& anténã dædalus:roſtra addidit piſeus. Tyrrheni anchorã:admini

A t fraudem nectens ſocios ubi concaua ſaxa
V ertice claudebant uertit ſubito certamine gyros
E t dat terga celer ficta formidine ductor
H aud ſecus:et ſtabilis procurans ocia paſtor
I n foueam parco tectam uelamine frondis
D ucit nocte lupos poſitæ balatibus agnæ
A bripuit:traxitque uirum fax mentis honeſtæ
G loria:et incerti fallax fiducia martis
N on ſocios:comitũue manus non arma ſequẽtũ
R eſpicere:inſano pugnæ tendebat amore
I am ſolus:nubes ſubito cum denſa laconum
S axoſis latebris intendens prœlia circum
F unditur:et pœnæ inſurgit uis ſæua uirorum
O diram latio lucem:faſtiſque notandam
D edecus o gradiue tuum:tibi dextera:et urbi
N ata tuæ triſti damnatur ſorte cathenæ
H aud unquam abſiſtam gemitu te regule uidit
S ydonius carcer: tuque huic ſat magna triũpho
V iſa eſt carthago ſuperis:quæ pœna ſequetur
D igna ſatis tali pollutos marte laconas:
A t noua iliſei iurato fœdera patres
C onſultant mandare duci:paciſque ſequeſtrem
M ittere:poſcentes uictam inter prœlia pubem.
C aptiuamque manum ductore rependere noſtro
N ec mora:iam ſtabat primus in littoris undis
N auali propulſa ratis:iam nautica pubes.
A ut ſyluis ſtringunt remos:aut abiete ſecta
T ranſtra nouant his in tortos aptare rudentes
H is ſtudium erecto componere carbaſa malo.
V nca locant rora curuati pondera ferri
A nte omnis doctus pelagi:rectorque carinæ:
P uppim aptat:clauũque cothon:micat æreus alta
F ulgor: aqua trifridi ſplendentis in æquore roſtri
T ela ſimul: uariamque ferunt contra aſpera põti.

UVA. BHSC. IyR_094

eula gubernãdi typhis: classe princeps depugnauit Minos. Cõtra aspa põti: fortunã & tẽpestatẽ. Ad numerũ: ad cõsonãtiã & ordinẽ. Tõsis: remis. Vẽ ti dedere, pfundũ. i. postq̃ cœpert flare uẽti utiles ad nauigandũ. Ducẽ: regu lũ. Pacatus frontẽ: describit fortẽ ani mũ reguli: cuius uultus nõ mutabat in aduersis. Littora sydonia. i. eo uultu erat captiuus: quo fuerat cũ in aphricã traiiceret: & classẽ appulit littoribus li bycis. & laus ẽ reguli a cõstãtia & oĩum affectuũ: atq; pturbationũ uacuitate: sic Socra. eodẽ uultu semp fuisse dicit.

Illuiẽ atq; ĩopes mẽsas: sensus ẽ: Puta bã plus esse ac maiori laude dignũ pati oẽm calamitatẽ cũ ipo regulo q̃ uincer hostes. & sic laus ẽ mari a fortitudĩe: q̃ circa dolores uersat & res arduas: labo riosq; plenas. Illuiẽ: sordes & squalorẽ q̃ naui cõtrahit. Certare malis: repu gnat aduersis: ut decet uirũ fortẽ. Ma ius: maioris laboris: & laudis fortiter tollerare aduersa q̃ uincere hostes: nec eẽ tã egregiũ mala prudẽter cauere: q̃ ipsa forti aĩo tollerare. Spes tñ una mi hi: q̃uis inqt uiderẽ regulũ eo uultu: ut nõ uideret posse flecti: & atrox fides & cõstãs mihi eẽt cognita: tamẽ putaui la chrymas uĩas: & martiæ uxoris ac ipam domũ ab eo cõspectã posse mouer cor da ipius reguli: ut uellet potius in pria remanere: q̃ ad hostiũ supplicia redir.

Atrox: cõstãs & inflexa. und' dicit Ho. ĩ car. pter atrocẽ aĩum Catonis. i. stoica grauitate subnixũ. Vrbẽ: romã. Mẽ tẽ similẽ ĩter tristia: ĩ aduersis hre mẽ tẽ q̃ cito mouet: ut ẽ mẽs nra: q aduer sis frãgimur: & lachrymis nros mouemur. Lumĩa pdẽtia sensũ. i. animũ q̃ indicat a uultu & oculis. und' dicit Pli. pfecto ĩ oculis aĩus hĩtat: & neque ulla ex pte maiora indicia aĩ cũctis aĩalibus sed maxĩe hõi. i. moderatiõis & clæmẽ tiæ misericordiæ odii: amoris: tristitiæ lætitiæ. regulus non emittebat lachry mas & signũ erat aĩum nõ moueri. Eo dẽ obtutu: defixo aspectu & intẽtis ocu lis. Vir. Obtutuq; hæret defixus ĩ uno. Si q̃ fides: hẽt. s. mihi inqt marus eius dẽ uultus fuit cũ erat puer: & ĩ pria & ĩ ter labores: & ĩter pœnos: & tpe suppli cii: & sic laudat fortitudo & cõstãtia re guli: q ĩ aduersis nõ frãgebat: nec pspa fortuna efferebat: sed semp eũdẽ teno rẽ seruabat: ut grauẽ: cõstãtẽq; decet ui rũ. Vrbe agenoris: carthagĩe cõdita ab agenoreis. Tẽpore pœnæ: cũ supplicio afficiebat. Ausonia. i. oés romani & ita

R erũ ad tẽpus opem: mediæ stat margine puppis
Q ui uoce alternos nautarum temperet ictus
E t remis dictet sonitum: pariterque relatis
A d numerum plaudat resonantia cerula tonsis
P ostquam confectũ nautis opus: horaque cursus
A tque armata ratis: uentique dedere profundum
O mnis turba ruit: matres: puerique: senesque
P er medios cætus trahit: atque inimica per ora
S pectandum fortuna ducem: fert lumina contra
P acatus frontem: qualis cum littora primum
A ttigit appulsa rector sydonia classe.
A ccessi comes haud ipso renuente: ratique
I mpositus mœstis socium me casibus addo.
I lluuiem: atque inopes mensas: durumque cubile
E t certare malis urgentibus hoste putabam
D euicto maius. nec tam fugisse cauendo
A duersa egregium: quam perdomuisse ferendo
S pes tamen una mihi: quã q̃ bene cognita et olim
A trox illa fides urbem: muros que: domumque
T angere si miseris licuisset corda moueri
P osse uiro: et uestro certe mitescere fletu
C laudebã sub corde metus: lachrymasque putabã
E sse uiro: et nostræ similem inter tristia mentem
C um tandem patriæ tyberino allabimur amni
S eruabam uultus ducis: et prodentia sensum
L umina: et obtutu perstabam intentus eodem
S i qua fides unum puer inter mille labores:
V num etiam in patria: sæuaque in agenoris urbe
A tque unum uidi pene: quoque tempore uultum
O buia captiuo cunctis simul urbibus ibat
A usonia: et campum turba uincente propinqui
I mplentur colles: strepit altis albula ripis
I psi pœnorum proceres immitia corda
A d patrios certant cultus reuocare: togæque
A ddebatur honos: stetit illachrymante senatu
E t matrum turba: iuuenumque dolore profuso
I nter tot gemitus immobilis aggere consul
T endebat dexteram: et patria uestigia primus
P onentem terra occursu celebrabat amico.
C ollegit gressum: monitusque recedere consul

li. pdiere obuiã regulo nauigãti romã uadis tyberinis. Vincẽte: implente: qm̃ campus nõ capiebat turbã. Albula: tybris: q a colore aquæ cenosæ albula prius dicebat. Ad pros cultus: punicos indu erũt regulũ uestẽ punica. Abdebat honos togæ: qm̃ sup togã indumẽtũ romanos induxerũt ue stẽ punicã: tãq; pœnos captiuo. Cõsul. L. Mãlius collega ipius reguli: quẽ senatus ex aphrica reuo cauerat: ãbo. n. illuc trãsmiserãt. Celebrabat: ornabat occurrẽdo illi: cõsul primus regulũ e naui

UVA. BHSC. IyR_094

Egredientē:amplecti uoluit. Collegit greſſum:regulus retroceſſit:monuitque cōſulē:ut recede ret:ne uiolareť. Decus ſummū:dignitatē cōſularē:quæ uidebať uiolari & imminui ſi captiuo iū gereť:& nō eē e dignitate uidebať romana conſulē ornare:amplectique captiuū. Ferebat inuidiā cœlo:qm̄ oēs oderāt ſuperos ac deteſtabāť:q ī tāto:tāq; fido ꝑpatore talia ꝑmittebāt. Martia:erat uxor reguli. Geminū pignus:duos filios:Serranū & Regulū. Poetæ filios pignora parentū appel lāt. Magni mariti:reguli q magna rigiditate:atque cōſtātia ī ſua uirtute ꝓſtabat:& mētis ꝓpoſito.

Agnoſcis ne diē: uertit Marus uerba ad Seranū. Nō hæſit:nō ē infixus ille dies:quo patri obuiā cū matre ꝓdiiſti.

Si q̄ deis pietas:ſēſus ē,ſi deus mouet aliqua pietate præcor ut carthago:quæ tūc ī regulū ſæuiebat: & Martiā tāto luctu afficiebat: det mihi ſpectādas ſuas matronas. Tales .i. eo habitu oris & merore:quo erat Martia: cū uidit regulū punica ueſte indutū. Seruit poeta affectui mari loquētis: q Martiā ſic affectā uiderat. Impenetrabilis:q nō mouebať luctu uxoris & filioꝝ. Nūq̄ ſub miſſus colla dolori: q nunq̄ dolori ſuccūbebat:ut uirū fortiſſimū decebat:& quoddā fidei ſacrum. Hic:tūc. Magne parēs: uerba Serani:ad p̄rem: quē adorat:æquatque loui capitolio iā motus erat ad lachrymas uerbis mari: & q̄ritur modeſtiſſime tn̄ ſi queri fas eſt filio de p̄re:q; filio amplexus negauerit.

Querelis piis:meis q de te queror: ſi iure poſſum de te queri:aut fas ē. Decus hoc:tuos amplexus:& tāgere uultus tuos ſacratos:q; maximo decori & ſolatio nobis fuiſſet. Dure:q nō moueberis ad affectū o pater. Mēte:mea.i.ſi recolerē te p̄buiſſe mihi tūc amplexus tuos. Ad manes:ad inferos. Sed uana recordor:qm̄ inqt erā puer: nec plane recordor. Vana:nō certa: & rem quaſi uanā. Humana maior:uidebať inqt Serranus:ſi uera recordor eē deus & multū ſupra hominē eius aſpectus: & ſic erat in regulo heroica illa uirtus: q̄ trāſcēdit naturā hūanā. Terribilis d̄ cor dignitas: q̄ ſua maieſtate alios terrebat: & ſic deſcribitur ī regulo imago ipius uirtutis. Pōdus aī:grauitas:prudētia:fortitudo:magītudo aī: q̄ hoēm ornāt & aīum celſioꝛē cæteris rebus faciūt. Virtus nō hēt aliā formā:q̄ hæc q̄ a poeta regulo tribuiť: de uirtute ac uoluptate alibi diceť. Excipit:incipit loqui. Inhibēs: ꝓhibēs eū flere ne læderet uulnera. Cōuellere:uexare. Queſtu:querelis.& lachrymis. Quid cū ꝑteritis:uerba mari dicētis:qd diceres ſi uidiſſes eū ꝑtereūtē domū ſuā:undē cōſul ꝓceſſerat: & ubi erāt ſigna triūphi: quē geſſit prīo conſulatu domitis non nullis populis italiæ & audientē uerba uxoris īmobilē. Præteritis: cū ꝑteriiſſet ſuos pœnates:& īgrediret hoſpitiū punicū. Acerbas:crudeles ꝓp ipos pœnos acerbos. Magni triūphi:bis cōſul fuit.M.regulus ī prīo cōſulatu domuit ſalētinos:& quoſdā alios latīos populos:d̄ q̄bus triūphauit.& hæc ſpolia pœnatibus affixa rettulerat:ſed re uera apd̄ antiquos talia ſpolia nō ſuſpēdebanť:niſi in tēplis:nec reſtituebanť uetuſtate labentia:ut poſteri cernentes interiere priſtinā ſuorū gloriam nouā ipſi comparārent: & ut oſtenderetur diſcordias tandē ceſſare oportere.

Nec ſummum uiolare decus cingente ſuperba
Pœnorum turba:captiuoque agmine ſeptus
Ibat:et inuidiam cœlo:diuiſque ferebat.
Ecce trahens geminum natorum martia pignus.
Infœlix nimia magni uirtute mariti
Qualentem crinem:et triſtis lacerabat amictus.
Agnoſcis ne diem? an teneris non hæſit in annis?
Atque ea poſtquā habitu iuxta et uelamina pœno
Eformem aſpexit fuſis ululatibus ægra
Abitur:et gelidos mortis color occupat artus
Iqua deis pietas tales carthago uidere
Ent tibi ſydonias matres me uoce quieta
Ffatus iubet:et ueſtros:et coniugis una
Arcere amplexus:patet impenetrabilis ille
Uctibus:et nunquam ſubmiſſus colla dolori:
Hic alto iuuenis gemitu: lachrymiſque cohortis
Magne parens inquit:quo maius numine nobis
Tarpeia.nec in arce ſedet ſi iura querelis
Unt conceſſa piis:cur hoc matrique mihique
Olamen?uel cur decus hoc o dure negaſti
Tangere ſacratos uultus:atque oſcula ab ore
Ibauiſſe tuo?dextram mihi prēdere dextra
On licitum?leuiora forent hæc uulnera q̄tum
Iferre ad manes infixos mente daretur
Amplexus uenerande tuos:ſed uana recordor
Imare nam primo tunc hærebamus in æuo.
Umana maior ſpecies erat:horrida cano
Ertice deſcendens ingentia colla tegebat
Æſaries frontique coma ſqualente ſedebat
Terribilis decor:atque animi uenerabile pondus
Il poſt hac oculis ſimile incidit:excipit inde
Ā marus:atque inhibēs cōuellere uulnera queſtu
Uid cum præteritis inuiſa pœnatibus inquit
Oſpitia:et ſedes pœnorum intrauit acerbas:
Ffixi clypei:curruſque et ſpicula nota

UVA. BHSC. IyR_094

Paruis ædibus:domo parua:ut laudet tẽperãtiã:& modeſtiam reguli:hoc dicit:q nõ quæſierat domũ laxã:& magnificã:ſed pauper domi diues aũt ĩ repu.eẽ uoluit. Quo fers greſſus:uerba martiæ ad regulũ ſpernẽtem pprios lares. Patriũ laré:geniũ huius domus: ideſt hæc ẽ domus tua inuiolata. Pollutũ:erratũ:& uiolatũ. Ingẽs:conſpicuus & cõſul purpura indutus. Oſtro: purpura:qua cõſules utebanť. Latios faſces:hinc pdiiſti cõſul: q habebat duodecim faſces.& totidẽ ſecures. Fœdera tædæ ſanctæ: inuiolati matrimonii quaſi dicat nõ quero:ut uenias tãq̃ maritus:ut uelim cõcubitum ut uxor: ſed oro ne dãnes domũ tuã. Abſiſte:deſi ne aſpernari pprios lares: q tibi fuerũt honeſtiſſimi. Fas duc:puta eſſe fas.

Seduxit:remouit ſuos pedes e limine tyrio.i.ingreſſus eſt domũ punicã reli ctis querelis martiæ. Pœnis:carthagi nẽſibus:q regulũ circũſtabãt. Vix dũ clara dies:cũ illuxiſſet legatis pœnoꝝ ſenatus datus ẽ ĩ templo ut moris erat.

Oetha:ẽ mõs inter theſſaliã: & macedoniã:ĩ quo Hercules cõbuſtus ẽ: ideo dicit illic eẽ monumẽta rogi Herculei cuius numini mõs hic poſtea dicatus fuit:iccirco canit Luca. Si tota ẽ herculis œtha:deſcribit igiť poeta principiũ dei:quo ſol luſtrat montiũ cacumina.

Conſul.L.Mãlius. Quæ conſultata ſenatus:ſenſus eſt: regulus ipſe retulit mihi oĩa quæ cõſultata fuerũt: & quid ipſe dixerit:& ſic narrarat: q a regulo maurus acceperat. Curia mœrẽs:ipſi ſenatores mœſti:q erãt ĩ curia:quã ædificauit Tullus hoſtilius. Li.ait li.i. Tẽplumq̃ a ſe auctũ curiã fecit:q̃ hoſtilia uſq; ad patrũ nroꝝ ætatẽ appellata ẽ. Extremũ:ĩ fine oĩonis. Solitã ſedẽ:cõſulare:ĩ qua prius ſederat:quẽ locum recuſauit:quaſi eẽt nefas hoiẽm captiuũ illic ſedere. Non ſetius:nõ minus.

Prenſare:prẽſabãt. Ductoré:regulũ tãti noĩs:ac famæ. Pẽſari:pmutari cũ captiuis. Iuſtitiæ rectique dator: oĩo reguli in ſenatu p utilitate cõi: qua diſſuaſit fieri pmutationẽ argués ab utili.

Dator iuſtitiæ:iuppiter. Nec leuior diua:non minoris numinis:ac uenerationis: q̃ ſit iuppiter. Serana iuno:q̃ ſupſtitioſe colerisa ſeranis.i. carthaginẽſibus:& illis faues peroſa nomẽ æneadũ. Saluo fœdere pœnæ: hac conditione:ac pacto uenerat: ut ſi re infecta rediret ſupplicio afficeretur. Non ſegnior:nõ pigrior q̃ huc uenerĩ. Stãte: non uiolata fide reditus mei ut iuraui.

Rerũ exitio:cũ detrimẽto pr̃iæ: & calamitate reipu. Tot bellis:confirmatio ẽ. Fuit ille regulus.q.d. non ſum amplius regulus:ſed confectus ſenio. & captiuus: cuius membra torpent.

A edibus in paruis magni monumẽta triũphi
P ulſabant oculos:coniunxque in limine primo
C lamabat:quo fers greſſus:non punicus hic eſt
R egule quem fugias cancer ueſtigia noſtri
C aſtra tori:domus et patriũ ſine crimine ſeruat
I nuiolata larem ſemel hic:iterumque quid oro
P ollutum eſt nobis:prolem gratante ſenatu
E t patria ſum enixa tibi tua reſpice ſedes
H æc eſt:unde ingens humeris fulgentibus oſtro
V idiſti latios conſul procedere faſces
V nde ire in martem:quo capta referre ſolebas
E tuictor mecum ſuſpendere poſtibus arma
N on ego complexus:et ſanctæ fœdera tædæ
C oniugium ue peto:patrios damnare pœnates
A bſiſte:ac natis fas duc concedere noctem.
H os inter fletus iunctus ueſtigia pœnis
L imine ſeduxit tyrio:queſtuſque reliquit
V ix dum clara dies ſumma luſtrabat in œtha
H erculei monumenta rogi cum conſul adire
A ccirique iubet libycos:tum limina templi
V idimus intrantem:quæ conſultata ſenatus:
Q uas ue uiri uoces extremum curia mœrens
A udierit:placido nobis ipſe ædidit ore.
I ntulit ut greſſus:certatim uoce:manuque
A d ſolitam ſedem:et ueſtigia nota uocabat
A bnuit:antiquumque loci aſpernatus honorẽ eſt
A t circunfuſi non ſecius undique dextram
P renſare ac patriæ ductorem nomine tanto.
R edderet:orabant:captiua poſſe redemptum
P enſari turba ac tyrias:tum iuſtius arces
A rſuras dextra:fueritque uincta cathenis.
T um palmas ſimul attollens:ac lumina cœlo
I uſtitiæ:rectique dator:qui cuncta gubernas.
N ec leuior mihi diua fides:ſerranaque iuno
Q uos reditus teſtes iurata mente uocaui:
S it mihi fas me digna loqui:latioſque tueri
V oce focos:ibo ad tyrios non ſegnior inquit
S tante fide reditus:et ſaluo fœdere pœnæ
S ic nobis rerum exitio deſiſtite honorem
T endere tot bellis:totque annis fregimus æuum.
N unc etiam uinclis:et longo carcere torpẽt
C aptiuo in ſenio uires:fuit ille:nec unquam?
D um fuit a duro ceſſauit munere martis.

UVA. BHSC. IyR_094

Regulus: exangui ſpectatis corpore nomen
At non carthago fraudum domus inſcia: q̃tum
Nobis reſtet iuuenes parat aſpera ferro
Rectora captiuos noſtra penſare ſenecta.
Te dolos contra: genſque aſtu fallere læta
Iſcat me capto quantum tibi roma ſuperſit.
Nec uero placeat: niſi quæ de more parentum
Pax erit: expoſcunt libyci: nobiſque dedere
Hæc referenda pari libeat ſi pendere bellum
Fœdere: et ex æquo geminas conſcribere leges.
Sed mihi ſit ſtygios ante intrauiſſe pœnates
Alia quam uideam ferientis pacta latinos.
Hæc fatus tyriæ ſeſe iam reddidit iræ.
Nec monitus ſpernente graues: fidoſque ſenatu
Pœnorum dimiſſa cohors: quæ mœſta repulſa
Comminans capto patrias properabat ad oras.
Proſequitur uulgus patres: ac planctibus ingens
Perſonat: et luctu campis reuocare libebat
Interdum: et iuſto raptum retinere dolore.
At trepida: et ſubito ceu ſtans in funere coniunx
Tuidit puppim properantem intrare: tremendū
Vociferans celerem greſſum referebat ad undas
Tollite me libyci comitem: pœnæque: neciſque
Hoc unum coniunx uteri per pignora noſtri
Num oro: liceat tecum quoſcunque ferentem
Terrarum: pelagique pati: cœlique labores.
Non ego amycleum ductorem in prœlia miſi.
Nec noſtris tua ſunt circundata colla cathenis
Cur uſque ad pœnos miſeram fugis? accipe mecum
Hanc prolem. forſan duras carthaginis iras
Flectemus lachrymis: aut ſi præcluſerit aures
Vrbs inimica ſuas: eadem tunc hora manebit:
Teque: tuoſque ſimul: uel ſi ſtat rumpere uitam
In patria moriamur: adeſt comes ultima fati
Mas inter uoces uinclis reſoluta moueri
Paulatim et ripa cœpit decedere puppis.
Tum uero infelix mentem furiata dolore
Exclamat feſſas tendens ad ſydera palmas
In qui ſe iactat libyæ: populiſque nephandis:
Atque hoſti ſeruare fidem data fœdera nobis
Hic promiſſa fides thalamis: ubi perfide nunc eſt?
Vltima uox duras: hæc tunc penetrauit ad aures.
Cætera percuſſi uetuerunt noſcere remi.

Exangui: iam affecto. At nō Cartha go: ab utili ſuadet non debere fieri per mutationem. E nobis reſtet: ideſt quā parum ſim uicturus confectus iam ſe nio. Regulus in ſenatu dixit: datum ſi bi a pœnis eſſe uenenum non præſen taneum: ſed ad tēpus ut paulatim cor pus tabeſceret: ut facta permutatione i teriret. Aſpera ferro: apta bellis. Nec uero placeat: locus eſt ab honeſto. Non debetis inquit inire pacē cum pœnis: ut ſeruetur decorum ueſtrum: niſi ſitis ſu periores in conditionibus: ut maiores noſtri ſemper cōſueuerunt. De more parentum: quoniā romani ſemper per cutiebant fœdera honeſtis conditioni bus: ut maieſtas romani nominis ſerua retur. Expoſcunt libyci: hæc fuerant mandata pœnorum data Regulo. Pa ri fœdere: æquis conditionibus: ut ſint pares uobis: non inferiores quod nullo modo agendū ēſt: ne degeneraſſe a ma ioribus uideamur. Ex æquo: ut pari le ge ſitis cōiuncti. Sed mihi ſit ſtygios: quaſi dicat potius uolo morī q̃ uidere romanos percutientes talia fœdera: & cum hoc dixiſſet reddidit ſe ſe pœnis iratis: quos dimiſit ſenatus: cū non ſper neret monitus Reguli graues & fidos.

Repulſa: ꝓpter repulſam quippe ne que permutationē: neque pacem æquā uolebant romani. Capto: Regulo: quē uulgus interdum rapere cogitabat præ dolore: qui iuſtus & pius erat. Tollite me: uerba Martiæ orantis pœnos: ut ſe una cum Regulo in naui acciperent.

Per pignora: filios noſtros. Liceat te cū: hoc dicebat Regulo marito. Amy cleum: Xantippum lacedæmonium.

Vſque ad pœnos: gentem immanem & infidam. Eadem hora: idem exitus & mors. Si ſtat: fixum ē in animo. mo ri omnino: moriamur hic in patria.

En qui ſe iactat: uerba Martiæ furen tis dolore accuſantiſque Regulum per fidiæ cum uiolaret fidem connubii. fœ dera genialia. & ſacras tædas. Perfide: q mihi fidem iugalem uiolas. Duras: non admittentes preces & lachrymas.

UVA. BHSC. IyR_094

Ludibriũ necis: timens inq̃t Marus ignominiosam mortẽ quæ Regulũ manebat: optabam ut tẽpestas nos obrueret: sed uenti secũdo flatu nos ad carthaginis portũ impulerũt. Horrescẽs: timẽs ego inqt marus. Reuerti. s. Regulũ carthaginẽ. Dura mercede: acerbissimo supplicio. Narrator pœnæ: ut narrarẽ romanis Reguli suppliciũ remissus fui a pœnis romã. Nec tibi nũc ritus: sensus ẽ, nõ narrarẽ tibi o Serane gentẽ punicã crudelissimã ritu ferarũ: si aliqua uirtus dedisset maius exemplũ fidei & cõstãtiæ: ut fecit uirtus Reguli. q. d. Nunq̃ fuit audita talis fides & cõstãtia: ideo ẽ hoc exẽplũ singulare. & laus ẽ reguli a fide constãtia & fortitudine. Pygmalioneam: carthaginẽsem. pygmaliõ fuit frater Didonis: q̃ cõdidit carthaginẽ. Pudet addere quæstus. q. d. pudor ẽ deflere suppliciũ reguli q̃ ille placido uultu tollerauit. & ob id magnã laudẽ cõsecutus ẽ. Tu quoque care puer: hortat Seranũ marus: ut sese ad imaginẽ tãti pris effingat. & eã fortitudinẽ aĩque magnitudinem i aduersis assumat. Præfixo paribus ligno: describit armariũ mucronibus circũfixũ: i quo regulus cruciatus ẽ cõfectũ erat ex tabulis ligneis intus infixi: erãt acuti stimuli: ut neque iacere neque stare: neque adherẽ sine molestia & cruciatu posset. & cũ defessus labore cecidisset a tortoribus trahebat: ut acutis clauis motũ corpus figeret. Tubero ait regulũ a pœnis excruciatũ fuisse nouis exẽplos modis. In atras inqt & pfũdissimas tenebras eum claudebãt: & aduersus ictus solis appositum cõtinebãt: palpebras quoque eius ne cõniuere posset sursũ ac deorsũ diductas insuebãt. Tuditanus ait sõno diu phibitũ: atque ita uita priuatũ: idque ubi romæ cognitũ ẽ nobilissimos pœnos captiuos liberis reguli a senato deditos & ab his i armario muricibus pfixo destitutos: eadẽque i sõnia cruciatos interiisse. Sene. de supplicio reguli loquẽs ait: figunt cutẽ claui. & ad uigiliã suspẽsa lumĩa. Mucrõibus: clauis acutis. Crates laterũ: tabulæ ipius armarii. Dẽsus stimulus: dẽsi mucrones & claui ferrei. Exordie: pordinẽ. Stãtis ferri: extãtis & fixi clauĩ. Hac fraude: armarii. s. & clauos.

Perducto tpe: ad postremũ cũ nõ posset amplius stare. Tortor iners: ille cui datũ erat hoc negociũ: ut regulũ torq̃ret. Iners: iutilis & turpe ministeriũ exercẽs. Ad uiscera: pcordia. uiscus dr̃ qcqd latet sub cute. Absiste lachrymis: iqt marus serano doleti uicẽ pris. Dux inclyte: o regule. Calcata: superata forti aĩo: qm̃ nihil ẽ tolerãtius malo uiro forti. Minores: posteri. Interea rapidas: dũ talia ageret circa trasimenũ. & arua perusina tãtæ cladis fama puenerat ad urbẽ. & imitat Vir. in q̃rto famã describẽtẽ. Allia & ifãdi senones. i. calamitas accepta ad alliã flu. & urbis romæ captiuitas. M. Põpo. ptor paulo añ solis occasum e rostris: ut ait Polibyus: elata uoce pclamauit: Quirites magna pugna uicti sumus. Captæ: obsessi a gallis capitolii & pene capti. Excussit habẽas: passi uagat. Luctificus: nã post pauorẽ seq̃t luctus. Tẽpestas; hæc calãitas q̃ tior augebat. Hic aliqs: dscribit trpidationẽ q̃ i urbe fuit ad primũ nũtiũ cladis

Tum fluuio raptũ ad pelagi deuoluimur oras.
Ac legimus pontum: pinuque iuuante cauata
Æquor et immensas curua trabe findimus undas.
Ludibrium necis horrescens uis aspera ponti
Brueret: scopulisque ratẽ furor improbus euri
Rangeret optabam: moderato flamine lenes
Exerũt zephiri: tyrioque dedere furori.
Infelix uidi: patriamque remissus in urbem
Narrator pœnæ dura mercede reuerti.
Nec tibi nunc ritus imitantem: iraſque ferarum
Pygmaleoneam temptarem expromere gentem:
Si maius quicquã toto uidisset in orbe
Gens hominum q̃ quod uestri ueneranda parentis
Didit exemplum uirtus. pudet addere quæstus
Suppliciis quæ spectaui placido ore ferẽtem.
Tu quoque care puer dignum te sanguine tanto
Fingere ne cessa: atque humentis comprime fletus.
Præfixo paribus ligno mucronibus omẽs.
Armantur laterum crates: densusque per artem
Exitur erecti: stantisque ex ordine ferri
Infelix stimulus: somnisque hac fraude negatis
Quoscunque inflexus producto tempore tactor
Incinauit iners fodiunt ad uiscera corpus:
Absiste o iuuenis lachrymis patientia cunctos
Hos superat casus. lõgo reuiresceet in æuo
Gloria dum cœli sedem: terrasque tenebit
Casta fides dum uirtutis uenerabile nomẽ
Viuet: eritque dies tua quo dux inclyte fata
Audire horrebũt a te calcata minores.
Hæc marus: et mœsta refouebat uulnera cura:
Interea rapidas perfusa cruoribus alas
Sicut sanguinea thrasimeni tinxerat unda
Vera ac picta simul spargebat fama per urbem
Allia. et infandi senones: captæque recursat.
Attonitis arcis facies excussit habenas?
Luctificus pauor: et tempestas aucta timẽdo.
Hic raptum ruit in muros uox horrida fertur

Lis capitolii & pene capti. Excussit habẽas: passi uagat. Luctificus: nã post pauorẽ seq̃t luctus. Tẽpestas; hæc calãitas q̃ tior augebat. Hic aliqs: dscribit trpidationẽ q̃ i urbe fuit ad primũ nũtiũ cladis

UVA. BHSC. IyR_094

Hostis adest:iaciunt fudes et inania tela.
Inania:irrita. Canētes:canæ.i.matronæ ibant ad templū ut pro imperio labanti precarent. Vertūt:adeunt templa deorū. Seruant turba gradus remeantiū: postridie q̄ clades nūciata est ac deinceps aliquot diebus ad portas maior mulierū prope q̄ uirorū fuit copia: ut ait liuius quæ aut suorū aliquem aut nunciū de his expectabāt: circūfundebantur obuiis sciscitantes neque auellī undique a notis priusq̄ oīa ordine inq̄sissent poterant inde uarios uultus digrediētiū ab nūciis cerneres ut cuique aut læta aut tristia nunciabant' fœminarū præcipue et gaudia insignia erant & luctus unā in ipsa porta sospite filio repente oblato in cōspectu eius expirasse ferunt alterā cui mors filii falso nunciata erat mestam sedentē domi ad primū cōspectum redeuntis filii gaudio nimio exanimatā. Sine uoce:nā nutu querebant & expaueſcebant audire id quod querebāt timētes malū nunciū.

Astis aliæ laceris canentes crinibus alta
Grauiore malo: audita nece suorum plorabant. Metus inde.s.erat si nuncius interrogatus hesitabat:dicebatque nescire. Sollicite leti:quæ fuerant prius anxiæ timentes mortem eorum qui nunc redibant. Fatigant. lassant uotis & precationibus q̄ pepercissent illis in bello. Venerandus curæ: laudandus quoniam seranus fuit illi curæ.

Vertunt tecta deum et seris post fata suorum.
Agebat: reducebat romam. Causa natorum: id est quæ solum propter filios uiuebat: nam nisi filios habuisset post fatum reguli uitam damnasset.

Sollicitant precibus requiem tenebræque dieſque
Lucem:uitam. Antiquo:tempore reguli. Fidei comes inclyte: uerba martiæ ad marum. Fidei comes: reguli q̄ fuit clarus fide pœnis seruata. Hunc: seranū filium. Nostra uiscera: quasi dicat: nō penetrauit in uiscera filii sed mea. Quicquid adest:sensus: gratum est mihi hoc q̄uis magnum malum sit dummodo carthago nequeat uincire cathenis filiū ut fecit de regulo patre.

Misere.iacent portis ululante dolore
Monstra pœnæ paternæ:horrendum supplicium & monstro simile. Quotiens heu natæ:uertit sermonem ad filium. Animos:audientiā siue magnanimitatem. Triste decus:gloria illius & fortitudo atque laus q̄ nobis tristitiæ fuit:sed aīus reguli nūq̄ ē deiectus. Expendi supplicia .i.diu uiuēdo hæc supplicia passa sum.at senatores inquit poeta hāc cladē aīo pollētes p salute patriæ consultabant. Fessis rebus:reipu. labanti & attritis uiribus romanorum:

Isperſum uulgus.remeantumque ordine longo
Grauiore periclo: q̄m maiora iam timebant patria minitāte ruinā. Protendere tempus:extēdere & prorogare romanum imperiū q̄d' tūc ruere uidebat'. Albana arce:q̄m iuppiter latialis albæ colebat' cuius templū autore & suasore tarquino latini erexerūt & celebritatē in illius honorē quā quot ānis recolebāt ferias latinas appellarunt:q̄m conueniebāt latini quibus illic carnes dabāt'.un Cicero ī orōe p plāco uolēs ostēdeř paucitatē latīorū dicit:Quibus.s.mūicipiis uixiā q̄ carnē latinis petāt ſueniūt' Iouis latialis meminit Luca. Tumētē:supbiētē clade illata romāis.

eruat turba gradus:pendent ex ore loquentum
ec letis sat certa fides.iterūque morantur
rando:et uultu interdum sine uoce precati
uod rogitant.audire pauent. hic fletus ubi aures
ercussæ grauiore malo. metus inde negatum
i scire et dubius respōnsi nuncius hesit.
amque ubi cōspectu redeūtis uisa propinquo
orpora sollicite læti funduntur et ipsis
scula uulneribus figunt:superosque fatigant.
ic inter strepidos curæ uenerandus agebat
erranū marus:atque olim post fata mariti
on egressa domū uitato martia cetu.
t lucem causa natorum passa ruebat.
n luctum similem antiquo turbata repente
gnoscensque marum fidei comes inclyte magnæ
unc certe mihi reddis ait:leue uulnus an alte
sque ad nostra ferus penetrauit uiscera mucro?
uicquid adest:dū non uinctum:carthago catenis
bripiat:pœnæque instauret monstra paternæ
ratum est o superi.quotiens heu nate petebam
e patrias iras animosque in prælia ferres.
ec te belligeri stimularet in arma parentis
riste decus.nimiū uiuacis dura senectæ
upplicia expēdi.quæso iam parcite: siqua
umina pugnastis nobis.hac cladis acerbæ
iscussa ceu nube patres conquirere fessis
am rebus meditantur opem atque ad mūera belli
ertatur pulsusque dolor grauiore periclo.
axima curarum rectorem ponere castris
ui latium et moles rerum quassata recumbat
pectante occasum patria.iouis illa ruenti
usoniæ atque italis tempus protendere regnis
ura fuit.nam tyrrhenos penumque secundis
lbana surgens respexerat arce tumentem.

UVA. BHSC. IyR_094

In muros.ſ.romanos. Haud unq̃.uerba iouis de annibale quẽ abſentẽ alloquit. Fas fuerit: eſto inquit q; tibi licuerit romano ſanguine hetruſcas ualles repleuiſſe. Exire:habũdare. Muriſque aſpirare ueto.i.tangere muros romanos. Meonidum tellus:hetruſcorũ qui uenerunt ex meonia. Mentem:prudentiã. Tandẽ:poſt clades acceptas. Habenas:regimẽ & dictaturã quæ reipu.labãti ſaluti fuit.unde dixit Ennius:unus homo nobis cunctãdo reſtituit rem.Fabius maximus in illa trepidatione romanor̃ creatus eſt dictator a populo quod nunq̃ ante illũ diem acciderat. Non hunc inquit:uerba iouis in laudem fabii. In uidia: alludit ad id quod poſtea fuit. nam propter inuidiã populus æquauit imperiũ Minutio magiſtro equitũ cũ fabio dictatore quã iuidiã fabius ciuili æquoque animo tulit.immo cum opus fuit minutiũ e manibus annibalis eripuit nec etiam gloria popularis blãdo fuco eum corrupit quippe nulla inani gloria mouebatur. totus erat intentus ſaluti patriæ quam prope collapſã cunctando reſtituit. paulo poſt dicet: Nec non patrum ſaturnia mites inuidiæ ſtimulo fodit & popularibus auris. Blando fuco:coloratis blanditiis.Fucus accipit pro colore: & fucare coloré addeſt.

Non aſtus fallax:quoniã contra fabiũ non ualuerunt aſtus annibalis. Alius cupido.alia cupiditas genere maſculío protulit ut ſupra. Vetus bellandi:diu in militia uerſatus. Quieta mente.i. qui fortiſſime ac prudentiſſime aduerſam proſperamque fortunam ferebat. magnanimus.n. nec aduerſa fortũa deprimitur:nec proſpera extollit ſed mediũ ſemper tenet æquo animo ad utrãque fortunam paratus. Quieta:tranquilla ſecura conſtanti. & ut decet magnũ uirum & prudentia ſubnixũ. Caſtris & togæ:domi foriſque. Circumſpectus:prouidus & cum ratione mala declinans qualem deſcribit Horatius ĩ ſermonibus his uerbis.hic fugit omnis inſidias:nullique malo latus obdit aptũ cum genus hoc inter uitæ uerſetur ubi acris inuidia atque uigẽt ubi crimina.

Reuerſus domum.ſ. ab ipſa militia.

Stirpe clarum genus: repetit celebratque originem fabiorum. Affinis cælo propter herculẽ relatum in naturã deor̃. Longis oris: hiſpanis ubi gerionẽ occiderat cuius armẽtũ in italiã abegit

Triplicis mõſtri:gerionis tricorporis.

Egit:duxit. Ductor arcadius: euãder filius mercurii & nicoſtrates quã poſtea carmentẽ appellauerũt romani ꝓpter uaticinia.euander ex arcadia profugus cũ matre in italiã nauigauit. Regia uirgo:uinduna filia euandri:quam aliqui appellant launã:ex qua hercules ſuſcepit fabium a quo fabior̃ familia propagata eſt: q̃is aliqui teneant pallantem natũ fuiſſe ex uinduna & hercule. Hoſpite ſacro:hercule qui erat deificãdus

Læto crĩe:cõcubitu. Semĩs:herculei.

Arcas:puella arcadici euãdri filia. Ventura mĩ: q̃ erat futura mĩ. In nepotes herculeos:fabior̃ fãiliã q erant nepotes et poſteritas herculis et ipſius uĩdunæ:

Q ui ferre in muros uictricia ſigna parabat.
T unc quaſſans caput haud unquã tibi iupiter inq̃t
O iuuenis dederit portas tranſcendere romæ.
A tque inferre pedem.tyrrhenas ſternere ualles
C edibus: et ripas fluuiorũ exire latino
S anguine fas fuerit.tarpeium aſcendere collem
M uriſque aſpirare ueto.quater inde coruſcum
C ontorſit dextra fulmen quo tota reluxit
M eonidum tellus atramque per æthera uoluens
A brupto fregit celo ſuper agmina nubem
N ec penum auertiſſe ſatis.dat numine magno
A eneadis mentem gremio deponere tuto
R omuleã tandem.fabioque ſalutis habenas
C redere ductori.cui poſtq̃ tradita belli
I ura uidet.non hunc inquit ſuperauerit unq̃
I nuidia aut lybico popularis gloria fuco.
N on aſtus fallax.non præda aliuſue cupido.
B ellandi uetus ac laudum cladumque quieta
M ente capax par ingeniũ caſtriſque togæque.
S ic genitor diuum recipitque ad ſydera greſſum
H ic circunſpectis nulli deprenſus in armis
L audatuſque ioui fabius mirabile tantum
G audebat reducem patriæ adnumerare reuerſus
D uxerat egrediens quam ſecũ in prælia pubem
N ec membris quiſq̃ nato ue pepercit amato.
A crius aut uidit ſocium per bella cruorem
T riſtior atque idem perfuſus ſanguine uictor
H oſtili plenis repetebat moenia caſtris
S tirpe genus clarum celoque affinis origo
N am remeans longis olim tirynthius oris
E t triplicis monſtri famã et ſpectacula captas
M ira boues hac qua fulgent nũc moenia romæ
E git ouans.tunc arcadius ſic fama:locabat
I nter deſertos fundata palatia dumos
P aupere ſub populo ductor.cum regia uirgo
H oſpite uicta ſacro fabium de crimine leta
R ecreat:et:magni cõmiſcet ſeminis ortus
A rcas in herculeos mater uentura nepotes.

UVA. BHSC. IyR_094

Domus hæc: fabioꝝ. ſẽſus ẽ fabius dictator cũctãdo & æqñ ãnibalẽ ſuperauit oĩa geſta maioꝝ ſuorum tãtæ molis erat æq̃re ne dũ uĩcere ãnibalẽ quẽ laudat poeta: ut maior laus accedat fabio q eũ tãto ſucceſſu tumẽte cũctãdo fregit. Tercentũ: q perierũt apud cremerã ĩ pugna contra uehiẽtes culſi: fabio dictatori datũ ẽ negociũ: ut muros urbis turreſque firmaret: & præſidia diſponeret annibal: ĩterĩ recto itinere per umbriã ſpoletũ uſque uenit: ĩde cũ populato agro urbem adortus eẽt oppugnare cũ magna cæde ſuoꝝ ꝛpulſus ẽ coniectãs ex unius coloniæ haud nimis ꝓſperæ tẽtate uiribus quãta moles romanæ urbis eẽt ĩ agrũ picænum: uertit iter auiditate prædæ: demũ ĩ cãpaniã peruenit ubi picturã primi belli punici apud linternũ uidit: ut a poeta ĩgenioſe fingit. Perculſi: conſternati accepta clade. Tuder: adhuc retinet nomẽ oppidũ umbriæ porrectũ ĩ dorſo montis: ſupra meuaniã ꝓpe quã eſt clitumnus: ĩ plano ẽ meuania ꝓpe fulginiã & ĩ ualle umbriæ quæ nũc ſpoletina dicitur cuius longitudo ẽ a perusia ſpoletũ uſque dextra: læuaque ſũt montes. Inertes: ſutiles obſcuras. In gẽtẽ taurũ: qui mactabat̃ a triumphãtibus ioui capitolĩo. Agros palladios: picænos oliuiferos: inde oliuæ picenæ celebrãtur a poetis: & cũ traieciſſet ãnibal truẽtum: marrucĩos & morſos: atque pelignos depopulatus ĩ cãpaniã ſe effudit. Errãtibus: diſcurrentibus ad prædã. Signa populãtia: ſuos milites qui oĩa depopulabãt̃. Mitis: pacifica & fertilis: magiſque apta paci q̃ bellis. Indefenſa: qm̃ romani nõ poterãt ferre opẽ tribus cladibus iam attriti. Stagnoſi linterni: linternũ ẽ oppidũ campaniæ claꝝ exilio aphricani maioris: & iõ poeta finxit illic fuiſſe picturam primi belli punici: fuit ibi ſcipionis ſepulchrũ auctore ſtrabone: cuius ruĩas ſe uidiſſe liuius teſtat̃: in quo tale fuit epigrãma. d̃uicto ãnibale capta carthagine: & auctoꝝ imperio hos cineres marmore tectus habes: cui non europæ nõ obſtitit aphrica quondã. Aſpice res hominũ q̃ breuis urna præmit: lĩternũ ẽ ꝓpe mare poſt ſinueſſã. Stagnoſi: qm̃ prope erãt paludes: unde dicet poſtea undoſis ſqualida riuis hĩc linterna palus: adde q linternũ alluit̃ fluuio eiuſdẽ noĩs. Tẽplũ: hoc fingit poeta: qm̃ ĩ tẽplis talia pingebãtur: ut de hiſtoria troiana fingit Virgilius in templo carthaginis. Exhauſti: finiti: quod duraverat per. xxiiii. annos. Primus bella truci: Mamertini: de qbus dictũ ẽ natio campana: & tũc meſſanã freto ſiculo incũbẽte habitãtes ĩplorauerũt opẽ romanoꝝ contra hyeronẽ regẽ: a quo obſidebant̃: & poſt uarias ſententias ĩ ſenatu populus cenſuit & plebs ſciuit ſuadẽte. M. attilio regulo illis ĩploratibus opẽ eẽ ferẽdã. Negãda uiro: quæ regulus debuiſſet negare ac diſſuadere ſi ſciuiſſet fatoꝝ uolũtates: qppe ĩ eo bello petiturus erat. Indictæ moræ parẽtũ: qm̃ bellũ ĩdicebat̃ a romanis per feciales priſco ritu: ut habunde dixi ĩ commentariis officioꝝ: Appius claudius contra hyeronẽ: & pœnos ĩ auxiliũ mamertinoꝝ primus in ſiciliam exercitum romanum traiecit: & pœnos ſicilia expulit: & appellatus ẽ claudius caudex: huius apii memĩt ſuetonius in tyberio. Reuĩctus: coroãtus laurea corona ut moris erat triũphantiũ. Sarrana: punica: qm̃ pœnos ſicilia expulit. Tropheũ: colũna ĩ q̃ erãt ĩſignia uictoriæ naualis: & roſtra nauiũ ſuſpẽſa. C. cornelius: & .C. duilius collegæ ĩ cõſulatu militaueẽ ĩ ſiciliã: ĩ prĩo bello punico. terreſtribus copiis præerat Duilius & annibal claſſi pũicæ. rõanæ ãt cornelius q fraude pũica captus ẽ: & ad ãnibalẽ ꝓductus duilius relicto exercitu tribunis claſſem adĩit: & ad mylas nauali prœlio pœnos uicit: & .l. naues cæpit: conceſſumque illi a ſenatu fuit ut reuertenti a cœna tibicines canerent & funale præferretur.

TERCENTUM domus hæc fabios armauit ĩ hoſtem
LIMINE progreſſos uno: pulcherrima quorum
CUNCTÃDO fabius ſuperauit facta: ducẽque
ANNIBALEM æquando tantus nunc pœne fuiſti.
DUM ſe perculſi reuouant in bella latini
TURBATUS ioue et exuta ſpe mœnia romæ
PULſandi colles umbros atque arua petebat
ANNIBAL excelſo ſummum: qua uertice montis
DEUEXUM lateri pendet tuder atque ubi latis
PRIECTA in campis nebulas exhalat inertes
ET ſedet in gentem paſcens meuania taurum
DONA ioui: tum palladios ſe fundit in agros
PICÆNUM diues prædæ atque errantibus aruis
QUO ſpolia ut mutet trãſſert populantia ſigna.
DONEC peſtiferos mitis campania curſus
TARDAUIT: bellũque ſinu indefenſa recepit.
HIC dũ ſtagnoſi ſpectat templũque domoſque
LINTERNI ductor uaria ſplendentia cernit
PICTURA belli patribus monumenta prioris.
EXHAUſTI: nam porticibus ſignata manebant
QUIS inerat longus rerum et ſpectabilis ordo.
PRIMUS bella truci ſuadebat regulus ore.
BELLA neganda uiro: ſi noſcere fata daretur
AC princeps pœnis indictæ moræ parentum
APPIUS aſtabat pugnæ: lauroque reuinctus.
IUſTUM ſarrana ducebat cedæ triumphum.
EQUOREUM iuxta decus et nauale trophœum

UVA. BHSC. IyR_094

Alto:mari ſiculo. Sacer:qm̃ ī ſacris utebāt tibicinibus romāi. Cātus:ipſoꝝ tibicinū. Læti:iucū di Scipio.L.cornelius Scipio cōſul ī ſardinia & corſica cōtra ſardos corſos:& hānonē pœnoꝝ du cē proſpere pugnauit:& hānoni exeqas celebrauit. Ciuis:hānonis ciuis carthaginenſis. Extrēos honores:exequias:& funeris pōpa:q̃ eū ſcipio honeſtauit. Videt īde ruētē:uidebat Attiliū regu lū appellēte claſſē littoribus libycis & pubē romanā diſcurrēte per agmīa pœnoꝝ fuſa. Autololes & Homades ſūt populi aphricæ quod ī prīo bello punico regulus uexauit; priuſq̃ caperet: hāmo nes ēt & garamātes. Bragada:nūc de ſerpēte īterfecto ad bragadā. Proiectū puppi:carthaginēſes cupiētē redire in prīam xantippū pelago merſerunt fru ſtra īuocāte numīa:qppe non peperce rūt pœni atque poeta illū dediſſe pœ nas mortis reguli ſed ſeras: nā debuit mori priuſq̃ regulus caperetur. merſe rūt xantippū pœni redeūtē ī prīam ī medio mari ne gloriā de regulo capto totā ſibi aſſumeret. Rectorē amycle um:xantippū lacedæmōiū. Perfida manus:ipſi pœni q eū ī prīam reduce re ſimulauerāt. Pēdebat:perſoluebat Digni læthi: nā merebāt talē mortē ꝓpter uiolatū regulum. Egates:īſulæ duæ ſūt in mari ſiculo apud qs luctati us uicit claſſē punicā cētū &.xx. naues amiſere pœni ad egates.q̃ꝝ duæ de.l. ſubmerſæ ſunt luctatius nauibus cap tis quæ ſupererant rediit ad lilybeū cū quo amilcar pœnoꝝ legatus fedus per cuſſit. Prona aura:ꝓſpero uēto: & fe rēti. Ad littora:ipſius ſicyliæ ꝓpe lily beū. Legatus amilcar:poſt uictoriā lu ctatii ad egates carthaginēſes ut ſcribit polybius miſſo ad amilcarē q̃ celerri me nūtio poteſtatē illi dedere quicqd e re pu.uiderēt faciendi: & ſic fœdus cū luctatio percuſſit. Ductoris anni balis. Verterat ora ī ſe,ſe; oīum ocu li relictis aliis imaginibus ītuebāt amil carem. Pacis faciē:condictiones pacis de qbus dictū ē. Pollutas.uiolatas ꝓ pter rupta fœdera. Ioue:īuocatum.ſ. ī fœdere. Dictātes iura: condictiones pacis. Strictas:expeditas & paratas ad ſupplicia nocentium. Horrebat:time bat. Irrita:quæ non ſeruauerunt pœ ni:excitātes poſtea bellū hoc punicum ſecūdū. Hæc erice e ſūmo:fingit poe ta illic fuiſſe depictā uenerē quæ uide bāt oīa ſpectāt ex eryce monte ſicilyæ ubi colebatur:unde erycina dicitur ue nus:dictus autē eſt eryx mons ab eryce filio ueneris & butæ illic ſepulto quē cæſtibus hercules interemit. Dionæ: uenus poſuit nom̃ m̃is ꝓ filia. Læta: qm̃ romani erāt uictores ī mari ſiculo.

Percēſuit contēplatus ē & oculis per legit. Lenta ira:quæ paulatim cuncta oculis luſtrādo aucta erat. Non leuio ra dabis:uerba ānibalis ad carthaginē ī,ñ m̃ora q̃ ſint hæc a romāis depicta ī dedecus noſtrum. Captam ſagūthū: enumerat ſuas uictorias annibal quas uult depingi in tectis carthaginis tem pliſque in dedecus romanorum.

Roſtra gerens niuea ſurgebat mole columna.
Exuuias marti donum quæ duilius alto.
Ante omnes merſa pœnorum claſſe dicabat.
Cui nocturnus honos funalia clara ſacerque
Poſt æpulas tibicen adeſt:caſtoſque pœnates
Insignis læti repetebat murmure cantus.
Cernit et extremos defuncti ciuis honores.
Scipio ductoris celebrabat funera pœni
Ardoa uictor terra:uidet inde ruentem
Littoribus libycis diſperſa per agmina pubem.
Instabat criſta fulgens et terga præmebat
Regulus autololes nōadeſque et maurus et āmō
Et garamas poſitis dedebant oppida telis.
Lentus arenoſo ſpumabat bragada campo
Viperea ſaniæ:turmiſque minantibus ultro
Pugnabat ſerpens:et cum duce bella gerebat.
Nec non proiectum puppi fruſtraque uocantem
Numina amyclæum mergebat perfida ponto
Xantippum manus:et ſæras tibi regulæ pœnas.
Xantippus digni pendebat in æquore læthi
Addiderant geminas medio conſurgere fluctu
Egates laceræ circū fragmēta uideres
Claſſis et effuxos fluitare in gurgite pœnos.
Poſſeſſor pælagi pronaque luctatius aura
Captiuas puppes ad littora uictor agebat.
Hæc inter iuncto lægatus in ordine amilcar
Ductoris genitor cunctarum ab imagine rerum
Totius in ſeſe uulgi conuerterat ora
Sed pacis facies et pollutas fœderis aras
Deceptūque iouem.ac dictantes iura latinos
Cernere erat:ſtrictas trepida ceruice ſecures:
Horrebat libys:ac ſubmiſſis ordine palmis
Orantes ueniam iurabant irrita pacta.
Hæc eryce e ſummo ſpectabat læta dionæ
Quæ poſtq̃ infeſto percenſuit omnia uultu:
Arridens pœnus lenta proclamat ab ira:
Non leuiora dabis noſtris inſcribere tectis
Acta meæ dextræ:captā carthago ſaguntum

UVA. BHSC. IyR_094

Da ſpectare:pſige ut ſit ſpectaculū oībus. Patres:nā ut habuīus ſagunthini ſe īuicē trucidarūt:& neque pater filiis:neque filii patribus pepcerūt. Alpes:īacceſſas & ſupatas a nobis. Exiguus locus: occupabāt inqt alpes depictæ magnū locū in tēplo:cū ipſæ ſint maxīæ. Ardua:iuga alpiū ſupata a nobis. Adde ēt ticini.i.uictoriā partā a nobis ad Ticinū:& trebiā. Noſtrū.i.nobis fauentē. fa/uit quippe trebia pœnis:ut habuīus. Fugiat cōſul:ſcipio qué filius ad ticinū humeris ī caſtra uul/neratū ſttulit: & ſic ſub uno aſpectu ſylliusoīa poſuit:quæ hactenus annibal ī italia geſſerat:& prī us ī hiſpania. Hæc:has meas uictorias ſpge p orbē uulgata pictura. Effinges: poteris depīgere. Facibus libyſſis: īcē dio a nobis iniecto. Tonāte.ioué capi tolinū & ſeruat poeta decoꝝ uiri ab oī pietate alieni. Quoꝝ dextris:captat aīos ſuoꝝ quos tātaꝝ cladū autores di cit:& iuſſit porticū īcēdio abſumi: ſdi gioꝫ ī cineres:picturæ initia autore pli nio īcerta ſūt:& ea īquirere ſuperfluū é ægyptii ſex milibus ánoꝝ apud ipſos īuentā affirmabāt priuſq; ī græciá tran ſirēt:græcoꝝ aliqui dicunt apud ſicyo nē urbē achaiæ : aliq apud corynthū repertā oés ab umbra hoīs linæis circū data:hæc fuit prīa: ſecūda ex ſingulis coloribus:& eo tēpe quo Demarathus corīthius ī italiā uēit abſolutiſſīa apd romanos pictura erat.& pictor templī quod erat ardeæ donatus é ciuitate: & in pictura tale fuit carmē. Dignus: digna loco picturis cōdecorauit regīæ iunonis ſupremæ coniugis tēplū: Mar cus ludius ælotas ætolia oriōdus. Quē nūc & poſt ſēper ob artē hāc ardea lau dat:& hæc erāt ſcripta ātiquis līis lati nis:honor huic arti maturæ apud rōa nos contigit.Siquidē ex ea cognomīa pictoꝝ traxerūt fabii gētis clariſſimæ & prīceps eiuſdē cognominis ædē ſalu tis pīxit áno urbis conditæ. cccl. quæ pictura durauit ad mēoriā plinii. Tro ianis tpibus pictura ñ erat:non tñ mira ri debemus Virgiliū ceciniſſe picturā ap̄ carthaginē:poetæ qppe ad tempora ſua plerūque reſpiciūt. Monumēta: hoc templū cum tali pictura:monumēta dicuntur oīa quæ nos alicuius rei præteritæ mon ent.

D a ſpectare ſimul flamma ferroque ruentem.
P erfodiant patres natorum mēbra: nec alpes
E xiguus domitas capiat locus.ardua celſis
P erſultet iuga uictor eqs garamaſque nomaſque
A dde etiam ticini ſpumantes ſanguine ripas
E t noſtrum trebiā et traſimeni littora thuſcis
C lauſa cadaueribus:ruat ingens corpore et armis
F laminius:fugiat conſul manante cruore
S cipio:et ad ſocios nati cetuice uehatur.
H æc mitte ī populos:et adhue maiora dabuntur
F lagrantem effinges facibus carthago libyſſis
R omam:et deiectum tarpeia tupe tonantem.
I nterea uos ut dignum eſt iſta ociusite
O iuuenes quorū dextris mihi tanta geruntur:
I n cineres monumēta date:atque īuoluite flāmis.

Nterea trepidis fabius ſpes unica rebus
Ille qdē ſocios:atque ægrā uulnere præceps
A uſoniā armabat:uiridique ad dura laborum
B ellator ſenio iā caſtra mouebat ī hoſtem.
S ed mens humana maior nec tæla nec enſem
N ec fortes ſpectabat'æquos:tot milia contra
P œnorum inuictūque ducem tot ī agmina ſolus
I bat:et in ſeſe cuncta arma uiroſque gerebat.

Petri Marſi interpretatio in.vii.uolumen Syllii italici.

Nterea trepidis fabius ſpes unica rebus;fabius dictator a populo creatus: habita ī primis cura ſacrorum uotis ēt ædibus ut fatales libri monebāt: ut ille. ſ. uoueret:cuius maximū īperiū in ciuitate eēt de bello atque re pu.rettulit ut quibus quot ue legionibus uictori hoſti obuiam eundū eēt prēs cenſerent.Inde uia flaminia profectus otriculos uenit:& cum accepiſ ſet ānibalē uertiſſe iter ī apuliā accepto exercitu cōſulis a flacco per agrum ſabinum tibur quo die ad conueniendū nouis militibus edixerat uenit.Inde prænēſte ac trāſuerſis itineribus ī uiā latinā tranſgreſſus eſt.Inde itineribus ſumma cura exploratis ad hoſtem contendit nullo loco niſi quan tum neceſſitas cogeret fortunæ ſe commiſſurus:& eo animo ut cum hoſte tam fauſti martis niſi ne ceſſario manus non conſereret:aſſequutus eſt igitur annibalem in apulia: & non procul ab arpis conſedit annibal cum fabium ad pugnam elicere non poſſet in campaniam mouit: & deceptus er rore nominis clauſus eſt a fabio in falernis:euaſit tamen uir ſolers nouo commento:Inde fabius ro mam rediit ſacrorum cauſa relicto exercitu Minutio magiſtro æquitum:cum quo poſtea æquatū habuit imperium temeritate plebis.Sed Minutius tandem e manibus hoſtis a fabio ereptus ius ſu um fabio reſtituit:& fabio ſacrificans eum patrem appellauit. Interea:dum talia agerentur ab ho ſtibus. Rebus trepidis:trepidāti rei pu.romāæ. Vnica:ſola magna laus fabii. Aegrā uulnere:af fectā & debilitatam calamitate accepta. Præceps:feſtinus ſine aliqua cunctatione quippe res & tempus non patiebantur moram. Viridi ſenio:adhuc apto laboribus caſtrenſibus. Mens:fabii eroica : quia tranſcendebat humanam mentem. Fabius quippe ſolus prudentia qua erat ſubni xus reprimere annibalem in armis furentem & iuueniliter exultantem uidebatur.

UVA. BHSC. IyR_094

Sacra uis:hoc aī robur:& sentētia. Sistere: firmare. Fouentē aduersa.i.ipsos hostes quibus tūc fortuna belli arridebat.ni fabius īquit cūctando annibalē fregisset:actū penitus fuisset de romano noīe. Dardanii:romani.fuisset deletū a pœnis nomē romanū. Modū:finē:qm̄ iuno fauebat pœnis. In punica castra:pro carthaginēsibus. Statuit:finiuit:siue firmauit. Lento moderamīe:cūctando annibalē tot cladibus supbientē repressit. Hesperiis:italis. Pœnū:annibalē. Sūme ducū:uerba poetæ ī laudē fabii:qui rē romanā cunctando restituit. Iterū labentia:hoc dicit ꝓpter excidiū troianū iterꝝ uidebat troia ruere si roma que inde hūit originē a pœnis capta fuisset. Fluxas res:ipsam rē pulabantē & spectātē occasū. Maiorū labores: oīa quæ maiores nr̄i magnis laboribus cōpararūt. Carmētis opes:romanas. a carmēte mr̄e euādri. Emerito cœlo:quod tuis rebus gestis ac uirtute mereris. At lybiæ ductor: Annibal audito noīe dictatoris:optabat scir̄ qd nā eēt dictatura:& q̄ fortūa prius usus eēt is qui nūc ī tāto reꝝ turbīe tāq̄ unicū subsidiū creatus erat:& a cilino quē captiuū hēbat oīa accepit. Vigēt:celebrant & sūt ī ore oīum. Quod decus: quā famā gloriāque hr̄et & quæ maiorū stēmata:& an eēt p̄stās in re militari & an fœlici euētu pugnauerit:ut ipsū ī tāto reꝝ discrimīe annibali uictori opponerēt. Vltīa anchora: ultimū subsidiū & ꝑfugiū. Procellas: calamitates ꝑstat ī trāslatōe:qm̄ dixerat āchorā In aperta:quæ ñ poterat decipi ꝑꝑ lōgā reꝝ expiētiā. Ritus ducis:mores fabii:& natales. Labores dextræ:res a fabio gestas ī bello. Tyrrhēis:hetruscis: qm̄ arretiū ē ī hetruria clarum adhuc. Leua hora:mala fortuna: nā fuit captus ad ticinum excussus ab equo cuius dorso īsidebat. Hic:cilinus arretinus Ardēs extrēa malis:cupiēs mortē propter mala quæ ī uīculis patiebat. Nō cū flaminio uerba cilini ad annibalē ī laudē fabii:qbus annibalē ad suā necē ꝓuocabat ꝑosus uitā ī tātis malis. Feruida cōsulta:temeraria consilia: & īpetus sempronii gracchi. Tirynthia:nata ab hercule:unde iuuenalis: Natus ī herculeo fabius lare. Per singula: oīa gesta fabioꝝ:sed uno certamīe illorū aīos:& uires cognosces. Vehiētum populi. Narrat pugnā fabioꝝ cū uehiētibus. Consul:cōsules erāt gneus fabius cæso: & titus uerginius. Delectus uetiti:qm̄ ñ poterat hr̄i delectus militū ꝓpter īopiā ærarii & alia bella quæ īstabāt:fabius cōsul ī senatu ꝑ gente sua loquutus ē:cū q̄ paludatus exiuit ad bellū contra uehiētes īfœlici sydere: quoniā ad unū oēs cæsi sūt ad cremerā fluuiū. Pœnates hercule:domus fabioꝝ Rexisses bella:idest fuisset optimus īperator exercitus quilibet illorum: unde Ouidius in fastis:Egreditur castris miles generosus ab hisdem Equis dux fieri quilibet aptus erat.

A c ni sacra seni uis impressumque fuisset
S istere cuntando fortunam aduersa fouentem
V ltima dardanii transisset nominis ætas.
I lle modum superis in punica castra fauoris
A ddidit:et libyæ finem inter prospera bella
V incendi statuit:tumefactum cladibus ille
H esperiis lento pœnum moderamine lusit
S umme ducum:qui regna iterum labentia troiæ
E t fluxas latii res maiorumque labores:
Q ui carmentis opes: et regna euandria seruas:
S urge age:et emerito sacrum caput insere cœlo
A t libyæ ductor postquam noua nomina læto
D ictatore uigent raptim mutata latinis
I mperia haud frustra reputās:cognoscere auebat
Q uæ fortuna uiro: quod nam decus ultima fessis
A nchora cur fabius:quem post tot roma procellas
A nnibali putat esse parem:feruore calentes
A ngebant anni:fraudique inaperta senectus
O cius accitum captiuo ex agmine poscit.
P rogeniem ritusque ducis:dextræque labores
C ilinus arreti tyrennis ortus in oris
C larum nomen erat:sed leua adduxerat hora
T icini iuuenem ripis:fususque ruentis
V ulnere equi libycis præbebat cola cathenis.
H ic ardens extrema malis et rumpere uitam.
N on cum flaminio tibi res:nec feruida gracchi
I n manibus consulta inquit tirynthia gens est
Q uam si fata tuis genuissent annibal oris
T errarum imperium carthaginis arce uideres
N on ego te longa serie per singula ducam:
H oc sat erit:nosces fabios certamine ab uno.
V ehiētum populi uiolata pace negabant.
A cceptare iugum:ac uicino marte furebat.
A d portas bellum:consulque ciebat ad arma.
D electus uetiti:priuataque castra penates
H erculei impleuere:domo mirabile ab una
P atricius iunctis exercitus ibat in armis
T ercentum exilire duces:quocūque liberet
V no non pauidus rexisses bella magistro.

UVA. BHSC. IyR_094

Dirū omen:malū & infœlix.ſ.fuit. Scelerata limina portæ: qm̄ infœlici uia dextro iano portæ carmētalis profecti ad cremerā fluuiū peruenerūt. ex eo tēpore porta illa ſcelerata & mali ominis hīta eſt. Ouidius ī faſtis:Carmētis portæ dextra ē uia,pxīa iano Ire p̄ hāc noli quiſqs es omen hēt. Illa fama refert fabios exiſſe trecētos Porta uacat culpa ſed tm̄ omen hēt. dicta ē porta carmētalis a carmēte matre euādri:cui matronæ ſacrificabāt ſub capitolio ad portā carmentalē:q̄ in ea ſors generationis eē exiſtīabaſ. euādro latini ſacrificabāt ad portā Trigeminā. Maxīa ara:arā extemporalē inqt Dionyſius erexit euāder herculi:& ipſe hercules ioui inuentori mactauit iuuencū:& populo epulū dedit. hæc ara fuit ī capite circi maximi: ubi ſupioribus annis effoſſa fuit ſtatua herculis aurea:& alia illius aræ monumenta:quæ nūc ī capitolio uiſūſ. Mortales huic aræ decīas ſoluebāt:& prīus q̄ hāc cōſuetudinē introduxit: hercules fuit: qui ex oī præda decīas ioui dedit. perſuaſū quippe erat ditiſſīos eos fieri: q̄ herculi decīas ſoluiſſēt. hīc opes luculli factæ arbitranſ:& ipſe hercules putatur theſaurorū deus. a qbuſdam īcubo appellatus:quia īcubat theſauris:& cura ſacrorū herculis demādata fuit potitiis & pinariis:quæ familiæ ī latio nobiliſſīmæ erāt. unde appius claudius oculis captus ē:cū huic ſacro ſeruos publicos præpoſuiſſet. Aſpa uirtus:fabiorū non permittebat ipſos poſſe numerari nā tanta erat ī illis uirtus:ut uideréſ hi pauci exercitus īnumerabilis:& plures interficiebāt q̄ ipſi eēnt: & nullus īter eos uidebaſ ſecūdus:ſed oēs erāt uirtute pares. Vices:uiciſſitudīes pugnæ. Nulli ſecūdus ducere triūphos.i.quilibet uidebaſ eſſe prīus q̄ mereréſ triumphū. Ad tarpeia tēpla:iouem capitolinū. illuc.n.curru uidebanſ triūphantes. Spes heu fallaces:exclamat poeta.

Caducū.ſ.eſſe:& momētanū quicqd eſt ī rebus hūanis: quibus nullo modo fidēdū eſt:cū ſint caducæ & ſpes fallaces: qm̄ nihil certi hēmus. Publica:a toto populo. Vnus:fabius dictator cer tabit pro oībus:cōſilio.ſ.& prudētia. Sollertia:diligētia fabii. erat tecta cau ta quiete.i.erat ſollertiſſīmus cū opus fuiſſet:& cuntator ut tēpus poſcebat. Nec uero:ſēſus ē.q̄is fabius ſit ſenex o ānibal:tu tm̄ non es ita expeditus ad pugnā:& concitatus ſup equū:ut ille ē q̄q̄ es iuuēis:& ſāguis ī te feruet. Momorderis ora frenis.i.agitaueris & laceraueris ora equi:uoluēdo illū frenis huc & illuc:quod dexteritatē quandā & agilitatē requirit.i.tu nō agilius tractas habenas:quæ equū mordēt ppter frenū cum cōtrahunſ. Quē: cilinū annibal uidens cupidū mortis dixit. Nequiq̄:fruſtra elicis mihi iram:ut te pdam.uolo.n.te uinculis detineri:ut magis crucieris:cū mors ſit tibi ſolatiū. Hæc iuuenis:annibal dixit,pſpera fortuna elatus. At patres latiaſque nurus:Qu.fabius dictus a populo dictator:ad ſenatū rettulit peccatū eſſe a.C.flaminio ī auſpiciis iuſſi id iſpicere decēuiri:rettulerūt ex fatalibus libris de ītegro ſoluendū marti uotū:& Megaleſia ioui:& ueneri ericinæ ac mēti uouēdas ædes:& uer ſacrū uouendū. Res delegata ē.M.æmilio prætori:qm̄ belli cura fabiū tenebat. hīta triduo lectiſternia ſūt:& puluinaria facta ioui:& iunoni:neptuno:mineruæ:& marti:& ueneri ericinæ:apollini:& dianæ:uulcano:& ueſtæ. fabius ueneri ericinæ ædē uouit. Attilius prætor marti:matronæ iunoni ueientani ī auētino uotū fecere. Latias nurus:matronas romanas:& latīas. Huc ades:preces matronarū ad iunonē:& imitatio eſt Virgilii.

Sed dirum egreſſis omen ſcelerata minaci
Stridentis ſonitu tremuerunt limina portæ
Maximaque herculei mugiuit numinis ara.
Inuaſere hoſtem:numerarique aſpera uirtus
Haud eſt paſſa uiros:et plures milite cædes.
Sæpe globo denſi ſæpe:et per deuia paſſim
Diſperſi ſubiere uices:meritique labore
Equato nulli quiſquam uirtute ſecundus
Ducere tercentum tarpeia ad templa triumphos
Spes heu fallaces:oblitaque corda caducum
Mortali quodcūque datur:grex ille uirorum
Qui fabia gente incolumi deforme putabat
Publica bella geri:pariter cecidere deorum
Inuidia:ſubitis circunuenientibus armis
Nec tamen occiſos eſt cur letere:ſuperſunt
Quod tibi ſit libyæque ſatis certauerit unus:
Tercentum dextris: tam uiuida mēbra laborque
Prouidus:et cauta ſollertia tecta quiete
Nec uero calidi nunc tu cui ſanguinis ætas
Foderis in pugna uelocius ilia planta
Bellatoris æqui:freniſque momorderis ora.
Quem cernens auidum læti poſt talia pœnus.
Nequiquam noſtras demens ait elicis iras.
Et captiua paras moriendo euadere uincla
Iuendum eſt:arcta ſeruentur colla cathena.
Hæc iuuenis:diuiſque tumens:auſiſque ſecundis
At patres:latiaſque nurus raptabat ad aras.
Cura deum:mœſto ſuffuſæ lumina uultu.
Fœmineus matres graditur chorus ordine lōgo
Iunoni pallam conceptaque uota dicabant.
Huc ades o regina deum gens caſtra præcamur

UVA. BHSC. IyR_094

Quæcũque eſt.i.oẽs matronæ latinæ ferimus tibi hoc donũ:& hãc pallam:quæ eſt honeſtæ mulieris ueſtimẽtum. Sub tegmĩe fuluo.i.auro. Virgi. Pallam ſignis auroque rigẽtem. Acu:quoniã acu erat ĩtextũ aur⁹ in palla ut nũc fit:quod phryges ĩuenere:& ad id poeta alludit ꝓpter romanos a phrygia oriũdos.ſubtemen ĩ tela dicit id quod ſubit ſtamini. dicit etiã trama id.ſ.quod per trãſuerſũ nauicula illa textoria ĩmittit. ſtamen aũt dicit longitudo ipſius telæ: & filũ liciis ĩnexum. poetæ ĩterdũ iſta confundũt:& ſubtemen pro filio. alia ue re quæ pãno ſiue telæ ĩtexit accipiunt.

Marmaricã nubẽ: ipſos pœnos q oĩa cõfundũt:& italiã lacerant.dabimus tibi coronã ex auro & gẽmis. Præſſa: ornata:& hẽns gẽmas ĩſertas & ĩpræſſas. Proprio dono:peplo. eſt.n.palladis uelũ.Virgi.Peplũque ferebãt ſuppliciter triſtes. Dionẽ:uenerẽ ericinã. Tanta adeo cũ res:ſenſus ẽ.in aduerſis religioſi ſumus & pii:& deũ inuocãus. ĩ felicitate aũt pietatis obliuiſcĩur: qm̃ pauci utranque fortunã nouerũt ferre moderate:& aduerſa contẽptũ ſolẽt generare:proſpera uero inſolẽtiam. Fœlicibus.ſ.rebus:qm̃ tunc non curãus numẽ flatu ꝓſperæ fortũæ euecti. Præcluſerat uias:nã fortuna iã contra romanos nihil poterat & hoſtis. tanta erat fabii prudentia. Vnde luue. Nullũ numen hẽs ſi ſit prudentia: ſed te nos facimus fortuna deã. Summũ decus:qm̃ militaris diſciplĩa erat ars romana:& roma nor⁹ gloria inde orta ẽ:qui ĩperiũ propagarũt ſeruata diſciplĩa & parẽdo ducibus. Ioſepus li.iii.de bello iudaico romanor⁹ militiã deſcribẽs ait. Siquis romanor⁹ militarẽ diſciplinã reſpexerit: ꝓfecto cognoſcet tm̃ eos ĩperiũ nõ fortunæ munere: ſed ꝓpria uirtute cõparaſſe.Maior inqt romanis militibus diligentia ex tĩore eſt. Nãque leges apud eos ẽt minimæ negligẽtiæ capitales ſũt ducesq⁹ magis q̃ ipſæ leges terribiles. tãto ãt obſeqo rectoribus parẽt: ut ĩ pace ornamẽto ſint:& in acie corpus unũ totius cõſpiciat exercitus. ſic eor⁹ copulati ſũt ordies:ita circũduci ſũt mobiles: & acutis auribus ad ꝓcepta oculiſque ad ſigna:& ad opa manibus. qd mir⁹ ſi euphrates ab oriẽte:& oceanus ab occidente.itẽque a meridiano tractu lybiæ fertiliſſĩa regio: & ſeptẽtrione rhenus atque iſter ſũt impii limites:cũ minorẽ eẽ poſſidẽtibus poſſeſſionẽ recte qs dixerit. Torquatus certe ĩ bello latino ad ueſerim filiũ ſuũ q̃q̃ uictorẽ ſecuri

E t ferimus digno quæcũque eſt nomine turba
A uſonidũ pulchrumque: et acu ſub tegmĩe fuluo
Q uod noſtræ neuere manus uenerabile donum
A c dum decreſcit matrum mœtus:hoc tibi diua
I nterea uelamen erit:ſi pellere noſtris
M armaricam terris nubem dabis:omnis in auro.
P reſſa tibi uaria fulgebit gemma corona
N ec non et proprio uenerantur pallada dono.
P hœbũque armigerũque deũ:primãque dionẽ
T anta adeo cũ res trepidæ reuerentia diuum
N aſcitur:et raræ fumant fœlicibus aræ
D um roma antiquos templis indicit honores.
I am fabius cauto præcedens agmine:et arte:
B ellandi lento ſimilis præcluſerat omnis
F ortunæque hoſtique uias: diſcedere ſignis.
H aud licitũ:ſũmũque decus quo tollis ad aſtra
I mperii romanæ caput parere docebat.
V erum ubi prima ſatis conſpecta in mõtibus altis
S igna procul:fulſitque nouis exercitus armis:
A rrectæ ſpes ſidoniæ:feruetque ſecundis
F ortunæ iuuenis:uincendi ſola uidetur
Q uod nõdum ſteterit acies mora:pergite clamat.
I te citi ruite ad portas:propellite uallum
P ectoribus:quãtum campi diſtamus ad umbras
T antum hoſti ſupereſt:reſides ad bella uocantur
Q uis pudeat certare ſenes:quodcũque uidetis
H oc reliquũ eſt:primo damnatum et ĩutile bello.
H eu ubi nũc grachi?aut ubi ſũt nũc fulmĩa gẽtis
S cipiade?pulſi auſonia non ante pauentes

pcuti iuſſit cũ iniuſſu ſuo pugnaſſet ne militaris diſciplĩa ſolueret:quã nũc fabius prudẽtiſſime ſimul & ſeueriſſĩe regebat. In mõtibus altis:quos ſẽp occupabat fabius:ut tutior eẽt eius exercitus. Signa:uexilla romana & fabii exercitus. Arrectæ ſpes ſydõiæ:ipſe ãnibal cõcepit magnã ſpẽ uictoriæ uiſis caſtris fabii:q prope arpos caſtra poſuerat nõ pcul ab ãnibale. Iuuenis:ãnibal ardebat pugnã ꝓſpera fortũa ſupbiẽs. Clamat:ãnibal:& ſeruat decor⁹ feruidi ducis: & moræ ĩpatientis. Ad umbras:ad mortẽ.i.tãtũ diſtãt milites romani a morte:q̃tũ nos diſtãus ab ipſis: cũ primũ poterĩus cõſererẽ mãus actũ erit de illis:& ſic oſtẽdit facilẽ uictoriã. Reſides ad bella uocant:detrahit fabio ut oſtẽdat romãos milites ſub tali duce iã ſenio cõfecto:& pigro ĩ martẽ facile ſupatũ iri: & trahit fabiũ in contẽptũ pp ætatẽ iã ingraueſcentẽ. Quis: qbus. Hoc reliquũ ẽ: hi tantũ inqt milites iam romanis ſuperſunt:q tanq̃ inutiles prius domi remanſerant. Heu ubi nunc gracchi:ut magis detraheret fabio:& ſuos accenderet:ait. utinam daretur nobis uincendus gracchus:& ſcipio atque flaminius: qui uictori gloriam afferrent. nam fabius inquit: qui eſt prope mortem: quid decoris mihi afferre poteſt. Scipiadæ: gneus & publius ſcipiones: qui tunc erant in hiſpania.

UVA. BHSC. IyR_094

Ad ultima mũdi:hiſpaniã quæ eſt ultima ad occaſũ. Oceanum:beticũ.ſ.& hiſpanum. Noſtris titulis:laudibus & uictoriis quoniã erat bellicoſus unde illius mors mihi gloria fuit nulla uero ſupa re ignauũ ſenẽ:ſeruat decorũ magnanimi ducis:& ardua quæque apptẽtis p decoro ſeruãdo. Cru dũ nomen:terribile in bello. Quot demere annos:quaſi dicat paucos:cũ ſit iã in limine mortis. Saxo:efficiã ut fabius poſthac non poſſit arma cape. Rapit raptĩ ducit in hoſtes quos ad pugnã elice re non potuit. Vt thetidis ꝓles:annibalem irritantẽ romanos uoce manuque ad pugnã accuſantẽ-

D imiſere fugam q̃ terror ad ultima mundi
O ceanumque tulit profugus nunc errat uterque.
N omina noſtra tremens:et ripas ſeruat iberi:
E ſt etiam cur flaminio mihi gloria ceſo
C reuerit:et titulis libeat cur figere noſtris
C rudum marte uiri nomẽ quot demere noſter
H inc annos fabio gladius ualet:et tamẽ audet
A udeat:haud ultra faxſo ſpectetur in armis.
T alia uociferans uolucri rapit agmina curſu.
A c preuectus equo nunc dextra prouocat hoſtem
N unc uoce increpitat:miſſa nunc eminus haſta
F ertur ouans pugnæque:agitat ſimulacra futuræ
V t thetidis proles phrygus uulcania campis:
A rma tulit:clypeo amplexus terramque polũque
M aternumque fretum totũque ĩ imagine mũdũ.
C aſſarum ſedet irarum ſpectator:et alti
C elſus colle iugi domat exultantia corda.
I nfractaſque minas dilato marte fatigat.
S ollers cunctandi fabius:ceu nocte ſub atra
M unitis paſtor ſtabulis per ouilia clauſum
I mpauidus ſomni ſeruat pecus:effera ſeuit
A tque impaſta trucis ululatus turba luporum
E xercet:morſuque quatit reſtãtia clauſtra
I rritus incepti mouet inde atque apula tardo
A rua libys paſſu legit: ac nunc ualle reſedit
C onditus occulta:ſi præcipitare ſequentem.
A tque inopinata detur circundare fraude
N unc nocturna parat cecæ celantibus umbris
F urta uiæ:retroque aditum:fictoſque timores
A ſſimulat nunc craſtra citus deſerta relicta
O ſtentat præda:atque inuitat prodigus hoſtem.
Q ualis meonia paſſim meandrus in ora
C um ſibi gurgitibus flexis reuolutus oberrat.
N ulla uacant ĩcepta dolis ſimul omnia uerſat.
M iſcetque exacuens uaria ad conamina mentem
S icut aquæ ſplendor radiatus lampade ſolis.
D iſſultat per tecta uaga ſub imagine uibrans
L uminis et tremula laquearia uerberat umbra.
I amque dolore furens ita ſecũ immurmurat ire:

que illoꝝ ignauiam q̃ ſe uallo continerent comparat achilli qui in bello troiano cõſpicuus armis a uulcano elaboratis præcibus thetidis magna uoce troianos terruit in cuius clypeo erat depictus mundus.in clypeo inqt homerus ĩ .xviiii.iliados inſerebat uulcanus terrã cœlũ mare:& ſolem indefeſum & plenum orbẽ lunæ. Maternũ fretũ:quoniam thetis achillis mr̃ erat maris nympha. In imagine:illa cælatura clypei.

Caſſarum irarũ:quoniã in caſſũ iraſcebatur annibal Liuius ait. Vbi quieta oĩa apd̃ hoſtes nec caſtra ullo tumultu mota uidet:quid tandẽ increpans quos martios aĩos romanis debellatũ & conceſſum ꝓpalam de uirtute & gloria eſſe in caſtra rediit cæterũ tacita cura angebatur. Corda exultantia: ipſum annibalem iuueniliter exultantẽ & milites pœnos. Infractas:inſanas minas annibalis. Dilato marte: mora pugnãdi & cunctatione. Sollers:peritus. ſollers dicitur in omni re prudens. Ceu nocte ſub atra :fabiũ eludentẽ uanas iras ãnibalis compat paſtori qui ſic claudit ouilia ut lupis noctu aſpirare non detur. Munitis:bene clauſis & ſeptis. Impauidus ſomni:non timens etiã ſi dormiret quoniã ouilia munita ſũt. Effera:crudelis & rapida. Impaſta:exuriẽs. Truces:ululatus terrentes ipſa ouilia. Reſtantia:repugnantia lupis uolentibus irrũpere ad oues. Legit arua appula:uagatus eſt p apuliã lento tamẽ paſſu. Dictatoris inqt liuius prudẽtiã & cõſtãtiã timuit ãnibal: & ſæpe caſtra mouendo agros ſocioꝝ populabat̃ mõ cito agmĩe conſpectu abibat modo repente ĩ aliquo flexu uiæ ſi excipe digreſſũ hoſtẽ poſſet obſidebat. Fabius p loca alta agmen ducebat modico ab hoſte interuallo ut neque omitteret eũ:neque congrederet̃ caſtris niſi q̃tum uſus cogeret tenebatur miles pabula & ligna nec pauci petebant:nec paſſim. Legit: perrat circuit. Præcipitare:traher̃ in iſidias.

Qualis mœnia:flexuoſa & uaria ãnibalis itinera cõparat flexuoſis curſibus meãdri fluminis meoniæ a quo oẽs flexiones dicũt̃ meãdri:unde Vir. ĩ qnto. Quã plurtma circũ purpura meandro duplici melibea cucurrit. Sicut aquæ ſplendor:annibalis mentem uibrãtem & uaria cogitantem comparat fulgori qui excitatur radiis ſolaribus agẽtibus ĩ aquã & diſſultat p tecta. Tremula:uibranti. Et laquearia trabes ipſius tecti.

UVA. BHSC. IyR_094

Obuia si primus: uerba annibalis quibus queri sibi esse rē gerendā cū fabio quē inuitus laudat inq, ens si nobis descendētibus ex alpibus romani opposuissent fabiū nullū locū insignē clade hostili fe cissemus liuius ait cæterū tacita cura aiūm incēsus q, cū duce non flaminio sempronioque simili fu tura sibi res esset ac tum demū edocti malis romani paré annibali ducē quesissent. Phaetōtius am nis: padus ī quē cecidit phaeton. hoc dicit ꝓpter cædē ad trebiā q in padū emittit. Decolor: īfectus romanoꝝ sanguine. Inuētū. s. é genus uincēdi cūctādo: & mora pugnæ. Distinxit: dissoluit nīas fraudes. Ratione: prudētia quæ ī hoīe dicit recta rō. Hæc secū. s. dixit & me dia nocte mouit castra ī cāpaniā relicta post tergū apuliā: ubi ſgnauit daunus.

Excubias: uigilias. Iniqs: quoniā tūc est tēpus dormiendi & sic tertia uigilia mouit īde pœnus. Tertius uigil: ille q debebat uigilare & facē excubias abru pto somno. Notus populator: qm illic iterū fuerat cū apud linternū uidit pic turā. Vberis: fertilis falernus est ager campanus uini ferax & tritici hinc Ply. inqt fœlix illa cāpania. ab hoc sinu īci piunt uitiferi colles: & temulentia nobi lis succo per oīs terras inclyto: atque ut ueteres dixere summū liberi prīs cū ue nere certamē. Colono: q inde habuit triticū & uinū. Ramis frugiferis: arbu stis annibal īcēdit oīs agros præter agrū fabii cui pepcit ut eū traheret in inuidi am romanoꝝ & ut eum eliceret ad pu gnā uolentē hāc maculā delere: qd' mi nime assequutus ē. Haud fas bacche: fingit poeta bacchū euntē ī hispaniā ꝑ duxisse falernū uinū & nomē accepisse a falerno sene q bacchū magna sedulī tate hospitio excepat. Sacri laticis: ui ni falerni. Nectare: optīo uino prælū est torcular quo uinū præmit. Massi ca: massici cāpi sūt in cāpania. In æuo meliore: ætate argētea Ply. ait falernus ager a ponte cāpano incipit. faustianus autem circiter quattuor miliaria a uico ꝓpe sinuessā: nec ulli uino maior auto ritas tria eius genera: austerū: dulce: te nue: quidā ita distīguūt sūmis collibus gauranū gigni: mediis faustianum imis falernū. Ensibus ignotis: ī qm tūc non erat usus armoꝝ. Nondū una: cū non dum esset una & cū nondū uiridis pam pinus texebat ūbras ī aruo. i. cū nondū essent uites. Succis lyei: uino Vir. pocu laque iuētis acheloia miscuit uuis. Pu ra: nō admixto uino. Defendere: repel lere. Ad littora calpes: ad fretū hercu leū & mare gaditanū. Extremū diē: ultimū quo illd' nectar ꝓduci debebat.

Dexter: fœlix. Nec pigitū: nō piguit bacchū subire domum falerni. Ritu paupis æui: ut eo tpe consueuerāt. De more parētū: secundū cōsuetudinē āti quoꝝ & hospitalitatē q plurimū illa ā tiqtas gaudebat. Instabat senectæ: pu gnabat cū ætate: & adeo sedulus erat cir ca hospitem ut iuuenis pene uideret.

Rorantes dapes: hortēses herbas rore perfusas. Nullo cruore: qa non apponebāt carnes. primus qui īteremit animal fuit hyperbius mar tis filius bouē ꝓmetheus. Cerealia dona: triticea: & pultē qua romani diu uixerunt ut scibit Ply.

O buia si primus nōbis hic tela tulisset:
N ulla essent trebiæ et trasimeni nomina: nulli
I ngererent tituli: nunq̄ phaetontius amnis
S anguinea pontum turbasset decolor unda.
I nuētum dum se cohibet: terimurque sedendo.
V incendi genus: quotiēs uelut obuius iret:
D iscinxit ratione dolos? fraudesque resoluit
H æc secum mediam somni cum buccina noctem.
D iuideret: iamque excubias sortitus iniquas.
T ertius abrupta uigil iret ad arma quiete.
V ertit iter daunique retro tellure relicta
C ampanas remeat notus populator in oras.
H ic uero intrauit postq̄ uberis arua phalerni
D iues ea et nunq̄ tellus mentita colono:
A ddunt frugiferis inimica incendia ramis.
H aud fas bacche tuos tacitū trāsmittere honores
Q uāquā magna incepta uocāt: memorabere sacri
L argitor laticis: grauide cui nectare uites
N ulli dant prælis nomen præferre falernis.
M assica sulcabat meliore falernus in euo
E nsibus ignotis senior iuga: pampinus umbras
N ondum una uirides nudo texebat in aruo
P ocula nec norant succis mulcere lyei:
F onte sitim et pura soliti defendere lympha
A ttulit hospitio pergentem ad littora calpes:
E xtremumque diem pes dexter et hora lyeum.
N ec pigitum paruosque lares humilisque subire
L imina: cælicolam tecti cepere uolentem
F umosi postes: et ritu pauperis eui
A nte focos mense: letus nec senserat hospes
A dueniſſæ deum sed enim de more parentum
G rato cursabat studio: instabatque senectæ
D onec opes festas puris nunc corna canistris
C ompositi nūc irriguis citus extulit hortis.
R orantes humore dapes: tum lacte fauisque
D istinxit dulcis epulas: nulloque cruore
P ollitua castus mensa cerealia dona.

UVA. BHSC. IyR_094

Honorem ueſtæ:ignẽ ueſtæ dicatũ. Deterſit:amouit diſſipauit ut poſſet iacere in mediũ liba:& maſſam triticeã ſiue hordeaciã admixtis:melle: lacte: & herbis.populus romanus ferre tãtũ & frumento.ccc.annis uſus ẽ & pulte:non pane:longo tpe uixiſſe romanos manifeſtũ ẽ quoniã inde pulmentaria tẽpore plinii dicebanť:& ennius antiqſſimus uates obſidionis famẽ deſcribẽs offã ereptã fuiſſe plorãtibus ĩfantibus commemorat. Libamina:offam ex rebus ſupradictis compoſitã ſiue placentã. Captus:delectatus diligentia ſenis & hoſpitalitate. Fagina:ex fago arbore facta non.n.habebant tunc æra corinthia immo luxurioſoꝝ furores nõ uaſa anaglipta & cætera id genus quæ mores pdideřt. Tu os latices:uinũ a baccho reptum. Vilis mulctra: uile uas ex ligno mulctra dř uas quo lac mulgetur. Vir.bis uenit ad mulctrã binos alit ubere fœtus. Vuis: quas expreſſit ĩ craterẽ factũ ex quercu cauata. Mero rubẽti:falerno uino qm̃ falernũ dictum ẽ quaſi flauernũ autoř Varrone. En cape:uerba bacchi ad falernũ ſenẽ hoſpitẽque ſuũ. Falerni uiticolæ:tui qui es agricola & iã poteris excolere uites. Haud ultra latuit đus: ſuum numẽ oſtendit:& deus appuit. Nitentẽ:quoniã bacchus erat formoſus: & hẽbat comas demiſſas Martialis ſic denique non ſint tam longe bromio q̃ tibi phœbe comæ.corymbus ẽ fructus hederæ q̃ bacchi frõs redimiť. cãtarus erat poculũ bacchi.Scyphus herculis autore Macrobio:Thyrſus ẽ haſta bacchi pãpinis obuoluta.habẽs ẽt alligatã inſtitam unde papinius in thebayde dicit pallentes hederæ nyſeaque ſerta coronãt.Cãdida pampineo ſubnectiť inſtita pilo.

Nyſeo palmite :uitigineo & bacchico a nyſa urbe baccho ſacra :a q̃ ipſe dionyſius dictus. Nec facilis certaſſe.i.non ualẽs certare cũ ſapore uini. Læto:qm̃ uinũ generat lætitiã. Quaſſatus tpa: quoniã aſcẽdẽs uapor uini ad caput ĩducit ebrietatẽ. Vix ĩtellectis: quoniã factus iã ebrius non poterat uerba exprimere. Sõnus:ẽ comes bacchi qa nimio potu generať ſõnus pp uaporẽ uini ebetantẽ cerebrũ:& iõ ebrii pfunde dormiunt. Luctantia:repugnãtia ſomno. Vngula phaetõtia.i.currus ſolaris & æq phœbei.i.illuceſcẽte die. Prío phœbo:maturío ſole. Maſſicus:mons. It: ſerpit ipſa uitis quæ mõtẽ illũ ornabat.

Diues timolus:mons lydiæ uini ferax de quo ſupra dictũ ẽ.Methymna ẽ urbs leſbi habũdãs uini copia Vir.q̃ methymneo carpit de palmite leſbos: & Oui. Gargara quot ſegetes quot habet methymna racemos Ply.ait leſbiũ ſponte ſua mare ſapit.Nec tmolio per ſe gr̃a ut uino ſed cuius dulci admixto reliquoꝝ duritia ſuauitatẽ accipiat ſimul & ætatẽ: quoniã uetuſtiora ꝓtinus uidenť. Diues:pp uinũ & crocũ unde Vir.croceos ut tmolus odores. Aruiſiũ ẽ uinũ chiũ. Ambroſiis:dulcibus & prætioſis. Hæc tũ uaſta dabat:ãnibal ex arpis ĩ ſãnium trãſiit beneuẽtanũque depopulatus ẽ agrũ.Theleſia expugnata fabiũ ad pugnã trahere non potuit.Inde cãpanoꝝ uaſtatis agris ad uulturnũ caſtra ponit dimiſſo ad prædãdũ falernũ agꝝ.Maharbale:ſed dictator ꝓ iuga maſſici mõtis ducebat exercitũ. Dabat uaſta:deuaſtabat & populabať. Improba uota caſtris au ſontiis fabius nõ ãnibalẽ magis ĩfeſtũ tã ſanis cõſiliis hẽbat q̃ minutiũ magr̃m eqtũ q nil aliď q̃ q nõ impabat more ad rẽ.pu.præcipitãdã hẽbat:ferox rapiduſque ĩ conſiliis ac lĩgua ĩmodicus.prío iter paucos deíde ꝓpalã ĩ uulgus ꝓ cũctatoř ſegnẽ ꝓ cauto timidũ affígẽs uicia uirtutibꝫ uitia cõpellabat

A ttulit:ac primum ueſtæ deterſit honorem
V ndique et in mediam iecit libamina flammam.
D e eſſe tuos latices hac ſedulitate ſenili
C aptus iacche uetas:ſubito mirabile dictu
F agina pampineo ſpumarunt pocula ſucco.
P auperis hoſpitii præcium uiliſque rubenti
F luxit mulctra mœro: et quercu in cratera cauata
D ulcis odoratis humor ſudauit abuuis.
E n cape bacchus ait nondum tibi nota ſed olim
V iticole nomen peruulgatura falerni:
M unera:et haud ultra latuit deus:inde nitentem
L umine purpureo frontem cinxere corymbi.
E t fuſæ p colla comæ dextraque pependit.
C autharus:ac uitis thyrſo delapſa uirenti
F eſtas niſeo redimiuit palmite menſas.
N ec facilis lœto certaſſe falerne ſapori
P oſtq̃ iterata tibi ſunt pocula:iam pede riſum.
I am lingua titubante moues patrioque lyeo
T empora quaſſatus grates et præmia digna
V ix intelle ctis conaris reddere uerbis.
D onec compoſuit luctantia lumina ſomnus.
S omnus bacchis tibi comes additus:hinc ubi prío
V ngula diſperſit rores phaetontia phœbo.
V iniferis late florebat maſſicus aruis
M iratus nemora et rorantis ſole racemos
I d monti decus:atque ex illo tempore diues
T molus:et ambroſiis aruiſia pocula ſuccis
A c metymna ferax latiis ceſſere phalernis.
H æc tum uaſta dabat:terriſque infeſtus agebat
A nnibal:et ſicci ſtimulabant ſanguinis enſes:
L udificante ducem fabio:iamque improba caſtris
A uſoniis uota et pugnandi praua libido.

UVA. BHSC. IyR_094

Proni:deorſum currentes. Monte:maſſico in cuius iugis fabius caſtra poſuerat. Da famæ da muſa uirũ:repetit uotũ poeta fabii prudentiã magnitudinẽ aĩ & conſtantiã narraturus quẽ laudat quoniã bina caſtra uicerat ſua.ſ.& hoſtilia:da inqt o muſa famã & nomẽ fabio ꝑ totum orbẽ. Geminos furores:annibalis & romanoꝝ militũ:qui pugnã ardebant. Feruida ſi nobis:uerba fabii ad milites pugnã affectantes:qbus eos hortaꝰ ut pugna abſtineant arguens ab utili & confutãs militũ liuidinẽ ait. Si pres & ſenatores putaſſent me feruidũ & ruentẽ in prælia ꝓfecto non dixiſſent me dictatorem:neque mãdaſſent mihi bellũ iam deploratũ & de quo iam deſpauerant ut oſtendat illos iniuſſu ſenatorũ & contra cõe commodũ pugnã affectaſſe & ſe non differre pugnã qa timeat ſed quoniã tẽpus ita poſcebat: & in rẽ erat cũctari. Abruptũ:præceps ad pugnã.

Martis deplorati:deſperatæ iã pugnæ & uictoriæ. Inde dicĩus corpora deplorata.i.mortua. Habenas:regimẽ periculoſiſſimi belli. Penſata:diligenter conſiderata. Inuitos:uos q optãdo pugnã ruitis ad mortẽ:& urgetis ultima fata:& ſic arguit ſuos temeritatis. Nulli euobis:captat beniuolentiã a militibus dicẽs ſe nunq̃ paſſurũ ut aliqs cadat in pugna ſe autoꝛ. Si lucis:ſi tedet uos uitæ reuocetis ab inferis flaminiũ q ſe & ſuos detrahit in cladẽ & taxat imprudẽtiã militũ q optabãt id a quo uel maxie cauere debuiſſent calamitate præterita edocti. Supremis:ultimis ex romanis ideſt ſi uultis penitus delere nomen romanũ. Sic horatius ĩ ſermonibus. atqui licet eſſe beatis: & mihi licet eẽ deſerto dicimus. Quibus non liceat eẽ ingratis inqt Ci. in officiis. Fragore ruinæ:ſtrepitu & calamitate magna fragor a frangẽdo diciꝰ:& ꝓprie ĩ aliq̃ ruina diciꝰ.

Inſignẽ:notabilẽ & memorabilẽ aliq̃ calamitate. Ruendi: cadendi ĩ prælio magna ruina. Properãs: feſtinans ad præliũ ſine conſultatione: & electione ut bonũ imꝑatorẽ decet qui debet eſſe prudentiſſimus. Auſpiciũ:prĩcipiũ. Præceps.i.præcipitiũ & ruinã quæ nobis ĩminet. Vicina fata:ꝓximũ exitiũ nr̃um. Vt debellet:ut expugnet penitus una uictoria ĩqt ſatis ẽ ãnibali ut ſit dominus urbis & italiæ & locus ẽ ab utili. Optabile:aptũ pugnæ. Nõ ẽ mihi credite:ad illd̃ minutii reſpondet q fabiũ ſegnẽ & cũctatorẽ ꝓ dictatoꝛ appellabat. Arduus:difficilis ĩmo libẽter arma ĩduo ſed nũc e re.pu.ẽ cũctari. Magnũ illd̃:cõfutatio ẽ potuiſſet dici ꝺde cus ẽ ſedere ac numerare milites ne aliqs ĩterficiaꝰ ĩmo ait fabius hoc magnũ ẽ & paucis a ioue cõceſſũ poſſe.ſ.ab hoſte reuerti. Fortunæ libys incũbit: ab utili ſuadet: ꝓponẽs difficultatẽ ĩ prælio cũ faueat ãnibali fortuna & illius hũeris uehaꝰ. Libys:ãnibal incũbit humeris fortunæ. Agens puppĩ:metaphorice loquiꝰ. Figit:firmat nauĩ ipſius ãnibalis & agit ut uult. Dũ deſinat aura:expectemus inqt mutationẽ fortunæ & tunc pugnabimus quoniã fortuna nil fouet ꝓpetuo ãplexu ſed mutabilis ẽ. Sinus tumidos:uela ĩflata ueto ferẽti loqꝰ ꝓ trãſlationẽ nautaꝝ q ꝓſpera nauigatione utunt̃. Deſtituat:deliquat. Subducto:amoto uẽto. In rẽ fuerit: ꝓderit differre pugnã. Arctior copia:q̃ fuerit prius. Detritũ:ablatũ. Inter cætera.i.alia quæ geſſimus non deerit hoc a laude nr̃a:& hoc inqt nr̃is titulis aſcribeꝰ. Modo q:laudi mihi dabiꝰ fregiſſe annibalẽ nullo certamine

G liſcebat proni decurrere monte parabant.
D a famæ da muſa uirum cui uincere bina
C onceſſum caſtra:et geminos domitare furores.
F eruida ſi nobis corda abruptumque putaſſent
I ngenium patres:et ſi clamoribus inquit
T urbari facilem mentem non ultima rerum:
E t deplorati mandaſſent martis habenas.
S tat penſata diu belli ſententia:uincam
S eruare inuitos:urgentiſque ultima fata.
N ulli per fabium e uobis cecidiſſe licebit.
S i lucis piget:et ſupremis eſſe cupido eſt
N ominis auſonii:tedetque in tempore tali
N ullum clade noua claræque fragore ruinæ
I nſignem feciſſe locum:reuocandus ab atris.
F laminius uobis eſt ſedibus:ille ruendi
I am dudũ properãs ſignũ auſpicuũque dediſſet
A n nondum præceps uicinaque fata uidetis
V na ut debellet:ſatis eſt uictoria pœno.
S tate uiri:et ſentite ducem:cum optabile tempus:
D epoſcet dextras:tunc iſta ferotia dicta
F requentur factis:non eſt mihi credite:non eſt
A rduus in pugnas ferri labor:una recluſis
O mnes iam portis in campum effuderit hora.
M agnum illud ſoliſque datum quos mitis euntes.
I uppiter aſpexit:magnum eſt ex hoſte reuerti
F ortunæ libys incumbit:flatuque ſecundo
F idit agens puppim dum deſinat aura:ſinuſque
D eſtituat tumidos ſubducto flamine uentus:
I n rem cuntari fuerit:non ulla peremni
A mplexu fortuna fouet:iam copia quanto
A rctior eſt nullo tyriis certamine?quantum
D etritum eſt famæ:quin inter cætera noſtra
H aud laude abfuerit:modo qui ſed parcere dictis.

UVA. BHSC. IyR_094

Sic melius:iã uos acies et prœlia et hostẽ
Poscitis:o maneat superi fiducia talis.
Interea exclusa maioris sorte pericli
Me solum quæso toti me opponite bello
His dictis fractus furor:et rabida arma quierunt
Et cũ turbatis placidum caput extulit undis
Neptũnus:totumque uidet:totoque uidetur
Regnator ponto:seui fera murmura uẽti
Demittunt:nullasque mouent in frontibus alas.
Cum sensi ifusa tranquilla per æquora pace
Languẽtes tacito lucẽt in littore fluctus.
Consilit cura sagax peni.fraudisque ueneno
Aggreditur mentes.pauca atque hæc ruris auiti
Rugera:nec multis fabius uertebat aratris.
Massicus uuiferis addebat noia glebis
Hinc pestẽ placidã moliri.et spargere causas
Incastra ambiguas:ferro flãmisque pepercit
Suspectamque loco pacẽ dedit arte maligna.
Ceu clandestino traheretur fœdere bellum.
Intellectus erat fabio tyriosque uidebat
Dictator seuire dolos at non uacat egre
Inuidiam gladios inter lituosque timere.
Et dubia morsus famæ depellere pugna.
Donec reptantẽ et nequiq̃ sepe trahendo
Huc illuc castra et scrutantem prœlia'penum:
Qua memorosa iuga et scopulosi uertice colles
Exurgunt:clausit sparsa ad diuortia turma.
Hinc lestrigoniæ saxoso monte premebant
A tergo rupes:undosis squalida terris
Hinc literna palus.nec ferri aut militis usum
Poscebat regio:septos sed fraude locorum
Arcta fames penas misere exactura sagunti
Vrgebat.finisque aderat chartaginis armis.
Cuncta per et terras et lati stagna profundi
Condiderat somnus:positoque labore dierum
Pacem nocte datã mortalibus orbis agebat.
At non sidonium curis flagrantia corda
Auctorem uigilesque metus haurire sinebant
Bona soporiferæ noctis:iam mẽbra cubili
Erigit.et fului circundat pelle leonis
Qua super instratos proiectus gramine campi

q paulo ante oĩa uexabat obuios quosq; fũdebat:& cui nẽo poterat obsistẽ: sed utiq; fabius ẽticẽtia ut ẽuitet arrogãtiã. Sic Vir.ĩ qmo.Quãq̃.o.sed supent qbꝫ hoc neptũe ẽdisti. Sed pere dictis.i.uĩ tã arrogãtiã & tacẽ melius ẽ. Interea: dũ fortũa fauet pœno. Excluſa:ẽmota fortũa & piculo tali cũctatione. Me solum:q̃si dicat sinite me solũ regere & cũctando frãgere annibalẽ iuueniliter exultãtẽ. Vt cũ turbatis:fabiũ cõponẽ tẽ furores militũ grauissima ofone cõparat neptũo mitigãti uentoꝝ iras. In frontibus:qm̃ alæ uentoꝝ sũt circa tẽpora & frontẽ. Lãguẽtes: remissi. Sensit cura sagax pœni:cũ a pfugis ãnibali mõstratus ager dictatoris eẽt oĩbus uillis circa solo æquatis fabii agello/pepcit ut occulti alicuius pacti ea merces uideri posset. Sagax:astuta cura annibalis.

Mẽtes .s.romanorum.In quorum odium:atque iuidiã adducere fabiũ uolebat. Auiti: maioꝝ ipsius fabii. Massicus addebat noĩa:nã dicebaẽ ager/massicus a massico mõte. Glebis uuiferis: uino fertilibus. Moliri:moliebaẽ:parabat. Placidã pestem: fraudem qua fabio inuidiã faceret. Loco:agris fabii ĩ tactis ab hoste. Clãdestino:occulto pacto ĩter fabiũ & annibalẽ qd̃ fabius cũ eẽt prudẽtissimus optime ĩtellexit. At nõ uacat:nõ placet fabio. Egre:grauiẽ & molestẽ timere inuidiã ĩter arma:q̃si dicat nõ egre ferebat id qd̃ annibal moliebaẽ fretus uirtute sua & cõsciẽtia.

Morsus fãe:ĩfamiã quã illi apd̃ romãos annibal faciebat parcẽdo agris. Dubia incerto euentu pugnæ:& iõ cõi utilitati intẽtus:malos de se rumores non curabat. Vnde de ipso scripsit Ennius . Non ponebaẽ .n. rumores añ salutẽ. Dõec reptantem clauso infalernis ãnibal dictator modicis presidiis occupat gallicanũ & casilinũ occupãdi fauces uersus tarracinã minutio dat curã ipse inuia posuit castra q̃ pœnus egressurus erat. Vbi cũ ui exitũ tẽtaret hostis:restitit romana acies:q̃re eũ nõ fefellit suis se artibus peti:itaque coactus é:terribile quoddã cõminisci cõsilia maturare ppinqua: hiẽs cogebat deficiẽte cõmeatu quẽ romãis abũde capua & sãniũ suppeditabant. Scrutantẽ:ĩquirẽtẽ pugnã fabius ĩclusit

Sparsa turma:eqtibus positis ad custodiã locoꝝ & uias ne hostis exire posset.

Ad diuortia:uias. Hic lestrigõiæ formianæ lestrigones tenuerũt formias oppidũ cãpaniæ:unde dicit plinius describẽs oppida quæ sũt ĩ sinu cãpano. oppidũ formiæ ãtiq̃ lestrigonũ sedes. Literna palus d̃ literno dictũ é:supra:clausus erat ãnibal cũ obstarẽt a tergo mõtes formiãi & caietãi & ab alia pte literna palus:& cũ oĩum rerꝝ ĩopia laboraret ĩ ẽra hostili:tenebaẽ ẽt hyeme q̃ iã appetebat. Sq̃lida:ĩculta pp aq̃s illic stagnãtes. Exactura pẽas:acceptura suppliciũ ex hoste ob euersã sagunthũ q̃ obsidiõe pssã d̃leuerũt. At nõ sidõiũ:

UVA. BHSC. IyR_094

nox erat: ĩquit & oĩa qeſcebant: ſed ãnibal præ dolore qetem capere ñ poterat.

Dona noctis: ſomnũ qué nox affert.

Fratris: magonis. Belligeri ritus: milítiæ. nã ipſe quoque delitias aſpernabatur: & iacebat ſup corium bibulũ. Triſtia: dolorem quẽ habebat qm̃ erat clauſus exercitus. Dira: horrenda. Telũ baleare: funda cuius fuerat maxĩus uſus apud baleares inſulas. Pepulere: expulerũt ſomnum magõis ueſtigia annibalis. Heus ĩquit: uerba magonis ad annibalem. Conſtiterat: e ſtrato ſurrexerat. Ad mũera caſtrorũ: ad officia & exercitationes caſtrenſes. Incuſſa plãta: admoto pede: quo dormientes excitabat. Fabius me noctibus: Verba ãnibalis ad fratrẽ quibus dolet uicẽ ſuam. oppoſitum ſcilicet eé fortunæ ſuæ: fabium cunctatorem et ĩ re militari prudẽtiſſimũ: & é magna laus fabii ex ore hoſtis. Fabius fabius: ex ſtomacho loqt̃ excandeſcẽs q̃ fabius iã ſenio confectus eũ opprimat: & obſtet ſuis uictoriis: fatiſque currẽtibus. Meis fatis: quæ impedit curſum meæ fortunæ. In orbe: ĩ circuitu. Verũ age: aperit mentem ſuam annibal. Res arcte: ideſt qm̃ in tãta rerũ difficultate conſtituti ſumus. Porro: certe. In nectere ramos: ludibrium oculorum inquit liuius ſpecie terribile ad fruſtrandum hoſtes cõmẽtus é: principio noctis furtim ſuccedere ad montes ſtatuit: fallacis conſilii talis appatus fuit faces undique ex agris collectæ faſceſque uirgarum atque arida ſarmẽta præligãt̃ cornibus boũ quos domitos in domitoſque multos ĩter cæteram agreſtem predã agebat aſdrubalique negocium datum ut primis tenebris noctis: id armentũ accenſis cornibus ad montes ageret. Edicam: mandabo. Manipulos: faſciculos ſarmẽtorũ. Laxabit: aperiet uiam ãguſtam qua nobis eundũ ẽ ſi uolumus euadere. Iniquas excubias: uigilias nobis aduerſas. Maiora: grauiora pericula propter noctem. Si cordi. ſ. ẽ ideſt ſi placet conſilium. Extrema conſulta: ultima conſilia & poſtrẽa neceſſitas non patitur moram. Ad tentoria: ipſius maraxis: qui erat dux ĩ exercitu annibalis. Vt diſpulit: poſtq̃ dimouit ſomnũ inquo ille agitabat ſimulachra pugnæ. Tenebris fortiſſime ductor: uerba magonis ad maraxem. Tenebris: in nocte.

P reſſerat ante toros tũc ad tentoria fratris.
F ert greſſus uicina citos nec degener ille
B elligeri ritus taurino mẽbra iacebat
E ffulctus tergo: et mulcebat triſtia ſomno.
H aud procul haſta uiri terræ defixa propinquæ.
E t dira e ſumma pẽdebat cuſpide caſſis.
E t clypeus circa loricaque et enſis et arcus
E t telum baleare ſimul tellure quieſcunt.
I uxta lecta manus iuuenes in marte probari:
E t ſonipes ſtrato carpebat gramĩa dorſo.
V t pepulere leuẽ ĩtrantis ueſtigia ſomnum
H eus inquit: pariterque manus ad tela ferebat:
Q uæ te cura uigil feſſum germãe fatigat
A c iã conſtiterat: ſocioſque in ceſpite fuſos.
I cuſſa reuocat caſtrorũ ad mũera planta.
T ũ libyæ ductor fabius me noctibus egris.
I n curas fabius nos excitat: illa ſenectus
H eu fatiſque ſola meis currentibuſ obſtat
C ernis ut armata circunfudare corona
E t uallet clauſos collectus miles in orbe
V erũ age nũc quoniã res arcte nũc pcipe pòrro
Q uæ meditata mihi latos correpta p agros
A rmenta aſſueto belli de more ſequũtur.
C ornibus arentes edicam innectere ramos:
S armẽtique leues fronti religare maniplos.
A dmotus cum feruorẽ diſpſerit ignis:
V t paſſim exultent ſtimulante dolore iuuenci:
E t uaga per collis ceruice ĩcendia iactent.
T um terrore nouo trepidus laxabit iniquas.
C uſtos excubias: maioraque nocte timebit.
S i cordi conſulta moras extrema recuſant:
A ccingamur ait. gemino tẽtoria greſſu
I nde petunt: igẽs clypeo ceruice repoſta:
I nter equos interque uiros interque iacebat.
C apta manu ſpolia et rorãtia cede maraxes
A c dirum in ſomno ceu bello capeſſeret amens
C lamorẽ tum forte dabat: dextraque trementem
A rma toro: et notum querebat feruidus enſem.
H uic mago inuerſa quatiens ut diſpulit haſta
B ellãtem ſõnum: tenebris fortiſſime ductor
I ras compeſce: atque in lucem prœlia differ.
A d fraudem occultãque fugam tutoſque receptus
H unc nocte utendum ẽ arentis nectere frondes

UVA. BHSC. IyR_094

Cornibus et latis accẽſa imittere ſiluis
Armenta oppoſiti referent quo clauſtra manipli
Germanus parat:atque obſeſſa euellere caſtra.
Emergamus:et hic fabio perſuadeat aſtus
Non certare dolis.nihil hĩc cunctante ſed acris
Incepti leto iuuene:ad tẽtoria acherræ
Feſtinãt: q̃ parca q̃s minimũque ſoporis.
Nec notũ ſõno noctes æquare:feroci
Peruigil ĩſeruibat æquo:feſſumque leuabat.
Tractãdo:et frenis ora exagitata fouebat.
Atſotii renouãt tela:arẽtemque cruorẽ.
Ferro detergũt:et dãt mucronibus iras.
Quid fortũa loci poſcat:q̃d tẽpus:et ipſi
Quæ nã agitẽt:pãdunt:et ceptis ire miniſtrũ
Haud ſegnẽ hortãtur:diſcurrit teſſera caſtris
Intẽtique docẽt.quæ ſint propanda monẽtque
Quiſque ſuos:ĩſtãt trepidi:ſtimulãtque ruẽtes
Nauus abire timor dũ ceca ſilẽtia.dumque
Maiores umbræ.rapida iã ſubdita peſte
Virgulta atque altis ſurgũt e cornibus ignes.
Hic uero ut gliſcẽte malo et quaſſãtibus egra
Armẽtis capita adiute pĩgueſcere flãmæ
Cepe:et uincens fumos erumpere uertex.
Per colles dumoſque lues agit atra p̃ altos
Saxoſi ſcopulos mõtis lymphata ferũtur.
Corpora anhela boũ atque obſeſſis naribus igni
Luctãtur fruſtra rabidi mugire iuuẽci
Per iuga p̃ualidus errat uulcania peſtis.
Nuſq̃ ſtãte malo:uicinaque littora fulgẽt.
Quã multa affixus cœlo ſub nocte ſerena
Fluctibus e mediis ſulcator nauita ponti
Aſtra uidet:q̃ multa uidet feruoribus atris
Cum calabros urunt ad pinguia pabula ſaltus
Vertice gargani reſidẽs incẽdia paſtor.
Hac facie ſubita uolitãtũ ĩ montibus altis
Flãmarũ:q̃s tũc cecidit cuſtodia ſorti:
Horrere:atque ipſos nullo ſpargẽte uagari
Credere:et ĩdomitos paſci ſub collibus ignes
Cœlone exciderint:et magna fulmina dextra
Torſerit omnipotens:an cecis rupta cauernis

Manipli:milites diſpoſiti a fabio ad cuſtodiam uiarũ. Euellere:liberare cũ ſint obſeſſa. Hic aſtus:quo nũc utẽtur p̃ſuadeat fabiũ ſe nõ poſſe certare nobiſcũ dolis. Acris:aſtuti conſilii ãniballis. Iuuene:maraxe. Achere.q̃ erat alter dux annibalis. Minimũ ſoporis.parum q̃ppe dormiebat:ut decebat ſolertem ducẽ.iõ dixit ſupra.Virg.ſtãt bella magiſtro. Equare noctes.i.non erat ei notũ dormire p̃ totã noctem. Inſeruibat:inſeruiebat & demulcebat ipſum æquũ manu:& ipſius ora exagitata refouebat.i.fracta p̃ frenũ. Leuabat:fouebat mulcebat. Fouebat:curabat aq̃s aut uino:ut moris ẽ:aut aqua mellita.

Dant iras:exacuũt ut magis ledãt hoſtes. Teſſera:ẽ ſignũ:& imperiũ ducis quo militibus præcipit̃ ut arma capiãt: aut ut mutent caſtra. Quod ducis:imperiũ q̃ nũciabãt militibus teſſerarii dicebãtur plinius ait.Signi dationẽ. Teſſeras:Vigilias inuenit palamedes in bello troiano. Timor nauus.i.q̃ facit homines ĩduſtrios & ſolertes.Nauus dicit̃ ſtrenuus:& diligens inde nauare operã.i.ſtrenue facere nauo ãt ignauus opponitur & timor abire cogit.Vir. pedibus timor addidit alas. Rapida peſte.igni oĩa raptim conſumẽti. Egra capita:primis tenebris ſilentio mota ſunt hoſtiũ caſtra boues aliquanto ante ſigna acti: ubi ad radices montiũ. uiaſque anguſtas uẽtũ ẽ ſignũ exẽplo dat̃ ut aceenſis cornibus armenta in aduerſos concitẽtur montes:& metus ipſe relucentis flãmæ ex capite calorque:iam ad uiuum: ad imaque cornuum aduenies uelut ſtimulatos furore agebat boues.id ait ſylliꝰ lymphata corpora. Lues atra:incendium. Adiutæ flammæ:nam concitatio bouum:capitumque quaſſatio flammam excitabat:& hominum paſſim diſcurrẽtium ſpeciẽ præbebat. Anhela. curſu defatigata. Luctãtur:conantur mugire:& nõ poterant ꝓpter ignem. Quam multa affixus:hos ignes paſſim. lucentes cõpat ſtellis & incẽdiis agrorũ q̃bus terræ pingueſcunt. garganus eſt mõs apuliæ. Ad pĩguia:qm̃ icendio fit ſolũ pĩguius:q̃d Vir.ĩ georgicis cecinit.

Hac facie:tali apparẽtia igniũ. Sortiti p̃ ſortẽ.i.illi q̃ cuſtodiebãt & excubabãt uiſo icẽdio timuerũt. Credere credebant. Accenſo ſulphure:nã cũ montes ſunt concaui:& hẽnt ſulphur illic accẽdit̃ ignis naturalit̃:ut ẽ in ethna ſicula uẽtis.ſ. itus incluſis flantibus:& flante auſtro p̃ hũiditates egredit̃ fumus:flãte ãt aq̃lone pura flãma: cum ſit frigidus & ſiccus:huius rei diligẽtiſſimus obſeruator fuit eolus:& iõ deus uẽtoꝝ fingit̃ a poetis.ĩpante Tito Veſbius mõs cãpaniæ hoc modo arſit:q̃d ĩcendiũ plinius q̃ id tẽporis claſſi apud miſenum præerat ſpectatũ profectus ẽ:& ad uillam põponiani:æſtu ſuffocatus et aqua balnearum calida eſt quoniam tranſit per uenas ſulphureas.Ideo dicit poeta illos dubitaſſe:unde habuerint originẽ illi ignes.

UVA. BHSC. IyR_094

Egestas:emissas egerere ẽ euacuare & extra gerere. Infelix:damnata incẽdiis. Iamque abeunt: qui ad transitus custodiẽdos locati erant:ubi in sũmis montibus ac supra se quosdam ignes conspexerũt circunuentos se esse rati presidio excessere:qua ingens emicabat flamma uelut tutissimum iter petẽtes sũma montiũ iuga fugerũt. Abeunt:discedũt ipsi custodes locorum romani dispositi a fabio. Faucesque uiæ:ãnibal traducto per saltum agmine:& qbusdam in ipso saltu hostium oppressis ĩ agro alifano castra posuit:hunc tumultum sensit fabius cæterum & insidias eẽ ratus a nocturno utique ab horrens certamine suos munimento tenuit:luce prima sub iugo mõtis prælĩ fuit:fabius mouit castra transgressusque saltum sup alifas loco alto ac mũito cõsedit:ãnibal romã petere se simulãs usque in pelignos populabundts rediit: fabius mediis intra hostium agmẽ urbẽque romam iugis ducebat exercitũ: nec absistens nec congrediens sacrorum cã romam reuocatus:sed iperio modo sed cõsilio ẽt ac prope præcibus egit cũ minutio magro eqtũ ut bello abstineret. Agros:alifanos.s.ab oppido. Huc usque:ad hoc iquit puenerat fabius sua prudentia ut annibali tot uictoriis elato satis eẽt iã fugere romanos quos prius temeritate ducum tam facile profligebat & insectabat. Pulsi: annibalis. Iuuenẽ:minutiũ magrm æquitũ q ab sente dictatore reg habebat habenas. Mos:consuetudo & patrius ritus. Si factis nondũ minuti.uerba fabii ad minutiũ qbus eum mouet suadẽs ab utili ut bello absistat:dicens nõ parũ eẽ rõanos iã uinci desiisse ab hoste totiens uictore & ab assiduis cladibus respirare: sensus ẽ.Si nõdũ es edoctus laudare cũctatõem meã:nec mea uerba ualuerunt ducere te ad uerã laudem & a prauitate abducere:& si mihi nõ credis opibus crede meis & me absente pugna abstineas. Ale:acies nr̃æ:nam ego solus clausi Testor te:uoco te huius rei testem. Libare dapes:sacrificare. Solemnia. i.sacra.solẽnia ãt sacra dicũt quæ certis temporibus ãnuisque fieri solẽt. Interea dum ego abero. Egris r̃bus:afflicto romano impio. Est salus nil mouisse: idest nõ cõserere manus cũ hoste tali:& locus ẽ ab utili hẽns in se confutatõem. Creditur:cõmittit tuo impio. Gloria:reddere mihi milites itactos & hæc pars ẽt habet cõfutatõem. Iam cernes: libycũ:tanq uates fabius prædicit futura minutio cum eẽt prudẽtissimus ut ille magis cauere posset qd minime fecit. Leonẽ:ipsum ãnibalẽ. Adeo:certe. Respectantẽ: respicientem ut in insequentes impetũ facere possit. Coquentem:miscẽtem & meditãtẽ. Oranti mihi ueto te tanq dictator capere arma. Pio:sacrosãcto qm̃ nõ erat prouocatio a dicto dictatoris & oẽs magistratus cessabant tẽpore dictaturæ preter tribuniciã potestatẽ:& nõ licebat ultra sex menses pferre dictaturam:sed hãc discipliná Sylla & cæsar frangẽtes ppetui dictatores esse uoluerunt. Vallarat: munierat uerbis & prudentia.

F uderit egestas accẽso sulfure flãmas
I nfœlix tellus media in formidine querũt.
I amque abeunt:fauceſque uiæ citus occupat armis
P œnus:et ĩpatulos exultãs emicat agros.
H uc tamẽ usque uigil processerat arte regendi
D ictator trebiam et thusci post stagna profundi
E sset ut annibali fabium romanaque tela
E uasisse satis:quin et uestigia pulsi
E t gressus premeret castris ni sacra uocarẽt
A d patrios ueneranda deos: tũ uersus ad urbem
A lloqtur iuuenẽ:cui mos transmittere signa
E t belli summã primasque iubebat habenas.
A tque his præformat dictis:fingitque monẽdo
S i factis nõ dum minuti te cauta probare
E rudiit fortuna meis:nec ducere uerba
A d uerũ decus: ac prauis arcere ualebant:
V idisti clausum ãnibalẽ nil miles et alæ.
I uuere:aut densis legio conferta maniplis.
T estor te solus clausi: nec deinde morabor
D iis sine me libare dapem et solẽnia ferre
N ũc iterũ atque iterũ uinctum uel montibus altis
A mnibus aut rapidis mõ pugna absistite tradam.
I nterea crede experto non fallimur:egris
N il mouisse salus rebus sit gloria multis.
E t placeat:quippe egregiũ prosternere ferro
H ostẽ:sed fabio sit uos seruare triũphus
P lena tibi castra atque intactus uulnere miles
C reditur:hos nobis erit hæc tibi gloria redde.
I am cernes lybicum huic uallo assultare leonem.
I am predas offerre tibi:iam uertere terga
R espectantẽ adeo:atque iras cũ fraude coquẽtem
C laude oro castra:et cũctas spes eripe pugnæ
H æc monuisse satis:sed si compescere corda
N on datur oranti:magno te iure pioque:
D ictator capere arma ueto:sic castra relinquens
V allarat monitis:ac se referebat ad urbem.

UVA. BHSC. IyR_094

ELSACEATATPCCIPSADPAIQPINATILPAATPFMAPC

Ecce autem flatu classis phenissa secundo
ittora caietæ lestrigonioſque recessus
ulcabat rostris:portuſque intrabat apertos.
c totus multo ſpumabat remige pontus
um trepide fremitu uitreis e ſedibus antri
quoreæ pelago ſimul emerſere ſorores.
c poſſeſſa uident infestis littora proris.
um magno percuſſa metu nereia turba
ttonite propere refluunt ad littora nota.
eleboi medio ſurgunt qua regna profūdo.
umiceæque procul ſedes immanis in antro
onditur abrupto proteus:ac ſpumea late
autibus obiectis reiectat cerula uates
s poſtquam ſat gnarus enim rerumque metuſque
er uarias luſit formas et terruit acri
erpentis ſquamis horrendaque ſibila torſit:
ut fremuit toruo mutatus membra leone:
icite ait quæ cā uiæ:quis ue ora repente
eruaſit pallor?cur ſcire futura libido?
d quæ cymodoce nympharum maxima natu'
talidum noſti noſtros præſage timores
uid tyriæ claſſes ereptaque littora nobis:
ortendunt num migrantur rheteia regna
n libyam ſuperis:aut hos ſarranus habebit
auita iam portus?patria num ſede fugate
tlantem et calpen extrema habitabimus antra?
um ſic inuoluens repetita exordia retro
ncipit ambiguus uates:reſeratque futura
aomedonteus phrygia cum ſedit in ida
aſtor et errantis dumoſa per auia tauros:
rguta reuocans ad roſcida paſcua canna
udiuit ſacræ lentus certamina formæ.
um matris currus niueos agitabat olores
empora ſollicitus litis ſeruaſſe cupido.
atuulus ex humero coritus et aureus arcus
ulgebat:nutuque uetans trepidare parentem:
onſtrabat grauidam telis ſe ferre pharetram.
ſtalius niuea comebat fronte capillos.
urpureos alius ueſtis religabat amictus:
um ſic ſuſpirans roſeo uenus ore decoros

Ecce autē flatu:claſſis punica uēit ad li-
tus caietæ in ſubſidiū annibalis. Vnde
poeta fabulaſ nymphas tyrreni maris il
la claſſe territas adiuiſſe ptheū qui tūc
apud capreas erat ut eā huius nauiga
tionis ſciſcitarenſ q ēt huius belli cauſā
euētūque apuit. Pheniſſa:punica caie
ta ciuitas cāpaniæ ad mare adhuc retīet
nomē. Leſtrigonios receſſus: ſinus for
mionos:quoniā leſtrigōes tenuerūt for
mias oppidū. Infestis:inimicis libycis.
Ad limina nota.i.ad capreas:ubi pthe
us habitabat ut fingit poeta ad imitatio
nē Virgilii canētis Ariſteū ductū a mſe
ad protheū qui tūc patriā pallenē īthe
ſalia reuiſerat. Teleboi regna:capreaꝝ
inſula non pcul a neapoli ubi regnauit
thelebous. Vir.ait Theleboū capreas cū
regna teneret inſula capreaꝝ tyberii ſe-
ceſſu celebrata ē Taphius: & thelebous
frater fuerunt & reges apud theleboas ī
ſulas & taphias:quæ ſunt inter ætoliā &
Achaiā:q non contenti paterno regno ī
ter ſe pugnarunt ea lege: ut uictor rgna
ret. Taphius uicit:thelebous capreas na
uigauit illicque ſedē poſuit:ideo capre
as rgna theleboi appellat. Pumiceæ ſe
des:antra ex pumice. Abrupto:magno
& præcipiti. Sat gnarus:ſciēs:cui oppo
nitur ignarus. Formas: protheus tranſ
mutabat ſe in uarias formas. In hoc fig
mento imitaſ poeta Vir. in georgicis &
homerum ī odyſſea. Mutatus mēbra:
ideſt cū mutaſſet ſe in leonem: hæc ē lo
quutio frequēs apud ſylliū ſupra muta
tus tela ſycheus. Dicite ait:uerba pthei
ad nymphas. Cymothos: nympha. nā
cyma dicitur unda inde cymothos quo-
niam maris nymphæ nil aliud ſunt niſi
ūdæ. Noſti noſtros:uerba cymodoces
ad protheum Menelaus apud homerū
li.iiii.odyſſeæ ſic protheum alloquitur
Noſti ſenex cur hæc diſſimulas. Migrā
tur:tranſferuntur regna ad carthaginē
ſes rheteia romana. Sarranus:punicus
athlas ē in finibus mauritaniæ calpe aut
ī finibus hiſpaniæ de quibus dictum ē.
Extrema:in ultima parte terrarū ad oc
caſum poſita. Ambiguus: perplexus &
ambagibus uera inuoluens. Laomedō
teus:narrat protheus iudicium paridis ī
ida ſylua troiana quod cauſa fuit ruinæ
ilii:& bellorum quibus romani ab ænea
originem habentes uexati ſunt urgente
iunone. Paſtor:paris qui fuit paſtor in
ida troiana. eſt enim alia ida in creta in
ſula. Errantes:paſcentes. Arguta can
na: ſonora fiſtula harūdinea & paſtora
li. Sacræ:diuinæ. Lentus: ocioſus.
Niueos olores:qm olores trahebāt cur
rū ueneris. Coritus pharetra & ſagit
tæ. Eſt alius.ſ.cupido qm plures erāt.
Comebat:ornabat. Roſeo:pulchro.

UVA. BHSC. IyR_094

Testis certissima: uerba ueneris ad cupidines filios quos hortatur ut suam pietatem erga matrē ostē dāt. Inde cōmemorat oīa quæ illis tribuit ut si hoc neglexerīt ingrati atque īpii eē uideant: & possibili tatē ostendit dicēs illos etiā iouē cogere posse. petere qppe debemus possibilia: & quæ is prestare possit a quo aliqd cōtendimus. Quis credere saluis: mouet illos ad affectū cū hoc dicit, ne mrem reliqsse præter decor & pietatē uideant certantē & forma: cū ipsa sit dea pulchritudinis & gratiæ. Saluis: uentibus. Forma: pulchritudine totius corpis. Ore: uultu. Quid ultra iā supest rex: ex rei indignitate mouet filios. Indignū qppe erat ueneré formosissimā d' forma certare q̄si dicat qd mihi supest si uīcor in forma.

Omnia paruis: beneficia in filios colla ta uenus affert. Tela: amoris. s. Blan do ueneno: amor. Auus: Iuppiter pr̄ ueneris. Qui sancit: firmat. Cū uultis: qm̄ oīa subiiciunt amori. Vnde ouidius oīa uīcit amor. Cypron: qm̄ cyprus erat sacra ueneri: ubi illa primū īstituit lupanar. Palmas idumeas: uictoriā quæ p palmas significat: cuius ē magna copia i idumea regione iudeæ. Vir. primus idumeas referam tibi mantua palmas. Paphos: é urbs cypri ueneri sacra. iō canit: Vir. Ipsa paphum sublimis abit. Aligeris: cupidinibus alatis. Instat: instando dicit. Bellica uirgo: pallas quæ deposuerat egida. i. scutū in quo erat caput medusæ ut pulchrior & uenustior uideretur. Pacē: tranqlitatem cū ipsa sit dea belli: nunc ut mitis uideret pacē oculis non toruis sed tranqlis atque uenustis ostēdebat. Cōniscēs. i. significās pacē iucūdo motu oculor: cū prius toruo ob tutu bella minaret cōniuere est oculos mouet: & itē cōniscet. Luco predicto: nā conuenerat inter eas de loco. i. in ida phrygia. Iussis syluis: in syluas ut iusserat paris iudex. Iuno putabat se oīo iudiciū habitura cū eēt soror & cōiūx iouis: & tanto magis a pallade spreta excāduit. Phrygis: troiani paridis. Fastus: omnē paridis supbiā aī elationē & sniam q̄ ferret p iunone sine aliquo tīore cū maxīa ābitōe ut illā sibi deuiciret. Et idā: illud iudiciū qd' debebat eē in ida. putabat inqt se oīa cōmouere posse sua maiestate. Post frīs toros: cū eēt soror & cōiūx iouis. Traxerūt odorē: acceperunt odorē qui spirabat e sacro uertice ipsius ueneris. Vir. Diuinū uertice odorē spirauet pedes uestis d'fluxit ad imos. Nec iudex sedisse ualet: nō poterat resistere tāto splēdori & oculi caligabāt tāto splēdor uicti. lumē qppe maius offuscat minus. Metuit dubitasse uideri. i. statī iudiciū tulit paris uictus pulchritudīe ueneris: nec uolebat uideri d' prestātia formæ dubitasse: cū nulla esset iter illas cōpatio: quapp uictæ deæ cōmouerūt græcos ad excidiū troianū. Tū: post euersionē ilii. Itala tellure: ī latio. Vir. īferretque deos latio. Dū cete īnabūt pōto: uaticinat' ptheus īperiū romanū for ppetuū: sic Vir. His ego nec metas rer nec tpa pono. Impiū sine fine dedi. Cete pisces. ponit cete p oībus piscib. Indo litor: oriētali. i. dū orief & occidet sol. Nullæ metæ: nulli termini. At uos o natæ: uertit sermonē ad nymphas ptheus illisque pdicit cladē cānēsē: & huius belli euētū. Immobile filū: fatū īmutabile. Infaustas: īfelices & dānatas cruore futuro: quo unda inficiet: sasson est īsula īter epyrū & brunduſiū in mari adriaco in quod emittit aufidus in cuius ripis futura erat memorabilis clades. Tumidus: repletus sanguine ac cadaueribus.

A lloquitur natos testis certissima uestræ
E cce dies pietatis adest quis credere saluis
H oc ausit uobis? de forma atque ore: quid ultra:
I am supereſt: rerum certat uenus: omnia paruis
S i mea tela dedi blando medicata ueneno:
S i uester cælo ac terris qui fœdera sancit:
S tat supplex cum uultis auus uictoria nostra:
C ypron idumeas referat de pallade palmas.
E t iunone paphos centum mihi fumet in aris:
D umque hæc alligeris instat cytherea: sonabat
O mne nemus gradiente dea: iam bellica uirgo
E gide deposita: atque assuetum casside crinem
I nuoluit tum compta tamen: pacemque serenis
C onnisces oculis ibat: lucoque ferebat:
P ræ dicto sacræ uestigia concita plantæ.
P arte alia intrabat iussis saturnia siluis.
I udicium phrygis et fastus pastoris et idam
P ost fratris latura toros: postrema nitenti
A ffulsit uultu ridens uenus: omnia circa:
E t nemoras et penitus frondosis rupibus antra.
S pirantem sacro traxerunt uertice odorem:
N ec iudex sedisse ualet: fessique nitore
L uce cadunt oculi: metuit dubitasse uideri:
S ed uictæ feras bella deæ uexere per æquor
A tque excisa suo pariter cum iudice troia est:
T um pius æneas terris iactatus et undis:
D ardanios itala posuit tellure penates.
D um cete innabunt ponto: dum sydera cælo
L ucebunt: dum sol indo se littore tollet:
H ic regna et nullæ regnis per secula metæ.
A tuos o nate currit dum immobile filum:
A driaci fugite infaustas sassonis harenas
S anguineis tumidus ponto miscebitur undis.

UVA. BHSC. IyR_094

per carmia deū.i.carmia ſibyllina quæ monebāt cauēdū eē ab apulia & cāpis ætolis pollybius deſcri bēs pugnā cānenſē ait. Affectus.n.grauibus ac recētibus cladibus populus romanus nimium in futura uerebaſ.unuſqſque ītra ſe quæ futura ciuiū romanoꝝ fortuna eēt deleto ꝓfligatoque exercitu cogi tabat:quæ libri ſibyllini minabanſ ī ore oīum erāt. Cāpo:appulo:& diomedeo quē ſybilla dānaue rat,pſpiciēs cladē illā cānenſē. Etolæ ūbræ:diomedeæ illic.n.cōſedit diomedes. Teucris: romanis irūdis a troia ꝑæneā inimicū quondā diomedis cū quo ſingulari certamīe pugnauit. Mox:poſt pu gnā ad cānas ānibal cōtēdet ad urbē: cu ius portā aſta pcuſſit:& iaculū ītra mœ nia cōtorſit. Romuleos:romāos. Me taurus:fluuius ſecat appenninū & labiē nō ꝓcul ab urbino apud quē īterfectus fuit aſdrubal frater annibalis a claudio Nerone: & Liuio ſalinatore cōſulibus.

A ufidus:et rubros impellet ī equore fluctus.
D amnatoque deū quondam per carmina cāpo
E tolæ rurſus teucris pugnabitis umbræ.
P unica romuleos quatient mox ſpicula muros.
M ulta quoque aſdrubalis fulgebit ſtrage metaurus
H īc ille e furto genitus patruique piabit:
I dem uultor patriſque necem:tum littus eliſæ.
I mplebit flammis. auelletque itala penum.
V iſcera torrentem:et propriis ſuperabit in oris
H inc carthago armis hinc africa nomine cedet
H ic dabit ex ſeſe q tertia bella fatiget:
E t cinerem libyæ ferat in capitolia uictor.
Q uæ dum arcana deū uates euoluit ī antro:
I am monita et fabiū bellique equitūque magiſter
E xuerat mentem ac præceps tendebat ī hoſtem.
P aſceī:nec pœnus prauum ac nutrire fauorem:
D eerat:et ut paruo maiora ad prælia damno
E licere:dabat interdum ſimulātia terga:
N on aliter quā qui ſparſa per ſtagna profundi
E uocat eliquidis piſcē penetralibus eſca:
C ūque leuem ſumma uidit iam nare ſub unda:
D ucit ſinuato captiuū ad littora lino.
F ama furit uerſos hoſtis pœnumque ſalutē.
I nueniſſe fuga:liceat ſi uīcere finem.
P romitti cladum.ſed enim ditione carere
V irutē:et pœnas uincētibus eſſe repoſtas
C lauſurum iam caſtra ducem rurſuſque referri
V agina iuſſurū enſes:reddatur in armis
V t ratio purget miles cur uicerit hoſtem
H æc uulgus: nec non patrū ſaturnia mentes
I nuidiæ ſtimulo fodit:et popularibus auris

Illē:Scipio. Genitus furto:occulto cō cubitu iouis cū pōponia mīe Scipiōis q: poſtea cognomīatus ē africanus maior. Scipio natus ē ex pōponia & ioue muta to ī anguē & ī ꝑtu pōponia ꝑiit: quæ ſic filiū apud īferos alloqſ. Sola die cape rē medio cū forte petitos ad requiē ſom nos. Subitus mihi mēbra ligauit āplexus deīde ſubiūgit. Vidi crede iouē:nec me mutata fefellit forma dei q ꝑ ſq̄lentē cō uerſus ī anguē Ingēti traxit curuata uo lumina gyro. Sic ēt cōceptus ē Alexāder magnus. Patris & patrui. P. Cornelii Scipionis & gnei patrui q ī hiſpania oc cubuerūt. Implebit litus eliſæ:quoniā Scipio ī africā traiiciēs ſyphacē aſdruba lēque uicit incēſis caſtris q̄ erāt ex hab dinibus,iō ait īplebit flammis. Auellet pœnū:abſtrahet ānibalē ex italia & re uocabit in africā. Torrentē: adurentē uiſcera romanoꝝ & totius italiæ. Pro priis oris: libycis.nā uicit illū ad zamā magno prælio. Hinc:poſtea ob hāc uī ctoriā. Armis:nā uictis pœnis ex cōdi tionibus a Scipione aceptis naues icēſæ ſūt & arma depoſita ut ſuo loco habebi mus. Africa cedet nomīe: quoniā afri canus cognominabiē a deuicta africa.

Hic dabit ex ſeſe:de Scipione æmilia no ītelligit q fuit adoptatus ī familiam cornelioꝝ filius qppe ſupioris africanī ualitudīarius & ī becillis Scipionē filiū pauli æmilii adoptauit,unde ſcipio æmī lianus dictus eſt. hic tertio bello punico carthaginē deleuit: & africanus minor cognominatus eſt. Tertia bella: tertiū bellū punicū. Vates:protheus. Magi ſter:minutius oblitus erat mandatoꝝ fa bii. Paſcere nec penus: ideſt nō deerat annibal ad paſcendū nutriendūque fu roré prauū ipſius minutii q hēbat mili tū fauorē & plebis:q prauus erat:uolebat.n.pugnare iiuſſu dictatoris. Nō aliter:ānibalē ſimulata fu ga & pua iactura ſuoꝝ militū & īpedimētoꝝ eliciētē minutiū ad pugnā cōparat piſcatori q eſca piſces allicit & ſte iacto iuoluit trahitque ad litus. Liqdis penetralibꝰ:aqs. Sinuato:ſte ī ſinū ducto. Fama furit:diuulgabaſ fama rei bñ geſtæ a minutio q cū hoſte abſente Fa.manus cōſeruit. Sex milia hoſtiū ceſſa ſt:qnque romāoꝝ:nūtiatū ē tñ ut īqt Li.ī tā pari ꝑpe clade fama egregiæ uictoriæ cū uanioribꝰ Iris magī æqtū romā plata d'his rebus pſæpe & ī ſenatu & in cōtiōe actū ē. Tū.M.Metellus tribunus plebis ī fabiū inuectus rogationē de īperio æquando tulit. Furit:uulgaſ. Virtutē:ipſius minutii.

Ditōne:īperio ac poteſtate. Repoſtas:patas & irrogādas a Fabio cuius iniuſſu minutius pugnauerat.

Ducem:fabium cum ad exercitum redierit & iuſſurum gladios recondi ſuagina. Referri:recondi.

Saturnia:iuno quæ romanos dare peſſum uolebat. Popularibus auris:fauoribus populi ī minutiū.

UVA. BHSC. IyR_094

Pœno:annibali. Ne penderet:daret pœnas. Patria inconsulta:roma quæ temeritate quadam minutium fabio æquauerat. Partitus socias uires:prima & quarta legio minutio secunda:& tertia minutio euenerũt. Item eqtes pari numero socioꝝ & latini noĩs diuiserũt castris se quoque separe magister equitum uoluit quod annibali gaudio fiũt. Nam & liberam minutii temeritatem se suo modo captu rũ & solertiæ fabii dimidiũ uiriũ discessisse uidebat. Propiqs iugis:nã loca ædita fabius semp eligebat & tumulus qdã erat iter castra minutii & pœnoꝝ. Vecordia minuti.i. ipse ĩsanus minutius suos emissit ĩ hostẽ. Disiecto:sine aliq̃ cõsultatione apto. Perdẽdi: ut suos pderet. Pereũdi:ut ipse piret. Insubitũ: rẽ repẽtinã. Ausonius: minutius Romanus emisit ĩ hostẽ oĩs copias & idẽ fecit annibal. Dũ dictator abest:uerba annibalis hortãtis suos ad pugnã cũ magna laude fabii:quo præsente nil se posse annibal plane fatet. Sitũ:rubiginẽ. Dabit improbus inqt: loqtur filius dictatoris: q gaudebat minutiũ dare pœnas sui erroris. Suffragia cæca:ĩconsulta & temeraria populi suffragia:qbꝫ æquatũ erat illis a ĩperiũ. Nostros fasces:dignitatẽ & ĩperiũ. Insanæ tribus:quæ minutiũ fabio æq̃stis spectate hãc pugnam & ex stomacho loqt. Proh lubrica rostra: o leuis & ĩcõstans multitudo quæ ĩ foro uersaris. Viris uanis:leuissimis:& sine aliq̃ grauitate aut prudẽtia. Munera martis:officia belli regẽdi & ius æquũ in castris regẽdis. Imbelles:nullã ĩ armis peritiã habẽtes:& ẽ concessio p q̃dã stomachationẽ. Scisçant: iudicẽt & statuant scire é iudicare & decernere ũde legius apud Liuiũ populus sciuit:& plebiscita plebiscito minutius habuerat ĩperiũ fabio æq̃tũ:Vnde dicit apd Liuiũ restituens fabio dignitatẽ. plebiscitũ quo magis oneratus q̃ oneratus sũ tibi restituo & depono. Solẽ cõcedere nocti.i. iudicẽt fabiũ prem meũ tanq̃ solẽ cedet minutio q ẽ tanq̃ nox:qppe nullã hẽt prudentiã. Piabũt psoluent:& purgabunt hũc errorẽ magna calamitate. Sãguíe pœnoꝝ:respõdet fabius qui enaturæ atque boni uiri pscripto uiuẽs nũq̃ priæ succẽsendũ putauit. Liuius ait. Tũc Fabius prio clamore pauẽtiũ audito:deinde cõspecta pcul turbata acie ita ẽ inqt: nõ celerius q̃ timui deprehẽdit fortuna temeritatẽ. Fabio æq̃tus ĩperio annibalẽ & uirtute & fortũa supioré uidet:sed aliud iurgãdi succẽsendique tẽpus erit: nunc signa extra uallũ pferte uictoriã hosti extorqueamus cõfessionẽ erroris ciuibus relinq̃mus. Iuuenis o fili cæde hostis delẽ debes id qd cõtra priam dixisti. Tristia dicta:patriæ tristitiã afferẽtia. Patiar ne:locus ẽ ab honesto. nõ enĩ decebat fabiũ pati añ eius oculos deleri acies romanas. Nos æq̃isse mĩori: sẽsus ẽ si pmiserimus nr̃os pire hoc qd romãi ĩprudẽter egerĩt purgabiť nr̃a culpa. ergo melius est succurrere nostris ppe oppressis: ut iure de populi romani ĩcõstãtia & temeritate quæri possimus:

T unc indigna fide censent optandaque pœno
Q ue mox haud paruo luerẽt damnata pido
D iuiditur miles:fabioque equitumque magistro:
I mperia equantur. penitus cernebat et exps
I rarum senior magnas ne penderet alti
E rroris pœnas patria inconsulta timebat:
A c tum multa putans secum ut remeauit ab urbe
P artitus socias uires:uicina propinquis
S igna iugis locat:et specula sublimis ab alta
N on romana minus seruat q̃ punica castra.
N ec mora disiecto minuti uecordia uallo
P erdendi simul et pereundi ardebat amore:
Q uem postq̃ rapidum uidit procedere castris.
H inc libys hinc fabius simul accendere sagacis:
I n subitum curas propere capere arma maniplis
E dicit:nulloque tenet munimine turmas.
A usonius torquet totas in prælia uires:
P œnorum ductor:propellitque agmina uoce
D um dictator abest rape miles tempora pugnæ:
N on sperata diu plano certamina campo
O ffert ecce deus:quoniam data copia longum
D etergete situm ferro:multoque cruore:
E xatiate uiri plenos rubiginis enses.
A tque ea cuntator pensabat ab aggere ualli:
R erlustrans campos oculis tantoque periclo
D iscere quis nam esset fabius te roma dolebat.
C ui natus iuncta arma ferens dabit improbus inqt:
Q uas dignum penas:qui per suffragia cæca.
I nuasit nostros hæc ad discrimina fasces:
I nsanæ spectate tribus proh lubrica rostra
E t uanis fora læta uiris nunc munera martis
E quent imperio:et solem concedere nocti
S iscant imbelles magnas mercede piabunt
E rroris rabiem:et nostrum uiolasse parentem.
T um senior quatiens hastã lachrymisque cohortis
S anguine pœnorum iuuenis tam tristia dicta
S unt abolenda tibi:patiar ne ante ora manusque
C iuem deleri nostras? aut uincere penum
M e spectante sinam? nos æquauisse minori.

UVA. BHSC. IyR_094

Talia corda:ea dē ſnīa quæ tibi ē:nolle.ſ. opē ferī. Succēſeī nefas pīæ: uerba digna Fabio ſalutis patriæ ſtudioſo:quā etiā rūoribus de ſe malis ſēper præpoſuit.patria enī oīum caritates complectī cui etiā uitā debēus:& nullo modo ſuccēſendū eſſe patriæ oſtendit exēplo Camilli:q poſt captos ue hiosa.L.Apuleio accuſatus fuit tribuno.pl.q apud eū eēnt portæ æneæ:q̄s tacuiſſet: cū prædæ bel/ licæ rationē redderet pīrbus:& q decimā partē mittendā apollini delphico cēſuiſſet:unde dānatus ardeā ī exiliū miſſus ē.Inde poſtea romāis in capitolio obſeſſis reuocatus patriā aſſeruit: fugatis: tru cidatiſque gallis ſenonibus. Fœdior: turpior:& magis uituperāda: quoniam patriæ oīa debēus pro q̄ uir bonus nū q̄ dubitauit occūbere:ſi illi ſit ꝓfuturus.

Lare:domo. Extorris:extra terram ꝓpriā:ideſt Romā ſitus. Curru: triū/ pho:quē egit de gallis. Dānata: in exi liū acta. Viro:Camillo. Pacata: ſine ira.i.ſi fuiſſet iratus patriæ ob dedecus acceptū Roma penitus corruiſſet. Iras meas:q̄s ego habeī deberē q ſū læſus. Claſſica tubæ:iā inqt conſertæ erāt aci es:& māus. Poſtes:ianuas caſtroꝝ. Nō grauiore mouēt:Fabiū magno īpetu in plana decurrētē:ut Minutiū e faucibus hoſtiū eripet: compat uētis q ſæuo fla/ tu in diuerſos fluctus mare diſtrahūt. Odryſius:threicius: nā odryſæ ſī popu li Thraciæ. Pollens:potēs. Aequor: ūdas. Haud ꝓrſus:ſēſus ē:Fabius non eēt aſſecutus maiorē laudē deuicta car/ thagine:q̄ adeptus ē prælio quo minu/ tianos milites liberauit: nā Annibalem metū:irā:inuidiā:& fortunā uno præ/ lio uicit:& eſt magna laus Fabii. Iniu/ ria:q̄ romāi affecerāt Fabiū ob īuidiā. igiī hæc iniuria cā fuit ut Fabius aī ſui magnitudinē oſtēderet:quæ īiuriæ illa tæ n memīt: ꝓniorque ē ad ignoſcēdū: q̄ ulciſcendū: ſi magnaīus fueris: inqt Sene.Nū q̄ iudicabis tibi contūeliā fieri ab īimico:dices: non nocuit mihi:ſed a nimū nocēdi hūit: & cū illū ī poteſtate tua uideris:uīdictā putabis uīdicare po tuiſſe.Scito enī honeſtum & magnū ge nus uīdictæ eē ignoſceī. Decoris:hono ris:& gloriæ. Metus: quoniā nō timu/ it irruere ī hoſtes. Iræ:quoniā depoſī/ ta ira:ī Minutiū hoſtes repreſſit: & ſic uicit īuidiā aliorū in ſe:famā ēt & rūo/ res de ſe ī alios.dicebāt enī īuidi Fabiū ſētire cū annibale:uicit ēt fortunā:quo niā Fabio ruēti ad pugnā:aut cūctāti ni hil nocere potuit. Pœnus ab excelſo: Annibal uiſo Fabio ruente ad pugnā ti muit:cecinitque receptui profeſſus mi nutium quidē ſe uiciſſe: ſed a Fabio ſe eſſe ſuperatū. Orbe:corona militum. clauſerat minutiū & ſuos. Hauſturus: conſūpturus. Dardāius du.minutius.

Iā ſtyga:īferos apd quos ē ſtyx palus: iā inqt minutius mēte mortuus erat:& eū pudebat opem Fabii implorare:quē læſerat. Mente: animo ſuo:iam enīm deſperauerat de uita. Gemino cornu: alis utrinque locatis. Vlteriore coro na: ideſt circunuallauit acies hoſtiles: quæ minutianos milites clauſerant:

SOluetur culpa ſi ſint mihi talia corda.
IAnque hoc ne dubites longeui nate parentis
Accipe:et æterno fixum ſub pectore ſerua.
SUccenſere nefas patriæ:nec fœdior ulla
CUlpa ſub extremas fertur mortalibus umbras
SIc docuere ſenes:quantus:qualiſque fuiſti
CUm pulſus lare:et extorris capitolia curru
INtrares exul tibi corpora cæſa camille
DAmnata quot ſunt dextra pacata fuiſſent.
NIconſulta uiro menſque impenetrabilis iræ.
MUtaſſentque ſolum ſceptris æneia regna.
NUllaque nunc ſtares terrarum uertice roma.
POne iras o nate meas:ſotia arma feramus.
ACceleremus opem ianque intermixta ſonabant
CLaſſica:procurſuſque uiros colliſerat acer
PRimus clauſtra manu portæ dictator et altos
DIſiecit poſtes:rupitque in prælia curſum.
NOn grauiore mouent uenti certamina mole.
OAdryſius boreas:et ſyrtim tollere pollens
DAfricus obnixi cum bella furentia torquēt.
DIſtraxere fretum:ac diuerſa ad littora uoluūt
ANequor quiſque ſuum ſequitur ſtridente procella
NUnc huc:nunc illuc raptim mare et intonat ūdis.
HAud prorſus dāt ullus honos:telluſque ſubacta
PHœnicum:et carthago ruens iniuria quātum
ORta ex inuidia decoris tulit:omnia nanque
DUra ſimul deuicta uiro metus annibal iræ
INuidia atque una fama:et fortuna ſubactæ.
PŒnus ab excelſo rapidos decurrere uallo
VIdit tremuere iræ:ceciditque repēte
CUm gemitu ſpes haud dubiæ præſumpta ruinæ.
QUippe aciem denſo circūuallauerat orbe.
HAuſturus clauſos coniectis undique telis.
ATque hic dardanius paruo certamine ductor.
IAm ſtyga et æternas intrarat mente tenebras.
NAm fabiū:auxiliumque uiri ſperare pudebat.
CUm ſenior gemino complexus prælia cornu
VIteriore ligat pœnorum terga corona.

UVA. BHSC. IyR_094

Claudentis:hostis. Extima: ultimas acies:idest ipsos extremos clausit: ab extra fit exterior:inde extimus:idest ultimus qui est extra. clausit igitur hostes ab extra qui iam erāt medii inter minutianos milites:& fabianos. Tirynthius:hercules Fabio iam seni uires & animum augebat. Ingerit: iacit in hostē: tanq̄ in flore ætatis. Nubibus: multitudine. Qualis post iuuenē: Fabium iuuenili uigore hostes lacessētem comparat Nestori in secunda ætate. Nestor filius Nelei fuit ex Clori filia Amphionis thebani. In prima ætate agrum eleum iuasit: ut ipse narrat Patroclo apud Homerum. In media ætate bellum gessit cum centauris. In tertia profectus est ad bellum troianum: trecētos annos uixit Nestor: si Ouidio credimus. Post iuuenem: post primam ætatem. Inde ruens thuryn: describit poeta quos Fabius interfecit. Conferre manus: ausum pugnare cum Fabio. Decus insigne: quoniam appetiit Fabium cuspide quod erat illi magnū decus. Aeris stridore: sono tubæ. Cornus: hasta ex corno arbore. Hic: tunc bibulus cupiens uitare saxum resupinus cecidit: & ferę quod ex uulnere occisi extabat: eius lateri ifixū ē: & sic piit. Sociū: sociorum

Laxata: aperta. Morsus: coniunctionem: & nexus ubi ligatur lorica cum ipsis fibulis. Adegit: immisit: impulit. Heu sortem necis: exclamat poeta ī tali sorte necis. Niger sonus: mors.

Et mō claudentes: aciē nunc extima cingens:
Clausos ipse tenet: maiorem surgere in arma:
Maioremque dedit cerni tirynthius alte
Scintillant cristæ: et mirum uelocibus ingēs
Per subitum membris uenit uigor: ingerit hastas:
Aduersumque premit telorum nubibus hostem.
Qualis post iuuenē nondum subeunte senecta
Rector erat pylius bellis ætate secūda.
Inde ruens thurin::et buten: et marin: et arsen:
Datloeto: fisumque manus conferre maleon:
Cui decus insigne: et quæsitum cuspide nomē.
Tum garadū largūque comæ consternit adherbē
Et geminas acies superantem uertice tylin
Qui summas alto prensabat in aggere pinnas.
Eminus hos: gladio sapharū: gladioque monesū.
Et morinū pugnas æris stridore cientem
Exteriore gena sedit cui lœtifer ictus.
Perque tubam fixæ decurrens uulnere malæ.
Extremo fluxit propulsus murmure sanguis.
Proximus huic iaculo nasomonius occidit idmō.
Hanque super tepido lapsantē sāguine et ægra
Lubrica nitentem: ne quicquā euadere planta
Impacto prosternit equo: trepideque leuantē
Membra afflicta solo: pressa uiolentius hasta
Implicuit terræ: telumque in cæde reliquit.
Hæret humi cornus motu tremefacta iacentis
Et campis seruat mandatum affixa cadauer.
Nec non exemplo laudis furiata iuuentus
Sylla ruunt: crassusque simul iūctusque metello
Fannius ac melior dextræ torquatur inibant
Spectati fabio: miser hic uestigia retro
Dum rapit: et molem subducto corpore uitat
Intorti bibulus saxi: atque in terga refertur:
Strage superlapsus sotium qua fibula morsus.
Loricæ crebro laxata resoluerat ictu
Accepit lateri: penituque in uiscera adegit.
Extabat fixo quod forte cadauere ferrum
Heu sortem necis euasit garamantica tela
Armaridumque māus: ut inerti cuspide fusus
Occideret telo non in sua uulnera misso.
Voluitur exanimis: turpatque decora iuuenta
Ora nouus pallor: membris dimissa solutis
Arma fluunt: erratque niger per lumina somnus:

UVA. BHSC. IyR_094

Venerat ad bellũ: canit poeta uẽisse ex Sidone urbe phœniciæ Cleadã in auxiliũ annibalis: quem Brutus interemit. Nepotũ: carthaginensiũ oriũdis ex phœnicia. Ala eoa: militibus quos duxerat ex phœnicia: quæ ẽ ad orientẽ. Tumidus: superbiẽs. Gens cadmi. Cadmus fuit filius Agenoris regis phœniciæ: ad quẽ hic Cleadas suos natales & stemma referebat. Fulua: aurea. Valis: ubi oceani: cleadã auro: purpura: & gẽmis conspicuũ compat lucifero: qui ẽ stella ueneris: hanc comparationem ab Homero accepit qui in Iliade in hanc sentẽtiã de Lucifero sic ait: Qualis phosphorus nouo ortu fulgẽs olympũ ascẽdit: & Veneri placet. Renouatus: nã uidentur resumere uires & splendorẽ stellæ: cũ tendunt ad oceanũ: fictio tamẽ ẽ poetica. tantũdem. n. distant ab aqs cũ occidũt: & cũ oriuntur: & cũ sunt in medio cœlo maioribus astris. idest certat suo splẽdore cũ sole & luna. Agenoreis ahenis: uasis tyriis: & colore: nã in tyro purpura tingebatur. Tyria purpura inquit Strabo optĩa oĩum perhibetur: ac piscatio ipsa proxĩa ẽ: & cætera omnia quæ ad inficiẽdas uestes pertinent: abunde hẽt. & quæque maxima huiusmodi officinarũ multitudo urbẽ reddũt paulo grauiorẽ: tam̃ ob hãc uirtutẽ locupletior efficitur. & tyrii a regibus & romanis libertate donati sunt. Micabat: fulgebat. Tã clarũ nomẽ: quoniã cleadas significat gloriosũ. Ludificatus: cũ elusisset. Per terga. i. emisit sagittam Cleadas post terga sua quæ Castam Bruti armigerũ interemit. Achemenio ritu: parthico. parthi enĩ fugientes post terga emittũt sagittas: quoniã ut Trogus scribit diu in pugna stare nequeũt. alibi canit Syllius Pennaque citatior ibat: Quæ redit ĩ pugnas fugiẽtis harũdine parthi. Achemenii dicuntur parthi ab Achemene rege & Achemenide: atque magi q̃ honestum quoddã uiuendi genus sectabantur nationes parthorũ erãt auctore Strabone.

Detrectãs: uitans: fugiẽs. Nec dãnata: non fuit irrita: sed ictũ intulit. Hæsit: fixa est. Subrecta: sursum erecta ad palatũ. Vuẽti: hũido. Ausũ multa uirũ: Cleadẽ ausũ appetere Brutũ sagitta. Nodo: amẽto. Sũmũ: sũmã ꝑtem pectoris. i. ꝓpe guttur inter monile: & pectus. Laxa: larga. Trãsmittit: ꝑforat. Intẽto cornu: arcu parato: ad excutiendã sagittã. Vda: ꝑfusa sanguine. Non tã tristi: tã aduerso & ĩfœlici.

Phœbei: soractis: nã soracte ut dictũ ẽ apollini dicatum erat: cuius sacerdotes nudis pedibus ꝑ prunas ĩpũe ãbulabãt

Honor: hoc dicit ꝓpter nom̃: nã charmelus significat pugnacẽ. Bragada: nom̃ uiri ẽ đductũ a flu. Iubæ po. mauroꝝ: nã Iuba ptolemei pr̃ prius utrique mauritãiæ ĩpauit. Eidẽ: ab eodẽ charmelo. Zeuxis: q̃ erat filius phalãti. Stirps ĩpa. q̃ erat turbulẽtissĩus. Amyclei pha. lacedæmonii: nã traiecerat in aphricã cũ Xantip. ĩ. i. bel. pu. & alludit ad illũ phalã. quo duce lacedæmõii ampliauerũt tarẽtũ. Vñ Hora. ĩ carmĩbus:

V enerat ad bellum tyria sidone nepotum.
E xcitus prece: et auxilio sotia arma ferebat
E oa tumidus faretrati militis ala
G ens cadmi cleadas fulua cui plurima passim
C asside et aurato fulgebat gemma monili:
Q ualis ubi oceani renouatus lucifer unda
L audatur ueneri: et certat maioribus astris:
O stro ipse ac sonipes: ostro totũque per agmen
P urpura agenoreis saturata micabat ahenis.
H ic auidum pugnæ: et tam clarũ excindere nomẽ
B rutum exoptantem uariæ nunc læuus in orbẽ
N unc dexter leuibus flexo per deuia gyris
L udificatus equo uolucrem per terga sagittã.
F undit achemenio detrectãs prælia ritu.
N ec damnata manus medio: sed flebile mento
A rmigeri casce penetrabilis hæsit harundo
O bliquumque secãs subrecta cuspide uulnus
V uenti ferrum admouit tepefacta palato:
A t brutus diro casu turbatus amici:
A usum multa uirũ: et spargẽtẽ in uulnera sæuos.
F raude fuge calamos: iã nullis cursibus instat
P rendere cornipedis: sed totam pectoris iram
M andat atrox hastæ: telumque uolatile nodo
E xcutit: et summũ qua laxa monilia crebro
N udabant cursu: transmittit cuspide pectus:
L abitur intento cornu transfixus et una
A rcum læua cadens dimisit dextra sagittam.
A t non tam tristi sortitus prælia marte
P hœbei soractis honor charmelus agebat
S anguine quippe suo iã bragada tinxerat ensem
D ux rectorque iubæ populi iam fusus eidem.
Z euxis amyclei stirps impacata phalanti.
Q uem tulerat mater claro phœnissa laconi.
T alia dum metuit: nec pugnæ fisus in hoste
T am rapido: nec deinde fugã suadẽte pauore
P er dumos miser et uicina cacumina quercus.
R epserat: atque alta sese occultabat in umbra.
N ampsicus insistens tremulis sub pondere ramis:

Et r̃gnata petã lacõi iura phalãto. Mr̃ phœ. carthaginẽsis. Lacõi: phalãto: q̃ carthaginẽsẽ duxerat uxorẽ ut supra ẽt cecinit đ xãtip. & barce sidõia. Talia: q̃lia passi fuerãt braga. & zeuxis. In ho. char.

UVA. BHSC. IyR_094

Hunc:nampſicū interemit haſta qui repſerat in quercū. Vt q uiſcatos:Charmelū haſta deiiciē. tem nampſicū comparat aucupi deiiciēti uolucrē uiſcata canna. Subtracta meta:ſuperato iā ſpatio inter auē & haundinē:tūc ſubtrahit meta cū ad illam peruenit:& ſubtrahit meta inter auē & harū dinem:cū harundo uiſcata auē attingit:& ipſā deiicit uiſco irretitā. Calamo ſurgēte: nūc declarat ſe.i.harundine attollente ſeſe uerſus auē erigente mānu aucupis:ut auis improuida tangat. Palātes: fugiētes. Terrificus:incutiēs terrorē mole ſua horrēda:& nigro colore. Fului:cornipedis equi nigri. Concolor:eiuſdē coloris qppe oīa erant nigra. Arte nouæ formidīs: hoc qppe ad hoſtiū formidinē excogitauit.

Liuentia:nigra. Aequabat:in colōr: quoniā currus erat uiger: & pēnæ in galea nigræ erāt. Ater amictus:pulla ueſtis. Ceu quondā æternæ: maurum nigrū:nigroque curru uectū compat Plutoni qui rapuit proſerpinā ex Ēnna ſicula. Aeternæ noctis:iferos ubi eſt æterna caligo. Stygia caligīe:inferna:& nigra:talis quippe color diis īferis dicatus ē.ūde in alicuius morte pullam ueſtem induimus. At cato.M.Cato q poſtea cenſorius cognoīatus ē Tuſculanus fuit:& priuſq ad rēpu. atque militiam ſe conferret in agro pīno circa ſabinos uixit: priſcus uocabat:poſtea Cato appellatus ē:Mā romani eū in quo multa rū rex uſus & experiētia eēt Catonē uocabant:hic fuit q̄ſi uiua imago uirtutū & optimus orator: optimus agricola:optimus ſenator:ſcripſit etiā origines: & principiū nobilitatis:& famæ gēti portiæ dedit:ab hoc uticēſis Cato habuit originem:ſeriē generis lege apud Gellium. Circeo dorſo:tuſculāo colle: qm̄ Tuſculū oppidum non longe ab urbe condidit.Telegonus filius Vlyxis & circes & nepos Laertis patris Vlyxis:Propertius de Tuſculo loquens dicit: & eei mœnia Telegoni. Nepoti: Telegono.

Turbata fronte: quoniam turbati erant omnes latini horrendo aſpectu ipſius mauri. Ferrata calce: calcaribus.

Alipedem currum:uelocem. Cato ex equo deſiliēs ſaltu currum mauri aſcēdit:& ipſum a tergo occupatum interemit:& caput abſciſſum haſta circuntulit. Volanti:mauro celeriter currenti:& ſtatim maurus amiſit lora & ſtimulum:quo equos impellebat. Ferrum: enſem Fabii ſuper caput ſuum timuit maurus. Ora:cupit:abſcidit. Ductorem:Minutium. Fœda:quæ non decebant romanum imperatorem. Genis:per genas ipſius Fabii dolentis uicē Minutii. Hanc labem:hoc dedecus:& īfamiam qua nos Annibal affecit: cum noſtris agellis pepercit:ut nos in ſuſpitionem populi traheret. Ob mitia facta:ironice loquitur:quoniam annibal non tanquam mitis pepercit agris Fabii:ſed ut illū faceret ſuſpectū romāis.

H unc longa multa orātem charmelus et altos
M utātem ſaltu ramos: tranſuerberat haſta.
V t qui uiſcatos populatur arundine lucos
D um nemoris celſi procera cacumina ſenſim
S ubtracta certat tacitus contigere meta
S ublimem calamo ſequitur creſcēte uolucrem
E ffudit uitam:atque alte manāte cruore
M embra pependerūt curuato exanguia ramo.
I anque in palantes ac uerſos terga feroces
P ugnabant itali ſubitus cum mole pauēda
T errificus nigris prorumpit maurus in armis:
N igra uiro membra:et fului iuga celſa trahebant.
C ornipedes:totuſque nouæ formidinis arte
C oncolor æquabat liuentia currus equorum
T erga:nec erectis ſimiles imponēr criſtis
C eſſarat pennas: aterque tegebat amictus.
C eu quōdam æternæ regnator noctis ad imos.
C um fugeret thalamos:ennea uirgine rapta
E git nigrantem ſtygia caligine currum.
A t cato tum prima ſparſus lanugine malas
Q uod pepere decus circeo thuſcula dorſo
M œnia laerte quondam regnata nepoti
Q uanquā tardatos turbata fronte latinos.
C ollegiſſe gradum uidet:imperterritus ipſe
F errata calce:atque effuſa largus habena
C untantem impellebat equum:negat obuius ire
E t trepidat caſſa ſonipes exterritus umbra
T um celer in pugnam dorſo delatus ab alto
A lipedem planta currum premit atque uolāti
A ſſilit a tergo: cecidere et lora repēte
E t ſtimuli ferrumque ſuper ceruice tremiſcens
P alluit infœlix ſubducto ſanguine maurus
O ra rapit gladio:præfixaque cuſpide portat.
A t ſæuo mauorte ferox perrumpit anhelum.
D ictator cum cæde globū miſerabile uiſu.
V ulneribus feſſum:ac multo labēte cruore
D uctorem cernit ſuprema ac fœda precantem
M anauere genis lachrymæ clypeoque pauentem
P rotegit:et natum ſtimulās fortiſſime labem
H anc pellamus ait pœnoque ob mitia facta

UVA. BHSC. IyR_094

Arte paterna.i.obire ꝑclara.& gaudens uerbis:qbus eũ Fabius accenderat. Pœnũ:pœnoꝝ. Relaxat:aperit uiã ad Minutiũ. Sidonius ductor:donec Annibal cessit: q iã Minutiũ habebat sub ictu. Aequore:cãpo. Ceu stimulante fame:Annibalẽ cedentẽ:deserentẽque Minutiũ iam ꝑpe captum cõparat Lupo q superueniẽte pastore agno reiecto a faucibus fugit iam sibi ipi timẽs. Martius:martidicatus. Auerso:nõ aspiciẽte. Fœtũ:agnũ. Spirantẽ:adhuc uiuã. Aeger:mœstus ob amissam ꝑdã. Stygiæ tenebræ.i.ipe timor mortis:quo afficiebaꝫ Minutius circũuallatus a pœnis:q illas tenebras effundebãt:cũ eẽnt tãq tẽpestas: q tenebras inducit. Torpebãt:ipsi minutiani milites ꝑpter periculum: q euasẽrãt:& insperatũ bonũ adepti:torpentes habebãt manus:quasi attoniti tali euentu:quẽ nõ meruerãt. Aegra:quasi alienata ꝑpter ꝑsentẽ lætitiã. Natabat:sibi ipi nõ cõstabat.& ita agitabaꝫ:ut is q natat. Vñ oculi dicũt natare in morte: qm̃ cõniuẽt.lubryci sunt:& reuoluũtur natura faciẽte ultimũ conatũ. Vt qui collapsa:minutiãos milites a morte receptos cõparat his q aliq ruina oppressi tãdẽ emersẽrt. Eruta:extracta. Nox atra:illa obscuritas. Cõniuẽt:cõcutiũt oculoꝝ palpebras. Quis:qbus. Tũ q partitis:Minutius cũ ad castra rediisset cõuocatis militibus oronẽ habuit:illosque hortatus est:ut Fabio parerent hõi prudẽtissimo castra cũ Fabio iũgamus dixit:ad ꝓtoriũ eius signa feramus: ubi ego parentem appellauero q beneficio eius erga nos:ac maiestate dignũ é. uos milites eos:quoꝝ uos mõ arma dexteræque texerunt patronos salutabitis: &si nihil aliud gratoꝝ certe aioꝝ nobis gloriã dies hæc dederit:inde ꝑfectus ad castra dictatoris his uerbis usus: parẽtibꝰ meis dictator uitã tm̃ debeo tibi cũ meam salutẽ:tũ omniũ hominũ: & q tibi mihique & exercitui cõseruato:ac cõseruatori sit fœlix sub impio auspicioque tuo redeo.& signa hæc legiõesque restituo. Partitis mãiplis:diuiso exercitu. Sãcte ait o gẽitor:uerba Minutii ad Fabiũ. Reuocati:mei.quẽ a mo te reuocasti. Sit fas uera queri: modestissime loqr̃:fateturque ingenue se nõ meruisse Fabio æqrí: q solus milites regere ac gubernare callebat. Hoc mũere:tali ĩperio. Aeternas umbras:mortẽ. Hic ꝑria é:magna laus Fabii: ĩ cuius hũeris ꝑria rcũbebat. Tuque dolos:uertit sermonẽ ad Annibalẽ. Mũera lyei:uina:.i.nõ licuit alicui tãgere panẽ aut uinũ priusq fabio eẽt litatũ. In mẽsam:ĩ papyriõ iure inqt ꝓtextatus apd Macro. euidẽter relatũ ẽ a re uicẽ ꝑstare posse mẽsam dicatã: ut ĩ tẽplo inqt Iunõis populoniæ augusta mẽsa ẽ libauit ẽt inqt Dido in mẽsa triclinari: qa nõ erat religiosa: sed usurpata libatio. & iõ sola regina libauit:ĩ cuius psona nulla erat obseruationis necessitas. & multa ad usurpãdũ in ptãte pmissio:iõ Syllius Virg. imitatus canit Ninutiũ Fabio ĩ mẽsam libasse sacrum honorem.

Quod nullos nostris ignis dispersẽrit agris.
Dignum expendamus precium: tunc arte paterna
Ac stimulus gaudens iuuenis circundata pœnum
Agmina deturbat gladio:campumque relaxat.
Donec sidonius decederet æquore ductor.
Ceu stimulante fame rapuit cum martius agnum
Uerso pastore lupus:fretumque trementem
Re tenet præsso:tum si uestigia cursu.
Uditis celeret balatibus obuia pastor.
Iam sibimet metuens spirantem dentibus imis.
Riectat prædam:et uacuo fugit egere hiatu
Tum demum terris:quas circunfuderat atra
Tempestas:stygiæ tandem fugere tenebræ
Torpebant dextra:et sese meruisse negabant
Seruari:subitisque bonis mens ægra natabat.
Vt qui collapsa præssi iacuere ruina
Ruta cum subito membra:et nox atra recessit
Conuenient:solemque pauent agnoscere uisu.
Quis actis senior munerato milite lætus.
Collibus:et tuto repetebat in aggere castra.
Ecce autem e media iam morte renata iuuentus
Clamorem tollens ad sydera:et ordine longo
Ibat ouans:fabiumque decus:fabiumque salutẽ.
Certatum:et magna memorabat uoce parentem.
Tum qui partitis discesserat ante maniplis:
Ancte ait o genitor reuocati ad lucis honorem
Si fas uera queri:cur nobis castra:uirosque
Diuidere est licitum: patiens cur arma dedisti:
Quæ solus rexisse uales:hoc munere lapsi
Aeternas multo cum sanguine uidimus umbras.
Tius huc aquilas:seruataque signa referte.
Hic patria est:murique urbis stant pectore in uno.
Uque dolos pœnæ:atque æstus tandẽ exue notos.
Um solo tibi iam fabio sunt bella gerenda.
Hæc ubi dicta dedit:mille hinc uenerabile uisu
Cespite de uiridi surgunt properantius aræ.
Nec prius aut epulas:aut munera grata lyei
Fas cuiquam tetigisse fuit:quam multa precatus.
In mensam fabio sacrum libauit honorem.

UVA. BHSC. IyR_094

Rimus agenoridū cedētia terga uidere: Creati sunt noui cōsules: Paulus Aemilius: & M. Terentius Varro rei militaris penitus ignarus: sed aura populari uir temerarius. & lingua uenali ad cōsulatū ī medio rerū discrimine deuenit: ut eius furor cānas uicū apuliæ noua clade insigniret. Habitus ē militū delectus p omnē Italiā. & ēt insulas Italiæ adiacētes. Tā tis agminibus coactis, pdigia multa fue rūt: qbus futura clades, ptendebat: sed Varronis uesania cœlestes monitus ne glexit: eoque aīo ī hostem cōtēdit: ac sī oīa signa fausta fuissent. nactus oportu nitatē poeta narrat aduētū Annæ soro ris Didonis ī Italiā. Terga agenoridū: pœnos: q a phœnicibus ducūt originē ubi regnauit cadmus. Aeneadis: roma nis. Fata uiri: mortē Fabii: quo spiran te dicebat annibal se frustra romanum sperare sanguinē. Auxiliū parcarū: ut parcæ abrūpāt uitā Fabii. Spirāte: ui uēte. Lētando: differēdo: & pducēdo bella: quæ prius fauebant: qm uictorias tres habuerat Annibal. Quin ēt: hoc e rat aliḋ malū annibalis q galli domos iam cū nō eēt copia pugnæ. repetere co gitabāt. Fluxī ingenio: natura instabi les & leues. Sed prima. i. primo tm im petu & furore pstātes: ide deficiūt & fu giūt tanq fœminæ. Vaniloquiū: uen tosum & iactabūdum. Respectare: re spectabāt. Siti: positi ī ipis armis & ar mati: paratique ad pugnā. Hebescere: pigras fieri. & nihil facere. His sup: ul tra hæc. Internæ labes: domesticū ma lū. & gentile odiū Hānonis. Vulnus: doloré: quē habebat cū pugnādi copia nō eēt. Leuis cōtrarius conatibus Anni balis: erat. n. princeps alterius factiōis. Pres carthaginēses senatores. Extrēa: ultimam calamitatē. & pericula. Præ scia cānarū: luno tanq numē poterat p scire calamitatē: quā romani ad cannas passuri erāt. Vñ aīo elata euocauit An nā e numico flu. ut Annibalē moneret eundē eē ī apuliā: ubi romanos memo rabili clade afficeret. Elata: supbiens ob ea q futura erāt. Stagnis laurētibo: numico flu. in quo latuit fugiēs noctu domū æneæ monitu didonis sororis p nocturnā quietē. Vñ dicit apud Oui. in fastis: Amne perēne latens anna perēna uocor. Sāguīe cognato iuuenis: uerba Iunonis ad annā: quā mouet ad affectū argués ab honesto. & ē imitatio Virgi. apud quē luno euocat e stagnis iuturnā sororē turni: quam monuit ut fratrem morti eriperet. A nostro belo: ad quē annibal suā referebat originē. In prīo lib. dixit: a belo numerabat auos. Insa nos: maximos. Excute fabiū: pelle ex aīo annibalis timorē: quē habet de Fa bio: quoniam creati sunt noui cōsules.

Sollicito: anxio annibali. Discingit: priuat exercitus Fabi. q impediebat tuā uictoriā: q mitteres romanos sub iugū.

Rimus agenoridum cedentia ter
ga uidere
Aneadis dederat fabius: romana
parentem.
Solum castra uocant. solum
uocat annibal hostem.

Impatiensque moræ fremit: ut sit copia martis:
Expectanda uiri fata: optandumque sub armis
Parcarum auxilium: nāque hæc spirante senecta
Ne quiquam sese latium sperare cruorem.
Iam uero concors miles: signisque relatis
Indiuisus honos: iterumque et rursus eidem
Soli obluctandum fabio maioribus ægrum
Angebat curis lentando feruida bella
Dictator cum multa adeo: tum miles egenus
Unctarum ut rerum tyrius foret arte sedendi
Gerat: et quanq finis: pugnaque manuque:
Haud dum partus erat: iam bello uicerat hostem.
Quin etiam ingenio fluxi: sed prima feroces
Vaniloquium celtæ genus: ac mutabile mentis
Expectare domos: merebant cede sine ulla
Insolitum sibi bella geri: siccasque cruore
Inter tæla siti mauortis hebescere dextras.
His super internæ labes: et ciuica uulnus
Inuida angebant. leuis conatibus hanno
Uictoris non ulla domo submittere patres
Auxilia aut ullis opibus iuuisse sinebat.
Quis lacerum curis: et rerum extrema pauentem
Ad spes armorum: et furialia uota reducit
Præscia cannarum iuno: atque elata futuris
Amque hac accitam stagnis laurētibus annam
Affatur uoce: et blandis hortantibus implet.
Sanguine cognato iuuenis tibi diua laborat
Annibal a nostro nomen memorabile belo
Erge: age. et insanos curarum comprime fluctus.
Excute sollicito fabium. sola illa latinos
Sub iuga mittendi mora iam discingitur armis
Cum uarrone manus: et cum uarrone ferenda.
Prœlia: ne desit fatis ad signa mouenda

UVA. BHSC. IyR_094

Iamdudū:cito. Cāpū iapyga:appulū Martius uates autore Liuio cecinerat fore ut romani ad au
fidū apuliæ uincerent. hoc idē multo ante Sibylla p̄dixerat. Diua:anna. Cōtermina:uicina. Ca
stis lucis:inuiolatis & sanctis,ppter numina. Indigetis:æneæ quē louē indigetē appellabant. Vicina
igit erat æneæ:qm̄ eiusdē fluminis ambo numina hēbāt;erat.n.anna nympha numici:in quo æneas
submersus nunq̄ cōparuit. Situs ē inquit Liui. quēcunque eum dici ius:fasque ē super Numicū flu
uiū louē indigetē appellāt. Haud inqt tua uis:uerba Annæ ad Iunonē. Antiquæ patriæ:carthagi
nis. Sororis:didonis:quæ mādauit bel
lū eē gerendū cū æneadis:q̄q̄ inquit co
lor a latinis. Cur dicēt:uenerent & co
lāt. Aenotri:latini. Numía sarrana:
punica: Elisæ:didonis: sed perstringā
inqt oia præssis metis.i.paucis repetam
hāc antiquitatē. & sic captat attentionē
Præssis metis:breui narratione. Ilia
co postq̄:incipit narrare. Iliaco:troia
no ænea:q fuit hospes didonis. Abru
pta: sublata spes cōnubii post illius di
scessum. Penetralibus: secretiori par
te domus. Despectus tædæ:prius reie
ctus a matrimonio didonis. Tædæ:ad
tædā.i.connubiū. Regnis se imponit:
Oui.ait in fastis:Protinus inuadūt Nu
midæ sine uidice regnū. & potit capta
maurus hyarba domo. Tepido rogo:
qm̄ paulo ante illic dido arserat. Tyrā
no:hyarba.q.d.qs nobis opē attulisset
cōtra hyarbā:qui maximā habebat po
tētiā. Battus cyrenen:Oui. canit battū
excepisse annā apud melitē insulā: q ē
,ppe cosyrā inter Siciliā & Aphricā: de
Batto sic scribit Trogus lib.xiii. cyrene
cōdita fuit ab Aristeo:cui nomē Battus
,ppter linguæ obligationē fuit. Aristeus
aūt filius fuit Apollinis. & cyrenes nym
phæ. Molli:miti & ab oi crudelitate a
lieno. Facilis dedisse lachrymas:q mo
uebat ad affectū & misericordiā erga il
los:q aduersa fortuna laborāt. Suppli
ce: anna quæ opem suppliciter implo
rabit iam ,pfuga. Euētus regū:calami
tates:quas possunt subire reges uolente
fortuna pulsi regno. & ideo rex regem
afflictū miserari debet: timēs & ipe ta
lē euentū: cū fortūa temeraria sit & cæ
ca. Bis tōdet aristas.i. fuit hospes Batti
p duos annos:Oui.ait: Signa recēsebat
bis sol sua: tertius ibat. Annus & exilio
terra petēda noua ē. Docebat:ostēde
bat ipe battus annæ adnauigaī illuc ex
phœnicia pygmalionē:Oui. Sed timu
it magnas pygmalionis opes. Sibique:
nā se ipam detestabaī:q̄ non cū sorore
occubuisset. In supma:mortē:quæ est
ultimū omniū terribiliū. Turbo fata
lis:uis uentoꝝ:quæ fato quodā ad litus
laurentinū nauim annæ impulit. Si
donis:anna pheniſſa. Comitatus iulo:
Ouidi.dicit achatem fuisse tunc æneæ
comitem. Sacro:dicit propter Iulium
Cæsarem:& alios ab eo descēdetes: qui
sacri fuerunt:ut supra dictū ē. Noto
ore:quoniam agnoscebatur ab Anna.

I pſa adero.tendat iamdudum in iapyga campū
H uc trebiæ turſum: et thraſimeni fata ſequentur.
T um diua indigetis caſtis contermina lucis
H aud inquit tua uis nobis præcepta morari
S ed fas ſit cautum quæſo retinere fauorem
A ntiquæ patriæ:mandataque magna ſororis:
Q uamquam inter latios annæ ſtet numē honores.
M ulta retro rerum iacet:atque ambagibus æui
O btegitur denſa caligine merſa uetuſtas.
C ur ſarrana dicent ænotri numina templo.
R egniſque æneadum germana colatur eliſæ.
S ed præſſis ſtringam reuocatā ab origine famam
N arrandi metis:breuiterque antiqua reuoluam.
I liaco poſtquam deſerta eſt hoſpite dido:
E t ſpes abrupta e medio:in penetralibus atram
F eſtinat furibunda pyram:tum corripit enſem
C erta necis profugi donum exitiale mariti.
D eſpectus tædæ regnis ſe imponit hyarbas.
E t tepido figit arma rogo:quis rebus egenis
F erret opem nomadum late terrente tyranno:
B attus cyrenen molli tum forte fouebat
I mperio mitis battus:lachrymaſque dediſſe
C aſibus humanis facilis:qui ſupplice uiſa
I ntremuit regum euentus:dextramque tetendit.
A tque ea dum flauas bis tondet meſſor ariſtas
S eruata interea ſedes:nec longius uti
H is opibus:battoque fuit.nam ferre per æquor
E xitium miſeræ iam pygmaliona docebat.
E rgo agitur pelago diuis inimica:ſibique
Q uod ſe non dederit comitem in ſuprema ſorori:
D onec iactatam laceris miſerabile uelis
F atalis turbo in laurentis expulit oras.
N on cœli:non illa ſoli:non gnara colentum
S idonis in latia trepidabat naufraga terra.
E cce autem æneas ſacro comitatus iulo
I am regni compos noto ſeſe ore ferebat:
Q ui terræ defixam oculis:et multa timentem
A c deinde ad lapſam genibus lachrymantis iuli

UVA. BHSC. IyR_094

Hoſpicii honos:quo excepta humaniſſime fuerat ab Aenea. Pro tempore:temporis conditione:adulabatur.n. uerbis æneæ:quem animo oderat. Natæ dea:uerba Annæ: quibus captat beniuolẽtiam. Lucis fuiſti: totum oppoſitum Anna ſentiebat. Aeneas quippe mortis didonis cauſa fuit: & euerſionis imperii. Stetit interdum:amatoria inconſtantia exprimitur. Sacrum cubile;i quo tu iacueras: quod te iam abſente tangere nefas ducebat. Amens:furẽs amore. Effigiem: imaginem ceream: quoniam heroinæ mulieres apud antiquos ſeruabãt amantium imagines: ut in illis cum uiri abeſſent ſe oblectarẽt: ut de Laodamia ſcribit Ouidius. Nõ nunquam: ideſt nunquam amor deponit ſpem:ſperat enim ſemper id ſe adepturum:quod cupit. Ad magicas artes:hoc canit Virgilius ĩ quarto. Sacri: execrabiles:ac deteſtabiles. Numina noctis:deos manes & infernos. Eliciunt:euocãt. Nouis curis:magno amori. Decepta:quoniam ablegauit Annã Dido:ut canit Virgilius: ſimulans quædam ſacra. Dona:enſem quo ſe peremit. Tum ſic Aeneas: percuſſus animum amore Aeneas:interrupit ſermonem Annæ. Tellurem hanc iuro:uerba annæ ad æneam. Auditam uobis: nam dixerat Italiam quæro patriam & Italiam non ſponte ſequor. Aeger animi: mœſtus. Cyllenius: Mercurius miſſus a loue ad æneam. Alto: mari.

Nigro forte loui:uerba annæ. Nigro ioui:Plutoni:qui habet tertia regna:id eſt loca inferna. Iuppiter habet cœlum Neptunus mare. Laborant:ſeruiunt & parent. Sociæ atri thalami: Proſerpinæ uxori Plutonis.

Attolit:mitique manu intra limina ducit.
Atque ubi iam caſus:aduerſorumque pauorem
Hoſpicii leniuit honos:tum diſcere mœſta
Expoſcit cura lætum infelicis eliſæ.
Cui ſic uerba trahens largis cum fletibus anna
Incipit:et blandas addit pro tempore uoces.
Natæ dea ſolus regni:luciſque fuiſti
Germane tu cauſa meæ mors teſtis:et ille
Heu cur non idem mihi tunc rogus:ora uidere.
Poſtquam eſt ereptum miſeræ tua: littore ſedit
Interdum ſtetit:interdum uentoſque ſequuta
Infelix oculis magno clamore uocabat
Eneam:comitemque tuæ ſe imponere ſolam.
Orabat parere rati.mox turbida anhelum.
Rettulit in thalamos curſum: ſubitoque tremore
Subſtitit:et ſacrum timuit tetigiſſe cubile.
Inde amens nunc ſydeream:iulique:tuamque
Effigiem fouet amplexu:nunc tota repente.
Aduultus conuerſa tuos ab imagine pendet.
Conqueriturque tibi:et ſperat reſponſa remitti.
Connunq̃ ſpem ponit amor:iam tecta:domũque
Deſerit:et rurſus partus furibunda reuiſit:
Si qui te referant conuerſo flamine uenti.
Ad magicas etiam fallax:atque improba gentis.
Maſſilæ leuitas deſcendere compulit artes.
Heu ſacri uatum errores:dum numina noctis
Eliciunt:ſpondentque nouis medicamina curis.
Quod uidi decepta nefas:congeſſit in atram.
Cũcta tui monumẽta pyram:et nõ proſpera dona
Tunc ſic æneas dulci repetitus amore
Tellurem hanc iuro uota inter noſtra frequẽter.
Auditam uobis:iuro caput anna:tibique:
Germanæque tuæ dilecti mitis iuli
Reſpiciens:ægreque animi tum regna reliqui
Veſtra:nec abſceſſem thalamo ni magna minatus
Meque ſua ratibus dextra impoſuiſſet et alto
Egiſſet rapidis claſſem cyllenius euris.
Sed cur heu ſeri monitus cur tempore tali
Incuſtodito ſæuire dediſtis amori:
Contra ſic infit uoluens:ſic murmur anhelum
Inter ſingultus:labiiſque trementibus anna
Nigro forte ioui:cui tertia regna laborant:
Atque atri ſociæ thalami noua ſacra parabam.

UVA. BHSC. IyR_094

QUIS ægram mentem: et trepidantia corda leuaret
INfelix germana tori: furuaſque trahebam
Ipſa manu properans ad uiſa pianda bidentes:
NÃque aſper ſomno dirus me impleuerat horror:
Terque ſuam dido: ter cum clamore uocarat:
Et læta exultans oſtenderat ora ſicheus.
QUæ dũ abigo menti: et ſub lucem: ut uiſa ſecũdẽt
Oro celicolas: ac uiuo purgor in antro
Illa cito paſſu peruecta ad littora mute.
Oſcula qua ſteteras bis: terque infixit arenæ:
Deinde amplexa ſinu late ueſtigia fouit
Ceu cinerem orbatæ præſſant ad pectora matres.
Tum rapido præceps curſu: reſolutaque crinem
Euaſit propere in celſam: quam ſtruxerat ante
Magna mole pyram: cuius de ſede dabatur
Cernere cuncta fræta: et totam carthaginis urbem.
Hic phrygiam ueſtem: et bacatum induta monile
Poſtquam illũ infelix hauſit: quo munera primũ
Sunt conſpecta diem: et conuiuia mente reduxit:
Eſtaſque aduentu menſas: teque ordine troiæ
Narrantem longos ſe peruigilante labores:
In portus amens rorantia lumina flexit.
Dii longæ noctis: quorum iam numina nobis
Mors inſtans maiora facit: precor inquit adeſte
Et placidi uictor ardore admittite manes.
Æneæ coniunx ueneris nurus ulta maritum.
Explicat haud longe tellus huc dirige ſigna.
Dixit: et in nubes uiuentia ſubſtulit ora.
Cui dux promiſſæ reuireſcens pignore laudis.
Nympha decus generis: quo non ſacratius ullum
Numen ait nobis fœlix oblata ſecundis.
Aſt ego te compos pugnæ carthaginis arce.
Marmoreis ſiſtam templis: iuxtaque dicabo
Æquatam te gemino ſimulacri numine dido.
Hæc fatus ſocios ſtimulat: tum feſtus ouantes
Pone graues curas: tormentaque lenta ſedendi
Fatalis latio miles. placauimus iras.
Cœlicolum: redeunt diui: finita maligno
Cinc fabio imperia: et mutatos conſule faſces.
Nuncio nũc dextras mihi q ſque: atque illa referto

Furuas: nigras: qm̃ nigra hoſtia mactabatur dyti. Quis: qbus ſacris pelleret amoris ſollicitudinẽ. Leuaret: ſolueret. Aduiſa piãda: expurgãda illa: q̃ p nocturnã quietẽ uiſa fuerãt. Sub lucẽ: mane. i. ĩ aurora. Secũdent: ꝓſpera faciãt. Antro uiuo: aqua uiua in antro: qm̃ ſacrificãtes aqua ſpargunt̃. aliter ſacra tãgere nõ audebãt. apud Vir. ait Dido ſuæ nutrici de anna: Dic corpus properet fluuiali ſpgere lympha. Magna mole: alta. Phrygiã ueſtem: quã æneas muneri dederat. Bacatũ monile: margaritis ornatũ: Virg. Colloque monile bacatũ. Bacas appellat ipſas margaritas & gẽmas monili inſertas. Poſtq̃ illũ infelix: poſtq̃ reuocauit in mentẽ ſuã diẽ quo te excepit: & cõuiuium celebrauit.

Munera: quæ tu obtuliſti. reſpiciẽs litora deos manes p̃cata ẽ: ut animã ſuſci perẽt. Dii lõgæ noctis: hæc fuerũt uerba Didonis morituræ: ſed apud Vir. loquit̃. Dii noctis: inferor̃: quor̃ numina mihi iam ſunt maiora: cũ ſim ꝓpe mortẽ. Manes: animã meã uictã amore. Admittite: recipite. Victa maritũ: Sycheũ interfectũ a pygmalione: iõ ait apud Vir. Mea mœnia uidi ulcta uirũ: & pœnas ſcelerato a fratre recepi. Explicat: hic plurima ſyllii carmĩa deſiderant̃ illius in curia: ut arbitror: q hoc opus eſcripſit apud conſtãtiã urbẽ: galliæ: ubi hoc poema iam amiſſum a Pogio uiro: id ætatis litteratiſſimo reptũ fuit tẽpore diui Nicolai põtificis maximi: cuius fœliciſſimi põtificatus auſpiciis latina lingua: quæ uãdalũ gothicũque ſapiẽbat ꝓpriũ decus reſumere cœpit. deſiderat̃ hic deificatio annæ apd̃ latinos: & oſo quã habuit apd̃ annibalẽ Iunonis iuſſu: ſuperſunt tm̃ ultima oſonis uerba explicat: &c. Haud lõge tel lus. ſ. ẽ inqt anna. Huc: ad hãc tellurẽ .i. apuliam. Suſtulit ora ĩ nubes. i. euanuit ĩ auras. Dux: annibal gaudẽs promiſſis. Nympha decus: uerba annibalis ad annã: a q̃ beniuolẽtiã captat. inde ſi uictor fuerit diuinos illi honores in pſia pollicet̃. Generis. ſ. nr̃i. Oblata: q̃ te mihi cum ꝓſperis rebus obtuliſti.

Aſt ego: pollicet̃ remũerationẽ: ſi fuerit cõpos pmiſſæ pugnæ. Siſtã: locabo. Iuxta. ſ. te dicabo. Dido: ſororẽ tuã.

Aeq̃tã gemino nuĩe ſimulacri. i. uolo ut dido hẽat ꝓpe te ſimulacrũ: tuo ſimile tãq̃ numẽ: q̃uis ñ ſit relata adhuc ĩ numer̃ deor̃: ſed tua gr̃a hoc illi pſtabit. Dido ẽ accuſandi caſus: Vir. miſerãque reliquer̃ dido: hæc noĩa ñ mutãt̃ niſi ĩ gtõ: cũ ſic ad imitationẽ græcor̃ placet ĩclinare: ut dido didus ĩ gtõ: ĩ aliis caſibus dido ſemp. & ſic d̃ ſimilibus. Dicabo. cõſecrabo: & ſic ꝓpõit utile: ut fit ĩ gener̃ dliberatiuo: ĩ quo hæc uerſãt̃. Gẽino: duplici: ſine ſimili ſtatua: ſimulacroue. Feſtus: gaudẽs. Tolle graues curas: uerba annibalis ad milites: quos ad futurã pugnã hortat̃: & accẽdit. Torméta ſedẽdi: doloré quo ſedẽdo & ceſſando a pugna afficiebãini. Fatalis latio: q es italiæ pernicioſus. Redeũt: fauẽt: ut prius. Mutatos faſces: qm̃

UVA. BHSC. IyR_094

creati erãt noui cõsules Paulus & Varro. Referto:referat. Numẽ patriũ:anna. Infaustũ:infelicẽ romanis oriũdis a phœnicibus.i.eamus in cãpos diomedeos:q erũtinfelices romanis. Arpos: oppidũ apuliæ cõditũ a diodemede aliter dr argiripa. Subnixus:elatus & superbus. Ostro rapto.i.purpura & dignitate cõsulari:inuidioso uerbo usus ẽ:qm̃ Var.rapuit cõsulatũ:nõ accepit fauore plebis, & munere. Rostris:romæ:& illis q se cõsulẽ creauerãt:iõ dixit alibi:Proh lubrica rostra,& uanis fora læta uiris. Genus sine luce:Var.inqt nõ hẽbat claros natales:sed patrẽ laniũ,& ipe mercis pinæ aliqñ institor fuerat:ide ad maiorẽ fortunã aspirãs i foro,p sordidis hoibus uenalẽ,pcacẽque linguã exercuit: fauens, que plebi:& nomẽ senatus allatrans ad cõsulatũ euectus ẽ:ut rem romanã pessundaret. Surdũ:sine fama. Procax: petulãs:loquax. Hinc:ex pcacitate linguæ. Intima uulgi: opiniões uulgariũ & sentẽtias Liuius ait:Haud parũ calli de auram fauorabilis populi ex dictatoria inuidia petit: sicque plebis gratiã tulit. Quassata: attrita tot cladibus.

Momẽtũ ut rerũ: ut ipe Var. eẽt iam dominus:oiaqua mouere posset. & prosternere rempub.& esset arbiter: idest iudex: & rector fati: idest ut omnia in sua ptãte haberet ex stomacho loquit poeta:populũque latenter imprudẽtiæ accusat:qui uirũ sordidũ & temerariũ ad cõsulatũ euexerat: a quo noluisset roma cõseruari ppter dedecus. Hunc fabios inter:sensus ẽ.Maximũ dedecus uit & labes fastis:i qbus noia cõsulum scribebãt:ut inter clarissimos principes ciuitatis:& uirtutũ imagines tam sordidus:tãque fatilis & incõsultus Var.eẽt ascriptus. Sacrata marti: ppter rei militaris pstãtiã.& intelligitr.P. & Gneo Scipiõe fratribus:q i hispania occubuerũt:de spoliis opimis Marcelli dictũ ẽ:

Suffragia cæca:inconsultus fauor plebis. Ambitus: quo ille cõsulatũ fuerat adeptus:prẽsando.s. plebẽ ut ad cãnas nomẽ romanũ pene deleret. Cãpus.s. martius:in quo erãt comitia:ubi magistratus creabant. Aequore graio: cãpo diomedeo;illic.n.habitarũt græci.& illa pars italiæ q núc calabria dr olim magna græcia dicebat. Idẽ:Var.turbarũ seditionũ. Iuuidiã:ducẽ aliquẽ i inuidiã:ut d fabio fecerat. Prauus togæ:ut erat prauus domi:sic erat ineptus foris. & rei militaris penitus ignarus. Dextræ decus:ad ueram fortitudinis laudẽ & imperatoriam: quam scilicet imperator & consilio & dextra meret. Ero stris:e foro:i quo causis orandis fuerat uersatus:non autem i castris: itaque cũ nullã rei militaris experientiã haberet,putabat eo pacto geri bella:quo in rostris declamauerat:hoc idem dicit Iuuenalis de Cornelio fusco:qui periit apud dacas. Fuscus marmorea meditatus prœlia uilla. Ciebat:mouebat e foro:non ex disciplina militari,quæ usum requirit:ideo dixit supra: Pubescit castris miles. Alacer:concitatus ad bellũ sine aliquo consilio. Professus:cum palam dixisset & decreuisset insectari Fabium:qui pugnam distulerat: priusquam cõsules ab urbe discederẽt: Varronis multæ:ac feroces conciones fuerunt denunciantes bellum accersitum a nobilibus mansurumque in uisceribus reipu.si plures fabios imperatores haberet: se quo die hostes uidisset perfecturum. Ad uulgum:apud plebem. Ouantia:elata & magna: ac si uictoriã haberet in manibus.

Vos quorum imperium est:uerba Varronis ad patres cõscriptos: apud quos erat summa rerum, & ex quorum sentẽtia omnia agebant ẽt a cõsulibus.Peto inqt a uobis o patres: quo pacto pugnaturus sim.& an debeam cunctari: ut fecit Fabius. Adustus corpore niger: quo cingitis me armatis.

Quæ marte exclusus promittere magna solebas.
En numen patrium spondet maiora peractis.
Vellantur signa:ac diua ducente petamus.
Infaustum phrygiis diomedis nomine campum.
Dumque arpos tendunt instructi pectora pœni:
Subnixus rapto plebei muneris ostro
Sæuiciam rostris uarro:ingentique ruinæ.
Festinans aperire locum fata admouet urbi.
Atque illi sine luce genus: surdumque parentum.
Omen:et immodice uibrabrat more canoro
Lingua procax.hic auctus opes:largusque rapinæ.
Intima dum uulgi fouet:oblatratque senatum.
Tantum in quassata bellis caput extulit urbe:
Momentum ut rerum et fati foret arbiter unus.
Quo conseruari latium uictore puderet.
Hunc fabios inter:sacrataque nomina marti.
Scipiadas:interque ioui spolia alta ferentem.
Marcellum fastis labem suffragia cæca
Addiderant:cannasque malum exitiale fouebat.
Ambitus et graio funestior æquore campus.
Idem ut turbarum sator:atque attendere solers
Inuidiam prauusque togæ:sic debilis arte
Belligera:martemque rudis uersare:nec ullo
Spectatus ferro lingua sperabat adire.
Ad dextræ decus:atque e rostris bella ciebat.
Ergo alacer:fabiũque moræ increpitare professus
Ad uulgum in patres:et ouantia uerba ferebat
Vos quorũ imperiũ ẽ consul præcepta modũque
Bellandi posco sedeo:ne an montibus erro?
Dum mecum garamas:et adustus corpore maurus
Iuidit italiam:an ferro quo cingitis utor?

UVA. BHSC. IyR_094

Exaudi bone dictator:ironice uertit sermonē ad fabiū. Martia:romana:& inclinat plebs plebei sic Lucanus:Nescit plebs ieiuna timere. Num festinant:respondet obiectioni: potuisset.n.dici nō est festinandum.i.nū festinant illi quos iam per tres annos attriuit hostis. Ite igitur:seruat decor uiri temerarii & ad ruinā properantis sine aliqua consultatione. Patrum regna: inuidiose loquit in optimates quos dicit his bellis querere sibi regnū & imperiū in plebem quam bellis occupatā exhauriebāt:& ideo dicebat trahi bellum a fabio ut magis obnoxiam senatus haberet plebem. Patrū regna:potentiā senatorū qui plebem opprimunt. Portis:romanis.s. Veluti cum carcere rupto:uarronē temerariū & incōsulte ruentē in hostes comparat indocili aurigæ qui effusis habenis ruit in præceps. Carcere:loco in quo continentur priusq̄ admittant ad cursū sed hunc locum nūero multitudinis appellare solemus cum proprie loquimur. Planta:calcaribus. Impar: qm̄ non potest eos retinere. Discordia:discordantia. In certo:uaganti. Cernebat: uidebat ruinam ad quā festinabat eius collega. Campus.i.ipsa comitia quæ erant in campo martio & suffragia quibus paulus æmilius creatus fuerat consul cū uarrone. Sinistro:cōtrario & temerario. Pessūque dari:in ruinā uarrone impellente. Sed mobilis ira est turbati uulgus.i.uulgus mobilis & incōstans erat ira turbati pauli.i. erat causa iræ & cicatrix.i.ignominia qua fuerat notatus cum bellum cōtra illyricos gessit quibus per id tempus teutana muli er imperabat:& cū aliq̄diu bono euētu pugnasset deceptus demū insidiis ptē exercitus amisit:& ab hoc a plebe ignominia notatus. Liuius ait.L.paulus æmilius qui cum.M. lelio consul fuerat ex dānatione collegæ & sua prope ambustus eu iserat ifestus plebi diu ac multum recusans ad petitionē compulsus iuris proximo comitiali die cōcedentibus omnibus qui cum uarrone certauerant pars magis aduersa q̄ collega dat consuli. Vndantes:magnos estuantes Nigro ore.inuido & maligno hic niger est inquit Horatius: hunc tu romane caueto. Ventis iniquis: malo iudicio & dānatione translatio est a naui q̄ iniquo uento agitatur. Hinc:ex priori inuidia & liuore plebis. Duræ:inexorabilis. Sed genus admotū superis: repetit altius stēma & genus pauli æmilii quē dicit habuisse originē ab amulio rege albanorū q fuit frē nūitoris & amulius habebat originē ab assaraco troiāo p eneā & assaracus a ioue ergo paulus æmilius ad iouē gēus referebat suū: hoc tñ fingit poeta.aliter.n.scribit Plutarchus i uita pauli æmilii. Abnueret genus.i.nec aliqs negaret illū habe originē a ioue q illius res strēnue gestas uidisset. Numa pōpilius autore plutarcho qtuor filios habuit:pōponē:pinū:calpū:mamercū:a pōponē pōponii cognoīati sūt.a pino pinarii:a calpo calphurnii:a mamerco mamerci q & æmilii dicti sūt:a sermōis lepiditate & suauitate quā ille prius hūit q huic fāiliæ cognomētū reliqt. Si tibi cū tyrio:uerba fabii ad paulū æmiliū euntē ad bellū quē monet ut suo exēplo pugnā fugiat & cūctādo rē romanā tueat quā uarro pdere ꝓperabat apud liuiū sic fabius loqt:erras.L.paule si tibi mius certamis cū uarrōe q̄ cū Annibale futuro cēses:nescio an iuestior hic aduersarius q̄ ille hostis mācat & cū illo i acie tm̄ cū hoc oibo locisac tpibo certaturus sis aduersus ānibalē tibi sit pugnādū:uarro dux tuis militibo te sit oppugnaturus Frustraris:dcipis

Exaudi bone dictator quid martia plebes
Imperitet. bello libyas romamque leuari
Hoste iubet.num festinant.quos plurima passos.
Tertius exurit lachrymosis casibus annus?
Ite igitur capite arma uiri.mora sola triumpho
Paruum iter est quæ prīa dies ostēderit hostem.
Et patrum regna et penorū bella resoluet.
Ite alacris latia deuinctum colla cathena
Annibalem fabio ducam spectante per urbem.
Hæc postq̄ increpuit portis arma incitus effert.
Impellitque moras.ueluti cū carcere rupto.
Auriga indocilis totas effundit habenas.
Et præceps trepida pendens in uerbera planta
Impar fertur equis.fumat male concitus axis.
Ac frena incerto fluitant discordia curru.
Cernebat paulus: nanque huic comitia campus
Iura atque arma tulit labi mergente siniſtro
Consule res pessumque dari.sed mobilis ira
Turbati uulgi:signataque mente cicatrix.
Vndantis ægro frenabat corde dolores.
Nam cū perdomita est armis iuuenilibus olim.
Illyris ora: nigro tunc allatrauerat ore
Victorem inuidia.et uentis iactarat iniquis.
Hinc inerat metus et duræ reuerentia plebis.
Sed genus ad motum superis summūque p altos
Attingebat auos cœlum numerare parentem.
Assaracū retro præstabat amulius autor.
Assaracusque iouem.nec qui spectasset in armi.
Abnueret genus.huic fabius iam castra petenti.
Si tibi cum tyrio credis fore maxima bella
Ductore inuitus uocem hanc e pectore rumpā:
Frustraris paule ausoniam te prælia dira

UVA. BHSC. IyR_094

Aut ego multo: ſenſus eſt: ſi uarro ut dicit ex templo cum hoſte pugnauerit aut ego hoc genus belli & hoſtē ignoro aut aliū locū inſignem noua clade cernemus. q.d. ſcio futurū eſſe quod prouideo & ſic prudentia fabii laudat quæ ſine longa rerū experientia eſſe non poteſt: cuius propriū eſt uerum in omni re uidere: bene conſulere: & quid ſit agendū imperare. Nequiquā: fruſtra. Multo marte longa experientia in re militari. Spondentem: promittentē uarronē plebi ſe ſūpturū pugnā cum duce tam fauſti martis. i. qui uictorioſiſſimus erat & fœliciſſimus in pugna. Quantū nunc. q.d: ſi annibal hoc audiuit actū eſt de re romana & parum abſumus ab exitio. Ardens pœnus annibal concitatus ad pugnam & furēs bello. Tu proh ſuperi: orat paulū fabius ut ſua prudētia rem romanā tueat & caute agat oīa prius explorando q̄ pugnam capeſſat. Ritus: mos bellandi punicus. Copia rerū: cōmeatus & alia exercitui alendo neceſſaria. Quæ natura: ne. ſ. parent inſidiæ

Si rimabere: ſi conſiderabis cognoſces fortunā eē ſup ipſa pœnoꝝ arma. q.d. pœni ſunt in armis ſolertiſſimi & utūtur nūc ſecunda fortuna: & ſic ab utili oſtēdit cunctandū eſſe donec fortuna mutet. Indeuia: quæ a recto nō diſcedant. in primo dixit ſed deuius æqui. i. alienus ab æquitate: ſic igit indeuius recti: nō alienus a recto. i. qui rectū honeſtūque ſequit: noli inquit a recto diſcedere ut bonū uiꝝ decet & ſalutis patriæ ſtudioſū quā nūc uarro peſſūdare nitit & ꝓperat: locus ē ab honeſto. Cur uni: cōfutatio eſt. q.d. ſi eſt fas uarroni pdere patriā: multo magis fas ē tibi eā liberare. Eget īprobus arcto uictu. i. laborat in opia cōmeatus hoſtis qui ē in terra hoſtili neque illi terra neque mari ē pax: nullæ urbes eū accipiūt. in diē rapto uiuit partē uix tertiā eius exercitus habet quē ab hiſpania duxit: dubitas ergo quin eū ſedēdo ſuperaturi ſimus qui ſeneſcit in dies nō ſupplemen tū: non cōmeatus: non pecuniā habet.

Pari pube: nouis militibus ꝓ ſupplemento miſſis. Mecū erit: uerba pauli reſpōdētis fabio. Pietas: erga. ſ. patriā ut nitar eā ſeruare cui pietatē debemus

Tuā mentē: ſentētiā & inſtitutū. i. cūctabor ut tu feciſti q̄tū ī me erit. Qua te graſſante. i. qua te bellū gerēte aduerſus hoſtē. Cōſidere: langueſcere ac debilitari. Sed quæ nā ira deū: oſtendit ſibi eſſe maximā difficultatē ad patriā tutandā cū habeat collegā hoſtē: putatque iratis numinibus illū eſſe creatū ut rem romanā ꝓdat. Pœnis: hoſtibus.

Trahit oīa ſecum. i. ipſe tendit in præceps & trahit ſecum rem romanā & metuit eſſe inſanus ne romana reſpublica alio conſule quam ſe ruat: nam cupit eam præcipitem dare & cito uellet aſſumere ſibi collegam punicū ut citius & facilius nullo aduerſante quod cupit efficere poſſit romam ſcilicet euertere. Conſortē: collegā carthaginenſem. Sera: pro ſero. ī. non tarde ſed cito uellet carthaginenſē collegā. Accire: aduocaſſ: eligeſſ: & ut exprimat uarrōis temeritatē & incōſultā pugnæ auiditatē ait nullus equus ſufficit uarroni inſano q eū cito portet in hoſtē. q.d. adeo ꝓperat ut nō uideat poſſe equus repiri q eius affectui & amētiæ ſeruiat: adde q dolebat ſcedeſſ tenebras noctis q curſū ſtardēt

Teque hoſtis caſtris grauior manet: aut ego multo
Ne quiq̄ didici caſus pernoſcere marte.
Spondentē audiui: piget heu: tedetque ſenectæ:
Si quas proſpicio reſtat paſſura ruinas.
Cum duce tam fauſti martis qua uiderit hora
Sumpturū pugnā. q̄tū nunc paule ſupremo.
Abſumus exitio: uocem hanc ſi conſulis ardens
Audiuit penus? iam latis obuia credo
Stat campis acies. expectaturque ſub ictu.
Alter flaminius. quantos inſane ciebis
Varro uiros? tu proh ſuperi tu protinus arma
Tu campū noſcas ante exploreſque trahendo
Quantū hoſtis ritus ualeat: quæ copia rerum.
Quæ natura locis quod ſit rimabere ſollers.
Armorum genus. et ſtantem ſuper omnia tela
Fortunam aſpicies. ferpaule in deuia recti
Rectora. cur uni patriam ſi affligere fas eſt:
Ni ſit ſeruare nephas? eget improbus arcto
Iam uictu libys. et belli feruore recluſo.
Laxa fides ſociū eſt. nō hic domus hoſpita tecto
Inuitat patrio. non fide mœnibus urbes.
Excipiunt: renouatque pari ſe pube iuuentus.
Tertia uix ſupereſt crudo quæ uenit ibero
Turba uirū: preſta: et cauti medicamina belli
Lentus ama. ſi qua interea inuitauerit aura
Annueritque deus uelox accede ſecundis.:
Cui breuiter mœſto conſul ſic ore uiciſſim
Mecū erit hæc prorſus pietas: mentēque feremus.
In penos inuicte tuā. non me unica fallit
Cuntandi ratio qua te graſſante ſeneſcens
Annibal oppreſſum uidit conſidere bellum.
Sed quæ nam ira deū? conſul datus alter opinor
Auſoniæ eſt: alter penis. trahit omnia ſecum.
Et metuit demens alio ne conſule roma
Concidat e tyrio conſortem accire ſenatu.

UVA. BHSC. IyR_094

Tantñ non :quasi eductis ensibus euagina: hac locutione usus est tranquillus in tyberio his uerbis tñ non statim a funere ad negocioꝝ consuetudinẽ rediit iustitio longiore inhibito. Tarpeiæ rupes:uertit sermonẽ ad rupem tarpeiã.i.capitolium:pollicet se iturũ paulus in omne discrimẽ pro patria. Cognata tecta:qm̃ æmilii referebant genus suũ ad iouem per amuliũ regem albanũ ut dictũ est. In sua arce:robore ac dignitate. Mihi monenti surda.i.si uarro affectans pugnam nolue rit audire me monentẽ. Haud ultra morabor:hypallage est in sensu.i.patria non morabitur me ideſt nõ expectabit qm̃ nolo mori. De genre asserat: ad quẽ genus suũ referebat paulus. Saucia.calamitatibus affecta. Tumidi: irati. Versa: diuersa.

Aruis prædictis: appulis ut anna prædixerat. Non alias maiore uirum:ait poeta nunq̃ italiã maioribus pugnasse uiribus q̃ ad cãnas & nũq̃ fuisse tm̃ roboris & uiroꝝ & equoꝝ.timebant qppe suprema ideo omnis italia in armis fuit: cũ nõ esset aliqua spes certandi nisi uno marte. Faunigene socro:describit populos latinos qui ad pugnã cãnensẽ milites miserunt: inde uagatur ꝑ oẽm italiã describens noia etiã imperatorũ alludẽs ut plurimũ ad illos qui postea multi nois fuerunt aut prius fuerãt ut romanoꝝ noia quocũque modo celebraret. faunus filius pici filii saturni rex aboriginũ fuit in latio a quo fauni gene latini dicti sunt: inter quos erant rutuli quoꝝ caput ardea erat quæ adhuc extat retinetque nomen condita a perseo & danaæ eius matre filia acrysii ut quibusdam placuit.ardeates autore strabone curam habebant sacroꝝ & tẽpli ueneris quod erat lauini cõe latino nomini ideo rutulos sacrã turbã appellat:adde etiã q; ardeates ob id sacrani appellabant. Socio sicano:sicani fuerunt antiqui habitatores latii uenerũtque ex hispania dicti a sicori amne:indꝫ pulsi traiecerunt in siciliã & sicaniã appellarũt cũprius triquetra a triãgulari forma dicereꝫ.de sicanis in latio Virgilius meminit dicens fines super usque sicanos. Daunia regna:ardeã & oram illã ubi regnauit daunus pater turni.

Non iam sera uolet:nullus qui portet in hostem
Sufficit insano sonipes incedere noctis
Quod tardent cursũ tenebras dolet itque supbus.
Tantũ non strictis mucronibus ulla retardet
Nepugnas mora dum uagina ducitur ensis.
Tarpeiæ rupes cognataque sanguine nobis
Tecta iouis. queque arce sua nũc stãtia linquo
Mœnia fœlicis patriæ.quocũque uocabit
Summa salus:testor spreto discrimine iturũ.
Sed si surda mihi pugnabunt castra monenti
Haud ego uos ultra nati dulcemque morabor
Assaraci de gente domum:similẽ ue uidebit.
Varroni paulũ redeuntẽ saucia roma.
Sic tumidi uersa turbati mente petebant
Castra duces:ac prædictis iam federat aruis
Etolos penus seruans ad prælia campos.
Non alias maiore uirum maiore sub armis
Agmine cornipedũ concussa est itala tellus.
Quippe extrema simul gentique urbique timebãt:
Nec spes certãdi plus uno marte dabatur.
Faunigenæ socio bella inuasere sicano.
Sacra manus rutuli seruãt qui daunia regna
Laurentique domo gaudent et fonte numici
Quique immite nemus triuiæ:quique ostia thusci

Laurentum oppidũ fuit latii ubi regnauit latinus socer eneæ a lauro denominatũ.Numicus est fluuius prope laurentum in quem eneas submersus est & sacratus: cuius fons est in sylua aricina quæ ẽ post albanũ montem uersus forum appii. Castrum: fuit oppidũ latii colonia deducta a romanis una cum sena:& adria post triumphum curii dẽtati de samnitibus. Ardea quondam grauis:ideſt molesta & inimica troianis propter turnum qui cũ enea pugnauit:causaque fuit phrygibus multoꝝ laborum propter lauiniam sibi ante aduentum eneæ pactam unde dolẽs aduenã sibi præponi acerrimum mouit bellum:& manu eneæ occubuit. Lauinum.oppidum latii in colle situm conditum ab enea:& a nomine uxoris lauiniæ denominatum.syllius dicit illic fuisse templum iunonis quod cosmographi non tradunt:sed dicunt illic fuisse templum ueneris in quo erat celebritas latinorum atque conuentus. Collacia:oppidum fuit latii prope romam uia tiburtina:in quo sex. tarquinius lucretiam uiolauit cuius dedecus & mortem:M.brutus qui ad eum diem stulticiam simulauerat cũ esset uir prudentissimus & fortis ulctus est:eoque autore romani tarquinos expulerunt ideo castũ appellat brutum alludens ad castitatem lucretiæ quam ducem romanæ pudicitiæ ualerius appellauit cuius pater tricipitinus appellatus est.maritus autem tarquinius collatinus. Immitte nemus triuiæ:ideſt aricini uenerunt ad bellum in quorum sylua erat templum dianæ cum ritu barbarico ut dictum est.quoniam is qui templo preesse uolebat cum aliis digladiari cogebatur:& uictori honor per uulnera quæsitus cedebat cum aliis postea pugnaturo: & hic dicebatur rex aricinus. ideo dicit flaccus.Solique immitis aritia regi. Triuiæ: dianæ que quondam in triuiis apud græcos colebatur:& inde nomen adepta. Ostia tusci amnis:ciuitatem hostiensem conditam ab anco martio prope ostia tiberina.Tybris autem uenit ex hetruria. ideo thuscum amnem appellat.

UVA. BHSC. IyR_094

Tepido almone.i. aqua tepida ipſius almonis qui eſt riuus potius q̃ fluuius ante portam capenam cuius aqua chorybantes lauabant ſimulachrũ cybelis aduectũ ex peſſinunte urbe phrygiæ concedẽte attalo rege pergami:huius rei meminit etiã lucanus. Catylle:catyllus filius amphiarai condidit tibur porrectũ in dorſo mõtis adhuc celebre. Horatius:tibur argeo poſitũ colono. Tres habuit filios catyllũ:coracem:& tiburtũ a quo tibur denoĩatũ & tiburtes dicti: & multo tpe ante cõditã urbẽ fuerũt quippe amphiaraus una ætate ante bellũ troianum fuit apud tiburtes inquit plinius extant ilices tres etiã tiburto cõditore eoꝝ uetuſtiores apud quas inauguratus tradit.

Preneſte:oppidũ latii quod adhuc retinet nomẽ in excelſo monte ſitũ: habuit quondam illuſtre templũ fortũæ illic etiã repertæ fuerunt ſortes:Numerio ſuffuſio autore cicerone in.ii. de diuinatiõe græca eſt ciuitas quẽadmodũ & tibur Antemna:oppidũ latii uetuſtiſſimũ:fuit autẽ antemna ſub mario oppido quã romulus cõloniũ romanorũ una cũ cecinna & cruſtumero fecit.

Cruſtumio:cruſtumiũ ſeu cruſtumerũ oppidũ latii fuit albanoꝝ colonia.

Labici: dicti ſunt a labico oppido nõ longe a tuſculo quod nomẽ dedit uiæ labicanæ. Sceptriferi:alludit ad amplitudinẽ & maieſtatẽ urbis romæ quæ totius pene orbis habuit ſceptrum.i.uenerunt in arma omnes accolæ tiberis & amenis qui oriũ in montibus trebulãis & per deſcenſus tiburtinos deuoluitur in planũ & prope urbẽ tiberi miſcetur.

Symbriuio:ſymbriuiũ flumẽ eſt apd equiculos qui ſũt ſupra tibur: & adhuc retinent nomen. Gelido:propter regionem montoſam & frigidã horum militũ ductor erat ſcaurus tunc adoleſcẽs hic poſtea uir prudens fuit & grauis ac ſepe autor publici conſilii:tãtæque autoritatis in ſenatu ut ciuitatis princeps diu habitus ſit.ſcauri dicuntur qui habent talos extantes: inde ſcauroꝝ familia cognominata:Horatius in ſermonibus ait:illũ balbutit ſcaurũ prauis fulctũ male talis. Criſpare:mouere. Pila:haſtas graues:pilum erat haſta romanoꝝ. Ere:galea ex ere cum criſtis quibus agmina ſuoꝝ ſuperabant. Setia:urbs latii in monte ſita nõ procul a pomptinis paludibus: nobilis uino quod ab ea ſetinũ appellat:& id diuus auguſtus cunctis prætulit & fere ſequutus principes ut iqt plinius,ppter cõfeſſa experimẽta ad uetuſtatẽ perueniebat.Martialis in diſtichis:Pendula pomptinos quæ ſpectat ſetia campos:Exigua uetulos miſit ab urbe cados.poeta laudans ſetinũ uinũ dicit ſetiam eſſe ſepoſitã menſis ipſius lyei:q.d. adeo preſtans eſt ut non debeat miſceri niſi baccho.

Velitre:oppidum latii adhuc retinet nomen:ignobile quondã erat & infrequens:iõ ait ualle incelebri. Cora:oppidũ latii adhuc retinet nomẽ & etiã ſignia. Inimico muſto:propter nimiã auſteritatẽ:Plinius ait:nã quod ſignie naſcit auſteritate nimia continẽde utile aluo inter medicamenta numerat.Martialis:Potabis liquidũ ſignina morantia uentrẽ: Ne nimiũ ſiſtant ſit tibi parca ſitis.

Pomptini campi:dicunt a pometia urbe prope pomptinas paludes ſita:Plinius ait:prope circeios eſt palus pomptina quẽ locum.xxiiii.urbiũ fuiſſe mutianus ter conſul prodidit. Vligine:humiditate & nebula:uligo autẽ ſignificat humorẽ terræ:& in illis palludibus eſt perpetuus humor.hãc paludẽ efficiunt duo amnes aſtura & ufens qui tandẽ in mare inferum euoluit multo limo turbidus. Satura fuit urbs in pomptinis palludibus. Vir. Qua ſature iacet atra palus. Liuẽtes aquas:turbidas

Cogit:congregat. Inficit:maculat pomptinæ paludes a cornelio cethego conſule cui ea ꝓuincia euenerat ſiccate ſunt agerque ex his factus eſt. Ducit auis pollens:alludit ad illũ ſceuolam qui tpe porſenæ manũ igni ſacroꝝ iniecit a quo hic originẽ ducens illius hiſtoriã in clypeo cælatã habebat

Pollens:clarus. Dextra auoꝝ:laude quã ille comburendo dextram adeptus eſt & etiam non indignus dextra auorum ideſt cognomine ſcæuolæ qui a ſcæua ſcæuola cognominatus eſt:ſcæua ſiniſtra dicitur cum porſena iuuenem amoueri ab altaribus iuſſiſſet & enſem illi porrigeret. mutius leuam intendit manum ut enſem caperet & ſcæuola cognominatus eſt: ſiue quia amiſſa dextra manu ſiniſtra uſus eſt ille qui plus ſiniſtra quam dextra ualet ſcæuola appellatur: uocabatur ille Iunius gaius mutius cordo .natus.xx.annos cum hoc facinus auſus eſt.

A mnis amant tepidoque fouent almone cybelẽ,
H inc tibur catille tuum ſacriſque dicatum
F ortunæ preneſte iugis antemnaque priſco
C ruſtumio prior atque habiles ad aratra labici:
N ec non ſceptiferi qui potant tybridis undam:
Q uique a nienis habent ripas gelidoque rigãtur
S ymbriuio: raſtriſque domant equicula rura.
H is ſcaurus monitor tenero tũc ſcaurus in euo
S ed iam ſigna dabat naſcens in ſæcula uirtus.
N on illis ſolitũ criſpare haſtilia campo
N ec mos pennigeris faretrã impleuiſſe ſagittis.
P ila uolũt:breuibuſque habiles mucronibus ẽſes
E re caput tecti ſurgunt ſuper agmina criſtis.
A t quos ipſius menſis ſepoſta lyei.
S etia:et in celebri miſerunt ualle uelitræ
Q uos cora quos ſpumans inimico ſignia muſto:
E t quos peſtifera pontini uligine campi
Q ua ſature nebuloſa palus reſtagnat et atro
L iuentes ceno per ſqualida turbidus arua
C ogit aquas ufens:atque inficit equora limo.
D ucit auis pollens nec dextra indignus auorum.

UVA. BHSC. IyR_094

Diræ laudis:qm̃ manū igni iniecit quod marcialis appellat ſæuū miraculū. Tyrrhenū:tyrrheno rum & ideſt hetruſcoꝝ qm̃ porſena erat hetruſcus & rex cluſii. In ſemet: in ſuā manū deceptā in ſcriba ipſius regis quē occiderat regem arbitratus. Seuit:uidet̄ ſeuire:laus eſt ſculptoris. Virtus fortitudo ipſius mutii qui manū fortiter igni ſacroꝝ uſſit. Icti:prouocati & cōmoti. Specie:talī imagine & apparētia. Ruere:ruebāt in prelia. Acri magiſtro:forti duce mutio qui ſuo exemplo & uirtute iuuentutē romanā ad præclara facinora ꝓuocabat. Cernit̄ effugiens:qm̃ porſena nō po tuit ſpectar̄ ardentē manū mutii. Mar tialis. Vrere quam potuit contēpto mu tius igni. Hanc ſpectare manū porſena non potuit. Quis circea iuga: circei quondam inſula mons ad mare quōdā finis antiqui latii habitauit illic circe. Theophraſtus ait: circeiū eſſe excelſū promōtoriū robore lauro myrto refe ctum tradū circen in eo habitaſſe: cin git̄ mari fere paludoſo. Quis: quibus

Anxur:oppidum ſitum quondam in mōte aſpero aliter dicit̄ tarracina. Ho ratius in ſermonibus: Atque ſubimus impoſitū ſaxis late candētibus anxur.

Hernica ſaxa:hernici populi in latio quoꝝ caput eſt anagma:& fuerūt colo nia ſabinoꝝ pinguis dicit̄ anagma pro pter ſoli fertilitatē. Virgi. hernica ſaxa colūt quos diues anagma paſcit. Iulius grecinus ouidii comes ait li. ii. urbium italicaꝝ hernicos fuiſſe pelaſgos ab her nico duce denominatos. Putri gleba: reſolubili ac per hoc frugifera. Feren tinos:ferentinū oppidum adhuc retiet nomē inter anagmā & alatrum. priuer nū eſt oppidū uolſcoꝝ non longe a ſe tia a quo priuernates. Sora ē urbs ultra uerulas quā lyris alluit. Scaptia oppidū latii quod tempore plinii interciderat. Fabrateria oppidū non longe ab aqno cuius meminit luuenalis: aut fabrate riæ domus: adhuc retinet nomen. Ati na oppidum adhuc extat & nomen re tinet non longe a fabrateria in monte ſitum qui niue obducitur cū ſit regio frigida. Sueſſa:oppidū prope uena frum quod bello attritum dicit allu dens ad tempora tarquinii ſuperbi qui hernicis in ſocietatem acceptis & antiatibus templum in monte albano ædificauit: & ioui latiali de dicauit: inde cum ſabinos bello uiciſſet agrum eorum depopulatus eſt: hinc pometiam & ſueſſam obſedit & ui expugnauit & armatis omnibus trucidatis in bellem turbam fortunaſque omnis mili tibus diuiſit decimā quam ex ea præda recepit ædificādo templo ioui deſtinauit: fruſino adhuc re tinet nomē oppidum eſt prope alatrū uerſus fundos cuius incolæ boni erāt milites boni agricolæ.

Fibreno:fibrenus fluuius labit̄ inter ſorā & arpinū & miſcet̄ lyri ad uillam ubi natus eſt Cicero q̄ nunc dicitur uilla ſancti dominici cuius cicero meminit in dialogo de legibus. Arpinū autem diſtat ab hac uilla fere tribus milibus paſſuū & eſt ſitum in monte. Sulphureū:qm̃ aqua lyris ſulphurea eſt. Tacitis uadis: aqua non obſtrepenti quoniam lyris non eſt ſonorus ſed habet aquas & ripas amoenas & poetis aptas. Accita:euocata uenafrū oppidū non longe ab arpino & minturnis in uer tice montis ſitū. unde optimū affertur oleū: martialis: Hæc tibi cāpani ſudabit baca uenafri: Vn guentū quotiens ſumis & iſtud olet. Larinatū:larinates fuerunt antiqui habitatores lacii quorū nulla nunc extat memoria. Hiſpidus: horridus & piloſus. aquinū oppidū inter arpinū & caietam adhuc retinet nomē luuenale ſatyro & diuo thoma ſacrarum litterarum interpreti alūnis clarum.

Ab alto tullo:tullus fuit antiquus rex uolſcoꝝ ad quē aliqui tullioꝝ familiā referunt in gratiam ciceronis cuius natalibus prope obſcuris aliquod lumē generis & ſtemma maioꝝ addere uolebant. nā ſi id uerū fuiſſet cicero uentoſus & iactabundus aliqn̄ uſque ad reprehenſionē minime tacuiſſet cū ilii humiliras nataliū exprobaretur ac nouitas. Regia ꝓgenies: propter tullū uolſcoꝝ regem.

Pro q̄ta: q̄ ampliſſima uirtute alludit ad. M. tulliū ciceronē quē ab hoc tullio habuiſſe originem dicit. Quantū ciuem: quantus fuit cicero fons æloquii uberrimus & omniū diſciplinarū deus.

S ceuola cui diræ celatur laudis honora
E ffigie clypeus: flagrant altaribus ignes.
T yrrhenum ualli medio ſtat mutius ira
I n ſe met uerſa ſeuitque in imagine uirtus.
T unc icti ſpecie ruere acri in bella magiſtro
C ernitur effugiens ardentem porſena dextram
Q uis circea iuga et ſcopuloſi uerticis anxur
H ernicaque impreſſo raduntur uomere ſaxa.
Q uis putri pinguis ſulcaris anagnia gleba.
S ylla ferentinos priuernatumque maniplos.
D ucebat ſimul excitos foræque iuuentus.
A ddita fulgebat telis: hic ſcaptia pubes.
H ic fabraterie uulgus nec monte niuoſo.
D eſcendens a tina aberat. detritaque bellis
S ueſſa atque duro fruſino haud imbellis aratro:
A t qui fibreno miſcentē flumina lyrim.
S ulphureum tacitiſque uadis ad littora lapſum:
A ccolit arpinas accita pube uenafro.
A clarinatum dextris ſocia hiſpidis arma
C ommouet: atque uiris ingens exhaurit aquinū
T ullius eratas raptabat in agmina turmas.
R egia progenies et tullo ſanguis ab alto.
I ndole proh quanta iuuenis quantūque daturus.
A uſoniæ populis uentura in ſecula ciuem.

UVA. BHSC. IyR_094

Ille ſuper gangem: laudat. M. tulliũ romanæ eloquẽtiæ autorem & principẽ: de quo Plinius: ſed quo te. M. tulli. piaculo taceã quoue maxime excellentẽ iſigni predicẽ quo potius q̃ uniuerſi populi & illius gẽtis ãpliſſĩo teſtĩonio. & tota uita tua: cõſulatus tm̃ operibus electus te orante ꝓſcriptorũ liberos honores petere puduit tuũ catilina fugit ingeniũ Tu. m. tulli antoniũ proſcripſiſti: Salue prime oĩum parens primæ appellatæ: primæ in toga triumphum linguæque laureã mente & facundiæ: litterarũque latinarũ parens æque ut dictator ceſar hoſtis quondã tuus de te ſcripſit oĩum triumphorũ lauream adepte maiorẽ q̃to plus eſt ingenii romani terminos ꝓmouiſſe q̃ imperii. Ganges eſt fluuius indiæ. Voce: eloquentia & fœliciſſima ingenii ubertate. Bella furialia: catilinæ & alioꝝ cõiuratoꝝ. nam Cicero cõſul catilinæ furores repreſſit qui romã ad ſeruitutẽ redigere nitebaꝫ. Fulmĩe linguæ: impetu dicẽdi & uberrimo eloquii fonte. Ecce inter prĩos: hactenus de latinis: nunc de ſabinis loquiꝫ quos tibris a latinis & thuſcis diuidit: hos ducebat claudius nero. quod iõ poeta fingit: qm̃ claudioꝝ familia habuit origĩnem a ſabinis: & nero lingua ſabina fortis diciꝫ. Theramneo: ſabino. nã lacones mixti fuerunt cũ ſabinis & therãne urbs ẽ laconiæ. Clauſi: actius clauſus qui poſtea claudius dictus ẽ ex ſabinia cũ coniugibus liberis oĩque fortũa ſua dente ualerio publicola romã cõmigrauit: & claudiæ familiæ prĩcipiũ dedit. Vir. li. vii. ecce ſabinorũ priſco de ſanguine magnum. Agmen agens clauſus: magnique ipſe agminis inſtar. claudia nunc a quo diffundiꝫ & tribus & gens per latiũ poſtq̃ in partem data roma ſabinis: hæc familia claris uiris floruit: inter quos fuit hic claudius nero q collega liuii ſalinatoris in conſulatu & annibali oppoſitus in apulia relictis caſtris inſcio annibale iuuentutis electo robore maximis itineribus in picenũ contendit: & ad metaurum iũctus collegæ aſdrubalẽ uicit: ꝓpriaque manu interemit: inde citato curſu ad caſtra rediit & caput aſdrubalis ante annibalis tentoriũ proiici iuſſit: ideo dicit poeta neronẽ non eſſe imitandum in rapidis auſis. Amiterna cohors: amiternum fuit oppidũ ſabinoꝝ clari ſunt amiternini natalibus criſpi ſaluſtii qui primus in romana hiſtoria habetur quã deſideramus. Caſperula: oppidũ ſabinoꝝ quod dicit traxiſſe nomen ab aſtris alludens ad caſpias portas quæ ſunt in oriente ubi eſt bactriana regio & clauſtra regni parthici dicũt ẽt portæ caucaſeæ qm̃ ſũt ad caucaſũ: hoc finxit poeta propter nomen ſabiniæ regionis quæ habet ſimilitudinẽ quandam cum ſaba capite arabiæ unde thus aduehebaꝫ ſacrificiis aptum: & ſabini autore plinio a religione ac ſacris dicti ſunt. Foruli: oppidũ ſabinoꝝ in rupe ſitũ. unde dicit Strabo: ſabinoꝝ quoque ſunt foruli petræ ad rebellandũ quã ad habitãdũ aptiores. Reatæ: ciuitas ſabiniæ adhuc retinet nomen dicata erat quondã cybeli: & erat umbilicus italiæ ut uoluit uarro quẽadmodũ delphi umbilicus totius orbis. Nurſia: adhuc retinet nomen ciuitas eſt in montibus ſupra ſpoletũ. Vir. quod frigida miſit nurſia: prima fuit ſertorii & gentis flauiæ. A tetrica rupe: tetricus autore ſex. pompeio mons ſabinoꝝ aſper a quo duri hoĩes & aſperi tetrici dicunt. Vir. qui tetricis horrẽtis rupes montẽque ſeuerũ. Haſta: omnes hi ſabini erant haſtati & clypeũ habebãt rotundũ de haſta non ſine cauſa finxit poeta: qm̃ quiris lingua ſabina dicebaꝫ haſta: unde quirinus romulus quẽ haſtatũ appellat ouidius in faſtis. Implumes: ſine criſtis quæ fiunt ex pennis ſtrutii: ſed eſt locutio nimiũ affectata & poetica: imitaꝫ tm̃ Virgiliũ de quibuſdã populis ſic canentẽ. Tegmina quis capitũ raptus de ſubere cortex æratæque micant peltæ: ideo hic poeta dixit: clypeus referꝫ in orbẽ & omnes erant implumes. Leui tegmine cruris: hoc cõuenit cũ dicto Ariſtotelis qui in libro de poetis ait: etolos & pelagos dextro pede nudo ſeu crure ac ſiniſtro tecto prodire in aciẽ ſolitos: pelagi autẽ mixti fuerũt cum ſabinis: iõ hoc dicit poeta alludens ad ſabinoꝝ antiquitatẽ. Canebant: laudibus celebrabant. ſanctus fuit deus ſabinoꝝ & autor. nã cõdidit cures ſabinoꝝ quondã caput & dicebaꝫ ſanctus fidius ſemper: ouidius in faſtis ait: querebã nonas ſancto fidio ne referrẽ: an tibi ſemipr̃ cum mihi ſanctus ait cuicũque ex iſtis dederis ego munus habebo. Noĩa terna fero ſic uoluere cures: & reate in porticu cuiuſdã templi in lapide marmoreo de eodem deo ſic tale eſt inſcriptũ epigramma: quod põponius præceptor meus antiquitatis ſtudioſiſſimus & latinaꝝ litterarũ uel maximũ decus atque delitiæ romam attulit: interfuitque cũ illud marmur effoderẽt. De decuma uictor tibei lucius mũmius donũ moribus antiqueis pro uſura hoc dare ſe ſe uiſum aĩo ſuo perfecit tua pace rogans te cogenda diſſoluẽdei tu ut facilia faxeis. perficias decumã

I lle ſuper gangem ſuper exauditus et indos.
I mplebit terras uoce: et furialia bella.
F ulmine compeſcet linguæ: nec deinde relinquet
P ar decus eloquio cuiq̃ ſperare nepotum.
E cce inter primos theramneo a ſanguine clauſi
E xultat rapidis nero non imitabilis auſis.
H unc amiterna cohors et bactris nomina ducens
C aſperula hunc foruli magnæque reate dicatũ.
C œlicolum matri nec hoc habitata pruinis:
N urſia et a tetrica comitantur rupe cohortes.
C unctis haſta decus clypeuſque refertur in orbẽ
D enique et implumes at leui tegmine cruris
I bant: et leti pars ſanctum uoce canebant
A utorem gentis: pars laudes ore ferebant.
S abe tuas: qui de patrio cognomine primus
D ixiſti populos magna ditione ſabinos.

UVA. BHSC. IyR_094

ut faciat ueræ rationis ꝓpter hoc atque alieis doneis des cuncta merenti: & apud Varronem de antiq
rate ſabinorum legitur medium fidium condidiſſe cures: referente dionyſio q̃q̃ apud dionyſium pro
fidio fabidius legitur: unde puto illic eē mendam ſcriptorum in curia. M. cato ait nomen eē impoſi-
tum ſabinis ex ſabo diui ſagni gētilis filio: quod corruptum eſſe uidetur: nam ſagni pro ſancti legiſ:
& id ſentire uidetur ſyllius ut ſanctus dederit originem & ſabus filius nomē ipſis fabinis: ſtrabo dicit
ſabinos eſſe īdigenas: & a ſabinis eē picenos & ſabellos per dimunitionem. Quid qui picene: deſcri-
bit nūc picenos qui ſunt ad mare adria
cum cōtermini umbris orti a ſabinis: uo
to uere ſacro ut ſcribit plinius dicti a pi
co marcio: qui uexillum inſedit ſabino
rum illuc ꝓficiſcētium ex uoto: & ideo
poeta alludens ad hiſtoriam dicit picū
ſaturni filium demutatū poſtea in auē
ſui nominis a circe: amatorio poculo:
& medicata uirga condidiſſe aſculum
& picene regioni dediſſe nomen: recu-
ſauerat picus ut ē infabulis amorem cir
ces quæ illū ter baculo tetigit: ter caria
dixit: demutauitque in auem picenoꝝ
ductor erat curio. Squamis: lorica ſq̃-
moſa. Equina: ex crinibus æquorum:
ex quibus criſtā galleæ effinxerat: hor-
ridāque effecerat ut hoſtibus terrori eēt
Nō æquore uerſo: exercitum qui ſuo
curione militabat: comparat fluctibus
marinis & ēt amazonibus quæ in ripis
chermodōtis fluuii ſe ſe bellando exer
cent. Verſo: cōmoto a uentis. Leui
ore: agiliore ad pugnā. Martia uirgo
bellicoſa amazoni: Thermodon ē flu-
uius in ponto in cuius ripis uagabantur
amazones. de piceno ſic ſcribit ſtrabo pi
cenū igitur poſt: umbriæ ciuitates quæ
ĩter ariminiū anconemque iacent extē
ditur ꝓfecti ſūt piceni a ſabinoꝝ terra.
Numane: numana oppidum a ſiculis
cōditum iuxta maſ ī ſcopulo ut autor ē
plinius. Cupræ litoreæ: cupra oppidū
ad mare habebat quondam templum
Iunonis Tuſcorum edificium qui iunonem cupram nominabant ergo a dea nomen accepit: ideo dicit
illuc fumaſſe altaria quoniam cuprenſes iunonis ſacris operabantur. Quis. quibus. Truentinas tur
res: Truentum ē fluuius diuidens picenos a marrucinis qui adhuc retinet nomē: & labitur prope aſcu
lum: & urbs fuit illic eiuſdem noīs de qua ſyllius intelligit dicens turres truentinas cum flumine.

Clypeata agmina: nam oēs ferebant clypeos rotūdos ex ere qui ſolis repercuſſu uibrabant. Vir. æra-
tæque micant peltæ. Luce ſanguinea: radiis ſolaribus. Ancon: ciuitas ad mare portu nobilis adhe-
rens cunero ꝓmontorio condita a ſyracuſanis fugientibus tyrannidē dionyſii: habebat quondam in-
uertice promontorii ubi nūc ē arx templum ueneris: iō dicit iuuenalis rhombū muneri datum domi
tiano captū ante domū ueneris quā dorica ſuſtinet ancon: ē hæc ciuitas uini et frugum feraciſſima: po
eta dicit illic ſolitā tingi purpurā qđ alii nō tradiderūt: tingebatur purpura maxime tribus in locis
apud phœnices libycos & lacones. Fucare: colorare. Colus fila quæ nentur colu. Sydone: ideſt pur
pura tyria & ſidonia. Murice libyco: purpura getulica cuius meminit plinius ex ſanguine muricis ti
gitur purpura: unde muricem ꝓ ipſo colore ponit: murices āt ſūt ex genere aquatilium quæ teſta īte
gūtur. Vomano: uamanus fluuius agri piceni: labitur ꝓpe adriā quæ mari adriatico nomen dedit:
colonia fuit hetruſcorum diſtabatque a mari autore plinio. vii. milibus paſſuum. Aſcli: aſculū pice-
num adhuc retinet nomē denoīatum a pico qđ hyrſitum appellat alludens ad plumas pici: cuius au
ſpicio id oppidum cōditum fuit: & denominatum picenum & illum qui ferebat uexillum appellat: in
clementē alludens ad ſeueritatem pici qui ſe circe amanti noluit indulgere. Inclemens: bellicoſus:
& aſper. Vepicus puus picus: qm̃ ex hoie fuit diminutus in auem: ue pticula aliq̃ auget ut uehemēs:
aliq̃ diminuit: ut ue iuppiter: i. puus iuppiter: & uepicus puus picus: hic fuit filius ſaturni: cui formā
humanam circe ademit. Statuit: dedit nomē aſculo piceno. Fugiētis: pici qui fugiebat ui carminis a
natura humana ad naturam auis. Honorē croceū: pulchritudinem ipſius pici. Tellus: picena regio
poſſeſſa fuerat a pelaſgis quoꝝ rex fuit eſis qui eſi fluuio nomē ddit: hic fluuius picēos ab ūbris diſter
minat labēs ĩter anconē & ſenogalliam ī mare adriacū quōdā erat terminus italiæ poſtea fuit rubico.

Quid qui picenæ ſtimulant telluris alūnos.
Horridus: et ſquamis et eq̃na curio criſta
Pars belli q̃ magna uenit: nō æquore uerſo
Tam creber fractis albeſcit fluctus in undis.
Nec cetu leuiore. ubi mille per agmina uirgo
Lunatis acies imitatur martia peltis.
Perſtrepit: et tellus et amazonius thermodon.
Hic et quos paſcunt ſcopuloſa rura numanæ
Et quis littoreæ fumant altaria cupre.
Quique truentinas ſeruant cū flumine turres
Cernēē erat clypeata procul ſub ſole coruſco
Agmina ſanguinea uibrāt in nubila luce.
Stat fucare colus nec ſidone uilior aneon.
Murice nec libyco ſtatque humectata uomano
Adria et inclemens hirſuti ſignifer aſcli.
Ve picus quondā nomē memorabile ab alto
Saturno ſtatuit genitor: quem carmine circe
Exutū formæ uolitare per ethera iuſſit.
Et ſparſit plumis croceum fugientis honorem:
Ante ut fama docet tellus poſſeſſa pelaſgis.

UVA. BHSC. IyR_094

Populos asilos:hoc fingeꝝ poeta uidetur cū nulla de hoc mētio sit apud cosmographos. Sed non ruricolæ: describit nūc umbros q usque rauennam extendebāt quondā & tiberi dirimūtur a thuscis appēnino & esi fluuio a picēis sita ē umbria inter sabinos:thuscos & picenos. Vmbroꝝ gens antiqssima existimat. Inquit plinius ut quos imbros a græcis putent dictos ꝙ inundatione terrarū imbribus supfuissent. habitabant quondam in cauernis montium. ideo poeta dicit illos ueniſſe ex cauis montibus alludēs ad illorum antiquitatem qua in mōtibus uitam degebāt cum plana aquis natarent. Nō deteriore robore:nō minoribus uiribus militū:esis ut dictū ē diuidit umbros a picenis:sapis est fluuius ppe rubiconē & ariminū:metaurus fluuius ūbriæ q labēs confragosus p saxa secat appenninū & in mare adriaticum euoluit clarus cede asdrubalis. Vertice:aqua. Clitunnus:fluuius de quo supra labit ppe meuaniam & ulginiam cuius aq quondam loti tauri ioui capitolio mactabāt ab his q triūphabant. Nar fluuius ūbriæ sulphureus labit ppe narniā & iter ānē:& tyberī miscet. Tiniæ:tinias ē fluuius ppe meuaniam & clitūnū quo ut inqt strabo collectos fructus ex agris deuehebant staphis ī tiberim:iō appellat ipsum ingloriū qm̄ non erat nauigabilis: nec hēbat nomē cū eēt potius riuus quā fluuius. clanis ēt ē fluuius umbriæ. Rubico:ē fluuius iter ariminū & rauennā quondam finis italiæ:ab eo.n.cisalpina gallia icipiebat. Senæ:urbs cōdita fuit a gallis senonibus appellataque ē senogallia & adhuc retinet nomen. Albula q alio noīe dicit tibris umbros ab hetruscis diuidit:influūt in eū tinias & clāis augeturque aliis postea nūero.xl. inter quos sunt nar:& anio ambo nauigabiles labit & appēnino in primo ortu tenuis & mitis in cursu q̄is subitis aliqn̄ ī cremtis augeat restagnat:interdū ī urbe qd cū accidit famē pestemque portēdit. Perstringit:alluit mœnia romana immota ripa:qa lento pede fluit: & nō uexat ripā. Arma:oppidū umbriæ cuius nulla extat memoria:plinius recē sens populos umbriæ ponit ēt arnates.

Meuania:ē urbs in plano sita nobilis ciue suo ppertio & clitumno fluuio qui a poetis celebratur. Lætis:fertilibus. Hispellū:ē oppidū ūbriæ iter asisiū & fulgmiā ad radicē mōtis situ adhuc retinet nomē. Narnia:urbs ūbriæ in mōte sita:nomē accepit a fluuio cū prius neqnū appellaretur. Inginū:oppidum umbriæ in loco palustri quondam situm:ideo dicit fuisse infestum ac pestilens ppter nebulas:strabo dicit inginum esse montē:hic accipitur pro urbe: urbs certe & mōs eiusdem nominis esse debuit. Fulginia:ubrs sita in medio campi qui ē inter spoletum & perusiam quondam sine mœnibus erat:nunc autem muris ægregie cincta & edificiis ita ornata ut umbriæ ciuitates facile superet. Amerinus:ab amerio oppido umbriæ in monte sito quod adhuc retinet nomē.

Camers:camertes sunt populi umbriæ ī montibus qui umbros a picenis diuidunt:erant camertes boni agricolæ ac boni milites. Sarsina:retinet etrānum nomen nobilis copia lactis:ac plauto alumno.

Tudertes:appido quod etiam nūc dicitur tuder in mōtibus umbriæ situm uersus hetruriā a quo tudertes denoiantur qui quōdam fuerunt bellicosi. Piso:fingit hoc poeta ppter illū pisonem q postea fuit:& Marci antonii auspicio cōtra parthos ꝓfectus ē. Arsacidū:parthorum. arsaces ut scribit strabo libro.xi. Vir scytha parthiam iuasit occupauitque:& ab eo parthoꝝ reges arsacidæ dicti sūt. Sagaci:prudenti in ea quippe ætatæ uidebatur habere prudentiam senilem. Ignea gemma:lucidus lapis præciosus. Fuluo:aureo monili:ut moris est parthorū. Iamque per hetruscos: describit hetruscos. hetruria diuitur a liguribus amme macra:& extenditur usque ad ostia tiberina ex altera parte cōtingit umbros & sabinos uarios habuit quondam habitatores pelasgos. scilicet et thyrrhenos qui ex lydia uenerunt Thusci appellati sunt græcorum lingua a sacrifico ritu.

Quis esis regnator erat fluuioque relinquit.
Nomen: et a se se populos tum dixit asilos.
Sed nō ruriculæ firmarūt robore castra.
Deteriore cauis ueniētes mōtibus umbri
Hos esis sapisque lauāt:rapidaſque sonanti
Vertice cōtorquēs ūdas p saxa metaurus.
Et lauat ingētem pfūdens flumine sacro.
Clitūnus taurū:narque albescētibus undis
In tybrī properās:tiniæque inglorius humor.
Et clanis et rubico et senonū de noīe sene.
Sed pater ingēti medios illabitur amne
Albula:et īmota pstringit mœnia ripa.
His urbes arna et latis menania pratis.
Hispellum:et duro mōti psaxa recūbēs
Narnia et infestū nebulis humētibus olim.
Inginum patuloque iacēs sine mœnibus aruo.
Fulginia:his populi fortes amerinus et armis
Vel rastris laudāde camiers his sarsina diues
Actis et haud parci martem coluisse tudertes.
Ductor piso uiros spernaces mortis agebat.
Ore puer:puerique habitu:sed corde sagaci
Quabat seniū:atque astu supauerat annos.
Is primam ante aciē pictis radiabat in armis.
Arsarcidum:et fuluo micat ignea gemma monili
Iamque per hetruscos legio completa maniplos.

UVA. BHSC. IyR_094

Galbam: alludit ad galbam qui Neroni ſucceſſit ī īperio & factus īpator autore tranqllo ſtemma ī atrio ꝓpoſuit quo pr̃nā originē ad ioue māternā ad paſiphaen minois uxorē referebat ad hāc: igitur iactātiam poeta reſpexit. Orditur: inchoat & dat inititum. Clari pr̃es: quoniam familia ſergiorum clariſſima fuit quā galba imperator illuſtriorem reddidit: & ſergius galba cōſularis tempoꝝ ſuorum eloquētiſſimus. Cere: oppidū hetruriæ adhuc retinet nomen: prius uocabatur agilla. cām noīs lege apud ſtrabonē. Cortona: oppidū hetruriæ domus tharcontis: ut ait poeta a quo tarquinii oppidum nomen accepit hic ciuitates. xii. condidit. Venerat. n. ex lydia cum tyrrhēo ab ineunte ætate canus fuit: qua re illius prudentia ſignificabatur: cortona non multū diſtat ab arretio & lacu peruſino. Supbi: nobilis & clari. Grauiſcæ: oppidū ad mare ſitum qđ ab aeris grauitate nomē accepit: Vir. īmtempeſtas grauiſcas appellat. Alſium: oppidū nō longe a pyrgis in ora maritima conditū ut uult poeta ad imitatōnem Virgilii ab haleſo agaménonis auriga ſeu filio: ut quidā uolunt: Vir. hinc agamemnonius troiani noīs hoſtis: curru iungit ales ſus æquos. Argolico: græco. Fregene: oppidum ꝓpe alſium obſeſſū paludibus: ideo ait campo ſqualente ideſt īculto & paludoſo. Feſula: oppidum ī mōte ſupra florentiā quondam erat domiciliū augurum: iō dicit ipſam fuiſſe interpretē fulminis. i. cognouiſſe qd tacta de cœlo portenderent ꝑ aues. Sacris alis: auibus facientibus augurium.

Cluſinum uulgus: cluſiū oppidū hetruriæ adhuc retinet nomen ubi regnauit porſena: qui romanis timorē incuſſit cū tarqnos pulſos in regnū reponeꝛ uellet: & ianiculum occupauit. Superbos: tarquiniū ſupbum & filios. Lūa: oppidū hetruriæ uerſus ligures ampliſſimum habēs portum græci autore ſtrabone portum & urbem ſelenes ideſt lunæ appellant: ūrbs non ſane magna: portus uero magnus ē & pulcherrimus multos intra ſe portus amplectens magnæ profunditatis: ut omnium qui quondam maris imperium tenebant facile receptaculum fieret. Illic: effoduntur marmora candidiſſima & tranſlucida. Niueis metallis: marmore lunenſi albo. metallum ſignificat uenā: ex qua exciditur aurum argentum es marmur & cætera: id genus. Exegit: emiſit. Vetulonia: oppidum hetruriæ unum ex xii. conditis a tarchōte memoriæ proditum eſt inquit ſtrabo triumphalia ornamenta inſigniaque cōſularia & omnium magiſtratuum ornamenta romā ex tarquiniis allata eſſe. Virgas ſæcures tubas ſacrorumque ritus: auguria & muſicem dionyſius quem alii ſequuntur ſcribit hæc ornamenta totius hetruriæ conſenſu allata fuiſſe tarquinio priſco ī ſignum pacis: ornamenta data a thuſcis fuerunt: ſceptrum eburnum: in cuius uertice aquila erat. Sella curulis eburna: corona aurea pretexta inſigne magiſtratuum. Veſtis triumphalis quæ picta erat. uicti hetruſci regum ſuorum inſignia tarquino attulerunt quibus reges romani uſi ſunt & conſules & prætores aliqui dicunt hæc inſignia fuiſſe accepta a romulo poeta non ſine ratione dicit uetuloniam dediſſe ornamenta quoniam erat regia regum hetruſcorum & illarum urbium caput quæ & populonia dicebatur Virgilius populoniam matrem appellat: ſita erat in promōtorio. Meoniæ gentis: hetruſcæ quoniam meonii tenuerunt hetruriam: ut dictum eſt. Tacito terrore: nam ſecures uiſæ terrorem omnibus incutiebant quanuis nihil dicerent præferebantur quippe ad terrorem & etiam faſces quibus ſupplicio afficiebantur nocentes. Curules ſellas prætorum & edilium curulium. erant enim ediles populares & curules qui reddebant iura et de quibuſdam rebus proponebant edicta. unde eſt edilitium edictum in libris digeſtorum & horum dicebatur maior ædilitas lege plutarchum in uita Marii. gællius ait libro quarto ſenatores qui curullem magiſtratum geſſiſſent curru in curiam uehebantur honoris grā. In quo curru ſella eſſet ſupra quam conſiderent quæ ob eam cauſam curulis appellaretur. Princeps: prima. Oſtro: purpura: quoniam prætexta quæ erat inſigne magiſtratuum dicta eſt qm̃ purpura prætexebaꝛ. iō dicit poeta pretexuit ut prætextam intelligeret: Macrobius ait: tullus hoſtilius debellatis hætruſcis ſellam curulem lictores: et togam pictam atque prætextā quæ inſignia magiſtratuum hetruſcorū erant primus ut romæ haberē tur inſtituit: ſed prætextam illo ſæculo puerilis nō uſurpabat ætas: erat. n. ut cætera quæ enumeraui honoris habitus lictores apud antiquos ferebant faſces: apparitores uero ſecures.

R ectorē, magno ſpectat noīe galbā.
H uic genus orditur: minos inuiſaque tauro.
P aſiphæs: darique de hinc ſtāt ordine patres
L ectos cere uiros lectos corona ſuperbi
T arcontis domus et ueteres miſere garuiſce.
N ec nō argolico dilectum littus aleſo
A lſium: et obſeſſe cāpo ſqualente fregenæ
A ffuit: et ſacris interpres fulminis alis.
F eſula: et antiquus romanis mœnibus horror
C luſinum uulgus: cū porſena magnæ iubeba
N equiq̃ pulſos romæ imperitare ſupbos.
T ūc quos a niueis exegit luna metallis
I nſignis portu: quo nō ſpacioſior alter
I nnūeras cæpiſſe rates: et claudere pōtum.
Mœniæque decus quōdam uetulonia gentis.
B iſſenos hæc prima dedit præcedere faſces.
E t iunxit totidem tacito terrore ſecures.
H æc altas eboris decorauit honore curules
E t princeps tyrio ueſtem pretexuit oſtro

UVA. BHSC. IyR_094

Aeræ:tuba ænea quam romani acceperũt ab hetruſcis. Nepetina:nepe oppidum prope ſutriũ qđ adhuc retinet nomen. Equique faliſci:æquum faliſcum oppidum in uia flaminia cuius ruinæ adhuc uiſuntur:& ueſtigia corrupto uerbo apud ſtrabonem:habet enim impreſſus codex eaci ſinfaliſcum. Virgilius dicit æquoſque faliſcos. Flauina:oppidum fuit hetruriæ quod intercidit ſabatia ſtagna ſunt ad mare prope romam quorum meminit ſtrabo:lacus cimini & ſylua eſt inter roncilionẽ & uiterbium:nunc dicitur lacus uici:illam ſyluam fabius peruiam fecit romano militi:Virg.& cimini cum monte lacus:Sutrium adhuc retinet nomen oppidum uetuſtiſſimum diſtat ab urbe.xxiiii.mi.paſſ. Soracte: mons phœbo ſacer: in confiniis ſabinorum:& thuſcorum:ideo poeta dicit hetruſcos frequẽtare ſoracte in ea parte.ſ. montis quæ uergit ad thuſcos: quoniã in altera habitant ſabini. Codone:pelle.nã codon ſignificat pellem feræ crudam. Lycios arcus:appollineos a lycia ubi appollo colebatur: hi populi hẽbãt haſtas & dampnabant arcus. Cautum: munitum & tectum. Marſica pubes: poſt truentũ fluuium aſculi de quo dictum ẽ ad meridiem ſũt marrucini: frẽtani:ueſtini:peligni:& marſi cõtermini latinis:qui quondam bellicoſi fuerunt & a Virgilio inter acies italiæ populos ĩ primis commemorant: his uerbis:hæc genus acre uirum marſos pubemque ſabellam.aduerſabãtur ẽt ſerpẽtibus quẽadmodum pſyli in aphrica & oblongenes in ĩſula cypro:callebant ẽt uires herbarum quæ plurimæ in marſis montibus gignuntur:nomen acceperũt ut uoluit pliniusa marſo cyrces & ulyxis filio ſyllius dicit denoĩatos fuiſſe a marſia q cum appolline certauit:& uictus migrauit ad populos quos a ſe marſos appellauit:aliqui uolũt appellatos a marſia duce lydorum qui illic condidit archippe oppidum hauſtum quõdam a fucino lacu:hiagnis autore apuleio pater fuit marſiæ eumque muſicen docuit:erat marſias uultu ferino trux:hiſpidus multibarbus ſpinis:& pilis obſitus:marſias ẽ fluuius phrygiæ apud celenas in cuius ripis optime harundines ad cantum naſcuntur. ideo nata eſt fabula de marſia muſico. Anguitia ſoror fuit circes & medeæ frĩa exte regis colchoꝝ & tenuit loca uicĩa fucĩo q ẽ lacus apud marſos: docuitque marſos remedia aduerſus ſerpẽtes: carminibus eos ſopire & tactos carmĩe:& ſuctu leuare: docuit etiam magicem deducere lunam e cœlo quod in primis exercuerunt theſſalæ mulieres unde theſſalicus rhombus apud poetas & atraciam artem ideſt magicen theſſalam apud papinium in thebaide. Cantare:carminæ immittere ſõnum ſerpentibus. Hebetare:obtuſum reddere ut nocere nõ poſſet. Prolem:filiam. Mala grãia. herbas ueneficiis aptas quas herbas nocẽtes appellat Horatius. Domare:uincere & liberare læſos tactu.

H æc eadem pugnas accendere protulit æte
H os iuxta nepeſina cohors eqque faliſci
Q uique tuos flauĩa focos.ſabatia quique
S tagna tenẽt:ciminique lacũ: q ſutria tecta
H aud procul et ſacrum phœbo ſoracte frequentãt.
S picula bina gerunt caput his cudone ferino.
S tat cautum lycios damnant haſtilibus arcus.
H æ bellare acies norant.ac marſica pubes
E t bellare manu :et chelydris cãtare ſoporem.
V ipereumque herbis hebetare et carmine dentem.
A eetæ prolẽ anguitiam mala gramina primam
M onſtrauiſſe ferũt:tactuque domare uenena.
E t lunam excuſſiſſe polo:ſtridoribus amnes.
F renãtem:ac ſiluis montem nudaſſe uocatis.
S ed populis nomen poſuit metuentior hoſpes
C ũ frigeret phrygios trans æquora marſia crenos
M ygdoniam phœbi ſupatus pectine loton.
M arruuium ueteris celebratum noĩe marri
V rbibus ẽ illis caput interiorque per udos.

Excuſſiſſe:deduxiſſe ut herbas deſpumaret ueneficiis præparatas.unde iuuenalis notans garrulitatẽ mulierũ ait:una laboranti poterit ſuccurrere lunæ: & Papinius qualis per nubila phebes a tracia rubet arte labor: & Horatius ĩſermonibus:ſerpentes atque uideres infernas: errare canes lunamque rubentem ne foret his teſtis poſt magna latere ſepulchra. Metuentior:metuens comparatiuum pro poſitiuo:nam timebat apollinem. Phrygios crenos:ideſt locum & uallem phrygiæ inqua uictus fuit marſias ab apolline quæ aulocrene dicitur autore plinio prope urbem celenas:plinius ait marſias ibi creditur ortus ac paulopoſt conditus. Vbi certauit tibiarum cantu cum apolline aulocrene uocatur uallis. Lucanus:& quæ tua numĩa pallas lugẽt dãnate phebo uictore celene:& Herodotus libro ſeptĩo ſcribit apud celenas fuiſſe pellem marſie detractam ab apolline formatam in utrem. Loton: lotos arbor ex qua optimæ fiebant tibiæ Mygdonia eſt prouincia phrygiæ ubi fuit prĩa marſiæ: ideo tibiam marſiæ appellauit lotõ mygdoniã. Pectĩe phœbi:plectro:& cithara apollinea. Superatus loton. ideſt uictus ab apolline in certamine muſices. Marruuium:oppidum marſorum conditum a marro caput erat marſorum. Alba: urbs inædito loco ſita:ubi plurima antiquitatis monumenta: exrãt: pomis habundat & propter ſiccitatem ſoli non magnam uim habet tritici: diſtat nunc a fucino lacu tribus milibus paſſuum quondam erat propinquior:cum fucinus ad ueterem ripam ſe extenderet et antequam agri eſſent deſiccati emiſſario claudii principis. Interior :uerſus latinos.

Ludos:perfuſos aqua fucini qui quondã excreſcebat in campos albenſes:ut uetus ripa ipſius teſtatur

UVA. BHSC. IyR_094

occupabantur uicini agri incrementis aquarum: quæ per .vii. annos fiebant: aliqui ex romanis uoluerunt effosso monte lacum emittere in lyrim amnem: si agri siccati cõcederent: claudius prīceps emisarium fecit magis: ut inquit Tranquillus spe gloriæ quæ cõpendii: ager albensis cum sit glareosus nõ multum est aptus cereri sed potius croco: & pomis alba: quondam numerabatur inter urbes latinas: Ideo dicit Strabo alba marsis finitima: oppidulum quod cesas appellant indigenæ meum natale solũ quattuor milibus passuum ab alba distat: ad radices montis situm: in quo dictamnum nascitur: hæc dixi ne ingratus erga patriã uiderer me am: qua nil mihi est iucundius: nil antiquius. Acer pelignus: peligni fũt post marsos: quorum caput nunc est sulmo patria Ouidii: sita est ea urbs in plão circundata montibus: aquis irrigua qbus locus ille in æstate amenus efficitur in hyeme autẽ frigidissimus: Ouidius appellat sulmonem aquasum. Acer: bellicosus. Vicinus miles sanguine: ideſt qui erat ex castello sanguinis: quod adhuc retinet nomen & celebre est: nundinis quæ illic quot annii celebrantur: poeta dicit castellum sanguinis habuisse originem a calibus: quæ sunt in campania nomenque sortitæ sunt a calai cõditore ut canit syllius: a calibus uinum calenum dictum: ubi etiam autore Catone in re rustica fiebant optimi centones: calais fuit filius boreæ: & orthie filiæ erithei athenien sis: quam rapuit boreas siue thraces nomine boreæ. Vnde Ouidius in heroidibus. Nomine cæperũt aquilonis ericthida thraces & alibi. Tam gelidus cum sis: nec te tamen īprobe quõdam. Ignibus atteis incaluisse neges. Geticis: threiciis quoniã getæ mixti fuerunt thracibus. Vago: quoniam uenti uagantur. Vestina iuuentus: uestini sunt contermini pelignis: & marrucinis: qui usque ad truentum extẽdũtur ex alio latere sunt confines samnitibus & campanis: apud uestinos erat quõdam copia casei qui uestinus appellat: de quo Martialis. si sine carne uoles ientacula sumere frugi. Hæc tibi uestino dẽ grege massa uẽit: fiscellũ fuit oppidum uestinorum. Pinnam uirentem: pinna adhuc retinet nomẽ quoniam dicit ciuitas pinnæ urbs uetustissima ultra pelignos uersus mare adriacum clara oliuetis & olei copia ac pascuis: ideo pinnam uirentem appellauit. Auella: oppidum uestinorum a quo auellana dicitur auctore Macrobio: hẽt etiam ea urbs pascua uiridia: & quæ attonsa statim resurgũt. Marrucina simul: marrucini & frẽtani accolunt orã maris adriaci usque ad appullos: & ab alio latẽ picenos: a quibus truẽto fluuio separantur: frentani dicũtur a frentano oppido quod erat prope theanum appulum. Corfini: corfinium caput aliquando pelignorum fuit quod samnites commune uniuersis demõstrantes trãslato noie italicam appellantes contra populum romanum receptaculum propugnaculumque constituerunt. Syllius corfinium ascribit marrucinis. Magnum theate: theate caput fuit marrucinorum. ideo ait magnum adhuc retinet nomen: dicitur enim ciuitas theatis. Sparus: est telum agreste: habebant etiam fundas quibus aues ex aere deiiciebant. Obit: circundat. Iam uero quos diues opũ: post lyrum amnem est campania dicta a capua: quondam in campanie erant populosæ urbes: quæ capuam perinde ac earum caput appellarunt: fœlix regio uini præstantia & tritici: unde Plinius ait hinc felix illa campania: quam ueteres dixerunt summum liberi patris cum cerere certamen. Toto tractu: tota regione. tractus proprie dicit cõuallis. Osci: fuerũt populi cãpaniæ antiquissimi & liguã p se oscã hẽbãt ex qua et qbusdã aliis facta ẽ romana. Sinuessa: adhuc retinet nomẽ hẽns aqs calidas uoluptati & curãdæ ualitudini aptas. iõ sinuessã appellat tepentẽ. Vulturnũ: oppidũ & fluuius eiusdẽ nois i cãpania. Amycle. i cãpania deletæ fuerũt a serpẽtibus autor Plinio. iõ poeta dicit silẽtia illas euertisse qm̃ nullo clamor hostiũ deletæ sũt. q̃re Vir. tacitas dixerit amiclas seruius rões refert.

A lba sedet campos: pomisque repẽdit aristas:
C ætera in obscuro fame et sine noie uulgi
S ed numero castella ualẽt: cõiungitur acer.
P elignus: gelidosque rapit sulmone cohortes.
N ec cedit studio uicinus sanguine miles.
Q uem genuere cales: nõ paruus cõditor urbi.
V t fama ẽ callais boreæ quem rapta per auras
O rithyia uago geticis nutriuit in antris.
H aud illo leuior bellis uestina iuuentus.
A gmina dẽfauit uenatu dura ferarum.
Q ui fiscelle tuas arces pinnamque uirentem
P ascuaque haud tarde redeũtia cõdet auellæ:
M arrucina simul frẽtanis emula pubes
C orfini populos magnũque teate trahebat.
O mnibus in pugna fertur sparus. oibus alto
A ssuete uolucrem cœlo dimittere fundæ.
P ectora pellis obit cesi uenatibus ursi.
I am uero quos diues opũ: quos diues auorum
E t toto dabat ad bellum campania tractu.
D uctorum aduentum uicinis sedibus osci
S eruabant: sinuessa tepens: fluctuque sonorum.
V ulturnum: quasque euertere silẽtia amicle.

UVA. BHSC. IyR_094

Fundi ciuitas campaniæ adhuc retinent nomẽ. Careta:appellata eſt a curuitate littoris:quoniam lacones qui illic habitarunt careta curua appellant. aliqui uolunt denominatam a nutrice æneæ illic regnauit Lamus rex leſtrigonũ:a quo lamiarum familia romæ Horatius.In carmnibus heli uetu ſto nobilis ablamo. Domus antiphate:ideſt formiæ:nam phormiis regnauit antiphates rex leſtri gonum:phormias Lachonei condiderũt: Plinius ait:poſt caietam eſt oppidum phormiæ antiqua leſtri gonum ſedes. Compreſſa freto:quoniam eſt ad mare inferum. Linternum:oppidum eſt prope ſin ueſſam habens ſtagna & paludes. Cu mæ oppidum campaniæ cõditũ a chal cidenſibus qui ex euboia uenerunt & ẽt cumeis a quibus nomen accepit:clarum oraculo ſybillæ quã cumeam appellant & templo Apollinis qđ dedalus poſuit ideo Virg.arcem cumeam chalcidicam appellat prope cumas ẽ palliaria ſylua: aliqui uolunt cumas a fluctibus dictas: cymata enim græce fluctus dicũtur la tine. Nuceria: oppidum cãpaniæ ad huc retinet nomen. Gaurus: oppidũ ad mare cum optima ſtatione nauium eriplea etiam dicitur:ideſt bõa nauigã tibus:Papinius in ſyluis:& placidum li men numẽque euplea carinis:etiam eſt illic gaurus mons uitibus conſitus. Idẽ papinius ſpectat & Icario nẽoroſus pal mite gaurus. Naualibus: nauale di citur proprie locus in quo naues fiunt: & continentur priuſq̃ in aquam dedu cantur. Prole dic archea:ideſt puteola nis colonis: puteoli prius uocabant di carchia quoniã ea ciuitas quondam iu ſtiſſime regebatur.Inde a puteorũ fre quentia nomen accepit:ut aliqui uolue runt ab aquarum putore quæ ſulphu reæ per totum illum tractum ſcatent.

E undique et regaciata lamo caieta domuſque
A ntiphate cõpreſſa freto:ſtagniſque paluſtræ
L internũ:et quõdam fatorum cõſcia cumæ
I llic nuceria et gaurus naualibus apta
P role dicarche a multo cum milite graia
I llic parthenope ac peno nõ puia nola
A life et clanio cõtempte ſemp acerræ
S arraſtis etiam populos totaſque uideres
S arni mitis opes:illic quos ſulfure pingues.
P hlegrei legere ſinus miſenus et ardens
O re gigãteo ſedes ithaceſia bai.
N on prochyte nõ ardentem ſortita typhoea
I narime non antiqui ſaxoſa telonis.
I nſula:nec paruis haberat calatia muris
S urrentum et pauper ſulci cerealis auella
I n primis capua heu rebus ſeruare ſerenis.
I nconſulta modum et prauo peritura tumore.
L ectos rectoris formabat ſcipio bello.

Graia parthenope:neapolus quam cu mei:inde chalcidenſes incoluerũt & ex pithercuſis atheniſque ueniẽtes. Vnde neapolis ideſt noua ciuitas appellata:& ideo graram parthenopen appellauit:hoc nomen a partheno pe una ex ſyrenibus ſortita eſt cuius ſepulchrum neapoli oſtendebatur. Nola:clara ciuitas adhuc no men retinet quam annibal poſt pugnam cannẽſem expugnare adortus a Marcello qui erat ĩtus a mu ris pulſus fugatuſque eſt:tũc primum annibal didicit ſe poſſe in italia uinci.nola eſt prope ueſuuium montem qui nũc dicitur mons ſummæ:ubi naſcitur uinum græcum arſit ille mons imperante Tito in qua conflagrationẽ duo uiri clariſſimi deſiderati ſunt Saleius baſſus & Plinius qui naturalem ſcri pſit hiſtoriam. Poeno:ãnibali. Aliphe:oppidulũ campaniæ & etiam acerræ quas clanius amnis un dationibus infeſtat.ideo dicit Virgilius:& uacuis clanius non æquus acerris.ſunt acerræ ppe nolam: & nuceriam. Sarraſtis populos:Sarnus fluuius adhuc retinet nomen a quo ſariaſtes populi:iõ poeta mittem appellat:ſarnum quoniam non ẽ præceps in curſu nec accolas inundationibus uexat. Phle grei ſinus:campus phlegreus ẽ in campania in quo hercules:ut uolunt fabulæ prope acheruſiam pa ludem deleuit gigantes & a pompa triumphi pompeios oppidum appellauit quod ideo fictum eſt au tore Strabõe quoniam terra illa ſuapte uirtute præliorum concitatrix erat:ſulphureus eſt ille tractus & ideo calidas habet aquas & aliquando naturali incendio flagrat. Miſenus: eſt promontorium pe cumas denomĩatum a miſeno comite æneæ ut placet Virgilio. Sedes bai:baius ſocius ulyſſis itha cenſis nomen dedit bais ubi erant balneæ ab omnibus celebrate fingunt poete typheum gigantem ful mine deiectum ſub his locis eſſe ſepultum. Ithaceſia: ab ithaca patria ulyxis. Prochyta:eſt ĩſula ante auſenum prope quam eſt in arĩmæ quæ & ænaria dicitur a ſtatione nauium eneæ ſub qua dicit ſepultus typheus gigas. Inſula telonis:capreæ ubi telon ut dictum eſt regnauit: ſaxoſa ẽ inſula non procul a neapoli. Calacia:oppidum campaniæ prope ſurrentum.Vnde pocula quondam affere bantur. Martialis Surrentina bibis:nec myrrhina picta nec aurum. Sume dabunt calices hæc tibi ui na ſuos Auella oppidum non procul & nuceria quæ anguſtos habet campos ad Triticum ferendum.

Capua eſt caput campaniæ ut dictum eſt quæ fortunæ indulgentia elata poſt pugnam cannenſem deſciuit ad poenos. Serenis:proſperis. Modum:mẽſuram. Prauo tumore:ſuperbia ut habebimus demũ romãi cãpanos ui ſubactos calamitatibus affecerũt:& eos agros ſorte diuiſerũt. Scipio:q po ſtea cognoĩatus ẽ aphricanus:hos populos formabat ad prælium:& uoluit ut pilis ideſt haſtis uteret.

UVA. BHSC. IyR_094

Ferro:thorace ferreo de more parentū nā cāpani gerebāt tela leuia Vir. de campanis ait teretes sūt aclides illis tela:sed hæc léto mos est aptare flagello. aclis ē tælum breue qđa méto iuuaſ. Ad rura: ad usū ruris & agriculturæ ipse Scipio quē laudat poeta. Vibrare:uibrabat. Murales:fossas murorꝝ. Vadū:fluuiū. Alite planta:pede celeri.i.cursu supabat equū q admotis calcaribus īpellebatur ad cursū. Præuertit:transit Vir.dixit uolucrēque fuga præuertiſ ebrum:& horatius ī sermonibus illuc præuertamur.i.transeamus. Spatiū:distantiā quæ erat ab uno latere castrorꝝ ad aliud. Martia:belli cosa & seuera. Faciles:molles nō retor tæ. Flagrabant lumina:ad imitationē Virgilii tribuit hoc Scipioni poeta q de Augusto sic cecinit ī octauo: gemīas cui tpa flāmas Læta uomunt.Suetonius de oculis augusti sic scribit. Oculos habuit claros:& nitidos qbus ēt existimari uolebat inesse quiddā diuini uigoris:gaudebatque siqui sibi acrius intuēti quasi ad fulgorē solis uultū suū submitterēt. ad qđ alludit syllius dicens: gratusque inerat uisētibus horror. Affuit & samnis:describit nūc samnites q sūt post cā panos orti a sabinis uoto uere sacro.īde sabelli dicti p diminutionē opicos q uī catim habitabant eiecerunt sedesque illic posuere suas:nunc ad bellū uenerūt p romanis sed ignominiæ acceptæ cum scilicet sub iugum missi sūt illis ī mētē ueniebat.post cladē ad cānas defecerūt ad annibalē.L.sylla tādem eos deleuit.

Veteri ira:samnites bellum gerētes cū romanis.T. Veturio caluino. &.sp. Veturio conſſ.ad furcas caudinas quæ sūt ī samnio exercitū romanum insidiis:& fraude locorum circumuētum cum magno romani nominis dedecoꝝ sub iugū miserunt:& ipsos consules prope seminudos.Inde papyrius cursor sānites magno prælio uicit.& ut ignominiam acceptam ulciscereturseptem milia hostiū sub iugum misit:& adempta signa recuperauit & pontius herennii filius samnitum imperator ut consulum ignominiam expiaret sub iugum cum cæteris missus est.aliq dicūt non a papyrio sed a.l. Cornelio dictatoꝝ samnites sub iugum missos fuisse.hæc aūt erat uetus ira quā samnites habebant erga romanos. Batalum:mucræ & bouianum fuerūt oppida samnitum.bouianum fuit oppidum caput samnitum opulentissimū armis uirisque.īde bouiania lustra dicit.i.syluas:& pascua lustra ſt cubilia ferarū: & latebræ. Fatigant:exercent uenando & colendo. Caudinis faucibus:furcæ caudinæ sunt in samnio saltus duo sunt inquit Liuius alti angusti syluosique:mōtibus circa perpetuis inter se iuncti iacet iter eos satis patens clausus in medio campus herbidus aquosusque per quem medium est iter:sed antequā uenias ad eum intrādæ primæ angustiæ sunt:& aut eadem qua te insinuaueris retro repetenda uia ē: aut si ire porro pergas per alium saltum arctiorem impeditioremque euadendum. Rufre:esernia:& herdonia fuerūt oppida in samnio samnites nunc dicuntur beneuentani. Bruttius haud dispar aīo rū:bruttii sūt post samnites usque ad fretū siculū ita denoīati autore Strabone ad cōtumeliā a lucanis quoꝝ fuerāt pastores a qbus aufugerunt:nā bruttius singua lucana significat rebellē. Trogus tamē dicit denoīatos fuisse a bruttia muliere quæ illis tradidit lucanorum oppidum. lucani sūt finitimi bruttiis:quorum caput erat petilia cōdita a philoctete.lucani habuerūt originē a samnitibus.hirpini sunt finitimi lucanis:qui etiā samnitica gens sunt:& ex lupo nomē acceperunt: qui illis in deducenda colonia dux oblatus est.Lupum.n. samnites uocant hirpum. Additur his calaber:Calabria dicta est etiā messapia a messapo duce.& peucetia a peucetio fratre œnotri:qui ueniens ex arcadia in iapygiis mōtibus cōscedit.œnotrus uero ī alia parte italiæ:quæ uergit ad mare tyrrhenū. & a se denoīauit œnotros.

IIle uiris pila et ferro circundare pectus
Addiderat leuiora domo de more parentum
Gestabant tela ambustas sine cuspide cornos:
Aclidis usus erat:factæque ad rura bipennes.
Ipse inter medios uenturæ ingentia laudis
Signa dabat:uibrare sudem transmittere saltu
Muralis fossas undosum frangere nando
Indutus thoraca uadum:spectacula tanta
Ante acies uirtutis erant:sæpe alite planta
Lia perfossum et campi per aperta uolantem
Ipse pedes præuertit equum:sæpe arduus idem
Castrorum spatium et saxo transmisit et hasta.
Martia frons facilesque comæ:nec pone retroque
Cæsaries breuior:flagrabant lumina miti
Aspectu gratusque inerat uisentibus horror.
Affuit et samnis nondum uergente fauore
Ad penos:sed nec ueteri purgatus ab ira.
Quibatalum mucrasque metunt bouiania quique
Fatigant lustra aut caudinis faucibus herent.
Et quos aut rufre aut quos esernia:quosue
Obscura incultis herdonia misit ab agris.
Bruttius haud dispar animorum:unaque iuuentus
Lucanis excita iugis:hirpinaque pubes
Horrebat telis:et tergo hirsuta ferarum
Hos uenatus alit:lustra incoluere sitimque
Auertunt fluuio:somnique labore parantur.
Additur his calaber: salentinæque cohortes.

UVA. BHSC. IyR_094

Quondam hæc regio magna græcia dicta est. Salentini sūt post appulos appellati a salo idest mari. In quo idomeneus ueniens ex creta cum illyricis amicitiam iniuit. Coaluerunt enim salentini ex creta illyrico: & italia. Brundusium: est oppidum in finibus italiæ uersus peloponnesum. portu nobile nomen accepit a situ & natura loci ac portus: forma enim ipsa cornibus ceruinis simillima est. lingua quippe messapiorum brundusium dicitur caput cerui. Cethego audaci: alludit ad illum cethegum qui in rem pu. coniurauit una cum aliis corruptissimis ciuibus duce catilina. & tandem in carcere tullíano necatus est. Indiscreta: indiuisa quoniam erant omnes permixti. Leucosia: insula est e regiõe ad sinum possidoniatem. nomen ab una ex syrenibus sortita. Picentia: erat caput picentum q̃ sunt prope lucanos & samnites. pestũ oppidum lucaniæ aliter possidonia dicitur. ubi rosaria bis in ãno geminabãt. Vnde Martialis biferique rosaria pesti.

Cerille: oppidum picentum quod ãnibal deleuit cum nimia pertinacia romanorum amicitiam coleret: & illis fidem seruaret. Sylarus: est fluuius inter picẽtes & lucanos: cui proprium illud iesse traditur inquit Strabo ut i eius aquam demissa uirgulta durentur in saxũ forma tamen: coloreque seruato. Inolescere: indurari salernum oppidum paulo supra mare quod pugnax ideo appellãt quoniam romani propter picentes lucanos: & bruttios salernum custodiæ gratia muniuere falcatos curuos instar falcis Vir. Falcati quominus enses. Buxẽtum: est oppidum lucaniæ: a quo buxentia pubes. ipse cethegus. Exertus: nudatus. Gentili more: quoniã cethegi nudo humero ibant ad bellum. unde cinctuti dicebãtur: hic mos auspicium habuit a. L. cethego qui in pugna usus est humero exerto Lucanus exertique manus uesana cethegi. Duro: aspero qm̃ non timebat frena. Robur iuuẽte: suæ scilicet ipse cethegus exercebat i ore æq duro: & non parente lupatis. Vos eti am attritæ: describit nũc gallos cisalpinos quos dicit bello attritos quoniã huius regionis populi gallicum ante ea pertulerant furorem: & in transitu anniba lis multa incommoda acceperant. Desolatæ: destitutæ & exhaustæ uiris i bello desyderatis. eridanus alio nomíe dr̃ padus. qui ut scripsit sceptius metrodorus nomen accepit a picea arbore quæ plurima est ad ipsius fontem & a gallis pades dicitur. Inde cum phaeton qui & eridanus dr̃ ardens i ipsum decidisset eridanus appellatus est.

Nec non brundusium quo desinit itala tellus
Parebat legio audaci permissa cethego.
Cui socias uires atque indiscreta maniplis.
Arma recensebant: nunc sese ostendere miles.
Leucosie e populis: nunc quem picentia peste
Misit: et exhauste mox peno marte carille
Nunc silarus quos nutrit aqs: quo gurgite tradunt:
Duriciem lapidũ mersis inolescere ramis.
Ille et pugnacis laudauit tela salerni.
Falcatos enses et quæ buxentia pubes.
Arabat dextris irrasæ robora clauæ.
Ipse humero exertus gentili more parentum:
Difficili gaudebat æquo: roburque iuuentæ
Flexu cornipedis duro exercebat in ore.
Vos etiam attritæ desolatæque uirorum.
Eridani gentes nullo attendente deorum
Votis tunc uestris: casura ruistis in arma.
Certauit mutinæ quassata placentia bello.
Mantua mittenda certauit pube cremonæ.
Mantua musarum domus: atque ad sydera cantu
Erecta andino: et smyrneis emula plectris.
Tum uerona atesi circunflua: et undique sollers.
Arua coronantem nutrire fauentia pinum.
Vercellæ fuscique ferax pollentia uilli
Et quondam teucris comes in laurentia bella

Votis: desyderiis. Placentia quassata bello: quoniã ppe placentiã ãnibal uicit romanos ut dictũ ẽ. quã expugnare ẽt tẽtauit. placentia: & mutina retinẽt adhuc nomen. Mantua urbs insignis Vir. alũno ideo dicit ipsam esse domum musarum. Cãtu andino: tuba Virgiliana quoniam Andes uicus est distans a Mãtua duobus milibus passuum quem pletulas nunc appellant: Vbi natus est Virgilius ut scribit Valerius probus. Plectris smyrneis: homericis uersibus. smyrna est ciuitas meoniæ in asia patria homeri quem Virgilius imitatus est: & æquauit. ideo dicit luuenalis dubiam facientia carmina palmam. æmulus dicitur eiusdem rei studiosus. uerona est ad radices montium ultra quos habitant germani quam atesis fluuius ingreditur & magnam ipsius partem ambit. ideo ueronam atesi circunfluam dicit. Verone adhuc uisitur amphitheatrum cum gradibus. Fauentia: est urbs inter forum liuii. & forum Cornelii idest imolam. In agro fauentino quondã erãt pinus: quæ agris ornamento sũt.

Vercelle: urbs adhuc retinet nomen. ubi erant aurifodinæ. Pollentia: urbs oues nigras & ad lanã optimas hẽbat ideo ait pollentiã eẽ feracem fusci uilli: idest lanæ nigræ. uillus significat pilũ. Inde uillosum animal pilosum dicimus. In laurentia bella: quæ fuerunt i agro laurenti inter Turnũ & æneã.

UVA. BHSC. IyR_094

Hocni priſca domus:hocnus filius fuit tyberis & mantus filiæ tyrheſiæ uatis thebani .hĩtauit prius ĩ his montibus ĩ qbus tybris eius pr̃ oritur:& hæc erat patria domus hocni qui & bianor dictus ẽ: a quo arbitror denominatũ eſſe oppidũ bianorũ quod eſt prope bononiã. hocnus compata manu ſuorum ĩ ſubſidiũ æneæ ,pfectus eſt.unde Vir.in decimo canit.Quin etiã patriis agmen ciet hocnus aboris.fatidicæ manthus & thuſci filius amnis:diſcedens ex his montibus q ſunt inter bononiam & florẽtiam hocnus in loco plano urbẽ condidit & a nomĩe matris mantuã appellauit.Ideo dicit:Vir. Qui muros matriſque dedit tibi mãtua nomẽ. Mãtua coaluit ex thuſcis thebanis:& uenetis unde Vir.canit.Gẽs illi triplex. Bononia:olĩ felſina dicebaf ad radices appennini:eratque princeps hetruriæ ĩde facta eſt romanor& colonia nomen accepiſſe arbitror a bois barbara lĩgua noĩe paulum uiolato quoniã in eo tractu boi habitarunt quorũ tribus centum &.xii. fuiſſe ſcripſit cato ĩ originibus claris uiris bononia cenſef .& ĩprimis Ruffo poeta cuius mortem ḋplorat Martialis. rhenus eſt fluuius bononiæ cuius pars urbẽ nunc ingreditur ĩ cuius ripis calami naſcunf ſed ſagittis aptiores q̃ chartis.paruum rhenum bononiẽſem appellat ad driãm rheni germanici. Rauẽna: ĩter paludes poſita eſt a ſabinis cõdita:quondã illic erat optĩa gladiatorũ educatio.

H ocni priſca domus paruique bononia rheni.
Q uique graui remo:limoſis ſegniter undis
L enta paludoſæ perſcindunt ſtagna rauennæ
T um troiana manus tellure antiquitus orti
E uganea profugique ſacris antenoris oris.
N ec non cũ uenetis aquileia ſuperfuit armis:
T um pernix ligus et ſparſi p ſaxa uageni
I n decus annibalis duros miſere nepotes.
M axima tot populis rector fiducia brutus.
I bat:et hortando notum accendebat in hoſtem.
L eta uiro grauitas.et mentis amabile pondus
E t ſine triſtitia uirtus non ille rigoris.
I ngratas laudes:nec nubem frontis amabat.
N ec famam leuo querebat limite uitæ.
A ddiderat ter mille uiros in marte ſagittæ
E xpertos fidus ſicula regnator ab etna.

Tũ troiana manus:nunc de euganeis:& patauinis loquiť:qui ab Antenore troiano habuerũt originem q euerſa troia mare cõſcendit:& heneti cũ eo qui occiſo eorũ rege philomene ad troiã anthenoris auſpicia ſequuti ſunt ; ſuperato egeo mari ionium ingreſſus ad litus ad intimum maris adriaci ſinum peruenit & euganeis q ea loca ĩcolebant pulſis patauium cõdidit: & ab henetis ueneti dicti ſunt.h.mutato in.u. conſonũ;ut heneti; ueneti : ſtrabo tamẽ ſuſpicatur ortos eſſe hos populos a uenetis qui ſunt ad oceanum gallicum:euganei ſunt appellati a præſtantia & nobilitate generis.Inde q honeſtos habet natales eugenius dicitur. Sacris oris:fatalibus. Profugi:a troia:ſcilicet unde ad euganeos nauigauit. Aquileia : urbs ultra fines uenetiæ condita a romanis contra imminentes barbaros. Tum pernix ligus : nunc deſcribit ligures qui ſunt inter galliam & thuſciam quorum caput genua eſt incolunt montes: quondam uicatim habitabant terram arantes aſperrimam . fatiganteſque ligonibus:ideo dicit uagenos liguriæ populos eſſe ſparſos per ſaxa : quondam ligures non multum æquo militabant : ſed pedites in tumultuariis præſertim pugnis optimi erant: ideo poeta ligures pernices appellat ideſt ueloces incurſu : & agiles ad prælia utebantur æreis parmis.

Indecus annibalis : quoniam ſuperati fuerunt ad cannas : quæ uictoria annibalem ornauit. Duros :patientes laborum Virgili.dicit. Aſſuetumque malo ligurem. Brutus : alludit ad brutum nepotem catonis uticenſis ex ſorore ſeruilia : Virum grauiſſimum & in philoſophia ſecundum a Cicerone : qui autor fuit cædis cæſarianæ.brutus inquit Plutarchus bonarum artium diſciplina :& philoſophiæ ſtudiis imbutus moreſque ſuos & natura graues : & humiles ciuilibus negociis excitans ad bonum & æquum modeſtiſſime ferri uiſus eſt : & alibi dicit : brutum ferunt uirtutibus ſuis a pleriſque amatum ab amicis deſyderatum etiam maxime clemens fuit atque magnanimus ab omni iracundia uoluptate auaritiaque alienus : mentem etiam rectam & inflexibilem ad bonum & æquum conſeruãs maximam ſibi gloriam auxit. Grauitas læta:adiuncta facilitati : & clementiæ. Pondus mentis: prudentia grauitas fortitudo ſeueritas: magnitudo animi : cum gratia : & humilitate ut ab omnibus amaretur. Sine triſtitia : nam tanta uirtute præditus & grauitate inſita præſe ferebat hilaritatem: & nolebat laudari a rigiditate : nec amabat frontem obductam : & nubilam ſed ſerenam : & candidã ideſt nolebat uideri grauis : & ſtoicus ſqualore uultus & habitu horrido atque inculto: nec quærebat famam ſimulatione ſed mera uirtute:& talis erat qualis uideri uolebat. Leuo limitæ uitæ: ideſt nõ ſimulatiõe uirtutis: ſed uera uirtute quærebat famã cũ nihil ſimulatũ poſſit eẽ diuturnũ:ille quærit famã nõ rẽcto limite uitæ q puerſa agit:& uult uideri bonus:atque laudari ut ſũt philoſophi ficti quos taxat luue.& glaucus apd platonẽ in.ii.de re.pu. dicit poſtremã iniuſtitiã eſſe hoĩem malum bonum apparere. Fidus regnator ab ethna hyeron rex ſyracuſanorum miſit hos ſagittarios: & fonditores.

Fidus:nam ſeruauit fidem romanis:& in amicitia & officio uſque ad exitum uitæ perſeuerauit.

UVA. BHSC. IyR_094

Ilua insula ē prope litus tyrrhenum e regione ad uolateras ubi ferrū effodit̄ qd̄ redigi nō pōt ī massā nisi deuehat̄ ī continentē. erat in ilua portus argous dictus ab argonautis q illac nauigauerant cū medea sororē circen uisere cuperet iluam græci appellāt ethaliā. Patrio metallo: ferro qd̄ illic effodit̄.

Ignoscet q̄uis auido. i. qcunque uidisset tot agmina pepcisset Varroni q̄tumuis auido pugnæ. Tantis agminibus: exercitū romanū compat classi græcoꝝ: q transmisso hellesponto troiā inuaserunt naues græcoꝝ ut ex homero colligit̄ mille. c. lxxv. fuerūt hoīum uero. c. et. xxvi. milia biscentū additis: ut colligit heustachius homeri īterpres.

Rheteo: troiano. Feruere: celebrari & frequentari. Hellespōtus: ē illd̄ mare angustū qd̄ diuidit asiam ab europa: nomē accepit ab helle sorore phryxi illic submersa ē ad hellespontū urbs callipolis unde illud mare appellāt nūc āgustias callipolis cū incipit dilatari appellat̄ ꝑ pontis iteꝝ cōstringit̄ & appellat̄ bosphorus thracius: ubi ē cōstantinopolis. Inde est mare pōticū ubi sūt cyaneæ petræ q̄s symplegades appellāt. Leandrius: a leandro q cū ex abydo ꝑ illud mare ad hero puellā enataret: quæ erat apud seston submersus ē. Diro uallo: ira superum romanis infelici qm̄ hostes paulo post eo sūt potiti. Nec tāta miseris: describit ꝓdigia quæ fuerūt ante pugnā cānēsē priusq̄ nouæ legiōes ab urbe signa mouerent decēuiri libros adire ac inspicere iussi sūt ꝑꝑ territos hoīes nouis ꝓdigiis. nā & romæ in auētino & ariciæ nūtiatū erat codē tpe lapidibus pluisse. Prodere: ꝓdigiis significare. Maniplis: militibus. Pinne: eminentiæ ac sumitates castroꝝ. Nutāti: mouēti sese garganus mōs ē apuliæ aufidus fluuius ī cuius ripis fuit illa pugna. Ceraunia: sunt montes epyri a crebris fulminibus denominati. Lato ponto: mare adriaco: tamē non multū distant ab hydrūte ac brūdusio. Sipus: oppidū apuliæ denominatū a sepiis quæ illuc fluctibus īpellunt̄. Bubo: ut inqt Pli. publicis auspiciis maxime funebris ē uolat trāsuersus. unde deuia auis dicit̄ ab ouidio colitque loca auia & deserta nec canit sed gemit semel intrauit cellā iouis capitolini & tota urbs lustrata ē. Aqlis: uexilis romanis. Rubuit lætale: qa portendit ī felicitatem regnis. Gallorū bustis: busta galloꝝ erant ꝓpe capitolium dicta a gallis q cum capitolium obsiderent & peste cōficerent̄ aggerati & cremati sūt autor ē Varro: & Li. li. v. ab urbe condita. Templis iouis: ex æde capitolina iouis: & albana. Quirini p̄ris: romuli urbis conditoris. Alia: fluuius de quo supra ubi romāi cū gallis īfeliciter pugnauerunt. Horrificis: incutiētibus horrorē. Nō sedere loco: qm̄ mouebantur.

A parte libyes: quoniā libyci calamitatē tūc romanis afferebant: iō ait uenisse faces a parte libyes: & ipse annibal erat fax quæ italiā adurebat. Pli. ait emicant & faces non nisi cum decidunt uisæ.

N on totidem ilua uiros sed lectos cingere ferrum
A rmarat patrio quo nutrit bella metallo.
I gnoscet quāuis auido committere pugnam
V arroni: quicunque simul tot tela uideret.
T antis agminibus rheteo littore quondam:
F eruere cum magnæ troiam inuasere micenæ.
M ille rates uidit leandrius hellespontus.
V t uentū ad cannas urbis uestigia priscæ
D efigunt diro signa infœlicia uallo.
N ec tanta miseris iamque impendente ruina
C essarunt superi uicinas prodere clades
P er subitum attonitis pila exarsere maniplis.
E t celsæ toto ceciderunt aggere pinnæ:
N utantique ruens prostrauit uertice siluas
G arganus: fundoque imo mugiuit anhelans
A ufidus: et magno late distantia ponto
T erruerunt pauidos accensa ceraunia nautas.
Q uæsiuit calaber subducta luce repente
I mmensis tenebris et terram et littora sipus
O bseditque frequens castrorum limina bubo.
N ec densæ trepidis absunt se inuoluere nubes.
C essaruntque aquilis: non unus crine corusco
R egnorum euersor rubuit lætale cometes
C astra quoque et uallum rabidæ sub nocte silēti
I rrupere feræ: raptique ante ora pauentum
A diunctos uigilis sparserunt membra per agros.
L udificante etiam terroris imagine somnos
G allorum uisi bustis rupere nitores.
T erque quaterque solo penitus tremuere reuulsæ
T arpeie rupes: atque atro sanguine flumen
M anauit iouis in templis: lachrymæque uetusta
E ffigie patris large fluxere quirini
M aior et horrificis sese extulit alia ripis.
N on alpes sedere loco: non nocte die ue
I ngentes inter stetit appenninus hiatus
A xe super medio libyes a parte coruscæ.

UVA. BHSC. IyR_094

Vultus tonantis:factus ē cæli hiatus fit & cæli hiatus inquit plinius quem uocant chassina. Lēnius: uulcanus a lemno insula denominatus faber est iouis in lipare insula. Ignes: fulmina. Ethneos:ab ethna monte siciliæ qui emittit flāmas. Scopulis:pumicibus. Vertex phlegreus:summitas flammæ. Phlegreus:ardens. Trepidantia:propter ignem qui admouebatur. Ecce inter medios:fingit poeta militem quendam insanum uaticinantem romanis cladem futuram ad cannas:ubi tunc castra hēbāt. Præsagus:cognoscens euētum belli spiritu:quo erat repletus. Anhelat:anxius ē præsagiens cladē.

In latium uenere faces:ruptusque fragore
Horriſono polus et uultus patuere tonantis
Ethneos quoque contorquens e faucibus ignes:
Lemnius intonuit:scopulisque in nubila iactis.
Phlegreus tetigit trepidantia sydera uertex.
Ecce inter medios belli præsagus et ore.
Attonito sensuque simul clamoribus implet:
Miles castra feris:et anhelat clade futura:
Parcite crudeles superi:iam stragis aceruis.
Deficiunt campi:uideo per densa uolantem
Agmina ductorem libyæ:curruque citatos.
Arma uirum super atque artus et signa trahentem:
Furbinibus furit insanis et prælia uentus.
Inque oculos inque ora rotat:cadit immemor eui
Nequiq̄ thrasimene tuis seruilius oris.
Subductus:quo uarro fugis?proh iuppiter ictu
Procumbit saxi fessis spes ultima paulus
Cesserit huic trebia exitio rogus ecce cadentum.
Corporibus struitur:tacitusque cadauera fundit
Aufidus:ac uictrix insultat belua campis.
Gestat agenoreus nostro de more secures
Consulis:et sparsos lictor fert sanguine fasces:
In libyam ausonii portatur pompa triumphi.
O dolor:hoc etiam superi uidisse iubetis:
Congesto læue quodcunque auellitur auro
Metitur latias uictrix carthago ruinas.

Vrbato monstris latio
cladisque futuræ
Signa per ausoniam
prodentibus irrita diuis
Haud secus ac si fausta forent et prospera pugnæ
Omnia uenturæ:consul traducere noctem
Esomnis:telumque manu uibrare per umbras.

Parcite crudeles superi:uaticiniū milītis furentis. Ventus:uulturnus q romanis pugnātibus plurimum nocuit. Rotat:intorquet. Seruilius:qui fuerat collega flaminii: & nō interfuit pugnæ ad trasimenum, subductus igitur ab ea pugna frustra fuit qm̄ paulo post periit ad cānas erat præfectus legionis in minoribus castris. Quo fugis:quoniam Var. cum uidisset aciē inclinatam cū.L.æqtibus uenusiam se recepit paulus āt eius collega cū māgno īpetu ferrēt in ānibalem saxo in eius caput adacto cecidit.

Pons cadētū: quoniā annibal ex cadaueribus romanorum pontem in aufido fecit. Belua.i.ipsi elephanti. Pōpa triumphi:post pugnam cānensem ānibal capua potitus magonem fratrē carthaginē misit q ad fidem uictoriæ q̄ nuntiabat in uestibulo curiæ anulos aureos effudit:adiecit īde uerbis quo maioris cladis indiciū eēt neminē nisi æqtū atque eoꝝ ipsorum primores id gerere īsigne: qđ falsū erat. romani.n. autore plinio ꝓmiscue tunc anulos gerebāt: qui dicit tris modios anulorum missos carthaginem ab annibale post pugnā cannēsem.

Auellit leuæ:anulos intelligit manus inquit Pli. & prorsus siniſtræ maximā autoritatem cōciliauere auro. Metit: contemplatur: & cō syderat uisis anulis ademptis illis qui in pugna ceciderant.

Petri Marsi Interpretatio In nonum uolumen syllii Italici.

Vrbato monstris latio: describit initium pugnæ cannensis fingitque numina ad tantum spectaculū descēdisse: quorū aliqua pro romanis: aliq̄ pro pœnis stabant. Varroniſque uesania describit q uetantibus auspiciis. & collega itercedēte pugnā iniuit ut noua clade romanū nomen afficeret. Mōstris: ꝓdigiis quæ futuram cladem portēderant. Prodētibus:manifestātibus. Irrita:neglecta a romanis & Varrōe īprimis: q ī hostē ita ꝓperabat ac si oīa signa felicia fuissēt: & sic eius īprudentia taxat. Fausta: felicia. Oīa:signa. Consul:Varro. Ex sōnis:uigilās. Traducere: traducebat.

UVA. BHSC. IyR_094

Acres:pugnã indicentes & bello aptas.
Claſſico:ſigna belli. Velle:pro uolebat. Mace:populi libyæ de qbus ſupra.
Volucrẽ nubẽ:multitudinẽ ſagittarũ.
Mãcius:erat ex romãis & prius ceidit.
Nec pecudum fibras: ſenſus ẽ & ordo.
Var. nõ abſtinuiſſet eo die pugna:q̃uis auſpicia eẽnt cõtraria niſi paulus timẽs iſidias obſtitiſſet penes quẽ eo die iperium erat alternis qppe diebus impabãt paulus ergo accuſabat fibras.i. mala ſigna quæ i extis appẽbãt & auſpicia quæ uetabãt pugnã.nã cũ Varro extẽplo pugnaturus eẽt & pulli non ederẽt.paulus ei nũtiari iuſſit ut caueret. Deũ:deorũ ſigna romanis cõtraria portẽdebãt.n. infelicitatẽ. Arbitriũ:uolũtatẽ & poteſtatẽ pugnãdi. Propanti in fata: Varroni temere eũti in aptũ diſcrimẽ. Quæ: ſors. Plus una die:quoniã ſequenti die pugnatũ é. Amenti: inſano Varroni.
Ductor:Varro. Siccine nũc inqt:cõuicia Varronis i paulũ uociferãtis emiſſũ hoſtẽ emanibus debellarique potuiſſe iceſſatũ eẽt & paulũ igratitudinis ac cuſat & p interrogationẽ exprobrat populi beneficiũ:q̃ſi dicat cum deberes oĩbus te piculis exponere ut gr̃am po.ro. referres q te eripuit urnæ.i.iudicio differs nõ mõ bellũ ſed ipſã uictoriã & ſic trahit illũ in inuidiã tanq̃ cũ ãnibale ſẽtirer & rẽ pu.ro.ſupatũ iri cuperet. Repẽdis:r̃fers gr̃am. Tui capitis:uitæ tibi cõceſſæ a populo: cũ i bello illyrico male ut dicebaẽ rẽ geſſiſſet paulus adeo ut pene dãnaretur. Dira:mortẽ aut exilium. Vrnæ:iudicio quoniã urna i iudiciis utebanẽ:ut nũc fit in liberis ciuitatibus. Tradãt hoſti:ironice loquiẽ:& ex ſtomacho i paulũ. Reuocatos: quoniã paulus ſuis uolentibus pugnare obſtitit: timens pœnos inſidias. Sed uos quorum oculos: uertit ſermonẽ ad milites Varro qbꝫ pugnã polliceẽ q̃ affectabãt.
Conſul:paulus.ordo eſt:ne expectate morẽ & ſignũ pugnæ:qđ ſolet ab impatore dari:ſed qſque ſit ſibi dux:& uiam capiat ad prælium.ſeruat decorũ temerarii conſulis:q morẽ pugnãdi ac diſcipli nã militarẽ frangebat. Portas:caſtros ſcilicet. Egra caſtra:paulo poſt peritu-ros milites qđ uidens paulus non aliter merebat q̃ parens mortuo filio: & boni impatoris decos ſeruat poeta:q militũ non ſecus ac filios curã habere debet talis erat paulus & eo habitu oris quo fuit poſtea cũ uidiſſet cãpũ ſtratũ cadaueribus romanos. Obuerſante:obiiciente ſeſe:malũ qppe futuꝝ,puidebat paulus quẽ laudat ſyllius a prudentia. Spe lucis: uitæ. Exanimata:predolore q̃ſi extra ſenſus & pene mortua. Tepentes:pene deſtitutos calore naturali ideſt prope mortem tepidũ qppe eſt inter calidum & frigidum. Per totiẽs inqt:præces pauli ad Varronẽ & incipit a calamitatibus acceptis ut arguat ab utili bello abſtinendum. Totiens cõcuſſæ:quaſſatæ bellis & calamitatibus.

AENEC VTMTNANAQPHASISPLTSVNDIPEPASPOCNPPI

Ac modo ſegnicie paulum increpitare:modo acres
Exercere tubas:nocturnaque claſſica uelle:
Nec minor in peno properi certaminis ardor.
Erumpunt uallo fortuna urgente ſiniſtra:
Conſertæque manus:nam ſparſi ad pabula campis.
Vicinis raptanda mace fudere uolucrem
Telorum nubem:ante omnis inuadere bella
Mancinus gaudens hoſtilique ungere primus.
Tela cruore cadit:cadit et numeroſa iuuentus:
Nec pecudum fibras uarro et contraria paulo:
Auſpicia incuſante deum compeſceret arma
Iſors alterni iuris quo caſtra reguntur
Arbitrium pugnæ properanti in fata negaſſet.
Quæ tamen haud ualuit perituris milibus una
Plus donaſſe die:rediere in caſtra gemente:
Haud dubie paulo: qui craſtina iura uideret
Menti ceſſura uiro fruſtraque ſuorum.
Seruatas a cede animas:nam turbidus ira
Infenſuſque more dilata ob prælia ductor:
Siccine nunc inquit grates præciũque rependis
Paule tui capitis?meruerunt talia qui te
Legibus atque urnæ dira eripuere minanti.
Tradant immo hoſti reuocatos ilicet et enſes:
Tradant arma iube:aut pugnantum diripe dextras
Sed uos quorum oculos atque ora humentia uidi
Vertere cum conſul terga et remeare iuberet
Hemorem et pugnæ ſignum expectate petendæ
Dux ſibi quiſque uiam capito:cum ſpargere primus
Incipiet radiis gargana cacumina phœbus.
Iãdam egomet prope portas:ruite ocius: atque hũc
Ereptum reuocate diem:ſic turbidus ægra
Eſtifero pugnæ caſtra incendebat amore.
At paulus iam non idem nec mẽte nec ore:
Sed qualis ſtratis dilecto milite campis.
Poſt pugnam ſtetit ante oculos:atque ora futuro
Ibuerſante malo:ceu iam ſpe lucis adempta
Cum ſtupet exanimata parens natique tepentes
Heq̃ quiq̃ fouet extremis amplexibus artus
Per totiens inquit concuſſæ mœnia romæ
Perque has nox ſtygia quas iã circunuolat umbra
Infontis animas cladi parce obuius iræ.

UVA. BHSC. IyR_094

Nouus miles: ſenſus ẽ. Si milites noſtri: q̃ paulo ante in militiã nomẽ dederũt: diſcũt ſedẽdo non timere Annibalẽ tot uictoriis terribilẽ ſatis ẽ. Nec frigidus: nõ timẽs: qm̃ q timet friget. Cũctator & æger: cõfutatio ẽ. & ait: Niſi Fabius fuiſſet cũctator: quod uos uitio uertitis iam hos milites nõ haberemus: ſed Marte abſumpti iam pridẽ fuiſſent: ut accidit flaminio: & ſuis ad Thraſimenũ. Cul patis: reprehenſis a uobis q̃ appellatis eũ timidũ & cunctatorẽ. Aeger: timidus: debilis in martem. Haud quos flaminius: capeſſunt inqt arma: q̃ fuerũt ſub Fabio: ſed nõ illi: q̃ fuerũt ſub flaminio.

Sed dira auertite diui: hoc adiecit: ne uideret̃ patriæ imprecari. Aures pãdæ deo. i. ſi nõ credis mihi ſaltem crede Sybillæ: quæ cecinit: ut caueremus a cãpis ætolis: iõ dixit ſupra: Dãnatoque deũ quondã p̃ carmina cãpo. Deo: Sybillæ maſculino genere, ptulit more Virgiliano ſupra de Iunone cecinit: Laude ſup tãta monitor deus: reſpiciẽs ad ip̃m numẽ. Grynea apollinea: a gryneo nemore: ubi Apollo colebatur: Grynia ẽ ciuitas ĩ finibus eoliæ: & ioniæ. Pli. ait: Gryneũ eſſe pmontoriũ regnãte Tarqnio ſupbo anus quædã romã uenit afferens nouẽ libros: quos diuina oracula eẽ dicebat: eos dixit ſe uendere uelle. & magnum p illis exigebat preciũ repudiatas igni abſumpſit. & cũ idẽ peteret p reliquis: & obaudiret̃ tres alios cõbuſſit & p eo dẽ precio inſtabat Tarqnius: eos emit cõſultis prius auguribus: nõ minore precio: q̃ q̃ erat petitũ p oĩbus diſceſſit anus & nũq̃ poſtea comparuit: libri tres in ſacrariũ cõditi: Sybillini appellati. Seruata fuerũt hæc carmina diligenter: & imminente aliquo periculo decẽuiri iuſſu ſenatus illa inſpiciebãt: quæ ſeruabant̃ ĩ arca lapidea ĩ tẽplo louis capitolini. Præſcia: p̃ſcia rerũ futurarũ.

Tuos furores: hoc dicit: ut deterreat Varronẽ a pugna: ne ĩ ſe carmina ſybillina uideãt̃ dicta. & locus ẽ ab honeſto.

Aetate pauor̃: regnãte Tarqnio ſuperbo. Nec ferẽt̃: ñ dicẽt̃ poſthac cãpi dio medei: ſed denoiabũt̃ a calamitate: cuius tu cõſul autor eris. hæc omĩa eo ſpectãt̃: ut pugnã diſſuadeat ab honeſto & utili. Ardẽtibus: accẽſis nimio dolor̃.

Sceleratus error, nã ſolymus p̃rem ſuũ ſatricũ p̃ erroꝛẽ interemit ſatricus ſulmonẽſis erat: cui duo filii fuerũt: Mãcinus & Solymus. Captus: ĩ primo bello punico lybia a xãtippo lacedæmonio & datus fuit regi autolũ: de qbus dictũ ẽ.

Seruitiũ: ſeruitutẽ. Noĩe rheteo: troiano: uocabat̃. n. Solymus a Solymo troiano: q̃ uenit cũ ænea: hoc idem canit Oui. in faſtis: Huius erat ſolymus phrygia comes unus ab ida: a quo ſulmonis mœnia nomẽ hẽnt. Proauo: Solymo comite æneæ. Clarã urbẽ: hoc dicit p̃pter Ouidiũ multi noĩs poetã quo ſulmo plurimũ cenſet̃ & fulget. Attrito: quoniam o mutat̃ in u & y aufertur. & ſulmo dicitur. Cum rege: ſcilicet autololum. cui dono fuerat datus obrem bñ ĩ prœlio geſtã: erat que interpres Satricus: cũ iam utramque linguam calleret: ſed cũ noctu fugeret ad romanos a filio per erroꝛẽ interfectus ẽ. Getulis: libycis. ordo ẽ: Quo interprete nõ erat ſpretũ getulis noſcere latias uoces ſi uſus. i. neceſſitas poſceret. Ad conamina: ad id q̃ efficere conabatur: redire. ſ. ad ſuos.

n

Dum tranſit diuum furor: et conſumitur ira.
Fortunæ, nouus annibalis ſat nomina ferre.
Si diſcit miles: nec frigidus aſpicit hoſtem.
Nonne uides cum uicinis auditur in aruis:
Quam ſubitus linquat pallentia corpora ſanguis:
Quãque fluant arma ante tubas cũctator et æger:
Vt rere in pugnas fabius quoſcunque ſub illis
Culpatis duxit ſignis: nunc arma capeſſunt.
Haud quos flaminius: ſed dira auertite diui.
Sin nr̃is animus monitis: precibuſque repugnat.
Aures pandæ deo: cecinit grynea per orbem
Hæc olim uates: et te præſaga: tuoſque
Vulgauit terris proauorum ætate furores.
Iamque alter tibi: nec perplexo carmine coram.
Fata cano uates. ſiſtis ni craſtina ſigna.
Firmabis noſtro phœbeæ dicta ſybillæ
Sanguine: nec graio poſthac diomede ferentur:
Sed te ſi perſtas inſignes conſule campi.
Hæc paulus: lachrymæque oculis ardentibus ortæ.
Nec non et noctem ſceleratus polluit error
Xantippo captus libicis tollerarat in oris.
Seruitium ſatricus mox inter præmia regi
Autololum dono datus ob uirtutis honorem
Huic domus: et gemini fuerant ſulmone relicti
Matris in uberibus nati mancinus: et una
Nomine rheteo ſolymus: nam dardana origo
Et phrygio genus a proauo: qui ſceptra ſecutus.
Aeneæ claram muris fundauerat urbem.
Ex ſeſe dictam ſolymon: celebrata colonis.
Mox italis paulatim attrito nomine ſulmo.
Actum barbaricis ſatricus cum rege cateruis:
Auectus: quo non ſpretum: ſi poſceret uſus.
Noſcere getulis latias interprete uoces.
Poſtquam poſſe datum peligna reuiſcere tecta
Et patrium ſperare larem: ad conamina noctem

UVA. BHSC. IyR_094

Iniquis:hostibus ì quibus seruiuerat.
Nuda:quoniã ut expeditior esset arma dimisit:& sic properabat ad romanos. Armis mancini: qui erat filius Satrici.& priore die in pugna ceciderat.
Macæ:libyco:quoniam macæ populi sunt libyes. Vicissim quoniã uicissim fiebant excubiæ in castris: & ad portas castrorum. Componere:humare clã.
Aggere sidonio:castris punicis. Oetoli thoantis:huius meminit Strabo libro sexto his uerbis: Prima urbs est Temesa:quam ausonii condiderunt: nostræ autem ætatis hoies Tempsam uocarunt:post illos eã habitauerunt thoãtis comites œtoli:quos eiecere brutii.
Pone:post ipsum satricum: qui solus ueniebat. Tristis:ab effectu: quoniam Solymo tristitiã afferebat. Vmbo fraternus:clypeus Mancini:quem Satricus nunc habebat. Non sum equidem: uerba Solymi indignantis Satricũ: quẽ hostem putabat gestare arma Mancini fratris.& ait si hinc euades impune fatebor me degenerasse a maioribus meis.
Pergameo: troiano. Nepotẽ:unum ex successoribus.Nomine quippe nepotum ueniũt posteri. Tu nobile gestes: sic Aeneas apud Virgilium de Turno: Tu ne hinc spoliis indute meorũ eripere mihi. Spirante:uiuo. Superba: clara. Astilli: Satrico cadebant ob nimiũ doloré tæla e manibus auditis uerbis Solymi. Parce p̃cor:uerba satrici p̃cãtis:solymũ:ne in se ulterius sæuiat.

A duocat:ac furtim castris euadit iniquis.
S ed fuga nuda uiri sumpto. nam prodere cœpta
V itabat clypeo:et dextra remeabat inermi.
E xuuias igitur:prostrataque corpora campo
L ustrat:et exutis mancini cingitur armis.
I amque metus leuior:uerum cui dempta ferebat.
E xangui spolia:et cuius nudauerat artus
N atus erat paulo ante mace prostratus ab hoste.
E cce sub aduentum noctis: primumque soporem
A lter natorum solymus uestigia uallo
A usonio uigil extulerat:dum sorte uicissim.
A lternat portæ excubias:fratrisque petebat
M ancini stratum sparsa inter funera corpus.
F urtiua cupiens miserum componere terra.
N ec longum celerarat iter:cum tendere in armis
A ggere sydonio uenientem conspicit hostem.
Q uodque dabat forsì subitis:nec opina sepulchro
O etoli condit membra occultata thoantis.
I nde ubi nulla sequi propius pone arma: uirũque
I ncomitata uidet uestigia ferre per umbras:
P rosiliens tumulo contorquet nuda parentis
I n terga:haud frustra iaculum:tyriãque sequẽtũ
S atricus esse manum:et sydonia uulnera credens
A utorem cæci trepidus circunspicit ictus.
V erum ubi uictorem iuuenili robore cursus.
A ttulit:et notis fulsit lux tristis ab armis
F raternusque procul luna prodente retexit
A nte oculos sese:et radiauit cominus umbo:
E xclamat iuuenis subita flammatus ab ira:
N on sum equidẽ sulmone satus tua satrice proles:
N ec frater mancine tuus:fatearque nepotem
P ergameo indignum solymo:si euadere detur.
H inc nostra te impune manu.tu nobile gestes
G ermani spolium ante oculos:referasque supba
M e spirante domus pelignæ perfidus arma.
H æc tibi cara parens apta ad sollatia luctus
D ona feram nati:ut figas æterna sepulchro.
T alia uociferans stricto mucrone ruebat.
A stilli iam tæla manu:iamque arma fluebant
A udita patria:natisque coniuge et armis.
A c membra:et sensus gelidus stupefecerat horror.
T um uox semianum miseranda effunditur ore.
P arce precor dextræ:non ut mihi uita superfit.

UVA. BHSC. IyR_094

QVIPPE NEFAS HOC UELLE FRUI:SED SANGUINE NOSTRO:
NE DAMNES O NATE MANUS.CARTHAGINIS ILLE
CAPTIUUS PATRIAS NUNC PRIMUM ADUECTUS ĪORAS
ILLE EGO SŪ SATRICUS.SOLYMI GENUS:HAUD TUA NATÆ
FRAUS ULLA EST:IACERES IN ME:CUM FERUIDUS HASTAM:
PŒNUS ERAM.UERUM CASTRIS ELAPSUS ACERBIS
DUOS:ET CARE PROPERABAM CONIUGIS ORA.
HUNC RAPŪI EXANIMI CLYPEUM:SED IAM UNICE NOBIS.
HÆC FRATRIS TUMULIS ARMA EXCUSATA REPORTA.
CURARUM TIBI PRIMA TAMEN SIT NATE REFERRE .
DUCTORI MONITUS PAULO PRODUCERE BELLUM
INITATUR:PŒNOQUE NEGET CERTAMINA MARTIS.
AUGURIO EXULTAT DIUUM:IMMĒSAMQUE PROPINQUA
STRAGEM ACIE SPERAT.QUÆSO PROHIBETE FURENTEM
VARRONEM:NAMQUE HŪC FAMA EST IMPELLERE SIGNA.
AT MAGNUM HOC MISERÆ FUERIT MIHI CARDINE UITÆ
SOLAMEN CAUISSE MEIS NUNC ULTIMA NATÆ
INUENTO SIMUL:ATQUE AMISSO REDDE PARENTI
SCULA.SIC FATUS GALEAM EXUIT:ATQUE RIGENTIS
INUADIT NATI TREMEBUNDIS COLLA LACERTIS.
ATTONITOQUE TIMENS UERBIS SANARE PUDOREM.
ULNERIS IMPRESSI TÆLUM EXCUSARE LABORAT.
QUIS TESTIS NOSTRIS:QUIS CONSCIUS AFFUIT ACTIS.
NON NOX ERRORĒ NIGRANTI CONDIDIT UMBRA:
CUR TREPIDAS?DA NATÆ MAGIS:DA IUNGERE PECTUS.
ABSOLUO PATER IPSE MANUM:ATQUE IN FINE LABORUM
HAC CONDAS OCULOS DEXTRA PRECOR.AT MISER IMO
RECTORE SUSPIRANS IUUENIS NON UERBA:UICESQUE
ALLOQUIO UOCEMUE REFERT:SED SANGUINIS ATRI
SISTERE FESTINAT CURSUM:LACEROQUE LIGARE
TIUS ILLACHRYMANS ALTUM UELAMINE UULNUS.
TANDEM INTER GEMITUS MISERÆ ERUPERE QUERELÆ.
SICCINE TE NOBIS GENITOR FORTUNA REDUCIT
IN PATRIAM:SIC TE NATO:NATUMQUE PARENTI
IMPIA RESTITUIT:FŒLIX O TERQUE:QUATERQUE
PRATER CUI FATIS GENITOREM AGNOSCERE ADEMPTUM.
AST EGO SIDONIIS IMPERCITUS ECCE PARENTEM
ULNERE COGNOSCO.SALTEM HOC FORTUNA FUISSET.
SOLAMEN CULPÆ:DUBIA UT MIHI SIGNA DEDISSES
INFAUSTI GENERIS.UERUM LINQUETUR INIQUIS
NON ULTRA SUPERIS NOSTROS TOLLERARE LABORES.
HÆC DUM AMENS QUERITUR:IAM DEFICIENTE CRUORE
INUACUAS SENIOR UITAM DESPERSERAT AURAS.

Ne damnes: ne macules tuas manus mea cæde. Ille satricus: quem modo nominasti. Eram pœnus: poteram uideri hostis: cum ab illis uenirem: & me nosse non poteras: hoc dicit ut excuset filium: timens quod accidit: ne dolore admissi sceleris sibi mortem inferret.

Curarum tibi prima: laus est Satrici a pietate in patriam: qui in tanto rerum discrimine: ac limine tam acerbæ mortis de patriæ salute cogitabat: qua uiro e natura uiuenti nil debet esse antiquius. Impellere signa: ideſt dicitur cras Varronem daturū militibus signū pugnæ. Impellere autem dixit signa: ideſt uexilla: ut temeritas Varronis ostenderetur. Cardine: fine. Rigentis: stupidi iam cognito errore. Attonito ipi Solymo filio attonito. Quis testis nris: uerba Satrici nitentis excusare uulnus illatum a filio. & incipit a confutatione: ut res ipsa poscebat. Nemo inquit affuit: qui factum prodat: quod tibi aliquando possit obiici. In fine laborū: in morte. Condas: claudas: & componas: ut moris erat. unde penelope apud Ouidium: Ille meos oculos cōprimat: ille tuos.. Siccine te nobis: quærimoniæ Solymi ad fortunam. Sidoniis impercitus: ideſt ualde cōcitatus. & iratus ipsis hostibus ob mortē fratris. Dedisses signa dubia: ideſt saltem hoc mihi dedisses fortuna ut parentem nō agnouissem: qm̄ arbitrarer me scelus nō admisse. Infausti: infelicis. Iniqs superis: q̄ pmiserūt ut tm̄ scelus admitterem.

UVA. BHSC. IyR_094

Pollutæ dextræ:uerba Solymi ad lunã teſtẽ ſui ſceleris. Dextræ meæ: quã pollui ſanguine pr̃no. Titania:luna. Dãnato uiſu:oculis meis iam dãnatis:quaſi dicat: Iam nõ ẽ æquũ me uiuere pollutũ cæde patris:& fodiens p̃cordia enſe. Scripſit ſanguine iſlitteris in clypeo hæc uerba: Fuge prœlia Varro. Tegmẽ:clypeũ:in quo erant illa uerba ſignata cruore. Roſeo eoo.i.aurore & crepuſculo matutino. iam illuceſcebat inqt cũ uterque ſuas copias in aciẽ eduxit. Nõ uerbor̃ inqt:oſo Annibalis hortantis ſuos ad pugnã:qua ſuadet ab honeſto & utili totis uiribus nũc enitendũ:ne tot labores exhauſti fruſtra ſuſcepti uideant: enumeratque res geſtas ac difficultates maximo labore ſuperatas:inde p̃ponit p̃miũ:ut ſit ĩ genere deliberatiuo:Non opus ẽ inqt exhortationibus meis ea: q̃ a uobis acta ſunt me duce uos hortant. & p̃uocãt ad operã in hac pugna nauandam:q̃m aliter decorum noſtrũ nõ ſeruare ſo milites. Pœnus:Annibal. Stimulantũ:eorũ q uos irritent uerbis ad pugnã. Herculeis metis:a gadibus uſque ad apuliã. Animoſa:p hæc epitheta laudat ſuos milites: q̃bus nihil anĩoſum & difficile ſuperatũ imperiũ fuit.

Supbus aquarũ auſonidũ: ſuperans copia aquarũ omnis italiæ fluuios. unde dicit Vir. Fluuiorũ rex eridanus.

Captiuo: quẽ nos cœpimus & ſuperauimus. Merſus:repletus cadaueribus romanor̃:q̃m illic fuit ſecunda pugna.

Ora lydia:regio illa circa traſimenũ: ubi cecidit flaminius. Lidia:hetruſca q̃m lydi ut dictũ ẽ eam tenuerũt duce Tyrrheno. Clarior his: clara ſunt inquit quæ geſſimus: ſed nihil ad ea quæ ſequunt. Titulis:laudibus & rebus p̃clare geſtis. Sit gloria imperatori:ſatis debet eſſe gloria præda militibus diſtribuẽda ẽ:ut ſeruet ab ipſo iuſtitia diſtributiua:quæ ſine cæteris uirtutibus eſſe non poteſt: Veſtra inquit ſunt omnia: quæ uincendo capietis. locus ab iuſto & utili. Diti ibero:ex hiſpania auri feraciſſima: ut dictũ ẽ. Aetneis triũphis: uictoriis: q̃bus romani ſuperarunt carthaginenſes ĩ Sicilia prĩo bello punico. & hoc dicit: ut ſuos ad hoc dedecus pellendum impellat & recuperandã laudem:quam romani extorſerant p̃mendo carthaginenſes iniquis fœderibus.

Iactauit:ad pompam oſtendit. De litore libyco: quoniam. M. Attilius regulus cũ collega in aphricam traiecerat.

Sine ſortibus: Nõ erit opus inquit Annibal ſorte inter uos diuidere manubias:& prædam: quæ quiſque acceperit pugnãdo ſua ſint. Raptor dardanus: ipſe po.ro. quem trahit ĩ odium: atque inuidiã a tyrãnide:ac rapinis. Vobis: ad ueſtrũ commodum. Edomitum orbem: ad tempora ſua reſpexit poeta.

Qui ducis nomen ab tyria origine:id eſt uobis carthaginenſibus:qui originẽ habetis a tyriis:& ſarranis progenitoribus noſtris dabo agros laurẽtes feraciſſimos. Arridet:placet:ſic Horatius:Ille terrarũ mihi p̃ter oĩs angulus ridet. Sigeo colono:troiãno & romano cui dedit originẽ æneas ſigeus.

TUm iuuenis mœſtum attollens ad ſydera uultũ
ROllũtæ dextræ:et facti titania teſtis
INfandique nocturno mea lumine tæla
DIrigis in patrium corpus:non amplius inquit
HIs oculis:et damnato uiolabere uiſu.
HÆc memorat.ſimul enſe fodit præcordia et attũ
SUbſtentans uulnus mananti ſanguine ſignat
IN clypeo mandata patris:fuge prœlia uarro.
AT ſummi tegmen ſuſpendit cuſpide tæli.
DEfletumque ſuper proſternit membra parentem.
TAlia uenturæ mittebant omnia pugnæ
AUſoniis ſuperi:ſenſimque abeuntibus umbris
CONſcia nox ſceleris roſeo cedebat eoo.
DUctor in arma ſuos libys:et romanus in arma
EXcibat de more ſuos:pœniſque rẽdibat
QUalis nulla dies omni ſurrexerit æuo.
NEc uerborum inquit ſtimulantum pœnus egetis.
HErculeis itera metis ad iapigis agros
VIncendo emenſi nuſquam eſt animoſa ſaguntos
CONceſſere alpes. pater ipſe ſuperbus aquarum
AUſonidum eridanus captiuo defluit alueo.
STrage uirum merſus trebia eſt:atque ora ſepulto
LYdia flaminio præmitur:latæque refulgent
OSſibus:ac nullo ſulcantur uomere campi.
CLarior his titulis plus allatura cruoris
LUx oritur. mihi magna ſatis ſat uero:ſuperque
BEllandi merces ſit gloria. cætera uobis
VIncantur. quicquid diti deuexit ibero.
QUicquid in ætneis iactauit roma triumphis.
QUin etiam libyco:ſi quid de litore raptum
CONdidit:in ueſtros uenient ſine ſortibus enſes.
FErte domos:quod dextra dabit. nil uictor honoris
EX opibus poſco. raptor per ſæcula longa
DArdanus edomitum uobis ſpoliauerit orbem.
QUi tyria ducis ſarranum ab origine nomen.
SEu laurens tibi ſigeo ſulcata colono

UVA. BHSC. IyR_094

Buxẽtia rura:Buxentũ oppidũ lucaniæ:quæ ẽ regio fertiliſſima ꝑpe brutios: ideo aít poeta: Cẽtũ fruticantia culmis. Buxentia igĩt rura. i. lucana. Plí. ait Oppidũ buxẽtum græciæ prius magnæ nũc lucaniæ. Cereri:ad cererẽ. i. triticũ & fruges. & ẽ metonymia figura:quæ eſt nominis tropus autore Fabio:cuius uis ẽ ꝑ eo quod dicit cauſam ꝑpter quã dicitur ponere. hæc figura inuẽta ab inuentore: & ſubiecta ab obtinẽtibus ſignificat:ut cererẽ corruptã undis. Optare:eligere. ſic Hora. in ſermo. Optaret ſibi quiſque. Qui uero extremo:ideſt uos milites:q non eſtis ciues carthaginis donabo ciuitate. Extremo ſanguine. i. qui es mihi ſocius in bello quadam affinitate remota. ſ. qa ſolummodo cẽſeris ſub imperio byrſæ. i. carthaginis: imperiũ ꝙpe ẽ tanq̃ corpus & ſubditi membra: & carthago erat caput:cuius ciues iũgebãtur cũ peregrinis & aliis imperio ſubditis q̃dã remota affinitate: prima quippe affinitas ẽ ciuiũ ĩter ſe poſtea alioq̃. ſed hæc Syllii locutio ẽ nimis affectata: niſi ſit hic aliqua menda: quod ego arbitror difficile: nãque ẽ elicere ſenſum ex his uerbis. Hinc:poſthac. Neu uos garganus:cõfutatio ẽ: Non putetis uos inquit eẽ nunc in apulia: ſed ad portas urbis. parta quippe hac uictoria ad urbẽ recta ꝑperabimus. Ora dauni:apulia:ubi regnauit daunus. Licet auia. i. quamuis roma hinc ultimũ diſtet. Ex acie:poſt hanc pugnam tendite in capitoliũ:& erit uobis finis laboq̃. locus eſt ab utili. Moras foſſarũ:aggerẽ:uallũ: & ipſas foſſas:quæ impediebãt exitum.

Cõſilio locoq̃: qm̃ Annibal pugnaturus ad ripas aufidi habuit rationẽ loci. romani in meridiẽ:pœni ĩ ſeptẽtrionẽ uerſi erãt:ut Vulturnus eſſet romanis impedimẽto. Accõmodat ripis:Annibal prima luce p̃miſſis balearibus ac leui armatura flumẽ traiecit. & quos trãſmiſerat in acie locauit gallos & hiſpanos ꝑpe ripã ĩ læuo cornu: fuerũtque ĩ caſtris pœnorũ & acie. xl. peditũ milia decẽ equitũ duces omnibus præerant. ſiniſtrũ aſdrubal dextrũ cornu Mahar bal regebat mediã aciẽ Annibal cũ fratre magone. aliter canit poeta q̃ Liui. narret. Naſamon:naſamonii milites.

Immanior arctus: habẽs uaſta & immania mẽbra. Lætũ uiuere ferro: qm̃ adrimachidæ populi aphricæ ſunt belicoſiſſimi:q autore Herodoto ab ægypto uſque ad portũ plyren pertingunt: quorum uxores armillam æream utroque crure geſtabant. nupturas uirgines regi:in primis offerebant: ut quam uellet uirginitate ſpoliaret. Accola nili: ægyptii & æthyopes: quorum corpora ſunt nigra ob nimium ſolis ardorem.

Quis:quibus nealces imperabat. Parte dextra:dextro cornu. Subiere:ſubditi fuerũt imperio magonis ipſi hiſpani. Leues: expediti ad pugnam. Horrida pirenæ:bellicoſa hiſpania & gallia. pyrenen mõtem ꝑ hiſpania & gallia poſuit. Effulget:qm̃ ut ait Liui. hiſpani linteis prætextis purpura tunicis cãdore mire fulgentibus cõſtiterãt. Cetrata:habẽs cetras. i. ſcuta. Fulmineũ latus:dextrũ cornu robuſtiſſimũ. Vaſco:uaſcones nõ utebãt galea. ſupra dixit:Vaſco inſuetus galeæ. Tẽpora:caput. Balearis:baleares milites:q funda utebãt. Torto plũbo:nã torquẽt ĩ gyrũ funda cũ emittit plũbũ. Inſtar glãdis. Betigenæ:hiſpani gẽiti ad betĩ flu. Ipſe:annibal q ut dixi mediã aciẽ regebat. Patrio milite: carthaginẽſi ac libico

A tridet tellus:ſeu ſunt buxentia cordi.
R ura magis:centum cereri fruticantia culmis:
E lectos optare dabo inter prœlia campos.
A ddam etiam flaua tybris:quas irrigat unda
G urgitibus late captiuis paſcere ripas.
Q ui uero extremo ſocius mihi cardine byrſæ
S igna moues:dextram auſonia:ſi cæde cruentam
A ttolles hinc iam ciuis carthaginis eſto.
N eu uos gargani:daunique fefellerit ora
A d muros ſtatis romæ:licet a uia longe
V rbs agat:et noſtro procul a certamine diſtet:
H æc hodie ruet:atque ultra te ad prœlia miles
N ulla uoco:ex acie tende in capitolia curſum.
H æc memorat:tum propulſo munimine ualli
F oſſarum rapuere moras:aciemque locorum
C oncilio curuis accommodat ordine ripis.
B arbaricus leno ſtetit ad certamina cornu
B ellator naſamon:unaque immanior arctus
M armarides:tũ maurus atrox:garamaſque:maceſ-
E t maſſylæ acies:et ferro uiuere lætum. -que.
V ulgus adrimachidæ pariter gens accola nili
C orpora ab immodico ſeruans nigrantia phœbo.
Q uis poſitũ agminibus caput:imperiũque nealces
A t parte in dextra ſinuat:qua flexibus undam
A ufidus:et curuo circumerrat gurgite ripas:
M ago regit. ſubiere leues:quos horrida miſit
P yrenæ populi:uarioque auxere tumultu
F lumineum latus effulget cetrata iuuentus.
C antaber ante alios:nec tectus tempora uaſco
A c torto miſcens balearis prœlia plumbo:
B etigenæque uiri celſus media ipſe cohercet
A gmina:quæ patrio firmauit milite quæque

UVA. BHSC. IyR_094

Cateruus celtarū:gallorum:qui accolebāt padū:ideo dixit in primo:Per celtica rura. Eridano: pado.& hi erāt boi. Perfusis:madefactis aqua eridani:quē incolebāt.Ille fluuius sæpe cāpos inundat trāscēdens ripas cū magna iactura colonorū. Sed qua se fluuius:idest ea parte qua fluuius retro cedebat.& nō claudebat suos munimine.ac suis uadis Annibal posuit elephantos. Eripit:subtrahit se:quoniam ē flexuosus. Cuneos:agmina. Belua:elephas q in dorso gestat turres cū pugnatoribus domiti:Militāt elephāti Pli.inqt.& turres armatorū i dorsis ferūt: magna ex parte oriētis bella conficiūt: pternūt acies: pterūt armatos.Iidē inimico stridore terrēt uulnerati retro semp retrocedūt.haud minore partiū suarum pernicie. Sutrius elephas in hac acie cannēsi fortissime pugnauit: de quo Pli. Certe cato cū imperatorū noīa annalibus describeret eū: q fortissime pliatus in punica acie Sutriū tradidit uocatum altero dente mutilato. Nutat:mouet. Mobilis agger:ac si eēt cumulus quidā munitus: q posset moueri.& quoddā uallū: quod posset circūferri. Mures:turres dorso imposītas. Cætera.s.loca.i.numidis concessit discurrere p cætera loca: ut usus posceret. Feruere:feruore quodā uagari. Dū libys:dū Annibal inqt suos instrueret ad pugnā: & illis se testē īplio fore ostēderet. Varro iam copias īacie educebat suas temere pugnaturus. Exacta:excluſa e castris. Vnda palleti:palude stygia. Laxabat: patefaciebat.

Portitor:charon q sua cymba ferruginea umbras trāsuehebat. portitores dicūt illi q portus custodiūt: & exigūt uectigal.inde portoriū. Stāt primi:illi q erāt īprima acie uidētes scutū Solymi cū carmine uetāte pugnā stetērūt: nunciauerūtque Varrōi: sed ille imprudēs talia neglexit. Notæ:litteræ sanguine notatæ. Omīne:tali ostēto. & ideo nolebāt pgredi:sed torpebāt in Martem. Facies terribilis:qm filius sup mortuū patrē exāimis iacebat. & manu tegebat uulnus patris. Reuersus dolor:qm prius doluerant morte Mancini:nūc mortuo fratre solymo īnouabat ille dolor.

Triste:quod uidebat ominari romanis pugnaturis infelicitatē cū tali ostēto pugnā auspicarent. Similes uultus: qm filius Solymus referebat patricū patrē ī uultu. Ductori:Varroni. Arma: clypeū:in quo scriptum erat:Fuge:plia Varro. Ardens aī: quodā insano ardore commotus ad pugnam. Ferte hæc paulo:obiicit Paulo æmilio timorem. & ignauiam muliebrem. Manus:hæ litteræ ac notæ in clypeo uetantes pugnam. Nefanda:qm occidit patrē Satricū. Describit:assignat cuique suū munus ad prœlium:& opposuit se Nealci:qui erat in siniſtro cornu. Temperat:moderat:& regit. Iapygæ:appulo milite seruiliū ār opposuit Annibali:d picētibus dictū ē supra & ēt picenis. hi .n.sūt ppe umbros.illi āt in lucania.& calabria: quoꝝ metropolis est in picentia dextro cornu erat.P.Aemilius.

Celtarum eridano perfusis sæpe cateruis.
Sed qua se fluuius retro labentibus undis
Eripit:et nullo cuneos munimine uallat.
Turritas moles ac propugnacula dorso.
Belua nigranti gestans:ceu mobilis agger
Nutat:et erectos attollit ad æthera muros.
Cætera iam numidis circumuolitare:giroſque
Ferre datum cursus:et toto feruere campo.
Dum libys incenso dispensat milite uires:
Hortādoque iterū:atque iterum insatiabilis urget:
Factis quemque suis:et se cognoscere iactat
Qua dextra ueniant stridentis sibila tæli:
Promittitque uiris nulli se defore testem:
Iam uarro exacta uallo legione mouebat
Cladum principia:at pallenti lætus in unda
Laxabat sedem uenturis portitor umbris.
Sant primi:quos sanguineæ pendente uetabant
Re notæ clypeo:defixique omine torpent.
Iuxta terribilis facies miseranda iacebant
Corpora in amplexum:natusque in pectore patris
Imposita uulnus dextta lætale tegebat.
Effusæ lachrimæ:mancinique inde reuersus.
Fraterna sub morte dolor.tum triste mouebat
Augurium:et similes defuncto in corpore uultus:
Otius erroris culpam.deflendaque fata
Ductori pandunt:atque arma uetantia pugnam.
Ille ardens animi ferte hæc ait omina paulo.
Namque illum:cui fœmineo stant corde timores
Mouerit ista manus:quæ cæde imbuta nefanda
Cum furiæ expeterent pœnas:fortasse paterno
Signauit moriens sceleratum sanguine carmen.
Tum minitans propere describit munera pugnæ.
Quaque feras sæuus gentes:aciemque nealces.
Temperat hac sese marso cum milite:cumque
Samnitum opponit signis:et iapigæ alumno.
At campi medio:namque hac in parte uidebat
Stare ducem:libyæ seruilius obuia adire

UVA. BHSC. IyR_094

A rma et picentes umbroſque inferre iubetur.
C ætera paulus habet dextro certamina cornu
H is ſuper inſidias contra nomadumque uolucrē
S cipiade datur ire manum quaque arte doliſque
S cindent ſe turmæ prædicit ſpargere bellum
I amque propinquabant acies: agilique uirorum
D iſcurſu mixtoque ſimul calefacta per ora
C ornipedū hinnitu et multū trepidātibus armis
E rrabat cecū turbata per agmina murmur.
S ic ubi prima mouent pelago certamina uenti
I ncluſam rabiem ac ſparſuras aſtra procellas:
P arturit unda freti: fundoque emota minaces:
E xpirat per ſaxa ſonos: atque acta cauernis
T orquet anhelantē ſpumanti uertice pontum.
N ec uero fati tam ſeuo turbine ſolum.
T errarum fuit ille labor. diſcordia demens
I trauit celos ſuperoſque ad bella coegit.
H inc mauors hinc gradiuū comitatus apollo
E t domitor tumidi pugnat maris hīc uenus amēs
H inc ueſta et capte ſtimulatus cede ſagunti
A mphitryonides pariter ueneranda cybele.
I ndigiteſque dei faunuſque ſatorque quirinus
A lternuſque animæ mutato caſtore pollux.
C ontra cincta latus ferro ſaturnia iuno.
E t pallas lybicis tritonides edita lymphis.
A c patrius flexis per tempora cornibus ammon.
M ultaque præterea diuorum turba minorum
Q uorū ubi molæ ſimul ueniētū et greſſibus alma
I ntremuit tellus: pars impleuere propinquos.
D iuiſi montes. pars ſedem nube ſub alta
C œperunt. uacuo deſcenſum ad prælia cœlo.
T ollitur immenſus deſerta ad ſydera clamor
P hlegreis quantas effundit ad æthera uoces
T errigena in campis exercitus. aut ſator eui
Q uanta cyclopas noua fulmina uoce popoſcit
I uppiter: extructis uidit cū montibus iræ
M agnanimos raptū cæleſtia regna gigantes.
N ec uero prima in tantis concurſibus haſta
V lla fuit. ſtridens nimbis certante furore
T ælorum ſimul effuſus cupidæque cruoris
H inc atque hinc animæ gemina cecidere procella.
A crius inſanus dextra qua ducitur enſis

His ſuper: preterea inquit ſcipionem oppoſuit numidis: quibus dederat annibal ſeruere toto campo ut qua parte opus eſſet ferret opem ſuis laborātibus ſcipio. Scipiadæ: ſcipiōi filio. p. cornelii ſcipionis. Manū: multitudinē. Doliſque qm̄ numidæ in ipſa pugna dolos cōmiſerunt. Volucrē: expeditū ad diſcurrendum. Turmæ: nomadū. ſ.

Spargere: paſſim uagari ac pugnare.

Agilique diſcurſu: clamore ſublato p curſum eſt & pugna leuibus primū armis cōmiſſa. Cæcū murmur: ipſi cæci ardore pugnæ & ſtudio murmure qdam oīa cōplebant & turbabāt: & ꝓbat cōpatione maris quod murmur qddā & ſonitū emittit futura tēpeſtate. Parturit: more parturientis uideť uelle tē peſtatē emittere: & incluſam rabiē parturire eſt uelle pareret. Expirat: expirando emittit ſonos p ſaxa & montes: reſonat quippe illud murmur in cauis montibus: ſic murmur militū incluſū propter galeas reſonabat quæ obſtabāt ut libeť exiret. Spumāti uertice: undis ſpumoſis: unde aqua cōmota alba uidetur ꝓpter undas fractas. Anhelantē: aquā cōmotā & impulſam ui uentorꝫ.

Nec uero fati: fingit poeta in hoc tāto fatorꝫ turbine non ſolū mortales fuiſſe ſollicitos uerū etiā numina quæ tanto ſpectaculo interfuerūt. Diſcordia demens: ab effectu qm̄ facit hoīes dementes. Cœlos. i. ipſos cœlicolas. Stimulatus: qm̄ ægre ferebat hercules: ſolo æqtā fuiſſe ſagunthū a poenis. Venerāda: qm̄ erat mater iouis. Indigetes: deī pœnates de qbus dictū eſt. Sator qrínus: romulus urbis cōditor. Alternus: pollux: quoꝫ ſtellæ alternis mēſibus lucent: nam cū caſtor cecidiſſet in pugna quā canit Ouidius in faſtis: Et polluci uia in cœlū pateret: orauit iouē ut duobus cœlū partireť: unde factū eſt ut alternis mēſibus uiuerēt. unđ Aeneas uirgilianus: Si fratrē pollux alterna morte redemit. ſupradicta numina ſtabant ꝓ romanis: quæ aūt ſequūtur pro annibale. Edita: nata ad tritonidē paludē.

Hammon patrius: iuppiter q in lybia colebať ſub effigie arietis iō dicit patrius. Deſerta: a diis. ſ. qui ad hæc ſpectacula deſcenderāt: unde cœlū euacuauerant ad terrā deſcendēntes. Phlegreis quātas: clamorē militū pugnā ineūtiū clamoribus gigantū & horrendæ uoci iouis fulmīa poſcētis cōtra terrigenas. phlegra eſt uallis in macedōia ubi fuit pugna gigātea cū cœlicolis. Sator æui: iuppiter pr̄ parens ætatis & tēporꝫ. Cyclopas. miniſtros uulcani ad liparea tabernam fabricātes ioui fulmina. Nec uero: tantus erat ardor bellandi poēta inquit ut haſtæ ſimul iacerentur nec dignoſci poſſet quæ prima fuerit. Procella: impetu & concurſu utrinque hoſtili. Nimbus: multitudo telorum inſtar nimbi.

UVA. BHSC. IyR_094

Iacet: proſtrata eſt magna pars pugnantū enſe cominus: ordo eſt: ea patre qua ducit enſis dextra iacet pars bellantū & ſtabant pugnantes ſup cadauera ſuoꝝ & calcabāt adhuc gemētes. Nec magis aut libyco: pertinaciā militū in pugna & ſtudiū ne loco cedant: cōparat mōti qui fluctibus impactis reſiſtit & loco moueri non poteſt. Protrudi: retro impelli pubes romana conatu hoſtili & econtra

Auerti: cogi ut det terga. Sarrana manus: pœni milites. Suo ordine: acie & pugna ſtataria. Pō tus: mare illiſis fluctibus. calpe mons ad fretum gaditanū. Amiſere ſpaciū: adeo confecta erat ac denſa acies & pugna ut non eſſet locus & ſpaciū ad ictus inferendos: ſed alter alterū impellebat nec poſt mortē licebat cadere ad terram. Arctatis: dēſis.

Flictu: conflictu. Ardeſcit: uidebaſ ardere & ſcintillas emittere impulſu alterius galeæ. Fatiſcit, aperiſ & frangiſ impulſu alterius clypei. Retunditur: ebes fit & frangiſ: & multitudo telorū in aere ſolis radios repellebat. Nox denſa: obſcuritas quā tela iacta faciebāt

Quis: quibus. Secūdo loco: poſt prima aciem pugnabant haſtis: conti ſunt haſtæ longiores & obuſtæ. Proceræ: lōgæ. Ceu primas, i. ac ſi eſſēt in prima acie. At quos, i. tyrones qui erant in ultimo ordine, inglorius ille diciſ qui nō dum gloriā conſequutus eſt, tyrones cū ſint noui milites ſunt inglorii. Miſſilibus: telis quæ mittebant in hoſtes & nitebanſ æquare pugnas eoꝝ qui erant in prima acie. Vltra, i. illi qui erant i ulteriore ordine adeo ut nō poſſent telis hoſtes contingere clamore bellū gerebāt. Inops cupiti martis: illi q nō poterāt cominus pugnaſ ut cupiebāt ſeuis & horrendis clamoribus ipellebāt hoſtes. Non defit: non deeſt antique dictum eſt. Vir. Lac mihi non æſtate nouum nec frigore defit. Sude: palo obuſto. Pinu flagrante: tæda ex pinu ardente ſeu face. Pili: haſte: pilum erat haſta romāoꝝ. Iaculo uolucri: ueloci uolucre eſt quicquid uolat, unde ſagit tam appellamus uolucrem. Harūdo: ſagitta harūdinea: de phalarica dictū eſt ſupra ubi cecinit: uix muris toleranda lues. Speramus ne deæ: huius horridæ pugnæ euentū narraturus: poeta uotū repetit ad uirgilii imitationē: ex horatii præcepto in arte poetica & utiſ addubitatione ut deuitet arrogātiam: poſſumus ne dicit ſperaſ o muſæ ut cō cedaſ hanc pugnā monumētis lrāꝝ & carmībus poſteritati tradeſ fauorēque muſaꝝ emereſ cū illaꝝ ſe ſacra colore dicit. Mortali uoce: hūano carmīe nō diuino. Diem: pugnam huius diei ad cannas. Aperire in ſecula: mādare lſris ut p oīa ſæcula huius pugnæ memoria habeaſ. Datis: cōceditis ne hoc meæ linguæ ut uno ore canā hoc ꝑliū ad cānas uicū apulie. Si gloria uobis: ſi uidor uobis dignus hac gloria & ſi uobis placet adē mihi una cū apollīe q ē poetaꝝ numē. Magnis auſis: his meis principiis qm̄ audēus res magnas & qſi ſupra uires. Parētē: phœbus nō fuit pr muſaꝝ ſed dr ad uenerationē: ſic ēt pr poetaꝝ. Veꝝ utinā poſt hac: optat poeta ut rōani eo aīo deīceps ferāt ꝓſperitatē fortūæ quo illā calamitatē ad cānas tulerūt: romani qppe ſecūdis rebus elati: potitique reꝝ ad luxū ſe tota mēte uerterunt & ſic cecidere: luxuria romāoꝝ cœpit euerſa corītho A. L. mūmio & allata ꝑda ex cypro & catōe, lege Liuiū li. ix. de cadis belli macedōici: & Pliniū. Poſthac: poſt hoc tꝑus. Aīo tāto. ſ. & tā cōſtāti qm̄ ī reb⁹ ſecūdis dēmus eē moꝺrati, nā īpiū ut īqt Salu. Facile his artib⁹ retineſ qb⁹ ī inicio partū ē: ueꝝ ubi ꝑ labōre deſidia ꝓ continentia atque æquitate libido atq⁹ ſupbia ſuaſeſ fortūa ſimul cū mor⁹ ĩmutaſ

B ellantum pars magna iacet ſuper ipſa ſuorum
C orpora: conſiſtunt auidi: calcantque gementes.
N ec magis aut libyco protrudi dardana niſu
A uerti ue poteſt pubes: aut ordine pelli
F ixa ſuo ſarrana manus q̄ uellere ſede
S i temptet calpen impacto gurgite pontus.
A miſere ictus ſpacium, nec morte peracta
A rctatis cecidiſſe licet: galea horrida flictu
A duerſæ ardeſcit galeæ. clypeuſque fatiſcit
I mpulſu clypei: atque enſis contunditur enſe.
P es pede: uirque uiro teritur: telluſque uideri
S anguīe operta nequit: cœlūque et ſydera pēdēs
A bſtulit in geſtis nox denſa ſub ethere telis.
Q uis aſtare loco dederat fortuna ſecundo
C ontorum longo et proceræ cuſpidis ictu:
C eu primas agitent acies: certamina miſcent.
A t quos deinde tenet retrorſum inglorius ordo
M iſſilibus certant pugnas æquare priorum.
V ltra clamor agit bellum: mileſque cupiti
M artis inops ſeuis impellit uocibus hoſtem.
N ec cullum defit teli genus. hi ſude pugnas
H i pinu flagrante cient: hi pondere pili.
A t ſaxis fundaque alius iaculoque uolucri
I nterdumque ipſis metuenda falarica muris
I nterdum ſtridens per nubila fertur arundo
S peramus ne deæ quarum mihi ſacra coluntur.
M ortali totum hunc aperire in ſecula uoce
P oſce diem? tantum ne datis confidere linguæ:
V t cannas uno ore ſonem. ſi gloria uobis
N oſtra placet neque uos magnis auertitis auſis.
H uc omnis cantus phœbumque uocate parentē
V erū utinā poſt hac animo romanæ ſecunda

UVA. BHSC. IyR_094

Secundare:pſperitatem fortunæ quæ ſolet facere hoiem inſolentē & ignauū.& rectius in malis ſa
pimus.ſecunda uero rectū auferunt.unde dicit Seneca:Eſto in aduerſis firmus:in pſperis cautus &
humilis.non.n.habuerūt romani eā conſtantiā in ſecūda fortuna quā in aduerſa habuerant: & iō
gloriā & imperiū paulatim amiſere.unde exclamat Iuuenalis: Nunc patimur longæ pacis mala ſe
uior armis luxuria incubuit uictūque ulciſcit orbem:opto inquit poeta ne deinceps romani ſimilē
calamitatē patiant.uidens.n.mollitiē tempoꝝ ſuoꝝ pſpiciebat illos tale uulnus pati non poſſe qui
ludis & conuiuiis indulgebant. Troia proles:romani oriūdi a troia. Tuque anxia fati: alloquit romā poeta anxiā & incertā diſpoſitionis fatoꝝ cum tot calamitatibus premeret.nullo inquit tempore maior eris q̄ eo quo tales calamitates magno aīo pateris. unde in.iii. officioꝝ li.Cicero ſcribit poſt hanc pugnā ad cannas fractū fuiſſe aīum annibalis cum romani rebus afflictis tam excelſo aīo fuiſſent. Mox:poſtea. Labere:cades & rues. Secundis:proſperitate fortunæ. Nomina cladum: calamitatū quas accepiſti magno aīo & honeſto nunq̄ diſcedente. Sola fama:nō re ipſa nō uiribus iam effœminatis:ſed ſola fama quam prius habebas: laudē inquit quā meruiſti o roma propter aī magnitudinē & robur ciuiū tuoꝝ in rebus aduerſis ſola fama tueberis:cum luxus: & uitia mores & optima inſtituta proſtrauerint ut uix credibile ſit q̄ de tuoꝝ conſtantia prædicat. Nuper inqt Liuius diuitiæ auaritiam & abundātes cupiditates deſideriū per luxū atque libidinē pereundi perdendique omnia inuexere. Iamque inter uarias: redit ad narrationem a qua digreſſus fuerat: ſenſus eſt: fortuna belli primo congreſſu coīs fuit & nunc romani nunc poeni uiciſſim ſuperiores uidebant inde ir ruente nealce inclinata eſt romanorū acies. Alternata quæ uiciſſim mutabatur.i.cū fortuna uiciſſim eluſiſſet iras & impetus uirorum. Eluſerat: uanas & irritas fecerat q̄m in caſſum utrique milites ſeuiebant cū belli fortuna par eſſet. Euētu:exitu pugnæ. Pendēte ſpe:dubia & faciente utroſque ſuſpenſos.nam dubio marte pugnabat. Flagrabat:ardebat cum marte ancipiti dimicaretur. Mitia ceu uiridis: æquam romanorum & pœnorum pugnam ſegeti comparat quæ leui uento impulſa æqualiter agitatur.

Mitia flamina:mites uenti. Virides culmos:uiridem ſegetem. Nec dum maturas:nondum aptas ad meſſem.ariſta dicitur ab ariditate. Summa ſeges:ſumma pars ſegetis quæ a ſatu dicitur: interdum accipitur pro terra. Vir.in georgicis:Illa ſeges demū uotis reſpondet auari agricolæ. Nutans.moriens ſe per uices. Niteſcit:reſplendet. Tandem:poſt ancipitem belli fortunam. Laxati cunei:patefactæ & relaxatæ romanorum acies. Interualla:per ipſos cuneos iam laxatos ut eſſet inter acies prius denſas quoddam interuallum. Trepidis:romanis. Sub ima cuſpide: ideſt nullus cadebat incumbens ſuper imā partem cuſpidis:omnes quippe in pectus excipiebant uulnus & cadebant reſupini:ſi accepiſſent uulnus in tergo ore ad terram cecidiſſēt ſuper imam cuſpidem quæ extitiſſet ex uulnere accepto poſt tergum. ideo ſubiungit dum uulnera tergo timet bellator auſonius ideſt romanus & italus. Arcet dedecus læto:defendit morti ignominiā:nam dedecus ē uulnera tergo excipere: ergo romani dedecus a morte pollebant generoſe ac fortiter cadētes ut illos decebat q̄ martē genti inſcribebāt & fortiſſimi habebant & erant. Aſpera ſemp amās:alludit ad illū ſcæuolā qui manū iniecit cremādā igni cū porſenæ ſcribā interfeciſſet. Par periclo:ad oīa pīcula ꝓmptus. Tāta ſtrage:cū tot romani caderēt nolebat amplius uiuere ſed honeſte ꝓ patria mortē oppetere.

Q uanto tunc aduerſa feras.ſitque hactenus oro
N ec libeat temptare deis an troia proles.
P ar bellum tolerare queat:tuque anxia fati
P one præcor lachrymas: et adora uulnera laudes
P erpetuas paritura tibi:nam tempore roma
N ullo maior eris:mox ſic labere ſecundis
V t ſola clade tuearis nomina fama.
I amque inter uarias fortuna utrinque uirorum
A lternata uices incerto eluſerat iras
E uentu.mediaque diu pendente per ambas
S pe gentes:paribus mauors flagrabat in armis.
M itia ceu uiridis agitant cū flammina culmos.
N ec dum maturas impellit uentus ariſtas
H uc atque huc it ſūma ſeges:mutanſque uiciſſim
A lterno lente motu incuruata niteſcit.
T andem barbaricis pfractam uiribus acris
D iſſipat iucurrens aciem clamore nealces:
L axati cunei.perque interualla citatus
I rrupit trepidis hoſtis:tum turbine uirgo
S anguinis exundat torrens nullumque ſub ima
C uſpide procumbit corpus: dū uulnera tergo
B ellator timet auſonius:per pectora ſeuas
E xceptat mortes:et læto dedecus arcet.
S tabat cum primis mediæ certamina pugnæ
A ſpera ſemper amans et par cuicunque periclo
S cæuola.nec tanta uitam iam ſtrage uolebat.

UVA. BHSC. IyR_094

p aupertas:ſacro iuuenes præneſte creati
M iſcuerant ſtudia et iuncta tellure ferebant.
V elle ac nolle ambobus idem.ſociataque toto
M ense euo.ac paruis diues concordia rebus.
O ccubuere ſimul.uotiſque ex omnibus unū
I d fortuna dedit iunctā inter prælia mortem.
A rma fuere decus uictori bina ſimeto
S ed longū tanto lætari munere caſus.
H aud licitū pœnis.aderat terrore minaci
S cipio conuerſæ miſeratus terga cohortis.
E t cuncti fons uarro mali,flauuſque comarum
C urio.et a primo deſcendens conſule brutus.
A tque his fulta uiris acies repararet ademptū.
M ole noua campū:ſubito in turbine pœnus
A gmina frenaſſet iam procurrentia ductor.
I ſque ut uarronem procul inter prælia uidit
E t iuxta ſagulo circūuolitare rubenti.
L ictorem.noſco pompam atque inſignia noſco:
F laminius modo talis ait. tum feruidus acrem
I ngentis clypei tonitru prænunciat iram.
H eu miſer æquari potuiſti funere paulo
S i tibi non ira ſuperum tunc eſſet ademptum
A nnibalis cecidiſſe manu. q̄ ſepe querere
V arro deis quod ſidoniū defugeris enſem.
N am rapido ſubitam portans in morte ſalutem
P rocurſu incepta ſeſe in diſcrimina uertit
S cipio.nec penū quāq̄ eſt ereptus opimæ
C edis honor:mutaſſe piget maiore ſub hoſte
P ræliaet erepti titina ad flumina patris
E xigere oblato tandem certamine pœnas.
S tabant educti diuerſis orbis ab oris
Q uanto non alias uidit concurrere tellus
M arte uiri.dextraque pares.ſed cætera ductor
A nte ibat latius melior pietate:fideque.
D iſſiluere caua turbati ad prælia nube
M auors ſcipiade metuens tritonida pœno
A duentuque deum intrepidis ductoribus ambæ
C ontremuere acies.ater qua pectora flectit
P allas:gorgoneo late micat ignis ab ore.

Sacro præneſte:dicato fortunæ ut dictum eſt. Miſcuerant ſtudia:excoluerant agros ſimul & ſeminabant in coniunctis fundis. Diues concordia: qm̄ cōcordia res augent:diſcordia uero minuunt. Paruis rebus: humili fortuna qm̄ in rebus magnis rara eſt concordia: unde ait Cicero ī officiis: Nā quicquid eiuſmodi eſt in quo non poſſunt plures excellere in eo plerunque fit tanta contentio ut difficillimū ſit ſanctā ſeruare ſocietatē. Votis ex omnibus: qm̄ optauerant ſimul mori cum pariter uiuere cœpiſſent. Simetho:hoſti q hos duos amicos interfecit. Primo cōſule qm̄ brutus exactis regibus fuit primus conſul apud romanos. Fons:origo & cauſa illius calamitatis qm̄ temere pugnā iniuit paulo collega uiro prudentiſſimo etiā diſſuadente. Mole noua: nouo impetu. Frenaſſet: repreſſiſſet agmina romanorū qui iam procurrebāt in poenos. Sagulo rubenti:paludamēto conſulari quod erat coccineū. Pōpam:cōſularem.ſ. ſed pompa proprie eſt ſpectaculū in proſperis rebus & etiā in aduerſis qualis eſt in triūpho & ī funere.& eſt pompa ſolennis quidā apparatus & oſtentatio:Cicero:ſed iam e pōpa in uerā aciem deſcendamus: & Vir. ſolēnes ducere pompas ad delubra iuuat. Inſignia:cōſularia.ſ. Heu miſer ait poeta uarronem tunc fuiſſe miſerū cui non licuit mori manu annibalis.

Funere: pari laude mortis:ſed nō merebatur qm̄ fortis non erat ſed audax quod poſtea oſtendit fugiēs ex acie tāq̄ lepus. Opime credis:qm̄ ſpolia opima erāt quæ dux duci detrahebat ut dictū eſt. Sub hoſte maiore:ſcipione quem poeta uarroni conſuli merito præpōit.

Erepti patris: qm̄ ad ticinū fluuiū humeris patrem uulneratū in caſtra retulit. Stabant:parati.ſ.ad ſingulare certamen annibal & ſcipio. Educti:nutriti in diuerſis regiōibus: Annibal enim apher: Scipio romanus erat:tales uiros inquit nunq̄ uidit tellus concurrere.

Marte: peritia militari. Dextra robore ac uiribus:ſed ſcipionem præpōit annibali propter pietatem & fidem cū annibal eſſet impius & perfidus. Diſſiluere caua:fingit poeta martem fauētem romanis & palladem poenis deſcēdiſſe ad certamen. Caua:concaua qm̄ nubes eſt corpus rarum & dat locū quē Ariſtoteles dicit eſſe ultimam ſuperficiem corporis ambientis locatum. Scipiade:ſcipiōi. Poeno:annibali qm̄ ī tritonide palluā repta fuit pallas & mars fuit pr̄ romuli. Intrepidis ductoribꝰ:ſcipione &āibale nō timētibus ābæ acies hoſtiles.ſ.& romāæ timuerūt ī aduētu martis & palladis:ornat hos duos clariſſios ī toto orbe impatores poeta ad laudē ſcipiōis q poſtea uicit ānibalē. Micat ignis:uidebat micā ignis ex ore meduſeo.Egis:ſcutū pallidis.

UVA. BHSC. IyR_094

¶Sibyla:qm̃ caput meduſæ quod erat in egide habebat capillos ſerpentinos ad quod poeta alludit: & oculi uidebãtur eſſe cometes adeo uibrabant. Vertex: conus galeæ. At mauors:nunc deſcribit martem.ethnea incendia:flammas ethneas fingũt poetæ cyclopes uulcani miniſtros elaborare arma ſub ethna monte propter flammas quæ exire uident ex cratere illo ethneo naturaliter Incendia: ſplẽdorẽ cũ eſſet ex auro. Fulua:aurea criſta quæ erat ſuper galeam. Menſi.i.cum cognouiſſent q̃tũ quiſque auderet. Viciſſim: mutuo in illa pugna quæ cominus parabatur .i. alter menſus eſt q̃tum alter auderet cũ eſſet prope hoſtem tũc.n.animi robur cognoſcitur cũ ad manus uentum eſt: qm̃ audaces & timidi fugiũt. Spectari uideri a diis:inde ſpectatores dicuntur in theatris. In obliquũ:ſcipionem oppoſitũ. Pœni:annibalis. Ferocis:bellicoſæ pallados. Porgebat:porrigebat ſcipioni enſem elaboratũ manibus cyclopũ ſub ethna. Maiora: q̃ iuſſiſſet pallas.i.iubebat interficere annibalem Suffudit ora: inflãmata eſt & præſe iram tulit. Gorgona.i.irata ſuperauit toruitatẽ uultus ipſius meduſæ. Montis :gargani. Saſſon:inſula e regiõe ad aufidũ de qua dictũ eſt. Regem:iouẽ hæc omnia finguntur ad imitationem uirgilii. Iris fuit filia thaumantis ut fabulæ canũt & conuerſa in arcum cœleſtem nuncia eſt iunonis & iouis:alas habet autore Homero ex auro: pedes etiã & quia plerũque mittit ad diſcordiam dicit iris. Succinctam nubibus:alludit ad rationẽ naturalẽ qm̃ iris non fit niſi in nube:lege Ariſtotelẽ & Plinĩ. Motus: perturbationes & diſcordiã martis & palladis. Idea:uerba iouis ad irim. Enotris terris:appulis & italis ab æno tro fratre peucetii ut dictum eſt. Iras germanæ:iunonis inimicæ romanis.

Leges parcarũ:fatũ ipſum quod erat ut roma eẽt caput orbis. Virus & eſtus: uenenatã rabiẽ & excandeſcẽtiã. Egide p̃cellant.i.dic palladi q̃ niſi deſiſtat cognoſcet plus poſſe mea fulmina quã egis.i. ſcutũ quod habet & quo freta ſuperbit & tm̃ audet. Abſiſtemus: diſcedemus inquit pallas. Sed pallade pulſa: ex affectu quem habebat erga ſuos loquitur pallas & ſeruat decorum perſonæ poetarum.introducit illam dubitantem de euentu pugnæ & timentem an ſe iuppiter permitteret ſpectare acies ex alto cœlo cum parẽdũ eſſet ioui.

Nũ auertet fata:an auertet hanc calamitatẽ a romanis q̃ ſe preſẽte haud dubie iã q̃ſi illatã cernebat pallas. Arua gargani:appulia ubi eſt mons garganus

S ibilaque horrificis torquet ſerpentibus egis:
F ulgens ſanguinei geminũ uibrare cometen
V t credas oculi ſummaque in caſſide largus
V ndantes uolunt flãmas ad ſydera uertex.
A t mauors moto perturbans aera telo:
E t clypeo campum inuolens etnea cyclopum
M unere fundentẽ loricam incendia geſtat.
A c pulſat fulua conſurgens ethera criſta.
D uctores pugnæ intenti quantũque uiciſſim
A udere et propius menſi tamen arma ferentis
S enſere aduenıſſe deos:et lætus uterque
S pectari ſuperis:addebant mentibus iras.
I amque ictu ualido libratã a pectore pœni
P allas in obliquũ dextra detorſerat haſtam:
E t gradiuus opem diue portare ferocis
E xemplo doctus porgebat protinus enſem
E tneum in pugna iuueni ac maiora iubebat.
T um uirgo ignеſcens penitus uiolenta repente
S uffudit flãmis ora:atque obliqua retorquens
L umina turbato ſuperauit gorgona uultu.
E rexere omnes immania mẽbra chelydri
E gide commota.primique furoris ad ictus.
R etulit ipſe pedem ſenſim a certamine mauors.
H ic dea conuulſam rapido conamine partem
V icini montis ſcopuliſque herentia ſaxa
I n martẽ furibunda iacit longeque relatos
E xpauit ſonitus tremefacto littore ſaſſon.
A t non hæc ſuperũ fallebant prælia regem.
D emittit propere ſuccinctam nubibus irim
Q uæ nimios frenet motus ac talia fatur.
I dea et oenotrus uelox allabere terris
G ermaneque truces dic pallas mitiget iras.
N ec ſperet fixas parcarum uertere leges.
D ic etiã ni deſiſtis.nam uirus et eſtus.
F lãmiferæ noui mentis nec colligis iram
E gide præcellant q̃tũ horrida fulmina noſces
Q uæ poſtq̃ accepit dubitans tritonia uirgo
N ec ſat certa diu patriis an cederet armis.
A bſiſtemus ait campo. ſed pallade pulſa
N um fata auertet:cœloque arcebit ab alto
C ernete gargani feruentia cedibus arua.

UVA. BHSC. IyR_094

Hæc effata caua pænum in certamia nube.
Sublatū diuersa tulit:terraſque reliquit.
At gradiuus atrox remeantis ī ethera diuæ
Abſceſſu teuocat mētes.fuſorque p equot.
Ipſe māu magna nebula circūdatus atra
Eſtituit pugnā:cōuertunt ſigna:nouamque
Inſtaurāt itali uerſa formidīe cedem.
Tum uētis poſitus cuſtos q flamina carcer
Impio cōpreſſa tenet cœluque ruētes
Eurique et boreæ parēt chorique notique
Iunonis precibus promiſſa haud parua ferentis
Regnātem eolusuulturnū ī prelia cāpis
Effrenat:placet hic ire exitiabilis ultor.
Qui ſe poſtq etnæ merſit cadente baratro
Cōcepitque ignes et flāmea protulit ora
Euolat horrēdo ſtridore:ac daunia regna
Perflat agēs cecā glomerato puluere nubem:
Eripuere oculos aure:uocēque manuſque
Vertice harenoſo cādentes flebile dictu.
Torquet ī ora globos italum:bellare maniplis
Uſſa lacerātur rabie tum mole ruinæ
Sternuntur tellure et miles et arma tubæque
Atque omnis retro flatu occuſante refertur
Lancea:et interdum rutulis cadit irritus ictus.
Atque idem flatus penorum tela ſecundat.
Et uelut amēto contorta haſtilia turbo
Diuuat:ac tyrias īpellit ſtridulus haſtas:
Tum dēſo fauces præcluſus puluere miles
Ignauā mortem compreſſo meret hiatu
Ipſe caput flauum caligine conditus atra
Vulturnus multaque comā perfuſus arena
Nūc uerſos agita tergo ſtridētibus alis
Nunc mediā ī frōtem ueniēs clamāte procella
Buius arma quatit patuloque īſibilat ore.
Inerdū ītentos pugnæ et iā iamque ferentes:
Hoſtili iugulo ferrū conamine et ictu
Auertit: dexteramque ipſo de uulnere uellit.
Nec ſatis auſonias paſſim fedare cohortes
In martem uomit immixtas mugitibus auras
Iſque dei ſummas uibrauit turbine criſtas.
Quæ dum romuleis exercet prelia turmis

Poenū annibalē: hoc fingit poeta ad imitatōem. Vir. Diuerſa:in diuerſam ptē.i.abſtulit annibalē a cōſpectu ſcipionis. Fuſor:q fundebat. Aequor:cāpos. Manu:globo romanoꝝ inſtaurat pugnā mauors. Signa:aqlas quæ iā retro cedebāt. Verſa:qm iam poeni tiebant. Cum uentis poſitus cuſtos .i. eolus qui precibus iunonis emiſit uulturnum afferētem maxīas calamitates romanis. Cui : eolo cuſtodi carcer tenet cōpreſſos uētos. Ruētes cœlū : eruētes ac oīa p auras uerrētes:ſi eolus ꝑmitteret:& ponit noīa uentoꝝ. Cāpis eoliis: planis ac expoſitis uēto cui eolus imparat:unde Martialis balnea uētoſa lupi: eolam appellat.eoliis ergo cāpis. i. uēto obnoxiis.nā pp planitiē uulturnus in apulia maxīe regnat:qppe nō opponitur aliqs mōs flanti uulturno :inde ſine īpe dimēto tāq rex totā ꝑflat apuliā:de hoc uēto liuius ait Romanis ī meridiem uerſis poenis ī ſeptētrionē uētus quē uulturnum incole regionis uocāt aduerſus romāos cohortus multo puluere ī ipſa ora uoluēdo ꝑſpectam ademit. Effrenat: emittit & freno ſoluit. loqtur p tranſlationē. Hic ultor:uentus. Iræ: ipſius iunonis quæ nūq romanoꝝ calamitatibus ſatiabat. Baratro ethnæ:in crate rē illū ꝑfundū q ē in ſūmitate ethnæ mōtis ſiciliæ baratrū ē uorago ꝑfunda: unde Martialis imā ptē ſtomachi baratrum appellat: dicens extrēo ructus cū uēit a baratro. Cōcepit ignes: in ipſo baratro qm niſi in illā uoraginē uētus ingrederet nō generaret illic ignis. Flammea: iflāmata igni quē cōceperat.

Daunia regna:apuliā. Cecā nubem: ab effectu qa obcæcare uidet hoīes : iō ait eripuere oculos aure. Agens : impellens. Globos cadentes:ardentes cumulos harenæ. Vertice harēoſo. cumulo harenæ. Iuſſa:precepta:& mādata bellādi ſoluūt rabie uulturni:qm nō poterant iuſſa duoꝝ exequi milites īpediti flāme uulturni. Occurſāte:īpediente ſuo curſo:retorquebat haſtas romanoꝝ uulturnus. Irritus:uanus īpediente uēto. Rutulis:romanis. Secundāt:adiuuāt. Turbo:īpetus ipſius uulturni ad iuuabat haſtas poenoꝝ tāq amēto quo dā.amentū ē ligula qua iaculū ualidius emittimus. Ignauā mortē:turpē : nam turpe erat puluer ſuffocari : contra quē fortitudo nō pōt extēdi. Meret:dolet q tā ignaua morte cadat. Hiatu:ore clauſo. Ipſe:uulturnus. Agit : īpellit ipſos romanos uerſos ī fugā. Clamāte:ſtridēte. Ferētes:romāos inferētes ferrum iugulo hoſtiū quos uulturnus auertebat: nec ſinebat poenos uulnerari. Vōit:uomēdo emittit. Vibrauit:cōcuſſit.

UVA. BHSC. IyR_094

Eolius furor:ipse uulturnus qui parebat eolo. Virgo:pallas. Quantos gradiuus:uerba palladis ad iouē:qbus modestiā seruat & martē in inuidiā trahit. Fluctus:motus:& ruinas mouet mars. Se cædibus īplet;ex stomacho loqtur & martē in odiū trahit a crudelitate. Nunc queso: modeste queritur de ioue qui p irim reuocauerat palladem a pugna. Quāquā ego:cōfutatio ē;nō parabam īquit delere romanos:sed subtrahere annibalem fato. Nro cū pignore:probatio ē cōfutatōis:& ait:nō odi romanos quippe roma regnat cū nra imagine.i.palladio:qd' diomedes eneæ restituit:& tam diu dura turū erat īperiū q̄diu in urbe eēt palladium. Lumē:ipsū annibalē. Alumnæ libyæ:quæ me aluit:locus ē ab honesto. Excipit hæc iuno:introducit poeta iunonem loquētē:& cōcedentem per quādā ironiam iouī ut euertat arces carthaginis:tñ id negat qd' cōcedere uidetur. Excipit:subiūgit ad hec uerba palladis. Immo ait:cōcessio p ironiam tñ arguit ab honesto iouem non debere in poenos seuire: cū ait ut noscant gentes q̄tum ualeāt regna iouis immania:quasi dicat:si hoc feceris oēs dicēt te eē immanē:& facere preter decor qd' alienū a ioue eē debebat:artificiose loqtur iuno ut iouem ex snīa deiiciat. Antistet: antecellat q̄si dicat nō debes hoc facere ut oīdas quā sit prestantior tua potentia cæterorū uiribus cū oīa sint sub tuo nutu:uideris quippe moueri affectibus qbus iuppiter penitus uacare debet & ē locus ab honesto. Telo flagranti:fulmine. Nil oramus:negat qd' concedere uiderur & seruit poeta affectui iunonis quæ irata erat. Certatis fatis:uerba iouis ad iunonem & palladem q̄s carpit tanq̄ īprudētes cū uellent repugnaī fatis qbus ēt ipse iuppiter subiicit. Spes egras:debiles:nā speratis impossibilia.

Ille:scipio. O nata:uertit sermonem iuppiter ad palada filiā:cui predicit uictoriam scipionis:quē pallas delere pauerat. Noia gētis:qm̄ appellabit aphricanus. Libycā laurū: triūphabit de libya lauro coronatus. At cui tu cōiunx: predicit annibalis exitiū iunoni. Vertet arma:reuertet in aphricā & auertet sua arma a populis latinis:& optabit tādē nūq̄ trāscēdisse alpes. Metæ:termini. Nec luctatus:nō repugnauit mars iussis. Iuuarēt: delectarent.i.discessit quanuis gauderēt illa pugna: & clamgore tubarum. Deo:marte. Celestia: martis.ſ. Feræ turrigeræ:elephanti q dorso ferr turrim cū pugnatoribus. Labores.i.tormenta & īstrumenta bellica

Quo:ut. Sensim:paulatim. Leuiores cateruas:milites leuioris armaturæ.

Iuuenē:minutiū:cesi fuerunt i eo prælio questores cōsulū.L.Acilius &. L.furius:&.xx.de tribunis militū: cōsulares qdam & ædilitii:iter eos Gneus seruilius:& hic.C.minutius qui magr eqtū fabii dictatoris fuerat:qē ut supradictū ē fabius ānibali eripuit:cū æq̄tū hērent imperiū qd' nūc ānibal obiicit:minutō.

Cruentis: cruore suffusis propter irā.

Scintilauit:accensa est.

E olius furor et martē succēdit in iras:
A ffatur uirgo socia iunōe parētem
Q uātos graduus fluctus ī punica castra
R espice agit:quātisque furēs se cedibus īplet:
N ūc quæso terris descēdere nō placet irim
Q uāq̄ ego nō teucros nro cū pignore regnet.
R oma et palladio sedes hac urbe locarim.
N on teucros delere aderā:sed lumē alumnæ
H ānibalem libyæ pelli florētibus annis
V ita atque extingui primordia tāta negabā.
E xcipit hæc iuno:lōgique laboris ab ira
I mmo ait ut noscāt gētes īmania q̄tū
R egna iouis ualeāt:cūctisque potētia q̄tum
A ntister cōiunx supis tua:discute telo
F lagrāti:nil oramus:carthaginis arces.
S idoniāque aciē uasto telluris hiatu
T artareis īmerge uadis:aut obrue pōto
C ōtra quæ miti respōdet iuppiter ore.
C ertatis fatis:et spes extēditis egras.
I lle o nata libēs cui tela inimica ferebas
C ōtundet tyrios iuuenis:ac noia gētis
I nduet.et lybicā feret in capitolia laurū.
A t cui tu cōiunx cui das aiosque decusque
F ata cano:uertet populis laurētibus arma.
N ec lōge cladis mete uenit ora:diesque
Q ua nullas unq̄ transisse optauerit alpes
S ic ait.atque irim propere demittit olympo
Q uæ reuocet martē:iubeatque abscēdere pugna
N ec uetitis luctatus abit gradiuus in altas
C um fremitu nubes:quanq̄ lituique tubæque
V ulneraque et sanguis et clamor et arma iuuarēt.
V t patuit liber superū certamine tandē
L axatusque deo campus:ruit æquore ab imo.
P enus:quo sensim celestia fugerat arma.
M agna uoce trahēs eqtemque uirosque fereque
T urrigeræ molē:tormētorumque labores.
A tque ubi turbantē leuiores ēse cateruas.
A gnouit iuuenē scintillauitque cruentis.

UVA. BHSC. IyR_094

Ira genis quæ nã furiæ:qſue egit ĩ hoſtem
En minuti deus ut turſum te credere nobis?
Auderes ĩquit:genitor tibi natus ab armis.
Ille meis ubi nũc fabius?ſemel ĩprobe nr̃as.
Sit ſatis euaſiſſe manus:atque ĩde ſupbis
Haſta comes dictis murali turbĩe pectus
Trãſforat:et uoces uẽturas occupat ictu.
Nec ferro ſeuire ſat ẽ:appellitur atra
Mole fera:et mõſtris cõpõitur itala pubes:
Nã prouectus equo moderãtẽ cuſpide lucas.
Maurũ ĩ bella boues ſtimulis maioribus ire
Craptare iubet libycarũ armẽta ferarũ
Immãe ſtridẽs agitur crebroque coacta
Vulnere bellatrix properos fert belua greſſus.
Iuẽti dorſo turris flãmaque uiriſque
Et iaculis armata ſedet:procul aſpera grãdo
Saxorũ ſup arma ruit:paſſimque uolãti
Celſus telorũ fũdit libys agere nimbũ
Stat niueis lõgum ſcipata p agmĩa uallũ
Dẽtibus atque ebori prefixa cominus haſta
Fulget ab ĩcuruo deiecta cacumine cuſpis.
Hic ĩter trepidos rerũ p mẽbra p arma
Exigit ufentis ſceleratũ belua dẽtem.
Clamãtẽque ferẽs calcata p agmĩa portat.
Nec leuius radio leuũ qua tegmine thorax
Multiplicis lini claudit latus ĩproba ſẽſim
Corpore nõ læſo penetrarũt ſpicula dentis
Et ſublime uirũ clypeo reſonãte tulerũt.
Haud excuſſa noui uirtus terrore picli
Titur ad laudẽ caſu:geminũque citato
Vicinus fronti lumẽ trãſuerberat enſe
Extimulata graui ſeſe fera tollit ad auras:
Vulnere:et erectis excuſſam cruribus alte
Pene iacit uoluens reflexo põdere turrim.
Arma uirique ſimul ſpoliataque belua uiſu
Sternũtur ſubita miſerandum mixta ruina
Spargere flagrantes contra bellantia monſtra
Ardanius tædas uictor iubet:et facis atræ
Quos fera circunfert compleri ſulphure muros.
Nec iuſſo mora collectis fumantia lucent
Terga elefantorum flãmis:raptuſque ſonoro
Ignis edax uẽto per propugnacula fertur.
Non aliter pindo rhodope ue incendia paſtor

Quæ nã furiæ:uerba annibalis increpantis mĩutium. Genitor:fabius quẽ minutius genitorẽ appellauit. Muralli:qui murũ potuiſſet ſternere. Appellif:adiũgiſ. Fera:elephantus. Cõponitur:obiiciſ. Lucaſboues: elephãtos: q tẽpoꝛ pyrrhi primũ uiſi fuerũt ĩ lucania:ĩde elephãtus lucabos ẽ appellatus.

Libycarũ ferarũ:elephantorũ. Vulnere:uerbere ac pulſatõe. Liuẽti: ſub nigro. Sedet:locata eſt turris in dorſo elephanti. Grando: nimbus ac multĩtudo ſaxorũ. Aggere:currente elephãto qui habebat aggerẽ ac turrim ĩ dorſo. Celſus: qm̃ erat ſup elephantum.

Libyis:pœnus miles. Stat uallum: elephanti erant tanq̃ uallum inter ipſa agmina cõdenſa. Prefixa haſta ebori: prefixa erat haſta in molẽ elephanti:cuius cuſpis obuios cõficiebat. Ebori: elephanto ex cuius dẽtibus fit ebur. Cominus:ꝑpe. Deiecta:deorſum miſſa.

Ab incuruo cacumine:a curuitate doꝛſi ipſius elephanti. Hic:tunc elephantus exigit dentẽ:inter toracẽ & membra ufentis quem ſublimẽ portabat. Radio: illo iſtrumento quo textores utũt ad telam conficiendã:eo quippe tramã inter ſtamina ĩmittunt:quẽadmodum radius penetrat ſtamina:& nõ frãgit:ſic dens elephanti penetrauit ĩter toracem & mẽbra corpore nõ leſo. Haud excuſſa:ideſt non excidit uirtus ufenti in tanto piculo:ſed cũ portaret a belua oculis illius uicinus eos enſe fodit: iõ ait uicinus fronti:qm̃ portabat eum belua dẽte. Citato enſe:celeriter:adacto ĩ oculum beluæ quæ turbata uulnere turrim e dorſo excuſſit: & propugnatores ſtrauit. Spargi:iuſſit ufens uictor tunc illius beluæ immitti tedas ardentes in machinas quas ſupra doꝛſum habebãt bæluæ. Monſtra:ipſas beluas mõſtroſas: & macchinas in doꝛſo earũ. Muros: tabulata & turres iſtar murorũ Edax: q oĩa conſumit. Partus:cõpatus & actus. Non aliter pindo:incendiũ ĩmiſſum per propugnacula comparat incendio ſyluarum:& mõtium immiſſo a paſtoribus.pindus eſt mons theſſaliæ:rhodope mons thraciæ

UVA. BHSC. IyR_094

Peſtis: incendium. It:currit elephas.
Candenti bithumine:bithumẽ ẽ acer ſuapte natura liquor:& ſparſo aceto cõ creſcit:naſcitur in aſpaltite lacu iudeæ certo ãni tempore:quod ardet. iõ dixit Virg.in bucolicis incende bitumie lauros:faces nũc immiſſe inferas & macchinas erant circumlite bithumine. Candenri:accenſo. Torrente:adurente.
Diducit:diuidit. Laxo limite:ampla uia. Fluminis:aufidi in cuius ripis pugna erat.Mauruſia peſtis:ideſt ea parte qua non erãt elephanti ex mauritania ducti qui portabant incendiũ. Rhetcia pubes:iuuentus romana. Alite plũbo:glandibus quas efunda emittebant.
Manus monſtri:ipſa promuſcis q̃ utitur elephas ut mãu. Ariſtoteles libro primo de hiſtoria aĩalium ait.Naſus bipartito diſtinctus ẽ tramite elephantis prolixa ualidaque naris augeẽ eiuſque uſus idem qui manus:ea namque cibos tã ſic cos q̃ humidos colligunt capiunt:& ad os admouent ſoli aĩamtium oĩum.
Quin imus cominus inquit:uerba pauli increpantis uarronem qui uinctũ annibalẽ plebi ꝓmiſerat. Quin:cur non imus:ad ipſum ãnibalem. Plebes:ſic Lucanus. Neſcit plebes ieiuna timere.
Haud unq̃ expedies.i.non poteris affirmare & cum uterque tibi eẽt noxius.
Conſulis:uarronis. Exceſſus mẽtẽ: ideſt iã deſperãs &aĩo cõſternatus.
Das patria pœnas:incuſat amẽtiã ſuã Varro & patriã quæ ſe cõſulẽ creauerat

Cum iacit et ſiluis ſpaciatur feruida peſtis
Frondoſi igneſcũt ſcopuli:ſubitoque ꝑ arua
Collucet iuga diſſultans uulcãius ardor.
It fera candenti torrẽte bitumine corpus
Amẽs:et laxo diducit limite turmas
Nec cuiq̃ uirtus propiora capeſſere bella.
Lõginquis audẽt iaculis et arũdinis ictu
Vritur impatiens et magni corporis ictu
Donec uicini tandẽ ſe fluminis undis
Precipitẽ dedit:et tenui decepta loquore
Stagnatis per plana uadi tulit incita longis.
Extantẽ ripis flãmam.tũ denique ſeſe.
Gurgitis imerſit molẽ capiente profũdo.
At qua pugna datur nec dũ mauruſia peſtis
Igne calet circũfuſi rheteia pubes:
Nũc iaculis:nũc et ſaxis:nũc alite plũbo
Minus iceſſunt:ut qui caſtella per altos.
Oppugnat munita locos atque obſidet arces
Uſus digna uiro fortũa digna ſecũda
Extulerat dextrã atque aduerſũ cominus enſem
Micius ĩfelix auſi.ſed ſtridula anhelũ
Eruorẽ effundens mõſtri manus aſtulit acri
Implicitũ nexu.diroque ligamine torſit.
Et ſupas alte miſerum iaculata ꝑ auras
Tellure eliſit:ac flexit flebile mẽbris.
Has iter clades uiſo uarrone ſub armis
Increpitãs paulus:quin imus cominus inquit
Uictori tyrio quẽ uinctũ colla cathenis.
Staturũ ante tuos currus promiſimus urbi.
Heu patria heu plebes ſcelerata et praua fauoris
Haud unq̃ expedies tam dira ſorte malorum
Quem tibi nõ naſci fuerit per uota petẽdum
Varronẽ:annibalẽ ue magis:dũ talia paulus
Vrget precipitãs libys atque in terga ruentum
Ante oculos cunctas ductoris concitat haſtas
Pulſatur galea:et quatiũtur cõſulis arma
Acrius hoc paulus medios ruit aſper ĩ hoſtes
Tum uero excuſſus mẽtẽ ĩ certamina paulo
Auia deducto cõuertit uarro:manuque
Cornipedẽ inflectẽs das ĩquit patria pœnas
Quæ fabio incolũi uarronẽ ad bella uocaſti.
Quæ nã aũt mentis uel quæ diſcordia fati?
Parcarũque latens fraus ẽ abrumpere cuncta

UVA. BHSC. IyR_094

Et quo ſæuius:qm̃ non potuiſſet concipere Varro maius dedecus q̃ fugere cum timidi ſit in diſcrimine fugā arripere & ānibal nil crudelius potuiſſet optare Varroni ipſa fuga qua nihil ē fedius. Ege re:impulere ad fugam & cum.L.æqtibus uenuſiam ſe recepit:quæ ē inter appulos & lucāos:unde Horatius uenuſinus in ſermonibus ait.Lucanus an appulus anceps.Nā uenuſinus arat finem ſub utrumque colonus. Rapuit:raptū abſtulit e conſpectu hoſtiū fugiens effuſis & relaxatis habenis:& ſic Varronis ignauia notaſ ſuos in diſcrimē relinquentis cuius ipſe cā fuerat.& ſibi fuga præter romani ipera toris decorum ſalutē cōparantis.

IAmdudum cū luce libet:ſed cōprimit enſē.
NEſcio quis deus:et me me ad grauiora reſeruat
VIuā ne:et fractos ſparſoſque cruore meorum
HOs referā populo faſces?atque ora p urbes
IRatas ſpectāda dabo?et quo ſeuius ipſe
HAnnibal aut poſcat:fugiā et te roma uidebo.
PLura indignātē telis propioribus hoſtes
EGere:et ſonipes rapuit laxatus habenas.

Aulus ut aduerſam uidet
increbreſcere pugnam:
Ceu fera quæ telis circuncin-
gentibus ultro
AIſſilit ī ferrū et per uulnera colligit hoſtē
INmedios fert arma globos:ſeſeque piclis
INgerit:atque omni lætū molitur ab enſe:
INcrepat horrēdum pſtate et fortiter oro
PEctoribus ferrū accipite:ac ſine uulnere terga
ADmanes deferre uiri:niſi gloria mortis
NIl ſupeſt:idem ſedes adeūtibus imas
HIc uobis dux paulus erit:uelocius inde
HEmonio borea pennaque citatior ibat
QUæ redit in pugnas fugiētis arūdine parthi.
ATque ubi certamen primi ciet immemor æui
PEtus gradiuus mente cito ferturī hoſtes.
ACiuuenē quē uaſco leuis quē ſpicula denſus
CAntaber urgebat letalibus eripit armis.
ABſceſſere retro pauidique in terga relatos
ABduxere gradus:ut letus ualle remota

Petri marſi interpretatio in decimū uolumen Syllii Italici.

Aulus ut aduerſam:poſt fugā Varronis paulus æmilius collega fortitudinem & magnanimitatem oſtendit ſuam:ut bonum imperatorem & uere ciuem romanum decebat:qui pugnando mori maluit quā turpiter fugiēdo uiuer: & ignauus uarro fecerat:celebratur igiſ in hoc uolumine fortis aīus pauli & decori ſtudioſus:qui cū uidiſſet ſuos hoſtili furore ac rabie urgeri ſuum corpus opponēs in enſes ruebat hoſtiles ut fera undique telis circundata cecidit tandem & rōanæ acies fuſæ: Annibal q̃is pœnus & īpius pauli uirtutem pompa funeris ac laudatione honeſtauit.mētes romanorū tantæ cladis nuntio cōſternatas fabius maxīus erexit pretextatos p cōſī ſalute armauit & uarrōi cōſuli romā redeūti ab omnibus ordinibus obuiā itum eſt & gr̃æ actæ q̃ in tanto rerū turbine d̃ re publica & noīe romano nō deſperaſſet: Paulus emilius autore liuio q̃is primo ſtatim congreſſu fūda grauiter ictus fuiſſet:tamē occurrit ſæpe annibali & aliquot locis prælium reſtituit: p tegentibus eum equitibus romanis omiſſis poſtremo equis quia conſulē ad regendū equum uires deficiebant pœni tandem romanos ſuperos populerunt. Labore ac uulneribus feſſos:inde diſſipati oēs ſunt equoſque ad fugam q̃ poterāt repetebant. Increbreſcere:augeri. Aſſilit: ſaltat & ruit. Per uulnera:qm̃ ab uno quoque uulneratur. Globos:acies hoſtiles. Ingerit exponit obiicit. Molit:querit & cupit uulnerari ab omni enſe ut honeſtius caderet. Perſtate et fortiter oro: uerba pauli ad ſuos quos orat:ut pectore nō tergo uulnera excipiant:ut romāos fortes uiros decet:ne laudem ueræ fortitudinis amitterent: Ad manes:ad inferos. Niſi gloria mortis:locus eſt ab honeſto: & ait:nil ſupereſt nobis niſi ut gloriam clara & honeſta morte conſequamur:ad quod inquit paulus: erit uobis dux. Imas ſedes:īferos. Inde:cū talia dixiſſet paucis:qm̃ tēpus plixam oīoem nō patiebatur:irruit ī hoſtes uelocior uēto & ſagittis. Hemonio borea:q̃ ſpirat a thracia cui cōtermīa ē hemōia quæ & theſſalia diciſ. Quæ redit impugnas:parthi q̃ ſūt ultra euphratē arcu utūſ ut alii fere oēs populi ad oriētē & fugiēdo ſagittas ex equis ī hoſtes īſequētes emittūt.iō ait.quæ redit ī pugnas.nā cū ip ſe uideaſ fugeſ penna.i.ſagitta pēnata reuertiſ ī pugnā. Immemor æui:qm̃ ſupra uires ætatis pugnabat uidebaturque eē alter mars mēte:ac aī robore:hūc a cātabris:& uaſconibus circūuētū paulus libe rauit.Peti dicūſ q̃ hīt oculos leuiſ declīatos ad laſciuiā:ūde oculi ueneris dicūſ peti:iō ſcribit Horatius ī prīo ſermonū:ſtrabonē appellat petū pr̃.Strabo.n.is diciſ q̃ hēt oculos diſtortos.Plinius loquēs de oculis ait uni animaliū homini deprauātur:unde cognomina ſtrabonum & petorū. Leuis: agilis ad pugnā:et ſine gallea ut ſupra dictū ē. Læthalibus:quæ læthū ipſi peto afferebāt. Vt lætus ualle

UVA. BHSC. IyR_094

remota:paulū eripiētē peto hostibus cō
parat leoni q suo occursu uēatori iā ppe
captā eripit prædā. Fetus:terribilis:&
crudelis. Tela minora:qm̄ nihil ualēt
cōtra leonē a quo piculū imminet:& si
bi iā timēs fugit ac deserit prædā. Vr
get:iniicit. Nūc:interdū in illos q pau
lo resistebāt. Mala:turpi & quæ ē citra
decorū. Decorare:ornare qm̄ i aduer
sis uirtus nitet:si fuisset inqt illic alter
paulus nō fuisset illa clades illata rōa
nis.quæ a uico cānēsis dicta ē. Cornu:
acie romana. Sine more:sine aliq̄ rōe:
& ritu militari romanoꝝ:qm̄ romanæ
acies nō cōsueuerant fugere;sed ēt illuc
alacri aīo cōtēdere unde se non reditu
ros sciebant p decoro seruādo. Nō par
ca:idest effusa i fugā:ocres & opiter erāt
setini:de setia & eius uino dictum ē.

Cingula alludit:ad labienū q fuit tē
pore Iulii cæsaris & sub eo meruit pro
priaque pecunia cingulū oppidū in pi
ceno edificauit. Cornu:hasta cornea.

Fratres:ocres & opiter. Mecenas:allu
dit ad mecenatē q fuit tēpore Augusti
cæsaris:& habuit originē a regibus he
truscis: unde Horatius: Mecenas atauis
edite regibus & in sermonibus.Non qa
mecēas lydoꝝ qcquid hetruscos icoluit
fines nemo generosior ē te. Meonia
terra:hetrusca qm̄ meonii ut dctū ē he
truriā tenuerūt. Sceptris:regibus he
truscorū ad quos referebat suos natales
mecenas. Amore lucis:uitæ idest cum
nō curaret uitā paulus ut honeste cade
ret Annibalem oculis lustrabat:ut cum
eo congrederet:uidebat.n.Paulo mors
dura supstite Annibale. Quā molem:
fortitudinē Pauli. Impūe.i.nō fuisset
frustra. Quid uāos iquit:uerba luno
nis uersæ i formā metelli hoc fingit ad
imitatōem Virgilii & seruat poeta deco
rum personæ quippe nō decebat aliter
loqui metellum pauidum nisi suadere
fugam:nulla habita rōne decori captat
beniuolentiam metellus:suadetque ab
utili fortunæ cedēdū:& ēt ab hōesto cū
sit imprudētis fato pugnare. Si secus:
idest si Paulus cadet: ruet imperiū ro.

Tumentē:supbientem prospero flatu
fortunæ. Rebus turbatis:re romana la
bante et nutanti impio. Tonanti:idest
auderet pugnare cum ioue. Sit spatiū
fatis:permittamus ut spatiū habeant ip
sa fata:et ipsis cedamus:quæ postea mu
tabuntur:et nobis arridebunt. Mox:
postea pugnabis meliore fato.

C um capream uenator agit:fessamqne propinquo
I nseqtur cursu:et sperat iam tāgere dextra.
S i ferus aduerso subitum se protulit antro
E t stetit āte oculos frēdens leo:deserit una
E t color et sāguis et tela minora periclo:
N ec iā speratæ cura ē i pectore predæ.
N ūc ire stātes mucronē cominus urget.
N ūc trepidos ac terga mala formidie uersos
A sseqtur telis furere ac decorare labores
E t seuire iuuat:cadit igēs nois expers
V ni turba uiro:alter si detur i armis
P aulus dardanius amittāt noia cānæ
T ādem iclinato cornu sine more ruebat
P rima acies:nō parca fuge:labienus et acres.
S ternūtur leto atque opiter quos setia colle
V itifero celsis labienū cingula saxa
M iserūt muris:iūxit fera tēpora leti
S idonius nō cōsimili discrimine miles.
N am labienus obit penetrāte p ilia cornu
F ratres hic nūero cecidere hic popolite cesi
O ppetis et tyrio sup iguina fixe ueruto
M ecenas cui meonia uenerabile terra
E t sceptris olim celebratū nomē etruscis
P er medios agitur proiecto lucis amore
H ānibalē lustrās paulus sors una uidetur
A spera si occūbat ductore supstite pœno
Q uā metuēs molē:neque enim certamine sūpto
T ēpestas tāta et rabies ipume fuisset.
I n faciē pauidi iuno cōuersa metelli
Q uid uanos inquit latio spes unica cōsul:
I n cassum reuouas fato renuēte furores?
S i supest paulus restāt eneia regna:
S i secus ausoniā tecū trahis:ire tumētem:
T u cōtra iuuenē et caput hoc abscindere rebus
T urbatis o paule paras?nūc ānibal ipsi
T am letus bello ē ausit certare tonāti.
E t iam cōuersis uidi nam flectere habēis
E uasit uarro:ac sese ad meliora reseruat.
S it spacium fatis:et dum datur eripe leto
H anc nostris maiorem aīam:mox bella capesses:

UVA. BHSC. IyR_094

Ad quæ ſuſpirans ductor mortem ne ſub armis
Cur poſcam cauſa iſta parum eſt: quod talia noſtræ
Pertulerint aures ſuadentem monſtra metellum.
Demens: i carpe fugam: non hoſtica tela
Excipias tergo ſuperos precor integer oro
Intactuſque habeas: atque intres mœnia romæ.
Cum uarrone ſimul: talin pauidiſſime dignum
Meuita pulchraque indignum morte putaſti?
Quippe ſinit penus qui nunc contraria bella
Ipſi ferre ioui ualeat: proh degener alte
Virtutis patrum quando certamen inire
Cui ne uiro mallem memet componere: q̃ qui
Tuictus dabit et uictor per ſecula nomen.
Talibus increpitat: medioſque aufertur in hoſtis:
Ac retro curſum tendentem ad crebra ſuorum
Agmina: et in denſis furantem membra maniplis
Per conferta uirum et ſtipata umbonibus arma
Conſequitur melior planta: atque obtruncat acerrã.
Vt canis occultos agitat cum belgicus apros
Errore ſque fere ſollers per deuia merſa
Aere legit: tacitoque premens ueſtigia roſtro
Luſtrat in acceſſos uenantum indagine ſaltus.
Nec ſiſtit niſi conceptum ſectatus odorẽ
Deprehendit ſpiſſis arcana cubilia dumis.
At coniunx iouis ut paulũ depellere dictis
Ne quiq̃ fuit: et conſul non deſinit ire.
Infaciem mauri rurſus mutata geleſte
Aduocat ignauum ſeua ad certamina pœnũ.
Huc tela huc inquit dextrã implorantibus affer
Decus eternum carthaginis: horrida iuxta
Stagnantes cõſul molitur prælia ripas
Etlaus haud alio maior datur hoſte peremptо:
Hæc ait: et iuuenem diuerſa ad prælia raptat.
Flumineo libycam turbabat in aggere pubem
Chriſtæ nomẽ erat: biſterni iuncta ferebãt
Arma ſenẽ circa nati: pauperque penatũ
Sed domus haud obſcura tuder: notuſque p ũbros.
Bellator populos factis et cæde docebat.
Natorum armigerã pugnas tractare cohortem.
Vnanima inde phalanx crudo ducente magiſtro
Oſtq̃ hominum ſatiata necem proſtrauerat ictu
Innumero cum turre feram facibuſque ſequuta.
Ardentem monſtri ſpectabat læta ruinam.

Mortem ne ſub armis: ſenſus ẽ. Si nulla alia cauſa eſſet cur deberem nũc mortem oppetere hæc eſſet maxima: q̃ te fugam ſuadentẽ audiui: & non ſũ auerſatus. Monſtra: fugã & ea quæ ſunt cõtra honeſtatẽ: ac decorũ. Sub armis: armatus in acie. I demẽs: uerba digna paulo: qui p patria mori non recuſabat. Pulchra: honeſta & digna uiro forti ac magno. Penus: annibal. Proh degener: exclamat paulus in metellũ q tantum a ſuis maioribus degenerauerat. Componere: opponere ac pugnaꝫ cum illo q & uictus: & uictor erit mihi honori. Aufertur: equo. ſ præcipiti & obtruncauit Acerram fugientẽ ad ſuos. Cõferta: denſa. Belgicus: gallicus: belge ſunt in gallia. paulum inueſtigantem annibalẽ compat cani q nare ſagaci inueſtigat feram. Errores: ipſam feram errantem.

Sollers: diligẽs: & ſagax. Merſa: inclinata ad terrã & demiſſa ut melius ſagiat. Tacito roſtro: rictu ſine latratu: ſic enim canis tacitus currit per ueſtigia ut feram citius aſſequatur quæ uelocius fugeret audito latratu. Inacceſſos: difficiles: & dumoſos mõtes & ſyluas. In dagine: inueſtigatione. Arcana cubilia: ſecreta luſtra ubi feræ degunt & cubãt.

At coniunx iouis: iuno ſumpſit formã gelaſtæ q uenerat ex mauritania & monuit annibalem ut ſuis opem ferret qđ facile perſuaſit cum diceret paulũ æmylium illic omnia ferro uaſtare. Non deſinit: non ceſſat ire in annibalem quem uel maxime appetebat. Penũ: annibalẽ. Stagnantes: repletas iã cadaueribus ut aqua non poſſet fluere. Flumineo libycam: canit poeta chriſtam tudertẽ cum ſex filiis in ripis aufidi fortiter pugnantem ab ãnibale una cũ filiis fuiſſe interfectum. Pauper penatum: habẽs rem domeſticã anguſtã: ſed patria erat clara. tuder. ſ. oppidũ in mõtibꝫ ũbriæ de quo dictũ ẽ. Crudo magiſtro: pfe acri bellatore ferã elephãtũ quẽ ſtrauerit cũ ipſis hominibus qui turrim aſcẽderãt.

UVA. BHSC. IyR_094

Cono:ſummitate galeæ. Virum: ãni balem cognouit impiger ſenex & illico filios ad pugnam hortatus eſt. Monuit que ne galeæ ardorem timerent. Armi ger haud aliter:chriſtam filios indolẽ explorantẽ cõparat aquilæ pullos explo rãti ad ſolis radios. Pli. ait li. x. haliettus tantũ implumes pullos ꝓcutiens ſubíde cogit aduerſos ítueri ſolis radios:& ſi cõ niuentẽ flentéque animaduertit præci pitat e nido uelut adulterinũ & degene rem illum cuius acies firma contra ſtete rit educat. haliettus eſt de genẽ aqlaꝝ clariſſima oculorum acie dicitur aqui la miniſtrare fulmina ioui. non ſine ra tione quoniam ut ait Plinius fulmíe nõ tangitur. Dignos:non degeneres. Ora ad phaetõtia:ad ipſum ſolem qui ut fa bulæ uolunt pater fuit phaetontis. Ob uerſam:expoſitã radiis ſolaribus. Au ro:clypeo annibalis. Qui nã ad caſſos: uerba annibalis ad ſenem. Caſſos:futi les & uanos. Callaici:quoniam habue rat ãnibal arma a callaicis populis ut di ctum eſt. Propria cornu:haſta q̃ ſenex torſerat in annibalẽ. Haud ſecus:filios chriſtæ irruentes in annibalem compa rat catulis leonum pugnantibus ꝓ ma tre obſeſſa. Iam dudũ:ſtatim ſic Vir. Iam dudũ ſumite pœnas. Conſumit: excipit annibal tela illorũ clypeo ſuo.

Collectus.i. colligés ſe ac tegés clypeo.

Aut per tot cædes.i. q̃uis tot cædes per egiſſet annibal:tamẽ putauit nihil actũ eẽ niſi ſex illos trucidaret quod effecit.

Suppedita:ſubminiſtra ſuggere. Va dis auerni.i. demittã hos fratres ad aq̃s ſtygias. Pietatis:q̃ illi patriæ. patrique præſtabant: quæ ſtulta uidebaf eſſe cũ tãtũ appeterẽt ducẽ. Reſupino:ſuolu to ad aerẽ. Pilo:haſta. Strage iacẽtum corporibus coꝝ q̃ ceciderãt pilo cõfoſſi.

Cum ſubitus galeæ fulgor conoque coruſcæ
Maiore intremuere iubæ: nec tarda ſenectus.
Agnouit hac luce uirũ:rapit agmine natos.
Seua parens ultro in certamina et addere paſſim
Tela iubet:nec manantes ex ore feroci
Ut quæ flagrarent galea exhorreſcere flãmas.
Armiger haud aliter magni iouis anxia nido
Cum dignos nutrit geſtanda ad fulmina fœtus:
Obuerſam ſpectans ora ad phaetontia prolem
Explorat dubios phebea lampade natos.
Iamque ſuis daret ut pugnæ documẽta uocatis
Et medias haſta uelox præteruolat auras.
Eſit multiplici non altæ cuſpis in auro.
Atque ſenem inualido dependens prodidit ictu.
Cui penus:qui nam ad caſſos furor impulit ictus
Exanguem dextram ſenio?uix prima momordit
Tegmina callaici cornus tremebunda metalli.
En reddo tua tela tibi:memorabilis iſta
Nobis melius diſcet bellare iuuentus.
Sic propria miſeri tranſfigit pectora cornu.
Et contra horrendum bis terna ſpicula dextra
Orta uolant:paribuſque ruunt conatibus haſtæ.
Haud ſecus ac libyca fetam tellure leenam
Inuadunt rapidi iamdudum et inania temptãt
Nondum ſat firmo catuli certamina dente.
Conſumit clipeo tela:et collectus in arma
Uſtinet ingentes crepitantibus ictibus haſtas
Idonius ductor:nec iam per uulnera credit
Aut per tot cedes actum ſatis:iraque anhelat
Ileto det cuncta uirum iungatque parenti
Corpora:et excidat miſeros cum ſtirpe penates.
Tunc abarim affatur:nãque una hic armiger ira
Flammabat martẽ atque omnis comes ibat in actus.
Suppedita mihi tela uadis liuentis auerni
Demitti globus ille cupit:qui noſtra laceſſat
Tegmina:iam ſtultæ fructus pietatis habebit.
Hæc fatus iaculo lucam qui maximus æui
Tranſegit preſſa iuuenis cum cuſpide labens
Arma ſuper fratrum reſupino concidit ore.
Mortiferum inde manu properantem uellere ferrũ
Pilo uolſonem nãque hoc de ſtrage iacentum
Fors dabat:affixa ſternit per tegmina nare.
Tum ueſulum calido lapſantem in ſanguíe fratrũ

UVA. BHSC. IyR_094

Ense metit rapido:plenāque heu barbara uirtus:
Abscisi galeam capitis ceu missile telum
Conuersis in terga iacit:telesinus ad ossa.
Illiso saxo qua spina interstruit artus
Ccumbit:fratrisque uidet labentia membra
Querentis quem funda procul per inane uoluta
Sopierat:dum supremam telesinus inauras.
Exalat lucem:et dubitantia lumina condit
Atfessus mœrore simul cursuque metuque
Et tamen haud iræ uacuus non certa per equor.
Interdum insistens perusinus membra ferebat.
Hunc sude quam libyci raptam per terga iacentis
Armiger obtulerat monstri super inguina fixum
Obtruncat:quercuque præmit uiolentus obusta.
Temptarat præcibus seuum lenire furorem.
Sed stygius primos impleuit feruor hiatus
Et pulmone tenus depressit anhelitus ignem.
Tantum cum toto cecidit grege nomen i umbro
Larum crista diu populo ceu fulmine celsa
Esculus aut proauus ab origine cognita quercus
Cum fumat percussa ioui sacrosque per euum
Thereo ramos populantur sulfure flammæ.
Donec uicta deo late procumbit: et omnem
Collabens operit spatioso stipite prolem.
Atque ea dum iuxta tyrius stagna aufida ductor
Molitur paulus numerosa cæde futurā
Vultus iā mortē ceu uictor bella gerebat
Inter mille uiros iacet ingens phorcus ab antris
Herculeæ calpes celatus gorgone parmā.
Vnde genus tristisque deæ manabat origo.
Hunc obiectantem sese:atque antiqua tumentē
Nomina saxificæ monstrosa ex stirpe medusæ:
Dum leuum petit incūbens uiolentius inguem
Detrahit excelsi correptum uertice coni.
Afflictūque præmens tergo qua balteus imo
Sinuatur coxaque sedet munimen utraque
Oniecto fodit ense.superuenit ille calentem
Sanguinis effundens per hiantia uisceratriuum.
Et subit etolos atlanticus accola campos:
Has inter strages rapido terrore cohorti.

Heu barbara uirtus:detestat poeta crudelitatē annibalis. Cōuersis:fugientibus. Spina:quæ ē in medio dorsi & cōnectit artus. Annibal illisit saxū dorso fugientis:& fregit spinā lūbor. Interstruit:diuidit & cōnectit. Fūda:plūbū qđ funda uoluta supra caput emiserat.

Sopierat:occiderat qm̄ mors est ppetuus sopor. Vnde Oui. Stulte qđ est sōnus gelidæ nisi mortis imago. Nō certa mēbra:quoniā erat uulneratus. Armiger:ab aris armiger ānibalis. Libyci mōstri:elephanti paulo āre strati. Quercu:hasta ex quercu obusta. Stygius feruor:ipa hasta accēsa īpleuit os ipsius thelesini & ignis penetrauit usque ad pulmonem.

Proauis cognita:ānosa quercus cū multis ramis. Ethereo sulphure: fulmine. Deo:fulmīe dei. Prōlē:ramos & stolones aptissima comparatio. nā prīs ruina traxit ēt filios ut quercus trahit suam sobolē. Atque ea dū:nūc redit ad paulū æmyliū suæ mortis piacula præsumētē atque īferias. Phorcus fuit pater medusæ rex mauritaniæ siue phorcinus ut dictum ē in primo uolumīe. ibi phorcinidos antra medusæ. Antris:ex mauritania ubi ē calpe mōs ad fretū gaditanū. licet calpe sit ī europa. illuc puenit hercules:& posuit ibi colūnas q̄si terminos laboris:& expeditiōis:de colūnis hercu leis alibi dictū ē. Celatus gorgōe pmā:habēs scutū ī quo erat cælatū caput gorgonis.i.medusæ. Tristis:ab effectu qm̄ conuertebat aspicientes in saxa.adde ēt q̄ ipsa fuit cæsa a perseo.hūc phorcum paulus interemit. Tumentē:supbiētē:pp nomē medusæ ad q̄ suam referebat originē hic phorcus sed nimis dure dixit & affectate:tumētē antiq̄ noīa cū dicendū fuisset antiquo noīe. Saxifice:uertentis hoīes in saxa. Monstrosa stirpe:qm̄ medusa capillos habuit serpentinos. Paulus hunc phorcū cepit p conū galeæ terræque affixū atque illīsū præmes ense uulnerauit inter baltheū & coxam.i.in inguine. Sinuat:curuat in sinum.i.in ima pte balthei. Munimen:tegmē. Accola athlanticus:phorcus q uenerat ex mauritania ubi ē athlas. Subit cāpos etolos: apuliā.i. cecidit ī cāpis diomedeis phorcus maurus. Has inter strages:d'numidis q romanā aciem fraude punica atergo adorti sūt:sic ait Liuius quingēti ferme milites numidæ præter cōsueta arma telaque:gladios ac cultros sub loricis habebāt specie quadam transfugarum cum ab suis parmas post terga habentes adequitassent repēte ex equis desiliunt parmisque & iaculis ante pedes hostium proiectis in mediam aciem accepti ductique ad ultimos cōsidere a tergo iubentur ac dum prælīū ab oī parte conseritur quieti mansērūt postquam omnium oculos aīumque occupauerat certamen tum arreptis scutis quæ passim īter aceruos cæsoꝝ corpoꝝ strata.

UVA. BHSC. IyR_094

erant uersam adoriunt romanā aciem:
tergaque ferientes ac poplites cædentes
stragē ingentē dederūt: ac maiorem ali
quādo pauorē ac tumultū fecerunt cū
alibi terror ac fuga, alibi pertinax mala
iam spe prælii esset. Strages: cedes qs
romani faciebant: & maxīe paulus. Vi
ri: numidæ. Rector: annibal instruxe
rat eos ad insidias. Aciem: romanam ī
tentam prælio. Viro: numidæ. E stra
ge: nā scuta & tela ex aceruis cæsorū ac
cipiebant numidæ. Raptum galba pro
cul: cum galba uidisset ab hoste auferri
uexillum romanorū irruit in eum. q ab
stulerat: nec aduersa fortuna galbe uir
tus imminuta ē. Aduersa: res aduersæ.
nā explorant aduersa uiros. Exemisse:
abstuliisse. i. nō frangebat aduersis: & ni
tebat ad uirtutē per omnia picula ut de
cebat ciuem romanū sed dum galba eri
peret uexillū e manu hostis moriētis ab
amorgo fuit īterfectus. Prædam: uexil
lū. Tarde remittit: nam egre poterat
euelli e manu. Non p sperus: cui non p
spere cessit id qd facere ē ausus. Enio:
furor belli & ponitur p ipsa bellona de
scribit poeta calamitatē illatā romanis
a uulturno qui torquendo harenas ad
ausidū stantes in ripa demersit in amnē
inter quos fuit curio: qui iacuit insepul
tus in harenis adriacis. Candētes: cali
das. Tumidū: repletum iam cadaueri
bus. Tacito lætho: ingloria morte ac
ignaua. Consternata: territa & uersa ī
fugam quæ curio retinebat. hortabat
que ad pugnā: & decorū seruādū. Op
positu: oppositione. i. opponēdo sua mē
bra suos fugientes sistere nitebat. Sine
nomine mortis: sine fama quoniam nō
potuit ostendere fortitudinem suam cō
tra aquas. Ingens ferre mala: idest pau
lus consul fortis ad tolerandos labores
nesciens cædere fortunæ: sed suis fugiē
tibus ipse fronte aduersa ruebat ī arma.
Martius: bellicosus ardor cadēdi in pu
gna. Aīos: audaciā. Fiducia mortis: li
benter qppe cadebat p pria. unde senes
animosiores sunt decurso iā spatio uitæ
ac morte propinqua, unde interrogatus
solon a pisistrato tyranno athenien si q
tandē spe fretus sibi tam audacter obsi
steret respōdisse dicit senectute. Viria
thus: de hoc dictū ē supra: q fuit lusita
nus & occidit seruilium. In cuius decus
laudat uiriatum ne uideētur cæsus a fu
tili hoste. dicit ēt seruiliū pugnādo fuis
se iā fessum & ideo supatum hic fuerat
collega flaminii ut dictū est. Tristem
iram: quā conceperat ex morte seruilii.
Exarmat: debilitat contrario flatu.
Obtendit: obnubilat solē atque offu
scat. Toruus: horrendus ipse paulus.

Inuadunt terga: atque auerso turbine miscent
Bella inopima uiri: tyrius quos fallere doctos
Hanc ipsam pugnæ rector formarat ad artem
Succinctique dolis fugerent: ceu punica castra
Ediderant dextras: tum totis mentibus actam
In cædes aciem ponc atque in terga ruentes
Præcipitant: non hasta uiro: non deficit ensis
Strage est ferrum: atque auulsa cadauere tela.
Raptum galba procul: neque enim uirtutis amorē
Duersa exemisse ualent: ut uidit ab hoste
Auferri signum connixus corpore toto
Victorem assequitur: lætalique occupat ictu:
Ac dum comprensam ceso de corpore prædam
Uellit: tardeque manus moribunda remittit:
Transfixus gladio propere occurrentis amorgi
Occidit immoriens magnis non prosper in ausis.
Hæc inter ueluti non dum satiasset enio
Iras seua truces sublatum puluere campum
Ulturnus rotat: et candentes torquet harenas:
Iamque reluctantes stridens immane procella
Per longum tulit ad campi suprema: cauisque
Afflictos ripis tumidum demersit in amnem.
Hic tibi finis erat metas: hic ausidus æui
Seruabat tacito non fœlix curio leto.
Iamque furens animi dum consternata moratur
Agmina et oppositu membrorum sistere certat:
In præceps magna propulsus mole ruentum
Turbatis hauritur aquis: fundoque uolutus
Adriaca iacuit sine nomine mortis harena.
Ingens ferre mala et fortunæ subdere colla
Nescius aduersa fronte incurrebat in arma
Incentum consul: pereundi martius ardor
Atque animos iam sola dabat fiducia mortis.
Cum uiriatus agens telis regnator iberæ
Magnanimus terræ iuxta atque ante ora furentis
Obtruncat pauli fessum certaminis hostem.
Heu dolor heu lachrymæ seruylius optima belli
Post paulum belli pars optima corruit ictu
Barbarico: magnamque cadens læto addidit uno
Inuidiam cannis: tristem non pertulit iram
Consul et insani qq contraria uenti
Exarmatuis atque obtendit puluere lucem
Qualentem rumpens ingestæ toruus harenæ

UVA. BHSC. IyR_094

Ingreditur nimbum ac ritu iam moris iberi
Carmina pulsata fundentem barbara cætra
Inuadit:leueque fodit uitalia mammæ.
Hic fuit extremus cædum labor addere bello.
Haud ultra licuit dextram:nec tanta relictum.
Vti roma tibi post hac ad prælia paulo
Saxum ingens uasto libratum pondere ceca.
Venit in ora manu et perfractæ cassidis era
Sibus infodiens compleuit sanguine uultus:
Inde pedem referens labentia membra propinquo
Impositi scopulo:atque undanti puluere anhelās
Sedit terribilis clypeum super ore cruento.
Immanis ceu depulsis leuioribus hastis
Accepit leo cum tandem per pectora ferrum:
Stat teli patiens media tremebundus harena
Ac manante iubis rictuque et naribus unda.
Sanguinis interdum languētia murmura torquens
Effundit patulo spumantem ex ore cruorem.
Tum uero incubuit libyes super ipse citato
Uctor equo qua flatus agit:qua peruius ensis:
Qua sonipes:qua belligero fera belua dente.
Obrutus hic telis ferri per corpora piso
Rectorem ut uidit libyæ:connixus in hastam
Ilia cornipedis subrecta cuspide transit.
Collapsoque super nequiq̄ incumbere ceptat.
Cum penus propere collecto corpore quēq̄
Cernuus inflexo sonipes effuderat armo:
Umbræ ne ausoniæ rediuiua imbella retractant
Post obitum dextras?nec in ipsa morte quiescunt?
Sic ait:atque ægrum ceptanti attollere corpus
Arduus insurgens totum permiscuit ensem.
Ecce cydonea uiolatus arundine plantam
Pentulus effusis campum linquebat habenis:
Cum uidet in scopulo rorantem saxa cruore
Oruoque obtutu labentem in tartara paulum
Mens abiit:puduitque fugæ tum uisa cremare
Roma uiro tunc ad portas iam stare cruentas
Annibal:et toti tum primum ante ora fuere
Sorbentes latium campi:quid deinde relictum est?
Castina cur tyrios lux non deducat ad urbem?

Nimbum:uim pulueris. Ritu moris iberi: de hoc ritu dictum est supra: ubi poeta de his cecinit. Ad numerum reso nas gaudentē plaudere cetras. Viriatus post mortem seruilii insignum lætitiæ pulsabat clypeū:ac barbara carina cane bat.quē sic gestiētē paulus uulnerauit.

Vitalia læuæ.i.uulnerauit cor īquo ui ta consistit. Vitales partes dicunt illæ q bus læsis non est spes uitæ īlæua pte pe ctoris iacet cor.iō dixit uitalia læuæ mā mæ. Saxū ingēs:ictus fuit paulus auto re liuio funda:sed aliter canit poeta.

Cæca manu:quæ nō uidebat:& occul ta atque insidiosa:magna laus pauli cō tra quem nemo audebat apto marte pu gnare. Imitatio ē Virgilii canētis uulne ratū fuisse æneā sagitta īcerto autor: ne minēque fuisse q se autorē uulneris pro fiteret. tantæ mōlis erat æneā uulnera re. Terribilis:forti aīo & magno seruat decorū fortis & magnanī ducis. Imma nis ceu: leoni uulnerato cōparat paulū

Patiens teli: nō curās uulnus aut dolo rem. Vnda:copia sanguinis. Tum ue ro:annibal instabat romanis cedentibꝫ.

Flatus:ipse uulturnus. Peruius:q uiā faciebat. Belua: elephantus qui dente obuios cōficit. Piso:qui fuerat obrutus telis ut uidit annibalē ferri sup cadaue ra citato equo hasta trāsfixit ilia eq quo ille uehebat & frustra īipsum ruentem piso tētauit irruere deficiētibus uiribꝫ.

Subrecta:īaltū erecta. Sup collapso: annibale q dorso equi ruentis ferebat: sed ānibal colegit se. Cernuus sonipes: equus procūbens ad terrā. Armo: dor so inclinato. Vmbræ ne ausoniæ: uer ba ānibalis ad pisonē. Rediuiua:reno uata.rediuiuū dicit ex uetusto renoua tum:& hæc ānibalis uerba īlaudē roma norum sūt:q etiam mortui pugnare ui debantur. unde interrogatiue simul ac admiratiue dicit. Vmbræ ne ausoniæ.

Permiscuit ensem: īmisit & adegit to tum ensem pisoni uolenti attollere cor pus debile. Vir.capulo tenus abdidit en sē. Cydonea:cretēsi. Toruo obtutu: terribili aspectu. Tūc.s.paulo uiso qui iā erat prope mortē & ē magna laus pau li cuius morte uidebat roma cremari: ut solus paulus uideretur obstare hostī bus. Cruentos hostes: perfusos sangui ne cæsorum. Cāpi sorbentes latium.i. campus ille appullus qui clade tali lati um sorbē uidebatur:ideſt illa ruina & clades uidebatur sorbere romam: cum tot romani caderent. Quid deinde relictum:quasi dicat mortuo paulo nil obstat pœno quin tendat īcapitolium.

UVA. BHSC. IyR_094

Deſeris in tantis:uerba lentuli ad paulũ ſic loqtur apud Liuiũ.L.æmyli quem unũ inſontẽ culpæ cladis hodiernæ dii reſpicere debẽt cape hunc equũ dũ & tibi uiriũ aliqd ſupereſt & comes ego te tollere poſſum & ꝓtegere.ne funeſtam hanc pugnã morte cõſulis feceris:ẽt ſine hoc lachrymarũ ſatis eſt luctuſque. Puppim:loquit ꝓ tranſlationem:& ꝓ puppi rẽ romanam intelligit:& inquit ni gubernas hæc damna & rẽ romanam labentem plus noces romanis q̃ Varro:& locus eſt ab honeſto. Dolor dictat:reiicit oĩa in dolorẽ lentulus cum paulo talia dicat. Macte o uirtute paterna:uerba pauli ad lentulum:ſic loqtur apd' Liuiũ. Tu quidẽ Corneli macte uirtute eſto:ſed caue fruſtra miſerãdo exiguũ tẽpus e manibus hoſtiũ euadendi abſumas:abi nũcia publicæ pr̃ibus urbem romam muniant ac priuſq̃ hoſtis uictor aduenĩat præſidiis firment.priuatimque.Qu.Fabio æmyliũ præceptorũ eius memorẽ extitiſſe & uixiſſe. Macte:magis aucte. Qua: id eſt eatenus accelera q̃tenus ꝓmittit uulnus: qd' lẽtulus exceperat. Peſtis:anni bal cũ exercitu. Pugnauit:obſtitit me is monitis furor Varronis collegæ. Cæce:imprudenti cum talẽ elegit conſulẽ.

Ferar an:ſeruat decorũ pauli ſyllius: qui uolebat potius mori q̃ in urbem cõ foſſus redire nuntius calamitatis:& ait. hoc magno ánibal mercaret ut ego fugerẽ qd' preter meũ decor eſſet. Vir.Hoc ithacus uelit & magno mercent atridæ.

Nec talia pectora.ſ.ſũt mihi q̃ſi dicat Varro fugiat timidus.ego ãt fortiter reſtando aduerſis oppetã mortẽ ac deſcendã ad manes. Ille ego:reticẽtia utif:ut apd' Vir.In qnto.Quanq̃.o.ſed ſupent qbus hoc neptune dediſti q̃ſi dicat ille ego ſũ paulus:q in ſenatu ꝓfeſſum ſũ ſi fortuna urgeret me ãplius nõ uiſurũ romam:ſic.n.fabio monẽti reſpõdit:at ſi qd aduerſi accideret hoſtiũ ſe telis poti uſq̃ fuffragiis iratorũ ciuiũ caput obiectur. Nec paulus iulctũ.i.priuſq̃ paulus caderet fortitudinẽ ſuã oſtẽtauit ne iulctus caderẽt:quẽ tygridi compat quæ læthifero uulnere percuſſa ſæuit ĩ ꝓcuſſorem ac uenabula. Luctatur: pugnat cũ morte quæ ẽ ultimum oĩum terribiliũ: & q̃ omne aĩal fugit quoad eius fieri põt. Iãque coruſcanti: paulus e ſaxo ſurgẽs uulnerauit quẽdã in ſe irruentẽ & annibalẽ luſtrabat oculis: ut illius dextra caderet. Coruſcãti:hoſti iã uibrãti telũ & ferenti ꝓpius greſſum exultantem. Securo necis:q iã uidebaf eſſe certus de nece paulo uulnere affecto ĩferẽda. Inerti:ignauo. Defixerat:adegerat atqẽ infixerat enſem ſuum paulus nõ expectatum:quoniam ille erat q̃ſi ſecurus d' nece pauli uulnerati. ordo eſt ſurgẽs.ſ.paulus defixerat enſẽ hoſti.ſ.coruſcãti telũ:& ferẽti greſſũ ſecuro cædis.

Ducẽ:ãnibalẽ iueſtigabat oculis. Certantẽ:reluctantẽ mori. Sed uicere uix: ornat paulũ ſyllius dicens illũ fuiſſe oppreſſũ tot telis ſimul coeũtibus ut oñderet maximæ difficultatis fuiſſe paulũ ſuperare.Liuius ait.hæc exigentem prius turba fugientium ciuium :deinde hoſtes oppreſſere conſulem ignorantes quis eſſet obruuntque telis:lentulum in tumulum abripuit equus.

Deſeris in tantis puppim ſic paule procellis?
Eſtor celicolas inquit ni damna gubernas
Crudelis belli:uiuiſque in turbine tanto
Inuitus plus paule dolor uerba aſpera dictat.
Plus uarrone noces: cape quæſo hunc unice rerum
Eſſarum:cape cornipedem:languentia membra
Ipſe leuabo humeris et dorſo tuta locabo
Hæc inter lacero manantem ex ore cruorem
Iectans conſul macte o uirtute paterna
Nec uero ſpes anguſtæ cum talia reſtent
Pectora romuleo regno:calcaribus aufer.
Qua uulnus permittit equum atque hĩc ocius urbis
Claudantur portæ:ruet hæc ad mœnia peſtis.
Dic oro rerum fabio tardantur habenæ
Noſtris pugnauit monitis furor:amplius acta
Quid ſuper eſt uita niſi cæcæ oſtendere plebi
Paulum ſcire mori ferar an conſumptus eidem
Vulneribus: quanti ue emptum uelit annibal ut nos
Vertentes terga aſpiciat:nec talia paulo
Pectora:nec manes tam parua intramus imago:
Ille ego:ſed uario quid enim te demoror egræ
Lentule conqueſtu:perge atque hinc cuſpide feſſũ
Eripe quadrupedem propere:tum lentulus urbẽ
Magna ferens mandata petit:nec paulus inultum
Quod ſuper eſt de luce ſinit:ceu uulnere tigris.
Letifero cedens tandem proiectaque corpus
Luctatur morti:et languentem pandit hiatum
Inuanos morſus:nec ſufficientibus ire
Dictibus extrema lambit uenabula lingua.
Iamque coruſcãti telum propriuſque ferenti
Greſſum exultantem:et ſecuro cedis inerti
Gnon expectatum ſurgens defixerat enſem.
Sidoniumque ducem circũſpectabat in illa
Exoptans animam certantem ponere dextra
Sed uicere uirum cœuntibus undique telis
Et nomas et garamas et celte et maurus et aſſur

UVA. BHSC. IyR_094

H ic finis paulo.iacet altum pectus:et ingens
D extera:quem soli si bella agitanda darentur:
A equares forsan fabio.mors additur urbi
P ulchra decus:misitque uiri inter sydera nomen.
P ostquam spes italum:mentesque ī consule lapsæ:
C eu truncus capitis sæuis exercitus armis
S ternitur:et uictrix toto furit aphrica campo.
H ic picentum acies:hic umber martius illic
S icana procumbit pubes:hic hernica turma.
P assim signa iacent:quæ samnis belliger.et quæ
S arrastes populi: marsæque tulere cohortes.
T ransfixi clypei:galeæque:et inutile ferrum.
F ractaque conflictu parmarum tegmina:et ore
C ornipedum direpta fero spumantia frena.
S anguineus tumidas in campos aufidus undas
E iectat:reditque furens sua corpora ripis.
S ic lagea ratis uasto uelut insula ponto
C onspecta illisit scopulis:ubi nubifer eurus.
N aufragiū spargens operit freta.iāque per undas:
E t transtra:et mali:laceroque aplustria uelo.
A c miseri fluitant reuomentes æquora nautæ.
A t pœnus per longa diem certamina sæuis
C edibus emensus:postquam eripuere furori
I nsignem tenebræ lucem: tum denique martem.
D imisit:tandemque suis in cæde pepercit.
S ed mens inuigilat curis:noctisque quietem
F erre nequit:stimulat dona inter tanta deorum.
H ortatur dudum portas intrasse quirini.
R roxima lux placet.hinc strictos ferre otius enses
D um feruet cruor:et perfusæ cæde cohortes
D estinat.ac iam claustra manu:iam mœnia flāma
O ccupat:et iungit tarpeia incendia cannis.
Q uo turbata uiri coniunx saturnia cœpto
I rarumque iouis:latiique haud nescia fati:
I ncautum ardorem:atque auidas ad futile uotū
S pes iuuenis frenare parat.ciet inde quietis
R egnātem tenebris somnum:quo sæpe ministro
E domita inuicti componit lumina fratris.
A tque huic arridens:non te maioribus inquit
A usis diue uoco:nec posco ut mollibus alis.
D es uictum mihi somne iouem:nō mille premēdi

Altū pectus:forte ac magnum. Si soli:si nō habuisset Varronē collegā potuisset æquari Fabio: q putabat neminē sibi æquari posse ī bello. Pulchra: honesta:& digna impatore fortissimo ideo dicit Hora. Animæque magnæ ꝓdigum paulum superante pœno. hæc mors fuit quoddam decus urbi:quæ tales tāque fortes hēbat uiros. Ignauia uero Varronis dedecori fuit romano nomini.& ideo hæc tam clara mors in bello Paulū honestauit:eiusque nomē ad sidera misit. Trūcus capitis:priuatus capite.i.duce. Hic picentum acies:describit cædis uarietatē: de his populis dictū ē supra. Martius: bellicosus miles ex umbria. Sicana:sicula missa ab Hyerone. Sarrastes:accolæ sarni fluminis cāpaniæ. Sāguineus:repletus cadaueribus:ac sanguine romanoꝝ. Sic lagea ratis: Aufidū reiicientē cadauera ad ripas cōparat naui impactæ scopulo & naufragiis:in qbus oīa dissipant. & nautæ aquā uomūt. Lagea ratis: ægyptia.nā danaus autore Plinio nauē primus in græciā ex ægypto duxit:ante.n. ratibus nauigabat inuētis in rubro mari inter insulas a rege erithra. Lagus fuit pater ptolæmei regis ægyptii:inde lagea ratis.& sic poeta allusit ad nauis inuentorē danaū uelut insula ita magna ut ē insula in uasto mari. Illisit:impulit ipsos nautas:q ipsa naui uehunt:cū Eurus mari incūbit & ipsum concitat. Trāstra:sedilia nauis.aplustria:ut īqt Sextus Pōpeius sunt nauiū ornamenta quæ quia erāt amplius q̄ essent necessaria usui aplustria dicta sunt. Mali:arbores nauis. At pœnus:nunc redit ad Annibalē. Insignē:diem notabilē calamitate romanoꝝ. Tandē:post longos labores Annibal suos in castra reduxit:

Sed mens inuigilat:cogitabat pœnus de aduentu ad urbē.Liui. ait Annibali uictori cū cæteri circūfusi gratularēt: suaderentque ut tāto perfunctus bello diei:quod reliquū esset: noctisque insequētis quietem:& ipse sibi sumeret & fessis daret militibus. Portas quirini: idest romanas. Mœnia:romana. Occupat:mēte ac cogitatione capit. Cannis:pugnæ cānensi & stragi. Coniunx saturnia:Iuno filia Saturni coniunx iouis. Fati:ut.s.roma imparet. Ad futile uotū:inane desideriū. Regnantē:tenebris.i.noctu.nā tūc dormit:& sōnus regnat. Fratris:Iouis. Non te maioribus inqt:uerba Iunōis ad somnū: qbus ostēdit facile id posse p̄stari ꝙ petitura erat. Diue:sōne. Mollibus:suauibus. qm̄ sōnus ē suauis:& uires reparat. Nō mille oculi .i. nōn petam ut immitas soporem mille oculis: aut argo centroculo: qui custodiebat Io conuersam in uaccam datus custos a Iunone argum sopitum e saxo præcipitauit Mercurius iussu Iouis Propertius. Sed sic intentis hærebam fixus ocellis. Argus ut ignotis cornibus inachidos.

UVA. BHSC. IyR_094

Spernens tua numina:quoniam ſem
per uigilabat. Medicata papauera:pa
pauer nigrum inducit ſomnum: inde
papauera læthea dicũtur a poetis ſom
nus pingebatur cum cornu:nõ ſine ra
tione.nam cornu attenuatum trãſluci
dum eſt: propter ſui raritatẽ. Somnia
quæ erant uera comea dicebantur.
Barcei iuuenis Annibalis: q a barca co
mite Didonis hẽbat originẽ Soporas:
afferentes ſomnũ. Læthea uirga:ſom
nifera & papauerea. Iamque uideba
tur:hoc erat inſomnium Annibalis.
Ipſe refulgebat:hoc poſtea fuit:ut ha
bebimus. Anio:fluuius ĩ cuius ripis an
nibal caſtra mẽtatus eſt. Ignes:flumi
na. Sat magna: ideſt ſatis magnã ade
ptus es gloriam in pugna cannenſi: nõ
enim potes ingredi Romam. Muris:
romanis:quos nefas eſt tangere hoſtili
ter. Dedita caſtra:romana ſcilicet de
didiſſe ſe hoſtibus:Liuius ait ſpoliis ad
multum diei lectis Annibal ad mino
ra ducit caſtra oppugnanda. & omniũ
primum brachio flumis obiecto eos ex
cludit.Cæterorũ maturior ipſorũ ſpe
deditio facta eſt: poſtea maiora caſtra
a ſauciis:qui remanſerãt: & timidis tra
dita ſũt. Mago:frater ipius Annibalis.
Huic:Magoni.Liuius ait Maharbalẽ
talia ſuaſiſſe Maharbal inquit præfe
ctus equitũ minime ceſſandum ratus.
immo ut quid hac pugna ſit actũ ſcias
die quinto inqt uictor in capitolio epu
laberis. Sequere cum equite ut prius te
ueniſſe q̃ uenturum ſciant. & cum An
nibal recuſaret dixit: Non omnia eidẽ
dii dederunt: Vincere ſcis annibal ui
ctoria uti neſcis. Celatis monuitis:his
quæ p nocturnam quietem monuerat
illa uox audita. Clauſo:quoniam oc
cultabat pauorem:quẽ ex illa uoce cõ
ceperat.Timebat quippe bella maiora
cum ſuperis:ſcilicet & uulnera militũ
cauſabatur. Lætis:ad uoluptatem flu
entibus:cũ fortuna ſit inuida uiris for
tibus. Tanta mole:uerba Magonis q
bus fratrem accuſat: quod tam fauſto
tẽpore iter ad urbem differat: quæ ſta
tim uires reparabit. Patriam moraris:
ideſt tua cunctatione fraudas imperio
iam prope comparato. Exultet:ueniat
celeriter: ſi Romam ibimus inquit illi
co eã capiemus.patẽt.n.portæ urbis tot
cladibus exhauſtæ.locus eſt ab utili.
Fremit:cũ fremitu atque ira dicit ea:
quæ Annibal cautus non credebat.

S unt oculi tibi:nec ſpernens tua numina cuſtos
I nachiæ multa ſuperandus nocte iuuencæ.
D uctori precor immittas noua ſomnia pœno:
N e romam:et uẽtitos cupiat nunc uiſcere muros:
Q uos intrare dabit nunquam regnator olympi:
I mperium celer exequitur:curuoque uolucris
P er tenebras portat medicata papauera cornu.
A ſtubi per tacitum allapſus tentoria prima
B arcei petiit iuuenis:quatit inde ſoporas
D euexo capiti pennas:oculiſque quietem
I rrorat tangens læthea tempora uirga.
E xercent rabidã truculenta inſomnia mentem:
I amque uidebatur multo ſibi milite tybrim:
C ingere:et inſultans aſtare ad mœnia romæ.
I pſe refulgebat tarpiæ culmine rupis
E lata torquens flagrantia fulmina dextra
I uppiter:et lati fumabant ſulphure campi.
A c gelidis anio trepidabat cærulus undis.
E t denſi ante oculos:iterumque:iterũque tremẽdũ
V ibrabant ignes:tunc uox effuſa per auras
S at magna o iuuenis prenſa eſt tibi gloria cannis:
S iſte gradum: neque enim ſacris irrumpere muris.
P ene magis dabitur noſtrum q̃ ſcindere cœlum.
A ttonitum uiſis:maioraque bella pauentem
P oſt confecta ſopor iunonia iuſſa reliquit.
N ec lux terribili purgauit imagine mentem.
Q uos inter motus ſomni: uarioſque tumultus
D edita per noctem reliquo cũ milite caſtra
N unciat:et prædam pleno trahit agmine mago:
H uic ductor lætas tarpeio in uertice menſas
S pondenti:cum quinta diem nox orbe tuliſſet
C elatis ſuperum monitis:clauſoque pauore
V ulnera:et exhauſtas ſæuo certamine uires
A c nimium lætis excuſat fidere rebus.
T um ſpe deiectus iuuenis:ceu uertere ab ipſis
T erga iuberetur muris:ac ſigna referre:
T anta molæ inquit:non roma ut credidit ipſa.
S ed uarro uictus:quo nam tam proſpera martis
M unera deſtituis fato:patriamque moraris.
M ecum exultet eques:iuro caput hoc:accipe muros
I lliacos:portaſque tibi ſine marte patentes.
D umque ea mago fremit cauto: non credita fratri

UVA. BHSC. IyR_094

Iam latius miles: dum in oppugnādis minoribus castris tempus ab hoste terreret ex maioribus castris ad quattuor milia hominū: &. xx. equites alii i agmine: alii palati passim p agros. P. Sempro. Tuditano tribuno militū eos increpāte: hortāteque ut euaderēt canusiū perfugerunt: quos paula frugi mulier clara diuitiis frumēto: uestē uiatico etiā iuuit: p qua munificētia ei postea bello perfecto honores a senatu habiti sunt. Tuditanus apud Liuiū sic milites alloquit: Capi ergo mauultis ab auarissimo & crudelissimo hoste æstimari capita uestra exquiri precio ab interrogantibus romanus ciuis sis: an latinus socius: ut ex tua contumelia & miseria alteri honos quæratur. Canusiū: oppidū est apuliæ. Colligere: colligebat se. Facies inhonora: apparētia turpis: & ignominiosa romanor̄ militum: qm̄ non habebāt uexilla: nō alia ornamēta: qbus prius censebant. Subnixæ: impositæ humeris littor̄. Trūca: milites sine duce. iam attritos clade accepta comparat corporibus elisis aliqua ruina: quæ tamen ingredi nituntur.

Trūca: mutilata. Elisa: obruta attrita. Repēs: repentina uociferatio erat.

Martis honores: ea ornamēta militaria deposuerūt in signū mœroris & luctus. Torax: munimentum pectoris.

Maurusia: hostica emissa. s. a mauro hoste. Interdū mesto: imitatio ē Vir. canentis: Amissos lōgo socios sermone requirūt. & recēset præstātiores poeta: q in pugna ceciderant. Inerti: læthō: ignaua morte: qm̄ submersus ē in aufidū. Hos passim: uulgo: & generaliter requirebāt: sed maxime deplorabāt casum Pauli Aemilii. Canere: prædicere & reprimere furorem Varronis: & laus est Pauli a prudentia. Ne qq̄: frustra. qm̄ non potuit auertere hāc calamitatē ab urbe. Dextra: uiribus & animi robore i bello. Cura futuri: illi q futuris rebus p̄spiciebant. cœperūt sese munire apud canusiū. Vt rerū ē copia: ut poterāt p tēporis conditione: qm̄ fere omniū rerū inopia in tāto rerū turbine laborabāt. Imitātes cornua. i. occultantur furcæ ex ramis ambustis: quibus læderentur hostes in pedibus. & ipsi equinūc iaciunt tribuli ferrei habentes undique aculeos: super quos incedere periculosum est. Silus: ut ait sextus Pompeius appellatur nasus sursum uersus. & repandus: unde galeæ quoque a sile dictæ sunt. Silus ergo ē tælū: quod in terra defixū aciem sursum uersam habet: qua incedentes lædantur. Ecce super clades: cum essent canusii quattuor tribuni militum. Fabius Fabii dictatoris filius. Bibulus. P. Scipio. & Appius pulcher omnium consensu: ut inqt Liuius ad Scipionē & Appiū Claudiū summa imperii delata ē: qbus cōsultātibus de summa rerū inter paucos. P. Furius nunciauit: Ne quiq̄ eos cōsultare dicens: Nobiles iuuenes principe. L. Metello mare ac naues spectare: ut deserta italia ad regum aliquem transfugiant: quod malum præterquā quod atrox super tot clades etiam nouum cum stupore: ac miraculo trepidos defixisset: & qui aderant concilium aduocandum de eo censerent: negat concilii rem esse Scipio: agendum: atque audendum: non consultandum esse in tanto malo ait. Inde ire perrexit ad hospicium Metelli: & cum ibi concilium iuuenum inuenisset: de quibus allatum erat: Stricto super capita consultantium gladio etiam iuuare coegit se patriam non deserturos. Relliquias: milites relictos ab hostibus in prœlio. Imperdita: non interfecta ab hoste. Nam Canusium se receperunt: ut dictum est.

Iam latius sese canusia in mœnia miles
Colligere: et profugos uicino cingere uallo
Cœperat: heu rebus facies inhonora siniſtris
Non aquilæ: non signa uiris: non consulis altum
Imperium: non subnixæ lictore secures.
Trunca: atque ægra metu: ceu magna elisa ruina.
Corpora debilibus nituntur sistere membris
Clamor sæpe repens: et sæpe silentia fixis
In tellurem oculis. nudæ pleriſque siniſtræ
Detrito clypeo desunt pugnacibus enses.
Saucius omnis eques galeis carpsere superbum
Cristarum decus: et damnarunt martis honores
At multa torax perfossus cuspide: et hærens
Loricæ interdum maurusia pendet harundo.
Interdum mœsto socios clamore requirunt
Hic galba: hic piso: et læto non dignus inerti
Curio defletur. grauis illic sceuola bello.
Hos passim. at pauli pariter: ceu dira parentis
Fata gemunt: ut uera mali præsentia nunquam
Cessarit canere: et uarronis sistere mentem.
Atque idem hunc totiens ne quiq̄ auerterit urbi
Atque idem quantus dextra: sed cura futuri:
Quos præmit: aut fossas instant producere muris:
Aut portarum aditus: ut terum est copia firmant:
Quaque patet campus planis ingressibus hostis
Ceruorum ambustis imitantes cornua ramis
Et silus occulitur cæcum in uestigia tælum
Ecce super clades: et non medicabile uulnus
Reliquias belli: atque imperdita corpora pœnis
Impia formido: ac maior iactabat erynnis
Trans æquor tyrios enses: atque arma parabant
Punica: et annibalem mutato euadere cœlo.

UVA. BHSC. IyR_094

Exilio:fugæ militum:qui illic de fuga consultabant. Stirpe: familia metellorum:quæ clarissima erat. Degenerem:uilem. Sretit in campis:nam uoluit singulari certamine congredi cum Annibale:ut habuimus:sed Mars & Pallas uetuerunt. Vbi:in hospicio Metelli. Conquebant:consultabant. Extrema:allatura finem romano imperio. Viri:Metellus & socii. Tarpeia pater:inuocat magna numina Scipio:per quæ iurat.& caput paternum:se nunquam deserturum patriam: nec per missurum:ut alii deserāt.uerba Scipione digna iuuene fatali & duce:atque futuro uictore illius bel li: incipit a Ioue. postea inuocat lunonem:inde Palladem: postea pœnates. Tandem per caput patris: quod apud Scipionē nullo numine inferius erat.

Tarpeia:capitolina. Secundam sedē:laus Romæ ac capitolii: quod dicit esse secūdam sedem Iouis: cum prima sit in cœlo. Saturnia: Iuno nondum mutata calamitate romanorum: q ab Ilio habuerunt originem. Nondum erat mitigata Iuno:aut satiata tot cædibus. Aspera pectus:pallas habens pectus horrendū propter egida: idest scutum: in quo erat celatum caput Gorgonis Medusæ. Furores.i.capillos serpētinos. Indigetes dei:penates: quos Aeneas auexit ex phrygia.ideo dicit sponte inter numina nostra:quoniam erant prius numina externa. Indigetes ,prie ut inquit Sextus Pompeius dicunt dii: quorum nomina uulgari non licet. Leuius nullo numine: quod caput nullo numine mihi est inferius. Otius en testare deos:imperat Metello ut iuret se non discessurum:apud Liuium sic loqtur:Ex mei animi sentētia iuro ut ego rempublicam nō deseram: neque aliū ciuem romanū deserere patiar:si sciēs fallo tum me luppiter optime maxime domum:familiam:remque meā pessimus leo afficiat in hæc uerba.L. Cecili iures postulo:cæterique q adestis: q nō iurauerit in se hunc gladium strictum esse sciat:haud secus pauidi: quā si uictorem Annibalem cernerent iurant omnes custodiendosque semetipsos cōtra Annibalem Scipioni tradunt. Nisancis:ni iuras in hæc uerba ego ero tibi Annibal:quē tremis. Nec ullo:quasi dicat: Nisi iuraueris te interficiam: quod erit mihi maiori gloriæ:quam si aliquem ex hostibus interfecissem.

Excussa incepta:timore Scipionis deposuit Metellus concilium discedēdi.

Ordine iusso:ut Scipio iusserat. Dictata: à Scipione. s. nam dixit in hoc uerba iures postulo. Culpa:qua tenebantur cogitantes patriā deserere. At que ea dum rutulis: dum talia agerentur a romanis Canusii Annibal stragē contemplatus est & uisit.Postero die inquit Liuius:ubi primum illuxit ad spolia legēda: fœdāque ēt hostibus spectādam stragem insistunt iacebant tot Romanorum milia pedites & equites passim. Recensebat:recognoscebat. Dulcia:iucunda: quoniam cum essent crudeles tali spectaculo delectabantur.& in primis Annibal: qui erat crudelissimus. Trucibus:crudelibus. Quas strages inter: hoc quod de clelio: & ipsius equo poeta canit fictio quædam est:ut nactis oportunitatem cleliæ facinus celebre:ut supra de Mutio Sceuola fecit.

Dux erat exilio collectis marte metellis
Sed stirpe haud parui cognominis is noua bello
Pectora:degenerēque manū ad deformia agebat
Consulta:atque alio positas spectabat in orbe.
Quis sese occulerent terris:quo nomina nulla
Pœnorum:aut patriæ penetraret fama relictæ:
Quæ postquam accepit flammata scipio mente
Quantus sydonium contra fera prœlia miscens
Ductorem stetit in campis.rapit ocius ensem.
Atque ubi turpe malū:latioque extrema coquebāt
Cœpta uiri.ruptis foribus sese arduus infert
Tum quatiens strictum cum uoce ante ora patētū
Mucronem tarpeia pater:qui templa secundam
Incolis a cœlo sedem:et saturnia nōdum
Iliacis mutata malis:tuque aspera pectus
Egide gorgoneos uirgo succincta furores:
Indigetesque dei spōte inter numina nostra:
Perque caput nullo leuius mihi numine patris:
Magnanimique iuro nunquam lauinia regna
Linquam:nec linqui patiar dum uita manebit
Otius en testare deos:si mœnia tædis
Lagrabunt libycis:nullas te ferre metelle
Ausurum in terras gressus:ni talia sancis:
Quem tremis:et cuius somnos formidine rumpis
Annibal hic armatus adest.moriere nec ullo
Pœnorum melior parietur gloria cæso.
His excussa incepta minis:iamque ordine iusso
Obstringunt animas patriæ:dictataque iurant
Sacramenta deis:et purgant pectora culpa:
Atque ea dum rutulis turbata mente geruntur
Lustrabat campos:et sæuæ tristia dextræ
Facta recensebat pertractans uulnera uisu
Annibal:et magna circunstipante caterua
Dulcia præbebat trucibus spectacula pœnis.
Quas strages inter confossus pectora tælis

UVA. BHSC. IyR_094

Extremo munere:morte quæ eſt'ultimum munus naturæ:quamuis ipſa mors non ſit finis noſter uerum potius impedimentum'finis. Aegro niſu:debili'conatu. Dubia:nutanti collo. Bageſum: qui eius dorſo inſidebat. Captiuo:qm̃ fuerat ab illo captus cum Clelius cecidiſſet. Stante cruore: nondū deſiccato. Soli:terræ pinguis ſanguine recés fuſo. Mutata:quæ amiſerāt ſpeciē in morte. Domini:clelii. Colla.i.cum collū inclinaſſet.& armos:ut Clelius aſcēderet flectebat crura. Trepidabat:quodam tremore.& affectu æquus uidebaſ Clelio blandīri: & illi timere ut de cane ſcribit Plinius q domino'in gradus genitorios abiecto cibum afferebat. Milite nō illo:laudat Cleliū a peritia equitandi:dicitque illū ſuperaſſe omnis: alludés ad Cleliam uirginem: quæ a romanis ſtatua equeſtri honeſtata fuit:quam in ſacra uia ſtatuerunt. unde dicit Seneca Clelia equeſtri inſidens ſtatuæ in ſacra uia celeberrimo loco exprobrat iuuenibus noſtris plurimū aſcēdētibus ī ea urbe illos ſic ingredi: in qua ēt fœminas æquo donauimus. Acri:forti & bellicoſo. Proiectus dorſo membra reſupina.i. habens membra ſua inclinata in dorſum equi.& hoc faciebat:ut agilitatem oſtēderet ſuam: atque per peritiā reſupinus dicīt in tergum reuolutus. Nudo tergo:ſine ephippio. Tranſigeret:tranſgredereſ:percurreret. Certamina campi:ſpatiū campi: in quo certatur curſu. At libys: Annibal plurimū miratus eſt equū habentem prope ſenſus humanos. & quæſiuit a Cynna: Quis nā eſſet ille iuuenis cui equus ſit blandiebatur. Depugnet morti:qui luctetur adhuc morti.i.repugnet: qm̃ nō dum plane mortuus erat. Cōpendia læthi.i.mortē quæ clelio laboranti uidebatur eē ſalus: itaque Annibal miſeratus ſortē iuuenis iuſſit illū confici:ut tali pœna ſolueret. cōpendiū diciſ bre ue iter:inde cōpendiū mortis diciſ ipa acceleratio mortis. Credulus aduerſi: q putauit aduerſam illā fortunā nō receſſuram amplius a romanis ideo uertit ſe ad Annibalē:q tūc fortunæ incūbebat. Ouāti:Annibali:q tunc ſecūda fortuna utebaſ. Auribus huic inqt:repetit altius Cynna originem Clelii: a clelia ſcilicet uirgine: quæ cum obſes data eſſet Porſenæ ad ſuos enatauit. Renuit frenos libycos: quæ recuſat ſeruire carthagini.paruit aliq̃do regibus:qui ſeptem fuerunt: Romulus. Tatius: qui ſimul regnauerunt. Numa Põpilius: Tullius hoſtilius. Ancus Martius. Tarquinius Priſcus. Ser. Tullius: & Tarquinius ſuperbus:qui roma pulſus porſenæ opem implorauit:q infeſto agmine Romā pperās ianiculū occupauit. In ipſo primo aduētu pons ſublicius iter in urbē pene hoſtibus dedit: niſi unus uir obſtitiſſet Hora.cocles. Id munimētū ī illa die fortuna urbis romæ habuit impetū quippe ſuſtinuit hoſtilē quoad pons incideret. inde armatus in tybrim deſiliēs ad ſuos enatauit. Rē auſus inqt Liui. plus famæ habiturā ad poſteros q̃ fidei ſtatua Cocliti in comitio poſita fuit. Coclites dicuntur autore Plinio: qui altero lumine cæci naſcunt. unde ſcribit Plautus in curgulione de coclitum proſapia te eſſe arbitror. nam hi ſunt unoculi. Solium: ſceptrum & regimen: ſiue dominationem Tarquinii ſuperbi: quem expulit. Exegit: eiecit illū e regno. Fando: ſic Virgi. Fando aliquid ſi forte tuas peruenit ad aures. & talia agētis & patientis habēt ſignificationē: ut cantando rumpīt anguis. i. dum incantatur: & urit uidendo fœmina. i. dum uidetur. & fando aliquid dum dicitur: Quis talia fando actiuam habet ſignificationem. Fando. i. dum aliquid dicebatur de romanis hiſtoriis

S eminecem extremo uitam exhalarat in auras
M unere deficiens iam clelius ora:niſuque
L anguida uix ægro:et dubia ceruice leuabat
A gnouit ſonipes:arrectiſque auribus acrem
H innitum effundens ſternit tellure uageſim.
Q uem tunc captiuo portabat in agmina dorſo
H inc rapidū glomerans curſum p lubrica pinguis
S tante cruore ſoli mutata cadauera cæde
E uolat:ac domini conſiſtit in ora iacentis
I nde inclinatus colla:et ſubnixus in armos
D e more inflexis præbebat ſcandere terga
C ruribus:ac proprio quodam trepidabat amore
M ilite non illo quiſquam fœlicius acri
I nſultarat æquo:uel ſi reſupina citato
P roiectus dorſo ferret cum membra:uel idem
S i nudo ſtaret tergo.cum rapta uolucris
T ranſigeret curſu ſonipes certamina campi
A t libys humanos æquantem pectore ſenſus
H aud parce miratus æquum qui nam ille ſiniſtræ
D epugnet morti iuuenis:nomenque:decuſque
E rogitat:læthique ſimul compendia donat.
H ic cynna ad tyrios:namque is ſua uerterat arma
C redulus aduerſi:et tum comes ibat ouanti
A uribus huic inquit ductor fortiſſime origo eſt.
N on digna tuis quondam ſub regibus illa
Q uæ libycos renuit frenos ſub regibus olim
R oma fuit: ſed enim ſolium indignata ſuperbi
V t ſceptra exegit confeſtim ingentia bella
C luſina uenere domo:ſi porſena fando

UVA. BHSC. IyR_094

Lydia caſtra:hetruſca. Ope meonia:auxilio hetruſco. Ille:porſena. Succinctus:armatus:ſeptus.
Reponere:reſtituere in regnum. Adeo:certe. Nequiquam:fruſtra. Preſſit:inſedit fixis illic tē
toriis. Pace probata:ſancita:& conſtituta:ut pacis cōditiones inquit Liuius ultro ferret romanis ia-
ctatum in conditionibus:nequiquam de Tarquiniis in regnum reſtituendis magis: quia id negare
ipſe nequierat Tarquiniis:quam quod negatum iri ſibi a romanis ignoraret de agro uehientibus re
ſtituēdo impetratum fuit:expreſſaque neceſſitas obſides dandi romanis:ſi ianiculo præſidium de-
duci uellent. his conditionibus compo
ſita pace exercitum ab ianiculo abdu-
xit.Porſena ex agro romano exceſſit.
Fœdere:pacto. Poſitum:depoſitū.
Fides:ut fœdus ſeruaretur. Obſes eſt
qui traditur imperio alterius ea condi
tione:ut ſi dator obſidis a fide recedat
recipienti ius ſit in corpus:& uitam ob-
ſidis. Pro laude pati:celebrat romano
rum uirtutem poeta & conſtantiā: quo
rum agere ac pati fortia erat. Clelia:
Liuius ait.Et clelia uirgo una ex obſidi
bus cum caſtra hetruſcorū forte haud
procul ripa tyberis locata eſſent fruſtra
ta cuſtodes dux agminis uirginum in-
ter tæla hoſtium tyberim tranſnauit.
Soſpiteſque omnis Romam ad propin
quos reduxit:atque ſtituit. romani no
uam in fœmina uirtutem nouo genere
honoris ſtatua equeſtri donauere. In
ſumma ſacra uia fuit poſita uirgo inſi-
dens equo. Iuueni:Clelio eſt nomen
a uirgine Clelia. Talia dum pandit:
Iam canet poeta funus Pauli: cuius ca-
dauer repertum fuit a pœnis eruētibus
cadauera ſuorum ut cremarentur. Li
uius ait: Tum ſepeliēdi cauſa in unum
corpora ſuorum cōferri iuſſit: ad octo
milia fuiſſe dicuntur fortiſſimorum
uirorum conſulem romanum conqui-
ſitum: ſepultūque quidā autores ſunt
quos poeta nūc ſequit: affirmās crema
tū fuiſſe ab hoſtibus cadauer Pauli:qui
ob ingentē uirtutē uiſus ēid mereri ēt
hoſtibus: & crudeliſſimis pœnis. Cla
mor:eruentium cadauera ſuorum: &
ſic laudat Paulum: qui cecidit inter cō
ferctiſſimas acies:ut etiam de Catilina
legitur apud Saluſtium. Heu quis
erat: deplorat poeta mortem & ſqualo
rem conſulis ad imitationem Virgilii:
apud quem Aeneas de Hectore dicit:
Hei mihi qualis erat: quantum muta
tus ab illo Hectore: qui redit exuuias
indutus achilis. Modo:paulo ante.
Taulantia:illyrica. huius uictoriæ ſu
pra meminit poeta.nam cum perdomi
ta eſt illyris ora, Taulantii dicti ſunt a
Taulantio filio illyrii: a quo Illyria de
nominata eſt. Tyranno illyrico:deme
trio: qui tunc regnabat in Illyria. Tro
gus ait:Demetrius rex illyriorum nup
a Paulo romanorum cōſule uictus ſup
plicibus precibus aggreditur iniuriam

A uditus tibi:ſi cocles:ſi lydia caſtra
I lle ope meonia:et populo ſuccinctus hetruſco
C ertabat pulſos per bella reponere reges
M ulta adeo nequiquam auſi:præſſitque tyrannus
I aniculum incumbens ubi mox iam pace probata
C ompreſſere odia:et poſitum tum fœdere bellum:
O bſidibuſque obſtricta fides:manſueſcere corda
N eſcia proh ſuperi:et nil non immite parata
G ens italum pro laude pati.bis clelia ſenos
N ondum complerat primeui corporis annos
V na puellarum laurentum:et pignora pacis
I nter uirgineas regi tranſmiſſa cateruas
F acta uirum ſileo rege hæc:et fœdere: et annis
E t fluuio ſpretis mirantem interrita tybrim.
T ranauit frangens undam puerilibus ulnis:
C ui ſi mutaſſet ſexum natura reuerti
F orſan tyrrhenas tibi non licuiſſet in oras
P orſena:ſed iuueni ne ſim tibi longior huic:
E t genus:et clara memorandum a uirgine nomen.
T alia dum pandit uicinus parte ſiniſtra
P er ſubitum erumpit clamor permixta ruina
I nter et arma uirum:et lacerata cadauera pauli
E ruerant corpus.media de ſtrage iacentum
H eu quis erat: q̄ non ſimilis modo punica tælis
A gmina turbanti:uel cum taulantia regna
V ertit:et illyrico ſunt addita uincla tyranno
P uluere canicies atro:arentique cruore
S qualebat barba:et perfracti turbine dentes
M uralis ſaxi tum toto corpore uulnus:
Q uem poſtq̄ aſpexit geminatus gaudia ductor
S idonius. fuge uarro inquit.fuge uarro ſupſtes.
D um iaceat paulus.patribus:fabioque ſedenti

romanorum querens. Squalebat:ſqualida & ſordida erat. Muralis ſaxi:magni quod potuiſſet
deiicere muros:ut non ſit mirum ſi Paulum ſtrauerit. Geminatus gaudia: qui geminata gaudia
ſuſcepit tanti fecerat Paulum: & nunc eius mortem. Sedenti: cunctatori.

UVA. BHSC. IyR_094

Et populo conſul totas ediſſere cannas
Concedam hanc iterum ſi lucis tanta cupido eſt
Concedam tibi uarro fugam: at cui fortia et hoſte
Me digna haud paruo caluerunt corda uigore
Funere ſupremo et tumuli decoretur honore
Quantus paule iaces: qui tot mihi milibus unus
Maior leticiæ cauſa es: cum fata uocabunt
Tale precor nobis ſalua carrhagine læthum
Hæc ait: et ſocium mandari corpora terræ
Poſtera cum thalamis aurora ruebat apertis
Imperat: armorumque iubet conſurgere aceruos
Arſuros gradiue tibi tum munera iuſſa
Defeſſi q̄q̄ accelerant ſparſoſque propinquos
Agmine proſternunt lucos ſonat acta bipenni
Frondoſis ſylua alta iugis: hinc ornus et altæ
Populus alba comæ ualidis acciſa lacertis
Sinditur: hinc ilex proauorum condita ſæclo
Deuoluunt quercus et amātem littora pinum.
At ferale decus mæſtas ad buſta cupreſſos
Funereas: tum deinde pyras certamine texunt
Officium infelix et munus inane peremptis
Donec anhelantes ſtagna in tarteſſia phœbus
Merſit equos: fugienſque polo titania cecam
Orbita nigranti traxit caligine noctem
Poſt ubi fulxerunt primis phaetontia frena
Ignibus atque ſui terræ rediere colores:
Supponunt flammam: et manantia corpora tabo
Oſtili tellure cremant ſubit horrida mentem
Formido: incerti caſus tacituſque pererrat
Intima corda pauor: ſi fors ita martis iniqui
Mox ferat ac ipſis inimica ſede iacendum
Aſt tibi bellipotens ſacrum conſtructus aceruo
Ingenti mons armorum ſurgebat ad aſtra
Ipſe manu celſam pinum flammaque comantem
Attollens ductor gradiuū in uota ciebat.
Primitias pugnæ et læti libamina belli
Annibal auſonio cremat hæc de nomine uictor
Et tibi mars genitor uotorum haud ſurde meorū
Arma electa dicat ſpirantum turba uirorum
Hum face conjecta populatur feruidus ignis
Flagrantem molem: et rupta caligine in auras
Actus apex claro perfundit lumine campos
Hic citus ad tumulum donataque funera paulo

Ediſſere: manifeſta canenſem ſtrāgē ſenatui. Quantus: q̄ fortis omnique uirtute decorus cuius morte magis læ/tor q̄ tot milium romanorum & optat pœnus ſic mori: ſed incolumi carthagine: & in hoc laudat annibalē patriæ ſtudioſum ſuæ. At ferale decus: extruuntur pyræ a pœnis ut cadauera cremē/tur. Meſtas cupreſſos: quoniam erant dicatæ pyris & ante ianuam inſignū luctus ponebantur. Officium infelix: Virgi. ait Triſte miniſterium. Inane: quod mortuum cadauer non ſentit.

Tarteſia: occidua quoniam apud tartaſſum uidetur ſol equos ſuos ſoluere: ſupra dixit tarteſſum eſſe conſciam ſtabulanti phœbo. Titania orbita: ſemita & curſus ipſius ſolis. orbita ꝓprie eſt ueſtigium currus & phœbus dicitur habere currus & equos. Poſtubi: illuceſcente ſequenti die. Phaetontia: frena phœbea: nā phœbus pater fuit phaetontis. Sui: ꝓprii colores. Supponūt incendunt pyras. Subit horrida mentem: cogitabant de euentu fortunæ & illorum qui ceciderant caſu. Tabo: ſanguīe putrefacto. Ita: hoc modo ut illi ceciderant ſit etiam ipſis moriendum in terra hoſtili ac ſede inimica. Aſt tibi bellipotēs: imitatio eſt uirgilii apud quem æneas tropheum marti erexit ſuperato melentio. Mons: aceruus & cumulus. Comantem: emittentem flammā inſtar comæ. Libamina: deguſtationes & principia. De nomine auſonio: de gente romana. Electa: præcio ſiora. Spirantum: uiuentium. Tum: poſt talia uerba annibal coniecit facem in rogum. Populatur: conficit conſumit. Molem: pyram. Actus: emiſſus in aerem. Rupta calagine: diſcuſſo fumo qui eſt in principio poſtea emicat flamma. Apex: ſummitas flāmæ. Hic citus: peracto funere ſuorum properauit annibal ad funus pauli celebrandū

Donata: conceſſa ab annibale qui pauli uirtutem pōpa funeris dignatus eſt & iactabat ſe ꝙ hoſti pararet funus.

Molles toros: ſtratū molle ſuper gramina uirentia: & ornatur rogus pauli enſe clypeo ſecuribus

UVA. BHSC. IyR_094

& fascibus: Expertis:uulneratis a paulo. Terror.qm̃ secures consulares præferebant ad terrorem: Modo:paulo ante. Insigne:qm̃ fasces & secures erant insigne consulis. Superbum:nobile. Non coniunx naturæ aderant:poeta querit non interfuisse funeri ipsius consulis filios uxores & alios p, pinquos qui funus ornassent corpusque rogo intulissent. Celsis feretris:eleuatis super humeros fe rentiũ. feretrum ut dixi dicit quicquid sustinet: unde ea quibus imagines sustinebant cum circũ, ferentur feretra appellat. Imago.omnia stẽmata & imagines maiorum preferebant apud antiquos in funere gentilitio:prisca dicuntur ea quæ superioribus seculis aut superiore ætate fuerunt ut prisca tempora.pristi na uero quæ fuerunt superioribus an, nis mensibus diebus:& quæ nostra me, moria fuerunt ut pristina nostra amici tia. Nudo: paulo priuato & nudo oĩ honore ac põpa gentilitia: sed annibal paulum celebrabat cui maior laus acce debat a persona hostili q̃ honore genti litio.Ille.n.sola uirtute ad paulum ce, lebrandum ducebat. Pingui murice purpura tincta sanguine muricis. I de cus ausoniæ: laudatio annibalis in fu, nere pauli. Superbas: claras uirtute: Quo:ad campos helyseos. Insigni læ tho:clara morte ac digna principe ma, gnanimo. Fama dehinc: nullas reliq as esse ciuium sociorumque: sed cesos cum duobus exercitibus consules dele tasque esse copias allatum fuerat romã unde magnus pauor & tumultus intra mœnia romana fuit. Glisçente sono: qm̃ fama uires acquirit eundo. Vrbẽ: romã. Arcem:capitolinam.s. ut fece, rant tpe gallor. Sine corpore:qm̃ dice bat nemine in pugna relictũ esse. Cõ tẽptu: dicebãt nulla alia est causa quar nondũ hostis inuasit romam nisi quia nos & urbẽ contẽpnit. Rapi:spoliari. Septẽ arces:montes quos roma cõple, xa est capitoliũ:palatiũ:auentinũ: cœ, liũ: exquilias: uiminalẽ: & quirinalẽ. Lux una euersas:sensus est:clades uni us diei ad cannas deplorabat casũ mul tor q magistratus gesserãt & angebat romã amisisse sexcenta milia iuuenũ & magnũ numerũ sociorũ. Lux una: unius die calamitas. Biscentũ curules ideſt eos q magistratu aliquo insignes erãt d sella curuli & edilibꝫ curulibꝫ di ctũ ẽ supra. Nutãtia:trpidãtia. Exhau stæ: euacuatæ tãto robore uirorꝫ. Atq; ea.s.dies gemebat tot socios romãi nois periisse. Post trebiã:post cladẽ acceptã ad trebiã ubi alii ceciderãt. Thusci pfũ di stagna.i.trasimenũ ubi ceciderũt.xv. milia hoiũ & flaminius. Sociũ:sociorꝫ Nec leuior:nõ mior nũero q̃ eẽt nũe rus rõanorꝫ. Sed uero:sedenĩ cõdupli catio ẽ ad ostẽdẽdã roãnorꝫ sollertiã in aduersis.P.furius philo. &.M.pompo. ptors senatũ ĩ curiã hostiliã uocauerũt ut de urbis custodia cõsulerẽt. neqꝫ.n. dubitabãt ĩqt Liuius deletis exercitibꝫ hostẽ ad oppugnãdã romã qd unũ opus belli rstart uẽturꝫ. Reliq sẽatus:q cladi supfuerat. Sortito p sortes officia custodiẽd urbis accipiẽtes. Lustrãs aio.s.circũspiciẽs cũ eẽt prudẽtissius. Nõ ulla rlicta:uerba digna fabio.nõ ẽ cũctãdũ ĩqt sed ꝓperãdũ añq̃ hostis uẽiat Attõitus:tãta clad pculsus.

I bat et hostilis læthi iactabat honorem
S ublimem eduxere pyram molleſque uirenti
S tramine composuere toros superaddita dona
F unereum decus expertis inuisus:et ensis
E tclypeus terrorque modo atque insigne supbũ
T um lateri fasces:captæque in marte secures
N on coniunx natiuæ aderãt nõ iuncta propiquo
S anguine turba uirum:aut celsis de more feretris
P ræcedens prisca exequias decorabat imago
O mnibus exequiis nudo: iamque annibal unus
S at decoris laudator erat fulgentia pingui
M urice suspirans iniicit uelamina et auro
I ntextam clamydẽ ac supremo affatur honore
I decus ausoniæ quo fas est ire superbas
V irtute et factis animas tibi gloria læto
I am parta insigni nostros fortuna labores
V ersat adhuc:casusque iubet nescire futuros
H æc libys:atque repẽs crepitãtibus undique flãmis
A ethereas anima exultans euasit in auras
F ama de hinc glisçente sono iã sydera adibat
I am maria ac terras:primãque intrauerat urbem
D iffidunt muris solam pauitantibus arcem
S perauisse sat est:nec enim superesse tumentem
A c stare ausoniũ uacuũ sine corpore nomen
Q uodque adeo nondum portis irruperit hostis
C ontemptu cessare putant iam tecta cremari
A c delubra rapi:cædesque ante ora nefandæ
N atorũ: septemque arces fumare uidentur
L ux una euersas:bis centũ instare curules
A c iuuenũ bis tricenos orbata gemebat
M ilibus exhaustæ nutantia mœnia romæ
A tque ea post trebiã:post thusci stagna profundi
N ec sociũ numero pariter leuiore perempto
S ed uero sedenĩ reliqui pia turba senatus
M unera sortito inuadũt celer omnia lustrans
C lamitat attonitus fabius:nõ ulla relicta

UVA. BHSC. IyR_094

Nequiq̃:frustra. Armatos:bene a nobis munitos. Dura :aduersa quæ metu augetur: sed illi occurrendū est animo forti prudentique,unde dicit Ouidius: Audaces fortuna iuuat timidosque repellit.& Seneca: Vincit nos fortuna nisi tota uincat. Iuuenalis etiā de fortuna dicit: Nullum numē habes si sit prudentia. Alitur:nutritur. Sedendo:nihil agendo contra temeritatē fortunæ cui obstandum est cum nihil possit contra prudentiam. Glisc unt:crescunt res aduersæ in metu. Templis: Liuius ais Item ad socios: latinūque nomen ad milites ex formula accipiendos mittunt arma tela alia parari iubent & hostiū ueterū spolia detrahunt templis porticibus.

C redite cunctandi ratio: approperemus ut hostis
N equiq̃ armatos ausit sucedere muros
D ura inter pauidos alitur fortuna sedendo
E t glisc unt aduersa metu:ite ite ocius arma
D irripite o pubes templis: uos atria raptim
N udate:et clypeos in bella refigite captos
S at patriæ sumus e numero: si ad prælia nostræ
N il minuit pauor: in patulis illa horrida campis
S it metuenda lues:muros haud fregerit unq̃
E xultare leuis nudato corpore maurus.
D um fabius lapsas acuit formidine mentes
V arronē aduentare uagus per mœnia rumor
S pargit: et occulto perfundit pectora motu.
H aud secus ac fractæ rector si forte carinæ
L ictoribus solus uacuis ex æquore sospes
A dnatet incerti trepidant tendant ne negent ue
I actato dextras:ipsamque odere salutem
V niusamissa superantis puppe magistri
Q uam restare uiro labē qui accedere portis
A udeat:ac dirum ueniat pauitantibus omen
H os mulcens questus fabius deforme docebat
C ladibus irasci:uulgūque arcebat ab ira
A duersis etenim frangi non esse uirorum
Q ui martem inscribant genti non posse dolores
C ondere:et ex pœna solatia poscere luctus
S i uero exprobrare sinant sibi tristius illum
I lluxisse diem quo castris uiderit ire
V arronem q̃ quo uideat remeare sine armis
H is dictis sedere minæ: et conuersa repente
P ectora:nunc fati miseret.nunc gaudia pœno
C onsulibus repetant cæsis erepta duobus.

Atria:in quibus etiam defigebāt spolia hostiū:atriū est prima pars domus.

Refigite: euellite ex atriis & templis porticibusque. satis inquit Fabius sumus ad defensionē patriæ si non timemus:timor inquit Aristoteles in rhetoricis facit homines cōsiliatiuos. Lues: annibal cū exercitu tanq̃ lues & pestis.

Exultare leuis: agilis ad exultandum non mœnia expugnāda:& hoc dicit ut minuat pauorem romanis & hostes in contemptum trahat. Lapsas:consternatas timore. Varronem aduentare: cum patres in urbe tumultum sedarēt litteræ A.M.uarrone cōsule allatæ sūt quibus mortem pauli ac cædem exercitus patribus aperuit.Motu:animi affectu & ira. Haud secus: romanos odio habentes uarronem cladis autorem & superstitem comparat illis qui nauis rectorem naufragium quasi auersantur & oderūt amissis nautis quibus ipse cōsulere debuisset. Trepidant:dubitāt.

Iactato:naufragio. Superantis:superstitis. Quam labem:maculam & notā infamiæ:hæc oia rumor uagus spargebat restaſ uarroni labem qui audeat romam redire amisso eius temeritate exercitu: & sic romanis timentibus malū omē. Irasci cladibus: fracto animo pati clades quoniā explorant aduersa uiros ut supra cecinit.calamitas inquit Seneca est uirtutis occasio. Deforme:turpe & indecorum fortibus uiris. Qui martem inscribant genti.i. romanorū qui originem suam referunt ad martē belli numen:non debent frangi aduersis.romani inquit qui parentem appellant martem. unde ait Liuius: Et si cui populo licere oportet consecrare origines suas & ad deos referre autores: ea belli gloria est populo romano ut cum suum conditorisque sui parētem martem potissimū ferat. Condere: dissimulare. Querere solatia luctus ex pœna.i.supplicio alterius.uerba digna fabio: nam uir fortis & magnanimus pronus est ad ignoscendum & clementiam:& sic locus est ab honesto. Si uero:si permittitis inquit me exprobrare atque obiicere culpam uestrā uobis o romani uos causa estis huius calamitatis qui uarronem temerariū fecistis consulem & ille dies quo ad castra pfectus ē magis ē uobis plorādus q̃ hic quo redit sine armis & cæso exercitu & sic fabius modeste tm obiecit uarronē plebi. His dictis:uerbis fabii:ex cuius psona ostēdit qd ualeat auctoritas:grauitas & eloquētia q̃ iperitā multitudinē ita tumultuātē circūegit & flexit.un Cice.i oratoſ dicit: Neq; uero mihi qcq̃ pstabilius uidet q̃ posse dicēdo tenet hoium cetus:mētes allicet:uolūtates ipellet quo uelit:un aūt nolit dducet. Cōuersa:mota ad effectū uerbis fabii. Nūc:iterdū. Fati:calamitatis ipsius uarrōis

UVA. BHSC. IyR_094

Gratantum: Liuius ait quo in tempore adeo magno aio ciuitas fuit ut consuli uarroni ex tanta clade cuius ipse maxime causa fuisset redeunti & obuiam itum frequenter ab oibus ordinibus sit: & gratiæ actæ q; de repu. non desperasset qui si carthaginensiū ductor fuisset nihil recusandū supplicii foret. a dde etiam q; romani dictaturam uarroni obtulerunt plena exemplorū inquit Cicero in. iii. de officiis Est nostra respu. tum sæpe tum maxime bello punico secundo quæ cannensi calamitate accepta maiores aios habuit q̄ unq̄ rebus secundis: nulla timoris significatio: nulla mentio pacis. Magna mente: aī magnitudine.

Auis: maioribus romanis & romānorū aio inuicto qui malis minime succumbebant. Sceptris superbis: poteti & claro imperio romānorū. Vrbi: romæ quæ habuit originem a laomedonteis ideſt troianis. Reduci: liberato a periculis.

Non gratari: ideſt uidebant non ire gratulatū uarroni sed repetitum illos qui sua culpa ceciderant gratulari: & gratari est uerbo testari lætitiā qua afficimur de alicuius salute aut fœlicitate.

Consulis: uarronis. Muto: non præferente aliquod signū lætitiæ & ipse aspernabatur honorē a superis dānatū.

At patres: clade nunciata romanis dictator ex auctoritate senatus Iunius dictus est &. T. sempronius magister equitum delectu edicto iuniores ab annis xvii. & quosdam prætextatos scribunt quatuor ex his legiōes & mille equites effecti. Item ad socios latinūque nomē ad milites ex formula accipiēdos mittunt. formam noui delectus inopia liberorū capitum atque necessitas dedit octo milia iuuenū ualidorum ex seruitiis prius scisitantes singulos uellēt ne militare empta publice armauerunt.

Seruitia: serui quos elegerunt fortes & robustos. Pudor: non puduit romanos armare seruos p salute patriæ qm̄ non militabāt nisi liberi & nobiles quorum ars militia erat. Infixū. s. erat romanis reuocare in pristinā dignitatem quacunque dextra romanū imperiū.

In leges parcaꝝ: in pristinū fœlicitatis cursum ut parce uolebant: qm̄ fatū erat romanos imperare. Vel: etiā armare seruos. Pretexto uelamine: ipsa pretexta qua usque ad. xiiii. annū utebātur: nunc autē prætextatos armauerunt præter antiquū patriæ institutū.

Cede hostis: ideſt pubescere cedendo hostes. Iidem obsecrantes: Annibal post cladem ad cannas copiam fecit redimendi captiuos: decē elegerunt ipsi captiui qui romam ad senatum uenere senatus autē captiuos redimere noluit:

E rgo omne effundit longo iā se agmine uulgus
G ratantum magnaque actū se credere mente
T estantur quod fisus auis. sceptrisque superbis
L aomedontiadū non desperauerit urbi
N ec minus infœlix culpæ: grandique pudore
T urbatus consul titubantem ad mœnia gressum
P ortabat lachrymans deiectū attollere uultū
A c patriā aspicere: et luctus reuocare pigebat
Q uod uero reduci tum se populusque patresque
O fferrent. nō gratari sed poscere natos
Q uisque suos: frēsque simul. misereque parētes
I re uidebantur laceranda ad consulis ora.
S ic igitur muto lictore inuectus in urbem
D amnatum superis aspernabatur honorē.
A t patres fabiusque simul mœrore remoto
P ræcipitant curas raptim delecta iuuenta
S eruicia armantur: nec claudit castra saluti
P ostpositus pudor iusfixum æneia regna
P arcarū in leges quacunque reducere dextra
P roque arce: et sceptris et libertatis honore
V el famulas armare manus primeua suorū
C orpora prætexto spoliant uelamine et armis
I nsolitis cingunt: puerilis casside uultus
C lauditur: atque hostis pubescere cede iubetur
I dem obsecrātes captiuū uulgus ut auro
P ensarēt paruo nec pauca fuere precantum
M ilia miranti durarunt prodere pœno
C uncta adeo scelera et noxā superauerat omnē
A rmatum potuisse capi: tunc terga dedisse
D amnatis siculas longe meritare per oras.

Pensarent: redimerent delectum ex omni ætate haberi: Inquit. M. iunius captiuorum legatus apud Liuium octo milia seruorū armari audio non minor numerus noster est nec maiori precio redimi possumus q̄ hi emuntur. Durarunt: passi sunt & sustinuerunt reddere pœno ideſt annibali qui tantam romanorum constātiam mirabatur: & ob id illius animus fractus est. Cuncta adeo scælera: affert rationem quare senatus captiuos redimendos non censuit: quia scilicet superauerunt omnia scælera & omnem culpam per miserunt se armatos capi: nam potius erat moriendum fortiter quam turpiter uiuendum. Damnatis: ipsis qui uerterant terga hosti & ex pugna fugerant fuit impositum a senatu ut militarent in sicilia usque ad finem belli. Damnatis: quos senatus damnauit quoniam terga uertissent hostibus præter decorum romani nominis. Meritare: militare.

UVA. BHSC. IyR_094

Donec.ſ.annibal eſſet in italia. Talis inquit erat ſtatus reipū.romanæ taleſque erant mores & tāta ſeueritate res romana regebatur ſed euerſa tandem carthagine in tertio bello punico luxuria urbē inuaſit.unde exclamat Iuuenalis: Nunc patimur longæ pacis mala ſeuior armis. Luxuria incubuit uictumque ulciſcitur orbem:optat poeta carthaginē nō fuiſſe ſublatā e medio ſi romani mutaturi erant mores quibus reſpu.eoꝝ ſteterat. unde cecinit Ennius:Moribus antiquis res ſtat romana ui riſque.ſtante quippe carthagine æmula romani imperii armoꝝ ſtudia quibus plurimum ualebant non omiſiſſent: & id cēſebat ſcipio naſica cum cato i omni ſenatu ſecuritatis nepotū anxius delendam carthaginē clamaret. Poſt te:tuam euerſionem o carthago. Cui:romæ. Si ſtabat fatis: ſi placebat fatis romanos mores mutatum iri poſt carthaginē fūditus deletā utinā maneres inquit poeta qm talem i moribus iacturam non feciſſemus. Initiū tertii belli punici fuit altero & ſexcenteſimo ab urbe condita anno & intra quintū annū quā erat ceptū conſumatū eſt ſcipionis æmiliam auſpiciis q minor aphricanus appellatus eſt.

Petri Marſi interpretatio in.xi.uolumen Sillii italici.

Vnc age quos clades:acceptæ cladi ad cannas defectio ſociorū accеſſit quod magno aīo tulerunt romani. non enim hæ clades defectioneſque ſociorū eos mouerūt ut aliqua mētio pacis fieret: populos qui defecerūt poeta deſcribit cāpanos in primis qui quadā proauoꝝ affinitate romanis coniuncti erāt inde cōuiuia ipſius annibalis quē Teuthras ſono cytharæ & heroum laudatiōibus delectauit magonemque carthaginem a fratre miſſum cuius petitiōibus anno princeps alterius factiōis aduerſatus ē.

Nunc age:hortantis eſt: expediam inquit & canā quos populos uerteret ad libyā clades cannenſis. Inſignis magna: Iapyge: appulo. Sarrana: punica de ſarra dictum ē :aliqui tñ autore gellio tyrum ante fuiſſe appellatam ſarrā uolunt: Tittubante:nutāte & cum mutatur. Certauere palam:aperte ſine aliqua diſſimulatione iunxerunt ſe pœnis nec ullam romanorum habuere rationem. Rumpenti federa: trahit annibalem in odium ut illos taxet qui ad hominem infidum ac fedifragum defecerunt. Læſis rebus: aduerſæ fortunæ. Faciles: leues & inconſtantes in aduerſa fortuna quæ uiros explorat. Ferox ſamnis:bellicoſus: de ira ſamnitum in romanos dictum eſt. In tempore: occaſione temporis cum ſcilicet romani laborarent accepta clade. Odium: quo romanos proſequebantur ſero inquit pudebit eos hoc feciſſe.nam deleti fuerunt. Facta: defectionem hanc ad pœnos. Ambiguis:dubia fortuna. Hirpini:populi lucani oriūdi a ſamnitibus. Indocilis:ideſt minime idonea ad quietem. Indigna:dolet poeta hirpinos rupiſſe fidem cum antea fuerint in officio. Contagia: quoniam uno populo deficiente alii deficiebant. contagium eſt morbus qui tactu contrahitur: inde per tranſlationem malam exemplum contagionem dicimus. Cicero in.ii.officiorum ait:Nec uero ſolum ipſa cecidit ſed etiam reliquam grætiam euertit contagionibus malorum quæ a lacedemoniis profectæ mana runt:latius atella & galatia urbes campaniæ. Fas ſuperante metu: nam fas erat has urbes eſſe in officio ac ſeruare fidem romanis in quacunque fortuna ſed metus ſuperabat illud fas :deſperare enim ceperant de imperio ut ait Liuius:nulla alia re moti ad defectionem niſi metu. Leuitas animoſa:quæ leuiter auſa eſt remouere a ſe iugum ideſt imperium romanū. Phalantheo:tarentum ut ait Strabo nomē accepit a quodam heroe:phalantus autē poſtea ampliauit q fuit ſextus ab hercule. Taras neptuni filius lacedemon ex ſaturia minois regis cretēſiū filia genuit tarentū qui delatus in italiā urbē condidit:& a noīe matris ſaturiā appellauit & alterā ex ſe tarentū

Impoſitum donec latio decederet hoſtis.
Hæc tum roma fuit:poſt te cui uertere mores
Siſtabat fatis.potius carthago maneres.

Vnc age quos clades inſignis iapyge cāpo
Verterit ad libyā populos:ſarranaque caſtra
Expediā.ſtat nulla diu mortalibus uſquam
Fortuna titubante fides.adiungere dextras
Certauere palam rumpenti fœdera pœno
Heu nimium faciles læſis diffidere rebus.
Sæuior ante alios iras ſeruaſſe repoſcas
Atque odium renouare ferox in tempore ſamnis
Mox leuis:et ſero præſſurus facta pudore.
Bruttius ambiguis fallax mox appulus armis
Tum gens hirpini uana indociliſque quietem
Etrupiſſe indigna fidem:ceu dira per omnis
Manarent populos fœdi contagia morbi
Iamque atella ſuas:iamque et galatia abegit
Fas ſuperante metu pœnorum in caſtra cohortes
Inde phalanteo leuitas animoſa tarento

UVA. BHSC. IyR_094

un de ſatureianū caballum appulū & calabrū appellat Horatius in ſermōibus: Non ego circū me ſatureiano uectari rura caballo. Laxare: reiicere. Alta croton: croton urbs in ædito loco ſita in magna græcia condita a myſcello achiuo autore ſtrabone auxilio archiæ qui ſyracuſas condidit: ciuitas fuit quondā reipu. peritiſſima nec paruā exercēdis athletis operā dedit. ex hac fuit athletarū celeberrimus milo crotonias. Ad barbara iuſſa: mādata barbarorū & ſic carpit crotoniates & eorū leuitatē qui cū eſſent quaſi oriūdi ab hercule qui omnes barbaros mores pro uirili pte ſuſtulit & monſtra barbaris parere ſuſtinuerint. croto nomen accepit a crotone latrōe quē olim hercules interfecit: & ideo iſtos appellat nepotes theſpiadum. i. filiorū hercu lis. Theſpis habuit: l. filias ex quibus. l. filios hercules ſuſcepit: & dicti ſūt theſpiadæ ſed minus affectate loquit poeta. Locri: populi in magna græcia uenerunt: ex græcia in italiā pulſi ꝓpter mortem aiacis. Vir. Hic & naritii poſuerunt mœnia locri. Vadoſi: habētis uada. Curuata: propter ſinus quos habet. Lætas res: proſperā fortunā annibalis. Marti tyrio: ipſis pœnis. Sua p̄ lia. i. miſit milites ad pœnos. Iā uero eridani: nunc deſcribit gallos ciſalpīos qui ad annibalē defecerūt. Celtæ: ipſi galli qui accolebant padum. Malis: defectioni. Iterum: quia prius rebella uerant. Veteris doloris: concepti cum romani deduxiſſent nouas colonias in agrum gallicū. Tota mole: omnibus uiribus. Sed fas id celtis: eſto īquit poeta concedat gallis hæc defectio & bois ſed capuæ nūq̄ concedetur quæ romā affinitate quadam contingebat. Referre: tractare ac remoliri. Ne: an eſt fas placuiſſe capuæ furorem deficiēdi ad pœnos: quem furorem fas fuit propter ueterem irā placuiſſe gallis. Mœnia. ſ. campana. Dardana ab ortu: q̄ originem habuerunt a troianis: nam ut quibuſdam placet a capi troiano capua eſt appellata. Tyranno: annibali barbaro. Tempore: conditione temporis clade. ſ. romanis illata. Luxus & inſanis: deſcribit luxuriam campanorum: inde capuam flexit iter inquit Liuius luxuriantem longa fœlicitate ac indulgentia fortunæ maxime tamē inter corrupta omnia licentia plebis ſine modo libertatem exercentis. Luſtris: locis ubi gulæ indulgetur & uentri. Luſtra inquit Sex. pompeius ſunt latebræ lucanæ ideſt cubilia ferarum qua ſimilitudine hi qui in locis abditis & ſordidis uētri & Horatius in ſermonibus: Si neque auaritiam neque ſordes ac mala luſtra obiiciet uere quiſquam mihi. Ignauia: inertia & uita ocioſa. Vnis: ſolis diuitiis habebat honor nec erat aliqua ratio uirtutis. Probroſus: turpis & cum dedecore. honor enim debet eſſe premium uirtutis nō diuitiarum quæ nullius precii ſunt cōparatione uirtutis honoratis in urbe diuitiis: Inquit Plato in. viii. de repu. atque diuitibus boni atque uirtus in primis negliguntur. exerceturque continuo quod in honore ē iacentque ea quæ apud quoſque improbantur: hanc ſententiam Cicero in principio tuſculanarum diſputationum poſuit. In. iii. li. ſcribit idem Plato: Tum demum urbem eſſe perituram cum es aut ferrum cōtinget eas cuſtodire. Lacerabat: uexabat: hic luxus & mollem reddebat. Hiantem: oſtentantem pigrum inertem ignauū & delitiis deditum atque uoluptati. Reſolutā. i. ſine legibus: erat enim illic licentia qua omnes deteriores ſumus & contēnebantur leges & magiſtratus: Truculenta quæ facit homines truces: habebant inſuper campani uitia & opes quæ eſſent inſtrumenta uoluptatis & luxus & uitiis adderent maiores uires. Exitio: ad exitium impellebat eos ſuperbia & diuitiæ uoluptatū miniſtræ. Modus: mēſura copia. Veneno: purpura aſſyria. Manibus: ueſtes cāpanorū erant manicatæ qđ apud antiquos ꝓbrobrat. unde Vir. ait: Et tunicæ manicas & habēt redimicula

A uſonium laxare iugum. pateſecit amicas
A lta croton portas. aphriſque ad barbara iuſſa
T heſpiadum docuit ſubmittere colla nepotes
I dem etiam locros habuit furor: ora uadoſi
L itoris: argiuos maior qua grætia muros
S eruat. et ionio luitur curuata profundo
L ætas res lybiæ et fortunam in morte ſequuta
I urauit pauitans tyrio ſua prælia marti.
I am uero eridani tumidiſſimus accola celte
I ncubuere malis iterum: ueteriſque doloris
T ota ſe ſocios properarunt iungere molæ
S ed fas id celtis. fas impia bella referre
B oiorum fuerit populis. capuæ ne furorem
Q uem ſenonū genti placuiſſe et dardana ab ortu
M œnia barbarico non dum ſociata tyranno
Q uis nam mutato tantum nunc tpe credat
L uxus. et inſanis nutrita ignauia luſtris
C onſūptuſque pudor peccādo uniſque relictus
D iuitiiſ probroſus honor lacerabat hiantem
D eſidia populū. ac reſolutam legibus urbem
I nſuper exitio truculenta ſuperbia agebat
N ec uitiis deerant uires. non largior ulli
A uſoniæ populo ſic tum fortuna fouebat
A uri argentique modus madefacta ueneno
A ſſirio manibus ueſtis medioque dierum

UVA. BHSC. IyR_094

mithræ:lege Gelliũ. Illita:turpata maculata. Nõ nulla macula:omni scelere ac flagitio. Sæui:ira ti:erat inquit seditio inter pres & plebẽ. Collidens:concutiens. Dissona:discordia & contraria iuicẽ Pubes:campana iuuẽtus. Pollutior:magis polluta q̃ eẽnt iuuenes. Origo lucis: obscuri & ignobiles natales. Habenas:regimen capuæ perituræ. Cede:nã adhibebant gladiatores conuiuiis qui se mutuis uulneribus conficiebant.ideo ait spectacula dira. Has mentes:cãpanor&:dicit poeta patullonẽ cã panum fuisse cãm defectionis qppe in illa tẽporis difficultate suasit petendũ eẽ a romanis ut alter ex consulibus eẽt campanus. Quo:ut.

R egales epulæ atque ortu cõuiuia solis
D eprensa: et nulla macula nõ illita uita
T um populo sæui patres plebesque senatus,
I nuidia et lacera collidẽs dissona corda
S editio.sed enim interea temeraria pubes
D elicta augebat pollutior ipsa senectus
N ec quos uile genus despectaque lucis origo
F edabat sperare sibi deposcere primi
D eerãt impio ac patriæ peuntis habenas
Q uin ẽt exhilarare uiris conuiuia cæde
M os olim:et miscere epulis spectacula dira
C ertãtum ferro sæpe et sup ipsa cadẽtum
P ocula:respersis nõ parco sãguine mensis
H as astu aggressus quo uerteret acrius egras
A d tyrios mentes quæ nulla sorte daturã
C ertus erat romã:neque enim tempata uolebat
P actulo fuit haud obscurum crimine nomen
H ortatur summi ptem deposcere iuris
A tque alternatos sociato consule fasces
E t si partita renuãt sedisse curuli
E quatumque decus geminasque uidere secures
V ictorem ãte oculos atque ora astare repulsæ
E rgo electa mãus gressu fert dicta citato
A ntistat cunctis præcellens uirius ore.
S ed genus obscurũ nullique furore secundus
I mpia demẽtis uulgi:et uix tota profudit
C onsulta timidis incẽdit uocibus aures
C oncordi fremitu renuẽtum effunditur asper
T oto e concilio clamor:tum quisque fatigat
I ncrepitans: uocũque tremit certamine tẽplum
H ic torquatis auum fronte æquauisse'seuera
N obilis heu capua portãtes talia dicta
R omuleis durastis ait succedere muris
A d quos non ausi carthago atque anibal arma
P ost cannas afferre suas:nunq̃ ne per aures

Acrius:uehemẽtius & celerius. Egras: dubias & iam de defectione cogitantes. Nulla sorte:nullo mõ. Tẽpata.i.excedebat modũ in uotis & petitõne:nõ. n. erant tempata quæ petebãtur. Crimine:quia eo scelere effectum est clarũ nomen patullonis. Sũmi iuris: consulatus huius ait Romã legatos missos a cãpanis in qbusdam Annalibus iuenio postulãtes ut alter consulum cãpanus fieret si rem romanã adiuuari uellẽt:indignatione orta e curia pulsos: missũque lictorem qui ex urbe eos educeret atque eo die manere extra fines romanorum iuberet qa nimis compar postulatiõi latinorũ erat. Curuli:sede cõsulari. Equatũ decus:parem honorem consulatus. Geminas:diuisas romano consule & campano. Victorem:Annibalem.

Electa manus: legati campanorũ missi romam ut talia peterent. Antistat:antecellit omnibus eloquẽtia. Ore:eloquio. Furore: ĩsania Liuius ait Virriũ impulisse plebem ad defectionem dicẽtem tẽpus uenisse quo campani non solum agrũ quondã a romanis per iniuriam ademptũ recupare:sed imperio italiæ potiri possint. Profudit:dixit ut ostenderet uirrii loquacitatem. Tumidis:inflatis & superbis. Incendit:commouit aures romanorũ ad iram. Fatigat:carpit uirrium talia petentem. Tẽplum:in quo senatus habebatur. Hic Torquatus auũ: latini suadente annio petierunt ut alter consulum eẽt ex latinis: dicebat annius si quãdo unq̃ cõsociandi imperii:usurpandæ libertatis tẽpus optastis en hoc tẽpus adest:& uirtute ũra & deum benignitate uobis datum:dixitque in senatu romano ãnius consulem alterum ex roma:alterum ex latio creari oportet:Sẽatus ptẽ æquã ex utraque gente eẽ:Tum Manlius Torq̃tus irã nõ tenuit inquiens. Si tanta ãmẽtia.P.cõscriptis cepisset ut ab setino homine leges acciperent gladio cinctum ĩ senatum uenturum se eẽ diceret & quẽcunque latinum in curia existentem sua manu interẽpturũ Annius prætor ira commotus cum se a uestibulo tẽpli citato gradu proriperet:lapsus per gradus capite grauiter offenso ĩpactus imo ita é saxo ut sopiret:Torquatus missus a senatu ad dimittẽdos legatos cum iacentem annium uidisset exclamauit bene hẽt:dii pium mouere bellum:lege historiam apud Liuium libro octauo primæ dæcadis. Hic:tunc. Equauisse: qm̃ ille torquatus de quo dixi'fuit seueriſſimus. Durastis:passi estis ingredi romam hos legatos campanos. Nunquam ne per aures,exemplo mouet pellendos campanos ne a maiorum grauitate ac seueritate

UVA. BHSC. IyR_094

degeneraſſe uideret:locus ē ab hōeſto.
Tarpeia:capitolina. Paria:paré honorem in conſulatu. Acri dextra:Liuius dicit annium lapſū fuiſſe.non impulſum dextra. Qui:annius prætor.
Piaret:expurgaret:exclamat Torq̄tus apud Liuiū es Iuppiter magne aut fruſtra te p̄rem deum hominūque hac ſede ſacrauimus. Progenies eius: ab illo Torquato ducens originem qui latinos expulit. Palmas:manus iniicientem in oculos campanoꝝ. Pro auita facta: uolebat imitari torquatū ,pauum qui ut canit poeta manu ,ppria Annium e capitolio deturbauit. Proh cūcta pudē di:uerba Fabii obiicientis impudentiā campanis talia petentibus o campani īquit oīum ex parte impudentes: uacat nunc ſedes conſulis cæſi in bello quem nā ex ueſtris in locum demortui ſubrogari uultis.commotus erat Fabius:& iō crebris utitur interrogatiōibus. An tua uiri:uertit ſermonē ad uirium an īquit es tu primus eligendus conſul. Citat: uocat ad conſulatū. Brutis: cōſulibus nam ptimus conſul fuit Brutus. Faſces ſuos:ſuffetes uocabātur conſules apud chartaginem Quæ tādem :uerba Marcelli quibus uarronem carpit anīo conſternatum calamitate cannenſi In ſomnia poſtulata campanoꝝ. Exturbatos:eiectos & extra limen templi cōpulſos. Semiuiros:effemīatos et luxui ſeruientes campanos. Faceſſe: diſcede abi. Conſurgere:conſurgebant romani in campanos. Fuluius:īgenioſe uerba hæc fuluio tribuit ſyllius qm̄ paulo poſt cum appio claudio collega capuā obſedit:iō ait preſagia ſpōdebant futurum decus. Non ſi:uerba fuluii dicē tis o uirri nō īgredieris poſthac romā ēt ſi annibalem uictum duceres.

I tueſtras:in tarpera cū ſede latini
O rarent paria:haud uerbis:haud uoce ſed acri
P ropulſū dextra q̄ tū mādata ſupbo
O re aſportabat:tāto p̄ limina tēpli
T urbine præcipitē reuoluti corporis actū
V t ſæuo affligtus ſaxo ſpectāte piaret
T riſtia dicta ioue et lueret uerba īpia lætho
E n ego progenies eius q̄ ſede tonātis
E xpulit orātem et nuda capitolia cōſul
D efendit dextra:rabidū hūc:palmaſque uirorum
I ntentātem oculis proauitaque facta parantē
V tuidit maiore adeo crudeſcere motu
E xcipit his frēdens fabius:proh cūcta pudēdi
S edes ecce uacat belli uiduata procella
Q uē queſo e uobis huic īpoſuiſſe patis
I nque locū pauli quē nā datis an tua uirri
P rima atque ante alios ſors cōcedēte ſenatu
T e citat.ac nr̄is æquat iam purpura brutis
I demēs: quo tēdis ait:tibi p̄fida faſces
D et carthago ſuos:medio feruore loquētis
I mpatiens ultra gemitu cohibere furorē
F ulminea toruum exclamat marcellus ab ira
Q uæ tādem et q̄ lenta tenet patiētia mentē
O cōfuſe nimis gradiui turbine uarro
V t perferre queas furibūda īſomnia conſul
N on ne exturbatos iādudum limine tēpli
P ræcipites agis ad portas et diſcere cogis
S emiuiros quod ſit nr̄o de more creati
C onſulis īperium:nō unq̄ ſobria pubes
E t peritura breui moneo ociūs urbe faceſſe
M uros ante tuos ut par ē debita ductor
A rmatus reſponſa dabit cōſurgere cuncti
H inc pariter magnoque uiros clamore premebant
N ec nō et foribus propere:campana iuuētus
E xtulit ipſa gradū:tantæque dolore repulſæ
C ōcitus annibalem uoluebat uirrius ore
F uluius huic iam ſpondebant preſagia mentis
V enturū decus et capuæ peuntis imago
I am tum erat ante oculos nō ſi tarthaginis īquit
D uctorem ueſtris deuictum colla cathenis

UVA. BHSC. IyR_094

R omã uictor agas posthac intrare quirini
S acratas dabitur sedes:tẽde ocius oro
Q uo mẽs egra uocat referũt hæc inde citati
M ixta minis et torua trucis respõsa senatus
T ãta ne omnipotẽs caligine mersa latere
F ata placet:ueniet quondã fœlicior etas
C um pia cãpano gaudebit cõsule roma
E t per bella diu fasces perque arma negatos
V ltro ad magnanimos referat secura nepotes
Pæna supborum tamẽ hæc durabit auorũ
Q uod nõ ante suos capua ad suffragia mittet
Q uã carthago suos postq̃ nũc dicta senatus
N ũc facta exposuit tũ ueris falsa ꝑ artem
Virrius admiscẽs cecinit fatale cruẽti
T urbati signũ belli furiata iuuẽtus
A rma annibalẽque uolũt:ruit undique uulgus
E t pœnos incerta uocãt ingentia facta
S idonii iuuenis celebrãt ut uicerit alpes
H erculei socius decoris diuisque propinquas
T rãsierit cursu rupes ut cede refecta
C lauserit eridani uictor uada uictor ut idem
L ydia romão turbari stagna cruore
E t trebiæ ripas æterno noïe famæ
T ardiderit paulũque idẽ iter prælia et idem
F laminiũ proceres rerũ demiserit umbris
H is sup excisam primori marte segunthũ
E t iuga pyrenes et iberum et sacra parentis
I uratũque uiro bellũ puerilibus ãnis
A ccumulãt unũ ducibus tot cæde perẽptis
T ot fusis acie stare iter prælia nullis
A ttactum telis superũ cum munere detur
H uic sociare uiro dextras et fœdera iungi
F astus:et exanguis populi uanũque tumorem
N imirum capua et dõiatum perferat urbis
C eu famulis fasces æquata que iura negãtis
P rorsus enim tanto potiorẽ noïe habendum
V arronẽ ut fugiat cõsul fulgẽtior ostro
T alia iactãtes iã lectã sorte parabãt
M ittere quæ tyrios adiũgat fœdere pubẽ:
S ed nõ inuictum ponebat pectore robur
T um solũ decius capuæ decus isque receptus
I n medios cetus:neque enim differre dabatur
I tis ait ciues uiolãda ad iura parentum

Sacratas sedes:romã: Ouidius ĩ fastis.
Dignus roma locus quo deus oĩs eat.
Tanta caligine:ignoratione futurorũ.
Fata:dispositiones fatorum. Vltro:
sponte datos fasces .i.consulatum. Se-
cura:nihil timẽs. Nepotes:ipsis cãpãis
posteris:roma inquit ultro dabit fasces
nepotibus istorum quibus nũc tãto fu-
rore dederunt repulsã tamen hãc pœ-
nam hẽbunt campani q̃ nõ ante habe-
bunt ius latii & consulatum q̃ ipsa car-
thago quæ nunc erat inimica. ignoraus
ãt hunc primum cõsulẽ cãpanum An-
nalium inopia. Postq̃ exposuit.s. Vir
rius ipsis cãpanis ad quos redierat dicta
ac facta romani senatus Annibalem in
urbem uocarũt a romãisque defecere.
Fatale signum:quod attulit fatum & ca
lamitatem ipsis campanis. Ingẽtia fa-
cta in contemptum romãorum campa-
ni gesta annibalis extollebant. Hercu
lei decoris:laudis quam meruit hercu-
les alpes trãscẽdẽs. Diuis:cœlo eiectas.
Vada eridani ꝑpter pugnam ad Tici-
num qui emittit in padum. Lydia sta
gna:trasimenũ. Proceres rerum:impa
tores & consules qui habebant habenas
rerum. Parentis: Amilcaris qui anni
balem nouẽ annos natum iurare coegit
bellum contra romanos. Vnum:solũ
annibalem. Exanguis populi: romani
.s.iam prope cõsumpti quem trahit ĩ cõ
temptum. Prorsus.n.tanto: Ironice &
ex stomacho dicebant hoc cãpani post
repulsam digniorem eẽ Varronẽ nomi
ne consulari q̃ ostro effulgens fugit ex
acie ut femina:q̃si dicerẽt nos essemus
longo digniores & sic ex rei ĩdignitate
mouẽtur ad defectionem. Inuictum
robur:fortitudinem & magnanimitatẽ
laudat poeta robur animi & officiũ ip
sius decii:de quo Liuius ea ne fierẽt ne
ue legatio mitteret ad pœnum summa
ope Decius Magius uir cui ad summam
auctoritatem nihil preter sanã ciuium
mentẽ defuit:restiterat. Itis ait ciues:
oratio decii ad campanos q̃ eos accusat
pluribus rõibus cum uiolarent federa
quibus romanis iungebantur & anniba
lẽ fœderis uiolatorẽ ĩ odiũ trahit.

UVA. BHSC. IyR_094

Caput: Annibalis dānati a ſuperis qm̄ fœdera rupit. Obliuio recti: locus ē ab honeſto adeo ne inqt eſtis obliti iuſticiæ & officii ut tantā turpitudinem non fugiatis. Rutulis: romāis. Res tepidæ: loquit̄ p tranſlationē. nā dum uulnus adhuc ē tepidum debemus adhibere fomenta: ſic recens calamitas rōa norum ſubſidium efflagitabat. Is locus officio: optima ſnīa qm̄ in aduerſis amici cognoſcūtur & officium ē preſtādum aīcis aliqua calamitate laborātibus. unde Ouidius ait: ſcilicet ut fuluum ſpectat̄ i ignibus aurum. Tēpore ſic duro ē inſpicienda fides. Dū iuuat & uultu ridet fortuna ſereno: Indeliba tas cuncta ſequūtur opes. hæc eadē ſnīa ē apud Plautum in ſticho. Fouere: læ ta: eē in officio erga illos qui ſecunda utūtur fortuna non ē opus & decus uiri magnanimi q uerſat̄ circa magna & ardua laboris difficultatibuſque plena.

Animas: romanorum. Nunq̄ āguſta: laudat fortitudinem romanorum quo rū pectora nunquā erant anguſta malis quoniā quicquid aduerſi accidiſſet ere cto animo tolerabant & ſuſcipiebant: nec frangebant̄ aduerſis. Iccirco inquit Horatius in ſermonibus: uiuite fortes fortiaque aduerſis opponite pectora re bus. pectora dicūtur anguſta malis quæ mala ſuſcipere ac tolerare ñ poſſunt: ut ſūt ignaui & molles: fortes aūt malo fru untur. Capiūt: delectant romāos ipſæ calamitates quæ ſūt uirtutis occaſio. ca pio interdum ſignificat delecto Martia lis. Te fortaſſe magis capiet de uirgine porca: Me materna graui de ſue uulua capit. Canne: pugna cannēſis & ad tra ſimenum & mors pauli æmilii. tantum abeſt inquit ut ſint conſternati romani cladibus acceptis ut ēt maiores animos ſumant. Hi ſunt qui ueſtris: commēo rat beneficia romanorum in campanos ut oſtendat eē ingratos ſi a romanis ad pœnos defecerint. Hoſtem: ipſos ſam nites ſupra dixit. Vos & campana tueri mœnia depulſo ſamnitum robore di gnum Sigeis duxiſtis auis. Iura: ideſt q reſtituerūt nobis libertatem prope adē ptam a ſamnitibus. Remorunt: propul ſarunt bella quæ inferebant nobis ſāni tes propter ſidicinos qui ad opem cāpa norum confugerāt. ſamnites omiſſis ſi dicinis omnem belli molem in campa nos uerterunt quos romani liberarunt pulſo robore Samnitū. Quos ſocios: imprudentiæ accuſat campanos deficiē tes a romāis uiris clariſſimis & optimis ad pœnos fedifragos & barbaros. Ad ditis: adiūgitis uobis pœnos crudeles & infidos. Dardanius: troianus de capua & eius nomine dictum eſt: Suetonius ī cæſare idem ſentit qd̄ poeta dicēs: īmonumento tabula ænea inuenta ē in quo dicebatur capis condi tor capuæ ſepultus conſcripta lris uerb: ſque græcis in hāc ſnīam. Quādocūque oſſa capys detecta eſ ſent fore ut Iulo prognatus manu conſanguineorum necaretur. A Ioue ducta: qm̄ reges troiani a io ue habuerunt originem. Cognatus iulo: & ſic oñdit cāpanos eē coniunctos ſanguine cum romāis qui bus dedit originem. Magno iulo: alludit ad magnitudiuē romāi imperii. Sceuum: crudelē ritu fera rum. Rictum: os ferinū. Marmarico: libyco. E ſolo ſanguine crudelitate nō iuſticia cæteriſque uir tutibus. Nō ita decio: ego īquit nō ſum talis ut nullū diſcrimē faciā iter fas & nefas. Hæc: defectio nē ad pœnos. Nullo uos īuida tāto: ſenſus potius ē moriēdū q̄ admittēdū tm̄ ſcelus. Inuida natura: quæ creauit nos mortales. Tāto bono: & ſic ītelligit mortē eē bonū quoddā & munus naturæ: fortes uiri ſtoicique potiſſimū hēnt mortē, p ualidiſſimo telo quo aduerſus hoſtes utāt̄ ut fecit cato uticēſis

Nō equa: iniq̄ & moleſta q̄ ñ placet qm̄ patet ianua mortis & ptās exire & uita ñ æqua. Aſt dilecta

D amnatūque caput temerati fœderis aris
I iungitis hoſpitio quæ tanta obliuio recti
M agna: atque ī magnis populiſque uiriſque
A duerſā oſtentare fidē: nūc tēpus inire
P ræſia pro rutulis: nunc ſigna aciēque mouere
D um tepidæ res et medicinā uulnera poſcunt
I s locus officio cū ceſſant proſpera cūque
D ura ad opem fortuna uocat: nā leta fouere
H aud q̄q̄ magni ē aī decus: hic age adeſte
N oui diis aīas ſimiles et pectora magnis
N unq̄ anguſta malis capiunt mihi credite cānæ
E t traſimena uada et pauli memorabile læthū
H i ſunt q ueſtris īfixum mœnibus hoſtē
D eiecēr manu et capuā eripere ſupbis
S amnitū iuſſis: hi ſunt qui iura dedere
T errore expulſo: ſidicinaque bella remorunt
Q uos fugitis ſocios odiis quoſue additis ille
D ardanius cui ſacra pater cui noīa liquit
A ioue ducta capis magno cognatus iulo:
I lle ego ſemihomines īter naſamonas et inter
S euum atque æquātem rictum garamanta ferarū
M armorico ponā tētoria mixtus alūno
Ductoremque ferā cui nūc pro fedre proque
I uſtitia ē enſis ſolæque e ſanguine laudes:
N on ita nō decio pmixtum faſque nefaſque
H æc ut uelle queat nullo uos inuida tāto
A rmauit natura bono q̄ ianua mortis
Q uod patet e uita non æqua exire poteſtas
Hæc uana auerſas deci us iactauit ad aures.
A ſt delecta manus iungebat federa pœno

UVA. BHSC. IyR_094

I amque aderat premiſſa duci turbante tumultu
A utololes numeroſa cohors ipſe agmine magno
F eſtinata citus per campos ſigna mouebat
E t decius nūc hora uiri: nūc tēpus adeſte
D ū capua dignū dū me duce dextera uindex
M olitur facinus procūbat barbara pubes
P ro ſe quiſque alacres rapite hoc decus hoſtis adire
S i parat obſtructas præbete cadauere portas
E t ferro purgate nefas: hic denique ſolus
E luerit ſāguis maculatas crimine mentes.
D ūque ea nequiq̄ nō ulli leta profatur
A udita aſperitate uiri. ceptoque feroci
M ulta feta gerēs ira præcordia pœnus
A ſtabat muris: propereque accerſere lectos
I mmittē caſtris deciū iubet horrida uirtus
A rmatūque fide pectus rectique cupido
E t maior capua mēs imperterrita mole
I nuicta ſtabat toruoque minātia uultu
I uſſa ducis uerbiſque ēt īceſſebat amaris
Q uem libyæ rector tot ſigna tot arma ferētis
S pernētem īcrepitās magno clamore profatur.
P oſt paulū poſt flaminiū cōponimur heu heu
V ecordi decio mecū certaſſe uolēti
I n decus et famā læthi rapite: ite citati
S igna duces: pateatque mihi cāpana uetāte
V rbs decio explorare libet noua bella mouēti
C ui patuere alphes ſaxa īpellētia cœlū
Atque uni calcata deo ſuffuderat ora
S anguis: et atoruo ſurgebāt lumine flāmæ.
T um rictu ſpumas et āhelis faucibus acta
V erſabāt pœnitus dirū ſuſpiria murmur
S icurbem inuectus tāto comitāte ſenatu
E t uulgo ad ſpectāda ducis ſimul ora ruēte
E ffundit cūctam rabiē irarūque procellas
N ec nō et decio propiora picula mētem
F lamarāt: tempuſque adeo cernebat adeſſe
Q uo laudes ducis inuicti ſuparet īermis
N on illū fuga nō clauſi occuluere penates
S ed liber ueluti nullus penetraſſet ī urbē
A nnibal ītrepido ſeruauerat ocia uultu
C um iuuenē ſæuis horrēdū cōcitus armis

manus: ideſt legati campanoꝝ miſſi ad Annibalē ut cū eo fœdus percuterēt Liuius ait legati ad Annibalē uenerūt pacemque cū eo his cōditionibus fecere, Neq; impator magiſtratuſue pœnorū ullum ius in ciuem campanū haberet: ne ue ciuis campanus inuitus militaret munuſue faceret: ut ſuæ leges: ſui magiſtratus cāpanis eēnt: ut. ccc. ex romanis captiuos pœnus daret campanis quos ipſi elegiſſent cū quibus æquitum campanorum q in Sicilia ſtipēdia facerent p mutatō fieret. Autololes: populi aphricæ ꝺ quibus dictum ē. Ipſe: annibal ſequebatur cohortem autololum & decius iterū hortatus eſt ad egregiū facinus campanos: ſed nihil ꝓfecit. Vindex: quæ ulciſcet clades illatas romanis: Liuius ait: ut uero præſidium mitti ab annibale audiuit primo ne reciperet uociferatus ē: deinde ut receptum aut reiiceret: aut ſi malū facinus q̄ a uetuſtiſſimis ſociis conſanguineiſque defeciſſē purgare uellēt forti: ac memorabili facinore ut iterfecto punico præſidio reſtituerent ſe romanis. Eluerit: purgabit mentes noſtras maculatas crīe iā admiſſo. Profatur: palam loquitur palā inquit Liuius uociferatus ē decius. Feta: plena. Pœnus: Annibal. Accerſet decium iubet: hæc cum eēnt relata annibali qui uocarent decium ad ſe īcaſtra prīmum miſit ut ait Liuius: deinde cū eis ferociter negaſſet ſe iturum nec annibali ius eē diceret in ciuem campanū concitatus ira pœnus comprehendi hoſtem uinctunque ad ſe trahi iuſſit: miſitque nūtium ad Marium bloſium prætorē cāpanū poſtera die ſe capuæ futurū aliter cāit poeta. Inceſſebat: taxabat aſperis uerbis. Decius in ſenatu cām dicere iuſſus ē q cum manente ferocia aī negaret lege fœderis id cogi poſſe: tū iectæ cathenæ: ducique in caſtra ē iuſſus: q cōcionabundus inceſſit ad circunfuſā undique multitudinem uociferans: hētis libertatem quā petiſtis cāpani foro medio luce clara: uidētibus uobis. nulli cāpanoꝝ ſecūdus iūctus ad mortem rapior. Poſt paulum: uociferatō annibalis ī deciū poſt mortē inquit pauli æmilii clariſſimi ducis & flaminii cædē ē mihi pugnādū cū decio uecordi quem deridet. Cōponimur: opponimur & pugnā dū ē nobis. Mecū certaſſe uolēti: q̄ſi dicat: uult mecū certare ut a me iterficiaſ: & gloriā ob id ſibi cōpet. Libet: placet decio mouenti noua bella expiri me cui patuere alpes quæ ad cœlum erigūtur. Deo: herculi Irarū præcellas: maxīas iras. Nō clauſi penates: annibal inquit liuius ingreſſus urbē ſenatū ex templo poſtulat præcātibuſque īde prīmoribus ciuitatis ne qd eo die gereret

UVA. BHSC. IyR_094

diemque ut ipse aduẽtu suo festum læ
tus ac libens celebraret q̃q̃ præceps inge
nio ĩ iram erat tñ neqd in principio ne
garet uisendo urbẽ magnã diei ptem cõ
sumpsit decius Annibali urbem ĩgredi
enti obuiam ꝓdire noluit: seque tenuit
in foro cũ filio clientibusque paucis oci
ose inãbulauit. Globus: milites missi
ab Annibale. Solus ne ruentẽ: uerba
Annibalis ad decium. Illatus ueluti:
annibalem spuentẽ in deciũ compat le
oni mandẽti iuuencũ. Illatus: cum se
se intulit armentis. Anhelatẽ: timẽ
tem mugiẽtẽ. Sanguine humano: allu
dit ad ritum punicum: illic. n. numina
sanguine hũano placabãtur: romæ ut ĩ
quit Plinius Herculi qui erat ĩ pantheo
pœni quot annis hũana uictima sacrifi
cabãt. En dextra: carpit Annibalis ꝓfi
diam & crudelitatẽ non dũ inquit: pa
tet tibi curia campana & pãditur carcer
apud Liuium sic loqtur: quid uiolenti
us capua capta fieret ite obuiam anniba
li exornate urbẽ diẽque aduentus eius
cõsecrate ut hũc triũphum de ciue ue
stro spectetis: hæc eo uociferante cũ mo
ueri uideret uulgus obuelatum caput ẽ
ociusque rapi extra portam iussus est.

Obnubitur: uelatur nigra ueste caput
decii. Ferox: decius aĩ atrocis: & inuicti
trahebatur ui ante oculos campanorũ.

Exin uictor: Annibal compos uoti uin
ctoque decio lustrat urbem ac templa.

Serenos: placidos benignos. Quis sa
sator: cõditor capuæ. Acies frenata: æ
questris seruet decorum bellicosissimi
ducis q non querebat quot eẽnt in urbe
templa: sed quot acies armatæ & quot
ad bellum fouendum talenta. Capi
tolia: erat. n. capuæ aliud capitolium.

Stellates campos: cãpi stellates erãt in
agro campano fertilissimi: cãpum stella
tem maioribus consecratũ autore Trã
quillo agrũque cãpanũ ad subsidia rei
pu. uectigalem relictũ cæsar diuisit ex
tra sortem. xxv. milibus ciuium quibus
terni plures ue liberi eẽnt. Cererem be
nignam: cãpos fertiles & magnam uim
fruméti. Iamque diẽ ad metas: descri
bit occasum solis. Hesperus: stella quæ
subseqtur solem occidẽtẽ: hesperũ lu
ciferum esse anaximãder primus inue
stigauit. Instituunt æpulas: describit
conuiuium qd̃ campani pararũt anni
bali. De more: consueto luxu. Festã:
ornatam & lætã aduẽtu annibalis. Re
gifice: regio luxu: Virg. Regales ĩter mẽ
sas. Diuersatus est annibal: inquit Liui
us apud Mumos celeres sceniũ pacuui
ũque inclytos nobilitate ac diuitiis. Di
gnatus: quem dignum iudicauerunt.

Ostro: purpura: Virgilius stratoque
super discumbit̃ ostro,

I nuadit globus et pedibus sublime sedẽtis
D uctoris sistit: tonat ĩde ferocibus alte
I nceſſens uictor dictis: solus ne ruẽtẽ
F ulcire ac reuocare paras a funere romã
O demẽs: en q̃ diuum mihi mũera tãta
E ripiat decio prorsus seruabar ĩerti
V incẽdus decio ĩbelli cui fœmina nulla
O rta in agenoreis nĩræ carthaginis oris
C esserit huic agedũ: nã cur ĩdigna feraus
M agnanimo miles meritas ĩnecte cathenas
D ixerat: hæc nõ dum finẽ cõuicia norãt
I llatus uelut armẽtis sup ardua colla
C um se se ĩposuit uictorque ĩmane sub ira
I nfremuit leo: et ĩmersis grauis ũguibus hæsit
M ãdit ãhelãtem pẽdens ceruice iuuẽcum.
A t decius dũ uincla ligãt necte ocius ĩquit
N am sic ãnibalẽ decet intrauisse cathẽas
F œderis ĩfausti præciũ: sic uictima prorsus
D igna cadit decius: nec enim te sãguine lætũ
H umano sit fas cæsis placasse iuuẽtis
E n dextra: en fœdus: nõdũ tibi curia nec dum
T ẽplorum intrãti postes iã pãditur acri
I mpio carcer: perge ac primordia tãta
A ccumula paribus factis mihi fama sub umbris
T e feret oppressum capuæ cecidisse ruinis
N ec plura effari cõcessum: obnubitur atra
V este caput: trahiturque ferox ãte ora suorũ
E xin uictor ouãs sedato pectore tãdem
S pectãdis: urbis tectis: tẽplisque serenos
L ætus circumfert oculos et singula discit
Q ui muris sator: et pubes sit quanta sub armis
Q uotque auri bello pateant argentique talẽta
N ũc qualis frenata acies nũc deinde pedestris
C opia quãta uiris monstrant capitolia celsa
S tellatesque docẽt campos: cererẽque benignã
I amque diẽ ad metas defessis phœbus olympo
I mpellebat æqs: fuscabat et hesperus umbra
P aulatim ĩfusa properãtem ad litora currũ
I nstituunt de more æpulas festãque per urbẽ
R egifice extructis celebrant cõuiuia mẽsis.
I pse deũ cultu et sacro dignatus honore
R æcipuis multoque procul splendentibus ostro

UVA. BHSC. IyR_094

Toris:lectis discubitoriis. Sublime:in sublimi loco sic æneas accipitur a didone iō Vir. ait. Inde toro pr̄ æneas sic orsus ab alto. Adolere: īcendere adolere inquit Nonius proprie est uerbū sacra reddentium qd̄ significat uotis.uel supplicationibus numen auctius facere. Papinius in thebaide describens conuiuium adrasti sic canit. Canis ēt num altaribus ignes sopitū cinerem & tepidi libamīa sacri seruabant adolere focos:epulasque recētes instaurare iubet. Pœnus:inqt sceuola ē quicqd recondi tur ad annuum usum:& dicūtur penora eo q̄ nō in promptu sint:sed ītus & penitus habeant penus apud antiquos autore gellio uariis generibus dictum:& uarie declinatū est. nā & hoc penus & hæc penus:& huius peni & peniris:& penitiris:& penoris ueteres dictitarunt. Aspera pōdera:uasa argētea:& aurea cælata. Antiqtus.i.uasa archetipa. Stupet:admirat̄ ppter dissuetudinē. Opimæ: luxuriosæ & magnifico apparatu structæ. Aurit: accipit uidet luxū cāpanū. Ipse:ānibal. Dānat: accusat cū fuisset in uictu ad eā diē parcissimus. Faciles:quæ faciles eē debent ex r̄bus nō cōparatis ad luxū. pabile.n. est & facile qd̄ natura desyderat. Tāto agmine: tāto luxu & apparatu cū seruorū strepitu epicurus dicebat naturales diuitias faciles eē atque parabiles:q̄ paruo esset natura contenta. Laxarunt:exhylararunt seueram & uoluptatibus prius rebellē annibalis mentē horatius ait ī sermonibus explicuit uino contractæ seria frontis. Personat euboica: hoc fingit ad imitationē Virgilii & ex ueteri instituto quoniā tūc poetæ canebant in cō uiuiis laudes heroū. Cymes.i.cumarū dicit̄.n.cyme cymes & cume cumar̄ oppidū cāpaniæ pr̄ia theutrantis. Testudine:cythara. Euboica:cumea.nam ex chalcide oppido euboiæ uenerunt q̄ in italia cumas cōdiderunt. Vnde Vir. ait chalcidicaque leuis tandē superastitit.

Iāque iouē:theutras uult ostendere capyn capuæ cōditorē habuisse originem a ioue. Athlas.vii.filias habuit quæ ī cælo plyades dicunt̄.harū electra ex ioue genuit iasiū & dardanum. Iasius celebs māsit dardanus duxit chrysen pallātis filiā Vnde nati ideus & dymas: q̄ regnauerunt ī arcardia. Dardanus nauigauit in asiā & ibi posuit sedē. Ideus cū ꝓpte copiar̄ sedit in mōtibus q̄ ab eo idei dicūtur cybeli extructo templo initiādi modum instituit: & orgia Dardanus accepto agro a teucro rege loci teucriam urbem sui nominis cōdidit phanodemus ait ex attica profectum dardanum qui mortua chryse duxit batheam filiam teucri: ex qua genuit erictonium qui fuit fortunatissimus ex erictonio & callirroe filia scamandri natus est tros. ex troe & callanide heumedis filia assaracus: ex quo & clitodore Laomedontis filia natus est capys: cuius & nymphæ naidis āchises filius fuit anchise ac ueneris æneas. Furta:cōcubitus. Athlantidos: filiæ athlantis. Oui.in fastis. Dardanon electra quis nescit athlantide natum. Scilicet electram concubuisse ioui. Magna stirpe:diuina a ioue. Ilus:filius assaraci condidit ilium. Muris:capuæ. Honori nominis: ad honorem capys conditoris. Augusto: sacrificio. Carchesia:pocula. Libat: sacrificat. Irrorat mensis:sacrificat super mensas. de hoc ritu dictum est supra. Ardescit:calet uino hausto post libationem in honorem capys. Interea tyrio:dum annibal epulis operam daret perolla fīlius eū confodere destinauit:sed pr̄ non pmisit lege patris & filii uerba apud Liuiū. Iuuenis:perolla.

Accipitur sublime toris:non una ministri
Turba gregis:posuisse dapes his addita cura
His adolere focos:his ordine pocula ferre
Nec non et certis struitur penus:aspera mensa
Pondera celati fulgent antiquitus auri
Ripiunt flammæ noctem strepituque mouentum
Murmurat alta domus:stupet inconsuetus opimæ
Sidonius mensæ miles:faciemque superbi
Ignotam luxus oculis mirantibus haurit
Cestitur ipse silens:et tantos damnat honores
Ipse epulis facilesque coli tanto agmine mensas
Donec pulsa fames:et bacchi munera duram
Laxarunt mentem:cum fronti reddita demum
Lætitia:et positæ grauiores pectore curæ
Personat euboica teuthras testudine cymes
Incola:et obtusas immiti murmure sæuæ
Inter bella tubæ permulcet cantibus aures.
Iamque iouem et lætos per furta canebat amores
Electræque toros athlantidos:unde creatus
Troles digna deū tum dardanus:isque tonanti
Vt det erictonium magna de stirpe nepotem
Hinc tros:hinc ilus generis tunc ordine longo
Assaracus:nulloque minor fama ue manu ue
Tū capys ut primus dederit sua noia muris
Concelebrāt plausu pariter sidonia pubes
Campanæque manus ante oēs ductor honori
Nominis augusto libat carchesia ritu
Cætera quē sequitur bacchique ex more liquorē
Irrorat mensis turba ardescitque lyeo
Interea tyrio resoluta in gaudia cetu
Conuerso neque enim iuuenis non digne sileri

UVA. BHSC. IyR_094

Vna mens:unus inquit Liuius nec dominorum inuitatione:nec ipsius interdū Annibalis perolla uinci potuit. Venenis:uino qđ appellat uenenum.Plinius ait li.xiiii.Androcides sapientia clarus ad alexandrū magnū scripsit intemperantiam eius cohibens uinū poturus. Rex memento te bibere sanguinē terræ sicuti uenenū ē hoi cicuta ita & uinum.

Necis sidoniæ:mortis ānibalis sidonii.

Sacra libido:laudabilis uolūtas perolæ. Patrias artes: quoniā pacuuius siue pactulus suaserat defectōnē ad pœnos.

Pone:post patrē inquit Liuius ex cōuiuio egressū sequutus filius ubi i secretū hortus erat.consilium inquit perolla affero pater: quo non ueniam solū peccati impetraturi:a romanis sed in multo maiore honore & gratia simus campani quā fuimus unquam. A tergo:in posticis edium. Meæ menti:sine me perficere id quod meditor. Erit maior:quoniam supabo annibalem. Persiquid sup est uitæ:uerba pacuuii ad filium : apud Liuium ait,per ego te fili quæcūque iura liberos parētibus iungūt precor quæsoque ne ante oculos patris facere & pati omnia infanda uelis. Potiorem:cariorem. Viso ense: tuo scilicet inquit Pacuuius. Fallit te mēsas;cōfutatio ē.

T ranſmittam tria cepta libens:famāque negabo
Q uamq̄ imperfectis magnæ tamē indolis auſis.
M ens una inuiolata mero nulliſque uenenis
P otando exarmata decus pugnæque neciſque
S idoniæ tacito uoluebat pectore molem
Q uoque eſſet miranda magis tum ſacra libido
P actulo genitus patrias damnauerat artes
I suariis oneratum epulis:atque atria tardo
L inquentem greſſu comitatus pone parentem
P oſtq̄ poſſe datū meditata aperire nouoſque
P andere conatus:et liber parte relicta
T ectorum a tergo patuit locus accipe digna
E t capua:et nobis inquit conſulta togaque
A rmatum amota nudat latus:hoc ego bellum
C onficere enſe paro:atque auulſum ferre tonanti
R ectoris libyci uictor caput.hic erit ille
C ui polluta dolis iam fœdera ſanciet enſis
S i perferre nequit ſpectacula tanta ſenectus
E t tremit inceptis laſſo maioribus æuo
E t tu ſecuris concede penatibus:et me
L inque meæ menti:ſummum tu credis et æquas
A nnibalem ſuperis:o quantum nomine maior
I am peno tibi natus erit:uibrabat ab ore
I gnis atrox:animuſque uiri iam bella gerebat
C um ſenior tauri pondus conaminis egra
I amdudum uix aure ferens tremebundus ibidem
S ternitur: et pedibus crebro pauida oſcula figēs
P erſiquid ſupereſt uitæ:per iura parentis
P erque tuā noſtra potiorem nate ſalutem
A bſiſte inceptis oro:ne ſanguine cernam
P olluta hoſpicia:ac tabo repleta cruento
P ocula:et euerſas pugnæ certamine menſas.
T u ne illum quem non acies:nec mœnia et urbes
F erre ualent:cum frons propior: lumēque coruſco
I gne micat:tu ne illa uiri quæ uertice fundit
F ulmina pertuleris:ſi uiſo intorſerit enſe
D irā qua uertit per campos agmina uocē
F allit te mēſas iter quod credis inermē
T ot bellis quæſita uiro:tot cædibus armat
M aieſtas æterna ducē:ſi admoueris ora
C ānas et trebiam āte oculos traſimenaque buſta
E t pauli ſtare ingētem miraberis umbram
Q uid tāto in caſu comitum iuxtaque iacentum

UVA. BHSC. IyR_094

Torpebunt dextræ:parce orō:et deſine uelle
Cui nequeas uictor ſupereſſe:an triſtia uincla
Et decius non erudiunt componere mentem
Talia commemorans famæ maioris amore
Lagrātem ut uidit iunenem:ſurdumque timori
Nil ultra poſco:refer in conuiuia greſſum
Pproperemus ait:nō iam tibi pectora pubis
Idoniæ fodienda manu tutantia regem:
Oc iugulo dextram explora:nāque hoc tibi ferrū
Si penum inuaſiſſe paras:peruiſcera ferrum
Oſtra eſt ducendum tardam ne ſperne ſenectam
Pponam mēbra atque enſem extorquere negatū
Morte mea eripiam lachrymæ tūc ore profuſæ
Et magna ſuperum cura ſeruatus in arma
Scipiade penus:nec tantum fata dederunt
Externa peragi dextra pulcherrimus iræ
Et dignus fieri compos memorabilis auſi.
Miſit quantam poſito conamine laudem
Ui tantum eſt uoluiſſe decus:tum reddere ſeſe
Eſtinant epulis:et triſtia fronte ſerenant.
Donec læta uirum ſoluit conuiuia ſomnus.
Poſtera lux phætontis equos proferre parabat
Iam rapidos:omni curru ſplendente ſub undis
Et iuuenis magno generatus amilcare duras
Iamdudum exercet curas:carthaginis arces
Ire ferox mago:et patribus portare iubetur
Untia facta ducis:præda et captiua leguntur
Corpora:direptæque uiris ſub marte cruento
Exuuiæ fauſti ſuperis libamina belli.
Altera curarum libycis dimittitur oris
Deu decius:reduci lentas ſeruatus ad iras
Ni pene iuuenem indigne miſeratus ab alto
Iuppiter antiquam batti uertiſſet ad urbem
Hic pellea uirum ptolemei ſceptra uehentū
Ripuere minis:reſolutaque uincula collo
Atque eadē uitæ cuſtos:mox deinde quieto
Accepit tellus oſſa inuiolata ſepulchro
Nec uenerē interea fugit exoptabile tēpus
Pœnorū mentes:cæco per læta premendi
Exitio:et luxu corda importuna domandi.
Spargere tela manu paſſim fallentia natis
Imperat:et tacitas in pectora mittere flammas
Dum pueris dulce arridens:eat improba iuno

Supereſſe:ſuperuiuere ēt ſi annibalē uiceris:quoniā illius comites te cōficiēt apd̄ Liuiū aīt unus aggreſſurus es annibalē:qd illa turba tot libertorū ſeruorū que.qd ī unū intenti oīum oculi: quid tot dextræ torpeſcent: uultū ipſius āni balis quē armati exercitus tremunt quē horret populus ro.tu ſuſtinebis?tali auxilia deſunt. Scipiade:Scipioni qui de annibale triūphauit. Externa dextra: cāpana.fata nolueſt ānibalē cadere manu externa. Serenāt frōte.i.celēt triſtitiam:& dolorē ſimulata lætitia. Et iuuenis mago: dū hæc ī italia agerentur mago ad carthaginem miſſus eſt nuntius uictoriæ:cū anulis qui dimidium ſup tres modios īpleuerūt. Exuuiæ: anuli & cætera ſpolia. Libamina ſuperis: pro his inqt Liuius tot tantiſque uictoriis rex̄ ſacrum diis immortalibus agi haberiq̄ mandauit. Libycis oris:nā extemplo īpoſitus fuit in nauem & carthaginem deſtinatus:nauim cyrenas impulit tempeſtas quæ tum inditione regum ægyptiorum erat.ubi cū decius ad ſtatuam ptolemei cōfugiſſet deportatus a cuſtodibus ad ptolemeū cum eum docuiſſet contra ius fœderis uinctum ſe ab ānibale eſſe uinculis liberarur:& ibi remanſit cū redire poſſet pmittēte ptolemeo uindice ſuæ libertatis. Reduci: reuerſo annibali in patriam. Lentas iras:ut eū puniret cū maxima uoluptate aī. ſupra dixīt lentæ mādauerat iræ. Vrbē batti:cyrenas de qbus dictū eſt. Pellea ſceptra:ptolemeus rex ægypti & alexādriæ denominatæ ab alexandro pelleo.i.macedone: pella.n.fuit urbs macedoniæ. unde alexandex pelleus.Iuuenalis unus pelleo iuueni non ſufficit orbis. Minis uehentū:eorum qui decium uehebant nauī carthaginē. Nec uenerem īterea: imitatio eſt uirgilii apud quē Venus cupidīs opa didonē amoris ſagitta cōſauciauit:nunc mentes pœnorū emollīr parat. Exitio;amore. Importuna:rigida bellicoſa. Natis;cupidinibus. Flāmas: occultū amorem.Vir.occultum īſpires ignem fallaxque ueneno. Eat improba iuno: uerba ueneris ad filios in contemptum iunonis:quæ nō poterat cladibus romanorum ſaciari.

UVA. BHSC. IyR_094

Acta:elata rebus illi ad uoluptatē fluē
tibus. Profliganda:debellanda q̄ non
potuit ſternere romanus enſis. Gradi
uus:qui pugnauit ad cānas ꝓ romanis.

Amomo:unguento aduecto ex ſyria:
Amomū eſt frutex naſciē in ſyria. & ar-
menia odorē hēt optimum ſomnoſque
ſuauificat. Madenti:ebrio. Numine:
amore. Liquefacta:quadā ſuauitate cā
tata. Pieria:phoebea. Lymphæ:aquæ
igni calefactæ. Miſeris bonis: uolupta
tibus:quæ hoīes faciunt miſeros. Liuius
ait itaque quos nulla mali uicerat uis p-
dideī nimia bona:ac uoluptates īmodi
cæ & eo īpenſius quo auidius ex inſolen
tia in eas ſe immerſerat. Somnus. n. & ui
nū & epulæ;& ſcorta & balnea & ocium
cōſuetudine indies ita eneruauit corpo
ra aīoſque ut magis deīde uictoriæ eos
q̄ præſētes tutarēt uires. Patrias artes:
duros ritus belladi. Sagitta:cupidinea
inficiente mentē ipſius ānibalis. Secū
dæ:ꝓſperæ. Quaſſant tr cōcutiunt emol
liunt. Merſæ: demerſæ ī libidinē & ad
debant cāpani ludos ſcenicos ad maiorē
oblectationē. Vt ſtrepit aſſidue: luxā
luſuſque cāpanorum cōparat luxui quo
diſſluebāt ægyptii ad canopū: canopus
autoī Stra. c. &. xx. ſtad. diſtat ab Alexā
dria pedeſtri itinere euntibus dicta a ca
nobo rectore claſſis menelai iō ait cano
po amycleo. ī. lacedæmoniæ quoniā me
nelaus fgnauit apud lacedæmonios ubi
ſunt amyclæ. Menelaus ī ægyptum naui
gauit poſt euerſū illiū ad proteum ut ca
nit homerus ī odyſſea canobꝰ illic mor
tuus eſt &. b. mutaf. in. p. & dicitur cano
pus. in ea eſt ſerapidis tēplū inq̄t Strabo
cultu ac religione excellēs: ſed ante oīa
ingens eſt eorū turba qui ad ſolemnia ꝓ
foſſam paſſim ab alexandria deſcēdūt.
nam interdiu noctuque plena eſt uiro
rum ac mulierum impudenter canenti
um & ſaltantium cum omni diſſolutio
ne & his præterea qui diuerſoria habēt
foſſæ impoſita ad huiuſmodi relaxatio
nem ac celebritatē idonea. Vt ſtrepit:
ſaltatiōibus uacat. Memphis nilotica:
ægyptia. Memphis erat regia regū ægy
ptiorum: q̄ ꝓ ægyptiis ponit. Ad phry
giam loton: ad tibiam quam īuenit mar
ſias ī phrygia apd̄ celenas: & tibia optīa
eſt ex loto arbore ſupradixit de marſia
mygdoniā phœbi ſupatus pectīe loton.

Et nos nec mirum quid enim ſumus acta ſecundis
Deſpiciat ualet illa manu: ualet illa lacertis
Paruula nos arcu puerili ſpicula ſenſim
Fundimus: et nullus noſtro de uulnere ſanguis
Verum agite o mea turba precor: nunc tēpus adeſte
Et tyriam pubem: tacitis exurite telis
Amplexu: multoque mero: ſomnoque uirorum
Profliganda acies: quam non perfregerit enſis:
Non ignes: non immiſſis gradiuus habenis:
Combibat illapſos ductor per uiſcera luxus
Nec pudeat picto fultum iacuiſſe cubili
Nec crinem aſſyrio perfundere pugnet amomo.
Ille ſub hyberno ſomnos educere telo
Iactator tectis malit conſumere noctes
Ac ponat ritus ueſcendi: ſæpe citato
Dum reſidet ſub caſſide equo diſcatque lyeo
In bellem donare diem: tum deinde madenti
Poſt epulas ſit grata chelys ſegniſque ſopores
Aut noſtro uigiles ducat ſub numine noctes.
Hæc poſtq̄ uenus: applaudit laſciuus: et alto
Mittit ſe cælo niueis exercitus alis:
Sentit flammiferas pubes mauruſia pennas
Et pariter fuſis tepuerunt pectora telis:
Bacchi dona uolunt: epulaſque et carmina rurſus
Pieria liquefacta lyra non acer aperto
Deſudat campo ſonipes: non ulla per auras
Lancea nudatos exercet torta lacertos.
Mollite flammis lymphæ languentia ſomno
Membra fouēt: miſeriſque bonis pit horrida uirtus.
Ipſe etiam afflatus fallente cupidine ductor
Inſtaurat menſas dapibus: repetitque uolentum
Oſpicia: et patrias paulatim decolor artes
Exuit: occulta mentem uitiāte ſagitta
Altera iā patria: atque æquo ſub honore uocatur
Altera carthago capua: intactumque ſecundæ
Fortunæ ingeniū uitia adlatrantia quaſſant
Nec luxus ullus merſæque libidine uitæ
Campanis modus: accumulant uariaſque per artes
Scenarum certant epulas diſtinguere ludo.
Vt ſtrepit aſſidue phrygiam ad nilotica lonton
Memphis amycleo paſſim laſciua canopo
Imprimis dulcem peno letante per auras
Nunc uoce infundit teuthras: nunc pectine cantum

UVA. BHSC. IyR_094

Superbas:claras & inclytas. Aoniæ teſtudinis:lyræ amphionis thebani dẽ quo horatius in arte poetica. Dictus & amphion thebanæ cõditor urbis. Saxa mouere ſono teſtudinis:& prece blanda ducer̃ quo uellet. Orſus:incipiens inde exordia. Mouit linguã.i.cœpit canere ad ſonum tibiæ ut ſonus cõueniret cum uoce. Olores cygnos:qui in morte dicuntur caner̃ amene. Martialis cantator cygnus funeris ipſe ſui & Oui.in heroidibus. Sic ubi fata uocant udis abiectus in herbis. Ad uada meandri cõcinit albus olor. Carpſit:delegit ad oblectationẽ audientium. Moliſſima:aptiſſima. Argolicis:græcis: argolicos ponit pro thebanis. Ducere:ad extruendos muros thebanos Papinius. In thebaide penituſque ſequar quo carie muris iuſſerit Anphion tyrios accedere montes. Chelis:lyra. Vallauit:muniuit muris:& circũdedit. Cãtatas:cantu ædificatas. Altera turbatũ:nũc de lyra Arionis methymnei. Ariõ citharedus optimus ex methynna urbe leſbi pitia ſuæ artis & gra periãdro corithio gratus fuit. poſtea in ſicilia italiaque diuitiis cõparatis ad pr̃iam ppe rans cũ nautæ q eũ uehebant ut diuitiis potirent̃ pdere uellent lyra canens delphinũ exciuit cuius dorſo exceptus ad tenarũ laconiæ promontoriũ delatus ẽ. & corinthũ conceſſit. Vbi oĩa recupauit nautis ſupplicio affectis. Pectine:plectro quo fides tãgunt̃. Moderata:quæ mitigauit uitulos marios. In oĩ forma:quoniã pteus ut dictũ eſt uertebat ſe in uarias formas. Portauit:effecit ut portaret̃ a delphino. Martialis. Sic methimneo gauiſus ariõe delphin. Nã quæ peliaca:nunc de lyra chironis cẽtauri. chiron fuit filius ſaturni ex phylira. unde phyllirides cognominat̃. Magiſter fuit achillis. & lyra eũ canere docuit laudes heroũ: Iuuenalis cui nõ elicer̃t riſum citharedi cauda mri apd̃ Valeriũ Flaccũ peleus nauigaturus cum argonautis ſic chironem alloquitur. Sub te puerilia tela magiſtro. Venator ferat:& nr̃am feſtinat ad haſtam. chiron non modo centauros ſed omnis homines ſuæ ætatis bonitate ac iuſtitia ſupauit. Peliaca rupe:in pelio mõte. Cẽtauro:chironi. Fide:corda. Triſtis auerni: iferorum.i. compeſcebat mitigabatque ſuauitate cantus mare ac inferos. Náque chaos:canebat chiron principia rerũ de quibus tractat naturalis philoſophus:ſed omiſſis pluriũ philoſophantium opinionibus de principiis rerum uariis:atque diuerſis eas opiniones in mediũ adducam quæ ad præſentem interpretationẽ ſpectant:& faciunt. Ariſtotelis opinio de principiis rer̃ hæc fuit. ad quã quæque opinio relata uera eſſe aliq̃ ex pte comprobatur quattuor principia rerum poſuit. Materiam ut ſubiectum ad omnem mutationem ſuſcipiendam formam:quæ ex ipſa emergit effectricem cauſam. Vnde eſt principium motus productionis:& generationis:finem ob quem natura agit:ſiue ille ſit forma:ſiue quod a tota re compoſita fieri emergereque per formam uidetur. omitto priuationem:quam ipſe cum materia connexam generationis nec omnium principium eſſe dixit. Plato philoſophiæ princeps & ſi in nõ nullis locis eadem principia poſuit quæ poſt eum. Ariſtoteles:& inſuper inſtrumentalem cauſam atque exemplarem. nonnũquam tamẽ paruum & magnum atque unum dicit principia rerum eſſe. per magnum & paruum materiam. p unã formam intelligebat. in quibus maxime ſequutus eſt pythagoreos aſſerentes indualitatis. uniuſque ratione principia rerum conſiſtere:quor̃ rationem dualitatis inq̃ atque unius ad ideas formaſque rerũ ipſe accommodauit:& quæ conditiones materiæ tribuendæ ſunt. eadem paruo magnoque tribui poſſunt. quod ſi materia omnium rerum formas ſuſcipere poteſt & nunc parua: nunc magna eſſe uidet̃. & definitæ quantitatis per indefinitam ſuam molem ſuſceptrix eſt. cõſtat per magnum atque paruũ accommodatiſſime materiei naturam Platoneminnuiſſe. Heſiodus uero ante ariſtotelem poetice loquens cum tranſlationibus inquam quas poetæ ſibi profeſſione ſua non iniuria uendicant. principium rerum chaos eſſe dixit:quo materia indicatur. chaos enim a capacitate capiendoque deſcendit. quod officium materiæ uidetur eſſe. Materia enim prima nihil eſt rerum ſed omnes res ſuſcipere atque capere poteſt. ad quam omnes hæ conditiones accommodãtur quas ſyllius ad ipſũ chaos aſſignat. chaos ut ait. Sex. Pompeius appellat heſiodus confuſam quandam ab initio Vnitatem hiantem. patẽtemque in profundum unde nos hiare dicimus:& ianus detracta. h. nominatur eo q̃ fuerit primus omnium cui primo ſupplicabant uelut parenti:& aquo rerum omnium factum putabant initium.

I ſque ubi mirantem reſonantia pollice fila
D uctorem uidit libyæ:cancre inde ſuperbas
A oniæ laudes ſenſim teſtudinis orſus
C oncordem citharæ mouit per carmina linguam
V incere linquentes uitam quæ poſſit olores
A tque hæc ex multis carpſit molliſſima menſæ
A rgolicis quondam populis mirabile dictu
E xaudita chelys:lapidem teſtudine fœlix
D ucere:et in muros poſuiſſe uolantia ſaxa
H æc ãmphonio uallauit pectine thebas
A c ſilice aggeribus per ſe ſcandente uocatis
I uſſit in immenſum cantatas ſurgere turres
A ltera turbatum plectro moderata profundum
E t tenuit phocas:et in omni prothea forma
T raxit:et æquoreo portauit ariona dorſo.
N amque peliaca frenabat rupe canendo
H eroum mentes:et magni pectora achillis
C entauro dilecta chelys cõpeſceret iras
P ercuſſa fide uel pelagi uel triſtis auerni.
N amque chaos cæcam quõdam ſine ſydere molem

UVA. BHSC. IyR_094

Vnde ait apud Oui.li.i.faſtorum me chaos antiq nam ſum res priſca uocabant. Cæcã molẽ:obſcurã quandã congerie rez & globũ. Sine ſydere:ſine lumĩe. Mundũ ſine luce:qm̃ tenebræ erant ubique. Diſcuſſit:diuiſit. Deus:& ſic cõcordat cum libris moſaicis & intelligit mentẽ diuinam effectricem cãm. Anaximander putauit unũ eſſe principium ex quo omnia orirentur ſequeſtratione. Anaxagoras clazomenius poſuit principium congeriem rei in qua ſunt infinitæ partes. & oĩa permixta atque indiſcreta. Empedocles agrigẽtinus poſuit globum unum in quo eẽnt.iiii.elemẽta.Ignis: aer: aqua:terra: ex quo globo omnia orirentur. Inconge rie illa dicebat Anaxagoras eſſe res ſimi liũ partium ex quibus orirentur res diſ ſimiles & dicebat hoc fieri ſemp. & qd̃ libet eſſe in quolibet & oĩa eſſe in oĩbus ſed uideri talia quia ĩ uno plura inſint a qbus denominatur. ut caro:quia ibi ẽ plurimũ carnis:& ſic de ſingulis & ex ſe queſtratione dicebat oĩa oriri. & poſuit mentem quæ intelligeret omnia cõfuſa & ſegregaret p ſuam operationem & intellectionẽ & dicebat aliquando mentẽ cepiſſe ſequeſtraſ. Empedocles dicebat ñ ĩcepiſſe cõcordiã atque diſcordiã: ſed fuiſſe ſemp ut nũc fit cõcordia nũc diſcordia. Naturales philoſophi ante Platonem partim unũ partim plura principia rez eſſe ponẽtes: ut aerem aut aquã: aut ignem aut unum quid inter ipſa:& preter hæc aut q̃ttuor elementa uel congerie rerũ aut ĩfinita corpuſcula p hæc materiale principiũ omnes ĩnuebãt hãc eandem rationẽ ſnĩamque de prĩcipiis ꝓductionis creationiſque rerũ noſtra relligio fideſque clariſſima ſanctiſſima que amplectitur deum: nãque uniuerſa & materiam ipſam ex nihilo ꝓduxiſſe atque ob finem aliquẽ creaſſe tenet. Nã deus glorioſus oĩa creauit oĩbus locum præſcripſit. globum terræ ĩ medio uniuerſi librauit ſupra hanc aquam & aerẽ & ignem ſuper aerẽ collocauit. oĩaque hæc cæli nobiliſſimo corpore cõplexus eſt in quo ſolem lunam: ſtellas poſuit: animalia in terris uolucres. & reptilia produxit. piſces ĩ aquis. demum formauit hominem cuius poteſtati omnia ſubiecit: hæc quæ dixi libri geneſeos uere copioſeque explicant. Stagna profunda: maria. congregationes quippe aquarum maria appellauit. Ligaſſet:quodam libramento in medium uniuerſi collocaſſet. Globum:ipſam terram globoſam. Media compage:media mundi machina. Caſta ſæcula:auream ætatem quæ fuit ſub Saturno:quo tempore pudicitia in terris degebat: luue. credo pudicitiam Saturno rege moratam ĩ terris uiſãque diu. Sed quos pulſabat:nũc de lyra orphei loq̃. qui fuit thray filius eagri & calliopes muſæ. hic doctrina & ſuauitate cantus cæteris uiris memoriæ illius antecelluit: citharã ab Apolline accepit ad ſimilitudinẽ teſtudinis factã a mercurio cuius dulcedĩe nõ ſolũ hoĩes uez & ſyluas. lapides alliciebat. Mortua eurydice uxore ad ĩferos deſcẽdit q̃ recupatã itez amiſit. Ad ſtrymona rhypheũ. i. threiciũ. Strymon ẽ fluuius thraciæ q̃ a macedonia diuidit. labiť ex rheno mõte. rhyphei ſť mõtes ſcythiæ cõtermini thraciæ. Manibus: diis ĩferis & ũbris. Emerito: qd̃ meruit cælũ. Sororũ: muſarum. Aones fuerũt antiq hĩtatores boetiæ ubi ẽ helicon muſis ſacer unde aonides muſæ. Vltĩa thracie. i. illi q hĩtãt ĩ ultĩa ora thraciæ. In etra nõ mota: ĩ aere qeto ſed etra ꝓprie ẽ ſplẽdor aeris ut dixi. Captiua: capta & illecta ſuauitate cãtus. Quĩ ẽt pagaſea ratis: argonauis. pheræ inq Stra. ẽporiũ hẽnt pagaſas quo ex loco pelias iaſonẽ & nauẽ argo foras emiſit orpheus cãtu & pulſu lyræ magna ex pte leuauit argonautaz laborẽ & cũ difficile eẽt uiribꝫ hoĩum thraĩ nauĩ ipe cãtu traxit quo modulãte ſyluæ mõtes ac flumĩa ſequebãť. Val. Fla. ait. Nõ clamor anhelis nauticus. aut blãdus teſtudĩe ãfuit orphe. Pallida regna: ĩferos. Vates: orpheus. Getici: threicii. Siſyphi ſaxũ: ſiſyphus eoli filius iſthmũ latrocinĩis ĩfeſtãs a theſeo ĩterfectus ẽ & hac pena urgeť apd̃ ĩferos ut ſaxũ ĩgẽs ad mõtis cacumẽ erigat qd̃ ſtatĩ ad ĩma ꝺuoluiť. Oui. aut petis aut urges rditusz ſiſyphe ſaxũ Lucre. ait ſub pſõa ſiſyphi ãbitioſos ĩtelligi. O dire econũ manus: deſtatur Theutras cicones mulieres quæ orpheum deſcripſerunt cicones: ſunt in thracia mulieres poſt amiſſam euridicẽ ſpreuit orpheus & illud genus nefãdiſſimæ libidinis apud thraces excogitauit. Vnde Ouidius. Ille etiam thracum populis fuit autor amorem In teneros

N on ſurgente die:ac mundum ſine luce canebat
T um deus ut liquidi diſcuſſit ſtagna profundi
T elluriſ que globum media compage ligaſſet:
V t celſum ſuperis habitare dediſſet olympum:
C aſtaque ſaturni monſtrabat ſæcula patris.
S ed quos pulſabat clypeum ad ſtrimona nerui
A uditus ſuperis:auditus manibus orpheus
E merito fulgent clara inter ſidera plectro.
H unc etiam mater tota comitante ſororum
A onidum turba:mater mirata canentem
N on illo pangea iuga:aut mauortius hæmus
N on illo modulante ſonos ſtetit ultima thrace
C um ſyluis uenere feræ:cum montibus amnes.
I mmemor et dulcis nidi:poſitoque uolatu
N on mota uolucris captiua pependit in ethra.
Q uin etiam pagaſea ratis cum cerula nondum
C ognita terrigenis:pontoque intrare negaret
A d puppim ſacræ citharа eliciente carinæ
A ꝺductum cantu uenit mare pallida regna
Ƃ iſtonius uates flammiſque acheronta ſonantẽ
P lacauit plectro et fixit reuolubile ſaxum.
O dire ciconum matres:genticique furores

UVA. BHSC. IyR_094

Et damnata deis rhodope tulit ora reuulſa
In pōtum ripis utrinque ſequentibus hebrus.
Tum quoque cum rapidi caput a ceruice reciſum
Portarent fluctus: ſubito emicuere per undas.
Ad murmur cetæ toto exultantia ponto.
Sic tum pierius bellis durata uirorum
Rectora caſtalio frangebat carmine teutras.
Interea placida attulerant iam flamina terris.
Magonem libycis lauro redimita ſubibat
Optatos puppis pontus pelagoque micabant
Captiua arma procul celſa fulgentia prora.
At patulo ſurgens iamdudum: et æquore late
Nauticus implebat reſonantia littora clamor.
Et ſimul adductis percuſſa ad pectora tonſis
Centeno fractus ſpumabat uerbere pontus.
Nec lentum in medios rapienda ad gaudia uulgus
Procurrit fluctus: elataque turba fauore
Certatim ingenti celebrant noua gaudia plauſu.
Acquatur rector diuis. illum undique matres
Illum turba minor. moniti gaudere nepotes:
Et ſenior manus: et iuxta: populuſque: patreſque
Mactatis ſuperum dignantur honore iuuencis.
Sic patriam mago: et portas ingreſſus ouantes
Paternæ laudis fama. ruit inde ſenatus.
Et multo patrum ſtipatur curia cetu.
Tum diuos ueneratus auum de more uetuſto
Martem ait egregium: et fractas quis itala tellus
Nitebatur opes: pars ipſe haud parua laborum
Nuncio pugnatum ſuperis in uota ſecundis.
Eſt locus cœtoli ſignat: quem gloria regis.
Poſſeſus quondam priſca inter ſæcula dauno:
Humentis rapido circundat gurgite campos
Aufidus: et ſtagnis intercipit arua refuſis
Mox fluctus ferit adriacos: magnoque fragore
Cedentem impellit retrorſum in æquora pontum.
Hic uarro: et magnum latia inter nomina paulus.
Nomen quis rerum ducibus permiſſa poteſtas:
Dix dum depulſa nigræ caligine noctis
Inuadunt campum: et late fulgentibus armis
Accendunt ultro lucem ſurgentis eoi.
Nos contra. nā germanū furor acer agebat
Optatæ pugnæ caſtris cita ſigna mouemus.

tranſferre mares: citraque iuuentam.
Aetatis breue uer: & primos carpere flores. Vnde mulieres furore accenſæ inter orgia bacchi ab ipſo orpheo inſtituta laceraruntː & caput in hebrum deiecerūt. Damnata: propter mortem Orphei. Sequentibus: referēntibus uocem ipſius Orphei: Virgilius: Eurydicen toto referebant flumine ripæ. Pierius: muſicus & pieridum ſacra colens. Caſtalio: phœbeo. Frangebat: mollia reddebat. Lauro: quæ eſt ſignum uictoriæ. Tonſis: remis. exprimit morem remigantium. Verbere: percuſſione remorum. Dignatur: dignum iudicat Annibalē ſacrificio. Martem ait egregium: oratio magonis in ſenatu punico cum ſenatus Magoni datus eſſet res geſtas ī italia a fratre exponit ſæpenumero acie conflixiſſe occidiſſe ſupra ducenta milia: ſupra quingenta milia cœpiſſe. Secūdis: proſperis & fauentibus ad uotum.. Eſt locus: deſcribit locum ī quo fuit pugna cānēſis. Oetoli regis: Diomedis. Dauno: qregnauit in apulia. & eius filiā diomedes duxit uxorē. Intercipit: occupat reſtagnās p agros cū augetur pluuiis. Ferit: percutit: quoniam in mare adriacum emittit. Surgentis eoi: auroræ. Accendunt: ſplendore ſcilicet armorū. Acer: uehemēs.

UVA. BHSC. IyR_094

Mugit: expulſu ungularũ.& clamori
bus pugnãtium: ululatuque cadentiũ.
& ſonitu armorũ cœlũ uidebatur mu-
gire. Abſcondit fluuiũ: quoniam auſi
dus repletus fuit cadaueribus. Dege-
ner:ignauus & uilis. Egates:calamita-
tem acceptam a patribus noſtris ad ega
tes i primo bello punico. Fœdera ſer-
uilia:quibus erant aſtricti tãq; ſerui de
his fœderibus dictũ eſt. Dexter propi
tius & fauens. Teſtes hi ſtragis:ad fidẽ
inquit Liui. Tam lætarũ rerũ effundi
iuſſit in ueſtibulo curiæ anulos aureos:
quoꝝ tantus fuit aceruus ut metiẽtibus
uiſum fuerit dimidiũ ſuper tris modi
os expleſſe. Trimodia anulorum miſſa
ab Annibale carthaginem ex cannenſi
clade ſcribit Plinius. Superbis:nobili
bus.nam quo maioris cladis indicium
eẽt neminem:niſi ex primoribus equi-
tum id gerere inſigne:ſed hoc non erat
uerũ:quoniã tũc promiſcue geſtabant
romani anulos. Pateãt æraria: dentur
pecuniæ. Dextris:manibus noſtris:ut
pugnãdo meruimus. Belua: Elephas.
qui romanis terrorem incutit. Alimen
ta:commeatus:quorum inopia labora
mus. Quem Annonẽ torquebat creſcẽs
gloria Annibalis. Acerbo:ſtudio:pra
ua uoluntate. Annæ iterum:nam pri
us cenſuerat dandum eſſe Annibalem
romanis ad ſuppliciũ. Vndantia:ple
na. Titulis:uictoriis & laudibus. Tro
pheis:uictoriis. Littora: maris adria
ci infecta ſanguine: quem illic euolue
bat aufidus. Amnes:trebiam ticinum
& aufidũ. Talia ueſani: oratio anno
nis:qua prius Magonem inſaniæ accu
ſat.inde illius dicta refellit: docens ab
utili non eſſe mittẽdum annibali ſup
plemẽtum. Haud tumet ingenio:nõ
ſuperbit Mago: quia habebat ingeniũ
& uirtutes: ſed quoniam hæc maledi
cẽtia illi eſt ingenita. Virus futile: cõ
uicia uana.ex ipſis uerbis inquit iſtoꝝ
corda poſſumus cognoſcere. Qui ne
credas.i.ut ne credas o Mago me muta
tum uanis tuis conuiciis.& rebus:quas
narraſti.dico & contendo nunc:uel ma
xime petendam eſſe pacem a romanis.

Intremuit tellus:et pulſus mũgit olympus.
Hic fluuium:et campos abſcondit cede uirorum
Ductor quo nunquam maiorẽ ad bella tulerunt
Rectorẽ terræ.uidi cum turbine ſæuo
Auſonia:et ſonitu bellantis fuſa per agros
Vniterga daret.uidi cum uarro citato
Auferretur equo proiectis degener armis.
Quin et magnanimũ perfoſſo corpore tælis
Stare ſuper ſocium uidi te paule cadentem.
Egatis ille:et ſeruilia fœdera larga
Vltus cæde dies:non plus optaſſe liberet.
Quantũ conceſſit dexter deus.altera iam lux.
Si redeat:populis certe ſis omnibus una
Tum carthago caput:terraſque colere per oẽs.
Teſtes hi ſtragis:quos ſignum illuſtre ſuperbis
Mos leua geſtaret uiris.tum funditur ante
Ora admirantum præfulgens annulus auro.
Datque fidem uerbis:haud paruo inſignis aceruo:
Hinc iterum repetens.reſtat nunc ſedibus imis
Vertenda:atque æquanda ſolo iam ſubruta roma.
Adnitamur ait.uires refouete tot hauſtas
Caſibus:et pateant non parca æraria dextris:
Quas eminus bellis.defit iam belua triſtis
Auſoniis terror:necnon alimenta fatigant.
Atque ea dum memorat toruo cõuerſus in ora
Hannonis uultu quem gliſcens gloria prauum
Ductoris ſtudio iamdudum agitabat acerbo:
Iãque tibi dextras:inceptaque noſtra probamus.
Iam fas dardanio me non ſeruire colono.
An ne iterũ annibalẽ dedi placet?atra ueneno
Inuidiæ:nigroque undantia pectora felle
Tandẽ tot titulis:totque exornata tropheis
Infelix muta.dextra hæc en dextera quam tu
Aeneadis lacerare dabas:et litora:et amnes
Et ſtagna:et latos impleuit ſanguine campos.
Hæc mago:atque aĩos fauor haud obſcurus hẽbat:
Cui ſimul inuidia:atque ira ſtimulantibus hanno
Talia ueſani iuuenis conuitia miror:
Haud equidẽ tumet ingenio:fraternaque corda
Non tarde agnoſcas:et uirus futile linguæ
Qui ne mutatum uanis abſiſtere credas:
Nunc pacem orandã:nunc improba fœdere rupto

UVA. BHSC. IyR_094

A rma reponenda:et bellum exitiale cauendum
A utor ego:atque adeo uoſmet perpendite quæſo
Q uid ferat.haud aliud nobis cenſere relictum eſt.
T æla uiros:aurum:claſſis:alimenta precatur.
B elligeramque feram.uictus non plura dediſſem.
S anguine dardanio rutulos ſaturauimus agros.
E t iacet in campis latium.deponere curas
T andem ergo bone da uictor:liceatque ſedere.
I n patria liceat non exhaurire rapacis
I mpenſis belli uacuatos ſæpe pœnatis
N unc en nunc inquam falſa ut præſagia noſtra
S int oro:menſque augurio ludatur inani.
H aud procul eſt funeſta dies.atrocia noui
C orda:ac proſpicio natas e cladibus iras.
V os ego uos metuo cannæ ſubmittite ſigna.
A tque adeo temptate agedum:et depoſcite pacẽ.
N on dabitur.parat ille dolor mihi credite maius
E xitium accepto:citiuſque hæc fœdera uictor.
Q uam uictus dabit:atque adeo qui tanta ſuperbo
F acta ſonas ore:et ſpumanti turbine perflas.
I gnorantum aures:dic en germanus in armis.
I lle tuus par gradiuo per ſæcula tellus:
C ui ſimilem nunquam ductorem in bella creauit
M œnia romuleæ:cur nondum uiderit urbis.
S cilicet a gremio maturum rapiamus in hoſtem
N ondum portandis habiles grauioribus armis.
E ratas iuſſu texamus mille carinas.
A tque omnis libyæ quæratur belua terris:
V t longa imperia:atque armatus proroget annos
A nnibal:et regnum trahat uſque in tempora fati.
V os uero:neque enim occulto circundamur aſtu:
N e dulcis ſpoliate domos:caſtriſque potentum:
A tque opibus ſancite modum.pax optima rerum.
Q uas homini nouiſſe datum eſt.pax una triũphis
I nnumeris potior.pax cuſtodire ſalutem
E t ciues æquare potens reuocetur in arces
T andem ſidonias:et fama fugetur ab urbe:
P erfidiæ phœniſſa tuæ:ſi tanta libido
A tmorum tenet:atque enſes non reddere perſtat
P oſcenti patriæ:nil ſuppeditare furori
H ortor:et hæc fratri magonem dicta referre.
P lura adnectentem:neque enim ſatiauerat iras

Autor ego:cenſeo ſic eſſe agendum.
Feram:elephantum. Funeſta dies: allatura nobis calamitatem. Atrocia: fortia inuicta: & nõ cedentia malis.unde Horatius animum Catonis atrocem appellat. Cladibus: quas acceperunt. & ob id magis iraſcuntur nobis. Metuo inquit uictoriam noſtram ad cannas.
Submittite ſigna:cedamus romanis:ĩclinemus uexilla ad pacem. Hæc fœdera:quæ dico petẽda a romanis: quos a fortitudine: animique magnitudine laudat. Perflas aures: qui tonas in aures iſtorum & ĩfluis:qui ignorãt te mẽdacia dicere. Rapiamus:raptim mittamus contra romanos. Proroget:dilatet:producat. Tempora fati: uſque ad mortem. Dulces domos: propter filios:qui dulces ſunt parentibus: qui erant mittẽdi ad annibalem: ut Mago petebat. Sancite:conſtituite:imponite. Modum:finem.nam aliter efficietur tyrannus annibal.locus eſt ab utili: & laudat pacem: qua nihil ẽ in uita melius. Aequare: ut pari & æquo iure uiuant:in bello enim ſunt factiones. & emergunt tyranni.& omnis æquabilitas inter ciues peruertit̃. Reuocetur:ipſa pax in urbem noſtram. Tandem:poſt tot diſcordias:& bella contra fœdus.
Et fama perfidiæ: ignominia qua notamur ex perfidia:quoniam fœdera uiolamus.locus eſt ab honeſto. Phœniſſa:Dido:quam ideo inuocat: quoniam mori potius uoluit: q̃ uiolare fidẽ datã Sycheo. Libido:effrenata cupiditas.

UVA. BHSC. IyR_094

Libyæ decus: ſic dicebant diuerſa uolentes laudando Annibalem. Eſt tibi iræ: facit tibi iram gloria Annibalis & uirtus o Anno. Deſtituemus: relinquemus: quaſi dicat: Debemus ne dimittere annibalem iam properantem ad metas & uictoriam. Vnius: annonis. Sceptra parta: imperium iam prope comparatum. Tribuũt: ipſi ſenatores ea: quæ Mago petebat ad uſum belli. Sub teſte: Mago ne ingenti conſenſu: ut inquit Liuius fit ſenatuſcõſultum: ut Annibali. xl. numidarum milia: &. xl. elephanti in ſupplementum mitterentur. & argẽti multa talenta: Dictatorque cũ Magone in hiſpaniam p̃miſſus eſt ad conducenda. xxx. milia peditum: quattuor milia equitũ: quibus exercitus: qui in italia quippe ĩ hiſpania erant ſupplerentur. Traducere: tranſmittere in hiſpaniam. Liuor: ipſius annonis inuidia deprimit facta annibalis: nec ſinit eius laudes adiutas creſcere.

Petri Marſi interpretatio in duodecimum uolumen Syllii Italici.

Am terra glaciale caput: dum talia a pœnis agerentur romani minime cunctabant. Conſul quippe Varro nulli rei deerat: quæ per eum agenda eſſet. & dictator. M. Iunius rebus diuinis rite peractis. & æquo illi auctoritate ſenatus conceſſo: auſos capitalem fraudem armauit. & uinclis detentos & ſic cum. xxv. milibus armatorum ex urbe proficiſcitur: annibal ineunte uere neapolitanorum animos partim ſpe: partim metu cum fruſtra tentaſſet in agrum nolanum exercitũ traduxit. & cũ urbem oppugnaret: a Marcello pulſus ẽ. Torquatus ĩ Sardinia rem ſtrenue gerit. Capua tandem obſeſſa annibal infeſto agmine romam uenit. & irritus incepti magnis itineribus in brutios cõtẽdit. Iam terra: deſcribit initium ueris: quo hyems ſub terra conditur: quoniam aduenïente calore frigus ad uiſcera terræ pellitur: & ideo in æſtate aquæ puteorum ſunt frigidæ: quoniam frigus ad ima contrario ſuo deprimitur: in hyeme autẽ calidæ. Fœcunda: plena uentis. nimbus eſt uis uenti cum pluuia. Auſtrifero: uentoſo. auſtrum ponit pro quocunque uento. Vertice: capite. Blandis zephiris: miti fauonio: qui uer inchoat. ſic dictus: quoniam faueat ſatis. Zephiri uer inchoant. Vnde Virgilius in georgicis: Vere nouo gelidis canis cum montibus humor liquitur. & zephiro putris ſe gleba reſoluit.

Pœnns: annibal cum exercitu. Præmiſſo terrore: præmiſſis militibus leuis armaturæ: qui populos terrerent. Nam ubi fines neapolitanorum intrauit Numidas in inſidiis occultos diſpoſuit. alios præ ſe actam prædam oſtentantes portis obequitare iuſſit. Ceu cõdita bruma: annibalem ſerpẽti comparat: quæ hyeme ſub terra latuit. Vere ãt ineũte egreditur: mica tque ad ſolẽ poſitis exuuiis. Rhyphea flamina: uẽti ſeptẽtrionales flãtes rhypheis mõtibus: q ſunt ĩ ſcythia. Nouus: depoſita pelle. Sanié: uirus. Fluctus meonios: traſimenũ lacũ hetruriæ. Fluebãt: mutabãt. i. nõ erãt robuſta mẽbra: ſed fluida luxu cãpano effœmĩata. Ioue nõ æquo: aere nimboſo & frigido

D icendo: clamor turbat diuerſa uolentum.
S ilibiæ decus. haud ulli ſuperabilis armis
A nnibal eſt iræ tibi: deſtituemus ad ipſas
V ictorem metas: nec opum adiumenta feremus.
I nuida unius ſceptra: ut iam parta retardet.
I nde alacres tribuunt: quæ belli poſceret uſus.
A bſentique ſuum iactant ſub teſte fauorem.
M ox eadem terris placitum traducere iberis.
D um malus obtrectat facta immortalia liuor.
N ec ſinit adiutas ductoris creſcere laudes.

Am terra glaciale caput: fœcunda
que nimbis
Tempora: et auſtrifero nebuloſam
uertice frontem
I mmitis condebat hyems: blandiſque ſalubre
V er zephiris tepido mulcebat rura ſereno.
P rorumpit capua pœnus uicinaque late
P ermiſſa terrore quatit. ceu condita bruma
D um riphea rigent aquilonis flamina tandem
E uoluit ſerpens arcano membra cubili.
E t ſplendente die nouus emicat: atque coruſcum
F ert caput: et ſaniem ſublatis faucibus efflat.
A t libyci ducis: ut fulſerunt ſigna per agros
D eſolata metu cuncta: et ſuadente pauore
V allo ſe clauſere ſimul: trepidique ſalutis
E xpectant ipſis metuentes mœnibus hoſtem.
S ed non ille uigor: qui ruptis alpibus arma
I ntulerat: dederatque uias: trebiaque potitus.
M eonios italo ſcelerauit ſanguine fluctus.
T unc inerat molli luxu madefacta: meroque
I llecebris ſomni: torpentia membra fluebant.
Q uis gelidas ſuetum noctes thorace grauatis
S ub ioue non æquo trahere: et tentoria ſæpe
S pernere ubi hyberna ruerent cũ grãdine nimbi
A c ne nocte quidem clypei enſes ue repoſti

UVA. BHSC. IyR_094

pro mẽbris arma:qm̃ nõ aliter ferebãt arma:q̃ mẽbra. adeo erãt assueti armis gestãdis. Cice. in secũ da tusculã. dicit: Nã scutũ: gladiũ: galeã i onere nostri milites nõ plus numerãt q̃ humeros: lacertos: manus: arma enim mẽbra militis eẽ dicũt: quæ qdẽ ita gerũt apte: ut si usus foret abiectis oneribus expeditis armis & mẽbris pugnare possint. Prima instaurãte: a Liuio dissentit poeta scribẽte annibalẽ cõcessisse parthenopen: priusq̃ capua potiret: & post capuã receptã iterũ neapolitanoꝝ aios tẽtasse. Ipe inqt p agrũ cãpanũ mare inferũ petit neapolim oppugnaturus: ut urbẽ maritimã hret. Instaurãte: annibalẽ renouãte bella ineũte uere. Mitis: non belli studiosa: sed apta otio eoꝝ: q litteraꝝ sacra colebãt.

NON pharetræ: aut iacula: et pro mẽbris arma fuere
TUNC graue cassis onus maioraque pondera uisa
PARMARUM. ac nullis fusæ stridoribus hastæ
PRIMA instaurantem sensit certamina mitis
PARTHENOPE non diues opum: non spreta uigoris:
SED portus traxere ducem. secura uolentem
AEQUORA: quæ peteret ueniens carthagine puppis
NUNC molles urbi ritus: atque hospita musis
OCIA: et exemptum curis grauioribus æuum.
SIRENUM dedit una suum memorabile nomen
PARTHENOPE muris acheloias. æquore cuius
REGNAUERE diu cantus: cum dulce per undas
EXITIUM miseris caneret non prospera nautis.
HÆC pone aggressus. nam frontẽ clauserat æquor
MŒNIA: non ullas ualuit perfringere pœnus
TOTA mole uias: frustraque inglorius ausi.
PULSAUIT quatiens obstructas ariete portas.
STABAT cannarum graia ad munimina uictor:
NEQUIQUAM. et cautæ mentis cõsulta probabat
EUENTU qui post dauni stagnantia regna
SANGUINE tarpeias ire abstinuisset ad arces
EN qui nos segnes: et nescire addere cursum
FATIS iactastis: quod uobis scandere nuper
NON acie ex ipsa concessum mœnia romæ
INTRATE: atque epulas promissas cede tonantis
HIS quæ graia manus defendit reddite tectis.
TALIA iactabat: fameque pudore futuræ
IRRITUS incepta primus si absisteret urbe
AUDEBAT cuncta: atque acuebat fraudibus enses.
SED subitæ muris flammæ: totoque fluebãt
AGGERIS anfractu tæla improuisa per auras
HAUD secus occuluit saxi: quos uertice fœtus

Nõ spreta uigoris: non hẽbat inqt magnas opes: tñ nõ erat sine uigore portus trahebat annibalẽ: ad quẽ naues punicæ appellerent. Molles: dulces, & sine strepitu armoꝝ. Hospita musis: Strab. lib. qnto ait: Plures uero e roma Neapolim secedẽtes græco uiuũt ritu quietis: aut otii causa: pẽsertim q eruditioni dãt operã: aut remissioris uitæ desiderio: ideo ait poeta: Exẽptũ curis grauioribus æuum. Maxime inqt Strab. quos senectus affligit: uel aduersa ualitudo plerique ẽt romani eodẽ uiuendi genere delectati: cũ tãta mortaliũ multitudiné in simili degentẽ instituto i ciuitate uersari cõtẽplent studiose: ac libẽter urbẽ incolũt ibi ætatẽ agẽtes. & Vir. in geor. Illo uirgiliũ me tpe dulcis alebat parthenope. studio florentẽ ignobilis oci dicta ẽ parthenope: ut ẽt Stra. dicit a parthenope una ex syrenibus: cuius sepulchrũ illic ostẽdebat: tres fuerũt syrenes: parthenope: leucosia & ligia filiæ acheloi. & calliopes musæ tenuerũt insulas ppe peloꝝ: & e regiõe ad surrẽtũ: ut dictũ ẽ. Acheloias: filia acheloi syrenes cãtus suauitate eos alliciebãt. & naufragio perdebãt q̃ pteruehebãt: sic inuitãt Vlyxẽ apud Homerũ: O decus argolicũ qn puppim flectis ulyxe. Auribus ut nostros possis cognoscẽ cãtus. Nã nemo hæc unq̃ ẽ trãsuectus cerula cursu: qn prius astiterit uocũ dulcedie captus. Post uariis auido sacratus pectora musis. Doctior ad patrias lapsus peruenerit oras. Núc graue certamẽ belli: cladẽque canemus. Græcia quã troiæ diuino numine uexit. Omĩaque e latis regũ uestigia terris. Aequor: qm̃ neapolis mare alluit. Inglorius: nõ expugnata neapoli. Graia ad munimina: muros partheonopes quã græci chalcidenses incoluerũt. & ex pythecusis athenisque ueniẽtes. Vñ neapolis uerbo græco i. noua ciuitas appellata: lõ ait graia munimĩa. adde ẽt q̃ illa munima nõ erãt similia romanis: & iõ cũ annibal urbẽ minime bellicosam expugnare non posset: multominus expugnasset romã tãtis uiribus subnixã. & armoꝝ matrẽ: græcari erat molliter uiuẽ: qm̃ ut autor ẽ Plu. i qstiõibus: ñ aliud seruitutẽ ac molliciẽ attulit græcis: q̃ gymnasia & palestræ: qbus relãguescũt adolescẽtiũ aĩ: & penitus effœminãt. hĩc amores gignũt: hĩc sõno & deãbulationibus iuuenũ corpa corrũpi necesse ẽ. Vñ scribit Hora. i ser. uel si romana fatigat militia. Assuetũ græcari: iõ Syllius mollia munimina & parũ ualida parthenopes mitis & ociosæ urbis. graia appellauit. Euẽtu: fine & tali exitu. Dauni regna: apuliã. En q nos segnes: uerba annibalis ad milites. O uos inqt q me segnẽ uocabatis: & nesciẽtẽ uti uictoria expugnetis neapolim: quã graia manus ptegit. Sede tonãtis: capitolio. Graia manus: mollis nõ bellicosa: ut ẽ romæ. Fraudibus: qm̃ noctu clam tentauit scalis admotis

UVA. BHSC. IyR_094

trāſilire in urbē: ſed neapolitani ſe tutati ſunt: ūt aq̄la defendit pullos ſuos a ſerpētibus repentibus ad nidos. Ales fulua: aq̄la fuluus color inq̄t Gellius uidet de ruffo: atque uiridi mixtus. ī aliis plus uiridis: in aliis plus ruffi hr̄e. Sic poeta uerbo⁹ diligētiſſimus fuluā aquilā dicit. & iaſpidem fuluos galeros. & fuluū aurū. & harenā fuluā & fuluū leonē: ſic. Qu. Ennius in annalibus eræ fuluo dixit.

Fulmina: qm̄ aquila miniſtrat loui fulmina. Inceſſens: laceſſens: impetēs circuit nidū: ſic parthenopei uidētes hoſtē ſcādere muros circūibant urbē. Tādē ad uicinos: annibal irritus incepti caſilinū p̄fectus ē. & obſidione ad ultimā inopiā adduxit. Poeta canit cōtēdiſſe cumas ubi erat grachus magiſter equitū Iunii dictatoris. Subigit: cogit milites ire cumas. Sed cuſtos urbi gracchus: Liui. ait: caſtris romanis tūc Sēpronius p̄erat dictatore auſpicio⁹ repetendo⁹ cauſa iam p̄fecto romā caſilinū defendere nō potuit: nō. n. ī iuſſu dictatoris pugnandū erat: tn̄ ad eos qui obſidebātur p fluuiū uulturnū noctu dolia frumenti miſit: quod cum pœni cognouiſſent, phibuerūt cuſtodia. & ſic caſilinū annibali portas aperuit. Dictator in ſenatu cū magiſtratu abiret pauca de ſe locutus ī magiſtrū equitū. T. Sēproniū Gracchū magnā partē uertit. Vel: ēt certior ipſis muris. Luſtrat: circuit urbē annibal inops cōſilii. Alite: ueloci.

Infit: loq̄t: ut agitet ſuos. Proh dii: uerba annibalis ad ſuos quos hortat ad opem nauandā: ne laus tātis parta laboribus amittat. Locus ē ab honeſto. Vrbes graias: habitatas a græcis. & uiuentibus græco ritu. & has urbes graias quaſi molles. & litteris potius q̄ armis aptas appellat. Alpibus aſtat: ironice loquitur. q. d. pudor ē poſt ſupatas alpes cunctari ad mœnia græca: Non iubeo inq̄t nūc aſcēdere alpes ad cœlū erectas: ſed muros eo⁹ qui uiuūt græco ritu. Hiātē: oſcitātē & ignauū. Agger: ipe murus cumanus. Gracchuſque. ſ. te militem nō auſum moueri portis. i. ad portas n̄ ſolum ad muros impetu deiiciendos.

Paruo in diſcrimine cerno an uobis gētes: ſenſus ē. In hoc paruo periculo q̄ timetis oſtēditis omnibus gentibus ea: quæ a uobis geſta ſunt caſu quodam ac fortuna contigiſſe: non aūt noſtris uiribus: quod credibile eſt: ſi hoc paruū diſcrimē uos retardat. & unus gracchus: quos hactenus nō alpes: nō Scipio: non flaminius: nō paulus: nō tot romanorū milia ad cānas cæſa terruerūt: & ſic p has uictorias milites obteſtat ſuos: hortaturque ad urbis oppugnationē decorumque præſtandum. locus eſt ab honeſto. Stagna: traſimenum. Fauentum deum: deorum qui nobis fauerunt: quoniam numen traſimeni lacus fauit pœno: ut dictum eſt. Dignos fama: non decebat milites tot uictoriis claros paruo diſcrimine retineri: ideo Annibal honeſti ac decori ſtudioſus ait: Teſtor me reddere uos dignos ueſtra fama: quā poſt uos trahitis. & hactenus comparaſtis. Si operam mihi nauare ſtudueritis efficiam: ut digni ea fama uideamini: quam uobis tot præteritæ uictoriæ compararunt. totus hic locus eſt ab honeſto. Siſtere: confirmare ad pugnam milites effœminatos luxu. & illecebris campano⁹. Templa: appollinis. ſ. poſita a dedalo: ut canit Vir. ī. vi. Redditus his primū terris. tibi phœbe ſacrauit remigium alarū. Alte: ab initio: ideſt altius repetiit principiū tēplo⁹. Immitis: ſupbiētis tūc ſecūda fortuna: d' hoc Virrio ſupra habuimus. Suſpicis: admiraris.

Ales fulua ioui tacito: ſi ad culmina niſu.
Euaſit ſerpens: terretque propinquus hiatu:
Illa hoſtem roſtro: atque aſſuetis fulmina ferre
Vnguibus inceſſens uidi circumuolat orbem.
Tandem ad uicinos cumarum uertere portus:
Defeſſus ſubigit: uarioque laceſcere motu
Fortunam: et famæ turbando obſtare ſiniſtræ:
Sed cuſtos urbi gracchus tutela uel ipſis
Certior arcebat muris: iterumque ſedere
Portis: atque aditus iterum ſperare uetabat.
Luſtrat inops animi rimatur omnia circum
Alite uectus æquo: rurſuſque hortatibus infit
Audum agitare ſuos proh dii: qui terminus inq̄t
Ante urbes ſtandi graias oblite tuorum
Factorum miles. quis erit modus? alpibus aſtat
Inimirum maior moles: et ſcandere cœlum
Iuſſantis iubeo ſcopulos: quanq̄ altera detur:
Si ſimilis tellus: aliæque repente ſub aſtra
Exurgant rupes: non ibis: et arduus arma
Me ducente feres? tenet heu cumanus hyantem
Agger adhuc: muruſque tenet: gracchuſque moēnō auſum portis: paruo ī diſcrimine cerno ueri
An uobis gentes quæcunque labore paraſtis
Caſu geſta patent per uos tyrrhena fauentum
Stagna deum per ego et trebiā: cinereſque ſagunti
Obteſtor: dignos iam uoſmet reddite ueſtra
Quam trahitis fama: et reuocate in pectore cannas.
Sic ductor feſſas luxu attritaſque ſecundis
Erigere: et uerbis temptabat ſiſtere mentem.
Atque hic perluſtrans aditus fulgentia cernit
Arcis templa iugo: quorum tum uirrius alte
Immitis ductor capuæ primordia pandit.
Non eſt hoc inquit noſtri quod ſuſpicis æui

UVA. BHSC. IyR_094

Maiores manus: dedaleæ. Dictei regis: cretensis minois nota est historia fabulosa de dedalo & icaro apud poetas: & diodoꝝ siculum. Librans: sustinens alis. Vidit: dedalus icarũ plaudentẽ. i. percutiẽtẽ suo casu & corpore mare cui dedit nomẽ icarium quippe dictũ ẽ. Irrita tecta: cumana quæ non expugnauerat defendẽte graccho. Vrbe dicarchea: puteolis supra dixit prole dicarchea. De fensantũ eoꝝ qui puteolos defendebãt. Obsepta: munita. Tepẽtes baiæ: ꝓpter aquas calidas quæ illic scatẽt: Strabo dicit baias habere aquas calidas & ad uoluptatẽ & ad sanãdos morbos aptissimas: baiæ nomen habuerunt a baio ulixis socio. Dulichiæ puppis: ulixis dulichii: dulichiũ. n. est ꝓpe ithacã ulixis natale solũ. Ast hic: alius cãpanus: lacus lucrinus quẽ cæsar dictator muro circũdedit ingẽti ipẽsa oli stagnũ erat & appellabat cocytus a ꝓpīqua aq̃ q̃ in eũ sinũ scatebat: cuius fontẽ apud inferos credidere quidã græci appellarũt acherusiã paludẽ: quidã auernũ: sed tñ ista loca sepata sũt a lucrino cũ difficilẽ trãsitũ peditibꝫ ꝓberet: ferũt herculẽ intradu cẽdis bubus hispanis duxisse ꝓ cocytũ aggerẽ lõgitudinis mille passuũ: latitudinis q̃tũ currus occuparet. Discidit: diuisit: erat. n. agger cõstructus iter mare & ipsũ lucrinũ. Ille: alius cãpanus. Noĩe uerso: qm̃ prius dicebat stix post ea auernus q ẽ lacus ĩ sinu baiano: supcilia q̃dã inqt Strabo ardua auernũ undiqꝫ cingunt ꝓter ostiũ: olĩ aũt refercta nemoribꝫ & ꝓceris arboribꝫ iuia q̃ umbris obscurũ sinũ reddebãt aues supuolãtes odor exhalãs exanĩabat: fons uero ibi fluuialibꝫ scatẽs aqs excurrit ĩ mar ab eius usu abstinebãt oẽs stygias opinãtes eẽ aqs: & hæc loca Plutõi dicata opinabãt. Nũc celebrẽ: qm̃. M. agrippa ut inqt Strabo auernũ purgauit & lucos q obscuris umbris locũ dirũ ꝛddebãt succidit: locũqꝫ illũ pulchris ædificiis ornauit celebrẽque ꝛddidit fossãqꝫ subterraneã inde cumas usqꝫ effodit: qd' opus aliq cocceio: neruæ ascribũt cuius meminit Hora. in ser. Nũc mitia: cũ prius eẽnt horroris plena ꝓpter ũbras obscuras & quãdã supstitionẽ. Tum: cũ styx diceret & nõ eẽt purgatus ab agrippa. Tristi: obscuro & tristitiã atqꝫ horrorẽ ingrediẽtibꝫ ĩcutiẽti. Horrẽs: terribilis & horrorẽ faciens ipse lucrinus.

Formidatus uolucri: qm̃ auernus dr̃ auibꝫ cõtrarius. Suffuso: ifecto pestifera exhalatiõe q̃ erat tãq̃ uirus ipsis maxime auibꝫ. Stigya religiõe: euocatiõe maniũ & umbraꝝ q̃ illic fiebat. in auerno aũt ĩqt Strabo maiores nostri homerica defũctoꝝ uaticinia fuisse credidẽr illucque ulixẽ nauigasse tanq̃ ad stygiũ oraculũ placatisque prius ꝓ sacrificia diis mãibꝫ eo ĩtrabat aderãt sacerdotes ad id duces locoꝝ fructus ꝓcipiẽtes: iõ dicit poeta auernũ fuisse sacrũ stygia r̃ligiõe. Seuũ honorẽ: crudelẽ qm̃ mactabant hoĩes & tali uictima euocabãt manes. Vicĩa palus: acherusia dicta ab acherõte fluuio illic erat dr̃scẽsus ad iferos. Cecas fauces: occultũ ingressum.

M aiores fecere manus cum regna teneret
D ictei regis sic fama est linquere terras
D edalus inuenit: nec toto signa sequenti
O rbe dare: etherias aliena tollere in auras.
A usus se penna: atque homini monstrare uolatus.
S uspensum hic librans media inter nubila corpus
E nauit superosque nouos conterruit ales
N atum etiam docuit falsæ sub imagine plumæ
A ttemptare uias uolucrũ: lapsumque solutis.
P ennarum remis et non fœlicibus alis.
T urbida plaudentẽ uidit freta. dumque dolori
I ndulget subito motis ad pectora palmis:
N escius heu planctu duxit moderante uolatus.
H ic pro nubiuago gratus pia tẽpla meatu
I nstituit phœbo: atque audaces exuit alas.
V irrius hæc: sedenim ductor numerabat inertes
A tque actos sine marte dies: ac stare pudebat.
I ngemt aduersis. respectansque irrita tecta
V rbe dicarchea parat exatiare dolorem.
H ic quoque nunc pelagus nũc muri saxea moles
O fficit audenti: defensantumque labores
D umque tenet socios dura atque obsepta uiarum
R umpere nitentis lentus labor: ipse propinqua
S tagnorum terræque simul miracula lustrat
P rimores adsunt capuæ docet ille tepentes
V nde ferant nomen baiæ comitemque dedisse
D ulichiæ puppis stagno sua nomina monstrat.
A st hic lucrino mansisse uocabula quondam
C ocyti memorat: medioque in gurgite ponti
H erculeũ cõmendat iter: qua discidit equor
A mphitryoniades armenti uector iberi
I lle olim populis dictum stygia nomine uerso
S tagna inter celebrẽ nunc mitia mõstrat auernũ
T um tristi nẽore atque umbris nigrãtibus horrẽs
E t formidatus uolucri lœtale uomebat
S uffuso uirus celo stygiaque per urbes.
R eligione sacer seuum retinebat honorem:
H inc uicina palus fama est acherontis ad undas
P andere iter: cecas stagnante uoragine fauces

UVA. BHSC. IyR_094

Laxat:aperit. Nouo:qm̃ illic eſt ppetua caligo & ipſa palus aliqñ hiatu ſolis lumen trāſmittit ad manes quod eſt illis nouū. Situ:ſqualloreoffuſcāte occultāteque domos cymmerias: ephorus aūt quidā inqt Strabo uicinus cymmeriis habitās in ſubterraneis eos habitare domiciliis cōmemorauit eoſque p foſſas quaſdā inter ſe cōmeare & aduenas ad oraculū uenientes admittere cymmerii nō aſpiciebant ſolē noctu egrediebant̃ de quibus ſic ſcripſit Homerus in odyſſea eos ſol phæton nullo intuetur in tpe. Per longū euū. fuerāt quippe illi meatus ſubterranei detecti tpe Agrippæ: Strabo ait: his aūt annis cū auerni lucū ſuccideriſ agrippa effoſſaque cumas uſque ſubterranea foſſa oīa de cymmeriis figmenta apta ſunt: Cicero ī academicis ait: & cymmeriis quidē qbꝫ aſpectus ſolis ſiue deus aliquis ſiue natura ademerat ſiue eius loci quē incolebant ſitus ignes tñ aderāt. Tartareæ: ſubterraneæ Sulphure: qm̃ in tractu illo ſinuque cāpano ſulphuris & aquarū calidarum plena ſunt oīa. Anhelantes: eſtuantes Vapore: fumo. Stygios: graues & male olētes ꝓpter ſulphur. Medullis: rerꝛ uiſceribꝫ. Parturit: īmergit ipſa tellus & tremit. Cauas ſedes. qm̃ ignis cōceptus in ſubterraneis meatibus querit maiorē locū & luctat̃ exire: cū autē nō poteſt egr̄di generat magnū murmur. Fretis: mari qm̃ aqua igni cōtraria opponit̃. Mulciber: ignis qui eſt ualidiſſimū elementū qm̃ oīa conuertit in ſui naturā: unde futura eſt reſolutio huius uniuerſi per ignē quod & ſacræ l̄ræ atteſtant̃ & nōnulli philoſophātes maxīe Heraclitus: fore tñ aliqñ iquit Cice. in academicis ut oīs hic mūdus ardore deflagret. unde Parmenides: principium rerū dixit eſſe ignē. Mandit: cōſumit qa domat oīa ignis. Tradūt herculea: cāpus eſt inqt Strabo noīe phlegreus in quo res a gigātibus geſtæ fabulæ diuulgāt nullā aliā ob cām ut credi fas eſt q̄ ꝙ terra ipſa ſuapte uirtute plioꝛ conci tatrix eſt: poeta fingit gigātes illic ſepultos ſubter anhelare ſed eſt rō naturalis nam cū oīs ille tractus ſit ſulphureus & cauernoſus īpulſu uentoꝛ illic cauſat̃ ignis q q̄rēs maiorē locū egredi luctat̃ & cum habeat obſtaculū fit murmur & motus terræ ut eſt in aere cū ignis cōceptus cōflictu uentoꝛ in corpe nubium erūpēs facit tonitruū & coruſcatiōes ex modico aere multū gigniť ignis ꝓpter extenuationē: iō poetæ fingūt uulcanū habere ſuā officinā ī lipare inſula & gigātes fulmīe deiectos & flagrātes ſuppoſitos mōtibus & īſulæ cāpaniæ & ſiciliæ qm̃ ignis naturaliter cōceptus inde egrediť. Torreri: cōburi. Cōpagā: terrā ſupīpoſitā. Expaleſceť: fieri pallidū egrediēte fumo. prius. n. egrediť fumus inde pura flāma. Prochyte: añ miſenū:, pchyta iacet īſula a pythecuſis qñq; diuulſa uñ nomē accepit ſub q̄ fingit poeta urgeri & cōprimi numāta gigātē. Inaryme inſula ē cāpaniæ ſub q̄ iacet iapetus. Veſeua iuga: ueſeuus mōſ cāpaniæ q Tito cæſare iperāte cōflagrauit: Strabo ait his locis icūbit mōs ueſuuius amœniſſimis habitatus agris excepto cacumīe id magna ex pte planitiē habet nullū fructū ferētē hēt cineres cauernoſaque mōſtrat antra cōbuſtis ex petris ut color indicat q̄s ignis abroſerit: dr̄ ueſeuus ueſbius & ueſuuius: de cuius cōflagratiōe Martia. extat epigrāma. Hic ē pāpineis uiridis modo ueſbius ūbris. Saxa certātia: pumices q ēt ex etna euo mūť. Fatis ethnæ: ſaxis & pumicibꝫ quos appellat fata ethnæ qm̃ cū ille mons comburiť & pumices emittit uidetur conſumi & fato quodā affici. i. interitu. inde fatū appellamus interitū. Martia. Hanc mortem fatis magni præferre catonis. fama poteſt certo tibi dicimus & tecum. Miſenum: eſt promontoriū prope cumas denominatū a miſeno troiano illic ſepulto ut canit Virgilius. Idea nomina: troiana. Baulos: bauli oppidum campaniæ conditum ab hercule ac denominatū a bubus.

LAICTSOSEPIAMMTTRAAFOBMDMNN

Laxat: et horrendos aperit telluris hiatus
Interdūque nouo perturbat lumine manes
Aciuxta caligante ſitu longūque per euum
Infernis preſſas nebulis pallente ſub umbra
Cymmerias iacuiſſe domos: noctēque profundā
Tartareæ narrant urbis: tum ſulphure et igni
Semper anhelantes coctoque bitumine campos
Stentat tellus atro exundante uapore
Aſpirans: uſtiſque diu calefacta medullis
Eſtuat: et ſtygios exalat in aera flatus.
Parturit. et tremulis metuendū exibilat antris.
Interdumque cauas luctatus rumpere ſedes
Aut exire foras ſonitu lugubre minaci
Mulciber immugit: laceratque uiſcera terræ
Mandit. et exeſos labefactat murmure montis.
Tradunt herculea proſtratos mole gigantes
Tellurē iniectam quatere: et ſpiramine anhelo.
Torreri late campos: quotienſque minantur
Rumpere compagē impoſitā expaleſcere cœlum.
Apparet prochyte ſeuum ſortita numanta.
Apparet procul inarimæ quæ turbine nigro
Fumantem premit iapetū flammaſque rebelli
Ore eiectantem: et ſiquando euadere detur
Bella ioui rurſus ſuperiſque iterare uolentem.
Monſtrantur ueſeua iuga. atque in uertice ſūmo
Depaſti flāmis ſcopuli: fractuſque ruina
Mons circū: atque etnæ fatis certantia ſaxa
Nec non miſenum ſeruantem idea ſepulchro
Nomina: et herculeos uidet ipſo in littore baulos.

UVA. BHSC. IyR_094

Miratur pelagique minas terræque labores
Quæ postq̃ perspecta uiro regressus ad altos
Inde pherecyadum muros et frondentia lœto
Palmite deuastat nisea cacumina gauri
Hinc ad chalcidicã transfert citus agmina nolam
Campo nola sedet crebris circũdata in orbem
Turribus.et celso facilẽ tutatur adiri
Planiciem uallo.sed qui non turribus arma
Defendenda daret:uerum ultro mœnia dextra
Protegeret marcellus opem auxiliumque ferebat
Isque ubi agenoream procul aduẽtare per equor
Et fere ad muros nubem uidet arma cruentus
Hostis adest:rapite arma uiri clamatque capitque
Circũstant rapidi iuuenes.aptantque frementi
Sanguineas de morte iubas:sonat inde citato
Agmina disponens passu tu limina dextræ
Seruabis porte nero:tu conuerte cohortes
Adleuam patrias et larinatia signa
Clarum uolscorum tulli decus.ast ubi iusso
Per tacitum ruptis subita ui fundite portis
Telorum in campos nimbum·ferat ipse reuulsa
In medios:equitũque traham certamina porta
Dũque ea marcellus iam claustra euellere pœni
Et scalis spretos temptabant rumpere muros
Insonuere tubæ passim clamorque uirorum
Innituſque simul litui raucoque tumultu
Cornua et in membris concussa furentibus arma
Fertur acerba lues disiectis incita telis
Effusæque ruunt inopino turbine turmæ
Improbus ut fractis exundat mollibus amnis:
Propulsum ut borea scopulis impĩgitur equor:
Aut rupto terras inuadunt carcere uenti.
Nec terrente libys uisu armorũque uirumque
Deiectũ sperare ualet dux dardanus instat
Attonito progressus equo tergisque tuentum
Incũbens hasta.socios nũc uoce fatigat
Perge age fer gressus:dexter deus horaque nra ẽ:
Hac iter in muros capuæ. nunc rursus in hostem
Conuersus sta quo raperis?nõ terga tuorum
Te ductor libyæ increpito.stat cãpus et arma
Et mars in manibus dimitto a cede cohortes
Spectemur soli:marcellus prælia posco

Muros pherecia dũ:cumanoꝝ neapolitanorũque a pherecide duce eoꝝ qui in italiã nauigãtes ea loca incoluerunt.

Gauri:gaurus mons cãpaniæ supra nolã uitibꝫ cõsitus:iõ ait Nysea cacumia.i. bacchica qm̃ a nysa urbe bacchus appellatus est dionysius. Nolã chalcidicam quã tenuerũt chalcidẽses qui sũt in euboia. Cãpo nola sedet:describit situm nolæ. Celso uallo:alto muro. Sed q nõ turribꝫ.i.aderat marcellus ptor qui dextra nõ muris tutari nolam audebat erupit.n. e portis instructa acie ac hostes in fugã uertit. Agenoreã:pũicã. Equor: planitiẽ. Nubẽ:globũ militũ. Hostis: annibal. Fremẽti: marcello hostibus irato. Nero: de hoc nerone habẽdus in morte asdrubalis.ad tres portas,in hostes uersas inqt Liuius tripartito exercitũ instruxit media porta robora legionũ:ac romãos equites duabꝫ aliis portis nouos milites leuẽque armaturã ac socioꝝ eqtes statuit:& ita instructi intra portas stabãt. Larinatia signa: larinates ẽ populi:in latio de qbus dictũ ẽ. Tulli d hoc tullio rege uolscoꝝ supra hũimus a quo habuit origĩnẽ.M.T.Ci. Iusso: iubeo siue iussero iusitatũ ẽ uerbũ iusso sed imitat Virgi. apud quẽ eneas ait Cætera q̃ iusso mecũ manus iferat ardens. Insonuere tubæ:successit ad muros acies punica inqt Liuius patefacta repente porta marcellus signa canere clamorẽque tolli ac pedites primũ deinde eqtes q̃to maxie possẽt impetu in hostẽ erũpere iubet satis terroris tumultusq; in aciẽ media ĩtulerũt. Lues cõcita:ipsi milites moti ad irã erũpebãt afferẽtes luẽ & dãnũ hostibus. Ruũt:cũ duabꝫ circa portis inqt Liuius.P. ualerius flaccus.&.C. aurelius legati in cornua hostiũ erupere addidere clamorẽ lixæ calones q; & alia turba custodiæ ĩpedimẽtũ apposita duo milia &.cc. hostiũ cæsa qdã autores sũt nõ plus uno romanos amisisse ãnibal spe potiũdæ nolæ adẽpta cũ accerras recessisset marcellus ex tẽplo clausis portis custodibusq; dispositis neq; egrederet q̃stionẽ in foro de his q clã ĩ colloqis hostiũ fuerãt habuit supra.lxx.dãnatos pditiõis securi pcussit bõaque eoꝝ publicauit & sũma regi senatui tradita cũ oĩ exercitu profectus supra suessulã castris positis consedit.

Improbis ut fractis: marcellũ magno ĩpetu erũpẽtẽ in pœnos cõparat fluuio trãscẽdẽti ripas & mari uẽto ĩpacto in scopulos. Molibꝫ: aggere & ripis. Improbus: noxius& ĩundatiõe agros deuastãs. Deiectũ:deiectionẽ.i. nõ poterat annibal deiicere romãos ac reprimẽre q ĩstabãt urgẽte marcello. Dux dardãus: marcellus rõanus. Attonito:currenti. Perge age.uerba marcelli hortãtis suos. Dexter:ppitius. Stat:uerba marcelli prouocãtis annibalem fugiẽtem ad singulare certamen.

UVA. BHSC. IyR_094

Iuueni barceo:annibali qui habebat originem a barca:adde etiam q̄ eius pater amilcar barca có-
gnominabatur. Honor:erat quippe honor congredi cū marcello & preciū periculi magnū erat ui
ctoria.ſ.de marcello qui retulerat ſpolia opima ioui feretrio:& erat uir fortiſſimus & multi noīs.
Suprema fata:mortem. Siſtere:retinere. Perculſos:aīo cōſternatos & uertētes terga. Siniſtris:
infœlicibus nobis qm̄ nimia capuæ bona & luxus uires noſtras perdiderunt. Eſt dedecori: qm̄ fu-
giendo amittitis gloriam partam. Nil fidum:rex aſſyrioꝝ adhortans ſuos ad pugnam ut eſt apud
xenophontem li.iii.dixit:Stultus eſt ſi
quis uitæ appetens ſe fugæ cōmiſerit cū
non ſit ignarus uictoria parari ſalutem
ac mortē fugiētes magiſq̄ manentes op
petere. Meruiſtis.ſ.opera ueſtra & re-
bus fortiter geſtis ut omnis italia in nos
iruerī & ita romāos attriuiſtis ut nullā
ſpem pacis habeatis:& locus eſt ab utili
ergo fortiter pugnandū eſt quia fugien
tibus nullū eſt tutū perfugiū. Pacis.ſ.
faciendæ cū romanis. Iuuenis pedia-
nus:alludit ad pedianū aſconiū qui pa
tauinus fuit & originē ducebat a poly-
damāte troiano.is habitus eſt orationū
Ciceronis ueriſſimus interpres & Vir-
gilii ani operis acerrimus defenſor. An
tenorea:qm̄ antenor cōdidit patauiū.
Haud leuior.q.d. gloria ipſius pedia
ni reſpondebat famæ maiorꝝ ſuorꝝ qui
clari fuerunt. Timauus naſcīt in nori-
corū alpibus ſecat deinde aquileienſes
agros quē uſurpāt poetæ pro prenteſia
fluuio patauino. Sacro:propter troia-
nos qui per timauū ingreſſi ſunt eam
oram italiæ ſacraque intulerunt. euga
nei dicunt genere præſtātes de quibus
dictum eſt.aponus fons in agro patauī
no Martialis cenſet aponi liuio ſuo tel
lus:& Lucanus:colle ſedens aponus.
Silentia:ipſa ſtudia & ocia lrārū: qm̄
ualebat ingenio ac dextra alludens ut
dixi ad pedianū aſconiū uirū litteratiſ
ſimū. Aonios labores: cantus pierios
& uerſus. Doctoris:annibalis qui cy ni
phi galeam æmilii pauli donauerat.
Quale micat: huius pulchritudinem
ac uenuſtatem cōparat ebori ac marga
ritis. Tiburis aura:qm̄ fiebat candidi-
us ebur aura tiburtīa:Martialis: Tibur
in herculeum migrauit nigra liquoris.
Oīa dū fieri cādida credit ibi. Miro
honore candoris.qm̄ margaritaꝝ omis
dos ē ī cādore ut ſcribit Plinius:ſūt aūt
partus cōchaꝝ ut idē dicit ꝓ q̄litate ro
ris accepti unio & margarita idē:qm̄ ut
ait Plinius.ī una cōcha nulli duo repe-
riūt indiſcreti nomē unionū romanæ
īpoſuēr delitiæ.īpoſitū aūt fuit hoc no
mē magnis margaritis rōæ bello iugur
thino ut Helius ſtilo ſcriptū reliqt. In
aure:qm̄ mulieres quōdā ī auribꝫ ſuſpē
debāt ad luxū & magnificētiæ oſtētati-
onē & ꝓcerioribꝫ īqt Pli. ſua gſa ē elē
cos appellāt faſtigiata lōgitudīe hos bi
nos ac ternos auribꝫ ſuſpēdēr fœmīaꝝ gloria ē:uñ dicit Hora.ī ſer.filiū eſopi deluiſſe acero inſignē
bacā detractā ex aure metelle:& ḋ cleopatra hoc idē ſcribit Pli. Rubris undis:a mari rubro ꝑcipue
īqt Pli.Laudāt margaritæ circa arabiā ī pſico ſinu maris rubri.Caſſiḋ nota:qm̄ fuerat pauli æmilii
Extrēo in margīe:ī ultīo ordīe ubi cinyps puer erat tyro:hoc nomē ſūptū ē a cinyphi flu. aphricæ.

Sic rector latius:iuuenique inuadere pugnam
Barceo ſuadebat honor:preciumque pericli.
Sed non hæc placido cernebat pectore iuno.
Ceptoque auertit ſuprema in fata ruentem.
Siſtere perculſos ille et reuocare laborat.
Tales ne e gremio capuæ tectiſque ſiniſtris
Egredimur?ſtate o miſeri quis gloria ſumma
Dedecori eſt: nil uos hodie mihi credite terga
Vertentes fidum expectat.meruiſtis ut omnis
Ingruat auſonia:et ſeuo mauorte paraſtis
Ne qua ſpes fuſos pacis uitæque maneret.
Vincebat clamore tubas:uociſque uigore
Quamuis obſtructas ſeuus penetrabat in aures.
Polyclamanteis iuuenis pedianus in armis
Bella agitabat atrox:troianaque ſemina et ortus
Atque antenorea ſeſe de ſtirpe ferebat.
Haud leuior generis fama: ſacroque timauo
Gloria et euganeis dilectū nomen in oris.
Huic pater eridanus uenetæque ex ordine gentes
Atque apono gaudens populus ſeu bella cieret
Seu muſas placidus doctæque ſilentia uitæ
Mallet: et aonios plectro mulcere labores.
Non ullum dixere parem:nec notior alter
Qui poſtq̄ effuſis urgens ueſtigia frenis
Pœnorū iuxta galeā atque inſigne perempti
Agnouit ſpoliū pauli:puer illa gerebat
Non paruo lætus ductoris munere cinyps.
Dilectus pœno cinyps.quo gratior ora
Non fuit:ac nulla nituit plus fronte decoris.
Quale micat ſēpque nouū eſt: quod tyburis aura
Paſcit ebur:uel qui miro candoris honore
Lucet in aure lapis rubris aduectus ab indis.
Quem poſtq̄ egregiū criſtis et caſſide nota
Fulgentem extremo pedianus in agmine uidit
Cum ſubita ante oculos pauli emerſiſſet imago

UVA. BHSC. IyR_094

Sedibus infernis:amiſſaque poſceret arma:
Inuadit frendens tu ne ignauiſſime ſacri
Portabis capitis? que non ſine crimine ueſtri
Inuidiaque deum geſtaret tegmina ductor.
En paulus.uocat inde uiri ad ſpectacula manes.
Et fugientis agit coſtis penetrabile telum.
Tum delapſus equo galeā atque inſignia magni
Conſulis abrumpit dextra:ſpoliatque uidentem.
Soluitur omne decus lœto: niueoſque per artus
Tſtygius color:et formæ populatur honores
Ambroſiæ cecidere comæ. uiolataque ceruix
Marmoreum in iugulū collo labente recumbit.
Haud ſecus occeano rediens cythereius ignis
Cum ſeſe ueneri iactat ſplendore refecto
Si ſubita inuadat nubes hebetatur et atris
Decreſcens tenebris languentia lumina condit:
Ipſe etiam capta pedianus caſſide nudos
Attonitus ſtupet ad uultus.iraſque cohercet.
Tum galeam magno ſotium clamore reportans
Immitem quatiebat equum ſpumantia ſeuo
Frena cruentantem morſu:cui turbidus armis
Obuia marcellus rapido tulit ora tumultu.
Agnoſcenſque decus:macte o uirtutis auitæ
Macte antenoride nunc inquit rapta petamus
Quod ſupereſt lybici ductoris tegmina:et ardens
Terrificis ſeuam fundit ſtridoribus haſtam.
Nec forſan uoti uanus foret:obuia niuis
Geſtaris oppoſito tenuiſſet corpore telum:
Qui dum uicinis ductorem protegit armis
Tranſabiit non hunc ſitiens grauis haſta cruorē.
Ingenteſque minas mutata morte peregit
Auehitur raptim ductor diſcrimine lœti
Turbatus:curſumque ferens ad caſtra capeſſit:
Iamque fugæ immodicus tendit certamine greſſū
Præcipitem uerſis pœnorū exercitus armis.
Aſſequitur telis hoſtis longaque uiritim.
Exatiant iras cladum:cœloque cruentos
Certatim oſtentāt et diis ultoribus enſes.
Ille dies primo docuit quod cedere nemo
Auderet ſuperis martis certamine ſiſti
Poſſe ducem libyæ.raptant curruſque uiroſque
Maſſylamque feram:et uiuis auulſa reportant

Veſter ductor.i. non modo tu indignus es galea pauli ſed etiā annibal niſi cum magno crimine ac inuidia deorū.

En paulus: iroīce & ex ſtomacho ecce īquit qui uidetur dignus ſpoliis pauli.

Manes.animam pauli. Fugiētis:cyniphis. Stygius: niger quia moriebatur.

Ambroſiæ:diuinæ:ſic Virgi.de uenere.Ambroſiæque comæ diuinū uertice odorem ſpirauere. Ambroſia ſumitur a poetis pro poculo diuino.eſt etiā frutex dēſum ac ramoſum. Haud ſecus: morientem puerum & decus formæ lætho amittentē comparat lucifero cuius fulgor nubium oppoſitione hebetatur

Cythereius ignis: lucifer qui dicitur ſtella ueneris. Cui:pediano. Macte o uirtutis auitæ: uerba marcelli in laudē pediani. Antenoride:patauinæ & quī habes originem ab antenore. Feram: elephantum.

UVA. BHSC. IyR_094

Sub cuſpide ictu: quoniã uiderunt annibalem fugientem. Ingens eo die inqt Liuius res ac neſcio an maxima illo bello geſta ſit: nõ uinci. n. ab annibale uinci ſolitis difficilius fuit q̃ poſtea uicer.

Decori martis. i. dicebãt marcellũ eẽ ſimilẽ marti. Quãto hanc: quærimonia & indignatio annibalis de turpi fuga. Eluerim: purgauerim hoc ꝺdecus.

Statius: iudicas me dignũ tam turpi morte poſt uictorias mihi hactenus cõparatas. Voſq; uertit ſermonẽ ad milites effemĩatos cãpano luxu. Nõ degener ipſe: inqt annibal ego nõ degenerauia meis geſtis & non uerti ſigna uictricia romanis: nec illis dedi terga ſed uobis quos præliũ fugere uidebã ꝓter decor. Priſci martis: uictoriæ & aĩ quẽ prius in marte habuiſti o miles. Euentus graues: clades: nã in cæteris præliis romani ſuccubuerãt. Primo muner: uictoria quæ uidebar eſſe munus dei.

Tollit: erigit aĩos & bene ſperare incipit. Ante oĩs: illi dederũt pœnas qui ſe abſconderãt ne ad bellũ mitterentur.

Dulcedine uitæ: tãgit hiſtoriã de captiuis in pugna cannẽſi a quibus ſcribit Liuius miſſos fuiſſe legatos romã ut redimerent: quod cũ renuiſſent patres unus ex his doũm abiit q; fallaci reditu in caſtra iureiurãdo ſe exoluiſſet qd ubi innotuit relatũque eſt ſenatui oẽs conſuerũt cõpræhẽdendũ & cuſtodibꝫ publice datis deducendũ ad annibalẽ alia fama eſt inquit decẽ remanſiſſe q; per cauſam recognoſcendi noĩa captiuoꝝ ad annibalẽ ex itinere regreſſi religione exſoluiſſent ſeſe de his dedẽdis magna contentione actũ in ſenatu eſſe uictoſque paucis ſentẽtiis &c. meminit etiã Cicero huius rei in. iii. de officiis.

Iurata: qm̃ iurauerant ſe redituros.

Gentẽ. ſ. romanã qm̃ illos ad pœnum remiſerunt qui iuſiurandũ uiolauerãt fuere etiã puniti milites qui cogitauerãt patriã deſerere ſuaſu metelli. Decus capitis. i. oĩa ornamenta muliebria ut annulos armillas & cætera id genus.

Haud tãta feciſſe uiros: ſenſus ẽ: uiri nõ ægre ferebant ſe in tali tpis conditione ſuperari a mulieribus quæ ꝓ cõi ſalute ꝓpria cõferebãt ornamẽta ad uſũ belli: & ideo ait bellaque miniſtrant.

Sorte laudis: nã maiorẽ laudẽ ſortitæ uidebant mulieres q̃ hoĩes. Lætant. ſ. romani ceſſiſſe facto mulierũ ituro in ſæcula. In mediũ: ĩ cõe & ad belli uſũ quẽadmodũ fecerant mulieres. Vitæ melioris: lautioris nil relinquebant domi quo lautius uiuerent: coĩs quippe ſalus priuata uoluptate & lautia erat illis antiquior qui etiam uitam propriã effundere cupiebant. Sine noĩe. i. ignobiles & uulgares.

Tegmina bellantũ: atque abeũt ſub cuſpide terga
Contenti uidiſſe ducis tum martis adæquant
Marcellũ decori: graditur comitante triũpho
Maior q̃ ferret cum uictor opima tonanti.
Inde furens poſtq̃ uallo uix depulit hoſtem
Uictor agenoreus quãdo hanc quãtoque cruore
Hoſtili labem eluerim: mea terga uidere
Contigit auſoniæ: me ne inquit ſumme deorum
Poſt trebiam ſtatuis iam triſti funere dignum?
Voſque inuicta diu nunc heu ſine marte iuuẽtus
Debellata bonis capuæ non degener ipſe
Eſtorum auſoniis uerti uictricia ſigna
Vobis terga dedi: uidi cũ ad bella uocarem:
Non ſecus atque italo fugere a ductore pauentes.
Quid reliquũ priſci martis tibi: qui dare terga
Reuocante potes? fundebat talia pœnus
Et latiæ ſeſe ſe nolana ad mœnia turmæ
Portantes ſpolia inſigni clamore ferebant
At conſueta graues per longum audire ſuorum
Uentus roma: et nunq̃ recreare ſecundis.
Allato tandem fauſtæ certamine pugnæ
Erigitur: primoque deum ſe munere tollit.
Ante omnes pigra in martẽ fugienſque laborũ
Dum bellũ tonat: et ſeſe furata iuuentus
Dat pœnas latebræ: tum qui dulcedine uitæ
Inuenere dolos iurataque fœdera pœno.
Corrupere notant: et purgant crimine gentem:
Punitur patriã meditantũ linquere terram.
Cõſilium infelix. ſceleratáque culpa metelli
Talia corda uirum: ſedenim non fœmina ceſſit
Mente æquare uiros. et laudis poſcere partem
Omnis præ ſeſe portans capitiſque manuſque
Antiquũ decus ac direpta monilia collo
Certatim matrona ruit: belloque miniſtrant.
Haud tanta ceſſiſſe uiros in tempore tali
Laudis ſorte piget: factoque in ſecula ituro
Lætantur tribuiſſe locum tum celſa ſenatus
Subſequitur turba. in medũ certamine magno
Priuatæ cumulantur opes: nudare penates
Ac nihil arcanos uitæ melioris et uſus
Eposuiſſe iuuat. coit et ſine nomine uulgus
Corpore ſic toto ac mẽbris roma omnibus uſa

UVA. BHSC. IyR_094

Addunt ſpem miſeris: Liuius ait. Qu. Fabius prætor legatus a delphis Romã rediit: reſpõſumque ex ſcripto recitauit: diuinaque: quæ in eo erant: quibus quoque modis ſupplicaret. Tum ſi ita facitis romani ueſtræ res meliores: fortioreſque erunt: magiſque ex ſententia reſpu. ueſtra procedet: uicto riaque duelli populi romani erit apollini donũ mittitote: deque præda manubiis: ac ſpoliis honorẽ habetote. hæc ubi ex græco carmine interpretata recitauit ſenatus decreuit: ut hæ res diuinæ: ſuppli cationeſque primo quoque tẽpore fierẽt. Antrũ: Stra. loquẽs de tẽplo apollinis delphici ait: Auto res certi memorãt diuinũ ipſum domi cilium pfundam & curuam eſſe ſpelũ cã: non admodũ lato ore patentẽ unde aura referẽ ſacro efflante numine. In trata phœbo. i. hauſto diuinandi ſpiri tu. Soluite gens ueneris: oraculum da tũ romanis ab apolline delphico. Ex hauſtum: finitum. Libate. i. mactate oues ad aras apollinis. Sternunt: fiũt lectiſternia in templo louis capitolini: & apollinis. Peana: laudes appolli nis. Interea aſſuetis: tranſit nunc poe ta ad bellum ſardoum: cũ nunciatum eſſet punico ſenatui in hiſpania rẽ ma le geſtam: omiſque ferme hiſpanos ad romanos defeciſſe: erant q Magonem cũ claſſe cõparata: & copiis omiſſa ita lia in hiſpaniã auerterent: cũ ſardiniæ recuperandæ repẽtina ſpes iniecta eſt. paruũ ibi exercitũ romanum eſſe. nam diſcedebat Cornelius ptor: & feſſi ani mi ſardoꝝ erant diuturnitate imperii. nam graui tributo: & iniqua frumenti collatione opprimebant. clamdeſtina legatio ad pœnos p principes ſardiniæ miſſa fuerat maxime eam rem moliẽte amſagora: q tum auctoritate atque opi bus lõge prius erat: his nũciis ppe uno tempore turbati: erectique Magonẽ cũ claſſe ſua: copiiſque in hiſpaniam mit tũt in ſardinia Aſdrubalẽ cognométo caluum eligunt ducem. & tm̃ ferme co piarũ quãtum Magoni decernũt: cũ ro mã eſſet allatũ ſardos ad defectionem ſpectare miſſus é eo Titus Mãlius Tor quatus: qui bis conſul: céſorque fuerat: ſubegeratque i cõſulatu ſardos: ideo di cit poeta aſſuetis armis. Interea: dũ ta lia i italia gerunt. Patrio milite: roma no & italo. Nãque ortũ iliaca: narrat poeta quẽadmodũ amſagoras miſſa le gatiõe uocauerat carthaginẽſes. Iliaca: qm̃ qdã iliẽſes ſardiniæ ptẽ habitaſt ce leberrimi inqt Pli. in ea populoꝝ iliẽ ſes. Reuocata: rnouata qm̃ prius fuerat bellũ: amiſerãt. n. carthaginẽſes ſardi niã & Sciciliã. Proles pulchra uiro: ipi amſagoꝝ filius erat noie oſcus. Cuius: oſci. ſ. iuuenili ætate ac robore fretus pr. Aſper paci: inimicus paci. Studio barbarici ritus: ut barbari faciũt. Stra. ait cũ peſtilẽtibus in locis exercitũ aſſi due nutrire minime cõducat. reliquũ ãt é illis impatoribus: ut exercitus du ctẽt artibus quibuſdam & quidem bar barorum morem obſeruantes. nam hi poſt latrocinium dies complurimos prædæ nundinas cele brant tum incurſant: multoſque mortales in manus retrahunt. Compendia: breue iter.

Exangues turſus tollebat ad æthera uultus.
Addunt ſpem miſeris dulcem parnaſia cyrrha
Portantes reſponſa uiri. nam læta ferebant
Exaudiſſe aditis ſacra cum uoce tonaret
Antrum: et mugiret phœbo iam intrata ſacerdos.
Soluite gens ueneris grauiores corde timores.
Duerſa: et quicquid duri ſub marte manebat
Exhauſtum eſt uobis. reſtant leuiora laborum.
Et ſine pernicie terror. diis uota: preceſque
Ferte modo: et tepidos aris libate cruores
Neu date terga malis. aderit gradiuus: et ipſe
Delius auertet propiora pericula uates:
Troianos notus ſemper minuiſſe labores.
Sed uero: ſed enim ante omnes altaria fument
Centum feſta ioui centum cadat hoſtia cultris.
Ille trucem belli nubem: ſæuaſque procellas
In libyam uiolenter aget. ſpectabitis ipſi
Egida turbato quatientem in prœlia mundo.
Aſtea parnaſi poſtquam clamata ſub antris
Allatum: uulgique deus peruenit ad aures:
In capitolinas certatim ſcanditur arces.
Sternũturque ioui: et delubrũ ſanguine honorãt.
Tum peana canunt: reſponſaque fida precantur
Interea aſſuetis ſenior torquatus in armis
Sardoas patrio quatiebat milite terras.
Namque ortum iliaca iactans ab origine nomen
In bella hampſagoras tyrios renouata uocarat
Proles pulchra uiro: nec tali digna parente.
Oſcus erat cuius fretus fulgente iuuenta
Ipſe aſper paci crudos ſine uiribus annos
Barbarici ſtudio ritus refouebat in armis:
Iſque ubi torquatum raptim properata ferentem
Signa uidet: pugnæque auidas accedere dextras:
Fraude loci nota latebroſa per auia ſaltus
Euolat: et profuſa fugæ compendia carpens
Occulta tegitur ualle: et frondentibus umbris

UVA. BHSC. IyR_094

Insula fluctisono: describit sardiniã.

Profũdo: mari sardoo. Enormes: ui les. & interdũ pestilẽtes. Sub imagine plãtæ: nã sardinia ẽ ad similitudinem humani uestigii: & iõ ichnusa dicta ẽ: ichnos. n. græce latine significat uestigiũ. unde sardiniã sandaliotim appellauit Timeus ab effigie soleæ. Myrsilus autẽ ichnusam. sardinia a sardo filio hercu lis: q e libya ueniẽs insulã occupauit: & nomẽ dedit. Inde: ex hoc: qa hẽt for mã uestigii. Libyci herculis: qm̃ sex fu erũt hercules: ut scribit Ci. i li. de na. deo. Secũdus fuit ægyptius nilo natus: quẽ aiunt phrygias lras cõscripsisse: de hoc intelligit poeta. Teucri: troiani: q i sardinia dicti sunt iliẽses. Classe pa terna: memoriæ ꝓditũ ẽ iqt Stra. Iolaũ pleroſque adducẽtẽ herculis filios huc applicuisse: & cũ insulæ accolis barba ris cohabitasse: q natione tusci erãt. ide iolẽses uocati sunt. Thespiadũ: filioꝝ herculis: de qbus dictũ ẽ. illic tespiadũ docuit submittere colla nepotes. Fa ma ẽ: nũc dicit aristeũ uenisse in sardi niã filiũ cyrenes nymphæ & apollinis. Acteon fuit filius Aristei ex autonoe fi lia cadmi: q cũ uidisset dianã nudã cõ uersus ẽ ab ea i ceruũ: & a ꝓpriis lacera tus ẽ canibus: ut canit Oui. Spectatæ: uisæ a se i fonte. Oui. Inscius acteon ui dit sine fraude dianã. Nouitate mali: qm̃ acteonẽ uersum in formã cerui ca nes lacerarũt. Sardoos: recessus: fecer sisse i sardiniã. Pura serpẽtũ: nõ sunt serpẽtes in sardinia. Tristis cœlo: pars sardiniæ nõ modica aspera ẽ: minime que trãqlla inqt Stra. Magna quoque pars agrũ hẽt rebus oĩbus fœlicẽ ꝑcipue tritico locoꝝ quoque uirtuti malignitas quædã obstat. Insula. n. æstiuo tpe morbosa ẽ i locis maxime fecũdis. Vi tiata: corrupta ꝓpter paludes: quarũ ex halatio insulã inficit. Torrida: sicca in ea parte quæ uergit ad italiã. Palli da: ꝓpter nimios æstus sole cãcrũ ascẽ dẽte. & flãte austro: q ẽ calidus & humi dus. Cætera. s. pars est cereri docilis.

Hoc habitu: qualitate ac natura soli.

Hostis: amsagoras. & filius oscus. Si donia tæla: subsidiũ punicũ. Iberos: hispanos: q cũ ueniissent aĩos amsago ræ auxerũt. & iam apto marte pugnare cupiebat: cum prius p inuia & saltus la tuisset. Lõgũ: uidebat amsagoræ lon gũ illud tẽpus: quo tẽdebat i hostẽ tan tus erat ardor pugnæ. Coire: simul ire i hostẽ coimus. Exptos: quos in aliis ꝑ liis fuerãt expti: cũ torquatus insulam subegisset in consulatu. Inde: post quam uentum est ad enses. Sed uos calliope: repetit uotum Syllius narraturus laudem Ennii: q per id tẽpus in sardinia sub Torquato militabat cẽturio. Facta uiri: Ennii messapus fuit rex apuliæ & calabriæ: a quo messapia. Latiæ uitis: erat centurio Ennius. centuriones uitem ꝑ insigni gestabant.

Insula fluctisono circumuallata profundo
Astigatur aquis: compressaque gurgite terris
Normes cohibet nudæ sub margine plantæ.
Inde ichnusa prius gr̃ais memorata colonis
Mox libyci sardus generoso sanguine fidens
Herculis ex sese mutauit nomina terræ.
Affluxere etiam: et sedes posuere coactas
Isperſi pelago post eruta pergama teucri.
Nec paruum decus aduecto cum classe paterna
Agmine tespiadum terris iole dedisti.
Fama est cum laceris acteon flebile membris
Supplicium lueret spectatæ in fonte dianæ
Attonitum nouitate mali fugisse parentem
Per freta aristeum: et sardoos isse recessus.
Cyrenen monstrasse ferunt noua littora matrem.
Serpentum tellus pura ac uiduata uenenis.
Sed tristis cœlo: et multa uitiata palude:
Qua uidet italiam: saxoso torrida dorso.
Exercet scopulis late freta: pallidaque intus
Arua coquit nimium cancro fumantibus austris:
Cætera propensæ cereris nutrita fauore.
Hoc habitu terræ nemorosa per inuia crebro
Torquatum eludens hostis sidonia pugnæ
Tæla expectabat: socioſque laboris iberos
Qui postq̃ appulsis animos auxere carinis:
Haud mora prorumpit latebris: aduersaque late
Agmina inhorrescunt: longumque coire uidetur.
Et conferre gradum media interualla patentis
Corripiunt campi properatis eminus hastis.
Donec ad expertos enses fidissima tæla
Peruentum. dura inde lues: ceduntque: caduntque
Alternique animas sæuo in mucrone relinquunt.
Non eqdẽ innumeras cædes: totoque horrida facta
Perarim tanto digne pro nomine rerum
Andere: nec dictis bellantum æquare calorem.
Sed uos calliope nostro donate labori
Nota parum magni longo tradantur in æuo
Acta uiri: et meritum uati sacremus honorem.
Ennius antiqua massappi ab origine regis
Misebat primas acies: latiæque superbum

UVA. BHSC. IyR_094

Hiſpida:inculta. Rudiæ:oppidū calabriæ patria Ennii:ut ēt Stra.ſcribit: Cato cenſorius didicit litteras græcas ab Ennio:q ſcripſit annales:quos p cōpita urbis.Qu. Vargūteius pnunciare ſolebat: huius Ennii meminit Lucre.lib.primo:Ennius ut noſter cecinit:q primus amœnā detulit ex helico ne perēni flore coronā. Vates ut thracius:Orpheus tp̄e quo nauigauit cū argonautis. Cyricus rex ī ꝓpontide:a quo cyzicus nomē accepit.inſula duobus pōtibus quondā iuncta cōtinenti. hoſpicio ex/cepit argonautas:ut canit.V.Flaccus:in quos pfectionē parantes:cū nondū ſoluiſſent eportu cyzice/ni furore impulſi: cū arbitrarent adeē hoſtes:q ꝓpinqui erant impetū feceīt: quo plio cyzicus rex cecidit dolentibus poſtq̄ res cognita ē argonautis ferūt or pheum ea nocte pugnaſſe fortiter. Ar go:ipſos argonautas. Pectine:ipa lyra. & plectro. Speras fore æternum.i. ma gna laude dignū:ſi enniū interficeret.

Sacer hic:laus ennii ex ore Apollinis.

Bella itala: quæ annalibus celebrauit ſuis:quos deſideramus. Pli.in .vii. ait: Sed & noſtrorū gloriā pcēſeamus prior Aphricanus. Qu. Ennii ſtatuam ſepul chro ſuo imponi iuſſit :clarūque illud nomen: immo uero ſpoliū ex tertia or bis parte raptū in cinere ſupremo cum poetæ titulo legi. Nec cedet honore: maieſtate.ſ.carminis:ut in illo ſæculo: quo poeſis nitorē latinæ linguæ nō ha bebat:fuerūt quippe poſt Enniū lima/tiores:politioreſque.& magis ex arte:q̄ ennius caruit poeticā excoluerūt:ut en niū tanq̄ quercū annoſam: ut inqt Fa. religionis tm̄ cauſa miremur & antiq/tatis Ennius primus apd latinos carmē exametrū fecit. Aſcreo ſeni:heſiodo. Aſcra uicus ad heliconem patria heſio di:quā ipſe patri illic cōmorāti his uer bis exprobrauit:Aſcrā rus miſeꝝ penes hic helicona colebat.hiberno dirū tri/ſte æſtu.Optabile nūq̄ helicon mōs eſt boetiæ phocidi uicinus apollini: ac mu ſis ſacer. Latis modis: ſonoro carmine ac heroo pede:cantuque pierio:& ſagit ta trāffixit caput Oſci:quo mortuo ſar di terga uerterūt. Barbaricū:nomen ꝓ aduerbio: ideſt barbare ac immane gemens mortē ſibi cōſciuit. Anhelū: æſtuans dolore. Vrget:ſequitur. At libiæ ductor: nunc redit ad Annibalē & Marcellum. Acerras:acerræ ſunt in cāpania quas clanius alluit. unde Vir. Et uacuis clanius nō æquus acerris.co/natus eſt Annibal acerranos ad deditio nem allicere. Poſtquam uero obſtina/tos uidit oppugnationem parauit.Acer rani plus animi quam uirium haben/tes deſperata tutela urbis per intermiſ

V itis adornabat dextra decus.hiſpida tellus.
M iſerunt calabri.rudiæ genuere uetuſtæ.
N unc rudiæ ſolo memorabile nomen alumno:
I s prima in pugna uates:ut thracius olim
I nfeſtam bello quateret cum cizicus argo
S picula depoſito rhodopeia pectore torſit.
S pectandum ſeſe non parua ſtrage uirorum
F ecerat:et dextræ gliſcebat cedibus ardor.
A duolat æternum ſperans fore pelleret oſcus
S i tantam labem:ac perlibrat uiribus haſtam.
R iſit nube ſedens uani conamina cœpti
E t tælum procul inuentos dimiſit apollo.
A c ſuper his nimium iuuenis:nimiumque ſuperbi
S perata hauſiſti.ſacer hic:ac magna ſororum
A onidum cura:et dignus apolline uates.
H ic canet illuſtri primus bella itala uerſu.
A ttolletque duces cœlo.reſonare docebit
H ic latis helicona modis:nec cedet honore
A ſcreo fama ue ſeni.ſic phœbus:et oſco
V ltrix per geminum tranſcurrit tempus arundo
V erſuntur iuuenis caſu perſculſa per agros
A gmina:et effuſæ pariter dant terga cateruæ.
D um pater audita nati nece turbibus iræ
B arbaricū:atque immane gemēs:trāffigit anhelū.
P ectus:et ad manes urget ueſtigia nati.
A t libyæ ductor marcello fractus:et acri
C ontuſus pugna:campos damnarat:et arma
V erterat ad miſeras:non æqui martis acerras.
I nde ubi permiſit flammis:atque enſibus urbem
N uteriæ nihilo leuior.nec partior ira
I ncuſſit ſeſe:atque æquauit mœnia terræ
P oſt caſilina ſibi multum obluctatus iniquis.

ſa munimenta:neglectaſque cuſtodias ſilētio noctis dilapſi p uias: inuiaque ut terror ducebat in ur bes cāpaniæ:quas in fide & officio eē ſciebant confugerūt.Annibal acerras incēdit: atque diripuit.

Non æqui martis:qm̄ parum uirium habebāt acerrani contra tot Annibalis copias. Incuſſit ſeſe nuceriæ.i.quodam impetu nuceriā inuaſit:cuius præda militi data ē:urbſque direpta: atque incen ſa. Caſilina:caſilinū oppidū cāpaniæ:quod annibal obſedit:quo præneſtini milites & cohors pe/ruſina cōfugerāt audita cānenſi ſtrage.Peruſini erāt.cccc.&.lx.q ad tantā cōpulſi ſunt inopiā anno næ:ut lora detractaſque ſcutis pelles:ubi feruida molliſſent aqua māderе conarentur:nec muribus alioue animali abſtinerēt:& omne herbarū radicūque genus aggeribus infimis muri eruerint:& cū hoſtes obaraſſent qcquid herbidi terreni extra murū erat rapoꝝ ſemen iniecerunt:ut Annibal ego

UVA. BHSC. IyR_094

ne usque dum ea nascãtur ad casilinũ sessurus sum exclamaret: q nullam antea pactionem auribus admiserat tum demũ secũ agi passus é de redemptione liberoꝝ capitũ. Obluctatus: ipe Annibal cũ diu obluctatus eẽt his: q defendebãt. obluctor tibi dicimus. i. pugno siue conor cõtra te. Virgi. Geni busque aduersæ obluctor harenæ. Iniqs: imparibus: qm̃ pauci erant intus cõparatione hostiũ. ad mouerat Annibal urbi uineas: cuniculosque fieri iussit: sed q casilinũ defendebãt trãsuersis cuniculis hostiũ cuniculos interrupere. Egre: cum difficultate. Astu: astutia: qm̃ auro eos dimisit. Vagos cãpos: diffusos & amplos. Petilia: urbs cõdita a philoctete. Virgi. Parua philoctete subnixa petilia muro. Liui. ait: Petilia ĩ brutiis aliquot post mensibus q̃ cœpta oppugnari erat ab himilcone pfecto annibalis expugnata é: multorũque sanguine ac uulneribus ea pœnis uictoria fuit: nec ulla magis uis obsessos q̃ fames expugnauit: absumptis .n. alimẽtis: carnibusque omnis generis quadrupedũ: scutorũque postremo coriis: herbisque & radicibus & corticibus teneris uescebant: ideo ait poeta: Infelix fidei: qm̃ ppter fidẽ id passi sunt petiliani: ut sagunthini. Herculeã phareträ: ppter Philocteten conditorẽ: q habuit sagittas herculis tinctas sãguine hydræ. Supba: nobilis & clara. Verterat & mẽtẽ: nũc d' tarẽtinis agit: q ad annibalẽ defecerẽt. Philomenus & nicõ tarẽtini ꝓditores fuerẽt: & cũ portæ ãnibal appropinq̃ret. editus ex cõposito ignis ab annibale ẽ. idẽ redditũ a Nicone signũ extinctæ: deinde utrinque flãmæ sunt. Annibal silẽtio agmen ducebat ad portã. Nicon ex improuiso sopitos uigiles ĩ cubilibus suis obtrũcat: portãque aperit. Annibal cũ peditũ agmine ingreditur. Equites subsistere iubet ut quo res postularet occurrere libero cãpo possent. Arce coruscã: alta. Manus: multitudo arx tarẽtina ĩ modũ peninsulæ maiori parte circũluit' præaltis rupibus ab ipa urbe muro: & fossa in gẽti separat'. Salinator urbis præfectus primo exercitus tumultu in portã effugit. inde acceptus scapha in arcẽ confugit. & romani oẽs q cædibus supfuerãt ĩ arcẽ se receperũt. Postea Fabius Maximus Tarẽtũ recuperauit: cui cũ Salinator diceret: ut autor é Cic. ĩ Catone maiore mea opera. Qu. Fa. Tarentũ recepisti: certe inqt ridẽs. nã nisi tu amisisses nunq̃ recuperassem. Hic miranda moriẽs: naues tarẽtinoꝝ ĩ sinu exiguo intercluse erãt. claustra quippe romani tenebãt: q ĩ arcẽ cõfugerãt: nec inde euadere poterãt: quas annibal plaustris trãsuexit: cõtracta. n. extẽplo undique plaustra: iũctaque inter se. & machinæ ad subducẽdas naues admotæ: munitumque iter: quo faciliora plaustra: minorque moles in trãsitu eẽt inuẽta inde. ac hoies cõtracti & opus impigre cœptũ: paucosque post dies classis instructa: atque parata circũuehit' arcẽ: & ante ipsum portũ ancoras iacit. Mirãda: rem mirã. Faucibus: claustris ipsius portus: ubi erat arx. Recessu patulo: amplo receptaculo & sinu. Põtũ secretũ: aquã diuisam. Errare: exire ĩ mare ultra fauces: qbus arx imminebat. Portus: plaustrũ siue uehiculũ tulit naues ꝓ oppositũ mõtẽ. Substramĩa: dicũt' oĩa: quæ alicui rei substernunt'. Lubrica subtramina: rotæ & lapsus. Vir. Pedibusque rotarũ subiiciũt lapsus. Nũcius interea: dum hæc tarenti agerentur. Nunciatum est annibali: qui terrebat maria nauibus uectis: nõ more: idest præter consuetudinem: obsessam esse Capuam a romanis. Dum procul œbalios: hæc fuerunt uerba nuncii. Oebalios: Tarentinos: qui habuerunt originem ab œbaliis: idest lacedæmoniis. Oebalii dicti sunt lacedæmonii ab œbalo puero: & Tarẽtus colonia lacedæmoniorum fuit.

Defendentum armis ægre reseruauerat astu
Limina: et obsessis uitam pensauerat auro.
Iamque in dauniuagos perfundẽs agmina cãpos
Lectebat rabiem: quo præda uel ira uocasset
Fumabat uersis incensa petilia tectis.
Infelix fidei: miseræque secunda sagunto.
At quondam herculeam seruare superba pharetrã
Verterat: et mentem tyria ad conata tarentus:
Portisque intrarant pœni. sed enim arce coruscа
Fisa loco manus ausoniæ stipata sedebat
Hic miranda mouens classem: quæ condita portu
Stabat: namque angustis e faucibus æquor
Rumpit scopulos inter: patuloque recessu
Effundit campis secretum gurgite pontum.
Incluſas igitur: quibus haud enare dabatur
Arce superpositа clauſtris maris extulit astu:
Perque auersa tulit portatus arua carinas.
Lubrica roboreis aderant subſtramina plauſtris:
Atque recens cæſi tergo prolapſa iuuenci
Aequoream rota ducit per gramina puppim.
Et iam per colles: dumoſque ad littus: ad acta
Innabat pelago ueniens ſine remige claſſis.
Nuncius interea uectis non more carinis.
Terrentem freta curarum feruoribus implet.
Dum procul œbalios amet expugnare nepotes
Et primus roſtris ſulcet naualibus arua
Obſeſſos capuæ muros: clauſtra ipſa reuelli
Portarum. ac totum miſeris incurrere bellum

UVA. BHSC. IyR_094

Haud ſecus:ānibalis ferociam & celeritatē cōparat tygridi cōmotæ raptis catulis.tygris ē uelocitatis tremendæ lege Pliniū:& Ariſtotelem. Emicet:ſaltet & currat. Ganges:fluuius indiæ. Centenius: hic octomilia hoīum accepit a ſenatu & in lucaniā pfectus eſt & ab annibale oppreſſus. Prauus audē di:audax ſine prudentia. Facilis periclis:qui ſeſe facile periculis exponebat.M.centenius cui penula cognomen fuit:& centurio militauerat inter primipili centuriones inſignis & magnitudine corporis: & animi perfunctus militia p.P. Cornelium prætorem iſenatum introductus petiit ut ſibi exercitus

L inquit cepta ferox pennaſque addēte pudore
A tque ira ſimul immani per proxima motu
E uolat:et minitans auida ad certamina fertur
H aud ſecus amiſſo tigris ſi concita fetu.
E micet:attonitæ paucis luſtratur in horis
C aucaſus:et ſaltu tranſmittitur alite ganges.
D onec fulmineo partus ueſtigia curſu
C olligit et rabiem prenſo conſumit in hoſte
O buius huic ſparſo centenus agmine raptim
F undatur:audendi prauus faciliſque periclis.
S ed paruum decus annibali:nam uitis honore
P erfunctus latiæ ſubito ſtimularat agreſtis
S emermēque manū ſternendā obiecerat hoſti.
B is ſeptem demiſſa neci nec ſubſtitit agmen.
M ilia bis ſeptem quæ non ſollertior enſe
S ed genus inſignis iuſtis ducebat in armis
F uluius aſt eque per corpora fuſa iacentum
R aptum iter eſt uictorque moram non paſſus eūtis
E xequiæ tantum famā nomēque uolentem
H orrificæ mentis tenuerunt funere leto:
N amque per inſidias infandum et ab hoſpite ceſus
C olloquium et promiſſa petit:dum perfida gentis
L ucanæ gracchus ceco circundatus aſtu
O ccideratlaudēque libys rapiebat humandi:
S ed non ut ſcitum celerare ad mœnia penū:
A ſtabat res ulla loco:iā conſul uterque
P ræcipites aderant:nola uis omnis et arpis.

daret, pollicituſque ē ſi hoc īpetraſſet de annibale uictoriam. Agreſtis:cum data eſſent centenio pro quinque mili/ bus octomilia militum pars dimidia ci/ ues:pars ſocii & ipſe aliquantum uolun tariorum ītereūdum ex agris aſciuit ac prope duplicato exercitu in lucanos per uenit.Vbi annibal nequiquam claudi/ um ſequutus ſubſtiterat. Honoī uitis: quoniam fuerat cēturio. Nec ſubſtitit agmen.i.annibal uictor cum ſuo agmīe non ſubſtitit:ſed celerrime ad alios op/ primendos aduolauit. Milia bis ſeptē: hæc fuit clades altera quā ī curſu ānibal raptim peregit. Gneus Fuluius prætor male aduerſus ānibalē pugnauit ī quo prælio ut ait Liuius.xx.milia hoīum ce ciderunt ipſe cū æquitibus ducentis au fugit. Nō ſollertior enſe:nō clarior & prudentior cētenio in re militari. nam male acies inſtruxit:eteni cū ānibal pri/ ma luce in aciē copias eduxiſſet fuluius non tam ſua ſpe q̄ impetu militū fortui to tractus pugnam non detrectauit ita/ que eadem temeritate qua proceſſum ī aciem eſt inſtruit ipſa acies ad libidinē militum forte procurrentium conſiſtē tiumque quo loco ipſorum tuliſſet aīus deinde per libidinē:aut metum deſerē tium locum dux ſtultitia: & temeritate centenio par.animo nequaquam cōpa/ randus.Vbi & rem inclinatam ac trepi/ dantes ſuos uidit equo arrepto effugit.

In armis iuſtis: quoniam erat prætor.

Inſignis genus: habens claros natales: & maiorum ſtemmata. Aeque :ſimili/ ter ut fuerat centenio fuſo. Exequiæ tā tum.T.Sempronius gracchus ab hoſpi/ te ſuo lucano deceptus a magone inter/ fectus eſt hoſpes autem erat Flauius Lu canus,Liuius ait.Flauius mutata repēte uoluntate locum gratiæ apud penum quærens neque tranſire ipſe: neque tra/ here ad defectōnē Lucanos ſatis habuit niſi imperatoris et eiuſdem hoſpitis proditi capite:ac ſanguine fœdus cū hoſte ſanxiſſet: funeris grac chi uaria eſt fama autore liuio.alii in caſtris romanis ſepultum a ſuis tradunt: alii ab annibale: & ea uulgatior fama eſt:quam poeta ſequitur.In ueſtibulo punicorum caſtrorum rogus extructus fuit: & armatus exercitus accurrit: cum tripudiis hiſpanorum motuque armorum & corporum ſuæ cuique genti aſſuetis.ipſo annibale omni rerum uerborumque honore exequias celebrante. Horrificæ mē tis:ideſt quærebat laudem humanitatis:& pietatis erga mortuos quamus haberet mentem horrificam & quaſi ab omni humanitate alienam. Læto funere: quoniam cum tripudiis: & motibus militum annibal funus gracchi celebrauit. Hoſpite:flauio lucano. Cæſus:ductus ad locum inſidiarum ubi cæſus fuit nam flauius non interfecit gracchū ſolus.Immo gracchus hoſpitē irruit cognita fraude:cui parci ſine multorum ſanguine non potuit:lege liuium. Ceco aſtu:inſidiis nam mago pedites: equi/ teſque armatos in latebras occuluit monitus a flauio. Libys:annibal. Ad mœnia: capuam. Vter que conſul:conſules erant fuluius Flaccus:& appius claudius a quibus capua obſeſſa eſt. Prætores au/ tem Gneus Fuluius Flaccus:claudius Nero.M.Iunius ſyllanus.P. Cornelius. Vis omnis:omnes mi lites qui nolæ erant ad conſulem uenerunt.

UVA. BHSC. IyR_094

Acui floridior Fabius: filius fabii maximi dictatoris q filio cõsuli legatus fuit.

Arpis: ex apulia ubi consul pugnauerat. Huic nero: claudium Neronẽ prætorem a suessula ex claudianis castris exciuerũt: nam claudio neroni prætori suessula obuenit. M. Iunius syllanus prætor, puinciam hẽbat inter consules: ut quo usus uocaret presto eẽt. Ductores: cõsules & prætores. Vni iuueni: Annibali tãtæ molis erat eo tẽpore annibal.

Arduus: idest Annibal locum arduũ occupauit: tifata. s. collem prope capuã.

Obstantum: romanorum. Auia cõsilia: uaria & diuersa. Arctatis: obsessis.

Quo mens egra uocas: dubitabat annibal qdnam faceret: & ipsius mens dubia & mœsta erat: inopsque consilii Pericula: debeo ne iterum subire pericula ĩ hac locorum difficultate ut feci ad nolam cũ dedecore. Non æquus, impar qm̃ romani iuuãtur loci oportunitate.

Nõ ita me experti: ab eo qd fecit tẽpore Fabii sumit aĩos annibal qui ab illo clausus euasit ut dictum ẽ. Magister: minutius qui fuit magister equitum fabio dictatori. Turbarum exptor: qui meas perturbatões ẽ expertus. turba hic significat perturbatõem: ut apud Terẽtium. Tum illæ turbæ fient: inde pturbare: expertor ẽ deductum ab experior ut amator ab amo: & sequitor a sequor: sed inusitatũ ẽ: & poeta ĩterdum nimis affectate loqtur. Colles: ad casilinum scilicet & campum stellatẽ. Victor: cõpos uoti. In agmen: concionem & unã multitudinẽ ut mentem apiret suam.

Perge age: uerba annibalis hortãtis suos ad iter quo romã perituri erant: premium laborum & cuius cã transcenderant alpes. Iliacis: romanis mõ romam uideamus & capiãus de ruina capuæ curandum non ẽ: sic Martialis: Nũc & dãna iuuant sunt ipsa pericula tanti. Stã tia nõ poterant tecta ꝓbare deos: nõ. n. possumus ad magna premia sine laborĩ bus & incõmodis peruenire & quocunque piculo res diu optata bene emitur: cadat igitur inqt capua dũ roma potiamur. Aptius id ceptum: commodius esse institutum hoc iter ad urbẽ nũc q̃ stãtim post pugnã cannẽsem. Sollertibus actis: rebus ab annibale gestis magno cõsilio & secũdo euentu. Fatali: pernicioso romanis. Vulturna uada: uultur nus fluuius non longe a capua qui casilinum alluit: quem annibal ratibus ĩ ipso fluuio comprehensis traiecit.

A eui floridior fabius rapida arma ferebãt.
H inc nero et hĩc uolucres syllanus nocte dieque
I mpellebat agẽs properata ad bella cohortes
V ndique cõueniũt pariterque opponere cũctos
V ni ductores iuuẽi placet: arduus ipse
T ifata ĩuadit propior: qua mœnibus ĩstat:
C ollis: et e tumulis subiectã despicit urbẽ.
V erum ubi tot sese circũfũdẽtibus armis
V allatas sociũ portas: unãque negari
I ntrauisse sibi: capuæque erũpere cernit
A nxius aduẽtus: nũc ferro frãgere cetũ
O bstãtum meditatur: et huic nũc auia cepto
C õsilia: atque astu querit tot milia portis
A bstrahere arctatis: cũctosque resoluere muros.
S ic igitur secũ curasque ita corde fatigat.
Q uo mẽs ægra uocas: rursusne pericula sumã.
N on æquus regiõe loci? capuaque uidẽte.
T erga dabo? an residẽs uicini uertice mõtis.
E xcindi ãte oculos patiar sotialia tecta?
N on ita me expti fabius fabioque magister
T urbarũ expertor cũ clausos milite colles
E uasi uictor: sparsosque ꝑ arua iuuẽcos
I actare accẽsis stimulaui cornibus ignes:
H aud dũ oẽs abiere doli: defẽdere nobis
S ic capuã ereptũ ẽ: dabitur circũdare romã:
H æc postq̃ placita: et tenuit sentẽtia mẽtem
N on expectato titã dũ gurgite lucẽ
S pirãtes proferret æquos: impellit ĩ agmẽ
V oce manuque uiros: et cepta immania pãdit.
P erge age: uice oẽm miles uirtute laborẽ
E t quãtum humãi possũt se tẽdere passus.
A rduus accelera. romam petis hoc iter alpes
H oc cãnæ statuere tibi: eia ĩcute muris
V mbonẽ iliacis: capuæque repẽde ruinas.
Q uam tãti fuerit cadere: ut palatia cernas
E t demigrãtem tarpeia sede tonãtem
I nstructi glomerãt gressus: roma auribus hæret.
R oma oculis: credũtque ducis solertibus actis
A ptius id ceptum: q̃ si dixisset ab ipso
F atali aeneadis campo uulturna citata
T ransmittunt aluo uada: postremique relinquunt.

UVA. BHSC. IyR_094

Tardandis italis corruptas igne carinas.
Tum ſidicina legunt pernicibus arua maniplis.
Threiciamque calen:ueſtras a nomine nati
Orithyia domos:hinc alifanus iaccho
Haud inaratus ager:nymphiſque habitata caſini
Rura euaſtantur:mox et uicinus aquinas
Et quæ fumantem texere giganta fregellæ
Agmine carpuntur uolucri:fert concitus inde
Per iuga celſa gradum:duris qua rupibus hæret.
Bellator fruſino et ſurgit ſuſpenſa tumenti
Dorſo: frugiferis cerealis anagnia glebis.
Iamque adeo eſt campos ingreſſus et arua labici
Linquens telegoni pulſatos ariete muros.
Haud dignam inter tanta morā:nec amœna retētāt
Algida:nec iuxta iunonis tecta gabinæ.
Præceps ad ripas immani turbine fertur
Sulphureis gelidus qua ſerpit leniter undis
Ad genitorem anio labens ſine murmure tybrim
Hic ut ſigna ferox dimenſaque caſtra locauit
Et ripas tremefecit eques perterrita pulſis
Ilia prima uadis ſacro ſe coniugis antro
Condidit et cunctæ fugerunt gurgite nymphæ.
At matres latiæ ceu mœnia nulla ſuperſint:
Attonitæ paſſim furibundis greſſibus errant.
Ante oculos aſtant laceræ trepidantibus umbræ.
Quæque grauem ad trebiā quæque ad ticina fluēta
Oppetiere necem paulus gracchuſque cruenti
Flaminiuſque ſimul miſeris ante ora uagantur.
Clauſit turba uias:ſtat celſus et aſper ab ira.
Ingentemque metum toruo domat ore ſenatus:
Interdum tamen erumpunt ſub caſſide fuſæ.
Per tacitū lachrymæ.quid nam fortuna minetur:
Quid ue parent ſuperi pubes diſperſa per altas
Stat turres:atque huc uentum ſub corcte uolutat.
Vt iam roma ſatis credat defendere muros.
Penus ut ad ſomnos uix totam curſibus actæ.
Indulſit pubi noctem uigil ille nec ullam
Ad requiem facilis:credenſque abſcedere uitæ.
Quod ſopor eripiat tempus:radiantibus armis
Induitur.nomadumque iubet prorūpere turmas.

Corruptas igne:Liuius ait fuluium romam ꝑperātem uulturnus tenuerat annis nauibus ab annibale incenſis. Sidicini populi cāpaniæ de qbus dictū ē. Legunt:prætereunt uelocibus maniplis.

Calen threiciam:cōditam a zeto & calai filiis boreæ & orithiiæ q̄ poſt reditū argonautarum uenerunt ī italiam & boreas flat ex thracia iō threiciā calen appellat. Alife oppidum campaniæ cuius ager uitibus conſitus eſt: ideo dicit ipſū baccho haud īaratum caſinum oppidū campaniæ ſub caſinū biduo ſtatiua habuit annibal & paſſim populationes factæ:ut īquit Liuius. Fregellæ oppidū: non procul ab aquino quod fingit poeta denominatum fuiſſe a fregello gigante illic ab hercule interfecto ac ſepulto.

Cerealis:frugifera anania eſt in ædito loco ſita. labicū oppidum fuit uia prænestina uia labicana incipiebat ad portā ſcī laurentii ſupra & picti ſcuta labici.

Thelegon muros:tuſculum conditū a thelegono filio Vlyſſis. Pulſatos ariete:quoniam annibal tuſculum cōceſſit ut urbe potiretur quod cum non ſucceſſiſſet gabios deſcēdit. Algida amœna: ſylua prope ariciam algidum eſt ſylua amœna iter tuſculum & ariciam Mar. & quodcūque iacet ſub urbe frigus. Gabinæ iunonis:quoniā iuno a gabiis colebatur. Sulphureis undis: qm̄ in agro tiburtino aqua eſt ſulphurea. Ad genitorem:tyberim ſupra dixit. Qua ꝑpter acceptis amœnis ditior undis in pontū flauo deſcendit gurgite tibris. Ilia perterita pulſis uadis:ilia rhea mater romuli nupſit amœni ut poetæ fabulant:ſed nō ſine cā fictum eſt. nā demerſa fuit in amœnē ilia iuſſu amulii ut ſcripſit ēnius autor porphyrio horatio interprete.

At mres latiæ:Liuius ait ploratus mulierum nō ex priuatis ſolū domibus exaudiebat:ſed undique matronæ impublicum effuſæ circa deū delubra diſcurrunt crinibus paſſis aras uerrentes nixæ genibus, ſupinas manus ad cælū:ac deos tendentes oranteſque ut urbem romā e manibus hoſtium eriperent matreſque romanas: ac liberos iuiolatos ſeruarēt.

Stat celſus:erecto animo & magno ī tātis periculis. Toruo ore:feroci aſpectu ſupabat timorē. Stat ꝑ turres:luue. ac ſtantes collina turre mariti Senatus inquit Liuius magiſtratibus præſto eſt: ſi quid conſulere uellēt. Pubi actæ curſibus:militibus defatigatis celeri curſu. a. capua romam. Abſcindere uitæ:putabat ānibal illud tempus amitti quod ſōno tribuit. Nomadū turmas:Liuius ait quo ꝓpius hoſtis accedebat maior cædes fiebat fugiētū ꝓcedētibo nūidis. pluresque oium generū atq; ætatū capiebāt

UVA. BHSC. IyR_094

Circũ ferẽt: ānibal ſtatiuis poſitis ad
anienem cum duobus milibus equitũ
a porta collina uſque ad templũ hercu
lis progreſſus eſt atque unde maxime
poterat ſitum urbis contemplaſ. Por
tas: nam pulſauit portam collinã & ha
ſtam ut ait Plinius in urbẽ primus ho-
ſtium intorſit. Cauſas locoꝝ: unde.ſ.
nomina accepiſſent ſingula urbis loca:
& imprimis colles. Fuluius: cum nun
ciaretur. Qu. fuluiũ flaccum proconſu
lem romam aduentare poſt annibalem
ne minueretur imperium ſi in urbẽ ue
niſſet decreuit ſenatus ut. Qu. fuluio
par imperiũ conſulibus eſſet cũ tumul
tus romæ eſſet: fuluius porta capena ro
mam ingreſſus media urbe per carinas
in exquilias cõtendit: inde digreſſus in
ter exquilinam & collinã portã caſtra
poſuit conſules ſenatuſque in caſtra ue
nerunt. Haud relicta obſidione: nam
remanſerunt duces ac militum magna
uis ad obſidionẽ capuæ elegit fuluius
xv. milia peditũ & mille equites. Tur
mas ouantes: ſuos milites gaudentes ta
li ſpectaculo reduxit in caſtra. Effun
dit rupto: poſtero die tranſgreſſus anie
nem annibal in aciẽ copias omnis edu
xit pugnaturus nec flaccus conſuleſue
pugnam detrectauere inquit Liuius in
ſtructis utrinque exercitibus in eius pu
gnæ caſum in qua urbs roma præmiũ
uictori eẽt. Per plurima noſtra: hor-
tatur ānibal ſuos ad pugnã & præmiũ
cuius cauſa tot labores difficultateſq;
ſuperauerant. Milibus ſenonũ: quos
non gloria belli non cura imperii pro
pagandi ſed carice ac dulcia uina in ita
liam traxerunt. Fortaſſe curulibus:
hiſtoriam tangit gallis properantibus
ad urbem ſenes relicti ſunt in domib⁹
cum iuuenes in arcem confugiſſent q
eoꝝ inquit Liuius curules geſſerãt ma
giſtratus ut infortunæ priſtinæ honoꝝ
que aut uirtutis inſignibus caderẽt in
medio ædium curulibus ſellis ſederũt
quos tandem ad unũ galli trucidarũt.
Oenotria pubes: iuuẽtus romana non
expectabat ducum exhortationes.

Inde leuis fremis circũ pauitantia fertur
Quadrupedante ſono perculſæ mœnia romæ.
Nunc aditus luſtrat clauſas nunc cuſpide pulſat
Infeſta portas: fruitur quod timore pauentum.
Nunc letus celſis aſtans in collibus intrat
Vrbem oculis: diſcitque locos: cauſaſque locorũ
Aclegeret uiſu cuncta et penetraret in omnis
Spectando partes: ni magno turbine adeſſet
Fuluius: haud tota capuæ obſidione relicta
Tum demũ caſtris turmas infœlix ouantes
Spectata ductor ſatiatus pectora roma.
Atque ubi nox depulſa polo primaque rubeſcit
Lampade neptũnus reuocatque aurora labores:
Effundit rupto perſultans agmina uallo
Et quantũ clamare ualet: per plurima noſtra
Socii decora: et ſacras in ſanguine dextras
Obsite pares: et tantum audete ſub armis
Quãtum roma timet: reliquã hãc excindite molem
Nil quod uincatis toto reſtabit in orbe.
Neu populi uos martigine tardarit origo.
Intratã ſenonum capietis milibus urbem:
Aſſuetãque capi: fortaſſe curulibus altis
Iam uos exẽplo proauorũ ac nobile letum
Expectãt de more ſenes: mortique parantur.
Talibus hic penus: ſed contra oenotria pubes
Non ullas uoces ducis aut præcepta requirit.
Sat matres ſtimulant: natique et cara ſupinas
Tendentũ palmas lachhrymãtiaque ora parentum
Oſtentãt paruos: uagituque incita pulſant
Corda uirum: armatis infigunt oſcula dextris.
Ire uolunt: et pro muris opponere denſi
Pectora reſpectãtque ſuos: fletumque reſorbent.
Tuero impulſo patefactæ cardine portæ
Et ſimul erupit iunctis exercitus armis:
Funditur immixtus gemitu præcibuſque per altos
Ad cælum muros clangor: ſparſæque ſolutis
Crinibus exululant matres: atque ubera nudãt
Fluuius anteuolãs agmen: quis neſciat inquit
Non ſponte ad noſtros penum ueniſſe penates?
Aportis fugit capuæ: ſubnectere plura
Conãtem triſtis celi cum murmure uaſto
Turbauit fragor: et ſubita de nube procellæ.

UVA. BHSC. IyR_094

Iuppiter æthyopum remeans tellure minantem
Romuleo pœnum ut uidit ſuccedere uallo:
Cœlicolis raptim excitis defendere tecta
Dardana:et in ſeptem diſcurrere iuſſerat arces
Ipſe e tarpeio ſublimis uertice cuncta
Tuentos ſimul et nubes et grandinis iras
Fulminaque et tonitrus et nimbos conciet atros
Concuſſu tremuere poli:cœlumque tenebris
Clauditur:et terras ceco nox condit amictu.
Inſtat tempeſtas oculis:hoſtique propinquo
Roma latet.iactæ in turmas per nubila flammæ
Stridorem ſeruant:mẽbris inſibilat ignis.
Hinc notus:hinc boreas: hinc fuſcis africus alis
Bella mouent: quantis animos et pectora poſſint
Irati ſatiare iouis:fluit agmen aquarum
Turbine confuſum piceo et nigrante procella.
Atque omnis circa campos ſpumantibus undis.
Inuoluit:celſus ſummo de culmine montis
Regnator ſuperum ſublata fulmina dextra
Libravit:clypeoque ducis non cedere certi
Incuſſit:ſumma liquefacta eſt cuſpis in haſta.
Et fluxit ceu correptus fornacibus enſis.
Ambuſtis ſed enim ductor ſidonius armis
Siſtebat ſocios et cecum e nubibus ignem
Murmuraque a uentis miſceri uana docebat.
Tandem poſt clades ſocium cœlique ruinã
Non hoſte in nimbis uiſo non hoſte referri
Signa iubet caſtris: mœſtaſque reſuſcitat iras.
Ventis debebis nimirũ hyemiſque procellis
Vnũ roma diem: ſed non te craſtina nobis
Lux unq̃ eripiet:deſcendat iuppiter ipſe
In terras licet infrendens dum talia fatur
Ecce ſerenato clarum iubar emicat axe.
Purgatuſque nitet diſcuſſis nubibus æther
Aeneade ſenſere deum:teliſque repoſtis
Summiſſas tendunt alta ad capitolia dextras.
Et feſta cingunt montis penetralia lauro.
Tum uultus modo non paruo ſudore madentes:
Nunc lætos iouis aſpectant:da ſumme deorũ
Da pater ut ſacro libys inter prælia telo
Concidat:haud alia potis eſt occumbere dextra.
Sic adeo orantes preſſere ſilentia:poſtq̃

Arces: ſeptem colles urbis de quibus dictum eſt. Senſere deum: iouem fauentem romanis. Penetralia montis: templum iouis capitolini.

UVA. BHSC. IyR_094

Sacro telo: fulmine tuo cum non posſit mortali manu fiſti. Obruit: priuat ſplendore ipſe ſol exoriẽs. Lampada: ſuum ſplendorem cum oritur poſtero die annibal iterum ſe ad pugnam expediuit. Vſus uitæ: dies quo mortales ſe exercẽt ad uſum uitæ. Enotria: romana. Hebeſcere: fieri nigrum. Dies: ſplendor diei. Regna cœleſtia: cognouit bella iouis tanq̃ expertus: nam fulmine gigãtes deiecit iuppiter. Notus: auſter qui coegit annibalem caſtra repetere: poſtero die eodem loco inquit Liuius acies inſtructas eadem tempeſtas diremit ubi recepiſſent ſeſe in caſtra ſerenitas cum trãquillitate oriebatur: in religionem ea res apud pœnos uerſa ẽ.

Tyrrhena ſtagna: traſimenus. Clypeoque tremendum increpat: concutiebat clypeum uocans ſuos ad pugnam & collidebat arma ad ſtrepitum faciẽdũ ut imitaretur iouem tonantem. Vt uero accepit: dum annibal ad mœnia urbis armatus ſederet milites ſub uexillis ſupplementum his qui erant in hiſpania profectos audiuit. Oras betis: hiſpaniam.

Abſtulerat terras nigrantibus heſperus umbris.
Quem ſimul attollens rutilantem lampada titan
Obruit: et uitæ rediit mortalibus uſus:
Pœnus adeſt. nec ſe caſtris œnotria pubes
Continet. haud dũ enſes ſtricti mediũque iacebat
Tantum ad bella loci: quantũ tranſmittere iactæ
Sfficerent haſtæ: cũ fulgor hebeſcere cœli
Per ſubitum cœpit: denſæque ſubire tenebræ.
Atque dies fugere: atque armari ad prælia rurſus
Iuppiter: incumbunt uenti. craſſuſque rotante
Auſtro nimborũ feruet globus. intonat ipſe
Quo tremat et rhodope tauruſque et pĩdus et atlas
Audiuere lacus herebi. merſuſque profundis
Agnouit tenebris cœleſtia bella typheus
Inuadit notus. ac piceam cum grandine multa
Intorquens nubem cuntantem et uana minantẽ
Circũagit. caſtriſque ducem ſuccedere cogit.
Verum ubi depoſitis ſepſit ſeſe aggere telis:
Læta ſerenati facies aperitur olympi.
Nullaque tam mitem credas habuiſſe tonantem
Fulmina: nec placido cõmota tonitrua cœlo.
Durat et affirmans non ultra ſpondet in ipſos
Venturam crebroque diem modo patria uirtus
In dextras redeat: nec romam excindere pœni
Credant eſſe nefas. ubi nam tunc fulmina tandẽ
Inuicti iacuiſſe iouis cum ſterneret enſis
Etolos campos ubi cum tyrrhena natarent
Stagna cruore uirum? pugnat pro mœnibus inqt
Si rector ſuperum tot iactis fulmine telis
Inter tot motus cur me contra arma ferentem.
Affixiſſe piget uentis hyemique fugaces
Terga damus. remeet quæſo mens illa: uigorque
Qua nobis cũ pacta patrũ cũ fœdera adeſſent
Integrare acies placitũ. ſic pectora flammat
Donec æquũ titan ſpumantia frena reſoluit:
Nec nox compoſuit curas: ſomnus ue frementem
Auſus adire uirum et redeunt cum luce furores.
Rurſus i arma uocat trepidos: clypeoque tremẽdũ
Increpat: atque armis imitatur murmura cœli.
Vt uero accepit tantum confidere diuis
Auſonios patres ſummiſſaque betis ad oras
Auxilia: et noctu progreſſum mœnibus agmen

UVA. BHSC. IyR_094

Sic agitare fremens obsessos ocia iamque
Securam annibalis romam uiolentior instat:
Iamque propinquabat muro: cū iuppiter ægram
Iunonem alloquitur curis mulcetque monendo
Nulla ne sidonio iuueni coniunxque sororque
Cara mihi non ulla unq̄ sine fine feroci
Addes frena uiro? fuerit delere saguntum.
Exequare alpes imponere uincula sacro
Eridano. fedare lacus: etiam ne parabit
Nostras ille domos nostras perrumpere in arces?
Iste uirum. namque ut cernis iam flagitat ignes.
Et parat accensis imitari fulmina flammis.
His dictis grates agit: ac turbata per auras
Euoluat: et prensa iuuenis saturnia dextra
Quo tuis o uecors? maioraque bella capessis
Mortali quam ferre datur? iuno inquit et atram
Dimouit nubem: uteroque apparuit ore.
Non tibi cū phrygio res laurenti ue colono.
En age nanque oculis amota nube parumper
Cernere cuncta dabo: surgit qua celsus ad auras.
Aspice montis apex uocitata palatia regi
Parrhasio plena tenet et resonante pharetra
Intenditque arcum: et pugnas meditatur apollo.
At qui uicinis tollit se collibus altæ
Molis auentinus uiden ut latonia uirgo
Accensas quatiat phlegetontis gurgite tædas
Exertos auidæ pugnæ nudata lacertos.
Parte alia cerne ut seuus gradiuus in armis:
Implerit dictum proprio de nomine campum.
Hic ianus mouet arma manu: mouet inde q̄rinus.
Quisque suo de colle deus. sedenim aspice quātū
Egida commoueat nimbos flammasque uomētē
Iuppiter: et quantis pascat ferus ignibus iras.
Hucuultus flecte: atque aude spectare tonantem
Quas hyemes quantos concusso uertice cernis
Sub nutu tonitrus oculis qui fulgeret ignis.
Cede deis tandem: et titania desine bella.
Sic effata uirum indocilem pacisque modique
Mirantem superum uultus et flammea membra
Abstrahit. ac pacem terris cœloque reponit.
Respectans abiit: et castris aulsa moueri
Signa iubet ductor: remeaturumque minatur.

Vincula: qm̄ ponte traiecit padum: Lacus: trasimenū. Flagitat ignem: quoniam annibal dolebat imitari iouē sonitu armorum & poscebat iam ignes ut fulmina imitaretur ut de salmoneo canit Virg. Vecors: imprudens qui id audes quod mortalibus non concedit. Regi parrhasio: euandro qui fuit arcas: & arcadia parrhasia dicitur: & palatium dictum est a phalanto urbe arcadiæ ut alias opiniones omittamus. Latonia uirgo: diana cuius templum erat in auentino. Hinc: ex ianiculo. Inde ex colle quirinali. Titania: gigātea. i. noli pugnare cum superis more gigantum. Modi: moderationis et mensuræ. Terris & cœlo: hominibus & superis: nam romani pacē adepti sunt profectione annibalis. & superi etiam qui urbem defendebant.

UVA. BHSC. IyR_094

Hammon:idest ipsi nasamones mili
tes. Lustratis: uisis circū: lustrare hic
significat circūire:sic Virgi.Et dum lu
strabimus agros.

Petri marsi interpretatio in.xiii.uo/
lumen Sillii italici.

Egne iter emēso: Annibal de
posita spe urbis potiundæ ad
templum feroniæ illa tempe
state diuitiis inclytum profe/
ctus est: capenates id templum accole/
bant diuitias eo aliaque dona pro facul
tate portantes:hoc templū annibal spo
liauit:inde in brutios magnis itineribꝰ
se recepit romani capua potiti sūt duo
fulmina belli scipiones.P.&gneus in
hispania ceciderunt quoꝝ casu Scipio
P.scipionis filius ut par erat & filii pie
tatem decebat concussus ad inferos de/
scendit ut patris patruique umbrā aspi
ceret:tandē ad superas rediēs oras por/
tum socioque reuisit. Segne iter: qm̄
annibal respiciebat ad urbem. Tutia:
est riuulus uia appia qui distat ab urbe
sex milibus passuum. Tuscis undis:ty
berinis. Iussa deorum:ipsius iunonis
quæ monuit annibalem ut non spera/
ret id quod non esset fas homini. Pri/
mores socium:ipsos duces. Lydia sta
gna:trasimenus. Creuerunt:sanguine
cæsorum.s. Turrita figura: qm̄ est in
ædito loco sita & in summitate habet
byrsam. Abitus:discessus. Illesæ:inta
ctæ uulneribus. Labem:dedecus fœ/
mineum.

Reddit ur ex templo flagrantior ætheræ lampas.
Et tremula infuso resplendent cerula phœbo.
At procul e muris uidere ut signa reuelli
Aeneade:uersumque ducem tacita ora uicissim
Stentant:nutuque docent quod credere magno
Non audent hærente metu:nec abire uolentis
Sed fraudem insidiasque putant: et punica corda
Et tacitæ natis infigunt oscula matres:
Donec procedens oculis sese abstulit agmen
Suspectosque dolos dempto terrore resoluit.
Tum uero passim sacra in capitolia pergunt.
Inque uicem amplexi permixta uoce triumphum
Tarpeii clamant iouis:ac delubra decorant.
Iamque oēs pandunt portas: ruit undique lectum
Non sperata petens dudū sibi gaudia uulgus
Hi spectant quo fixa loco tentoria regis
Stiterint:hi qua celsus de sede uocatas
Affatus fuerit turmas.ubi belliger astur
Atque ubi atrox garamas seuusque tetēderit hāmō
Corpora nunc uiua sparguntur gurgitis unda.
Nunc anienicolis statuunt altaria nymphis.
Tum festam repetunt lustratis mœnibus urbem.

Egne iter emēso uix dū tarpeia uideri
Culmina desierant:toruos
cum uersus ad urbem
Ductor agenoreus uultus
remeare parabat.
Castra locans nulla ledens ubi gramina ripa
Tutia deducit tenuem sine nomine riuum.
Et tacite tuscis inglorius affluit undis.
Hic modo primores socium modo iussa deorum.
Nunc sese increpitat.dic o cui lydia cede
Reuerunt stagna. et concussa est daunia tellus
Armorum tonitru:quas exanimatus in oras
Signa refers?qui mucro tuū:quæ lancea tandem
Intrauit pectus:si nunc existeret alma
Carthago ante oculos turrita celsa figura
Quas abitus miles causas illese dedisses
Hymbres o patria et mixtos cū sanguine nimbos.
Et tonitrus fugio:procul hanc expellite gentis
Fœmineam tyriæ labem nisi luce serena

UVA. BHSC. IyR_094

Nescire ac liquida mauortem agitare sub æthra
Terror adhuc inerat superum: ac redolentia ĩ armis
Fulmina: et ante oculos irati pugna tonantis.
Parendi tamen: et cuicunque incumbere iusso
Durabat uigor: ac sensim diffusus ad aures.
Signa reportandi crescebat in agmine feruor.
Sic ubi perrumpit stagnantem calculus undam
Exiguos format per prima uolumina gyros.
Mox tremulum uibrans motu glisscente liquorem
Multiplicat crebros sinuati gurgitis orbes.
Donec postremo laxatis circulus oris
Contingat geminas patulo curuamine ripas
At cõtra agrippæ: haud paruũ decus inclyta nãque
Semina ab ænei ductoris stirpe trahebat
Oetolidas interfuit: haud ignobile nomen:
Ætus opum: sed clauda fides: seseque calenti
Addiderat pœno latiæ diffisus habenæ.
Is uoluens ueterum memorata antiqua parentũ
Longo miles ait quateret cum teucria bello
Pergama: et ad muros staret sine sanguine mauors
Sollicitis calchas: nam sic fortissimus heros
Oscenti socero sæpe inter pocula dauno.
Narrabat memori diomedes condita mente.
Sed calchas danais: nisi clausum e sedibus arcis
Armisonæ curent simulacrum auellere diuæ
Nonnunquam affirmat theramneis. ilion armis
Cessurum: aut ledæ rediturum nomen amiclas.
Quippe deis uisum: ne cui perrumpere detur
Effigies ea quasunquam possederit urbes.
Tum meus adiuncto monstratam euasit in arcem
Tydides ithaco: et dextra molitus in ipso
Custodes aditu templi celeste reportat
Palladium ac nostris aperit mala pergama fatis.
Nam postquam œnotris fundauit finibus urbem
Aeger dilecti phrygium placare colendo
Numen: et iliacos parat exorare pœnates
Ingens iam templum celsa surgebat in arce.
Laomedonteæ sedes ingrata mineruæ.
Cum medios inter somnos: altamque quietem:
Nec celata deam: et minitans tritonia uirgo:
Non hæc tydide tantæ pro laudis honore
Digna paras non garganus: nec daunia tellus.

Liqda ætra: puro ac sereno aere. Cui cũque iusso. i. parere annibali optabãt in oĩbus: quæ ille iussisset: q̃uis adhuc timerent fulmina louis. Sic ubi perrupit: feruorẽ militũ paulatim diffusum per oĩa castra: comparat circulo q fit iacto lapide in aquam: & dilatat sese quo usque ad extremũ perueniat marginẽ.

Calculus: lapillus. Gyros: circulos. Vibrans: cõmouens aquam. Sinuati: aquæ uoluẽtis sese ĩ sinũ. Laxatis oris: diffusis extremitatibus. nã. dilatant se se circuli usque ad ipsum marginem.

A stirpe ænei ductoris: Diomedis filii Aenei. supra dixit: Aeneæ miseræ domus œtolaque tyde. Oetolidas: appulos: qbus imperauit Diomedes œtolus. hic Agrippa docuit annibalẽ romã nõ posse capi ppter palladium. Pœno: annibali: q tunc prospera fortuna utebat desperãs d' romano imperio. & narrat militibus historiam de palladio.

Heros: Diomedes. Socero: Dauno.

Inter pocula: in ipa mẽsa. E sedibus arcis: uaria ẽ opinio de palladio. Callistratus & Satyrus dicũt autore Dionysio palladiũ accepisse dardanũ a chrysæ filia pallãtis: quã duxit uxorẽ. & ex samothracia secũ ĩ phrygiã asportauit: isque oraculo accepit urbẽ illam ĩ æternum duraturã: ĩ qua palladium seruaretur. postea iliẽses ilium traduxerũt: & in arce locauerunt. capto Ilio ferunt æneam ex adytis sustulisse. aliqui scribunt noctu a Diomede ac Vlyxe furto ablatũ. Arretinus ait palladium datũ fuisse Dardano a ioue: ac locatũ in loco inaccessibili: sed fabricata alia in eius sĩ militudinẽ: & posita in aperto: & hæc græcos eripuisse. Illud accepisse æneã: quod Romæ uirgines uestales custodiebãt: & ignem troianum. Diue: dianæ deæ belli. Teramneis: lacedæmoniis: quorum tunc reges erant Agamemnõ: & Menelaus. Nomen ledæ: helenã filiam Ledæ. Amyclas: urbem laconiæ: ex qua rapta fuit Helena a Paride. Papinius: Soluerat œbalio classem de littore pastor. Dardanus incautas blande populatus amyclas. Meus tydides: Diomedes: a quo ẽ mea origo inquit agrippa. Molitus: cũ interfeciss̃et. Vir. Cæsis summæ custodibus arcis. Nostris fatis: dispositioni fatorũ: quæ græci expectabãt: nostris ãt dicit: qm̃ ipe agrippa: ppter Diomedẽ græcum se pfitebat.

Nã postq̃: narrat agrippa ut diomedes palladiũ æneæ rstituerit. Vrbẽ: argiri pã. Aeger delecti: mœstus q palladiũ rapuerit. Phrygiũ numẽ: palladiũ troianis datũ. & ipam palladã. Ingrata: qm̃ illic noluit pallas locari palladiũ.

UVA. BHSC. IyR_094

Troiæ:quam Aeneas coepit ædificare in agro laurenti. Penetrale:palladiū quod in penetrali seruabatur. Saturnia regna:latium ubi latuit Saturnus.

Phryx victor:æneas superatis rutulis ac mezentio. Fluminis tyrrheni:tyberis. Pignora pacis:ramum oliuæ:quæ erat signum pacis. Canentis:albicantis. Pone anchisiade:uerbum Diomedis ad æneam. Sceæ portæ: hæc erat una ex portis troianis. Vir. Sceas seuissima portas prima tenet. Haud nostrū: scilicet fuit: quasi dicat pugnauimus ad Troiam uolentibus diis: nunc autē tempus est pacis: & sic reiicit illud bellum ad deos & sorores duras: idest parcas inexorabiles. Aegre: impulerunt nos fata. Auspiciis:pace quæ est bello melior: quoniam ad pacem & concordiam nati sumus. Celtas:gallos senones:quos tandem deleuit Camillus.

His:uerbis agrippæ commotus annibal discessit. Feronia:templum feroniæ erat ultra pontinas paludes prope Tarracinam: circa quod capenates habitabant. Horatius in sermonibus describens iter suum a Roma brundusiū dicit:Ora manusque tua lauimus feronia lympha. Sacer:custos & accola ipsius templi. Fauni: antiquissimi regis latio. Pauore: reuerentia numinis.

Auia longinqua: regiones ab urbe remotæ. Porrectis:se extendentibus usque ad fretum siculum:ubi est rhegiū. inde littora rhegina. Fuluius:Capua inquit Liuius & si nihil segnius oppressa per eos dies fuerat: tamen aduētum Flacci sensit:& admiratio orta est: nō simul regressum Annibalem. inde per colloquia se derelictos intellexerunt. Fuluius omnis: qui in castris romanis erant alicuius nominis in bello prensabat:& ad capuæ euersionē prouocabat.

Iura consulis: nam petierant ut alter consulum esset campanus.

Debentur nobis:quærē in laurentibus aruis.
Qui nunc prima locant melioris mœnia troiæ
Huc intra captūque refer penetrale parentum.
Quis trepidus monitis saturnia regna capessit.
Iam phryx condebat lauinia pergama uictor:
Armaque laurenti figebat troia luco.
Verū ubi tyrrheni peruentū ad fluminis undas:
Castraque tydides posuit fulgentia ripa:
Priamidæ intremuere metu:tum pignora pacis
Prætendens dextra ramū canentis oliuæ
Sic orsus dauni gener inter murmura teuctrū.
Pone anchisiade memores:iraſque:metuſque.
Quicquid ad idæos xanthū:simoentaque nobis
Sanguine sudatū:sceæque ad limina portæ.
Haud nostrū est:egere dei:duræque sorores:
Nunc age quod superest cur nō melioribus æui
Ducimus auspiciis?dextras iungamus inertes.
Fœderis en hæc testis erit:ueniāque precatus
Trioianā ostentat trepidis de puppe mineruā.
Hæc ausos celtas irrūpere mœnia romæ
Corripuit læto:neque tot de milibus unum
Ingentis populi patrias dimisit ad oras.
His fractus ductor conuelli signa maniplis
Optato lætis abitu iubet:itur in agros
Diues ubi ante omnis colitur feronia luco.
Et sacer humectat fluuialia rura capenas.
Fama est intactas longæui ab origine fauni
Reuisse in medium congestis undique donis.
Immensum per tēpus opes:lustrisque relictum
Innumeris aurū solo seruante pauore.
Hæc auidas mentes:et barbara corda rapina
Polluit:atque armat contēptu pectora diuum.
Auia tunc longinqua placent:quæ sulcat aratro
Ad freta porrectis triuacria bruttius aruis.
Dum libys:haud lætus rhegina ad littora tendit
Victor summoto patriis a finibus hoste
Fuluius infaustam campana ad mœnia clausis
Portabat famā:miserique extrema mouebat.
Dum prēsans passim cuicunque est nomēi armis
Dedecus hoc defende manu:cur perfida et urbi
Altera carthago nostræ post fœdera rupta
Et missum ad portas pœnum post iura petita
Consulis alterni stat adhuc:et turribus altis

UVA. BHSC. IyR_094

Annibalem ac libicas expectat lenta cohortes:
Miſcebat dictis facta:et nunc robore celſas
Educi turres:quis uinceret ardua muri
Cogebat?nunc coniunctas adſtringere nodis
Inſtabat:ferroque trabes:quo frangeret altos
Portarum poſtes:quateretque morantia clauſtra.
Hic latera intextus ſtellatis axibus agger.
Hic grauida armato ſurgebat uinea dorſo:
Ac poſtq̃ properata ſatis:quæ commonet uſus:
Datſignum:atque alacer ſcalis trãſcendere muros
Imperat:ac ſæuis urbem terroribus implet.
Cum ſubito dextrum effulſit conatibus omen.
Cerua fuit raro terris ſpectata colore:
Quæ candore niuem:candore anteiret olores:
Hanc agreſte capis donum cum mœnia ſulco
Signaret:grato paruæ mollitus amore
Nutrierat:ſenſuſque hominis donarat alendo.
Inde exuta feram:dociliſque accedere menſis.
Atque ultro blanda attactu gaudebat herili.
Aurato matres aſſuetæ pectine mitem
Comere:et humenti fluuio reuocare colorem.
Numen erat iam cerua loci:famulamque dianæ
Credebant:ac thura deum de more dabantur
Hæc æui:uitæque tenax:fœlixque ſenectam
Mille indefeſſos uiridem duxiſſe per annos.
Sæclorum numero troianis condita tecta
Aequabat:ſed iam longo morsuenerat æuo.
Nam ſubito incurſo ſeruorum agitata luporum:
Qui noctis tenebris urbem miſerabile bello
Prodigium intrarant:primos ad luminis ortus.
Extulerat ſeſe portis:pauidaque petebat
Conſternata fuga poſitos ad mœnia campos.
Exceptam læto iuuenum certamine ductor
Mactat diua tibi:tibi enim hæc gratiſſima ſacra
Fuluius:atque adſis orat latonia cœptis.
Inde alacer:fidenſque dea circundata clauſis.
Atma mouet:quaque obliquo curuantur in ore
Meonia flexa ſinu ſpiſſa uallata corona
Alligat:et tælis in morem indaginis ambit:
Dum pauitant ſpumantis equi fera corda fatigans
Deuehitur porta ſublimis taurea criſtis.
Bellator:cui ſidonius ſuperare lacerto

Lenta:ocioſa:& nihil timẽs. Educi: erigi quæ urbis muros æquarent. Ferro: clauis ferreis parabat arietem Fuluius ad deiiciendas portas. Stellatis: affixis:ut ſtellæ. Agger:uallum.uinea erat inſtrumentum militare ex tabulis connexum: cuius dorſum erat adeo munitum:ut noceri non poſſet illis: q intus pugnaſſent. Dextrum omen:fœlix oſtentum. Tenax æui: quoniam cerua diu uiuit. Vita inqt Pli.ĩ cõſeſſo longa eſt. Troianis: a capi troiano qui cõdidit Capuam. Poſitos ad mœnia: uicinos muris. Ductor:fuluius macta uit ceruam Dianæ. Taurea: iubelius taurea. Campanus ſingulari certamine cum Claudio aſello romano pugnauit: ſed tauream fugientem Claudius per mediam urbem eſt inſectatus: perque alteram portam intactus euaſit.

UVA. BHSC. IyR_094

Ductor: Annibal præponebat taurēā cæteris. Autololes & mauri erant cum Annibale. Aeneade: Claudio aſello romano. Daret auſpicium: faceret fuluius poteſtatem pugnandi: & pugnam auſpicaretur. Vetitum enim ante fuerat: ne aliquis iniuſſu ducis pugnaret ſub pœna capitis. Soluit imperio: quoniam iam poterat pugnare cū ductor auſpiciū dediſſet. Nudis: nullo amento adiutis. Rutulo: Claudio romano. Ferrata calce: admotis calcaribus.

Nec pronum cuiquam: non erat facile alicui poſſe alios ſuperare: quoniam unuſquiſque uolebat eē primus: & iræ æquarūt dextras: qbus ferebātur ī cāpanos. Dictea harundo: ſagitta cretēſis.

Ductor: et autololas dedit: et mauruſia tæla.
Iſtrepido alituum tinnitu ſtare neganti
Imperitans uiolenter æquo poſtq̄ auribus hoſtis
Vicinum ſeſe uidet: ac clamore propinquo
Claudius: huic inquit præſtabat claudius arte
Bellandi: et merita mille inter prœlia fama:
Huic inquit ſolum: ſiqua eſt fiducia dextræ
Det ſeſe campo: atque ineat certamina mecum:
Vna mora æneadæ: poſtquam uox attigit aures.
Dum daret auſpicium: uſque in certamina ductor
Præuetitum namque capiti committere martem
Ponte uiris: erumpit ouans ut fuluius arma
Imperio ſoluit: patulumque inuectus in æquor
Erigit undantem glomerato puluere nubem.
Indignatus opem amenti: ſocioque iuuare
Expulſum modo iaculum: atque acceſſere uires
Aurea uibrabat nudis conatibus haſtam.
Inde ruens ira tælum contorquet in auras.
At non idem animus rutulo ſpectatur: et omni
Corpore perluſtrat: qua ſit certiſſima ferro
Inuulnus uia: nunc uibrat: nunc cōprimit haſtā.
Mentiturque minas: mediam nunc tranſigit ictu
Parmam: ſed grato fraudata eſt ſanguine cuſpis.
Tum ſtrictum propere uagina detegit enſem
Et iam ferrata rapiebat calce uolantem.
Aurea cornipedem fugiens minitantia fata.
Nec rutulus leuior cedentis perdere terga.
Nam profugo rapidus fuſis inſtabat habenis:
Vtque metus uictum ſic ira: et gloria portis
Victorem immiſit: meritique cupido cruoris.
Ac dum uix oculis: uix credunt mentibus hoſtem
Conſiſum nullo comitante irrumpere tectis
Per mediam propere trepidantum interritus urbē
Egit equum: aduerſaque euaſit ad agmina porta.
Hinc ardore pari: niſuque incurrere muris
Ignēſcunt animi: penetrataque tecta ſubire.
Tæla ſimul: flāmæque micant: tunc ſaxeus hymber
Ingruit. et ſummis aſcendunt turribus haſtæ.
Nec pronum audendi uirtutē excellere cuiq̄.
Aequarunt iræ dextras: dictea per auras.
Tranat: et in medium perlabitur urbis arundo.
Lætatur non hortandi: non plura monendi

UVA. BHSC. IyR_094

Fuluius esse locū: rapiunt sibi quisque laborē.
Quos ubi tam erectos animi uidet: et superesse
Fortunam sibi quemque ducem ruit impete uasto
Ad portam: magnæque optat discrimina famæ
Tres clausstra æqueuo: nunc canit de
Numitore laurente: ac Laburno fratri
bus custodiētibus portam campanam.
hi erant tergemini: & quisque habebat
sub se centum homines. Membrorū
mole: magnitudīe corporis apta ad pu
gnam statariam. Medicatæ: carmini
bus & ueneno imbuto. Qualis athlā
tiaco: hos tergeminos comparat gerio
ni: quem Hercules interemit: ut dictū
est. Cornum: hastā ex corno arbore.
Consul: fuluius: qui erat illic cum cō
sulari potestate. Tifata: mōticulus iu
xta Capuam: ut dictum est: in quo hic
Calenus fuerat educatus: qui exiens cū
Virrio sine lorica cum interfecisset Ve
liternum & Marium socium Scipionis
ab ipso in ulctionem amici interfectus
est. Audere: ad audendum terribilē.
Subsidere: sternere. Nudus caput: si
ne galea. Anheles: romanos defatiga
tos cursu. Palantes: effuse fugientes.
Antes clausstra: ac portam: pugnæque parabat
Tifata: qualis quondā cognomine dictus
Centimanus gyges: sic fama ferocibus ausis
Additus: & magnis tumidus centū urbibus hostis
Ille hastam quatere: ac medicatæ cuspidis ictu
Proelia moliri: et nudo non credere ferro.
Sertius aptabat flammis: ac sulfure tædas.
Qualis athlantiaco memoratur littore quondā
Monstrum geryones immane tibi corporis iræ:
Cui tres in pugna dextræ uaria arma gerebant.
Vna ignes sæuos ast altera pone sagittas.
Fundebat ualidam torquebat tertia cornum.
Atque uno diuersa dabat tria uulnera nisu
Hos ubi non æquis uariantes proelia consul:
Conspexit tælis: et portæ limina circum:
Stragem: et perfusos subeuntū sanguine postes:
Concitat intortam furiatis uiribus hastam.
Lætum triste ferens auras secat itala taxus.
Et qua nudarat: dum fundit spicula ab alto
Arcum protendens numitor latus: ilia transit.
At non obscepto contentus limine martem
Exercere leuis bello: sed turbidus ausi
Virrius incauto feruore eruperat amens
Ecclusa in campum porta: miserāque furori
Incentū obtulerat pubem: ruit obuia in arma
Scipio: et oblatum metit insatiabilis agmen:
Tifata umbrifero generatū monte celenū
Nutrierant audere trucem: nec corpore magno
Mens erat inferior: subsidere sæpe leonem.
Nudus inire caput pugnas certare iuuenco.
Atque obliqua trucis deducere cornua tauri
Assuerat: crudoque oblique se attollere fato.
His dum præcipites expellit uirrius urbe
Seu spreto: seu ne fieret mora: nudus in æquor
Thorace exierat: leuiorque præmebat anhelos
Pondere loricæ: et palantes uictor agebat.

UVA. BHSC. IyR_094

Perculerat:uulnerauerat. Scopulus: ideſt ſaxum. Quanta eſt uis agili: haſtam Scipionis uelociter perforantem pectus Caleni: comparat liburnicis nauibus: quæ ſũt uelociſſimæ. tale genus nauium inuẽtum fuit a liburnis populis: qui ſunt mixti iliricis. Tonſæ: remi. Ictu: impulſu remorũ. Non pariter ceſſere: quoniam romani ſine pauore dormiebant: campani autem timore cõcutiebãt. Muſſat: dubitat. Muſſare proprie eſt uelle loqui: & non audere.

I amqué ueli ternum media tranſegerat aluo:
I am ſolitum æquali ludo committere equæſtris
S cipiadæ pugnas marium tellure reuulſo.
P erculerat ſaxo miſer implorabat amicum
C um gemitu expirãs: ſcopuluſque præmebat hiãtẽ
S ed ualidas ſæuo uires duplicante dolore
E ffundit lachrymas pariter: cornumque ſonantem
S cipio ſolamen properans optabile in armis
H oſtem proſtrato morientem oſtendere amico
T ranauit liquidas uolucris ceu ſcinderet auras:
H aſta uiri pectus: rupitque immania membra.
Q uanta eſt uis agili per cerula ſumma liburnæ:
Q uæ pariter quotiens reuocatæ ad pectora tonſæ
P erculſere fretum uentis fugit ocior: et ſe.
Q uam longa eſt uno remorum præterit ictu.
A ſcanium uoleſus proiectis ocius armis.
Q uo leuior peteret muros per aperta uolantem
A ſſequitur planta deiectum protinus enſe
A nte pedes domini iacuit caput ipſe ſecutus
C orruit ulterior procurſus impete truncus.
N ec ſpes obſeſſis ultra reſerata tueri
M œnia conuertunt greſſus: recipique petentes
I nfandum excludunt ſocios: tum cardine uerſo
O bnixi torquent obices munimina fere
A crius hoc inſtant itali: clauſoſque fatigant
E t ni ceca ſinu terras nox conderet atro
P erfractæ rabido patuiſſent milite portæ.
S ed non in requiem pariter ceſſere tenebræ.
H inc ſopor impauidus: qualem uictoria nouit.
A t capua: aut mœſtis ululantum flebile matrum
Q ueſtibus: aut gemitu trepidantum exterrita patrũ
T ormentis finem: metamque laboribus orat.
M uſſat perfidiæ ductor: caputque ſenatus.
V irrius a pœno nullam docet eſſe ſalutem
V ociferans pulſis uiuendi e pectore curis:
S peraui ſceptra auſoniæ: pepigique ſub armis.
S i dexter pœnis deus: et fortuna fuiſſet:
V t capuam iliaci migrarent regna quirini
Q ui quaterent muros: tarpeiaque mœnia miſi
H oc mihi poſcendi uigor affuit: alter ut equos
P ortaret faſces noſtro de nomine conſul.
H actenus eſt uixiſſe ſatis: dum copia noctis

UVA. BHSC. IyR_094

Q ui cordi comes:æterna eſt acheronris ad undã.
L ibertas: petat ille meas menſaſque dapeſque.
E t uictus mentẽ fuſo per mẽbra lyeo
S opitoque necis morſu medicamina cladis
H auriat:et placidis exarmet fata uenenis.
H æc ait:et turba repetit comitante penates.
A edibus in mediis conſurgens ilice multa
E xtruitur rogus hoſpiciũ cõmune peremptis.
N ec uulgũ ceſſat furiare dolorque pauorque
N unc menti ſeræ decius redit: et bona uirtus
E xilio punita truci:deſpectat ab alto
S acra fides agitatque uirũ fallacia corda
V ox occulta ſubit paſſim diffuſa per aures:
F œdera mortales ne ſeuo rumpite ferro
S ed caſtam ſeruate fidem: fulgentibus oſtro
H æc potior regnis:dubio qui frangere rerum.
G audebit pacta:ac tenues ſpes linquet amici
N on illi domus aut coniunx aut uita manebit
V nq̃ expers luctus:lachrymæque aget æquore ſẽp
A c tellure premens aget ægrum nocte dieque
D eſpecta ac uiolata fides: adit omnia iamque
C oncilia ac menſas contingit et abdita nube.
A ccumbitque toris epulaturque improba erinnys
I pſa etiam ſtygio ſpumantis pocula tabo.
P orrigit:et large pœnas lœtumque miniſtrat.
V irrius interea dum dat penetrare medullas.
E xitio aſcenditque pyrã atque amplexibus hæret.
I ungere tum fata et ſubiici iubet ocius ignes
S tringebant tenebræ metas:uictorque ruebat.
I amque ſuperſtantem muro ſocioſque miloniem
V oce attollentẽ pubes campana uidebat.
P andunt attoniti portas:trepidoque capeſſunt
C aſtra inimica gradu. quis lœto auertere pœnas
D efuerant animi: patet urbs confeſſa furorem.
E t referat tyrio maculatas hoſpite ſedes.
M atronæ puerique ruunt:mœſtumque ſenatus.
C onciliũ. nullique hominũ lachrymabile uulgus.
S tabant innixi pilis exercitus omnes.
S pectabantque uiros:et lœta et triſtia ferre
I ndociles:nunc propexis in pectora barbis.
V errere humum nunc fœdantes in puluere crinẽ:
C anentẽ:et turpi lachryma precibuſque pudẽdis.

Qui cordi:apud Liuiũ ait:Itaque quibus ueſtrum ante fato cedere q̃ hæc tot tanq̃ acerba uideant in aĩo eſt his apud me hodie epulæ inſtructæ paratæque ſũt ſaciatis uino ciboque poculũ quod mihi datum fuerit circũferetur ea potio corpus a cruciatu animũ a contumeliis oculos:aures:a uidendis audiendiſque omnibus acerbis indignis quæ manent uictos uindicabit:& ſic uirrium ſequuti ſunt vii.&.xx.ſenatores & cũ eo epulati & alienatis mentibus uino uenenũ ſumpſerunt. Necis morſu: dolore mortis amoto propter uinũ. Placidis: placide ac ſine dolore necantibus. Sacra fides: fingit poeta fidei numen corda perfida campanoꝝ agitaſſe. Fœdera mortales:uox fidei ad mortales. Potior:melior & antiquior regnis ac diuitiis. Erymnis:furia ibat ad menſas eorum qui ebrii uolebant mori. Stygio tabo:ueneno accepto ex ſtyge palude. lũgere fata: impletæ uino ut ait Liuius cibiſque uenæ minus efficacem in maturanda morte uim ueneni fecerunt: itaque noctem totam plerique eorum & diei inſequentis partem cum animã egiſſent omnes tñ priuſq̃ aperirẽtur hoſtibus portæ expirarunt. Stringebant metas:iam ſurgebat aurora. Pandunt portas: maior pars ſenatus autoꝝ Liuio multis ſæpe bellis expertam populi romani clementiam haud diffidentes ſibi quoque placabilem fore legatos ad dedẽdã romanis capuam decreuerunt:miſerũtque poſtero die porta iouis quæ aduerſus caſtra romana erat iuſſu procõſulis aperta eſt ea ĩtromiſſa legio una & duæ aliæ cum. Qu. fuluio legato. Nulli lachrymabile: indignũ aliqua cõmiſeratione propter defectionem ad pœnos.

Indociles: qui neſciebant aſſueti deliciis æquo animo ferre utrãque fortunã hæc uirtus tunc romanoꝝ erat: deſcribit igitur muliebrem animũ cãpanoꝝ.

UVA. BHSC. IyR_094

Deus:fingit poeta iouem misisse pana qui est deus pastorum cuius habitū & effigiem describit. Tecta troia:campana condita a troianis. Cornu :ungula pedis. Tegeatide capra:arcadica:tegea urbs arcadiæ ubi pan colebatur. Verbera læta: nam luperci uerberabāt manus matronarum uolentium cōcipere ac pareꝝ pelle hirci siue zona ex tali pelle,unde Iuuenalis: Nec pdest agili palmas præbere luperco. Pinus:corona pinea quam gerit pan.Stant:erectæ sunt.

Præcisa:prærupta & scrupulosa. Rabiem: qua romani ferebantur ad incendium capuæ. Menala:montē arcadiæ ubi colebatur. Egeritur præda.C.fuluius legatus cum oium primū tela quæ capuæ erant ad se conferenda curasset custodiis autore Liuio ad omnis portas dispositis ne quis exiꝝ aut emitti posset præsidium punicum comprehēdit: senatum campanū ire ī castra iussit quo cum uenissent his omnibus ex templo cathenæ iectæ iussique ad questores deferri quod auri argentique haberent auri pondo.lx. argenti tria milia pōdo cc. senatores.v. &.xx. cales in custodiā duo de.xxx.theanū missi quoꝝ de sententia maxime destitum a romanis cō stabat. Superbi uictus: uitæ lautioris & luxurioſæ. Alia tellure.i.mensæ citreæ aduectæ ex athlante monte mauritaniæ.

Feminеum tenues ululatum fundere in auras.
Atque ea dum miles miratur inertia facta.
Expectatque ferox sternendi mœnia signum
Ecce repens tacito percurrit pectora sensu.
Religio: et seuas componit numine mentes:
Ne flammā tedasque uelint ne templa sub uno.
In cinerem transisse rogo subit intima corda
Perlabens sensim mitis deus ille superbe
Fundamenta capyn posuisse antiquitus urbi.
Non cuiq̄ uisus passim monet ille refusis.
In spaciū immensū cāpis habitanda relinqui
Vtile tecta docet:paulatim atrocibus ire
Languescunt animis:et uis mollita senescit.
Pan ioue missus erat seruari tecta uolente.
Troia pendenti similis pan semper:et uno
Vix ulla inscribens terræ uestigia cornu.
Dextera lasciuit cesa tegeatide capra
Verbera læta mouens festa per compita cauda.
Cingit acuta comas et opacat tempora pinus
Ex parua erumpunt rubicunda cornua fronte.
Stant aures:summoque cadit barba hispida mēto
Pastorale deo baculum:pelliſque siniſtrum
Velat grata latus teneræ de corpore damæ.
Nulla in præruptū tam prona et inhospita cautes
In qua non librans corpus similisque uolanti
Cornipedē tulerit præcisa per auia plantam.
Interdū inflexus medio nascentia tergo
Respicit arridens hirtæ ludibria caudæ.
Obtendensque manū solem inferuescere fronti
Arcet:et umbrato perlustrat pascua uisu.
Hic postq̄ mandata dei perfecta malamque
Sedauit rabiē:et permulsit corda furentum:
Arcadiæ uolucris saltus et amata reuisit
Menala:ubi argutis longe de uertice sacro
Dulce sonat calamis:ducit stabula omnia cantu.
Atq̄ legio ausonidum flāmas ductore iubente
Arceri portis stantesque relinquere muros.
Mite decus mentis:condunt ensesque faceſque
Multa deum templis domibusque nitentibus auro
Egeritur præda et uictus alimenta superbi.
Quisque bonis pariere uirum de corpore uestes
Fœmineæ mensæque alia tellure petitæ

UVA. BHSC. IyR_094

p oculaque eoa luxum irritantia gemma.
N ec modus argento.celataque pondera facti
T antum:epulis auri: tum passim corpora longo
O rdine captiua et domibus deprompta talenta
P ascere longinquum non deficientia bellum.
I mmensique greges:famulæ ad cōmunia turbæ.
F uluius ut finem spoliandis ædibus ere
B elligero reuocante dedit: sublimis ab alto
S uggestu magnis fautor non futilis ausis.
L auino generate inquit quem sospita iuno
D at nobis milo:gradiui cape uictor honorem
T empora murali cunctis turrita corona.
T um sontes procerum meritosque piacula prima
A ccit:et interea punit commissa securi.
H ic atrox uirtus nec enim occuluisse precatur
S pectatū uel in hoste decus:clamore feroci
T aurea tunc inquit ferro spoliabis inultus
T e maiorem animā? et iusso lictore recisa.
I gnauos cadet ante pedes fortissima ceruix?
H aud unq̄ hoc nobis dederit deus. inde minaci
O btutu toruum contra et furiale renidens
B ellatorem alacer per pectora transigit ensem:
C ui ductor patriam moriens comitare cadentem
Q ui nobis animus:quæ dextera: quid ue uiritim
D ecernet mauors tibi si rebare pudendum
I ussa pati:licuit pugnanti occumbere lœtum:
D um capua infaustā luit haud sine sanguīe culpā
I nterea geminos terra crudelis ibera
F ortuna abstulerat permiscens tristia lœtis
S cipiadas:magnūque decus magnūque dolorem
F orte dicarchea iuuenis consedit in urbe
S cipio post belli repetens extrema penates.
H uc tristis lachrymas et funera acerba suorum.
F ama tulit:duris q̄q̄ non cedere suetus:
P ulsato lacerat uiolenter pectore amictus.
N on comites tenuisse ualent:non ullus honorum:
M ilitiæ ue pudor:pietas irata siniſtris
C œlicolis furit:atque odit solatia luctus.
I amque dies iterumque dies absumpta querelis.
V ersatur species ante ora oculosque parentis.

Eoa gemma:aduecta ex oriente: qm̄ india ut scribit Pli. maxime gemmifera est:gemmis antiqui utebant in poculis ad luxū:unde luuenalis: cum pocula sumis gēmata & præclara illic laudat iaspis. nam uirro ut multi gemmas ad pocula trāffert. Nec modus: non erat mensura. Celata:sculpta. Tantū epulis:solū cōparata ad gulæ mensarūque usum. Deprompta:accepta. Longinquū:diuturnū:tanta erat uis pecuniæ.

Ere belligero: tuba ænea. Suggestu: toro & loco edito. Non futilis.i. prudens & ornatus uirtutē pro meritis donauit fuluius milonem murali corona qm̄ primus ascenderat mœnia: & alludit poeta ad illum milonē qui in silua aricina clodiū interfecit & fuit ex lauino:supra dixit milonem stantem super murum pubes cāpana uidebat. Sospita iuno: qm̄ lauini erat templū iunonis sospitæ. Tempora turrita: qm̄ ut scribit Gelius: muralis corona qua donabat ab imperatore is qui primus murū subiisset aut in oppidū hostiū per uim ascendisset quasi muri pinnis decorata erat: & iō caput tali corona cinctū Syllius appellat turritū. Tum sontes procerū: fuluius autore liuio theanū ꝓfectus quo campanos præmiserat prima luce portam intrauit atque in forū per rexit concursuque ad primū equitū ingressū facto magistratū sidicinū citari iussit imperauitque ut produceret cāpanos quos in custodia haberet: producti omnes uirgis cæsi ac securi percussi sunt & sic de aliis quos tales ꝑmiserat suppliciū sumptū est. Sontes:nocētes & autores defectionis ad pœnos. Hic atrox uirtus: describit fortitudinē ipsius taureæ de quo Li.consurgentē iā fuluiū taurea cāpanus per mediā uadens urbē turbā noīe inclamauit & cū mirabundus quid nā uellet inquireret residens flaccus:me quoque inqt iube occidi ut gloriari possis multo fortiorem q̄ ipse es uirum abste occisū esse. Atrox: horrida & fortis:nā spernebat mortē & fuluiū. Vel:ēt in hoste. Spectatū:clarū. Renidēs:resplendēs oculis ira scintillantibus gladio inqt Li. quē ueste texerat ꝑ aduersum pectus trāffixus ante pedes impatoris ꝓcubuit moribūdus.

Decernet mauors: diiudicabit inquit fuluius bellū & pugna q nobis sit aīus: quæ manus: & qd uiritim ualeamus.i. ad singulare certamen. Interea gemi nos:dū hæc in italia agerēt in hispania duo frēs clarissimi duces.p.&.gneus scipiones ceciderūt ut in principio dictū est. Iuuenis:scipio filius.p.scipionis. Dicarchea: puteolana. Post belli extrema: post finē belli campani siue capua recepta & de sontibus pœna sumpta. Huc: puteolos ubi tum forte erat scipio repetēs romā. Non ullus pudor honoꝝ: non hēbat rationē honoꝝ nec uidebat decoꝝ seruare qm̄ uir fortis nō debet frāgi aduersis. Siniſtris:infœlicibꝫ. Furit:furoꝝ quodā luctus ob pietatē corripit.

UVA. BHSC. IyR_094

Excire:euocare ab inferis. Vicina palus:acheruſia quæ eſt prope puteolos & cumas dicta ab acheronte fluuio inferno:cuius aquis uidetur refundi:iõ humorem acheruſium appellat ipſius paludis. Squalentẽ introitũ auerni: qm̃ ad auernum lacum eſt palus acheruſia alto cæno refercta ut inquit Strabo.

Squalentem:incultũ & cenoſum auernus claudit arduis ſupciliis uno oſtio aditur quod reſtagnat palus acheruſia

Mens:ſcipionis uolebat prænoſcer̃ futura & ſuos euentus & huius deniq; belli quod italiã quaſſabat. Ad gryneam autonoen: ſacerdotem phœbi: gryneũ eſt nemus phrygiæ ubi apollo colebat: inde grynea uates tripodes erant ſacri phœbo & tripodem foramini delphico ſuperimpoſitũ phœbi ſacerdos aſcẽdens uaticinabatur: factitauere inquit Pli. ex ære cortinas tripodum nomine delphicas qm̃ donis maxime apollinis delphici dicabant. Egri:mœſti. Conſulta:ſententiam & uoluntatem. Patrũ.p.&.gn.ſcipionũ. Repoſtis:ſubterraneis & a nobis remotis. Sub lucẽ: in aurora. Suos populos:umbras defunctorũ. Cætera.ſ.quæ futura ſunt:nã ſcipio futuros annos cognoſcer̃ auebat.

Maiori uate:ſibylla. Eliciam:euocabo umbram ſibyllæ a campis helyſiis.

Phœbei: apollinei & uaticinantis.

Fauces:ingreſſum & oſtium. Caſtus: purificatus. Diti:plutoni. Promiſſæ uatis: ſibyllæ quã autonoe promiſerat euocare ab inferis. Occulto cepto: ſociis ignorantibus. Acerbam: diram & grauem propter fetorem. Laxo ore:patulo meatu:cocytus eſt fluuius inferos qui luctũ ſignificat. Suſpirans:emittens. Arcanũ murmur: magicum carmen quo manes euocabat. Operto regi.plutoni:mactatur taurus plutoni & iuuenca proſerpinæ. Fundunt mella: ſic circe monet ulixem apud Homerũ ſparges inquit libationẽ primũ melle: deinde dulci uino:tertio aqua & immiſcebis farinam. Omni herebo: toto inferorũ tractu: uerba ſunt autonoes monentis ſcipionem ne umbrarum aduentum timeat.

Ergo excire parat mânes: animaſque ſuorum.
Alloquioque uirum tantos mulcere dolores.
Hortatur uicina palus:ubi ſignat auerni
Squalentem introitum ſtagnans acheruſius hũor
Noſcere uenturos agitat mens protinus annos.
Sic et gryneam quæ tum ſub nomine phœbi
Autonoe tripodas ſacrum antrumque tenebat:
Fert greſſus iuuenis: conſultaque pectoris ægri
Pandit:et aſpectus orat contingere patrum
Nec cuntata diu uates mactare repoſtis.
Mos umbris inquit conſueta piacula nigras
Sub lucem pecudes:recluſæque abdere terræ
Manantem uigulis ſpirantum cede cruorem.
Tunc populos tibi regna ſuos pallentia mittent.
Cætera quæ poſcis maiori uate cauentur.
Nanque tibi elyſio repetita oracula campo
Eliciam:ueteriſque dabo inter ſacra ſibyllæ
Cernere fatidicam phœbei pectoris umbram.
Vade age et a medio cum ſe nox humida curſu
Flexerit:ad fauces uicini caſtus auerni
Duc prædicta ſacris duro placamina diti
Mella ſimul tecum et puri fer dona lyeī
Hoc alacer monitu et promiſſæ nomine uatis
Apparet occulto monſtrata piacula cepto.
Inde ubi nox iuſſam procedens contigit horam:
Et ſpacia equarunt tenebras tranſacta futuras
Conſurgit ſtratis.pergitque ad turbida portæ
Oſtia tartareæ pœnitus quis abdita uates
Promiſſa implerat:ſtygioque ſedebat in antro.
Tum qua ſe primũ rupta tellure recludit
Inuiſum cœlo ſpecus atque eructat acerbam
Cocyti laxo ſuſpirans ore paludem.
Inducit iuuenem ferroque cauare refoſſam
Ocius urget humũ:atque arcanũ murmur anhelãs
Ordine mactari pecudes iubet:acer operto
Ante omnes taurus regi: tum proxima diuæ
Editur enneæ caſta ceruice iuuenca.
Inde tibi allecto tibi nunq̃ læta megera
Corpora lanigerum procumbũt lecta bidentum.
Fundunt mella ſuper:bachique et lactis honorẽ.
Stat iuuenis faciemque erebo quæ ſurgit ab omni
Exclamat uates patere accedentia cerno

UVA. BHSC. IyR_094

Tartara:et ante oculos assistere tertia regna.
Ecce ruunt uariæ species:et quicquid abimo
Natū hoīum extinctūque chaō ē iā cūcta uidebat
Cyclopas scyllamque et pastos mēbra uirorum
Dryasiæ telluris equos:contende tueri.
Ductumque tene uagina interritus ensem.
Quecūque ante animæ tendunt potare cruorem:
Isiice: dum castæ procedat imago sibyllæ
Interea cerne ut gressus inhumata citatos.
Fert umbra:et properat tecum coniungere dicta:
Cui datur ante atros absumpti corporis ignes
Sanguine non tacto solitas effundere uoces.
Aspicit:et subito turbatur scipio uisu.
Quinam te qui casus ait dux maxime fesse
Eripuit patriæ?cum tales horrida poscant
Bella uiros:nec enim dextra concesserit ulli
Appius:aut astu:decimū lux rettulit ortum
Vt te cum capua remeare uulnera uidi
Mulcentem hoc uno mœstū quod adire neqres.
Saucius ad muros et martis honore careres.
Contra quæ ductor:fesso mihi proxima tandem
Lux gratos phætontis equos auertit:et atris.
Aeternum demisit aquis.sed lenta meorum
Dum uanos ritus curat et solēnia uulgi
Exequitur:cessat flāmis imponere corpus.
Vt portet tumulis per longum mēbra paternis.
Quod te per nostri martis precor æmula facta
Arce quæ patriis artus medicamina seruāt.
Daque uago portas quāprimū acherontis adire.
Tum iuuenis:gens o ueteris pulcherrima claudi
Haud ulla ante tuam q̄q̄ non parua fatigent
Curarum prior extiterit. nāque ista per omnis
Discrimen seruat populos:uariarque iacentum
Exequias tumuli et cinerum sententia discors.
Tellure ut perhibent is mos antiquus ibera
Exanima obscenus consumit corpora uultur.
Regia cum lucem posuerunt mēbra:probatū est
Hyrcanis adhibere canes:ægyptia tellus
Laudit odorato post funus stantia saxo
Corpora:et a mensis exanguē haud separat umbrā
Exhausto instituit pontus uacuare cerebro
Ora uirum:et longum myrrhata reponit in æuū.

Abimo chao:a prima mundi origine cū mens diuina confusionē illam segregauit. Equos.s.diomedis threicii quos ille humano uiscere pauit. Contēde: conare illuc aspicere. Interea cerne ut gressus: prīma uenit umbra appii claudii de quo Liuius: mortuū appiū claudiū sub dedutionē capuæ quidam tradunt: Appius claudius cū obsideret capua uulneratus fuit: ex quo uulnere ut quidam aiunt interiit sub capuæ deditionē ut quidam post cōtrouersiā quæ fuit inter eum & fuluiū de supplicio cāponoꝝ:quidā ante capuæ deditionem.

Cui datur:concedit anteq̄ sit corpus crematū emittere uoces ut prius quippe appius adhuc iacebat īsepultus. Atros ignes:rogi.s.quos corpus cremabatur.

Non tacto:non epoto sangnine hic in fosso. Auertit equos: ademit mihi solē& gratā uitam dies proxima illi quā me uidisti. Arris aquis: infernis & stygiæ paludi:dū mei inquit cessant meū corpus comburere non datur mihi tranare stygiam paludem. Vanos ritus: morem referendi cadauer ad auita sepulchra qui mos est uanus & nihil prodest umbris: & ideo talem ritum uanū appellat & uulgare solēne qm̄ undecūque ad inferos tantūdem uiæ est & non refert ubi cremetur corpus sed opinio uulgaris gētilicia sepulchra poscit & repetit. Longum:per longam distantiā a capua romam. Arce:remoue medicamina quibus meum corpus perfusū seruatur ne putrescat ut possit in patriam referri. Patriis.s.sepulchris. Vago:mihi erranti. Veteris claudi:illius appii claudii sabini de quo dictū est. Ante tuam: prima mea cura īquit erit tuum funus. Discrimen:uarietatē. Discors sententia cinerū:uarius mos sepeliēdi.

Obscenus:quia cadauera sectat & comedit. Probatum: iam receptum in usum adhibere canes qui deuorent mēbra regia q apud illos canes sepulchrales appellabantur. Odorato: perfuso aromatibus. Stantia post funus:durantia post mortem. Et a mensis:habent inquit ægyptii ipsa corpora cōdita aromatibꝫ ad mensas ubi comedūt. Pontus: prouincia ubi regnauit mitridates extrahebant illic cerebrum e capitibus mortuorum. Myrrhata:myrrha cōdita quæ præseruat a putrefactione garamantes infodiunt harenis: nasamones in mare abiiciunt: celtæ faciebant pocula ex capitibus mortuorum addito auro.

UVA. BHSC. IyR_094

Sermonibus alternis:cũ appio.f.: Globo tuoꝝ:ſociis tuis qui mihi faueãt ad ſacra peragenda. Cymes anus: cumea ſibylla. Egregiæ iuuẽtæ: ſcipionis cecini inqt ſibylla quondã geſta tua:ſed romani contẽpſerunt meos libros. nam ut dictum eſt uenit ad Tarquiniũ ſuperbum et attulit nouẽ libros: quos eſſe dicebat diuina oracula ſex combuſtis tres emit rex:& ĩ ſacrario poſuit appellatique ſũt ſibyllini.ad hos inquit gellius quaſi ad oraculum xv.uiri adibant cum dii immortales publice conſulendi eſſent.

Proauis ueſtris:tarquinio ſupbo. Fata dardana:romana quæ pendent:a tuis fatis:magna laus ſcipionis a quo tota res romana pendere uidebat cum eſſet illũ ſuperaturus qui rem romanã ꝓpe ad interitum perduxerat. Armifero uictor: uaticinatur ſibylla uentura fata romanorum:& Scipionis. Armifero:bellico ſa hiſpania. Ante ãnos: nã ut ait Liui. natus erat ferme.xxiiii.annos cũ in hiſpaniam miſſus ẽ ubi pr̃is & patrui mortem ſtrage hoſtium piauit. Creditus marti:miſſus ad bellũ hiſpanũ. Miſſũ omen : auſpicium quoniam expugnata noua carthagine ĩ hiſpania carthaginẽ libycam & romani æmulam imperii ad tributum r̃diges. Hiberiacis:hiſpanis.

Maius imperium: conſulatum Scipio ex hiſpania uictor rediens non triũpha uit quoniã ſine imperio rẽ geſſerat :ſed magno centuriarum conſenſu creatus fuit conſul cum.p.Licinio craſſo ponti fice maximo. Rectorem : annibalem quem uicit ad zamam magno prælio.

Pudet urbis iniquæ:prædicit nunc ſibylla ſcipioni exiliũ. Hoc decus: poſt liberatam italiam & carthaginẽ ad tributum redactam uicto annibale Liui. li.viii. decadis belli macedonici ait : uitam linterni egit ſine deſiderio urbis morientem ruri eo ipſo loco ſepeliri ſe iuſſiſſe ferunt monumentumque illic ædificari ne funus ſibi ĩ ingrata patria fieret :uir memorabilis bellicis tñ q̃ pacis artibus memorabilior linterni inqt monumentũ uidimus: monumẽtoque ſtatua ſuperimpoſita fuit quam tempeſtate diſiectam nuper uidimus ipſi.

Atros lacus:infernos. Tum iuuenis: reſpondet Scipio cuius hæc eſt magna laus q̃ fine audito non ceſſauit uir magnus ꝓ patria pugnare cuius ingratitudinẽ iã cognouerat & ait:mõ ego uacẽ culpa patiar libẽter & erecto aĩo qcqd duri ĩminet. Obnitemur : patiemur omnia dura & reſiſtã oĩbus difficultatibus. Cauſa uitæ.i. qm̃ uoluiſti diu uiuere non tibi ſed ut prodeſſes mortalibus: & ſic animũ ſibyllæ emeretur.

Quid qui recluſa nudos garamantes harena
Infodiunt?quid qui ſeuo ſepelire profundo
Exanimes mandant libycis naſamones in oris?
Atcelte uacui capitis circundare gaudent
Oſſa nephas: auro et menſis ea pocula ſeruãt.
Cecropide ob patriã mauortis ſorte peremptos
Decreuere ſimul cõmunibus urere flammis.
Atgente in ſcythica ſuffixa cadauera truncis.
Lenta dies ſepellit:putri liquentia tabo.
Talia dum memorant umbra ueniente ſybillæ.
Autone finem hic inquit ſermonibus adde
Aeternis:hæc hæc ueri fœcunda ſacerdos.
Cui tantum patuit rerum:quãtũ ipſe negarit
Plus nouiſſe deus:me iam comitante tuorum
Tempus abire globo:et pecudes imponere flãmis.
Atgrauida arcanis cymes anus attigit ore
Oſtq̃ ſacrificiũ delibauitque cruorem
Indecus egregium uultus intenta iuuentæ
Etherea fruerer cum luce haud ſegniter inquit.
Cymeo populis uox noſtra ſonabat in antro
Cum te permixtum ſeclis rebuſque futuris
Eneadum cecini:ſed non ſat digna mearum
Cura tuis uocum: nec enim conquirere dicta
Aut ſeruare fuit proauis ſollertia ueſtris.
Verum age diſce puer:quando cognoſcere cordi.
Iam tua:deque tuis pendentia dardana fatis.
Nanque tibi cerno properantum oracula uitæ
Hinc petere: et patrios uiſu contingere manes.
Armifero uictor patrem ulciſceris ibero.
Creditus ante annos marti:ferroque reſolues
Gaudia pœnorũ:et miſſum lætabere bello.
Omen iberiacis uicta carthagine terris.
Maius ad imperiũ poſt hæc capiere:nec ante
Iuppiter abſiſtet cura:quam cuncta fugarit.
In libyam bella:er uincendum duxerit ipſe:
Sidonium tibi rectorem:pudet urbis iniquæ.
Quod tu poſt decus hoc pr̃iaque domoque carebis
Sic uates greſſumque lacus uertebat ad atros
Cum iuuenis quæcunque datur ſors durior eui
Obnitemur ait:culpa modo pectora ceſſent.
Sed te oro:quando uitæ tibi cauſa labores
Humanos iuuiſſe fuit: ſiſte inclyta uirgo

UVA. BHSC. IyR_094

PAERIHNMCGBAGTQEICPNFVESLIPETCENVLES

Inane:uacuū deſcribit inferos:Huc inqt deſcēdit oē q; cōſtat ex quattuor elemētis:ſed tria ponit terrā:aquā:& aerē:ſed cū dicit igneus aer intelligit utrūque elementū:ignis.ſ.ſiue ætheris & aeris:q ē inter ignē & aquā.& aer ſpiſſior fit aqua.aqua ſpiſſior fit terra.& ecōtra:rarefacta terra fit aqua. & ritate:& dēſitate oīa,pcreant.i.,pcreari dicūt. Mūdi genitalis.i.a prima origine mortaliū. Iners: inutilis:& ſine aliqua uoluptate. Receptat:recipit,deſcribit decē portas inferoꝝ: quarū prima recipit ī bello cæſos: ac p hoc fortes & magnos:quos aliis p̄ponit: qm̄ fortitudo,prie: ut placet Ariſtoteli uerſatur circa mortē:quæ ē in bello. Qui leges:qm̄ ſunt fundamenta rerūpu. & ad bn̄ beateque uiuendū:& ideo tales hoīes commodius humanis cōſulētes ī ſecūdo loco ponūt:ſed Cice.in officiis cōſilia urbana: & leges gloriæ bellicæ præponit.

Illeſa ueneno fraudū: qm̄ agricolæ ñ ſunt fraudulēti. Vitæ colēdæ:ornandæ:qm̄ artes fuerūt inuētæ: ut adiuuarēt naturā:& artiū diſciplinarūque inuētores de humano genere benemeriti ſūt:& ipi ēt poetæ:q & delectāt & p̄ſūt.

Exercet mortē inanē: uexat tormētis ipas umbras. Liuētes:nigros. Virginibus paſſis tædas uerſas ad funera.i.illis uirgīnibus quæ paſſæ matrimoniū & tædas iugales ī ipo partu periere:ſic.n.tædæ uertūt ad funus. In limine lucis:in ipo primo ortu:& p̄ncipio uitæ. Tum ſeducta loco: nūc deſcribit campos elyſios: quos a tenebris īfernis ſecretos ait.

Laxata nocte:diſſolutis tenebris:& infuſa luce. Nec ſtygio ī regno:cāpos elyſios dicit ñ eē apud inferos: nec ſub axe cœli:ſed extra anni ſoliſque uias:ut poetice loquar ad oceanū: ubi erāt fortunatæ inſulæ: de cāpis elyſiis ſic cecinit Home.ī q̄rto odiſ.Elyſiū ī cāpū terrarūque ultīa tādē.Dii te trāſmittēt: ſtat flauus ubi rhadamātus:exiſtitque uiris ubi uita facillima durās.Nō hyemis uis multa niues:nō ingruit imber.Stridula ſed ſemp zephiroꝝ flamina mittit ingēs oceanus lenimīa grata uirorū. Aeris.n.inqt Stra. ſalubritas & ſuauis zephyri ſpiritus eius regiōis peculiaris ē:quæ ī occaſū uergēs nūq̄ tepore caret noīatimque īſulas quaſda celebrāt fortunatas:quas ī p̄ſentia mōſtratas nouimus nō lōge admodū a mauritaniæ promōtoriis diſiūctas: q̄ gadibus oppoſita ſūt. Nec ſub axe cœli:poetice loqtur: nihil.n.pōt eē ēt ultra oceanū:q; nō ſit ſub axe cœli:q; oīa ambit. ſic locutus ē Vir.Iacet extra ſydera tellus: extra anni ſoliſque uias. Lætheos latices:aquā inducentē obliuionē:ideo ait Vir. Animas redituras ad corpora potare aquā lætheā:ut oblitæ malorū uelint iterū redire ad noua corpora. Certamina: appoſitio ē. turba priorū certamīa fonti ſacro potat latices nā certatim bibūt.

Pauliſper greſſum:et nobis:maneſque ſilentum
numera:ſtygiæque aperi formidinis aulam.
Annuit illa quidem:ſed non optanda recludis
regna ait:hic tenebras agitāt:uolitātque p̄ umbras
innumeri quondam populi:domus omnibus una
in medio uaſtum late ſe tendit inane.
Huc quicquid terræ:quicq̄d freta:et igneus æther
utriuit primo mundi genitalis ab æuo:
Mors communis agit:deſcendunt cuncta:capitque
campus iners quantum interiit:reſtatque futurū.
Cingunt regna decem portæ:quarū una receptat
belligeros dura gradiui ſorte creatos.
Altera qui leges poſuere:atque inclyta iura
gentibus:et primas fundarunt mœnibus urbes.
Tertia ruricolas cereris iuſtiſſima turba:
Quæ uenit ad manes:et fraudum illeſa ueneno.
Exin qui lætas artes:uitæque colendæ
inuenere uiam:nec dedignanda parenti
carmina fuderunt phœbo:ſua limina ſeruant.
Proxima quos uenti:ſæuæque hauſere procellæ:
naufraga porta rapit:ſic illam nomine dicunt.
Finitima huic noxa grauido:et peccaſſe fatenti
Vaſta patet populo:pœnas rhadamantus in ipſo
Expetit introitu:mortemque exercet inanem.
Septima fœmineis reſeratur porta cateruis
iuuentes ubi caſta fouet proſerpina lucos.
Infantū hinc gregibus:uerſas ad funera tædas
paſſis uirginibus:turbæque in limine lucis
Eſt iter extinctæ:et uagitu ianua nota:
Tum ſeducta loco:et laxata lucida nocte
lauſtra nitent:quæ ſecreti per limitis umbram
Elyſios ducunt campos:hic turba piorum.
Nec ſtygio in regno cœli:nec poſita ſub axe.
Verum ultra oceanum ſacro certamina fonti
ætheos potat latices obliuia mentis.
Extrema hinc auro fulgens iam lucis honorem
mentit:et admoto:ſplendet ceu ſydere lunæ

UVA. BHSC. IyR_094

Hac:p hãc uiam,& decimã portam:
Oblite ditẽ:plutonẽ.& inferos. Mille lustris:mille annis.nã sol singulis annis lustrat suũ cursum. Imitatiõ ẽ Vir. canentis in sexto: Has oĩs ubi mille rotã uoluere p annos lætheum ad fluuiũ deus euocat agmĩemagno,affectate loquit poeta:siue lustrũ intelligit spatiũ quinque annorũ. Lurida:turpis ab effectu: qm̃ mors facit corpora lurída & putrida. Omnibus portis:qm̃ oẽs moriunt q in mundo sunt hac lege nati.
Pigra:limosa & cænosa. Sine corpore:aliqua effigie corporis:hoc dicit propter mortem.phlegeton fluuius habet aquas ignitas. Palus:styx p quam non licebat peierare diis: q iurabãt p stygiã paludẽ. Acherõ: significat sollicitudinẽ magnã: ideo ipsum appellat tristẽ.
Nõ uno ore: triplici. tenuit tria cerberus ora inqt Vir. cerberus significat canẽ:q uorat oĩa minutatim incisa,& est ipsa terra.Tisiphone allecto.& megera sunt furiæ. Luctus edax:describit oĩa quæ sũt ad limina inferoꝝ. Edax: cõficiens lugentẽ. luctus ẽ ægritudo ex eius:q carus fuerit interitu acerbo. Comes addita: nã macies comitat morbos & omĩa hæc quæ dicit naturalia sunt: & præcedunt mortẽ. Pastus fletu: qm̃ mœsti plorãt.nam mœreor est ægritudo flebilis. Queribunda:qm̃ senio cõfecti queruli sunt:cũ etiã ipsa senectus morbus sit:ut inquit Teren. Liuor:invidia: quæ ẽ dolor susceptus ex alienis bonis. Angẽs: cõprimens. angor enim est ægritudo præmẽs. Deforme:ab effectu:qa facit homines deformes. Sceleri procliuis: qm̃ inopia interdum ad scelera pauperes impellit. Briareus: fuit Titani & terræ filius numinum cõtemptor:habens centum manus. Virgilius ait:Et centum geminus briareus. Horatius: Nec si resurgat centimanus gigas. Sphynx:monstrũ habens os uirgineum prope Thebas olim proponebat enigma:quod Oedipus soluit. Scylla fuit filia Phorci uersa in mõstrũ marinum. Ferum:ipsum cerberũ.sic Virgilius substãtiue in latus inque feri curuam compagibus aluum. Taxus:est arbor funebris & dira. Diræ uolucres: mali ominis:ut bubo, & cæteræ aues diræ. Stryx:auis est:quã Oui.in fastis dicit noctu suggere sanguinem infantiũ. harpyæ tres fuerunt Aello: occipete:& celeno, tenuerunt strophadas insulas.

Hac animæ cœlum repetunt:ac mille peractis
Oblite ditem redeunt in corpora lustris.
Has passim nigrum pandens nox lurida rictum:
Itque reditque uias:et portis omnibus errat.
Tum iacet in spatium sine corpore pigra uorago:
Limosique lacus late exundantibus urit
Ripas sæuus aquis phlegeton:et turbine anhelo
Flammarum resonas saxosa incendia torquet.
Parte alia torrens cocytos sanguinis atri
Vorticibus furit:et spumanti gurgite fertur.
At magnis semper diuis:regique deorum.
Iurari dignata palus·picis horrida riuo
Fumiferum uoluit styx inter sulphura limum
Tristior his acheron sanie:crassoque ueneno
Æstuat:et gelidam eructans cũ murmure harenã
Descendit nigra lentus per stagna palude.
Hanc optat saniem non uno cerberus ore
Hæc:et tesiphones sunt pocula:et atra megera
Hinc sitit:ac nullo rabies extinguitur haustu.
Vltimus erumpit lachrimarum fontibus amnis.
Ante aulam:atque aditus:et inexorabile limen.
Quarta cohors omni stabulante per auia monstro
Excubat:et manes permixto murmure terret.
Luctus edax:maciesque malis comes addita morbis
Et meror pastus fletu:et sine sanguine pallor.
Curæque:insidiæque: atque hinc queribũda senectus
Hinc ãgẽs utraque manu sua guttura liuor.
Et deforme malum:ac sceleri procliuis ægestas.
Et rorque infido gressu:et discordia gaudens.
Permiscere fretum cœlo:sed et hostia ditis.
Centenis suetus briareus recludere palmis.
Et sphynx uirgineos rictus infecta cruore.
Scyllaque cẽtaurique truces:umbræque gygantũ.
Cerberus hic ruptis peragrat cum tartara uinclis
Non ipsa allecto:nec fœta furore megera
Audet adire ferum:dum fractis mille cathenis.
Piperea latrans circunligat ilia cauda.
Extra uasta comas:nemorosaque brachia fundit
Taxus cocyti rigua frondosior unda.
Hic diræ uolucres:pastusque cadauere uultur.
Et multus bubo:ac sparsis stryx sanguine pẽnis.
Harpygiæque fouent nidos:atque omnibus hærẽt

UVA. BHSC. IyR_094

Condenſæ foliis:ſæuit ſtridoribus ardor.
Has inter formas coniunx iunonis auernæ
Suggeſtu reſidens cognoſcit crimina regum.
Tant uincti:ferocque piget ſub iudice culpæ.
Circumerrant furiæ: pœnarumque omnis imago.
Quam uellent nunquã ſceptris fulſiſſe ſuperbis.
Inſultant duro imperio:non digna nec æqua
Ad ſuperos paſſi manes:quæque ante profari
Non licitum uiuis:tandem permiſſa quæruntur.
Tunc alius ſæuis religatur tupe cathenis.
Aſt alius ſubigit ſaxum:perque ardua montis
Vipero domat hunc æterno megera flagello.
Talia lætiferis reſtant patienda tyrannis.
Sed te maternos tempus cognoſcere uultus:
Cuius prima uenit non tardis paſſibus umbra:
Aſtabat fœcunda iouis pomponia furto.
Namque ubi cognouit latio ſurgentia bella
Pœnorum uenus inſidias ante ire laborans
Iunonis fuſa ſenſim per pectora patrem
Implicuit flamma:quæ improuiſa fuiſſent:
Sydonia iliacas nunc uirgo accenderet aras.
Ergo ubi guſtatus cruor:ammonuitque ſybilla
Et dedit alternos ambobus noſcere uultus:
Sic iuuenis prior:o magni mihi numinis inſtar
Cara parens:quam te ut nobis uidiſſe liceret
Optaſſem ſtygias:uel lætho intrare tenebras:
Quæ ſors ueſtra fuit:cui te cum prima ſubiret:
Eripuit ſine honore dies:et funere carpſit:
Excipit his mater:nullos o nate labores
Mors habuit noſtra: æthereo dum pondere partum
Exoluor:miti dextra cyllenia proles
Imperio iouis elyſias deduxit ad oras.
Attribuitque pares ſedes:ubi magna moratur
Alcidæ genitrix:ubi ſacro munere læda
Cerum age nate tuos ortus:ne bella paueſcas
Vlla nec in cœlum dubites te tollere factis:
Quando aperire datur nobis: nunc denique diſce.
Sola die caperem media cum forte petitos
Ad requiem ſomnos:ſubitus mihi membra ligauit
Amplexus:non ille meo ueniente marito
Aſſuetus:facilíſque mihi:tum luce coruſca
Implebat quamquã languentia lumina ſomnus.

Coniunx:Pluto maritus Proſerpinæ quæ dicitur ad differẽtiam Iuno infera. Suggeſtu:pulpito ſiue toro:ut decet regem. Quam uellent:inſultat regibus: quos dicit optare apud inferos nunquam habuiſſe regna: cum tot tormenta patianſ: & ipſæ umbræ regibus inſultãt:quæ in uita paſſæ ſunt ab ipſis iniuſtitiam. Manes:ipſæ umbræ. Ad ſuperos: ſub hoc cœlo diu uiuerẽt ſub regibus. Religatus rupæ:hic eſt pmetheus: qui fuit ligatus in caucaſo. Aſt alius:hic eſt ſiſyphus:qui ſaxum aduerſo monte uoluit. Maternos uultus:põponiam matrem. Furto:occulto:concubitu. Furta dicuntur adulteria, unde Iuuenalis. Me nemo miniſtro fur erit. & dulcia furta canunt poetæ. Nãque ubi cognouit: fictio poetæ in laudẽ Scipionis. Patrem:iouem, erat enim filia iouis uenus. Flamma:amoris ſcilicet: niſi hæc inquit prouiſa fuiſſent a uenere iam uirgines punicæ in aris romanis ſacrificarẽt: ideſt iam carthaginẽſes romano imperio potiti eẽnt. O magni: uerba Scipionis ad umbram maternã. apud Homerum in odiſſea:mater Vlyxis prior alloqtur filiũ:his uerbis: Fili mi quomodo tenebras ſubiſti cũ tu ſis uiuus:difficile ẽ enim hæc inſpici a uiuentibus. Inſtar magni numinis:quã ueneror:ut magnum numen optaſſem inqt mori mater:ut te uidere licuiſſet.

Vel: etiam morte huc uenire. Pietas laudatur Scipionis erga matrẽ. Quæ ſors noſtra fuit:quæ fortuna: ut prima dies qua natus ſum eriperet te mihi. nã in partu periit pomponia: & cæſa matre homines auſpicatius naſcũtur: autore Plinio. Aethereo pondere:diuina prole: ideſt te qui eras filius louis.

Cyllenia proles: Mercurius:qui deducebat animas ad loca inferorum. Genitrix alcidæ: Alcmena mater Herculis. Læda:mater Caſtoris & Pollucis regina laconum. Sola die caperẽ:aperit pomponia:quomodo ex ioue uerſo in anguem conceperit Scipionem: ſic olympias concepit Alexandrũ magnũ.

UVA. BHSC. IyR_094

Diſceſſit in aũras:ante inq̃t mortua ſum:q̃ potuerim tibi aperire te eẽ Iouis filiũ. Ter fruſtra:ſic Vir. Ter fruſtra cõprenſa manus effugit imago. & Vlyxes apud Homerũ de matre inq̃t: Sed ego cupidus uolui umbrã mortuæ matris capere ter conatus eram, animus hortabaf: ter ex manibus ſimilis umbræ euolauit. Simulacra:umbræ. P. & Gn. Scipionũ. Virũ:uiroꝝ. Campo mauortis:campo martio:tali ſepulchro ornabanf hi:qui p patria ſine magiſtratu: aut i magiſtratu mortui eſſent: quẽadmodum his Scipionibus acciderat. Ipſa quidẽ uirtus: uerba Scipionis ad filiũ. & loquiſ maxime ex ſentẽtia ſtoicoꝝ:q dicebãt uirtutẽ ſe ipſa contentã eſſe. & conẽnere caſus humanos:culpaque omni uacantẽ præter ſe ipam nihil ad ſe pertinere. Virtus eſt ſibi merces pulcherrima:qm̃ expetenda ẽ ppter ſe. & ipſum honeſtũ ẽt ſi a nullo laudeſ: tn̄ natura ſua laudabile eſt. Honeſtũ inq̃t Seneca ob nullam aliam cauſam: q̃ qa honeſtum ſit colitur. & alibi dicit: Recte facti feciſſe merces eſt. Dulce tn̄: q̃uis inq̃t Scipio uirtus ſit contẽta ſe ipa: & nõ pendeat a laude populari: tn̄ dulce eſt cum remanet apud ſuperos gloria. & gratia defũctoꝝ: & nec memoria illoꝝ uenit i obliuionem. Per cauſas noſtri læthi: ideſt oro te p oẽ id qd̃ fuit cã noſtræ mortis: ideſt p ardorẽ belli. & cupiditatẽ moriendi p patria: & p ditiones: quæ nos in cladẽ traxerũt. ergo inq̃t moderare furori bellico: ne & tu idem patiaris. Furori martis: noli nimiũ indulgere belli furori: ne cadas ut nos. Adhibe inq̃t modũ prœliis ineundis. Tarteſſia telus: hiſpania a Tarteſſo oppido: d̃ quo dictũ ẽ. & nos ẽt inq̃t fecimus ne ſagũtini eẽnt amplius ſub hoſte. Miſeræ: p pter incendiũ: quod ab Annibale perpeſſa ẽ. Germãus: Aſdrubal. Peterẽ cũ uictor. P. & Gn. Scipiones ex hybernis p fecti copias coniũxerunt: cõſilium que inire ut Aſdrubalẽ tendẽtem i italiã retinerẽt. Tres hoſtiũ exercitus erãt & imperatores Aſdrubal giſgonis filius Mago. & aſdrubal frater annibalis. gneus cũ quarta parte ueteris exercitus celtiberis adiũctis cũ Aſdrubale bellũ gerebat. P. Scipio aduerſus Magonẽ: & alterũ aſdrubalẽ. aſdrubal cũ exiguũ exercitũ i caſtris romanoꝝ uidiſſet. & ſpẽ oẽm i celtiberoꝝ auxiliis eẽ peritus oĩs barbaricæ pfidie facili liguæ cõmertio cũ utraq; caſtra plena hiſpanoꝝ eẽnt p occulta colloqa paciſcif magna merce de cũ celtiberoꝝ principibus: ut copias ab exercitu romão abducerẽt ſignis repẽte ſublatis celtiberi abeũt: nil alid̃ reſpõdẽtes romãis querẽtibus cãm diſceſſus q̃ domeſtico ſe auocari bello. P. Scipio pari terrore concutiebaf. nã aderat Maſiniſſa amicus carthaginẽſiũ. & tũc nouus hoſtis: q caſtra rõana obeqtabat. tãdẽ cũ uẽtũ eẽt ad pugnã ſcipioni ſuos hortãti: & offerenti ſe ubi plurimus labor eẽt latus dextrũ lãcea traiicif. Gneus poſtea cecidit i quadã turri obſeſſus ut in principio dictum eſt.

Vidi crede iouem: nec me mutata fefellit
Forma dei: quod ſqualentem conuerſus in anguẽ
Ingenti traxit curuata uolumina gyro.
Sed mihi poſt partum non ultra ducere uitam
Conceſſum: heu q̃tum gemui: quod ſpiritus ante
Hæc tibi: q̃ noſcenda darem diſceſſit in auras.
His alacer colla amplexu materna petebat.
Vmbraque ter fruſtra per inane petita fefellit.
Succedunt ſimulacra uirum concordia patris.
Vnanimique ſimul patrui: ruit ipſe per umbram
Oſcula uana petens iuuenis: fumoque uolucri.
Et nebulis ſimiles animas apprendere certat.
Quis te care pater: quo ſtabant itala regna
Exoſus latio deus abſtulit: hei mihi: nam cur?
Vlla fuere adeo: quibus a te ſæuus abeſſem
Momenta: oppoſito mutaſſem pectore mortem.
Quantos funeribus noſtris gens itala paſſim
Dat gemitus tumulus uobis cenſente ſenatu
Mauortis geminus ſurgit per gramina campo.
Nec paſſi plura in medio ſermone loquentis.
Sic adeo incipiunt: prior hæc genitoris imago.
Ipſa quidem uirtus ſibimet pulcherrima merces.
Dulce tamen uenit ad manes: cum gloria uitæ
Durat apud ſuperos: nec edunt obliuia laudem.
Verum age fare decus noſtrum te q̃ta fatiget
Militia: heus quotiens intrat mea pectora terror:
Cum repeto q̃ ſæuus eas: ubi magna pericla
Contingunt tibi: per noſtri fortiſſime læti
Obteſtor cauſas martis moderare furori.
Sat tibi ſunt documenta domus: octaua terebat.
Arentem culmis meſſem crepitantibus æſtas:
Ex quo cuncta mihi calcata: meoque ſubibat
Germano deuexa iugum tartheſia tellus.
Nos miſeræ muros: et tecta renata ſagunto
Nos dedimus betin nullo potare ſub hoſte
Nobis indomitus conuertit: terque quaterque
Germanus terga annibalis: proh barbara nunq̃
Impolluta fides: peterem cum uictor adeſum

UVA. BHSC. IyR_094

C ladibus aſdrubalem:ſubitoque uenale cohortes
H iſpanæ uulgus libyco:quas fecerat auro
A ſdrubal abrupto liquerunt agmine ſigna.
T unc hoſtis ſocio deſertos milite multum
D itior ipſe uiris ſpiſſo circundedit orbe
N on ſegnis nobis:nec inultis nate peracta
I lla ſuprema dies:et aude nidiſſimus æuum.
E xcipit inde ſuos frater coniungere caſus.
E xcelſæ turris poſt ultima rebus in arctis
S ubſidium optaram:ſupremaque bella ciebam.
F umantes tædas:ac lata incendia paſſim
E t mille iniecere faces:nil nomine læthi
D e ſupis queror:haud puo data mẽbra ſepulchro
N oſtra cremauerunt in morte hærentibus armis.
S ed me luctus habet:geminæ ne clade ruinæ
C eſſerit affuſis oppreſſa hiſpania pœnis.
C ontra:quæ iuuenis turbato fletibus ore
D ii quæſo ut merita eſt dignas pro talibus auſis
C arthago expendat pœnas:ſed continet acres
P yrenes populos:qui ueſtro marte probatus
E xcepit feſſos:et notis martius armis
S ucceſſit bello:fuſos quoque fama ferebat
V ictores acie:atque exacta piacula cædis.
H is læti rediere duces loca amœna piorum:
P roſequiturque oculis puer aduenerat⁹ euntes:
I amque aderat multa uix agnoſcendus in umbra
P. aulus:et epoto fundebat ſanguine uerba.
L ux italum:cuius ſpectaui martia facta
M ultum uno maiora uiro:deſcendere nunc te:
A tque habitanda ſemel ſubigit:quis uiſere regna?
Q uem contra tales effundit ſcipio uoces
A rmipotens ductor:q̃ ſunt tua fata per urbem
L amentata diu:q̃ penc ruentia tecum
T raxiſti ad ſtygias œnotria tecta tenebras.
T um tibi defuncto tumulum ſydonius hoſtis
C onſtituit:laudemque tuo quæſiuit honore.
D umque audit lachrymans hoſtilia funera paulus
A nte oculos iam flaminius:iam gracchus:et ægro
A bſumptus cannis ſtabat ſeruilius ore.
A ppellare uiros erat ardor:et addere uerba:
S ed raptabat amor priſcos cognoſcere manes.
N unc meritum ſæua brutum immortale ſecuri

Cohortes hiſpanæ: celtiberi milites.
Venale uulgus:nam precium & mercedem acceperunt pro diſceſſu. Excipit:ſubſecutus eſt Gneus Scipio: qui fuerat obſeſſus i turri. Poſt ultima:iam acie noſtra uerſa in fugam. Nil nomine læthi:nõ queror de tali genere mortis:quod forte uidetur ignauum:quoniam fui crematus in ipſa turri armatus.
Sed me luctus habet:laus eſt Gnei a pietate patriæ. Affuſis: ſparſis poſt noſtram cædem per omnem hiſpaniã.
Martius: poſt mortem Scipionum cũ deletus exercitus:amiſſæque hiſpaniæ uiderentur: uir unus has reſtituit. erat in exercitu. L. Martius Septimii filius eques romanus impiger iuuenis Gnei p tot annos diſciplina edoctus; qui iunctus cum. T. Fonteio. P. Scipionis legato rem romanam uſque ad Scipionis aduentum tutatus eſt. Ferebat:dicebat. Ductores: Aſdrubales. & Magonẽ fuſos eſſe a Martio: & fama etiam ferebat Martium ſumpſiſſe piaculum ueſtræ cædis. Exacta:ſumpta. Lux italum:uerba Pauli ad Scipionẽ. Oenotria:romana. Flaminius cecidit ad Trasimenum. Gracchus in Lucania. Seruilius in pugna cãnenſi. Priſcos manes: umbras priſcorum. Brutus primus conſul ſecuri filios percuti iuſſit cũ de reducendis tarquiniis agerent cum aquiliis: & uitelliis. Filii Bruti erant: Titus & tyberius. Sæua: crudeli i necẽ filioꝝ

UVA. BHSC. IyR_094

Camillum: q̃ recuperauit romam ca
ptã a Gallis: unde laude æquabat supe
ros. Curiũ: Manius curius de Pyrrho
& samnitibus triũphauit: cui ad focum
sedẽti cũ magnũ auri põdus attulissent
samnites repudiati ab eo sunt: nõ enim
aurũ habere sibi uideri præclarũ dixit
sed habentibus aurũ imperare: ideo di
cit poeta Curiũ nunq̃ fuisse amicũ au
ro. Orbus uisus: cæcus. Appius Clau
dius cæcus pacẽ inire cum Pyrrho gra
uissima oõne dissuasit. ad Appii Clau
dii senectutem inqt Cice. Accidit etiã
ut esset cæcus: tñ is cum sententia sena
tus inclinaret ad pacem: & fœdus faciũ
dum cum Pyrrho nõ dubitauit dicere:
Quo uobis mẽtes rectæ: quæ stare sole
bant. Antehac dementi sese flexere rui
na. quibus uerbis persuasit non esse ine
undam pacem cũ Pyrrho. Tulit ille:
Horatius cocles: de quo supra. Regẽ:
Porsenam: qui romam obsedit positis
in ianiculo castris: ut reduceret tarqui
nios. Pone: post se resciſſo ponte subli
cio. tandẽ desiliit ĩ aquã: & ad suos ena
uit. Redeuntia regna: tarquinios cupi
entes redire in regnum. Luctatius: ui
cit pœnos nauali pugna apud egates. &
triumphauit: de fœdere tunc icto cum
Amilcare dictum est. Eluctatus: cona
tus transcendere. Amnes: Ticinus Tre
bia aufidus. Decimum modo: uerba
Amilcaris. Maior: q̃ uenerat: audito
bello: quo Annibal romanos urgebat.

Qui iura sub armis: de decẽuiris lo
quitur. Romani. P. posthumium albũ
M. Manliũ. P. Sulpitium camerinum
legatos athenas miserunt: ut inclytas le
ges describerẽt. & aliarum græciæ ciui
tatũ institutа mores: iuraque noscerẽt:
quibus Romam reuersis decemuiri cre
ati fuerunt: Appius Claudius. T. Genu
tius. P. Sextius. L. Vetrurius. C. Iulius.
A. Manlius. P. Sulpitius. P. Curiatius.
T. Romuleus. Sp. Posthumius. Pyreo
littore: athenienſi: est enim pyreus por
tus athenarum. Iura sub armis: quoni
am decemuiri gubernabant rempubli
cam. & habebant habenas rerum: & iõ
dicit ipsos sub armis dedisse iura popu
lo. Charon: portitor ad stygem palu
dem. Improba: insatiabilis. Hic est il
le: Alexander magnus scilicet. Bactra
magna ciuitas: quæ nomen dedit Ba-
ctrianæ regioni supra persidem.

Nomen: nunc superis æquantem laude camillum.
Nunc auro curium: nonnunq̃ cernit amicum.
Ora sibylla docet uenientum: et nomina pandit.
Hic fraudes pacis: pyrrhumque a limine portæ.
Deiecit uisus orbus: tulit ille ruentem
Ybridis in ripas regem: soluſque reuulso
Pone ferox ponte excluſit redeuntia regna.
Si tibi dulce uirum primo: qui fœdera bello
Pœnicum pepigit uidisse: hic medius ille
Aequoreis uictor cum classe luctatius armis:
Si studium: et sæuam cognoscere amilcaris umbrã.
Illa est cerne procul: cui frons nec morte remissa
Irarum seruat rabiem: si iungere cordi est
Colloquium: sine gustato det sanguine uocem.
Atque ubi permissum: et sitiens se impleuit imago:
Sic prior increpitat: non miti scipio uultu:
Alia ne o fraudum genitor sunt fœdera uobis?
Ut hæc sicania pepigisti captus in ora?
Bella tuus toto natus contra omnia pacta
Exercet latio: et perruptis mollibus alpes
Eluctatus adest: feruet gens itala marte
Barbarico: et refluunt obstructi stragibus amnes.
Post quæ pœnus ait: decimũ modo cœperat annũ
Excessisse puer: nostro cum bella latinis
Concepit iussu: licitum nec fallere diuos.
Iuratos patri: quod si laurentia uastat.
Nunc igni regna: et phrygias res uertere temptat.
O pietas: o sancta fides: o uera propago.
Atque utinam amissum reparet decus inde citato
Celsus abit gressu: maiorque recessit imago.
Dixin designat uates: qui iura sub armis.
Posceuti dederint populo: primique petitas.
Miscuerint italis pyreo littore leges.
Latatur: spectatque uirum insatiabilis ora
Scipio: et appellet cunctos: ni magna sacerdos
Admoneat turbæ innumeræ: quot milia toto
Credis in orbe puer lustras cum singula uisu
Descendisse herebo: nullo non tempore abundãs
Umbrarum huc agitur torrens uectatque capaci
Agmina mole charon: et sufficit improba puppis.
Post hæc ostendens iuueni sic uirgo profatur
Hic ille est tellure uagus: qui uictor in omni

UVA. BHSC. IyR_094

C urſu ſigna tulit cui peruia bactra dachæque
Q ui gangem bibit et pelleo ponte nyphaten
A dſtrinxit:cui ſtant ſacro ſua mœnia nilo
I ncipit æneades libyci certiſſima proles
A mmonis quanto exuperat tua gloria cunctos
I ndubitata duces? ſimilique cupidine rerum
P ectora noſtra calent quæ te uia ſcire ſuperbum
A d decus et ſummas laudum perduxerit artes.
I lle ſub hæc turpis lenti ſollertia martis.
A udendo bella expedias:pigra extulit aſtris
H aud unq̃ ſeſe uirtus:tu magna gerendi
P ræcipita tempus: mors atra impendet agenti:
H æc effatus abit:creſi mox aduolat umbra.
A tque hic elyſio tendentem limite cernens
E ffigiem iuuenis caſtæ cui uitta ligabat
P urpurea effuſos per colla nitentia crines:
D ic ait hic qui nam uirgo:nam luce refulget:
P ræcipua frons ſacra uiro: multæque ſequuntur
M irantes animæ:et lœto clamore frequentant.
Q ui uultus quem ſi ſtygia non eſſet in umbra
D ixiſſem facile eſt deū:non falleris inquit
D octa comes triuiæ:meruit deus eſſe uideri.
E t fuit in tanto non paruū pectore numen.
C armine complexus terrā:mare:ſydera:manes:
E t cantu muſas.et phœbū æquauit honore.
A tque hæc cuncta priuſq̃ cerneret ordine terris
P rodidit:et ueſtram tulit-uſque ad ſydera troiā.
S cipio perluſtrans oculis lœtantibus umbram
S i nunc fata darent ut romula facta per orbē
H ic caneret uates quanto maiora futuros.
F acta eadem intrarent hoc inquit teſte nepotes.
F œlix æacide cui tali contigit ore.
G entibus oſtendi:creuit tua carmine uirtus:
S ed quæ tanta adeo gratantum turba requirens
H eroum effigies maioreſque accipit umbras.
I nde uiro ſtupet æacide:ſtupet hectore magno.
A iaciſque gradum:uenerandaque neſtoris ora
M iratur geminos aſpectans lœtus atridas
I amque ithacum corde æquantem peleia facta:
V icturam hinc cernit ledei caſtoris umbram
A lternam lucem peragebat in æthere pollux:
S ed ſubito uultus monſtrata lauinia traxit.

Dachæque:dachæ ſunt populi orientis ſupra bactrianos qui ſe alexādro dederūt cæſo eoꝝ duce Spitamene ut ſcribit Curtius li.vii.ab uxore perempto capiteque eius alexandro oblato. ganges eſt fluuius indiæ. Niphatē:fluuium armeniæ. Pelleo:conſtructo ab alexādro pelleo ad ipſum niphatē. Sua mœnia: alexandria egyptia alia erat ad radices caucaſi. Sacro:omnia flumina magna appellantur ſacra a poetis. Aeneades: ſcipio. Lybici certiſſima proles:uerba ſcipionis ad alexandrum qui habitus ē filius iouis hammonis. Turpis:reſpōdet alexander. Lenti:pigri. Turpis: infamis qm̃ decet imperatorem eſſe diligentem & ſollertem ne circūueniatur ſed armis & cōſilio hoſtibus præualeat pigra uirtus inquit nunq̃ cœlum petiit ſed ardens & ſollers. Præcipita tēpus: accelara .q.d. propera ad gloriam ſine aliqua cuntatione priuſq̃ mors impediat quæ lege naturæ ſingulis horarū momentis impendet. Creſus:rex lydorū ditiſſimus fuit ſed apud inferos æquatus erat pauperibus. Vitta purpurea: qm̃ uates erant phebi ſacerdotes:unde papinius in achille:Nec mea nunc primis albeſcunt tempora uittis.deſcribit umbra Homeri. Sacra:dicata phœbo & diuina. Comes triuiæ:ſibylla comes ꝓſerpinæ. Non paruū numē:ſpiritus ille diuinus & furor poeticus. Hæc cūcta:loca inferorum quæ cecinit Home. in.xi.odyſſeæ. Veſtram troiam:a qua romani ducunt originem. Fœlix eaci de:hæc eadem fuerant uerba alexādri magni cū ueniſſet ad ſepulchrū achillis in ſigeo promontorio: dixit.n.o fortunate adoleſcens qui geſtorū tuorum præconem homerum habuiſti. Eacide:achille. Aiacis:thelamonii.ſ.q fuit heros fortiſſimus & ſecūdus ab achille.
Atridas: agamēnona & menelaum.
Ithacum:ulixem. Corde:ſapientia & prudentia. Peleia facta:geſta achillis filii pelei. Alternam lucem: quoniam alternis menſibus uiuunt. Victuram: paulo poſt. Lauinia: uxor æneæ filia latini regis aboriginum.

UVA. BHSC. IyR_094

Lux: dies ſuperueniens: herſiliafuit uxor romuli & nurus martis. Gens uicina: ſabini cæterique finitimi ſpernebant affinitates romanorum quos tunc latrones appellabãt. Hirſutos procos: horridos & paſtorales. Reuocauit ab armis: nam procedens in mediã aciem cum aliis mulieribus prælio diremit: Plutarchus ait: cũ utrinque acies cõſtitiſſent ſabinæ mulieres cum gemitu & ululatu habẽtes in ulnis infantulos inter media tela prouolant clamantes ut ſanguini parcerent quo ſpectaculo fœdus ictum fuit. Carmentis: aliter dicit nicoſtratæ mater fuit euandri fatidica & a carmine appellata eſt: ideo præſaga ideſt uaticinatrix. Tanaquil: fuit uxor tarquinii priſci & ipſa uates. Ventura regna: nam cum lucumo maritus comitãte uxore romã migraret ex tarquiniis urbe hetruriæ & ad ianiculũ peruenisſet aquila cœlo lapſa pileum ex capite lucumonis eripuit ac deinde repoſuit uxor tanaquil regnũ urbis marito portendi tali augurio dixit quod poſtea ſe quutũ eſt & ipſe lucumo tarquinius priſcus appellatus ẽ. In alite: aquila. Dextros: propitios. Lucretia: uxor collatini pudiciſſima & per uim atque fraudem ſtuprata a Sexto tarquinio ſibi mortẽ conſciuit quam principem romanæ pudiciciæ appellat Valerius. Non daf heu tibi roma: exclamat cũ dolore poeta q̃ roma nõ habeat mulieres talis pudiciciæ tempore ſuo. Hanc laudem. ſ. pudiciciæ: q̃m luxuria iam irrepſerat i locum pudiciciæ. Virginia: quã appius decemuir ardens claudio libidinis miniſtro pro tribunali ut ſerua natam adiudicauit: pater uirginius ab algido accitus a lanio cultro abrepto pectus filiæ cõfodit pudicæque interemptor inquit Valerius q̃ corruptæ pater eſſe maluit & ſic alienæ libidini filiã eripuit.

Illa eſt: clelia eſt hæc de qua dictũ eſt Lydia, porſenæ hetruſci. Tullia: filia ſeruii tullii fuit ſup cuius interẽpti corpus carpentũ egit. unde ſcelerata dicta eſt & etiam uicus ubi id fuit ſceleratus dictus. Adductis: contractis: & ſic atrocitas ĩmo feritas tulliæ deſcribitur quæ cõtrahebat habenas equoꝝ ut ſup paternũ cadauer diutius ĩmoraretur: in undis ergo phlegetontis dabat huius impietatis pœnas: Eurit: feruet æſtuat q̃m bulit aqua. Egerit: emittit ſaxa ignita. Pulſat: uerberat & tundit ora ipſius tulliæ. Tarpeia: prodidit arcẽ ſabinis tempoꝝ romuli capta armillis quas illi in brachiis geſtabant & illic obruta hoſtium ſcutis nomen loco dedit: nam capitolina arx & rupes denominata eſt tarpeia ab hac uirgine poſtea capitolium nomen accepit a capite humano illic effoſſo cum fundamenta iacerentur.

N am uirgo admonuit tempus cognoſcere manes
F œmineos ne cuntantem lux alma uocaret
F œlix hæc inquit ueneris nurus ordine longo
T roiugenas iunxit ſociata prole latinis.
V is et martigene thalamos ſpectare quirini
H erſiliam cerne: hirſutos cũ ſperneret olim
G ens uicina procos paſtori rapta marito
I nſtrauit caſæ culmique e ſtramine fultum
P reſſit læta torum: et ſoceros reuocauit ab armis.
A ſpice carmentis greſſus euandria mater
H æc fuit. et ueſtros tetigit præſaga labores
V is et quos tanaquil uultus gerat? hæc quoque
A ugurio ualuit mẽtis: uẽturaque dixit caſtæ
R egna uiro: et dextros agnouit in alite diuos.
E cce pudiciciæ latium decus inclyta læti
F ert frontem: atque oculos terræ lucretia fixos.
N õ datur heu tibi roma: nec ẽ quod male deceret.
H anc laudẽ retinere diu. uirginia iuxta
C erne cruentato uulnus ſub pectore ſeruat
T riſtia defenſi ferro monumenta pudoris.
E t patriã laudat miſerando in uulnere dextrã
I lla eſt quæ tybrim quæ fregit lydia bella.
N on dum paſſa marem quales optabat habere
Q uondam roma uiros contẽptrix cloelia ſexus.
C um ſubito aſpectu turbatus ſcipio: poſcit
Q uæ penæ cauſa et qui ſint in crimine manes.
T um uirgo patrios fregit quæ curribus artus
E t ſtetit adductis ſuper ora trementia frenis.
T ullia non ullos ſatis exhauſtura labores
A rdenti flegetonte natat fornacibus atris
F ons rapidus furit: atque uſtas ſub gurgite cautes
E gerit: et ſcopulis pulſat flagrantibus ora.
I lla autẽ quæ tondetur præcordia roſtro
A litis: en quantum reſonat plangentibus alis
A rmiger ad paſtus rediens iouis: hoſtibus arcem
V irgo immane nephas adamato prodidit auro
T arpeia: et pactis reſerauit clauſtra ſabinis.
I uxta non ne uides neque. n. leuiora domantur
D elicta: illatrat ieiunis faucibus orcus

UVA. BHSC. IyR_094

Custos armentis hiberi: gerion cesus ab hercule de quo supra hunc appellat orcum qui & morsu & unguibus lacerat incestas. i. sacerdotes ueste quæ uirginitatem non seruarunt. Tria igitur sunt supplicia tarpeiæ & sacerdotis incestæ. Ieiunis: rabidis. Euiscerat: laniat. Polluit: uiolauit deposita uirginitate. incestæ quondam uiuæ defodiebantur. Marius: arpinas fuit & septies consul. Origīe parua: obscuris natalibus & municipio arpinati. In longum: qm̄ fuit septies consul. Iussa: leges fatorū qbꝫ cogitur redire ad superas oras. L. cornelius sylla ubi uictor marianos oppssit dictaturā īuasit: & sic a rebꝫ gestis fœlicē appellauit.

A rmenti quondam custos immanis iberi
E t morsu petit: et polluto euiscerat ungue.
N ec par pœna tamen sceleri: sacraria ueste
P olluit exuta sibi uirginitate sacerdos.
S ed satis hæc uidisse satis: mox deinde uidenti.
N unc animas tibi quæ potant obliuia paucas
I n fine enumerare paro: et remeare tenebris.
H ic marius: nec multa dies iam restat ituro
E theriam in lucem: ueniet tibi origine parua
I n longum imperiū consul: nec sylla morari
I ussa potest: aut amne diu potare soporo.
L ux uocat: et nulli diuum mutabile fatum
I mperium hic primus rapiet: sed gloria culpæ
Q uod reddet solus: nec tanto in nomine quisq̄
E xistet syllæ qui se uelit esse secundum.
I lle hirta cui subrigitur coma fronte decorum
E t gratum terris magnus caput: ille deum gens
S telligerum attollens apicem troianus iulo
C æsar auo: quantas moles cum sede reclusa
H ac tandem erūpent: terraque marique mouebūt.
H eu miseri quotiens toto pugnabitur orbe
N ec leuiora lues quā uictus crimina uictor.
T um iuuenis lachrymās restare hæc ordine duro
L amentor rebus latiis sed luce remota
S i nulla est uenia et merito mors ipsa laborat:
P erfidiæ pœnus quibus aut flegetontis in undis
E xuret ductor sedus: aut quæ digna renatos
A les in æternū laniabit morsibus artus?
N e metue exclamat uates: non uita sequetur
I nuiolata uirum: patria non ossa quiescent.
N anque ubi fractus opū magnæ certamīe pugnæ
P ertulerit uinci turpemque orare salutem.
R ursus bella uolet macetū instaurare sub armis:
D amnatusque doli desertis coniuge fida
E t dulci nato linquet carthaginis arces.
A tque una profugus lustrabit cerula puppe
H inc cilicis tauri saxosa cacumina uiset.

Quod r̄ddet solus: qm̄ silla tādē deposuit dictaturā dicēs se uelle redder̄ rationē administratæ reipu. poterit īqt gloriari ꝙ ipse solus restituit imperium: non enim habuit secundum cæsar post ipsū: uoluit esse perpetuus dictator & gladius ciuiū illi dictaturam eripuit. In tanto nomine: dictatoria potestate.

Magnus: pōpeius qui a deuicta aphrica magnus cognominatus est: tandem uictus a cæsare in thessalia ægyptū malis auibus contendens ab achila & photino iussu ptolemei obtruncatus est.

Ille deum gens: iulius cæsar qui originem habebat a iulo ueneris nepote.

Stelligerū apicem: hoc dicit propter cometem qui erat in fronte cæsaris statuæ: apparuit autē cometes in ludis funebribus. C. cæsaris quos celebrabat augustus in patris honorem. Quantas moles: bella ciuilia & plusq̄ ciuilia quæ fuerunt inter cæsarem & pompeium. Hac sede: inferna. s. idest cum ibunt ad superos pugnabūt terra marique. Nec leuiora lues: quasi dicat pōpeius uictus a te cæsar interficietur & tu īterficieris.

Victor: cæsar. Tum iuuenis: ægre ferebat scipio futura bella ciuilia. Latiis rebus: romano imperio. Remota luce: post mortem. Laborat: dat pœnas ut meruit. Mors ipsa. i. umbra mortuoꝝ si ita est īquit ut nulla sceleris uenia sit apud inferos annibal crudelis ac perfidus quas dabit pœnas. Renatos: renascentes ut dixit de umbra tarpeiæ & de titio fingitur. Ne metue: uatici natur sibylla annibalis fatum. Magnæ pugnæ: quæ fuit ad zamam cum scipiōe.

Rursus bella: tentauit annibal suscitare bellum pollicens auxilia macedonū ob quā rem exilio mulctatus est unica naue ut scribit æmylius probus prius cretā deinde in ciliciam peruenit: hinc in syriam ꝓfectus hæsit antiocho & bellum contra romanos molitus est: quidā uolunt statim a scipione uictū conscendisse nauim & nauigasse ad antiochū uerior fama tenet factū exulem Plutarchus dicit cum satis constet eū desperatis iam rebus ī asiā profectū exilio mulctatū ad antiochū ꝑuenisse. Cōiuge: himilce. Nato: aspare. Cilicis tauri: qm̄ cilicia est pars asiæ minoris ad taurum montē & annibal profectus est ad antiochum regem syriæ quem hostem fecit populo romano.

UVA. BHSC. IyR_094

Pro q̃to leuius: accuſat annibalẽ poeta qui dulcedine uitæ potius ſeruire q̃ mori uoluit quod ꝑter decoꝝ tanti imperatoris erat quippe non tãti facere uitã debebat ut ſeruitiũ toleraret. Aſſyrio regi: antiocho. Falſus cupiti: deceptus uoti: nõ. n. res ei ex ſententia ſucceſſerat & uoto ſuccubuit qppe antiochus & annibal repetitus eſt a romanis. Cupiti motus auſoniæ: belli illati romãis ab antiocho annibalis ſuaſu. Petet æquora: nauigabit ad pruſiã regẽ bithynniæ. Dubio: incerto quo tendat & quẽ portũ petat. Perſtãtibus: pſeuerãtibus in repoſcẽdo annibale romani. T. Quintiũ flaminiũ ad pruſiã regẽ bithyniæ miſerunt cũ annibal euadere nõ poſſet uenenũ iã ante ꝑparatũ popoſcit liberemus inqens diuturna cura populũ romanũ qñ mortẽ ſenis expectare longũ cenſent: nec magnã nec memorabilẽ ex inermi proditique flaminius uictoriã ferret: deĩde pruſiã execratus uenenũ hauſit. Furtiuo: clam præparato ad tales caſus ne ĩ manus romanoꝝ ueniret.

Petri Marſi interpretatio in. xiiii. uo lumen Syllii Italici.

Lectite nunc ueſtros: romani cũ bellũ nequaq̃ cõtẽpnẽdũ ĩ ſicilia oriret: morſque tyrãni duces magis ĩpigros dediſſet ſyracuſanos q̃ cãm aut aĩos mutaſſet. M. marcello ſiciliã decernunt: nã poſt hieronymi tyrãni cædẽ prĩo tumultuatũ in leõtinis apud milites fuerat uociferatũq; parẽtandũ regi ſanguine cõiuratoꝝ eẽ marcellus ĩ ſiciliã ꝓfectus ſyracuſas tãdẽ expugnauit. poeta ĩ hoc prĩcipio tãgit capita rerũ quas narraturus ẽ: & deſcribit ſitũ & formã ſiciliæ urbeſque ẽt quæ milites ad bellũ miſerũt: repetitoq; uota ꝓpter difficultatẽ & uariũ martẽ quẽ romani tũc exercuerũt ut patebit.

Nuĩa heliconis: muſæ quaꝝ ſedes eſt helicon mons boetiæ. Vir. Pandite nũc helicona deæ cãtuſque mouete. Ortygiæ pelagus: enumerat ea circa q̃ muſæ debẽt iã uerſari ut poſſit canẽ. ſ. bellũ ſiculũ: appulũ: macedonicũ: ſardouũ: achaicũ: hiſpanũ: & poſtremo libycũ. ortygia eſt pua inſula ante ſyracuſas in q̃ fons eſt arethuſa. Mũeris: officii qm̃ deſcripturus ẽ bellũ ſiculũ & ſiciliæ urbes & antiquitatẽ. Daunia regna: bellũ appulũ & italũ quod erat cũ annibale poſt pugnã cannẽſem dũ hæc in ſicilia agerent. Domos macetũ: bellũ geſtũ cũ philippo rege macedonũ: miſerũt. n. romani q tũ cũ ætolis erant milites ad tutandã maritimã orã cõtra philippũ ut poſtea narrabit. hæc. n. eſt ꝓpoſitio reꝝ narrandarũ uſque ad calcẽ operis. Achia rura: bellũ achaicũ & ætolũ.

Regnata mapalia: bellũ libycũ cũ ſcipio in aphricã traiecit. Tyriæ genti: qm̃ tyrii cõdiderũt carthaginẽ & nõnullas alias urbes in libya mapalia: & magalia lingua punica dicũt uiles domus & paſtorales. Extremũ diẽ. i. hiſpaniã quæ ẽ ad ſolẽ occidentẽ ubi Scipio ulctus eſt mortẽ patris & patrui. Metas: finem qm̃ ultra hiſpanias & gades eſt oceanus. Sic poſcit: ſic reqrit ipſum bellũ quod uariis regionibus a romanis geſtũ eſt. Auſoniæ ꝑs magna iacet: deſcribit ſiciliã quæ italiæ quondã iuncta erat inde ui uentoꝝ & terremotus mare ſeparauit: fecitque inſulã a qua diuiſione oppidum rhegiũ nomen accepit ambitus inſulæ ut placuit thucydidi non multo minor eſt nauigatione. viii. dierũ. poſſidonius ait circuitũ eius eſſe. iiii. mili. &. cccc. ſtad. Agrippa terminauit autore Pli. dc. & xviii. milibus paſſuũ: triquetra dicta & trinacria a forma triangulari quã habet cũ tribꝰ ꝓmõtoriis peloro: pachino: & lilibeo: inde ſicania dicta eſt a ſicanis populis poſtea ſicilia: quõdã iqt Pli. brutio agro cohærebat mox interfuſo mari auulſa. Noto: uẽto ſæuiẽte. Vaſtãtibus: irrũpẽtibꝰ ꝑ mediũ:

P roh quanto leuius mortalibus ægra ſubire
S eruitia: atque hyemes: eſtus: fugãque: fretũque:
A tque famẽ: q̃ poſſe mori? poſt itala bella
A ſſyrio famulus regi: falſuſque cupiti
A uſoniæ motus dubio petet æquora uelo:
D onec pruſiacas delatus ſegniter oras
A ltera ſeruitia imbellis patiatur in euo.
E t latebram munus regni: perſtantibus inde
A eneadis reddique ſibi poſcentibus hoſtem:
P ocula furtiuo rapiet properata ueneno.
A c tandem terras longa formidine ſoluet.
H æc uates. herebique cauis ſe rettulit umbris.
T um lætos ſocios iuuenis portumque reuiſit.

Lectite nunc ueſtros
heliconis numina cantus
Ortygiæ pelagus ſiculique
ad littoris urbes.
Muneris hic ueſtri labor eſt:
modo daunia regna
A eneadum: modo ſicanios accedere portus.
A ut macetum luſtrare domos: et achaica rura.
A ut uaga ſardoo ueſtigia cingere fluctu.
V el tyriæ quondam regnata mapalia genti.
E xtremũque diem et terrarũ inuiſcere metas.
S ic poſcit ſparſis mauors agitatus in oris.
E rgo age qua litui qua ducunt bella: ſequamur
A uſoniæ pars magna iacet trinacria tellus
V t ſemel expugnante noto et uaſtantibus undis.

UVA. BHSC. IyR_094

Accepit:ipſa terra ubi nunc eſt fretū ſiculū. Propulſa:diuiſa & fūmota neptuni ſceptro. Semel qm̄ poſt illa nō potuit cōiungi. Ceca ui turbinis:occulto īpetu. Impactū:īmiſſū fretū quod italiā a ſicilia diuidit. Diſcidit:diuiſit. Medio ꝑfundo:aquis ꝑ mediū īmiſſis. Trāſtulit:ſegregauit. Rapidus nereus:illud fretū qđ diuidit.nereus eſt numē maris quē ponit ꝑ ipſo freto quod habet fluxū & refluxū & iō rapidū nereū appellat. Diuortia:ſegregationē & diuiſionē. Diuiduos:populos ſemel diuiſos nō ſinit cōiūgi. Seuo æſtu:illo freto qđ æſtuat fluitque & refluit. Lucretius ait:

A ccepit freta ceruleo propulſa tridentē.
N anque per occultum ceca ui turbinis olim
I mpactū pelagus laceratæ uiſcera terræ
D iſcidit:et medio perrumpens arua profundo
C um populis pariter conuulſas tranſtulit urbes.
E xillo ſeruans rapidus diuortia nereus.
S euo diuiduos coniungi pernegat eſtu.
S ed ſpaciū quod diſſociat conſortia terræ:
L atratus fama eſt ſic arcta interuenit unda:
E t matutinos uolucrum tranſmittere cantus
M ulta ſolo uirtus iam reddere ſemen aratris
I am montes umbrare olea dare nomina bacho.
C ornipedemque citum lituis generaſſe ferendis
N ectare cecropias hybleo accendere cæras.
H ic et peonios arcano ſulphure fontes
H ic phœbo digna et muſis uenerabile uatum
O ra excellentum:ſacras qui carminæ ſyluas
Q uique ſyracuſia reſonant helicona camœna.
P romptæ gens linguæ aſt eadē cū bella cieret
P ortus æquoreis ſueta inſignire trophеis
P oſt dirum antiphatæ ſceptrū et cyclopeia regna
V omere uerterunt primū noua rura ſicano
P yrene miſit populos:qui nomen ab amne
A ſcitum patrio terræ impoſuere uacanti.
M ox ligurum pubes ſiculo ductore nouauit
P oſſeſſis bello mutata uocabula regnis
N ec res dedecori fuit: accola duxerat actos
M œnibus eteretum non fauſta ad prælia minos

Quā fluitans circū magnis anfractibꝫ æquor. loniū glaucis aſpergit uirus in undis. Italiæ terraꝫ oras a finibus eius. Anguſtoque freto rapidū mare diuidit undis. Fama eſt:adeo inqt anguſtū eſt fretū ut ex italia latratus canū cātuſqꝫ gallorꝫ exaudiant Multa ſolo uirtus: deſcribit ſiciliæ dotes quas ēt Strabo celebrat: Lucretius ait li.i. Rebus opima bonis multa munita uirū ui. Virtus: fertilitas agroꝫ. ꝓuētus oleaꝫ & copia uini. Bacho:uino Strabo loquēs d̄ mamertinis ait cūqꝫ feraciſſimus uini ager ipſe ſit uinū ipſū mamertinū nūcupauit quod cōtra italica cūcta & quidē ꝓſtātiſſīa æmulatiōe certat. Cornipedē: equū. Vir. Arduus inde aggragas oſtentat maxīa longæ mœnia magnanimū quōdā generator equoꝫ. iō ait Syllius lituis ferēdis qm̄ equi aggrigēti erāt apti bellis & clāgoribꝫ tubarū. Hybleo nectare:dulci melle: hybla mons ſiciliæ ī quo apes optime mellificant:unde mel hybleū d̄ certare cū melle cecropio.i. hymetro & attico ab hymeto mōte atticæ terræ. Accendere dixit:propter flauū coloré ipſius mellis. Cecropias:articas a cecrope rege attico. Pœnios fōtes:remedia afferētes.ī.aquas calidas ſanantes morbos ut fecit peon medicus. Vir. dixit peoniis ſuocatus herbis. Strabo ait:calidarū aquarū ſcaturigines habet inſula multis in locis e quibus ſelenuntiæ ad hymerā ſalſæ ſunt egeſtanæ uero potabiles. Hic phœbo digna ora: hoc dicit in laudē theocriti ſyracuſii q bucolica ſcripſit quē Vir. imitatus eſt. unde dixit prima ſyracuſio dignata eſt ludere uerſu: Ora:eloquia uatū digna phœbo. Helicona.i.ipſam pœticen.

Gens: ſicula eſt ꝑmptæ liguæ ac potens bello nauali. Aequoreis tropheis: uictoriis naualibus. Poſt dirū ſceptrꝫ: deſcribit ſiciliæ habitatores: leſtrigōes & cyclopes in q̄dā inſulæ pte quæ uergit ad pelopōneſū habitauerūt & leſtrigonū rex fuit antiphates crudelis:inde ſicani gēs hiſpana ſicaniā appellarūt cū trina cria prius diceret:inde ligures duce ſiculo ſiciliā dixerūt.phœnices ēt pluria loca icoluerūt:græciqꝫ quoꝫ primi cretēſes q minois auſpicia ſequuti ſūt quoꝫ duce apud cocalū calidis aquis necato illic ſedes poſuere ſuas. Dirū imperiū:crudele qm̄ leſtrigones & cyclopes carnibus hūanis ueſcebantur. Pyrenæ:hiſpania q̄ eſt ultra pyreneos mōtes. Ab amne:ſicori fluuio hiſpano. Terræ uacāti:ſiciliæ uacuæ habitatoribꝫ. Ligurū pubes:philiſtus ſyracuſanus ait.xx.ānis ante bellū troianū traieciſſe ī inſulā ligures duce ſiculo filio dedali & feciſſe nomē īſulæ. Dionyſius ait li.i. ſiculi abſūptis facultatibus ꝑagrata īferiori italia ꝑ mōtana cū undique pellerent traiecere in ꝓximā inſulā ſicaniā quē ſicani gens hiſpana pulſi a liguribus obtinebāt antea dictā trinacriā a forma:& ſiciliā dixere ſed philiſtū ſequitur Syllius. Nec res dedecori fuit:hic deſideratur aliquod carmen:nullus quippe in his uerbis eſt ſenſus. Actos mœnibus eteretū:cretenſiū.eteretes enim fuerunt primi habitatores cretæ minos cum dedalum inſectaretur cretenſes duxit ſecum qui minoe uita functo in ſicilia remanſerunt. Non fauſta:infœlicia quoniā periit minos fraude cocali ſed poeta dicit periiſſe inſidiis cocalidum. Ouidius in ibim:uel tua maturet ſicut minoia fata Per caput infuſæ feruidus humor aquæ

UVA. BHSC. IyR_094

Aceſtes:capto ilio aceſte ſiue ſegeſto & helymo ducibus plerique troiani in ſiciliã nauigarunt & helymi omnes dicti ſunt quoꝝ urbes fuerunt eryx & egeſta:iõ dixit poſuiſſe noĩa ſuis muris. Nec zanclea gerunt:meſſanam intelligit:lege Strabonẽ li.vi.zancle cumanoꝝ opicoꝝ opus chalcidenſibus deinde aduenientibus ex eubea duces fuerunt prieres & craſſimenes qui nomẽ loco non mutauerunt qui a falce dictus eſt quã zanclen ſiculi dicebãt prius inquit Strabo zancle uocabaſ cũ curua eſſent loca anaxilas rhegiꝝ tyrannus eiectis a zancle ſamiis qui cumanos expulerãt & ab antiqua patria ſua meſſenia quæ eſt in peloponneſo meſſanam appellauit Strabo ait: Meſſenios pelopõneſiacos meſſanæ ſiculæ nomẽ dediſſe ab hac urbe meſſala corui nus traxit cognomẽ cũ eã uiciſſet: ſed prius meſſana inde uulgo pmutãte lĩas ut ſcribit Seneca ad Paulinũ ꝺ brẽuitate uitæ meſſala dictus Ouidius ĩ faſtis:Hunc numidæ faciũt illũ meſſana ſuperbũ:inde mamertini natio cãpana meſſanã habitarũt & iõ uinũ meſſeniũ mamertinũ ꝺcimus: lege Strabonem:

Dextra ſaturnia: qm̃ falx dicata eſt ſaturno:unde falcifer deus ꝺr̃. Telo:falce. Sed decus enneis:nũc de ſyracuſis quas ut autor ẽ Strabo archias cõdidit e corintho ꝓfectus quæ ẽ in iſtmo ubi regnauit ſiſyphus corinthus prius dicta ẽ ephyre inde era ephyrea celebrata a poetis ſyracuſæ ut inqt Strabo ad tm̃ culmẽ diuitiaꝝ puenerũt ut iã in ꝓuerbio eẽt cũ ꝺ locupletibꝫ ſermo eẽt;uobis nec decĩa qdẽ ſyracuſanoꝝ adeſt: Enneis: ſiculis ab enna: Ab iſtmo ſiſyphio: a corintho ubi regnauit ſiſyphus:eſt corĩthus in faucibꝫ iſtmi peloponneſiaci.

Ephyreis:corinthiis,arethuſa ut dixi fons ẽ ĩ ortygia inſula ante ſyracuſas ex quo manat alpheus labẽs ex peloponneſo ꝑ ſubterraneos meatus ĩ ſiciliã & portat ſigna coronæ qm̃ ꝓpe piſã & elin urbes pelopõneſi labiſ ubi olympia quinquẽnalia celebrabãſ & uictores coronabãſ oleaſtro:talibꝫ de rebus ĩqt Strabo cõiecturã faciũt qm̃ poculũ qꝺꝺã in ludis olympicis in amnẽ ipſũ decidẽs ex arethuſa demũ emerſit. Nõ æquus:nõ ꝓpitius: qm̃ ĩmittit ignẽ ipſe uulcanus quo plurima loca æſtuãt. Lipare: inſula ꝓpe ſiciliã ubi fuit officina uulcani dicta a liparo rege q eolo ſucceſſit mõtẽque habet inſtar ętnæ ignes euomẽtẽ etna mons a poetis celebratus maxĩe habet in uertice craterẽ ex quo flãma erũpit & punices in illũ craterẽ ẽpedocles aggrigẽtinus famã anhelãs præcipitẽ ſe dedit. Incluſi gemitus: rẽ naturalẽ tãgit:nã ui uentoꝝ ſeuiẽte ſub etna mõte cauernoſo ac ſulphureo ignis generaſ & ſonitus. Cecos:ſubterraneos & occultos:qm̃ ignis q̃rẽs maiorẽ locũ exire luctaſ. Vt:ſicut e phlegetõte q habet aq̃s ardẽtes. Picea ꝓcella:nigro fumo egrediẽte cũ ĩpetu. Liq factis:caloꝝ reſolutis ĩ pũices:ſed q̃q̃ ĩqt etna euomit aſſiduos ignes tn̄ ĩ cacumĩe habet niues qꝺ mirabile ẽ. Cana.niuibꝫ obducta. Cohibet:dẽſat & cõſtrĩgit.

Horrẽt:rigeſcũt ꝓpter niues. Eolio noĩe regnatas terras.i.eolias ĩſulas q̃ ſeptẽ ſũt. Clauſtra:carcerẽ quo eolus uẽtos cohercebat. Hic uerſi pœnitus:ꝺſcribit formã ſiciliæ cũ tribꝫ pmõtoriis. Hic: in ſicilia. Ad regna pelopeia:ad pelopõneſũ uergit pachynus. peloponneſus dicta eſt a pelope tantali filio qui illic regnauit ducta uxore hippodamia filia enomai. Reſpondent:ſunt e regione ſic Virg. Contra elata mari reſpondet gnoſia tellus.& ſupra dixit:reſpondet imagine flammæ æquor.

D edaleam repetens pœnã:qui fraude nephanda
P oſtquã perpetuas iudex conceſſit ad umbras
C ocalidum inſidiis feſſo minoia turba
B ellandi ſtudio ſiculis ſubſedit in oris.
M iſcuerunt phrygiam prolẽ troianus aceſtes
T roianuſque helimus ſtructis qui pube ſequuta
I n longum ex ſeſe donarunt nomina muris.
N ec zanclea gerunt obſcuram mœnia famam
D extera quam tribuit poſito ſaturnia telo:
S ed decus enneis haud ullum pulchrius oris:
Q uam quæ ſiſyphio fundauit nomen ab iſthmo
E t multum ante alias ephyreis fulget alumnis.
H ic arethuſa ſuum piſcoſo fonte receptat
A lpheon ſacræ portantem ſigna coronæ.
A t non æquus amat trinacria mulciber antra
N am lipare uaſtis ſubter depaſta caminis
S ulphureum uomit exeſo de uertice fumum.
A ſt etna eructat tremefactis cautibus ignes
I ncluſi gemitus pelagique imitata furorem
M urmure per cecos tonat inrequieta fragores
N octe dieque ſimul fonte e phlegetontis ut atro
F lammarũ exundat torrens piceaque procella
S emiambuſta rotat liquefactis ſaxa cauernis
S ed q̃q̃ largo flãmarum exeſtuat intus
T urbine:et aſſidue ſubnaſcens profluit ignis
S ummo cana iugo cohibet mirabile dictu.
V icinam flãmis glaciem æternoque rigore
A rdentes horrent ſcopuli ſtat uertice celſi
C ollis hyems.calidaque niuem tegit atra fauilla:
Q uid referam eolio regnatas nomine terras?
V ẽtorũque domos atque addita clauſtra procellis
H ic uerſi pœnitus pelopeia ad regna pachyni

UVA. BHSC. IyR_094

Ionio,pfundo:mare ionio:quod incipit a tarẽto:& extẽdit uſque ad peloponneſum & Siciliã: exci pitque ſinu adriatico. Hic cõtra:ex alia parte inſulæ:quæ uergit ad africã.ẽ lilybeũ. Chauros:uẽ tos occidẽtales.& chaurũ,p aliis ponit. Nobile:ſublime. Deuexas chelas:ſignũ cœleſte. chelæ enĩ ſunt brachia ſcorpii:& faciunt librã: quæ uidet ſuſtinere circulũ eqnoctialẽ reliquũ corpus ſcorpii ſubiacet pedibus ophiulci:quẽ latini appellãt ſerpentariũ. Deuexas:accliues:& quaſi pẽdẽtes:ſiue chelæ oppidũ fuit deuexũ ĩ dorſo lilybei:cuius nõ meminerũt coſmographi:qđ qdẽ legerim.ego ĩ telligo ſignũ cœleſte: cui ſubiacet afri ca:quã reſpicit lilybeũ. At q̃ diuerſi: nũc đſcribit eã partẽ: quæ uergit ad ita liã:ubi ẽ pelorus. Terræ:Siciliæ. Pro lato dorſo:peloro extẽſo in aquã ſiculi freti. His longo mitis: laudat hieronẽ pacis ſtudioſũ: q ĩ Sicilia regnauit ma gna comitate ĩ ſubditos. T. Sẽpronio ite rũ.Qu. Fabio.iii.conſ. Hieron moritᷣ anno quarto huius ſecũdi belli punici: cui hieronymus nepos ex filio gelone q uiuo hierõe deceſſerat ſucceſſit.xv. an nos natus ſub tutoribus:quorũ animus erat oĩa turbare. Lõgo æuo.lxxxx.an nis. Sereno:miti & pacifico:ut decebat optimũ principẽ. Parẽtũ:eoꝝ q pare bãt ipſius,imperio. Pactã per aras:quã iuraſſet ad aras inſedeᷣ amicitia hiero nis ſeruata ẽ cũ romanis annis.l.& mo riẽs mandauit: ut aĩcitia perſeueraretᷣ: q̃ nequaq̃ factũ ẽ. Auſoniis:romanis. Caſta:inuiolata. Fragili ſenecta:æta te decrepita:qm̃ uixit.lxxxx. ãnos. Ne poti:hieronymo ex gelone filio hiero nis. Exitiale:qm̃ ipſe hieronymus cæ ſus fuit.& ſyracuſæ incẽſæ. Placida: prius.ſ.tp̃e hieronis: q iuſte ac legitime imperabat.hieronymus ãt tyrãnice. In domitos:feros.& tyrãnidẽ ſapiẽtes. Ca ligare:caligabat:qm̃ ꝓpter annos nõ ha bebat prudẽtiã:quæ maxime decet prĩ cipẽ:ut ſcribit Ariſtoteles: hĩc ãt caligĩe quadã erat obductus:nec qd eẽt agẽdũ optimo prĩcipi cognoſcebat: nullo mõ rerũ põderi ſufficiẽs:non.n.hẽbat ocu lũ aĩæ impſſum.i.prudẽtiã:qua & ſe & alios regere ſciret. & iõ ĩ regio ſolio cali gabat. unde dioclitianus auguſtus dice re ſolebat nil eẽ difficilius q̃ bñ impare & Pla.ut ẽ ĩ qnto de rep. dicebat beatã fore ciuitatem:ſi guberneᷣa phis: aut a regibus:q philoſophẽt: &ſi ciuilis potẽ tia cũ phia cõgruerit:& iõ hieronymus nõ poterat pati põdera regni:cũ regno eẽt ineptus. Fluxis re bus:luxu labẽtibus.gaudebat inqt luxu:& oĩa fiebãt apd ipm p nefas:& delicta nõ puniebãt. Tuen tibus armis:ſatellitibus armatis:q defenſores ſcelerũ erãt.ita curãtibus tutoribus:quoꝝ uitia regnũ illud p̃cipitabãt. Viliſſima:minima quæ debuiſſet eẽ prima ĩ illa ætate: q̃ pudor decet:q nil aliud ẽ niſi color uirtutis.& ẽ timor iuſtæ rep̃hẽſionis.adoleſcẽte igitᷣ ſine pudore nihil ẽ turpius.Horati. in ſermo.appellat pudicitiã primũ honorẽ uirtutis.Pudicum inquit:q primus uirtutis honor ſer uauit ab omni:nõ ſolũ facto:uerũ obprobrio quoque turpi. Materna origo:hieron ut dixi fuit pa ter gelonis ex demarata.gelonis ex hermione:quæ habebat originem a regibus epyri filius fuit hiero nymus.& ſic maternũ genus hieronymi ab Achille erat & Pyrrho. Eacidæ:Pyrrhi filii Achillis ne potis Eaci. Aeternus carmine:ademptus immortalitatẽ carmine Homeri. Ergo ardor ſubitus:im prudẽtia hieronymi notatᷣ:quĩ ſine aliqua cõſultatione fœdus cũ pœnis percutere feſtinauit. Miſit hieronymus legatos carthaginẽ ad fœdus pcutiẽdũ his cõditionibus:ut pulſis ex Sicilia romanis hi mera flu.finis eẽt r̃gni ſyracuſani ac punici. Victor ſydonius:carthaginẽſis cederet tota Sicilia:hoc popoſcit hierõymus ĩ ſecũda legatiõe:ut.ſ.oĩs Sicilia eẽt ſua. Stabãt:fixa erãt ſupplicia ip̃ius hierõy mi.nã cæſus iacuit inſepultus:nec hũit tumulũ ĩ ſicula terra:quã ſibi totã poſcebat. Erynnis:furia.

PVLſata ionio reſpondent ſaxa profundo
HIc contra:libycamque ſitum: chauroſque futẽtes
CErnit deuexas lilybeon nobile chelas.
AT qua diuerſi lateris frons tertia terris
VErgit in italiam prolato ad littora dorſo
CElſus harenoſa tollit ſe mole pelorus
HIs longo mitis placide dominator in æuo
PRæfuerat terris hieron:tractare ſereno
IMperrio uulgum pollens:et pectora nullo
PArentum exagitare metu:pactamque per aras
HAud facilis temerare fidem ſocialia iura
AVſoniis multos ſeruarat caſta per annos.
VErum ubi fata uirum fragili ſoluere ſenecta
PRimeuo ceſſit ſceptrum exitiale nepoti.
ET placida indomitos accepit regia mores.
NAmque bis octonis nõdum rex præditus annis
CAligare alto in ſolio:nec pondera regni
POſſe pati:et nimium fluxis confidere rebus.
IAmque breui nullum delicta tuentibus armis
FAs notum:ignotumque nephas uiliſſima regi
CUra pudor:tam præcipiti materna furori
PYrrhus origo dabat ſtimulos: proauique ſupbũ
EAcidæ genus:atque æternus carmine achilles
ERgo ardor ſubitus pœnorum incepta fouendi.
NEc ſceleri mora:iungit noua fœdera pacto
CEderet ut ſiculis uictor ſydonius oris.
SEd ſtabant pœnæ:tumulumque negabat erynnis

UVA. BHSC. IyR_094

Nō cernere ſociū:qm̄ ſolus uolebat oēm inſulā.Relata inqt Li.tyrāni fœda ſcelera:fœdioreſque libidines adeo mutauerūt aīos:ut inſepultū iacere corpus pauloan̄ deſiderati regis nō paterēt obtruncatus ē ab illis:q eius inſolētiā pati nō poterāt:duce Indigimene. Duris:crudelitatibus. Coquebat:ſtimulabat:uexabat. Fœmineā cædē:ut delereť oīs regia ꝓgenies ēt in mulieres ſæuitū ē.Demaratā .ſ.heracliā:& harmodiā.Li.ait:Miſſique a ꝓtoribus demaratā hieronis & harmoniā gelonis filiā cō iuges andrenodori.& Themiſtii interfecerūt.heraclia erat filia hieronis uxor Zoſippi: q cū legatus ab hieronymo miſſus ad ptolæmeū eēt ſpōte exulauit. Iactat iugū:reiicit ſeruitutē. Neutro fœdere:nec romanoꝝ: nec pœnoꝝ. Tertia purpura.Qu.Fa. maximo.iiii.M.Claudio Marcello.iii. cōſu.āno qnto huius ſecūdi belli punici Sicilia marcello decernit: cū iā tāti motus ī ea inſula poſt cædē hieronymi pararent:aliq.n.romanos:aliq pœnos appetebāt:aliq neutros. Purpura:qm̄ cōſules erāt purpurari. Zācleis oris:ad meſſanā: quæ freto ſiculo incūbit claſſem appulit Marcellus. Ambiguæ:dubiæ quos potiſſimū ſocios aſciſcerent.

Troiugenis: romanis.i.ubi cognouit: q eēnt amici romanis:quos ue iā hrent carthaginēſes. Arethuſa:ſyracuſiæ:ꝑ pe quas ē arethuſa. Tumores: ſupbiā & aī elationē cæſo iā tyrāno & parcta:q ſi libertate. Perſtet:perſeueret nolle aperire portas romanis bis cū Marcello d' pace ſyracuſani egere:reſque trāqllæ fore uidebant:ut inqt Li.Hyppocrates ſyracuſanus finitima ꝓuinciæ romanæ depopulat: ſuccurrit ab Appio & Marcello:cōſul ēt de rupta pace querit:aſſerēs nō quietura inſulā donec hyppocrates & epicides in Sicilia eēnt:q ꝑ id tēpus prætores ſyracuſanoꝝ erāt. Proxima:loca uicina ſyracuſanis. Peſtē.bellū ſyracuſanis peſtiferū. Nō aliter boreas: impetū Marcelli cōparat boreæ ſæuo flatu agitāti marinos fluctus.boreas ſpirat e regione ad thraciā ubi eſt boreas. Decimo:magna reuolutione undarū.decumanus fluctus dr maxīus:& oua decumana magna. Pōtū:aquam.

Molē:magnitudinē fluctus. Ēiecti: impulſi. Affremit:ſtridet. Leōtinos: Marcellus cū oī exercitu leōtinos inuaſit:& tātus ardor militū fuit: ut primo impetu leōtioꝝ urbs expugnaret. Hyppocrates & epicides clam noctu ex arce herbeſſum perfugerūt leōtios naxii indigene cōdiderūt. Diro:efferato:qm̄ leſtrigones ueſcebant ut dictū ē hūanis carnibus. Cui tarde uincere: ſenſus:Putabat Marcellus idē eē tarde uīcere imbelles & græcos origine leōtinos: & uīci qm̄ nulla laus ē molles uincere: niſi celeriter uincāt. Graias turmas:leontinos:quoniam chalcidenſes.vii.poſt cōditas ſyracuſas anno leontios incoluerunt. Aequore: campo. Vulgum: ipſos leōtinos effœminatos. Placitos cereri: qm̄ agri leōtini tritici copia abūdāt. Fœcūdat:fertiliores facit. Rapidus mauors:repentina incurſio romanoꝝ:qui aſſecuti ſunt leontinos fugientes. Ite gregē:uerba Marcelli ad ſuos milites.

Qua modo pactus erat ſocium non cernere terra
Sæuos:namque pati faſtus:iuuenemque cruento
Flagrantem luxu:et miſcentem turpia duris.
Haud ultra faciles:quos ira:metuſque coquebat
Iurati obtruncant:nec iam modū enſibus addūt
Fœmineam cædem:atque inſontum rapta ſororū
Corpora proſternunt ferro:noua ſæuit in armis
Libertas:iactatque iugum:pars punica caſtra
Pars italos:et nota uolunt.nec turba furentum
Defit:quæ neutro ſociari fœdere malit.
Tali trinacriæ motu:rebuſque ſicanis
Extitio regis trepidis ſublimis honore
Tertia:nam latios renouarat purpura faſces
Marcellus claſſem zancleis appulit oris.
Atque ubi cuncta uiro: cædeſque expoſta tyranni.
Ambiguæque hominum mētes carthaginis arma
Quos teneant:et quanta locos:quod uulgus amicū
Duret troiugenis quantos arethuſa tumores
Concipiat:perſtetque ſuas non pandere portas
Incumbit bello:ac totam per proxima raptim
Armorum effundit flammato pectore peſtem.
Non aliter boreas rhodopes a uertice præceps
Cum ſeſe immiſit: decimoque uolumine pontum
Expulit in terras ſequitur cum murmure molem
Iecti maris:et ſtridentibus affremit alis.
Prima leontinos uaſtarunt prœlia cāpos.
Regnatam duro quondam leſtrigone terrā
Inſtabat ductor:cui tarde uincere graias
Par erat:ac uinci turmas:ruit æquore toto
Fœmineum credas maribus concurrere uulgū.
Et cereri placitos fœcundat ſanguine cāpos
Sternuntur paſſim:pedibuſque euadere lætū
Ripuit rapidus mauors:ut cuique ſalutē
Promiſit fuga:prævenies dux occupat enſe
Ite gregem metite imbellem:ac ſuccidite ferro

UVA. BHSC. IyR_094

Clamat cunctantes urgens umbone cateruas
Pigro luctandi ſtudio certamen in umbra
Molle pati docta:et gaudens ſplendeſcere oliuo
Stat mediocre decus uincentum ignaua iuuentus
Hæc laus ſola datur:ſi uiſo uincitis hoſte
Ingruit audito ductore exercitus omnis:
Olaque quod ſupereſt ſecum certamina norunt.
Quis dextra antiſtet:ſpoliiſque excellat opimis
Euboici non per ſcopulos illiſa caphareo
Eurypi magis unda furit:pontum ue ſonantem
Iicit anguſto uiolentius ore propontis:
Nec feruet maiore fretum:rapiturque tumultu:
Quod ferit herculeas extremo ſole columnas
Mite tamen dextræ decus inter prœlia tanta
Nituit fama miles tyrrhenus:aſylo
Omẽ erat:captus quondam ad traſimena fluenta
Eruitium facile:et dominantis mollia iuſſa
Expertus berræ patrias remeabat ad oras
Ponte fauentis heri:repetitiſque impiger armis
Um ueteres ſiculo caſus mauorte piabat:
Atque is dum medios inter fera prœlia miſcet
Illatus berre:cui pacta ad regia miſſo
Pœnorum a populis:ſociataque bella gerenti
Erato caſſis munimine clauſerat ora
Inuadit iuuenem ferro:trepideque ferentem
Inſtabiles retro greſſus proſternit harena.
Ac miſer audita uictoris uoce trementem:
Cunctantẽque animã ſtygia tunc ſede reducens
Caſſidis a mento malefidæ uincula rupit:
Iungebatque preces:atque addere uerba parabat:
Sed ſubito aſpectu:et noto conterritus ore
Tyrrhenus:ferrumque manu reuocauit:et ultro
Talia cum gemitu lachrymis effudit ab ortis.
Hæc quæſo ſupplex lucem:dubiuſque precare
Vas hoſtem ſeruaꝝ mihi:multo optimus ille
Militiæ:cui poſtremum eſt:primumque tueri
Inter bella fidem:tu lætum euadere nobis
Das prior:et ſeruas nondum ſeruatus ab hoſte.
Haud equidem indignum memet:quæ triſtia uidi
Inuerim:dignumque iterum in peiora reuolui.
Si tibi per medios ignes:medioſque per enſes.
Non dederit mea dextra uiam:ſic fatur et ultro

Vmbone:clypeo. Pigro luctandi ſtudio:deſcribit ſtudia leontinorum: qui cum eſſent imbelles non magnam laudem afferebant uictoribus. Exercebant paleſtram ungentes ſe oleo: ut lubrica eẽnt membra. unde Papi. in thebaide appellat unctam palen. Si uiſo hoſte: id ẽ ſi ſtatim uincitis: aliter nulla ẽ laus tarde uincere imbelles. Ingruit: irruit.

Antiſtet: præſtãtior ſit cæſo hoſtium duce: ut referat opima ſpolia: hoc ſolũ reſtabat certamen. Euboici non p ſcopulos: triplici cõparatione impetum ꝓbat romanorum militũ. Caphareus eſt ꝓmontoriũ eubeæ inſulæ: quam nunc Nigropontum appellamus: & illic eſt eurypus habens fluxum & refluxum inter eubeam & boetiam. Propõtis eſt ultra anguſtias helleſponti: ubi mare dilatatur. inde iterũ conſtringitur prope Conſtantinopolim. Eſt igiꝫ propõtis inter duas anguſtias: per quas admittit: & eiicit mare magno impetu. Extremo ſole occidente ad fretũ gaditanũ: ꝓ qđ oceanus mediterraneũ ingrediꝫ mare. & ſic tria poſuit freta. Mite tñ: q̃uis inquit romani magno furore ruerent in leontinos: tñ Aſylus gloriam ademptus eſt: qm̃ fuit ĩ berram: cui ſeruiuerat mitis. Tyrrhenus: hetruſcus & ad lacum peruſinũ captus a pœnis. Mollia: lenia: & facilia. Remeabat: redibat ĩ hetruriam permittẽte berra. Repetitis: rẽſumptis anteq̃ ex Sicilia diſcederet.

Veteres caſus: ſuam captiuitatẽ ac ſeruitutẽ. uolebat expiare bello & ulciſci.

Ad pacta regia: ad fœdera cũ hieronymo firmãda miſſo a carthaginẽſibus.

Sociata: cõiũcta cum ſyracuſanis & leontinis. Ora: ipſius berræ non cognoſcebanꝫ ab Aſylo ꝓpter galeã. Iuuenẽ: berrã inuaſit Aſylus: & eũ ꝓſtratũ ac cognitũ uita donauit bñficii ſuſcepti memor. A mẽto: barba ſiue rictu. Vincula: ligulã caſſidis: quæ eſt ſub mento.

Tyrrhenus: Aſylus hetruſcus. Ne quæſo: uerba Aſyli ad Berram. Lucẽ: uitam. Poſtremum: ultimum. & primum. ultima cui eſt & prima cura ſeruare fidem. Ego inquit a te ſeruatus: te ſeruo. Haud equidem: ſenſus nõ negabo me indignum reuolui iterum in ſeruitutem: ſi tibi non parcerem: q me ſeruaſti nondum a me ſeruatus. In peiora: peiorem ſeruitutem: ac ſortem.

Vita: ſcilicet conceſſa Berræ æquauit munera uitæ acceptæ ab eo: & ſic par pari relatum eſt: cum turpe ſit officio uinci: & non reſpondere illis in amore a quibus fueris prouocatus.

UVA. BHSC. IyR_094

At compos ſicula: uictis leontinis Marcellus caſtra ad ſyracuſas mouit: ſed cupiens irā ſyracuſanorū monēdo ſedaſ legatos miſit qui extra urbem auditi ſunt: & cum romanos non bellum ſed opem ſyracuſanis ferre docuiſſent: nec uelle pati inultam cædem ſociorū. ferociter ab hippocrate & epicide reſponſum eſt. Marcellus igitur his auditis terra: marique oppugnare ſyracuſas cepit. Quieto: quoniā uolebat experiri ſi poſſet reuocare ſyracuſanos ad officium. Ephyrea mœnia: ſyracuſas conditas a corinthiis duce archia ut dictum eſt. & corinthus ephyre dicebatur. Arces: quæ erāt quattuor. Ceca: improuida. Mitia malle: id eſt ſi putarent metus cauſa marcellū uelle eos mitigare potiuſq; aggredi armis: ordo eſt. Nec obſidio omiſſa ſeruatur laxis clauſtris qm̄ terra mari obſidebat ſyracuſanos. ſi forte renuant ea q̄ monebat marcellus. mitius inquit agebat cū eis: nō tm̄ omittebat obſidionē nec relaxabat clauſtra quæ occupauerat: ne ſyracuſani arbitrarentur Marcellū timere cū mitius ageret & monendo eos ad fidem. atque officium reuocare tētaret. Quin: īmo inquit inuigilabat Marcellus & omnia ad bellū conficiēdū neceſſaria parabat.

Arcana cura: ſecreta moliebatur Marcellus ea quæ ſyracuſani nō opinabātur ſed clam agebat ut facit cygnus qui pedibus remigat cū corpus nō uideatur mouere: & ſic ſollers prudentia ducis Marcelli laudaſ. Eridani: padi caiſter eſt fluuius phrygiæ. Mar. Sic niger ī ripis erat cū forte caiſtri. Inter lædeo ridetur coruus olores. Prono: labēti. Clauſis: obſeſſis ſyracuſanis: ideſt dū ſpes pacis traheretur. Exciti: euocati ad bellū a Marcello. deſcribit urbes quæ milites ī caſtra miſerūt: & urbiū ātiqtatē euoluit

Meſſana: urbs ad fretū ſiculū iacet ad orientem flexa. prius zancle dicebatur locus ut dictum eſt: Ouidius Quique locus curuæ noīa falcis habet. meſſenii ex peloponneſo ſuam fecere coloniā. poſt mamertini natio cāpana ob peſtilentiā pulſi ita monēte oraculo apollinis in ſiciliam traiecerunt & prius conſedere in taurominitano agro. Inde īploratibus Meſſeniis auxilio fuere. & ob id beneficium in ciuitatem recepti ſub uno titulo deinde utraque gens fuit Mamertini appellantur: & uinum meſſenium mamertinum. tantum aut īquit Strabo in meſſana inualuere mamertini ut in eorum manu ciuitas conſiſteret potiuſque mamertinoſque meſſenios uocāt oēs. Mamertini appellati ſunt a marte q lingua oſcor mamers dicit. Oſci aūt fuerūt campani. Diſcreta: diuiſa qm̄ pax diſtat meſſana a columella quæ ē ad italiā & rhegiū diſtantia eſt fere. v. mil. paſſ. Oſco ortu: mamertino: qm̄ mamertini fuerūt oſci. Catane: urbs edificiū Naxiorum: cui īminet etna. chalcidenſes condiderunt naxū naxii in radicibus etnæ montis catinā. eam hieron renouatis colonis etnā appellauit poſt cuius obitum priſtinū reſumpſit nomen: autor ē Strabo. Thypheo: etnæ ſub qua ſepultus ē typheus gigas euomit ignes & pumices etna p illū craterē ut dictū eſt. Pios fratres: Amphimon & Anapias: ut autor ē Strabo cū clades inferret. ſic enim neptuno uiſum erat: parentes humeris īcolumes eduxerūt: & ideo eorum pietas laudata eſt. Queque inquit loquens de catina de filiorum in parentes pietate fama diſſeminat amphimonis: & anapiæ hic geſta ſunt. Camarina: colonia fuit ſyracuſanorum. Virgilius Et fatis nunquam conceſſa moueri apparet camarina procul. Syracuſani ducibus daſcone & menecolo camarinam condiderunt: qui ob defectionem paulopoſt deiecti ſunt. Inde hippocrates reſtituit: & hi ſedibus moti. tertio a gelone colonia deducta eſt. Non licitum moueri: quoniam ſepius inſtaurata fuit. nec fata patiebant ut urbs illa penitus moueret. Hybla parua urbs megara dicta a doriēſibus q eā tenuerūt. de melle hybleo atque hymetro dictū eſt. Audax: pp mellis hyblei præſtantiā. Selynys urbs iuxta lilybeum a copia palmarum dicta. unde Virgilius Palmoſam ſelinyn appellauit in tertio.

A ttollit uitaque exequat munera uitæ.
A t compos ſicula primum certaminis ora
M arcellus cepti uictricia ſigna quieto
A gmine progrediens ephyrea ad mœnia uertit
I nde ſyracuſias caſtris circundedit arces
S ed ferri languebat amor ſedare monendo
P ectora ceca uirum: atque iras euellere auebat.
N ec renouant ſi forte ſibi: et ſi mitia malle
C redant eſſe metum laxis ſeruatur omiſſa
O bſidio clauſtris: quīn contra intentior ipſe
I nuigilat cautis fronte imperterritus armis.
E t ſtruit arcana nec opima pericula cura.
H aud ſecus eridani ſtagnis ripa uc cayſtri
I nnatat albus olor: pronoque īmobile corpus
D at fluuio: et pedibus tacitas eremigat undas.
I nterea dum īcerta labat ſententia clauſis
E xciti populi: atque urbes ſotia arma ferebant.
I ncumbens meſſana freto minimumque reuulſa:
D iſcreta italia atque oſco memorabilis ortu
T um catine nimium ardenti uicina typheo
E t genera ſſe pios quondam celeberrima fratres:
E t cui non licitum fatis camarina moueri
T umque nectareis uocat ad certamen hymeton.
A udax hybla fauis. palmis quoque onuſta ſelynis
E t iuſti quondam portus nunc littore ſolo

UVA. BHSC. IyR_094

Myle:urbs ſiciliæ littoralis cū portu:ſed tpe ſyllii ſolo litore dabat infidū ſubſidiū maria fugiētibus Mylas & himerā zanclei condiderūt. Mylis nomen ē a myla fluuio q portū faciebat: de quo Ouidius ī faſtis. Sacratūque mylā paſcua leta boum. Eryx collis ē ſiciliæ habitatus ī quo ueneris tēplū quondā fuit ut autor ē Strabo frequentia inſigniū mulierū undique conuenientiū illuſtre inde uenus erycina celebratur a poetis. dictus ē eryx ab eryce filio ueneris colonia fuit troianorū erycinæ ueneris ſimulacrū extra portā collinam cū templo poſitū fuit: ī quo pulcherrima porticus erat. Centuripæ: ſupra catinā iacent ignibus etneis ꝓpīquæ: & ſymeto amni q ꝓ catinenſem agrū labitur: Auguſtus centuripas inſtaurauit. Entella: urbs nomen ſortita ē ab entello q ceſtibus pugnauit cū darete hortante aceſte a quo plurimū diligebat: ut in quinto Virgilius cecinit. Lyeo: uino quod laudatū habet entella. Hectoreo: troiāo.

Tapſus: urbs ī humili loco ſita: ex qua miſſi coloni ī aphricā condidere aliam tapſum clade romana inclytam: de qua ſupra & uberior rutulorū ſāguīe tapſus. Virgilius tapſum iacentem appellauit.

Acre: oppidū in mōtibus niuoſis ſitū. acre conditæ fuerunt a ſyracuſanis ī collibus. lxx. anno poſt conditas ſyracuſas. & caſmene. lxxx. in plano. Agathyrnū oppidum ꝓpe ſoleuntem: a quo manus agathyrna. Tyndaris: oppidū cōditū a laconibus denominatū a tyndaro patre Ledæ mris caſtoris & pollucis: ideo tyndaris cenſetur gemino lacone ideſt caſtore & polluce geminis. nam eodē ouo ut eſt ī fabulis prognati ſunt. Agragas: nunc dicīt agrigentum in ædito loco ſitum nobilitatū empedocle philoſopho & ſeuiſſimo tyrāno phalaride notū. optimos gingebat equos ad olympica certamina: ut ait pindarus ex agrigentino grege cappadoces emptis admiſſariis eq nam prolem reparauerunt quæ pene defecerat iubente oraculo delphico. geloi poſtq̄ gela a lindiis qui ex rhodo uenerunt condita eſt agragantem incoluerunt: appellaueruntque ab Agragante fluuio autoribus coloniæ Ariſtono & piſcillo. Altus: in edito loco ſitus. unde arduum appellat Virgilius. Puluereā nubem: excitatam ūgulis equorū agrigētorū. Ad mœnia ſyracuſana. ſ. quæ obſidebantur. Trucem: crudelē. Monumēta pœne uetuſtæ: pillus faber ſtatuarius ut phalaridis tyrāni ſeuitiæ morē gereret in pœnas noxiorū æneū taurū excogitauit: ut ſuppoſito igni q ītus erāt mugitū bouis edere uiderent. primus perillus ī illo dedit pœnas: & ipſum taurū ꝓprio ſupplicio ībuere coactus a tyrāno ē. Corpora: eorū q intus clauſi adurebant. Gela: Antiphemus ex lindo urbe rhodi: & eucynius e creta una cum ſuis condiderūt gelā. āno. xlv. poſt cōditas ſyracuſas aſcito a uicino fluuio noīe. Heſa: oppidum fuit ſub ditione catinenſiū. Palici: ideſt ipſi habitatores palicarū: quæ urbs ē poſita ab oraculi palicorum celebritate breui coaluit. breui periit ut Diodorus. li. xi. antiqtatū meminit. Dncetius ſiculorū dux cōdidit. C. Nautio rutilio. L. Minutio carutiano conſ. Templū palicorū illic fuit uetuſta religiōe: ac miraculis horrendū in quo piuri ſtatī obſecabant: ideo iuriſiurādi trutina illic poſita erat: palicorū fabula ſic narratur autore Macrobio. Thalia nympha ioue grauida metu iunonis optauit: ut ſibi terra dehiſceret factum eſt: ſed ubi uenit tempus maturitatis infantium: quos aluo illa geſtauerat recluſa terra eſt: & duo fratres de aluo Thaliæ emiſerunt appellatique ſunt palici: quoniam prius in terrā merſi denuo inde regreſſi ſunt. aliqui dicunt etnam poſt concubitum a ioue commendatam terræ: & illic enixam. Aceſta: urbs ab aceſto troiano denominata. æneas ſenes ac debiles in ſicilia relinquens urbē eis condidit: commendauitque aceſte troiano hoſpiti ſuo: & urbem in illius gratiam dixit aceſtam.

Acys: fluuius labitur prope etnam nomen accepit ab Acy puero in ipſum demutato: quem amauit galathea nympha. puer cum urgeretur a Poliphemo in aquam uerſus eſt: & dulci aqua nympham petiit: id eſt ipſam galatheam maris nympham. Gratam nereida: galatheam a ſe amatam. Perluit: lauat. Calori: amori. Agreſtem: duram & immitem iram Poliphemi.

SUbſidium infidum fugientibus equora myle
NEc non altus eryx. nec non euertice celſo
CEnturipe. largoque uirens entella lyeo
ENtella hectoreo dilectum nomen aceſte.
NOn tapſos non etumulis glacialibus acre.
DEfuerunt agathyrna manus. geminoque lacone
TIndaris attollens ſeſe affuit altus equorum
MIlle rapit turmas atque hinnitibus aera flāmat
PUluereā uoluens agragas ad mœnia nubem.
DUctor groſphus erat cuius celata gerebat
TAurum parma trucem pene monumēta uetuſte
ILle ubi torreret ſubiectis corpora flammis
MUtabat gemitus mugitibus: actaque ueras
CRedere erat ſtabulis armenta effundere uoces
HAud impune quidem: nam dire conditor artis
IPſe ſuo moriens immugit flebile tauro
VEnit ab amne trahens nomen gela uenit et heſa:
ET qui præſenti domitant periura palici
PEctora ſupplicio. troianaque uenit aceſta
QUique per etneos acys petit equora fines:
ET dulci gratam nereida perluit unda
EMulus ille tuo quondam polypheme calori
DUm fugit agreſtem uiolenti pectoris iram.
IN tenues liquefactus aquas euaſit: et hoſtem

UVA. BHSC. IyR_094

Et hoſtem ipſum poliphenū. Victricē:adeptā id quod cupiebat pluere.ſ.galatheā & illi admiſceri. Nec non q potant:deſcribit nūc accolas fluuiorū:ut nactus oportunitatē ſiciliæ flumina celebret: quæ ſunt ſymetus plemmyrius.gela:helorus:Acys:Alabys:hypſa:Achates:uagedruſa:hyppares:pantagya:himera. Perlucentē achatē:alludit ad achatē lapidē pretioſum q in huius fluuii ripis primū repertus ab eo nomen accepit.Achates īquit Pli.In magna fuit auctoritate nūc ī nra reperta primū in ſicilia iuxta flumen eiuſdē noīs. Simetus:fluuius rapido curſu labens p agrū catinenſem ferſin equor

Ouidius Quaque ſymete tuas accipit æquor aquas. Littora thermarū:therme oppidū ad mare colonia romanorum: ubi comedia primū repta fuiſſe traditē autore ſolino his uerbis.Quicquid ſicilia gignit ꝓximū eſt his quæ optima iudicanē hinc primū inuenta comedia. Hinc:& cauillatio inimica īſcena ſtetit: & ideo poeta dicit litora thermarū dotata fuiſſe priſca camena:id ē priſca comedia. Himera:fluuius & oppidū eiuſdem noīs urbē zanclei condiderūt ducibus euclide & ſacone:eo etiam uenere multi chalcidenſes & exules ſyracuſani lingua ibi peculiaris fuit mixta ex eubo ica & dorica:ſed iura chalcidēſia habuere nomen a flumīe īpoſitū eſt quod in duas ptes diuidit & ſingulæ pari ferūt īpetu.hec in ortū:illa in occaſum. Eolio:ad occaſum ubi ſunt eoliæ inſulæ.

Diuiduas oras:diuerſas regiones ortū .ſ.& occaſum. Incita:rapido curſu.

Nebrodes:monticulus ex quo oritur himera:quæ poſtea geminatur. Nebrodes ſiluoſus ē & a copia hinulorū qui nebrides dnī nomen accepit autor ſolīo.

Diuortia:diuiſiones. Enna deū lucis in excelſo loco ac prerupto undique ſita eſt ī media īſula urbs enna quæ umbilicus ſiciliæ uocaē:poſſidonius dixit autore Strabone duas q̄ſi maris arces ſitas eē ſyracuſas uidelicet & erycem. mediā uero ennam īminere circūſtantibus cāpis.ſedes fuit cereus:& proſerpinæ inſigne naturæ monumentum cuius præcipue meminit Liuius ī decade belli macedonici planitiem habet fertilē & uariis etates floꝝ cōſpicuā.adeoque odoribus fragrantē ut canes illic obtuſas nares habere credanē:ūde a plutone raptā ꝓſerpinam ſcribūt:campi ennenſes omni tēpore uerni ſūt.Oui.ī faſtis:Grata domus cereri multas ea poſſidet urbes:In q̄bus ē culto fertilis enna ſolo nro tpe dī caſtrū ēnæ:ubi totius īſulæ cōciliū a præſide hī ſpelūca illic erat p quā plutonē aſportaſſe proſerpinā fabulanē:quoniam igitur etna ſacra erat cereri & ꝓſerpinæ:iō dicit dextrā ennēſiū fuiſſe ſacram lucis dearum.Lucus quippe eſt ad uenerationem & alicui dicatus numini. Ardua:ī arduo loco ſita. Laxans:aperiens. Cecū:occultū & obſcurū. Limite:uia obſcura. Nouus hymeneus: pluto qui rapuit proſerpinam. Ignotas:ſuperas cum ſoleat ipſe latere apud inferos. Rector:pluto.

Diē:ſuperas oras:& ſub ſole. Innania:loca ſup terrā. Ennea:proſerpina ab enna illi ſacra & inde rapta. Inſtyga:ad īferos. Petrea:urbs ſiciliæ & colonia fuit theſſalorum qui in petreis hītabāt cāpis. In agro petrenſi ſtagnum eſt ſerpentibus noxium homini ſalubre.callipolis oppidū conditū a naxiis

Eugion:leontini condiderunt.Ouidius libro quinto faſtorum. Hinc camarinan adit. Tapſonque eugeaque.Tempe agros habet ameniſſimos prope fuit cocali regia:ubi Minos periit a cuius militibus minoia condita eſt quæ ut Liuius ait heraclea eſt appellata . in ſaxoſo monte ſitum eſt oppidum ideo dicit ipſum habere artus lapidoſos.hadranum & hergetum oppida fuerunt:unde hadrani & hergetani apud Plinium. Melite:inſula ſiculi maris eſt uerſus aphricam optimum gignit leuconicū ideo ſuperbam id eſt nobilem tela dicit:inde etiam catelli ad mulierum delitias afferebantur melitei dicti Ouidius in faſtis fertilis eſt melite ſterili uicina coſiræ Inſula quam libici uerberat unda freti. Melacte:maritimum oppidum piſcationes habebat. Piſcoſa littus.i.habens littus piſcoſum.

Et tibi uictricem galathea immiſcuit undam
Nec non qui potāt hyſpamque alabynque ſonoros
Et perlucentem ſplendenti gurgite achaten
Qui fontes uagedruſa tuos et pauperis aluei
Hypaten ac facilem ſuperari gurgite parco
Pantagyam.rapidique colunt uada flaua ſimethi
Littora thermarum priſca dotata camena
Armauere ſuos qua mergitur hymera ponto
Eolio:nam diuiduas ſe ſcindit in oras
Nec minus occaſſus petit incita qua petit ortus
Nebrodes gemini nutrit diuortia fontis
Quo mons ſicania non ſurgit ditior umbra.
Enna deum lucis ſacram dedit ardua dextram.
Hic ſpecus ingentem laxans telluris hyatum
Cecum iter ad manes tenebroſo limite pandit.
Qua nouus ignotas hymeneus uenit in oras.
Hac ſtyguus quondam ſtimulante cupidine rector
Auſus adire diem:mœſtoque acheronte relicto
Illicitas egit currum per inania terras.
Tum rapta preceps ennea uirgine ceſſit.
Attonitos celi uiſu lucemque pauentes
In ſtyga rurſus equos et predam condidit umbris.
Romanos petrea duces romana petiuit
Fœdera callipolis:lapidoſique eugion artus
Hadranum hergentumque ſimul telaque ſuperba
Lanigera melite et littus piſcoſa melatte

UVA. BHSC. IyR_094

Ora cephalediás: cephalediũ oppidum ad mare inter lilybeum: & pelor̃ in quo tractu etiã sunt: halesa: tyndaris: agathyrna: egesta: & oĩum nobilissima panormus. Procellosos: tẽpestatibus & fluctibus agitato. unde cãpi prope cephaledium aquis marinis obruunt̃ & cete pisces depascunt̃ campos. Horreret: timeret tanq̃ rẽ monstrosam: siue in cãpis ceruleis. i. ĩ mari. Verticis: aquæ gurgitis. Tauromĩ nitana: Tauromĩniũ oppidũ inter pelorum & pachinũ iacet ubi & messana: in ædito loco sitũ. Naxũ uetustas appellauit Thucydides ait chalcidenses duce Theocle incoluisse naxon & extra urbẽ posuisse aram apollini archigeto cui nauigaturi sacrificabant. Strabo dicit zãcleos ex hybla condidisse tauromĩniũ. colonia deinde fuit romanor̃: ante tauromĩnium inquit Strabo. & Messanam charybdis ostendit profundũ immensum quo inundationes freti mirũ in modũ nauigia trahunt: magnas per circũductõnes ac uortices precipitata. quibus absorbtis ac dissolutis naufragior̃ fragmenta ad tauriminitanum lietus attrahuntur.

Hæc manus: hi populi supradicti romana signa sequebant̃: reliqui fauebãt pœnis. Elisseis: carthaginẽsibus. Strõgylos: insula ẽ una ex eoliis in qua ut inquit Strabo eoli domicilium fuisse memoriæ ꝓditũ est, qui fuit rex uentorũ: ideo dicit strongylon perflatã austris: quos ponit pro aliis uentis. quos ut fabulose loquar illic eolus carcer̃ coercebat.

Sedes fascellina diue: id monumẽtũ testatur adnauigasse orestẽ cum iphigenia. & pylade in siciliam expiatõnis gratia cuius meminit probus ĩ cõmentario bucolicorum. Lucilius. iii. satyrarum: & sæpe quod ãte optasti freta Messanã regina uidebis mœnia tum liparas: fascelitis templa dianæ. fascellis dicta ẽ diana quoniam eius simulacrum in fasce e taurica regione transtulit orestes. Vbi iphigenia & thoas rex lemni tẽplo præerant: & sacris ĩde ad Aricinum lacũ uẽtum est: de rege aricino & ritu sacrorũ dictum ẽ. Thoanteæ: tauricæ dianæ: cuius templo præfuit thoas. Tergemĩno numero: tribus milibus militum. Fecunda: colonorum copia habundans. unde cum alia oppida dedissent mille ipsa tria dedit milia: phenices negociandi gratia in siciliam nauigauerunt & incoluerunt aliqua oppida interque panormon: quæ deinde fuit grecorum colonia. postea romanorum. clara est ciuitas etiam nostro tempore: & piscatu: uenatu: aucupio: & harundineo melle insignis: hæc omnia syllius tangit & celebrat. Herbesos: oppidum prope hyblam: non longe etiam est naulocha: herbosos inquit non sedit iners: & naulocha non sedit pigra pericli: id ẽ nõ distulit mittere milites ꝓpter periculum. Morgentia: oppidum conditum a morgetibus gente itala: sed tempore Strabonis nõ extabat. siculi sicani morgetes siciliam incoluerunt. Marte infido: bello pro carthaginensibus q sũt infidi. Amanstra: & Nemeæ grecæ sunt urbes Achei. & archades posuerunt. Amastra colonia est põticæ regionis ubi ẽ amastris urbs in peninsula habens portus ex utraque parte. quam cõdidit & cui nomen dedit. Amastris oxiartis filia uxor dyonisii heracliensis. Nemeæ colonia fuit argiuor̃ apud quos in peloponneso est Nemeæ sylua ĩter cleonas. & phliuntẽ. Vbi hercules interemit leonẽ. amastra igit̃ erat comitata uiris nemeis. Thisse: oppidum fuit conditum a siculis: a quo thissimenses apud Pli. Netum: oppidum adhuc retinet nomen mutata una lĩa. dicitur. n. notum. Mycite: oppidum: a quo micitenses quorũ meminit Plinius. Acheti: Achetũ oppidum sub claro celo & sereno. Liquentis: puri aeris & alludit ad achatem fluuium & lapidem de quibus dictũ est. Drepane: siue drepanũ. nomen ĩpositum uidetur a curuo situ. græci sic appellant curua tela. scribunt aliqui inditum nomen cũ saturnus celo: patri ãputasset uirilia proiecisse telũ hoc ẽ nouaculã. & cecidisse ubi postea drepane fuit condita: Imminet deprano mons eryx clar̃ ẽ oppidũ etiam nostro tempore. Helorus: fluuius labitur e pachyno inter saxa: & iõ clamosus. Triocala: ĩ agro triocalino bellũ seruile maxime fuit: quo siciliã crudelius attriuit quam punica certamina fugitiui duce syro lĩbertatem petebant mox fractis ergastulis ad. lx. milia conuenerunt prætor̃ castra expugnata. Manlii pisonis lẽtuli hipsei. M. pperna uicit & obsessos ennæ consumpsit. hinc ouãs urbẽ ingressus ẽ. paulo post idẽ incendiũ excitatum est.

Quæque procelloso caphaledias ora profundo
Ceruleis horret campis pascentia cete.
Et qui correptas sorbentem uerticis haustu:
Atque iterum e fũdo iaculantem ad sydera puppes.
Tauromĩnitana cernunt de sede charybdim
Hæc latium manus et laurentia signa mouebat·
Cætera elyseis aderat gens sicana uotis
Ille agathyrna dedit pflataque strongilos austris
Ille thoanteæ sedes fascellina diuæ
Tergemino uenit numero fecunda panormos
Seu siluis sectare feras: seu retibus equor
Vertere: seu celo libeat traxisse uolucrem:
Non herbesos iners: non naulocha pigra pericli
Sederunt: non frondosis morguentia campis
Abstinuit marte infido comitata nemeis
Venit amastra uiris: et paruo nomine tisse
Et netum et micite pubesque liquentis acheti
Sidonias drepane: atque unde clamosus helorus.
Et mox seruili uastata triochala bello

UVA. BHSC. IyR_094

Themio cylix paſtor interfecto domino ergaſtula aperuit. prætoriana caſtra ſeruilii & Iuculli ſuccubuere. M. Aquilius exemplo perpernæ bellū cōfecit: & fame maceratos cœpiſſet oīs ni metus ſupplicii fuiſſet. itaque magna exp̄te mortē ſibi cōſciuerūt. dux aufugit. Cicero ī. vii. actione in uerrē ait. In triocalino quē locū fugitiui āte tenuerūt. Arabeia: oppidū ſiciliæ fuit. Ferox: bellicoſa. Ietas: oppidū in edito loco ſitū cuius meminit Ply. Tabas: oppidū. Coſyra: parua inſula prope melitā. Oui. in faſtis fertilis eſt melite ſterili uicina coſyre. eſt ét coſyra oppidū in ſicilia: de quo intelligit. Megara: oppidū inter catinā: & ſyracuſas. Mute nomē eſt oppidi. Gaulū: inſula. Strato ponto: tranquillo mari. Cū ſonat halcyones cātu: halcyon ut ſcribit Pli. auis eſt paulo amplior paſſere colōr cyaneo. alterū eſt halcyonū genus magnitudīe diſtinguit̄. & cantu minor in harundinetis canit. nidificat hyeme mari tranquillo. quartodecimo die edit pullos nidus inſtar pilæ eſt ore eminet anguſto: ferro reſiſtit: ictu ualido frāgit̄. raro ſe conſpici ſinit dies ab ea halcyonii uocā tur tranqllitatē nidificantes portēdūt ſiculo' præſertī mari. halcionii dies incipiunt. vii. calen. Martii tunc in athlanti cō mari tranqllitas nota eſt. ſi aliquādo fluctu agitat̄ nidus ſupuolat halcyon & ſuaui cantu gemere uidet̄ & inclinatur hæc halcyon. & hæc halcyones. Ipſa ſyracuſe: anno primo poſtq̄ chalcidenſes condidere naxum archias corinthius p nepos herculis condidit ſyracuſas. Patulos muros: qm̄ ambitus urbis. xx. mil. paſſuū finiebat̄. Ductores: impellebāt ipſos ſyracuſios iactantia quadā uerborū & cōmemoratione priſtinæ uictoriæ q̄ habuerant de athenienſibus bello nauali dicebātque nunq̄ captas ſyracuſas: & ſpectatum ab antiquis eſſe. ccc. triremes athenienſium merſas in mari. ut oſtenderent facile poſſe romanos pelli longe ipſis athenienſibus gloria nauali inferiores. Facilem impelli: aptam ut moueatur cum nouitate gaudeat imperita multitudo: & nullam habeat conſtantiam. Vaniloquo ore: iactabundis uerbis. Nunquam hoſte intratos muros: ſcilicet dicebant ipſi ductores impellentes plebem ad reſiſtendum romanis maiores noſtri dicebant prælio nauali uicerunt athenienſes claros: & ſuperbientes uictoria nauali & prælio quo xerxem uicerunt apd̄ ſalamina duce Themiſtocle. Quattuor arces: quas ſyracuſæ habebāt.

S idonios arabeia ferox et celſus ietas
E t bellare tabas docilis coſyraque parua
N ec maior megara mute concordibus auſis
I uuere: et ſtrato caulum ſpectabile ponto
C um ſonat halcyones cantu nudoſque natantes
I mmota geſtat ſopitis fluctibus unda
I pſa ſyracuſæ patulos urbs inclyta muros
M ilite collecto uariiſque impleuerat armis.
D uctores facilem impelli lætamque tumultus
V aniloquo pubem furiabant inſuper ore
N unq̄ hoſte intratos muros et quattuor arces
E t ſalaminiacis quātā eoiſque tropheis
I ngenio portus urbs inuia fecerit umbram
S pectatum proauis ter centum ante ora triremes
V num naufragium merſaſque impune profundo
C lade pharetrigeri ſubnixas regis athenas
F lammabant uulgum geniti carthagine fratres

Salaminiacis: athenienſes bis auxilio fuerunt catinenſibus contra ſyracuſanos qui duce gilippo Lacedemoniæ terreſtri prælio uicerunt athenienſes mari tentauere fortunam quæ non minus aduerſa fuit. c. xxx. naues amiſere in portu ſyracuſano: demoſthenes dedecus uoluntaria morte fugit. Nicias captus contumelia carceris cladē auxit omnes naues demerſæ ſunt in mari ſuadente gilippo. Salaminiacis tropheis: ipſis athenienſibus ſubnixis clade illata barbaris apud ſalamina. Eois: quoniam xerxes ab oriente irruit in græciam. Ingenio: natura ipſius, portus de quo in ultima actione in uerrem ſic ſcribit Cicero. Non enim portu illud oppidum clauditur. ſed urbe portus ipſe cingitur ut non abluantur a mari mœnia extrema: ſed influat in urbis ſinum portus. In hoc portu inquit Cicero athenienſium claſſis ſola poſt hominum memoriā. ccc. nauibus ui: ac multitudine inuaſit: quæ in eo ipſo portu: loci ipſius: portuſque natura uicta: atque ſuperata eſt. in hoc portu athenienſium nobilitatis imperii: gloriæ naufragium factum exiſtimatur. Vrbs inuia: ipſæ ſyracuſæ inuiæ athenienſibus multiplici uictoria claris. Vmbram: quam ſua amplitudine portus effundebat. uicta fuit claſſis athenienſium in portu cuius fauces occupauerant naues hoſtiles & etiam piſcatoriæ cymbæ pueris complectæ: ut nullo modo athenienſes euadere poſſent ut ſcribit Plutarchus in Nicia. Proauis: priſcis ſyracuſiis qui ſpectarunt naues illas demergi ita ſuadente gilippo. Impune: ſine aliquo damno ſyracuſanorum. Athenas ſubnixas clade regis pharetrigeri: id eſt ipſos athenienſes elatos clade quam xerxi intulerant ad ſalaminem. Pharetrigeri: xerxis quoniam perſe & alii qui ſunt ad orientem arcu utuntur. Geniti carthagine fratres: hippocrates & epicides Liuius ait. Acradina quoque primo impetu capitur prætoreſque niſi qui inter tumultum effugerunt omnes interficiuntur. noxque cedibus finem fecit. poſtero die ſerui ad pilleum uocati: & carcere uincti emiſſi confuſaque omnis multitudo hippocratem: atque epicidem prætores creant. Iſti ergo inflammabant uulgum: repetitque poeta horum originem. dequibus ſic ait Liuius. Hippocrates & epicides nati carthagine.

UVA. BHSC. IyR_094

Pœni matre genus: ſed quos ſub crimine pulſus
Vrbe ſyracuſia libycis eduxerat oris
Trinacrius genitor geminaque a ſtirpe parentū
Aſtus miſcebant tyrios leuitate ſicana.
Quæ cernens ductor: poſtq̄ immedicabile uiſum
Seditio: atque ultro bellū ſurgebat ab hoſte
Eſtatus diuos ſiculorum amneſque lacuſque
Et fontes arhetuſa tuos: ad bella uocari
Nuitum qui ſponte diu non ſumpſerit hoſtem
Induere arma ſibi: telorum turbine uaſto
Aggreditur muros: atque armis intonat urbi.
Par omnis ſimul ira rapit: certantque ruuntque,
Turris multiplici ſurgens ad ſydera tecto
Xibat: tabulata decem cui creſcere graius
Eccerat: et multas nemorum conſumpſerat umbras:
Armatam hinc igni molem et deuoluere ſaxa
Certabant: calidæque picis diffundere peſtem
Hinc procul ardentem iaculatus lampada cimber
Coniicit: et lateri telum exitiabile figit.
Paſcitur adiuto uulcanus turbine uenti
Liſcentēque trahens turris per uiſcera labem
Perque altam molem et turris naſcentia tecta:
Scandit ouans: rapidiſque uorat trepidantia flāmis
Robora: et ingenti ſimul exundante uapore
Ad cælum uictor nitentia culmina lambit.
Implentur fumo et nebula caliginis atræ
Ne cuiq̄ euaſiſſe datur: ceu fulminis ictu:
Correptæ rapido in cineres abiere ruinæ
Par contra pelago miſeris fortuna carinis.
Nāque ubi ſe propius tectis urbique tulere:
Qua portus muris pacatas applicat undas:
Improuiſa nouo peſtis conterruit aſtu.
Trabs fabre teres atque eraſis undique nodis.
Nauali ſimilis malo: præfixa gerebat
Vnce tela manus: ea celſo exaggere muri
Bellantes curui rapiebat in aera ferri
Vnguibus: et mediam reuocata ferebat in urbem:
Nec ſolos uis illa uiros quin ſæpe triremem
Belligeræ rapuere trabes cum deſuper actum
Incuterēt puppi chalybem: morſuſque tenaces:
Qui ſimul affixo uicina in robora ferro
Suſtulerant ſublime ratem: miſerabile uiſu
ſed oriundi a ſyracuſis exule auo. pœni
ipſi mīno geneī. p hos iūcta fuit aīcitia
Annibalis & hieronymi tyranni. nec in
uito Annibale apud tyrannū remanſe-
runt. Sub crimine: qm̄ fuit actus ī exi
lium. Eduxerat: nutriuerat. Trinacri
us: ſiculus. Leuitate ſicana: qm̄ ſiculi le
ues ſūt. pœni aūt aſtuti. Ductor: Mar
cellus. Diuos ſiculoꝝ: proſerpinā cere
rem: mineruā: dianam: palicos: & cæte-
ra numia ſicanoꝝ. Turris multiplici:
deſcribit turrim conſtructā ingenio ar
chimedis geometria: & ſcia ſolidoꝝ in-
clyti. qui tot milibus romanoꝝ arte ob
ſtitit ſua: terra marique ſimul romani
oppugnare ſyracuſas ceperūt. illinc he-
xapylo hinc acradine: cuius murus flu-
ctu alluitur: & tanto ardore irruerūt ut
primo impetu cœpiſſent niſi fuiſſet in
genium archimedis. Multiplici tecto:
frequenti contignatiōe. Grauis: archi
medes. Multas umbras: arbores ut tur
rim erigeret. Armatā molē igni: phala
ricā de qua dictum ē. Cymber: nomē
militis romani. Telum: ardentē lāpa-
da. Labē: incendiū: & ſic turris eſt ab-
ſumpta igni. Per contra pelago: ex alte
ra pte urbis qua mari alluit. nā Acradi
næ murū q mari alluit ex quīqueremī
bus Marcellus oppugnabat & ſagittarii
funditores. & uelites quoꝝ telū inhabi-
le ad remitendū imperitis ē uix quem-
q̄ ſine uulnere conſiſtere in muris patie
bantur: naues: turres contabulatas: mac
chinamētaque alia q̄tiendis muris por-
tabant. Nouo aſtu: qm̄ archimedes il-
lud inſtrumentū inauditū excogitaue-
rat. qđ poeta deſcribit. Liuius ait: aduer
ſus hunc naualē apparatū archimedes
uariæ magnitudinis tormenta ī muris
diſpoſuit in eas quæ ꝑcul erant naues
ſaxa: ingenti pondere mittebāt. Fabre:
ingenioſe & per artem. Manus: Liuius
ait: quæ propius qdem ſubibant naues
quo interiores ictibus tormentoꝝ eſſēt
in eas tollendas deſuper eminentē mu-
rū ferrea manus firmæ cathenæ illīga-
ta cum iniecta proræ eſſet grauique li-
bramēto plumbi recederet ad ſolum ſu
ſpenſa prora nauem in puppim ſtatue-
bat. deinde ſubito uelut ex muro remiſ
ſa cadentē nauem cum ingenti trepida
tione nautarum ita undæ affligebat ut
etiā ſi recta recideret aliquantum aquæ
acciperet. ita maritima oppugnatio eſt
eluſa: omniſque uis eſt uerſa ut totis ui-
ribus terra aggrederentur. Reuocata:
reducta plumbeo libramento. Chaly
bem: ferream manum ideo ait morſus
tenaces. In robora: naues ꝓpiors muro.

UVA. BHSC. IyR_094

Laxatis:reſolutis:& ſic nauis magno impetu decidebat in mare. Profundo:mari. Mole: impetu Vnde:aquæ abſumerẽt puppim & milites. His ſuper inſidiis:deſcribit nunc quædã foramina ab ipſo archimede excogitata:nam ut ſui uulnere intacti tela in hoſtẽ ingererent murũ ab imo ad ſummũ crebris cubitalibus fere cauis ut ait Liuius perforauit per quæ caua pars ſagittis pars ſcorpiõibus modicis & occultis petebant hoſtẽ. His ſuper:preter hæc. Confundere:emittere:hæc foramina fiunt noſtro etiam tempore in muris oblonga & anguſta in parte exteriori ſed in interiore latiora ut cõmodius tela emittant & hoſtes ꝓpter os exterius anguſtũ nocere non poſſũt.

Oppoſito aggere ualli.i.oppoſito uallo romanorũ.i. tutũ erat ſyracuſis tela emittere in uallum & propugnacula romanoꝝ ꝑ illa foramina. Nec ſine fraude labos.ſ.erat labor ille archimedis inquit erat cũ fraude qm̃ iõ talia excogitauit foramina ne hoſtiũ tela per illas anguſtias remitti poſſent. Vicibus: ꝑuices remiſſa. Pollentior: potentior qm̃ archimedes ſolus arte ſua & ingenio romanis obſtabat & eos ludificabat. Terra:nã ea quoque ps ut ait Liuius: omni apparatu tormentoꝝ inſtructa erat hieronis impenſis curaque ꝑ multos ãnos archimedis unica arte. Vir fuit iſthmiacis:deſcribit poeta archimedẽ ſyracuſiũ de quo Liuius: romani urbẽ cœpiſſent niſi unus hõ ſyracuſis ea tẽpeſtate fuiſſet archimedes: is erat unicus ſpectator cœli ſyderũque mirabilior tm̃ inuentor ac machinator bellicoꝝ tormẽtoꝝ operũque qui ea quæ hoſtes ingẽti mole agerent ipſe ꝑleui momento ludificaret. Iſthmiacis:ſyracuſiis ab iſthmo corinthio unde habuerũt originẽ ſyracuſæ. Facili ingenio:apto ad oĩs diſciplinas & potiſſimũ mathematicas. Nudus opũ:nõ habebat bona fortũæ ſed aĩ quæ longe põſtabiliora ſũt & per ſe expetendæ cũ diuitiæ ob aliud expetant. Cœlũ terræque paterẽt:Mathematica ſcĩa habet ꝙtuor ꝑtes: Arithmeticã:Geometriã:Muſicã:& Aſtrologiã:quas poeta dicit caluiſſe archimedẽ. Arithmetica ẽ quæ rõnes:affectus:affinitateſque inter ſe nũeroꝝ docet:ſub q̃ collocat muſica.nã ubi arithmeticus nũeros abſolute cõſiderat atque ſeiũctos ab oĩ materia ſenſibili muſicus numerũ ut ſonoꝝ ſibi ſubiicit:affectuſque eius cõſiderat ſub quo ẽt & his q demulcet aures cõcẽtu muſicus collocat. Geometria eſt quæ uniuerſã magnitudinũ naturã figurarũque explicat:cuius prima fundamenta Pythagoras iecit:& arithmeticã in artem diſciplinãque redegit.Subgeometria collocat perſpectiua quæ conſiderat lineas nõ abſolute ſed uiſibilitatis ita dicam ratione:nam arithmeticus & geometra puri mathematici formas ſenſibiles a materia pœnitus ſeparãt:geometria.n. conſiderat lineas:puncta:ſuperficies:ſeu plana corpora ſeparata oĩo a materia uiſibili.Aſtrologia uerſatur circa numeros & magnitudines non oĩo abſtractas ut arithmetica & geometria ſed ut accõmodatas ad corpora cœleſtia quæ ſenſui ſubiiciunt:ex qbus patet arithmeticã & geometriã puras eſſe mathematicas:reliqs uero duas non puras ſed partim mathematicas partim naturales ut Ariſtoteles in naturalibus uidet aſſerere. hæc oĩa Syllius cõplexus ẽ: ſed præcipue ualebat archimedes ſcĩa ſolidoꝝ & tormẽtoꝝ conficiẽdoꝝ arte quibus in bello utimur ſed hæc ad geometriã referunt opus quippe eſt menſuris & figuris quibus ipſe geometra utit. Cui cœlũ:& ſic innuit aſtronomiã aſtrologiãque. Terræ:innuit geometriã. Paterent:manifeſta eſſent oĩa quæ cœlo continent .callebat inquit per geometriã metiri terras. Ille nouus titan:cognoſcebat ex ortu ſolis an eſſet futura pluuia & hæc eſt aſtrologia nautica & pratica:ita dicã ruſtici quadã aſſuetudine aſpicientes qualitatem cœli & ſolis futuras tempeſtates ꝑuident ſigna ſolis occidentis orientiſque & etiam lunæ. Virgi.cecinit in georgicis & Plinius non omiſit. Proderet.ſignificaret. Triſtis:non lucidus ſed fere pallidus. Hæreat anne: glebus terræ non pendet:ſed hæret & fixus eſt in medio firmamenti & in loco ſuo cum ipſa terra grauiſſimum ſit elementum.Ignis ob leuitatem ſupremum obtinet locum:duo ſunt media aer & aqua. aer comparatione aquæ leuis eſt & ſic ſupra aquã & infra etherẽ:& aqua ſubeſt aeri:eſt aũt leuior q̃ ſit terra & iõ eſt ſuper ipſam ſed non totam operit prouidentia diuina ut.ſ.animalia uiuere poſſint.Aliqui dixerũt terram eſſe ſuſpenſã:ſed ut dixi eſt in loco ſuo nec poteſt naturaliter moueri: aſcẽderet.n.ſi moueretur quod ẽ abſurdiſſimũ niſi fiat motu uiolento cũ oĩa grauia ſua natura deorſũ ferant.unde ait Cicero in prima tuſculana:Tum globũ terræ eminentẽ e mari fixũ in medio uniuerſi mũdi loco.

P er ſubitum rurſus laxatis arte cathenis
T anta præcipitem reddebant mole profundo
V t totan haurirent undæ cum milite puppem.
H is ſuper inſidiis anguſta foramina murus.
A rte cauata dabat: per quæ confundere tæla
T utum erat oppoſito mittentibus aggere ualli.
T um ſine fraude labos arcta ne rurſus eodem
S picula ab hoſte uia uicibus contorta rediret.
C alliditas graia atque aſtus pollentior armis
M arcellum tantaſque minas terraque marique
A rcebat:ſtabatque ingens ad mœnia bellum.
V ir fuit iſthmiacis decus immortale colonis.
I ngenio facile ante alios telluris alumnos.
N udus opum:ſed cui cœlũ terræque paterent.
I lle nouus pluuias titan ut proderet ortu
F uſcatis triſtis radiis:ille hæreat:anne

UVA. BHSC. IyR_094

Pendeat inſtabilis tellus: cur fœdere certo
Hunc affuſa globum tethys circũliget undis:
Nouerit atque una pelagi lunæque labores
Et pater oceanus qua lege effunderet æſtus.
Non illum mundi numeraſſe capacis harenas
Vana fides puppes etiam conſtructaque ſaxa
Fœminea traxiſſe ferunt contra ardua dextra:
Hic dũ italum ductorẽ aſtu teucroſque fatigat
Adnabat centum late ſidonia uelis
Claſſis ſubſidio: et ſcindebat cerula roſtris.
Erigitur ſubitas in ſpes arethuſia proles.
Adiungitque ſuas portu progreſſa carinas:
Nec contra auſonius tonſis aptare lacertos
Addubitat. merſiſque celer fodit æquora remis.
Verberibus torſere fretum: ſalis icta frequenti
Albeſcit pulſu facies perque æquora late
Spumat canenti ſulcatus gurgite limes
Inſultant pariter pelago: at neptũnia regna
Tempeſtate noua trepidant: tũ uocibus æquor
Perſonat: et clamat ſcopulis clamoris imago.
Ac iam diffuſus uacua bellator in unda
Cornibus ambierat patulos ad prælia fluctus.
Quauali claudens humentẽ indagine campum
Et ſimili curuata ſinu diuerſa ruebat
Claſſis: et arctabat lunato cerula gyro
Nec mora terrificis ſeuæ ſtridoribus æris
Per uacuũ late cantu reſonante profundum
Incubuere tubæ: quis excitus æquore triton
Expauit tortæ certantia murmura conchæ
Vix meminere maris: tam uaſto ad prælia niſu
Incumbunt proni: poſitiſque in margine puppis
Extremæ plantis nutantes ſpicula torquent.
Sternitur effuſis pelagi media area telis
Celſaque anhelatis exurgens ictibus alnus
Cerula nigranti findit ſpumantia ſulco.
Aſt aliæ laceræ atque incuſſi roboris ictu
Detergent remos: aliæ per uiſcera pinus
Tranſmiſſis ipſo retinentur uulnere roſtris

Fœdere certo: lege: nã deus glorioſus opifex uniuerſi circũdedit mari terminũ ſuũ & legẽ poſuit aquis ne tranſirẽt fines ſuos. Affuſa thetis: ipſe oceanus fuſus circum terræ globũ. Pelagi & lunæ labors: qm̃ motus lunæ & affectus ẽ cauſa æſtus ipſius oceani qui creſcit & decreſcit ut dictũ eſt. luna etiã circa ꝑpriũ defectũ laborat inquit Macrobius non accipiendo ſolis lumen cuius beneficio noctẽ colorat: quod ſciens Vir. diſciplinarũ omniũ peritiſſimus ait: Defectus ſolis uarios lunæque labores.

Aeſtus: ipſius maris ebullitionem & incremẽtũ. Pater: ſic Vir. oceanũ patrẽ rerum dixit ex illoꝝ opinione qui putauerũt aquam fuiſſe principiũ generationis. i. ipſam humiditatẽ cũ ex calido & humido omnia ꝓcreent. Nũeraſſe harenas: nũc innuit Ariſmethricã quæ uerſat circa nũeros. Capacis: magni.

Puppes etiã: nunc innuit ſcientiã ſoli doꝝ quæ bellica conficit tormenta & q̃ ingentia pondera artificioſe fœminea manu trahunt ut Archimedes ſaxa cõſtructa & puppes per aduerſa mõtis trahebat nullis pœne uiribus. Ductorem: marcellũ. Teucros: romãos. Fatigat: ludificatur ſua arte archimedes. Sidonia claſſis: deſcribit nũc pugnã nauale: ſed a liuio diſſentit qui ſic narrat: Sub idem fere tẽpus & naues longæ quĩque &. l. carthaginenſiũ cũ bomilcar claſſis præfecto in magnũ portũ ſyracuſiũ ex alto decurrerũt & romana claſſis. xxx. quĩqueremes legionẽ primã panormii expoſuere & bomilcar ſimul parum fidens nauibus ſuis duplici facile nũero claſſe aduẽtantibus romanis ſimul inutilem moram cernẽs nil aliud ab ſuis q̃ inopia aggrauari ſocios uelis ĩ altum datis in aphricam tranſmiſit Syllius canit acerrimã pugnã & romanoꝝ victoriam prælio nauali. Erigitur: attollit animos. Arethuſia: ſyracuſia proles & iunxit naues ſuas cũ nauibus pœnorũ.

Tempeſtate noua: trepidabant maria nouo impetu nauiũ expedientiũ ſe ad pugnã. Imago: ipſa eccho. Cornibus: nam ſtructa erat claſſis eo modo ut extenderetur in gyrum tanq̃ cornua quæ milites noſtri temporis appellãt alas. i. acies ambientes exercitũ hoſtilẽ. Indagine: curſu. Simili ſinu: paribus cornibus. Tortæ conchæ: qm̃ triton concha marina perſonat quæ torta eſt. Media area: ſpacium quod erat inter utrãque claſſem. Alnus: nauis. Anhelatis: ictu remorum cum labore ac anhelitu remigantium: & ſic naues uidebantur uolare remis impulſæ. Aſt aliæ: deſcribit naues inuicem concurrentes & frangentes remos attritu & colliſione latera & roſtris ſe mutuo perforantes: ob quod innexæ retinebantur nec poterant diuelli. Incuſſi: adacti in nauem hoſtilem. Detergent: elidunt & frangunt.

UVA. BHSC. IyR_094

Quo retinẽt: naues perforatæ roſtris detinebantur tali uulnere & inuicẽ hoſtiles & uulnerantes detinebant. Sublimior ibat puppis: deſcribit nauem himilconis quæ ob ſui magnitudinẽ quadringentos remos habebat. Tonſis: remis. Cornibus. ſ. antemnarũ quæ uela ſuſtinẽt. Lento robore: tarda mole q̃uis plena eſſent uela propter ſui magnitudinem non plus mouebatur q̃ ſi ſolis remigantiũ ictibus impelleretur.

Agili leuitate: quia triremes erant romanæ quæ facile uoluebant ab illo qui clauũ regit. irruebant igitur puppes romanæ in naues pœnorũ graues. Regẽtis: magiſtri tenentis clauũ. i. temonẽ. Incurrere. ſ. in ſuam nauim qua himilco uehebatur: hic numine inuocato ſagitta clauo affixit manũ gubernatoris: inde uulnerauit taurum ſubeuntẽ munus gubernatoris prius uulnerati: qđ cum corbulo uidiſſet impulit ſuam naui & ſuis auxilio fuit. Calamo: ſagitæ. Vir. pariterq; oculos telũque tetendit.

Vultu comitante: qm̃ ꝓſequebat oculis emiſſã ſagittã. Deduxit: imiſit. Magiſtri: regentis clauũ. Plectro: clauo & temoni quẽa ſimilitudine quia manu tenet plectrũ appellauit quẽamodum plectrũ mouet fides citharæ. Immortua: affixa clauo ut munus regẽdi obire non poſſet. Orba: priuata ſuo rectore

Littore ſtabiarũ: ſtabiæ uetus cãpaniæ oppidũ deletũ bello ſyllano patria huius corbulonis: & alludit poeta reſpiciens ad tpa ſua ad illũ corbulonem qui tpe neronis armeniæ præfuit. Vicina dionæ: uenus quã uicinã dixit propter templũ ueneris quod erat in eryce mõte ſiciliæ. Sed ſup ingeſtis: ſenſus: illa nauis romana quæ ꝓpior erat naui himilconis & magis ſub ictu merſa eſt & uix extarent manus nautarũ tũc corbulo aſeẽdens ſup̃ma tabulata nauis ignẽ iaculatus eſt in nauẽ himilconis dolens uicẽ ſuoꝝ qui mergebant. Subſedit: merſa eſt. Damnatũ: qđ romani tunc dãnabant cũ nauis mergeret. Palmæ luctantũ: manus nautaꝝ q̃ luctabãtur aquis ſed fruſtra ipſũ quippe ꝓfundũ eos trahebat. Nereus: ipſum mare: numen pro mari ponitur. Extant: apparent. Hic: tunc cum cerneret caſum ſuorum corbulo. Magno ſaltu: quia inſiluit in turrim nauis quæ ſubſederat & ipſa turris erat connexa alteri cathenis ut non poſſent auelli: hoc etiam fit noſtro tempore. Appulerant: coniunxeran copulauerãt. Nexæ: illigatæ. Cõpage ferri: cathenis. Comãtẽ: accenſã.

Q uo retinent: medias inter ſublimior ibat
T erribilis uiſu puppis qua nulla per omne
E greſſa eſt libycis maior naualibus euum.
S ed quater hæc centum numeroſo remige pontũ
P ulſabat tonſis ueloque ſuperba capaci
C um rapidũ hauriret boream: et cornibus omnes
C olligeret flatus: lento ſe corpore agebat:
I ntraret fluctus ſolis ſi pulſa lacertus:
P rocurrunt leuitate agili docileſque regentis
A udiuiſſe manũ latio cũ milite puppes
H as ut per leuum uenientes æquor himilco
I n latus obliquas iuſſamque incurrere proram
C onſpexit: propere diuis in uota uocatis
A equoris: intento uolucrem de more ſagittam
A ffignat neruo: utque oculis librauit in hoſtem
E t calamo monſtrauit iter: diuerſa relaxans.
B rachia deduxit uultu comitante per auras
I n uulnus telum: et reſidentis puppe magiſtri
A ffixit plectro dextrã: nec deinde regenda
P uppe manus ualuit flectenti immortua clauo
D umque ad opẽ accurrit ceu capta nauita puppe
E cce iterum fatoque pari neruoque ſagitta
I n medium perlapſa globũ tranſuerberat ictu
O rba gubernacli ſubeuntẽ munera taurum.
I rrumpit cumana ratis: quã corbulo ductor
L œtaque complebat ſtabiarum littore pubes
N umen erat celſæ puppis uicina dionæ
S ed ſuper ingeſtis propior quæ ſubdita telis
B ella capeſſebat: media ſubſedit in unda.
D iuiſitque fretum: clamantẽ ſpumeus ora
N ereus implet aquis: palmæque trahẽte profũdo
L uctantum fruſtra ſũmis in fluctibus extant.
H ic audax ira magno per cerula ſaltu
C orbulo tranſgreſſus: nã textã robore turrim
A ppulerant nexæ ferri cõpage triremes.
E uadit tabulata ſuper flãmaque comantem
M ultifida pinũ celſo de culmine quaſſat.
I nde atros alacer paſtoſque bitumine torquet
A duentante noto pœnorũ apluſtribus ignes.
I ntrat diffuſos peſtis uulcania paſſim

Paſtos: nutritos bithumĩe qđ ardet ut dictũ ẽ & naſcit ĩ aſphaltite lacu iudeæ. Noto: uẽto auxiliante: apluſtria ſunt ornamenta nauiũ: fori ſunt tabulata nauiũ per quæ propugnatores curſitant.

UVA. BHSC. IyR_094

Atquẽ implet diſperſa foros trepidatur omiſſo
Summis remigio: ſed enim tam rebus inarctis
Fama mali non dum tanti penetrarat ad imos.
Atrapidus feruor per pingues unguine tedas
Illapſus flammis uictricibus inſonat alueo
Qua non dum tamen intulerat uim dardana lãpas:
Parcebatque uapor: ſaxorum grandine dirus
Arcebat: fatumque ratis retinebat himilco
Hic miſer igniferam dum uentilat aere pinum
Murali ſaxo per lubrica ſanguine tranſtra
Voluitur in fluctus lichei uulnere cidnus.
Fax nidore graui fœdauit cominus auras.
Ambuſto inſtridens pelago: ferus inde citatum
Miſſile adorata contorquet ſabrata puppe
Ammon numen erat libycæ gentile carinæ.
Cornigeraque ſedens ſpectabat cerula fronte
Fer pater afflictis fer ait garamantice uates
Rebus opem: inque italos da certa effundere tela.
Has inter uoces tremulo uenit agmine cornus:
Et neptunicolæ tranſuerberat ora telonis.
Vrgebat nihilo leuius iam in limine mortis
Quos fuga præcipites partem glomerarat in unam
Puppis adhuc uacuam tedæ: ſed proxima curſu
Fulmineo populatus ineuitabilis ardor
Correptam flammis inuoluit ouantibus alnum
Primus ope equorei funis delapſus in undas
Qua nondum ſtygios glomerabat mulciber eſtus
Ambuſtus ſocium remis aufertur himilco
Proxima nudarunt miſerandi fata bathonis
Deſertam ductore ratem: bonus ille per artem
Crudo luctari pelago: atque exire procellas.
Idem quid boreas quid uellet craſtinus auſter
Anteibat: nec peruigilem tu fallere uultum
Oſcuro quanuis curſu cynoſura ualeres.
Is poſtq̃ aduerſis nullus modus accipe noſtrum
Ammon ſanguinem ait ſpectator cladis iniquæ
Atque acto in pectus gladio dextra deinde cruorẽ
Excipit: et large ſacra inter cornua fundit.
Hos inter daphnis deductum ab origine nomen

ſummis: ab his q erãt ĩ prima pte nauis.
Arctis: periculoſis. Ad imos: ad eos q erant ĩ ima parte. Vnguine: ũctione picis: & bithuminis unguẽ dicitur ab ungendo. Alueo: carinæ nauis: & iõ dixit tepidaſ a ſummis quia nõdũ ignis deſcenderat ad carinã: & illos qui erãt ſub primis tabulatis. Dirus: crudelis urgẽte piculo: & horrendus nouitate mali.
Fatũ: incendiũ & excidiũ. Cydnus: immittẽs facẽ ĩ nauẽ hoſtilem iterficiẽ a lycheo: & ĩ mare cadit. Murali: magno. lubrica dicunt loca in quibus non poſſumus firmare pedes: tranſtra ſunt nauiũ ſedilia itranſuerſum locata. Nĩ dore graui: fetore propter picẽ ac bithumen. Auras: aerẽ. Sabrata: erat pœnus nomen deductũ ab oppido ſupra dixit Sabrata tũ tyriũ uulgus hic immiſit haſtã qua telonẽ confecit cũ prius iouẽ hãmonẽ imploraſſet qui erat depictus in puppi. Gentile numen: qm̃ nauis erat libyca: & ipe hammon libycus: & illic colebaſ ſub effigie arietis. Sedens: locatus in puppi cornigera imagine. Vates: qm̃ dabat illic reſponſa ut dictũ eſt. Certa inferẽtia ictũ. Cornus: haſta ex corno arbore. Neptunicolæ: incolentis mare. nam capreas incolebat: & alludit poeta ad Telonẽ qui capreis regnauit. Vrgebat: ſenſus & ordo. puppis humilconis flagrãs urgebat ipſos nautas iã ppe mortem coactos ĩ eã ptem: quæ nõdum ardebat. humilco tandẽ ſemiuſtus per funẽ euaſit. Nihilo leuius: non minus q̃ãte: q̃uis ille iouẽ nauis numen imploraſſet
Vacuã tædæ: ſine incẽdio. Proxima: uicina illi parti adhuc ĩtactæ igni. Curſu fulmineo: celeri iſtar fulminis. Ouãtibus: uictricibus totã quippe nauim iã occupauerãt. Stygios: peſtiferos. Sociũ: ſocioz q eũ remis exceperũt. Batonis: qui erat rector nauis quẽ a peritia guber nandi laudat. Crudo: procelloſo: & cõcitato. Luctari: pugnare ptẽ nauigãdi: & nauticã ſollertiam. Exire: euadere ĩgenio & induſtria. Anteibat: præibat. longa nauigandi experiẽtia edoctus. Peruigilẽ: diligentẽ uultũ & optimũ iudiciũ in cognoſcẽdis ſtellis: & ſignificationibus. Cynoſura: urſa maior nunc dicitur tramontana. adeo inquit callebat nauigandi artem: ut ĩ maximis obſcuritatibus cum cœlum & ſydera nõ uiderentur nunquam a cynoſura deciperetur. Nullus modus: nullus finis incendii. Impie locutus in iouem hammonem ſe interfecit. Cornua: iouis hammonis: qui erat in effigie arietis. Hos ĩter daphnis: filius mercurii ex nympha autore Diodoro Thermitanus fuit & educatus ĩ mõtibus ſiciliæ q̃ erii uixitque ĩter paſtores nomẽ accepit a ſylua lauri ĩ q̃ ẽ natus. carmẽ bucolicũ ĩuenit. iõ Vir. ĩ ſuis buco. daphnĩ ſæpius ĩculcauit ab apollĩe fiſtulã accepit. In agro thermitano ut ſcribit ſolinus locus ẽ harũdinũ ferax: quæ ad fiſtulas optime ſunt ad hunc daphnin poeta alludit:

UVA. BHSC. IyR_094

Marmore:mare:id ē propter mare reliquit syluas. Princeps generis:primus ille daphnis filius mercurii inuentor bucolici carminis. Intra pastorem:inuito pastorali castalius fons parnasi musis sacer. Castalia:phebea. Dexter:fauens & propitius. Syren:de syrenibus dictum est:quæ suauissime canebant.daphnis tamen eas superabat. In æquore:quoniam habitabant insulas e regione ad surrentum Eodem tempore:quo canebat daphnis. Scylei canes:quoniam scylla monstrum marinum in freto siculo tenus inguine habet canes latrantes. Stetit:non absorbuit aliquid. Atra:obscura uorago quæ in freto siculo dicitur charybdis.cyrce apud Homerum.xii.odysse.sic monent ulyssem duo sunt scopuli.cacumen mōtes exuperat in quod nemo mortalium ascēdit unquam.In medio scopulo spelunca erebi īstar.habitat illic scylla mōstrum immane:cui præter deum occurreret nemo.aspectu tristis.xii.habet pedes:cola prælonga sex.totidem capita. dentes triplici serie pectinatos capita exerens beluas ingentes piscatur:& paulo post.Tremenda charybdis ter nigrantē undam & absorbet & eructat:cum atrahit aquam caueto.nam ne ipse quidem Neptunus liberare te posset ad scyllam impelle nauim.sex ex tuis tantum deuorabat quos perdere satius est q̄ oīs charybdis:ut fabulæ uolūt femina uoracissima fuit:quæ boues herculis fertur rapuisse & ideo a ioue fulmine icta est & ī mare deiecta conuersaque in monstrū: quod omnia uorat & absorbet. scylla ē uersus italiam charybdis autem uersus siciliam. Cyclops: polyphemus. Lentus:ociosus. Iubila:cātilenas:& carmen. Progeniem:hunc daphnin ab illo antiquo progenitum consumpsit ignis. Aequore:aqua quæ non permittebat: ut statim igni absumeretur. Qualis oilides:ut aiax oileus quem pallas fulmīe perdidit. Medius alui:id est trāssoxus per mediam aluum.loquutio est syllii. dixit enim in primo uolumine: cōcidit exacti medius per uiscera teli. Marmarides:libycus. Rigido:duro rostro nauis. Ductor rheteius:marcellus romanus. Seuis:magnis & ualidis ictibus remorum. Eoliden:pronepotem eoli. Ephebos:pueros in prima adolescētia Leui:sinistri & aduersi. Feruida:calentia martis ardore. Nec maturus:nōdum plane aptus armis & bello. Chimera nauis:in qua erat chymera pro insigni.est etiam nauis apud Virgilium. Rutula:romana. Garamantidæ: libyca naui. Turrigeꝝ:ꝓceræ staturæ.

A ntiqua fuit infœlix cui linquere saltus
E t mutare casas infido marmore uisum.
A t princeps generis quanto maiora parauit
I ntra pastorem sibi nomina:daphnin amarunt
S icilides musæ:dexter donauit auena
P hœbus castalia:et iussit proiectus in herba
S iquando caneret letos per prata per arua
A d daphnim properare greges:riuosque silere:
I lle ubi septena modulatus harundine carmen
M ulcebat siluas:non unquam tempore eodem
S yren assuetos effodit in equore cantus.
S cylei tacuere canes stetit atra charybdis:
E t letus scopulis audiuit iubila cyclops.
P rogeniem hauserunt et nomen amabile flammæ.
I nnatat ecce super transtris fumantibus asper
O rnytos:ac longam sibimet facit equore mortem.
Qualis olides fulmen iaculante minerua
S urgentes domuit fluctus ardentibus ulnis.
T ransigitur ualida medius dum se alleuat alni
C uspide marmarides scyron pars subnatat unda
M embrorum.pars extat aquis:totumque per equor
P ortatur rigido miserandum immortua rostro.
A ccelerant puppes utrinque:atque ora ruentum
S anguinei feriunt remorum aspergine rores.
I pse adeo seuis ductor rheteius ibat
P ulsibus et ualido superabat remige uentos.
Q uam rapidis puppem manibus frenare lileus
D um temptat seua truncatur membra bipenni,
A t fert herentes trabibus ratis incita palmas.
S icania eoliden portabant transtra podetum
H ic euo quanq̄ nondum excessisset ephebos:
S eu leui traxere dei:seu feruida corda:
N ec sat maturus laudum bellique cupido
A rma puer niueis aptarat picta lacertis.
E t freta gaudebat celsa turbare chimera:
I amque super rutula super et garamantide pinu
I bat ouans melior remo:meliorque sagitta.
E t iam turrigerum demerserat equore nessum.

UVA. BHSC. IyR_094

Heu puero male ſuada rudi noua gloria pugnæ.
Dum criſtam galeæ trucis exuuiaſque precatur
De duce marcello ſuperos temerarius haſta
Excepit raptim uulnus letale remiſſa
Proh qualis ſeu ſplendentem ſub ſydera niſu
Exigeret diſcum: iaculo ſeu nubila ſupra
Surgeret: aligeras ferret ſeu puluere plantas
Vix tacto: uel dimenſi ſpatia improba campi
Tranſiret uelox ſaltu: docuere labores.
Sat prorſus ſat erat decoris diſcrimine tuto
Sat laudis: cur facta puer maiora petebas:
Illum ubi labentem pepulerunt tela ſub undas
Oſſa ſyracuſio fraudatum naufraga buſto
Leuerunt freta: fleuerunt cyclopeia ſaxa.
Et cyanes et anapus et ortygiæ arethuſa
Parte alia præſes puppem tyberinus agebat
Quaque ferebatur ductor ſydonius io
Concurrunt iniecta ligant hinc uincula ferri
Atque illinc ſteteruntque rates ad prelia nexæ
Nec iaculo: aut longe certatur harundine fuſa.
Cominus: et gladio terreſtria prelia miſcent.
Perrumpunt itali qua cedes prima recluſit:
Monſtrauitque uiam uaſtas et mæla cathenas.
Hortatur ſocios et uincla abrumpere ferri
Acparat hoſtili reſoluta puppe receptos
Auehere et paribus pelago deducere ab armis.
Etneo polyphemus erat nutritus in antro.
Atque inde antiquæ nomen feritatis amabat.
Vbera prebuerat paruo lupa. corporis alti
Terribilis moles: mens aſpera: uultus in ira
Semper: et ad cedes cylopeia corde libido.
Iſque relaxatis membrorum pondere uinclis
Impulerat puppim: et mergebat gurgite tonſas.
Duxiſſetque ratem: preſſa laronius haſta
Ni propere duro nitentem exurgere uelox
Affixet tranſtro: uix morte incepta remittit.
Nanque manus ſeruat dum ſuetos languida ductus
Ignauum ſumma attraxit ſuper æquora remum:
Percuſſi cuneo pœni dẽſentur in unum.
Quod caret hoſte latus: ſubito cum ponere uictus.
Inſiliente mari ſubmergitur alueus undis.
Scuta uirum criſtæque et inerti ſpicula ferro

Male ſuada: quæ male ſuadebat. Rudi: imperito. non enim callebat belladi diſciplinam, appetebat quippe impoſſibilia exuuias. ſ. marcelli. & ideo erat imprudens & nimius in uoto. Trucis: horrendæ. Pro qualis: deſcribit poeta ſtudia huius podeti. Qualis: q̃ pulcher: q̃ nitidus & cõſpicuus cum luderet diſco. diſcus eſt pila ænea rotunda ſiue ex alio metallo quæ in altum iacitur. Splẽdẽtem: politum. Exigeret: emitteret ī altum. Aligeras: ueloces in curſu. Improba: magna. Flatu: uno ſpiritu. Docuere labores: antiqui & maxime creteneſes & ſparrani ex diſciplīa lycurgi & Minois laboribus erudiebant iuuentutem: & ſic romani in campo martio in quo fiebãt etiam exercitatiões armiferæ quæ arma campeſtria appellantur. Horatius Ludere qui neſcit campeſtribus abſtĩet armis. Tuto diſcrimine: exercitationibus uariis: quibus cenſebatur ſine periculo. Fraudatum oſſa: id eſt cuius oſſa erant fraudata ſepulchro. modus eſt loquendi. cyane & anapus fontes ſunt in agro ſyracuſano. Arethuſa ẽ fons ortygiæ paruæ inſulæ ante ſyracuſas. Præſes: qui naui præerat. Io: eſt interiectio lætantis & bacchãtis. Terreſtria: ac ſi in terra eſſent: nauibus inuicem implicitis

Perrumpunt: inſiliunt in nauem hoſtilem. Recluſit: aperuit quoniam cedi bus aperuerunt ſibi uiam. Mela nomen proprium illius qui hortabatur ſocios abrumpere uincula: ut receptos romãos in alto remotius obtruncarent. polyphemus uaſtus corpore cum nauim impellere cepiſſet ab laronio interfectus eſt.

Diducere: ſeparare. Lupa: alludit ad illum antiquum polyphemum q fuit a lupa nutritus. Cyclopeia libido: efferatus appetitus cædis. Corde: aĩo multũ refert quo quis lacte nutriatur. nã quẽadmodum uis & natura ſeminis ad fingendas animi: corporiſque ſimilitudies ualet ſic ad eandem rem ut ait phauorinus lactis quoque ĩgenia & proprietates ualent quod in beſtiis animaduertitur. non mirum igitur ſi ferinum animum habebat polyphemus ferino lacte altus.

Relaxatis: ſolutis uinculis quibus alligata erat nauis. Tonſas: remos: ideſt remigabat: quod uix morte remiſit. Ductus: motus remorum. Somno: morte nam mors ẽ perpetuus ſomnus. Ignauũ: iuutilẽ. Cuneo: multitudine: & ſic nauis ea parte in qua erant coacti merſa ẽ.

Inerti: inutili: quoniam mergebantur nullo uulnere hoſti illato.

UVA. BHSC. IyR_094

Tutelæ deū: numia ī quoꝝ tutela erat nauis. Hic: aliquis pugnat fractis remis cū nō habeat ferrū. Torquēs: īmittēs ī hostē. Non pascit: nō satiatur accipere fragmēta. carinæ ēt accipiebāt tela quæ uaga ferebātur aquis. Vulneribus: ingrediebat aqua ꝑ uulnera pugnātū īde aqua pellebat ab aīa iā singultante. Remeantū: emergentiū ab imo: ad summitatē maris. Stat: placet uti aqua cū non possent uti ferro. Acerbis: aduersa fortuna himilco exigua carina salutē sibi cōparauit: ī libyamque trāsmisit. Grauis: syracusanus oriundus a corintho.

Libyx: carthaginēsis. romani captiuas puppes abduxerūt. illas uero icēderunt quæ adduci nō poterāt & ignis resplēdebat in undis. Mulciber: ignis. Cyane nomen ē nauis a fonte. Pēnata: uelox hn̄s syrenem pro īsigni. Europe: nauis ī qua erat imago europæ filiæ agenoris uectæ a ioue uerso ī tauꝝ ex phenicia ī cretā insulā: & europæ nomen dedit tertiæ orbis parti. Aequora: maria. Nereis: nauis ī qua erat nereis depicta moderās delphinū freno. Curuū: qm̄ delphinus curuū habet dorsum. Phiton nauis ī qua erat depictus phiton serpens quē apollo īteremit. Elisæ: didonis nomina sunt nauiū ab imaginibus. Grassata: quæ pugnauerat sex ordinibus remoꝝ. Anapus: nauis ab anapo fonte syracusani agri. iō ait cognata littora. Pegasus: nauis a pegaso alato equo quo uectus dr̄ pseus cū medusam gorgonē īteremisset. libya a puella noīata est: cuius imago nūc erat ī naui. Regus: appositio ē sub etna sepultus erat enceladus ut fabulæ canūt. Cadmea: qm̄ apud sydonē regnauit cadmus. Nec mora: captæ inquit fuissent syracusæ post naualem pugnā ni pestis ꝓhibuisset. Iā iam: statim.

Importuna: ꝑniciosa & īpediens romanoꝝ oportunitatē potiūdæ urbis. Lues: pestis. Labore: ꝑꝑ laborē quē passi fuerant ī bello nauali & ipsa cadauera īfecerāt aerē unde lues tanta exarserat. Inuidia deū: q inuidebant romanis celerē uictoriā. Miseris: romanis tali peste afflictis. Polluto cœlo: corrupto aere. Liuius ait accedit & pestilētia cōe malum quod facile utrorūque aīos auerteret a belli cōsiliis. nā tēpor̄ autūni & locis natura grauibus multomagis extra urbē q̄ ī urbe ītolerāda uis æstus. ꝑ utraque castra oīum fere corpora mouit & primo tꝑis ac loci uitio & egri erāt & moriebāt̄ postea curatio ipsa & cōtactus egrorum uulgabat morbos: & aut neglecti: desertique q īcidissēt morerēt. Aut: assidētes curātesque eadē uis morbi repletos secū traheret: quotidianaque funera & mors ob oīum oculos eēnt & ūdique dies noctesque ploratus audiret. postrēo ita assuetudine mali efferauerat aīos ut non modo lachrymis.

T utellæque deum fluitant: hic robore fracto
P ugnat inops chalybis: seseque in prelia rursus.
A rmat naufragio: remis male feruidus ille
F estinat spoliare ratem: discrimine nullo
N autarum interdum conuulsa sedilia torquens
N on plectro ratis aut frangendæ in uulnere proræ
P ascitur: et pelago repetuntur nantia tela.
V ulneribus patulis intrat mare: mox sua ponto
S ingultante anima propulsa refunditur unda
N ec desunt qui correptos amplexibus arctis
I mmergant pelago: et iaculis cessantibus hostem:
M orte sua perimant: remeantum gurgite mentes
C rudescunt: ac pro ferro stat fluctibus uti.
H aurit sanguineus contorta cadauera uertex.
H inc clamor: genitus illinc: mortesque: fugæque.
P erfusum bello feruet mare: fessus acerbis
T erga fuga celeri libyæ conuertit ad oras.
E xigua sese furatus himilco carina
C oncessere mari tandem graiusque libysque
E t iam captiuæ uinclis ad littora longo
O rdine ducuntur puppes flagrantibus alto
S tant aliæ tedis splendet lucente profundo
M ulciber: et tremula uibratur imagine pontus.
A rdet nota fretis cyane: pinnataque siren.
A rdet et europe niuei sub imagine tauri
V ecta ioue: ac prenso tramittens equora cornu.
E t quæ fusa comas curuum per cerula piscem
N ereis humenti moderatur roscida freno
V ritur undiuagus phyton: et cornigere ammon.
E t quæ sidonios uultus portabat elisæ
B is ternis ratis ordinibus grassata per undas:
A c uinclis trahitur cognata in littora anapus.
G orgoneasque ferens ad sydera pegasus alas.
D ucitur et libycæ puppis signata figuram.
E t triton captiuus et ardua rupibus etnæ
S pirantis rogus enceladi: cadmeaque sidon.
N ec mora quin trepidos hac clade irrumpere muros
S ignaque ferre deum templis iam iamque fuisset
N i subito importuna lues: inimicaque pestis.
I nuidia diuum: pelagique labore parata
P olluto miseris rapuisset gaudia cœlo.

UVA. BHSC. IyR_094

C triniger aſtriferis titan feruoribus auras
E t patulam cyanen lateque paluſtribus undis
S tagnantem ſtygio cocyti oppleuit odore.
T emporaque autumni latis florentia donis.
F edauit:rapidoque accendit fulminis igni.
F umabat craſſus nebulis caliginis aer.
S qualebat tellus uitiato feruida dorſo.
N ec uictum dabat:aut ullas languentibus umbras.
A tque ater picea uapor expirabat in ethra
V im primi ſenſere canes:mox nubibus atris
F luxit deficiens penna labente uolucris:
I nde feræ ſiluis ſterni:tum ſerpere labes.
T artarea atque hauſtis populari caſtra maniplis.
A rebat lingua:et gelidus per uiſcera ſudor.
C orpore manabat tremulo:deſcendere fauces.
A bnuerant ſiccæ uiſorum alimenta ciborum.
A ſpera pulmonem tuſſis quattit:et per anhela
I gneus efflatur ſitientum ſpiritus ora.
L umina ferre grauem uix ſufficientia lucem
V nca nare iacent:ſanieſque immixta cruore
E xpuitur:membriſque cutis tegit oſſa pereſis.
H eu dolor inſigis notis bellator in armis
I gnauo rapitur leto:iactantur in ignem
D ona ſuperba uirum multo mauorte parata.
S uccubuit medicina malis:cumulantur aceruo
L abentum et magno cineres ſeſe aggere tollunt.
P aſſim etiam deſerta iacent inhumataque late
C orpora:peſtiferos tetigiſſe timentibus artus.
S erpit paſcendo creſcens acheruſia peſtis.
N ec leuiore quatit trinacria mœnia luctu.
P œnorumque parem caſtris fert atra laborem:
E quato par exitio et communis ubique
I ra deum:atque eadem leti uerſatur imago.
N ulla tamen latios fregit uis dura malorum
I ncolumi ductore uiros:cladeſque rependit
V num inter ſtrages tutum caput:ut grauis ergo
P rimum lætiferos repreſſit ſyrius æſtus:
E t poſuere auidæ mortis contagia peſtes:
C eu ſidente noto cum ſe maria alta reponunt
P ropulſa inuadit piſcator cerula cymba.

iuſtoque cõploratu non ꝓſequerentur mortuos,ſed ne efferrent quidem :aut ſepelirẽt iacerẽtque fracta & exanimata corpora in conſpectu ſimilem quoque mortem expectãtium:mortuique egros egri ualidos cũ metu cũ tabe ac peſtifero odore corporũ conficerent:& ut ferro potius morerentur quidam inuadebant ſoli hoſtiũ ſtationes multo tamen maior uis peſtis penoꝝ caſtra q̃ romana affecit:& Liuius dicit hãc peſtem fuiſſe poſt captam partem ſyracuſaꝝ. Criniger:habens radios qui ſunt crines ſolis: qui tunc æſtuebat & inficiebat aerem: aquaſque paluſtres odor̃ ſtygio r̃plebat.

Patulam:latã.cyane ẽ fons hñs aquam ſtagnantẽ. Stygio:peſtifero qualis ẽ in cocyto fluuio inferno. Lætis donis:pomis.Fœdauit:corrupit ipe ſol.poſt utꝝ que ſolſtitiũ per centũ dies corpora magis egrotãt q̃ aliis temporibus ꝓpꝑtum mutationes:& cruditas pomoꝝ in autũno generat morbos. Vitiato dorſo:maculata eius ſuperficie. Ater uapor :peſtifera exhalatio aſcendebat aerẽ. Picea ethra:aere iam corrupto:& primi q̃ ceciderũt fuere canes:& hoc fuit ꝓpter odoratũ quo canes uallent. Sterni :ſternebantur. Populari:populabatur. Hauſtis:conſumptis militibus. Arebat:deſiccabat nimio æſtu febris.ſigna mortis ſiccitas & nigredo linguæ atque ſudores frigidi:quoniã præcordia & ĩternæ partes retrahũt ad ſe calorẽ iã deficientẽ:& illæ ſuperfluitates & humores collecti ſub cute calore deſtituti frigidi egrediũtur.unde ait hyppocrates.In ſudore rigor malũ. Siccæ:ꝓpter abſentiam humidi iã conſumpti adeo ſiccatæ erãt fauces ut cibũ nõ admitterẽt. Quattit pulmonẽ:ꝓpter nimiũ calorem a corde uſque ad os:& iõ ſpiritus id eſt flatus erat igneus. Vnca nare:hyppocrates ait naſus acutus & aduncus tẽpora caua & cutis frontis arida mortale ſignũ. Sanies expuit:& hoc ꝓpter ptiſim & tabem.

Tegit oſſa:ꝓpter diminutionẽ ſubſtãtiæ. Heu dolor:deplorat poeta ignauã mortẽ.nam peſte abſumpti fortitudinẽ oſtendere nõ poterãt. Succubuit: uicta ẽ:q̃m non ſueniebat remediũ. Acheruſia:ĩfernalis & fetida ex feruore. Nec leuiore:peſtis uexabat ẽt ſyracuſanos: & pœnos. Eadẽ imago:ſimile gẽus morbi & læthi. Nulla tamẽ latios:laudat fortitudinẽ romanoꝝ qui tãta ſtrage afflicti aĩos nõ demiſerunt.immo ſeſe erigebãt ĩcolumi Marcello ductor̃:cũ quo mortuos rependebant. Vnum caput: ipſius Marcelli.ſyrius eſt ſtella in ligua canis.grauis & peſtifer cum primum ceſſauit peſtis Marcellus iuſſit inferri ſigna & ſyracuſas expugnauit. Ceu ſidente: Marcellum ſedata peſte repetentem oppugnationem ſyracuſarum comparat piſcatori repetenti piſcationem ſedata tempeſtate. Sidente ; ponente uento ; & cadente.

UVA. BHSC. IyR_094

Luſtratis:recognitis & diſpoſitis in claſſes. Sorte pudenda:ignaua morte. Conuulſis:diruta parte mœnium. Inuia tecta:ſupra dixit.Nuſquã hoſte intratos muros. Tot arces:quattuor enim erant. Iſthmiacis:ſyracuſanis:peruenerant ſyracuſæ ad maximas opes:ut ſcribit Strabo & deſcribit opera magnifica quibus cenſebantur ſyracuſæ. Suggeſta:ſubnixa. Certantes mari:oppoſitas marinis fluctibus. Rura:uillas domoꝝ magnitudo:& laxitas æquabat uillas. Quid incluſos:nũc gymnaſia dicit ĩ quibus iuuenes ſe exercebant. Porrecto:in longum ducto. Sacros:conſecratos certamĩe. Fulgẽtia culmina:nunc tangit ſpolia quæ in porticibus templorum ſuſpendebantur olim. Marathonius:athenienſis.marathon campus atticæ regionis:& atheniẽſes uicti fuerunt a ſyracuſanis pugna naual:ut dictũ ẽ.duce gilippo lacedemonio. Subacta libya:uictis bello nauali carthaginenſibus. Hic agatocleis.Agatocles dionyſio tyranno ſucceſſit ex humili & ſordido genere natus. pater enĩ figulus fuit:& ipſe ſuam pueritiam ĩpudicitiæ addixit. Inde cum adoleuiſſet gregarius miles fuit ſeditioſus:& ad oĩa facinora promptiſſimus manu ualebat & eloquentia.Inde centurio. poſtea tribunus militũ factus.In damaſconis ducis mortui locum ſuffectus ẽ.cuius uxorem adulterio coquinitam duxit uxorẽ Inde pyrata fuit:ſyracuſas pr̃iam ſuam ex tyrannide inuaſit ſenatoribus trucidatis:& cum ſyracuſæ obſiderẽtur a carthaginenſibus duce Amilcare giſgonis filio ipſe in aphricam traiecit.ubi haĩ nonẽ pœnorum ducem uicit:& prædas ĩgentes egit multis hoſtium milibus trucidatis aphri ad eum defecerunt.poſtea tradito exercitu filio in ſiciliam ꝓpere tranſmiſit:& omnem ſiciliam in ditionem accepit.In aphricam iterũ traiecit. tandem cum carthaginenſibus pacem æquis conditionibus fecit. diuitiis & oĩ regali inſtrumento reliquos ſuperauit autore trogo.Agatocles igitur uictoriis: & tropheis ſuis inſigniuit ſyracuſas. Miles opes:In pace comparatas:qm̃ hyeron placide uixit:& in amicitia romanorũ perſeuerauit. Ephyren:id eſt æra corĩthia:quæ in maximo quõdam erãt pretio.corinthium æs inquit Pli.caſus miſcuit corintho cum euerteretur incẽſa. mireque circa id multorum affectatio fuit. Radio:radius nauicula ẽ qua trama imittitur per ſtamen.nũc appellant druam.babylon eſt caput chaldeorum ĩ aſſyria.Acu facere ueſtes autore Plinio: idei phryges ĩuenere.Indeque phrygiones appellati ſunt.Aurum intexere ĩ eadem aſia inuenit.Attalus rex inde nom̃ attalicis.colores diuerſos picturæ ĩtexeñ babylon maxime celebrauit. nomẽque impoſuit. Celat:componit effingit texendo. Memphitidæ tela: lino ægyptio.Memphis eſt caput ægypti. Quis: quibus poculis erant additæ gemmæ.

Sic tandem ereptam morbis graſſantibus armat
Marcellus pubem luſtratis rite maniplis.
Signaque circũſtant alacres:auidiſque tubarum:
Reſpirant leti clangoribus itur in hoſtem
Et ſi fata ferant:iuuat inter prelia ferro
Poſſe mori ſocium miſeret:qui morte pudenda
In morem pecudum effudere cubilibus atris
In laudatam animam:tumulos ĩhonoraque buſta
Reſpiciunt:et uel nullo iacuiſſe ſepulchro:
Quam debellari morbis placet:ardua primus
Ad muros dux ſigna rapit:tenuata iacendo
Et maciem galeis abſcondunt ora maluſque:
Ne ſit ſpes hoſti uelatur caſſide pallor.
Infundunt rapidum conuulſis mœnibus agmen.
Condenſique ruunt tot bellis inuia tecta
Tot uno introitu capiuntur militis arces.
Totum qua uehitur titan non ulla per orbem
Tum ſeſe iſthmiacis equaſſent oppida tectis
Tot delubra deum totque intra mœnia portus:
Adde fora:et celſis ſuggeſta theatra columnis.
Certanteſque mari molles:adde ordine longo
Innumeras:ſpatioque domos equare ſuperbas
Rura:quid incluſos porrecto limite longis
Porticibus ſacros iuuenum certamine lucos.
Quid tot captiuis fulgentia culmina roſtris
Armaque fixa deis:aut quæ marathonius hoſtis
Perdidit:aut libya quæ ſunt aduecta ſubacta
Hic agathocleis ſedes ornata tropheis.
Hic mitis hieronis opes:hic ſancta uetuſtas
Artificum manibus:non uſquam clarior ullo
Gloria picturæ ſeclo:non æra iuuabant.
Quæ ſcirent ephyren:fuluo certaret ut auro
Veſtis ſpirantis referens ſubtemine uultus.
Quæ radio celat babylon:uel murice picto
Læta tyros:quæque attalicis uariata per artem
Auleis ſcribuntur acu:aut memphitidæ tela.
Iam ſimul argento fulgentia pocula mixta
Quis gemma queſitus honos ſimulachra deorum.

UVA. BHSC. IyR_094

Numen datū ab arte:ab artificii p̄stantia adeo bene simulachra deoꝝ erāt exp̄ssa: ut ob id uiderētur hr̄e numen & coli. Munera:gēmas:& margaritas aduectas ex mari rubro. Depexa:uellera:sericum qd̄ nascit̄ in arboribus apud seres. Vir. Velleraque ut foliis depectāt tenuia seres:q sūt contigui indis uergētibus ad septētrionē apud quos lanigeræ sūt arbores. Vnde sericū primū factū ex quo fiebāt uestes subtilissimæ qbus mulieres pellucebant. Vnde Seneca uideo inqt sericas uestes qbus sūptis mulier pax liqdo nudā se non eē iurabit. Marcellus postea ouans romā rediens cum cætera p̄da multa nobilia signa statuasque intulit. qbus iter primas græciæ urbes syracusæ ornatæ fuerāt. Intulit & uasa ex argēto æreque & p̄cios as uestes. Ductor: Marcellus q ut autor ē liui. siracusas ingressus ex supioribꝫ locis urbē ferme oium illa tēpesta te pulcherrimā subiectā oculis uidit illachrymasse dicit̄ partim gaudio perpetratæ tātæ rei partī uetusta gloria urbis: athenienſiū classes demersæ:& duo ingentes exercitus cū duobus clarissimis ducibus deleti occurrebant: & bella cū carthāginensibus tāto cū discrimine gesta. tot tā opulenti tyrāni regesque præter cæteros hiero cū recentissimæ memoriæ rex beneficiis in populum romanum īsignis. Aggere: muro & loco edito. Clangoribus: sonitu tubaꝝ: & militum irrūpētiū clamore: ac strepitu. Positū ī suo nutu: potestate atque arbitrio an stēt mœnia syracusana & an ardeāt ut sequēti die nulla domus appareat.

Horruit: horrore quodā affectus ē reputans secū tantū licere mortalibus ut scilicet ī potestate unius sit tanta urbs. Videbat qppe uolente fortuna posse accidere ut roma eēt in potestate unius q eā posset funditus delere. Ideo angebat̄ Marcellus humani officii & reꝝ humanarū non ignarus tātum hoīni licere:& sic p̄hibuit incendi domos & tēpla. Indulgens: p̄mittēs. Se plāxit: pcussit gestiēs lætitia uictoria alata depigit̄. Tu quoque: archimedē inqt Liuius memoriæ p̄ditū est ī tāto tumultu q̄tū captæ urbis discursu diripiētium militū cieri poterat intentū formis q̄s in puluere rescripserat ab ignaro milite qs esset interfectū ægre id Marcellū tulisse sepulturæque curā habitā & p̄pinquis ēt īquisitis honori p̄sidioque nomen eius & memoriā fuisse. At reliquū uulgus gaudebāt & certabāt gaudio syracusii uicti cū romānis uictoribus cū uidisset nō incēdi syracusas: quas uisus est Marcellus denuo condere cum illis parceret. Ipse: Marcellus. Aemulus: imitator deorū.

N umen ab arte datum seruantia munera rubri
P ræterea ponti: depexaque uellera ramis
F œmineus labor his tectis opibusque potitus
A usonius ductor postq̄ sublimis ab alto.
A ggere despexit trepidam clangoribus urbem
I nque suo positum nutu stent mœnia regum:
A n nullos oriens uideat lux crastina muros
I ngemuit nimium uiris tantūque licere
H orruit: et propere reuocata militis ira
I ussit stare domos: īdulgēs tēpla uetustis
I ncolere atque habitare deis: sic parcere uictis
P ro præda fuit: et sese contenta nec ullo
S anguine pollutis plausit uictoria pennis.
T u quoque ductoris lachrymas memorande tulisti
D efensor patriæ: meditantem ī puluere formas
N ec turbatum animi tanta feriente ruina.
I gnarus miles uulgi tum sorte peremit.
A t reliquum uulgus resoluta in gaudia mente
C ertarunt uicti uictoribus: emulus ipse
I ngenii superum seruando condidit urbem
E rgo extat sedis: stabitque īsigne tropheum
E t dabit antiquos ductorum noscere mores.
F œlices populi si quondam ut bella solebāt:
N ūc quoque ī exhaustas pax nr̄a līqueret urbes.
A t ni cura uiri q̄ nunc dedit ocia mundo:
E ffrenum arceret populandi cuncta furorē.
N udassent auidæ terrasque fretūque rapinæ.

Tropheum: signum tātæ clementiæ. Antiquos mores: in capiendis & diripiendis urbibus: & sic tpa sua notat Syllius quibus per fas & nefas imperatores omnia agebant: quondam inquit bella non tantū exhauriebant urbes quantum, nunc pax sæuiente auaritia tyrannorum. Iam uero inquit cor. Tacitus nouis cladibus uel post longam sæculorum seriem repertis afflictæ: haustæ: aut abruptæ urbes: fecundissima campaniæ ora: & urbs incendiis uastata consumptis antiquis delubris: ipso capitolio ciuium manibus incenso: pollutæ cerimoniæ: plenum exiliis mare: infecti cædibus scopuli. At ni cura uiri: adulatur domitiano Syllius quo imperante floruit: mihi domitianus inquit qui sua prudentia & clementia dedit otia mundo: urbesque a rapinis uindicauit prohibuisset direptiones prouinciæ urbesque penitus denudarentur. Fretum: ipsas insulas adulatur ut dixi: cum domitianus turpis: & crudelis fuerit quem caluum neronem appellat iuuenalis.

UVA. BHSC. IyR_094

T noua romuleū:Gneo Fuluio Centimallo.P.Sulpitio galba conſſ.comitia de mittendo p conſule ī hiſpaniā habita ſūt.tū Scipio.xxiiii.annos natus pfeſſus eſt ſe iturū ut mortē pris. ac patrui ulciſcereť.itaque ingēti fauore miſſus ē:datuſque ei adiutor fuit. M. Iunius Sylla nus propretor cū.xxx.qnqueremibus ab oſtiis tiberinis ī hiſpaniā nauigauit. Vbi monitus p nocturnā qetē a pre ut Syllius fingit car thaginē nouā expugnauit caſtitatis con ſtantiæque romanæ ſeruata uirgine ex pimentū dedit bellū in ætolia macedo nes ſuſcitarūt.Fabi. Maximus torentū recupat.Marcellus cōſul ī brutiis cadit: & aſdrubal ad metaur cediť.caputque ānibali oſtētat Nero. Trepidas: ꝓpter mortem duor ſcipionū. Martem ibe rū:bellū hiſpanū. Attritis rebus: mor tuis īperatoribus. Geminus Scipio: Pu blius & Gne. Hoſte ſupbo:aſdrubale. Magone:& alio aſdrubale. ducibus tūc carthaginēſium. Hic metus:timebant romani ne hiſpani deficerēt ad pœnos.

Tarteſſia:hiſpana a tarteſſo oppido.

Propiora:libyca. Circunſpectāt:Liui us ait.At in magiſtratus uerſi circunſpe ctāt ora pricipū alior que alios intuenti um fremuntque adeo ꝓditas res.deſpe ratūque de re.pu.eē. Laceris: afflictis morte ducū. Abſterret iuuenē:ſenſus. ꝓpinqui Scipionis eū ab hac prouincia deterrebāt.ne.ſ.eo proficiſcereť ubi pr & patruus occubuerāt.cū ea prouīcia ui dereť eē īfauſta Scipionibus. Piare:ul ciſci mortē ſuor. Annos:ætatē Scipio nis quaſi nō ſufficientē tanto ponderi.

Buſta:ſepulchra. Flagret: ardeat ꝓ pitiore marte. Nec promptū:nec eē fa cile. Rudi: inexperto. Sub umbra lau ri:lauro coronabanť triūphantes: & qa Scipio erat ſupaturus hiſpaniā: & tādē de carthagine triūphaturus iō ſub lau ro quæ ī remota pte domus erat de bel lo ineundo cogitabat. Ingenioſa fictio poetæ uirtus hortata ē Scipionē ad labo res tolerandos pp gloriā.pollicita triū phū de Annibale.hoc de uirtute & uo luptate primus finxit pdicus chius & re petiit xenophon ut dictū eſt ī cōmenta riis officior cogitāti ergo Scipioni belli euentū apparuerūt uirtus: & uoluptas.

Altera:uoluptas Achemenii dicunť ab achemene ātiquo duce. unde odores:& aromata aduehebanť Amonū inqt hip pocrates ē frutex:naſciť in ſyria:& armenia ſemē reddēs ſibi cōnexū flore albo ueluti uiolæ folia ſimi lis brioniæ bonū hēt odorē:ſomnoſque ſuaues facit. Ambroſias:odoratas. Suffuderat: ītexuerat ue ſtis erat purpurea intexta auro. Non indignor inqt ſeneca q ꝑ poſt uoluptatē poniť uirtus ſed q ꝑ oīo cū uoluptate cōferať contēptrix eius & hoſtis & longiſſime ab illa reſiliens. labori: ac dolori familiarior uirilibus incōmodis potius q̄ iſti effœminato bono īſerenda. Acu:calamiſtro inſtrumentū ē ad cōpo nendos cōcinne crines. hinc dixere oſonem nimis faleratā calamiſtratā & qm calamiſtris cinere cale factis criſpanť capilli iō illi q tali officio fūgunť ciniflones appellanť. Hora. ī ſermonibus: cuſtodes: le ctica: ciniflones. Ancipiti: uacillāti. uoluptas. n. motu oculorū laſciuit: quos uirtus hēt ſedatos: & ut oportet intuentes ſine aliquo affectu. Alterius: deſcribit nunc imaginem uirtutis. Altum quiddam eſt uirtus inquit Seneca. Excelſum: & regale inuictum: infatigabile: uoluptas humile: ſeruile: imbecil lum: caducum: cuius ſtatio: & domicilium fornices: & popinæ ſunt. Virtutem in templo inuenies: In foro in curia: pro muris ſtantem puluerulentam calloſas habentem manus: uoluptatem latentem ſæpius: ac tenebras captantē circa balnea: ac ſudatoria: ac loca edilem metuentia mollem eneruem.

T noua romuleum carpebat
cura ſenatum.
Quis trepidas gētes martemque
ſubiret iberum
A tritis rebus: geminus iacet hoſte ſuperbo
S cipio: belligeri mauortia pectora fratres.
H ic metus in tyrias ne iam tarteſia leges
C oncedat tellus: propioraque bella paueſcat.
A nxia turba patrum quaſſo medicamina mœſti
I mperio circunſpectant: diuoſque præcantur
Q ui laceris auſit ductor ſuccedere caſtris.
A bſterret iuuenē patrios patruique piare
O ptantem manes triſti conterrita luctu
E t reputans annos cognato ſanguine turba
S i gentē petat infauſtam inter buſta ſuorum
D ecertandum hoſti: qui fregerit arma duorum.
Q ui conſulta ducum ac flagret meliore gradiuo
N ec promptum teneris immania bella lacertis
M oliri: regimenque rudi depoſcere in euo
H as lauri reſidens iuuenis uiridante ſub umbra
E dibus extremis uoluebat pectore curas.
C um ſubito aſſiſtunt dextra leuaque ꝑ auras
A llapſæ haud paulum mortali maior imago:
H inc uirtus illinc uirtuti inimica uoluptas.
A ltera achemenium ſpirabat uertice odorem
A mbroſias diffuſa comas. et ueſte refulgens
O ſtrum qua fuluo tyrium ſuffuderat auro.
F ronte decor queſitus acu: laſciuaque crebras
A ncipiti motu iaciebāt lumina flammas.
A lterius diſpar habitus: frons hirta: nec unquam

UVA. BHSC. IyR_094

Compoſita mutata coma:ſtans uultus et ore
Incesſuque uiro propior:letique pudoris.
Celsa humeros niueæ ſurgebat ſtamine pallæ
Occupat inde prior promiſſis fiſa uoluptas:
Quis furor hic non digne puer conſumere bello
Florē æui?cannæ ne tibi grauiorque palude
Meonius ſtigya lacus exceſſere?paduſque?
Quē tandem ad finem bellando fata laceſſes?
Tu ne etiam temptare paras athlantia regna?
Sidoniaſque domos? moneo certare periclis
Eſſine:et armiſonæ caput obiectare procellæ
Nifugis hos ritus:uirtus te ſeua iubebit
Per medias uolitare acies:medioſque per ignes.
Hæc patrē patruumque tuos hæc prodiga paulū
Hæc decios ſtygias herebi detruſit ad undas.
Dum cineri titulum memorandaque nomina buſtis
Prætendit:nec ſenſuræ quid geſſerit umbræ.
Atſi me comitem puer non limite duro
Iam tibi decurret conceſſi temporis ætas
Haud unq̄ trepidos abrumpet buccina ſomnos.
Non glaciē arctoā non experiere furentis
Ardorem cācri:nec mēſas ſæpe cruento
Gramine compoſitas:aberūt ſitis aſpera:et hauſtus.
Sub galea puluis:partique timore labores.
Sed current albuſque dies: horæque ſerenæ.
Et molli dabitur uictu ſperare ſenectam.
Quantas ipſe deus letos generauit in uſus
Res homini plenaque dedit bona gaudia dextra.
Atque idem exemplar lenis mortalibus eui
Imperturbata placidus tenet ocia mente.
Illa ego ſum anchiſe ueneris ſimoētis ad undas.
Quæ iunxi generis uobis unde editus autor.
Illa ego ſum uerti ſuperum quæ ſæpe parentē
Nunc auis in formam: nūc torua in cornua tauri
Huc aduerte aures:currit mortalibus æuum
Nec naſci bis poſſe datur:fugit hora:rapitque
Tartareus torrens ac ſecum ferre ſub umbras
Si qua animo placuere negat:quis luce ſuprema
Demiſiſſe meas ſero non ingemit horas?
Poſtq̄ conticuit:finiſque ē addita dictis:
Tunc uirtus quas nam iuuenē florentibus inquit
Pellicis in fraudes annis:uitæque tenebras?

Niueæ:cādidæ & puræ.hic habitus cō uenit uirtuti q̄ nihil ē candidius:nihil purius. Quis furor:oſo uoluptatis ad Scipionē:cui ꝓponit delitias ſi uoluptati uelit inſeruire:& incōmoda.ut magis eū a uirtute deterreat & īcipit a reꝑhenſiōe:q̄ſi Scipio furore quodā ductus ad picula ruat.& ſpernat uoluptatē quæ ui deſſe amica naturæ. Nō digne:q nō mereris ut flos tuæ ætatis ī bello conſumaſ. Cānæ ne tibi:exēplo cladū acceptarū a romanis deterret Scipionē a bello:oblitus ne es inqt quantā calamitatē acceperint romani ad cānas traſimenū. Trebiā atque ticinū. Lacus meonius: traſimenus. Grauior:funeſtior romano noī ipſa palude īferna. Padus:ſtrages ad ticinū. & trebiam qui in padum emittunt. Tu ne ēt: exēplo patris & patrui monet Scipionem ut qeſcat nec ſe bellico furori cōmittat. Athlātica: hiſpana.athlas ē ī finibus mauritaniæ ubi īcipit hiſpania freto gaditano diuiſa ab aphrica. Sidonias:carthaginēſes. Ni fugis:proponit oīa īcommoda quæ uirtus cogit hoīes ſubire. Ritus:bellicos.ſ. Sæua:horrida cruda & hoīem crudelitatibus exponēs. Decios: pīcm in bello latino. filiū ī bello hetruſco.nepotē ī bello contra pyrrhum.hi ſe pro legionibus deuouerūt. Titulū: gloriā ſepulchro.& in morte. Prætendit: ꝓponit. Nec ſenſuræ.i. animæ quæ nō ſentiūt funera non.n.inqt pertinet ad mortuū ſi inſcribunt eulogia in ſepulchris qppe nihil ſentit. Non limite duro:ideſt uia amœna.& florida:uiā uirtutis:& uoluptatis deſcribit heſiodus. Arctoam: ſeptētrionalen. Furentis cācri:ardores æſtiuos cū ſol aſcendit ad cancrū. Cruento gramīe:herbis pfuſis ſanguine cæſorū. Albus:fœlix & ſignandus albo lapillo quod thraces inſtituerūt. Perſius Hunc macrine diē nūera meliore lapillo.Qui tibi labētes apponit cādidus annos. Serenæ:fœlices & ſine pturbatiōe locus ē ab utili. Molli: dulci ac iocundo. Lenis æui:tranqllæ ac iucūdæ ætatis. Illa ego ſū:inqt quæ effeci ut āchiſes cū uenere coiret. Vnde natus eſt æneas autor romanoꝝ.Simois fluuius troadis. Parentē:ioue ē qui uerſus in aqlam rapuit ganymedē:& ī forma tauri aſportauit europā. Quis luce ſuprema:ideſt ī morte. Quas nā iuuenē: oſo uirtutis inuehētis ī ipſā uoluptatē allicīētē iuuenes ī fraudē.& ſic illius rōnes cōfutat.& oīa oppoſita ſuadet agēda ut gloriā cōſeqūtur hō ad q̄ natus ē & honeſtatē:quæ ē finis ipſius uirtutis ꝓponitque utilitatē dicēs dabo tibi uictū ānibalem q nūc uiſcera italiæ adurit. Florētibꝫ:iuuenilibus & aptis ad uirtutē ſuſcipiēdā cū laboribꝫ q aīos generoſos nutriūt. Pellicis:allicis & thrais ī fraudē & uitā reprehēſiōe dignā īde pallacē Vlyſſē appellat. Vir. Tenebras:ſine aliq̄ laude ac noīs lumīe.

UVA. BHSC. IyR_094

Ratio:intellectus quo a cæteris diſtamus aĩalibus.& hæc rõ poſtea diſciplinis & artibus efficit recta rõ & appellat prudentia:q̃ homo hõi antecellit. Celeſtia ſemina:aĩus pars diuini ſpũs: ut qbuſdam philoſophantibus placuit.Empedocles dixit aĩam noſtram eẽ deum.Horatius appellat aĩam:diuinæ auræ pticulã:deus glorioſus aĩam infũdit. Iſti hoĩes habentes rationẽ:& aĩam diuinã. Minores deos:hoĩes. Degeneres:degenerantes a ſua excellẽtia:& oblitos celeſtis ſeminis uoluptatique ſeruiũt: quæ hoĩbus cũ cæteris beluis cõis eſt:& affert exẽpla illoꝝ:q e natura & uirtutis ꝓſcripto uiuentes cælo dicati ſũt.priſcos quippe heroes ꝓ genere hũano bene meritos poſteri beneficioꝝ memores cælo ſacrarũt: qm̃ deũ imitati ſunt:q oĩum ſaluti ꝓſpicit:& cõ modo:generoſi aĩ:& magnifici eſt iuuare:& ꝓdeſſe:q dant beneficia inquit ſeneca deos imitant:q repetunt fenerato res. Cuncta domantẽ: herculẽ qui mõſtra domuit & labores quibus cælũ meruit.ex hac noſtrorũ opinione ĩquit Cicero Romulus in cælo cũ diis agit æuũ Indeque plapſus ad nos & uſque ad oceanũ hercules tantus & tã præſens habet deus.hinc liber deus ſemele natus:eadẽ que famæ celebritate tyndaridæ fratres nõ modo adiutores in prælĩis po.ro. ſedent nuntii fuiſſe phibent. Seras & ĩdos:bacchus domuit orientẽ: & frenata tygride triũphans rediit. Taurus mons ut dictũ ẽ mediam ſecat aſiã:& cum ſcythiã attĩgit dr caucaſus. Suſpiratos:imploratos a nautis quorũ ſũt numina: & quibus helena dira nocet. Lædeos fratres:caſtorẽ:& pollucẽ filios læde Horatius in carminibus. Quorũ ſimul alba nautis ſtella refulſit.Defluit ſaxis agitatus humor.concidunt uenti:fugiũtque nubes:& minax ſic dii uoluere põto unda recũbit. Pli.de horũ ſtellis loquens ait.geminæ ãt ſalutares & proſperi curſus ꝓnunciæ:quaꝝ aduentu fugari dirã illam ac minacẽ appellatãque helenam ferunt:& ob id polluci & caſtori id numen aſſignant.eoſque in mari deos inuocant. Quirinum:romulũ q urbis romæ auſpicato fundamẽta iecit. Nõne uides:nunc arguit a præſtantia formæ ipſius hominis:Cice.li.primo de legibus ait.Artes innumerabiles repertæ ſunt docente natura quam imitata ratio res ad uitam neceſſarias ſollerter conſequuta eſt. ipſum autem hominem eadem natura non ſolum celeritate mentis ornauit ſed & ſenſus tãquam ſatellites attribuit figuramque corporis habilem:atque aptam ingenio humano dedit. Nam cum cæteras animantes abieciſſet ad paſtum.ſolum hominem erexit ad cælique quaſi cognationis domicilii:que priſtini conſpectum excitauit.tum ſpeciem ita formauit oris ut in ea penitus reconditos mores ei fingeret.& Oui.libro primo metamorphoſeos: Pronaque cũ ſpectent animalia cætera terram.Os homini ſublime dedit. Vultus:id eſt ipſa ora:quoniam uultus a uoluntate fingitur : ĩde dicimus irato mœſtoque uultu Cicero in legibus ait:& is qui appellatur uultus qui nullo in animante eſſe poteſt ꝑter hominem indicat mores. Sublimia:erecta ad cælum. Traxiſſet:inclinaſſet ad terram:& uentri obedientes finxiſſet ipſas pecudes:& cætera id genus. Obſcenam:turpem & plenam fecibus.homo ãt inquit ad laudes & ad gloriam natus eſt. Munera diuum:ſi recte utetur muneribus naturæ parentis ratiõe.ſ.& formæ excellentia. Huc age:argumẽtũ ab urbe roma ſumit:quæ ex tenui aucta principio ardentiſſima uirtute ciuiũ ſuorum orbis regina facta eſt.Inde a contrario docens floretiſſimas urbes luxu euerſas.fidena urbs hetruriæ albanorum colonia fuit trans tyberim:ſtadi.xl. diſtabat ab urbe. uicta a romulo urbis conditore in coloniã deſcripta eſt idibus aprilis. Aſylo: concurſu hominum cõfugiẽtiũ ad aſylũ qđ erat tẽplũ cui ius tale datũ erat neqs ĩde ullo crimine diuelli poſſet romulus cũ multitudinẽ deſideraret apuit aſylũ. luue.& tñ ut lõge reperas lõgeque ſuoluas nom̃ ab ĩfami gẽte deducis aſylo.Id cadmus dr iſtituiſſe ĩ condẽdis thebis.Tẽplũ dianæ epheſiæ id iuris habuit qđ Alexander magnus ad ſtadium ꝓduxit:qđ tandẽ ampliatũ ab Antonio Auguſtus ſuſtulit cũ ſcelerati ꝓpoſita tali ĩpunitate augerẽt. Dextris:roboꝝ ac fortitudĩe ciuiũ. Luxus:uoluptates uirtuti inimicæ.

C ui ratio et magnæ celeſtia ſemina mẽtis
M unere ſũt conceſſa deum:mortalibus alti
Q uãtum celicolæ tãtundem anĩalibus iſti
P ræcellũt cunctis:tribuit nãque ipſa minores.
H os terris natura deos:ſed federe certo:
D egeneres tenebris aĩas damnauit auernis.
A t qs etherii ſeruatur ſeminis ortus
C æli porta patet:referã qd cuncta domãtem
A mphitryoniadẽ?qd cui poſt ſeras et indos.
C aptiuo liber cum ſigna referret ab euro
C aucaſeæ currum duxere per oppida tigres?
Q uid ſuſpiratos magno ĩ diſcrimĩe nautis
L edeos referam fratres?ueſtrumque q̃rinum?
N õne uides hominum ut celſos ad ſydera uultus
S uſtulerit deus?ac ſublimia finxerit ora.
C ũ pecudes uolucrũque genus formaſque ferarũ
S egnẽ atque obſcenam paſſim ſtrauiſſet ĩ aluum.
A d laudes genitum capiat ſi munera diuum
F œlix ad laudes hoĩum genus:huc age paulum
A ſpice nec lõge repetam modo roma minãti
I mpar fidenæ contẽtaque creſcere aſylo
Q uo ſeſe extulerit dextris:idẽ aſpice late
F lorentes quondam luxus quas uerterit urbes.

UVA. BHSC. IyR_094

Quippe nec ira deum tantum nec tela nec hostes
Quantum sola noces animis illapsa uoluptas.
Ebrietas tibi fida comes:tibi luxus:et atris
Circa te semper uolitans infamia pennis.
Mecum honor:et laudes:et leto gloria uultu.
Et decus:et niueis uictoria concolor alis.
Me cunctus lauro perducit ad astra triumphus:
Casta mihi domus:et celso stant colle penates.
Ardua saxoso perducit semina cliuo
Spera principio:nec enim mihi fallere mos est:
Prosequitur labor:ad nitendum intrare uolenti
Nec bona conscendūt quæ sors infida dedisset:
Atque eadē rapuisse ualet:mox celsus ab alto
Infra te cernes hominum genus:omnia contra
Experienda manent:q̄ spondet blanda uoluptas:
Tramine proiectus duro patiere sub astris
Insomnes noctes:frigusque famēque domabis.
Idem iustitiæ cultor:quæcūque capesses
Estes factorū stare arbitrabere diuos
Tunc quotiens patriæ rerūque pericula poscent
Arma feres primus:primus te in mœnia tolles
Hostica:nec ferro mentē uincere nec auro.
Hinc tibi non tyrio uitiatas murice uestes
Nec domum deforme uiro flagrantis amomi:
Sed dabo qui uestrum seuo nunc marte fatigat
Imperium superare manu:laurūque superbam
In gremio iouis excisis deponere pœnis.
Quæ postq̄ cecinit sacrato pectore uirtus:
Exemplis letum uultuque audita probantem
Conuertit iuuenem:sed enim indignata uoluptas
Non tenuit uoces:nil uos iam demoror ultra
Exclamat:uenient uenient mea tēpora quondā
Cum docilis nostris magno certamīe roma
Seruiet īperiis:et honor mihi habebitur uni.
Sic quassans caput ī nubes se subtulit atras.
At iuuenis plenus monitis īgentia corde.
Molitur:uisæque calet uirtutis amore
Ardua rostra petit nullo fera bella uolente:
Et grauia ancipitis deposcit munera martis
Erecti cunctorum animi:pars lumina patris
Pars credūt toruos patrui reuiscere uultus.

Quippe nec ira deū: ꝓbat ab effectu q̄ sit spernēda uoluptas. Atris: nigris: & sceleratis. Celso colle: domus uirtutis ut scribit hesiodus est in ædito loco qm̄ uersat circa difficile: habetque radices amaras ipsa uirtus, fructus aūt suauissimos. Neque mos fallere: nā uirtutis priū est nō dissimulare: sed palā loq & odisse atque amare palā. Intrare, s. nostros penates, opus ē maximis laboribus parare uirtutem: qm̄ delitiis nō itur ad astra, īsuauē & asperā inqt diuus hieronymus fecit nobis uiā uirtutis consuetudo peccandi. Nec bona conscēdūt: nō attingunt inquit domū meā bona fortunæ: quæ sunt quæ habent extra aīum & corpus: ut diuitiæ: honors: magistratus: affines: propinqui: & cætera id genus.

Infida: qm̄ dat: & aufert cū uult. ē enī temeraria & cæca: uirtus costans: & ppetua: & nō pōt auferri. loquit poeta ex sē tentia stoicoꝝ qui dicebant uirtutem satis eē ad bene: beateque uiuēdū, peripathetici & academici addebāt bona corporis: & fortunæ: bias priēnēsis direpta patria priena fugiens dixit. oīa mea bona mecū porto. Ille hæc ludibria fortunæ īquit Cicero ī paradoxis. ne sua quidē putauit quæ nos appellamus etiā bona: bonū est siquid recte fit. & cū uirtute. Mox cū peruueneris ad ipsam uirtutē tantum ātecelles cæteris hominibus q uirtute uacāt q̄tum hoīes bestiis. Blāda: illecebris plena: quæ quo ē maior eo magis mentem a sua sede: ac statu dimouet. Domabis: continētia, s. aīque robore. Cultor: amator. Ferro nec auro: idest non debes uinci aliquo timore aut auaritia & cupiditate: sed in oī actione fortis: & prudentis uiri seruare decorū.

Vitiatas: tinctas purpureo colore: de Amomo dictū ē supra. dabo tibi inquit supare Annibalē: & nobilem de carthagine triumphū. Triumphātes lauro coronati uehebant curru ī capitoliū & laurea deponebant in gremio iouis capitolini. Excisis pœnis: deuictis carthaginensibus: & ad tributū redactis. Quō dā: in futuꝝ: & sic dāpnat tēpora sua syllius quæ luxu diffluebant. ꝑdebantque optia instituta maioꝝ. Ardua rostra: qm̄ erant affixa tribunali in foro. Nullo uolente: nemo qppe audebat ī hispaniam ꝑficisci: ubi duo clarissimi cecidērāt īperatores: cū populus autore Liuio fortunam domus horreret Scipio aduocata concione primum de ætate sua. postea de imperio alto aīmo in rostris disseruit ut ardorem qui residebat in anīs hominum excitaret mouerētque omnis & certioris impleret spei. Ancipitis: periculosi: & dubii.

UVA. BHSC. IyR_094

Sed quãquam tacitus ordo:& ſẽſus ter
ror q̃uis tacitus.i.ipſa tacita cogitatio la
tenter ingrediebaſ pectora romanorũ e
gra & mœſta tãtis piculis:q belli magni
tudinẽ expendũt.i. cõſyderãt & rõnem
habẽt ætatis. Fauor anxius.i.hi q faue
bant & anxii erãt timẽtes malũ euentũ:
numerabãt annos Scipionis:q non uide
banſ tãto regẽ põderi ſufficeſ. Ecce per
obliquũ:auguriũ dſcribit poeta. Scipio
natus erat ex ioue qui cũ põponia in for
mã aguis cõcubuit. nã fama ut inqt Li.
aſſerebat cõceptum eſſe Scipionẽ ut de
Alexandro magno prius diuulgatũ fue
rat cõcubitu anguis immanis:& in cubi
culo matris eius pſepe uiſam pdigii eius
ſpeciẽ iteruentuque hoium æuolutam
repẽte atque ex oculis elapſã. Quaque
ad celiferi.uidebaſ anguis tẽdeſ ad ath
lantẽ montẽ & ſic uia oſtendebaſ Scipio
ni: ut ſtella mõſtrauit iter æneæ & filio
ad idã montẽ. Celiferi: qm̃ athlas ſu
ſtinet cælũ: ut fabulæ uolũt. Mundo:
cælo. Patrio ſigno:qm̃ iuppiter erat pr̃
Scipionis. Noua claſſis: qnqueremes.
xxx.fuerũt:& ad eas copias q̃s ex uetere
exercitu hiſpania hẽbat quæque a pute
olis cũ. C. Nerone traiactæ erãt aliæ co
piæ additæ ſũt inde oſtiis tyberinis pfe
ctus p̃ter oras tuſci maris alpes atque gal
licũ ſinũ deĩde pyrenei circũuectus pro
montoriũ tẽporis copias expoſuit.inde
Tarraconẽ profectus ẽ. Auſonia: ipſa
pubes itala & milites:q auſpicia Scipõis
ſequuti ſũt. Vt cũ ſæua: trãſitũ Scipio
nis in hiſpaniã celeri nauigatiõe uẽto q
mare loniũ egeo miſcet cõparat ſic Sci
pio ex litore italo celeriter litoribus hiſ
panis appulſus ẽ. Chorus: uẽtus q flat
ab occidẽte Mare ioniũ ĩcipit A tarẽto:
& ſe extẽdit uſque ad pelopõneſũ ultra
q̃ ẽ mare egeũ.Iſthmus eſt q̃ſi collũ ipſi
us pelopõneſi.& hĩc ionio indeo egeo ĩ
feſtaſ. Vnde Oui.Equora bina ſuis op
pugnãt fluctibus iſthmon.Et tenuis tel
lus audit utrunque mare. Curuata un
da:quæ illiſa rupibus iſthmiacis reſilit.
& curuaſ ĩ ſinũ.Papinius ĩ thebaide ira
taque terræ curua palemonio ſecludiſ
unda lecheo. Diue potẽs:oro Scipionis
ad Neptunũ. Pia:iuſta & p pr̃ia. Tyr
rhena cerula:qm̃ nauigauit p mare tyr
rhenũ.inde liguſticũ. Auſoniũ:italũ.
Hinc:ex mari liguſtico aſpiciebant al
pes:maſſylia cõdita fuit a phocẽſibus iõ
ait graio. Excĩcta:circũdata gallis ſtoli
dis:& bellĩcoſis & q̃uis barbari ĩmani ri
tu ĩſultẽt tñ maſſylia retinet ãtiquũ mo
rẽ pr̃iæ. Nã maſſyliẽſes rem urbanam
per optimates regebant:& leges morem

Sed quamq̃ tacitus magnis tamen egra periclis
Pectora ſubrepit terror:molẽque pauentes
Expendunt belli:et numerat fauor anxius annos
Dumque ea confuſo percẽſet murmure uulgus
Ecce per obliquum celi ſqualentibus auro
Effulgens maculis ferri inter nubila uiſus
Anguis:et ardenti radiare per aera ſulco.
Quaque ad celiferi tendit plaga littus atlantis:
Perlabi reſonante polo bis terque coruſcum.
Addidit augurio fulmen pater.et uaga late
Per ſubitum moto ſtrepuere tonitrua mundo.
Tum uero capere arma iubent: genibuſque ſalutãt
Submiſſi augurium:atque iret qua ducere diuos:
Perſpicuum:et patrio monſtraret ſemita ſigno.
Certatim comites rerum bellique miniſtri
Agglomerant ſeſe:atque acres ſociare labores
Expoſcunt:laudumque loco eſt iiſdẽ eſſe ſub armis:
Tum noua ceruleum deſcendit claſſis in equor
Et comes auſonia: atque in terras tranſit iberas.
Et cum ſæua fretis immiſit prælia chorus:
Iſthmon curuata ſublime ſuberigit unda
Et ſpumante ruens per ſaxa gementia fluctu.
Ionium egeo miſcet mare:celſus in arma
Micat ac prima ſtans ſcipio pupe profatur:
Iue tridente potens cuius maria ire per alta
Ordimur:ſi iuſta paro decurrere claſſi
Da pater:et noſtros ne ſperne iuuare labores.
Per pontum pia bella ueho:leuis inde ſecunda
Aſpirans aura propellit carbaſa flatus.
Iamque agiles tyrrhena ſonant qua cerula puppes
Auſonium euaſere latus:ligurumque citatis
Littora tranſmittunt proris:hinc gurgite ab alto
Pellurem procul irrumpentem in ſidera cernunt
Aerias alpes:occurrunt mœnia graio
Condita maſſilæ populis excincta ſuperbis
Barbarus immani cum territat accola ritu.
Antiquæ morem patriæ cultuſque habitumque
Phocais armiſonas inter tenet hoſpita gentes.
Hinc legit auſonius ſinuatos gurgite ductor.

ionico pponebant:optimis uiuentes inſtitutis & nobiliſſimi romani maſſyliã ad capeſſẽdas bonas ar
tium diſciplinas proficiſcebantur frugales erant in uictu:& cultu corporis modeſtiſſimi. Immani ri
tu:quoniam galli placabant numina & maxime tarari hũano ſanguĩe. Phocais hoſpita: ipſa maſſy
lia condita a phocenſibus:& ipſi phocenſes q in gallia hoſpites fuerũt ex eubea qppe illuc nauigarũt.

UVA. BHSC. IyR_094

Anfractus pelagi nemoroſo uertice celſus
Apparet collis:fugiuntque in nubila ſiluæ.
Pyrenes:tunc emporiæ uetereſque per ortus
Graiorum uulgus tunc hoſpita tarraco baccho
Conſidunt portu:ſecuræ gurgite clauſo
Stant puppes poſituſque labor terrorque profūdi.
Nox ſimiles morti dederat placidiſſima ſomnos
Viſa uiro ſtare effigies ante ora parentis.
Atque hac aſpectu turbatum uoce mouere.
Nate ſalus quondam genitoris:nate parentis
Et poſt fata decus:bellornm dira creatrix
Euaſtanda tibi tellus:et cede ſuperbi
Ductores libyæ cauta uirtute domandi.
Qui ſua nunc trinis deducunt agmina caſtris.
Si conferre manum libeat:coeantque uocate
Hinc atque hinc acies:ualeat quis ferre ruentes.
Tergemina cum mole uiros?abſiſte labori
Incipiti:ſed nec ſegnis potiora capeſſe.
Vrbs colitur teucro quondam fundata uetuſto
Omen carthago:tyrius tenet incola muros.
Et libyæ ſua ſic terris memorabile iberis
Hæc caput eſt:non ulla opibus certauerit auri
Non portu celſo ue ſitu:non dotibus arui.
Beris:aut agili fabricanda ad tela uigore.
Inde auerſis nate hanc ductoribus urbem.
Nulla acies famæ tantum predæ ue pararit.
Talia monſtrabat genitor propiuſque monebat.
Cum iuuenem ſopor et dilapſa reliquit imago.
Surgit et infernis habitantia numina lucis.
Ac ſupplex patrios compellat nomine manes.
Este duces bello:et monſtratam ducite ad urbem.
Robis ultor ego et ſarrano murice fulgens
Inferias mittam fuſis inſignis iberis
Et tumulis addam ſacros certamine ludos
Progreditur:celeratque uias:et corripit agmen
Vernici rapidum curſu:campoſque fatigat.
Sic ubi proſiluit piſeo carcere præceps
Ante ſuos it uictor æquus:currumque per auras
Non ſolum ante alios:ſed enim mirabile dictu
Haud ulli durant uiſus equare uolantem.
Iamque hyperionia lux ſeptima lampade ſurgens.
Denſim attollebat propius ſubeuntibus arces
Urbis:et admoto creſcebant culmina greſſu.

Anfractus:curuos ſinus.nam pyrenei circūuectus ē promontorium. Collis: ipſi mōtes pyrenei qui galliasab hiſpaniis diuidunt emporiæ urbs ī pricipio hiſpaniæ prope pyrenos montes. Veteres ortus:quoniam maſſyliēſes a græcis oriundi condiderunt emporias.tarraco urbs celtiberorū uino clara. Viro:ſcipioni apparuit imago paterna p nocturnam quietem. Quondam ſalus; nam ſcipio adoleſcens patrem uulneratū ad Ticinum liberauit:ut dictum eſt. Bellorum creatrix;bellicoſa hiſpania. Superbi:elati ac tumidi cæde noſtra.tres erant libyci ductores ut dixi. Ancipiti: dubio & periculoſo. Vrbs colitur: deſcribit nouam carthaginem. Syrius incola:qm̄ pœni fecerunt illam coloniam & appellauerunt carthaginem:& ut carthago ē celebris in libya.& caput ſic iſtā in hiſpania. Situ:poſita eſt noua carthago in colle:& ab uno latere mari alluitur. Fabricanda ad tela:opulentriſſima erat carthago:& bellicorum inſtrumentorum plena:qua expugnata a ſcipione captus eſt ingens belli apparatus: lege Liuium. Auerſis;abſentibus inua de inquit carthaginem nunc cū abſunt ductores. Nulla acies:pugna cū hoſte. Propius:uehementius. Patrios: paternos. Sarrano murice:tyria purpura. Inferiæ:dicuntur uictimæ quæ mactā tur diis inferis.parentabo inquit manibus ueſtris.ſepulchra ēt patri & patruo extruxit ſcipio:celebrauitque ludos funebres. Sic ubi:celeritatē ſcipionis cōparat æquo currenti in ludis piſeis & olympicis. Ante ſuos:cum quibus eſt ligatus ad currum. Iamque hyperionia: Scipio a Tarracone carthaginem ſeptimis caſtris exercitū perduxit. hyperion ſol dicitur.M.claudio Marcello.M. ualerio leuino conſ.Scipio cum a Tarracone ad exercitum ueniſſet habita concione addidit hoc:ſed quoniam uos inſtructos atque ordīatos cognoſco ad carthaginem nouam oppugnandam totis uiribus & bono animo tranſeamus. cūque omnes una uoce hoc faciundum ſuccla marent eos carthaginem duxit. Arces: ipſius carthaginis quam oppugnaturi petebant. Admoto greſſu:quanto magis appropinquabant urbi tanto magis culmina urbis creſcebant.

UVA. BHSC. IyR_094

Ac pelago uectus: Lælius præerat classi & hora tẽporeque constituto classem illuc appulit & urbẽ cinxit qua mari alluit Liuius ait: & a nauibus eodẽ tempore ea quæ mari alluitur pars urbis oppugnari cœpta est. Hora: die constituto a scipione ut adesset. Subigendæ: admouendæ ad urbẽ. Carthago impenso: describit situ carthaginis. Impenso: magno: qñ est in ædito loco sita in betica regione.

Arctatas fauces: claustra describit portum illi similẽ quẽ Virgilius lib. primo æneidos fixit. Insula quippe facit portũ claudendo illa claustra ut maris ipetus non ingrediatur. hic portus ab oriẽte ẽ. ab occidente uero stagnũ in quod æstus oceani effunditur. urbs ipsa in dorso mõtis porrecta est ad septẽtrionem. Iuga sera: occasum solis. Pigram planitiem: stagnũ iners. Egerit: emittit. reciproca re est fluere: & refluere: & amorẽ mutuũ reciprocum dicimus: supra dixit: sequiturque reciproca tethis. Audax ceu plano: milites romani non aliter scãdebãt iugum q̃ si p plana ĩgrederẽtur. Liuius ait. Itaque iuulnera: & tela ruunt neque illos muri: neque superstãtes armati arcere queunt quin stati ascẽdant. Arris: defendebat arcẽ obstabatque militibus romanis ascendentibus: Liuius ait non Arrim: sed Magonem præsidia imposu isse arci & tumulũ firmasse militibus.

In arctis: difficultatibus & periculis.

Præcinxerat: ualuerat militũ corona.

Excelsa loci: sũmitatẽ tumuli ut eius milites natura loci adiuti romanos subeuntes facile deturbarent. Instabiles: cadentes p prona. Verum ubi cum nũtiatum esset scipioni æstum decedere: ac facilem transitũ dari militibus ad mugeo armatos duxit & urbem ingressus ẽ.

Reuolubilis: reciprocans. Concessit: abiit æstus. Impune: tuto. Nereus: deus maris: quẽ pro mare ponit. Nectẽs: cogitans. Informidatus: non enĩ timebant ab illa parte urbis carthaginenses propter aquam: & ideo scipio iformidatus illac irrupit in urbem. Penus colla dedit: Liuius ait Mago arcẽ conatus defendere cũ oĩa hostium plena uideret: neque spem ullam eẽ. se. arcẽque & præsidiũ dedit. liberoq; capitũ uirilis sexus ad. x. milia capta sunt. Hanc oriẽs: eo dem die quo cœpta est oppugnari expugnata est carthago priusq̃ sol ĩgrederet oceanũ. Vallari: obsideri & oppugnari. Ocius: citiusquam sol occideret.

Tum merita æquãtur: militũ uirtutẽ collaudauit scipio q̃ difficultate loci ñ essent deterriti ab urbis oppugnatione.

A c pelago uectus seruata lelius hora
Q uam dederat ductor subigendæ ad mœnia classi
A tergo affusis cingebat tecta carinis.
C arthago impenso naturæ adiuta fauore
E xcelsos tollit pelago circũflua muros.
A rctatas ponti fauces modica insula claudit.
Q ua titan ortu terras aspergit eoo.
A t qua prospectat phœbi iuga sera cadentis
P igram in planiciem stagnantes egerit undas.
Q uas auget ueniens refluusque reciprocat æstus.
S ed gelidas a fronte sedet sublimis ad arctos.
V rbs imposta iugo: pronumque excurrit in equor.
E t tuta æterno defendit mœnia fluctu.
A udax ceu plano gradiens uictricia campo
F erret signa iugum certabat scandere miles.
A rris ductor erat: qui contra amplexus in arctis
A uxiliumque excelsa loci præcinxerat arcem.
P ugnabat natura soli paruoque superne.
B ellantum nisu passim per prona uoluti
T runcato instabiles fundebant corpore uitam.
V erum ubi concessit pelagi reuolubilis unda:
E t fluctus rapido fugiebat in equora lapsu:
Q uaque modo excelsæ sulcarant cerula puppes
H ac impune dabat nereus transcurrere planta.
H inc tacite nectens informidatus adire
D uctor dardanius subitam trahit equore pubem
P erque undas muris pedes aduolat: inde citati
A tergo accelerant: qua fixus fluctibus arris.
I ncustoditam sine milite liquerat urbem.
T um prostratus humi miserandum uicta cathenis.
P enus colla dedit: populumque adduxit inermem.
H anc oriens uidit titan cum surgeret urbem.
V allari castris: captamque aspexit eandem.
O cius hesperio quam gurgite ringeret axem.
A urora ingrediens terris exegerat umbras.
P rincipio statuunt aras: cadit ardua taurus.
V ictima neptuno pariter: pariterque tonanti
T um merita equantur donis: ac premia uirtus
S anguine parta capit: falleris hic pectora fulget:
H ic torque aurato circundat bellica colla.

UVA. BHSC. IyR_094

Muralis coronæ. Qu. Therylium & ſex. Digitiũ muralibus coronis donauit q̃ pariter mugꝝ aſcende
rant: tũ reliquos ut ait liuius prout cuiuſque meritũ uirtuſque erat donauit. ante omnis. C. læliũ præ
fectũ claſſis & omni genere laudis ſibi æquauit & corona aurea. ac. xx. bubus honeſtauit. Titulo: ho
nore ac laude pugnæ naualis. Peni rectoris: arris qui fuerat rector cuius arma ſcipio donauit læliõ.
Libamina: principia & primitiæ. Captiuæ opes: præda ĩgẽs fuit autore liuio. Signa militaria. lxxiiii.
argenti & auri magna uis. pateræ aureæ. cc. lxxvi. fere oẽs pondo libræ. ex argento decem & octo milia
&. ccc. uaſorꝝ argẽtorꝝ magnus numerus
oĩa data fuerũt. C. Flaminio quæſtori.
Scipio duo milia opificũ populo roma.
aſcripſit. Patribus: ærario populi ro.
Bello: ad bellũ: hæc ĩquit ſeruata ſunt
ærario cætera præda militibus data eſt.
Regi diuum: ioui capitolino. Quin
ẽt accitus: captiua eximiæ formæ ſcipio
ni oblata ẽa militibus quæ oĩum oculos
in ſe conuertebat quacũque iret: cũ ſci
pio cognouiſſet deſponſatam eẽ prĩcipi
celtiberorum cui luceio nomen erat ex
templo parentibus. ſponſoque e domo
accitis uirginem intactã reſtituit: & cum
parẽtes aurum attuliſſent pro redẽptio
ne puellæ uocato ad ſe luceio. ſuper do
tem inquit quam accepturus a ſocero es
hæc tibi dona accedent aurumque tolle
re ac ſibi habere iuſſit: quo bñficio adeo
ſibi obnoxium reddidit luceium: ut cũ
mille &. cc. equitibus intra paucos dies
ad romanũ ducẽ redierit. Indelibata:
intacta. Gaudenti: luceio. Macte o
uenerande pudici: uerba lælii ĩ laudem
ſcipionis continentia pudicitiaque clari
taxatque intemperantiã agamemnonis
qui bryſeida abſtulit achilli. cedat iam
tibi Lælius inquit uirtus heroum: quos
tu omni genere uirtutis facile ſuperas.
Carmine. ſ. homeri: q̃ agamemnona.
Menelaum: Achillem. cæteroſque cele
brauit heroas: qui tempore belli amori
bus detinebantur: & captiuis non abſti
nuerunt. Rector: agamemnon qui my
cenis regnauit. Inachiis: argiuis & pelo
ponneſſiacis. Inachus fuit rex argorum.
Theſſala arma: pp achillem theſſalũ
& alios: & ſic uult ĩtelligere agamẽnonẽ
armaſſe totam græciã: ut raptũ helenæ
ulciſceretur. Socium fœdus: quoniam
abſtulit bryſeida achilli: qui capta leſbo
diomedeã phorbantis regis filiã abdu
xit. Idem capta lirneſſo urbe cylicũ Aſty
nomen chryſei filiã: deinde expugnata
pedaſo hippodamiã filiam briſei unde
briſeis patronymicũ. Aſtynome agamẽ
noni data eſt: cuius pr̃ ſacerdos ſmĩthei
apollinis fretus relligione cum ſimula
chro dei ſupplex uenit in caſtra græcorum. ferens etiam prætiũ redemptionis. cum omnis lachrymis
mouiſſet ſuis: cenſerentque græci redden dam eſſe filiam ſolus Agamemnon obſtetit. hac tandem re
ſtituta briſeida ut ſtomachũ achilli faceret uoluit. Captiuis toris: puellis raptis ab hoſtibus. Aiax ha
buit Tegmeſſam filiã theatrantis. Barbara: hiſpana. Sanctius: ĩcorruptius & maiore cõtinẽtia q̃ ſer
uauerit agamẽnon caſſandrã ueſtæ ſacerdotẽ. Phebade iliaca: caſſandra troiana quæ templo ueſtæ
præerat: quæ capta troia data eſt agamemnoni quæ cum eſſet fatidica & ab apolline diuinãdi peritia
donata phebas appellata eſt: de qua Ouidius. Teque Myceneo phebas amata duci. ethra obtigit demo
phonti: clymene achamanti. Andromache neptolemo: hecuba ulyxi: polyxenam manibus paternis
pyrrhus inferias dedit. ſanctius inquit tu ſeruaſti barbaram uirginem q̃ alii ſeruent uirginẽ ueſtalem.

Ille nitet celſus muralis honore coronæ.
Lelius ante omnes: cui dextera clara domuſque
Terdena boue et æquorei certaminis alto
Donatur titulo: pœnique recentibus armis
Rectoris: tunc haſta uiris et martia cuique
Vexilla et meritum: et predæ libamina dantur.
Poſtq̃ perfectæ laudes hominnmque deumque
Captiuæ ſpectantur opes: digeſtaque præda
Hoc aurum patribus bello hæc martique talenta
Hoc regi donis diuum: hoc ante omnia templis.
Cætera bellantum dextræ pulchroque labori.
Quin etiam accitus populi regnator iberi
Cui ſponſa et ſponſæ defixus in oſſibus ardor
Hanc notam formæ conceſſit lætus ouanſque
Indelibata gaudenti uirgine donum.
Tum uacui curis uicino littore menſas
Inſtituunt: feſtoque agitant conuiuia ludo:
Lælius affatur: macte: o uenerande pudici
Uictor macte animi cædat tibi gloria lauſque
Magnorum heroum celebrataque carmine uirtus
Mille myceneas qui traxit in æquora porras
Rector: et inachus qui theſſala miſcuit arma
Fœmineo ſocium uiolauit fœdus amore.
Nullaque tum phrygio ſteterant tentoria campo
Captiuis non plena thoris: tibi barbara ſoli
Sanctius iliaca ſeruata eſt phoebade uirgo.
Hæc atque his paria alterno ſermone requirunt:
Donec nox atra circundata corpus amictu
Nigrantes inuexit equos: ſuaſitque quietem.

UVA. BHSC. IyR_094

Emathio ĩterea:nũc canit bellũ geſtũ aduerſus Acarnanes & philippũ macedoniæ regẽ hoc ſupra propoſuerat.& macetũ luſtrare domos & achaia rura.M.claudio Marcello.T. Quĩtio chriſpío conſ. philippus contra ætolos íplorãtibus auxilium acheis bellũ gerit.romani miſſo ſuſpitio & ſocio Attalo rege ætolos defendunt & græcos. Emathio:macedonico emathia dicta eſt macedonia ab emathiõe.

Tellus ætola:ætolis intullĩt bellum philippus rex macedonũ.Acarnanes ſunt finitimi ætolis:quoꝝ fines diuidit achelous. Subitis carinis:miſſis a philippo cui ætolorꝝ defectio ad romanos pellæ hyemãti nũtiata ẽ:q ſubitã expeditionẽ parauit:& cũ.c.xx.biremibus apolloniã & oricon ĩuaſit. Cauſa noui motus:qm̃ erat fœdus ĩter Annibalẽ & philippũ :ut magna claſſe ĩ italiã traiiceret:& maritimã orã depopularetur.bellũ pro pte ſua terra marique gereret ubi debellatũ eẽt italia oĩs & roma carthaginenſiũ eẽt prædaque oĩs ãnibali cederet ꝓdomita italia nauigarent.ĩ græciã bellũque cũ quibus regibus placeret gererent:quæ ciuitates ad macedoniã uergunt philippi eiuſque regni eẽnt.iõ philippus & Acarnanes mouerũt bellũ ætolis romanorũ amicis. Auſoniũ:romanũ & italũ. Gẽte egregius:deſcribit originẽ :& ſemina philippi. Aeacidum:epyrotaꝝ.æacide pronepotes Achillis ex epyrro ubi regnauit pyrrhus achilleides. philippus maternũ genus ab Achille ducebat. Tumebat:elatus erat & ſupabat ĩſcribens genero ſuo achillẽ uiꝝ fortiſſimũ. Nocturnis armis:philippus apolloniã prius tẽtauit leuibus biremibus.c.xx.flumĩe ad uerſo ſubuectus.ĩde ad oricũ oppidum ætoliæ in finibus uerſus macedoniã nocte admouit exercitũ:quã urbẽ ĩ plano ſitã:neque mœnibus neque uiris neque armis ualidã prĩo ĩpetu oppreſſit. Taulantius:Taulãtii dicti ſunt ut Appianus ait a Taulantio filio illyri a quo illyrici nominant̃. Non ullo noĩe:ideſt ignobilia oppida & nulli noĩs inuaſit philippus & cœpit. Pheacũ:pheaces hĩtatores ſunt corcyræ ĩſulæ claræ hortis alcynoi Teſproti & chaones ſunt populi epyri.

Caſſis auſis:uanis & fruſtra quippe nihil pfecit. Anactoria ora:epyrotica Anactoriũ urbs maritima opus moloſſorꝝ eratque tũc ditionis ætolorꝝ. Ambracia urbs ad mare dicta ab Ambrace rege :a qua ſinus ambracius. Pellea:macedonica pella oppidũ in finibus macedoniæ pr̃ia Alexandri magni.

E mathio interea tellus ætola tumultu.
F eruebat macetum ſubitis perculſa carinis.
P roximus huic hoſti dextras iungebat acarnam
C auſa noui motus penis regique philippo
I n bellum auſonium ſotiatæ fœdere uires.
H ic gente egregius ueteriſque ab origine regni
E acidum ſceptris proauoque tumebat achille.
I lle:et nocturnis conterruit oricon armis.
Q uaque per illyricum taulantius incola littus.
E xiguos habitat non ullo nomine muros
T urbidus inceſſit telis ille æquore uectus
N unc et pheacum teſprotiaquẽ arua laceſcens
E pirum caſſis luſtrabat futilis auſis.
H inc et anactoria ſigna oſtentauit in ora.
A mbracioſque ſinus pelleaque littora bello
P erfundit rapido:pepulit uada feruida remis
L eucate:et phœbi uidit citus actia templa.
N ec portus ithace laertia regna ſamenque
L iquit inacceſſam:fluctuque ſonantia cano
S axa cephalenum et ſcopuloſis neriton aruis.
I lle etiam pelopis ſedes et achaia adire
M œnia gauiſus triſtem calydona dianæ.
O neaſque domos:curetica tecta ſubibat.
P romittens contra heſperiam ſua prælia grais
T um luſtrata ephyre patreque:et regia pleuron.
P arnaſuſque biceps:phœboque loquentia ſaxa.

Leucatæ:leucata ẽ promontoriũ epyri:& actiũ in quo erat tẽplũ apollinis: Virgilius: Et formidatus nautis aperit̃ apollo.Ithaca inſula pr̃ia laertis patris Vlyxis.fame inſula eſt prope ithacam.cuius meminere Homerus & Virgilius. Cephalenum:cephalenia inſula ſaxoſa.quondam melena dicebatur Neritus ut dicunt coſmographi & Homerus canit in odyſſea mons eſt ithacæ.Neritum pro inſula poſuit Virgilius.Et Neritos ardua ſaxis:quem ſequitur ſyllius.loquĩtur enim nunc de inſulis. Pelopis ſedes:peloponneſum ubi regnauit pelops tantali filius.achaia incipit ab iſthmo peloponneſi.calydõ urbs caput ætoliæ ĩuiſa dianæ:quæ irata calidonibus ĩmiſit aprum:qui totam prouĩciam deuaſtauit. Virgilius conceſſit in iras ipſe deum antiquam genitor calydona dianæ. Triſtam:inuiſam. Oeneas: ætolas ab oeneo patre tydei rege ætoliæ. Curetica tecta:curetes ætoliam incoluerunt.puliſque fuere In acarnaniam ab ætolis duce ætolo.unde ætolia denominata eſt. Heſperiam:italiam. Grais: græcis quos ſollicitabat ad bellum contra romanos. Ephyre:corinthus in capite iſthmi patre urbs in promontorio peloponneſi ſita ex aduerſo ætoliæ .pleuron urbs ætoliæ regna regum ætolorum. duplex fuit noua & uetus. Parnaſus: mons eſt phocidis in quo erant delphi oppidum cum oraculo Apollinis .ideo ait ſaxa ſonantia phœbo. duo habet cacumina parnaſus. Saxa: Trogus ait libro uigeſimo quarto. Templum Apollinis delphici poſitum eſt in rupe undique pendenti.

UVA. BHSC. IyR_094

Ac ſæpe: q̃uis inquit philippus reuocaretur ad p̃riam bello laborãtem tñ non ceſſabat uagari p oẽm græciã oſtentando belli umbrã & ſimulachꝝ. Oreſtes ſarmaticus: rex ſarmatarꝝ q macedoniã infeſta bat priuſq̃ decederet ab achaico bello philippus reliquit ſupra duo milia oĩs generis armatorum ſub Menippo & Polyphonte q preſto ſociis eẽnt ſi res poſceret cũ ipſe ad Macedoniã ꝓperaret pueniſſet/ que demetriadem alius uenit nuntius afferens de motu dardanorꝝ qui ſarmatis ꝓpiqui ſunt. Aſpera uis: multitudo crudelis. Exundaſſet: ſeſe effudiſſet. In agros dolopũ: theſſalos. nã dolopes fuerũt in theſſalia: militaruntque ſub pyrrho Achillis filio. Vmbrã: ſimulachꝝ belli: more quippe latronis uagatus fuerat.

Donec nunc pelago: uictus fuit philippus tandẽ: & cum. M. Valerius claſſem ad oſtium fluminis duceret: ne nauibus rex fugeret, philippus uidens ſe ĩparem romanis & nauali & terreſtri certamine incenſis nauibus terra macedoniã petiit magna ex parte inermi exercitu ſpoliatoque. Tyriis: carthaginenſibus & Annibale. Sanxit fœdera. p. cor. ſcipione. p. licinio craſſo conſ. p. p. Sem. Tuditanum cũ philippo pax in fine ãni facta ẽ Iam finis quarti decimi anni belli punici erat. & ſtatĩ idem Sempronius &. M. cethegus cõſulatum inuenit. Initiũque anni. xv. erat. Nec refugit: nõ eſt aſpnatus accipeẽ legem romanorꝝ. Regno. ſ. ſuo: ideſt nõ refugit conditiones impoſitas ſuo regno. Tunc & tyndarii: nunc narrat poeta quo pacto Fabius tarẽtum recuperauit. Tyndarii: lacedemonii a Tyndaro patre Lædæ reginæ laconiæ.

Latias opes: ingens præda tarẽtina fuit argenti facti. ſignatique auri. lxxxiii. milia pondo. ſigna. tabulæ. prope ut ſyracuſarum ornamenta æquauerũt: ſed & maiore animo generis eius præda abſtinuit Fabius q̃ Marcellus. Fabio ſeni ad differentiam filii. Qu. Fabio Maxĩo. V. Qu. Fuluio Flacco. iii. cõſ. tarẽtum receptum fuit. Sollertia: ſumma diligẽtia. Tunc quoque: q̃admodum prius fregerat Annibalem aſtu. Nanque ut compertum: ſine cæde ſuorꝝ & tarẽtinorum Fabius uoti compos fuit. præſidiũ britiorum ab Annibale relictũ tarenti erat. eius præfectus mulierem ardebat: cuius frater ſub Fabio militabat. Is certior factus a ſorore conſuli Fabio rẽ narrauit: qui iuſſit ut trãſfugam ſimularet: & ſic per ſororem præfecto conciliatus eum muliebribus illecebris ad proditionem loci cui præerat allexit. Inde ad cõſulem noctu rediens acta retulit. Fabius noctu ſtalas admoueri iuſſit ad eam partem in qua brutii erant quibus adiuuantibus in urbem tranſcẽſum eſt: Autores proditionis cæſi ſunt: & cartalo dux punici præſidii obtruncatus. & multi brutii per errorem. Virtuti: ipſius Fabii.

Rutilis: romanis. Sed quis nam auerſos: nũc deſcribit mortem Marcelli: qs inquit dubitaret intelligens eodem tẽpore cecidiſſe Marcellum fraude punica ſolem auertiſſe ſuos radios & equos ab urbe roma: quaſi dicat. Nemo dubitaret. nam ipſa numina romanis aduerſa erant cum paſſa ſint tantum ducem tali tẽpore ruere. Calido gradiuo: feruẽti marte. Laus marcelli a fortitudie iſubeũdis laboribus & piculis:

A c ſæpe ad patrios bello reuocante penates
C um modo ſarmaticus regna infeſtaret oreſtes:
A ſpera nunc dolopum uis exundaſſet in agros
I ncepto tamen haud facilis deſiſtere uano
B elli per graias umbram circuntulit oras.
D onec nunc pelago nunc terra exutus omiſit
S pem poſitam in tyriis: et ſupplex fœdera ſanxit
D ardana: nec legem regno accepiſſe refugit.
T unc et tyndarii latias fortuna tarenti
A uxit opes: laudemque ſimul: nam perfida tandem.
V rbs fabio deuicta ſeni: poſtremus in armis
D uctoris titulus cauti ſollertia tutum
T um quoque adepta decus captis ſine ſãguie muris:
N anque ut compertum qui punica ſigna regebat:
F œminea exuri flamma: tacituſque quiete
E xin uirtuti placuit dolus: iræ ſorori.
N am caſtris erat in rutulis germanus amate
C ogitur et magnis muliebria uincere corda
P ollicitis: ſi recluſas tranſmittere portas
C oncedat libycus rector uotique potitus.
E uicto fabius peno circundata telis.
I ncuſtodita penetrauit mœnia nocte.
S ed quis nam auerſos phœbũ tũc iungere ab urbe:
R omuleia dubitaret equos? qui tempore eodem.
M arcellum acciperet letum oppetiiſſe ſub armis?
M oles illa uiri ualidaque habitata gradiuo.
P ectora: et haud ullis unq̃ tremefacta periclis
H eu quantum annibalem clara fractura ruina
P roculbuere: iacet campis carthaginis horror
F orſan ſcipiade confecti nomina belli
R apturus: ſiquis paulum deus adderet euo.

UVA. BHSC. IyR_094

Collis agenoreum:inter caſtra roma/
na & punica collis erat ſylueſtris a neu/
tris primo occupatus in hunc collē An/
nibal inſidias locauit Marcellus & chri/
ſpinus collega cum ad loca exploranda
proficiſcerentur.uolebant enim tumu
lum occupare:ne tanq̄ in ceruicibus ho
ſtem haberent:cum in inſidias incidiſ/
ſent Marcellus haſta trāffixus cecidit.
collega duobus iaculis ictus cum adole
ſcēte filio Marcelli etiam ſautio euaſit.
Agenoreum uallum:caſtra punica a ro/
manis. Mauors:bellum. Marcellus:&
Chriſpinus conſules in apuliam ſe con
tulerunt.Annibal ex brutiis apuliam pe
tiit:& ſic omnis belli moles erat in apu/
lia. Geſtit mens:apud Liuium ſic loq
tur Marcellus quī imus ipſi cum paucis
equitibus exploratum ſubiecta res ocu/
lis noſtris certius dabit conſilium. Lu
ſtrare:explorare. Sedere:placuere. lā
dudum:ſtatim. Præmaturus:ante legi
timum tempus bellicis laboribus aptus.
Vrbe ſicana:ſyracuſis.nam ibi milita
uit ſub patre. Meo uultu:ferocia & ar/
dore meo ſimili. Sāguineos rores: hoc
fuit prodigium infauſti itineris. nam
Marcellum non proſpere litaſſe aruſpi
ces dixerunt. Lethiferi:in quo Marcel
lus cecidit.Annibal aliquot Numidarū
turmas in medio ſaltu condiderat :quo
rum interdiu nemo a ſtatione moueba
tur ne aut arma.aut ipſi procul aſpicerē
tur. Quod debeat ſuperis:quoniam e
rat prope mortem.in uita debemus ſu/
peris:poſt mortem minime: ut poetice
loquar. Virgilius de pallante mortuo
ait:Nos iuuenem exanimum:& nil iam
cæleſtibus ullis Debentem uano mœſti
comittemur honore. Latias leges:iu/
ra romanorum & imperium. Columē
ſalus: & fulchrum romani imperii.

C ollis agenoreum dirimebat ab aggere uallum
A uſonio:dauni mauors conſederat aruis.
C uratum comes et ſummi chriſpinus honoris
M arcello ſotius communia bella ciebat
A d quem marcellus geſtit luſtrare propinquas
M ens ſiluas medio uiros imponere monti:
N e libys occultis tumulum prior occupet auſis:
S i cordi eſt te participem chriſpine laboris
E ſſe uelim nunq̄ deſunt conſulta duobus.
H æc ubi ſedere:ardentes attollere ſeſe.
I am dudum certant ī equos:marcellus ut arma
A ptantem natum aſpexit:letumque tumultu:
V incis ait noſtros mirando ardore uigores
S ic præmaturus fœlix labor:urbe ſicana
Q ualem te uidi.non dum permitteret ætas:
C um tibi bella meo tractantē prælia uultu.
H uc decus huc noſtrum lateri te iunge paterno.
E t me diſce nouū martem temptare magiſtro.
T um pueri colla amplectens ſic pauca profatur:
S umme deum libyco faxis de præſide uictor.
H is humeris tibi opima feram:nec plura ſereno
S anguineos fudit cum iuppiter æthere rores
A tque atris arma aſperſit non proſpera guttis.
V is dum finitis intrarant uocibus arctas.
L etiferi collis fauces:cum turba uolucres
I nuadunt nomades iaculis:nīboque feruntur
E therio ſimiles ceca fundente latebra
A rmatos in bella globos:circūdata poſtquam
N il reſtare uidet uirtus:quod debeat ultra
I am ſuperis:magnum ſecū portare ſub umbras
N omen mortis auet tortæ nunc eminus haſtæ
A ltius inſurgit:nunc ſeuit cominus enſe.
F orſitan et euaſſet rapidi freta ſeua pericli
N i telum aduerſos nati eueniſſet in artus.
T um patriæ tremuere manus:laxataque luctu.
F luxerunt rigidis arma īfelicia palmis.
O buia nudatum tranſmittit lancea pectus.
L abenſque īpreſſo ſignauit gramina mento.
A t poſtq̄ tyrius ſeua iter prælia ductor
I nfixum aduerſo uidit ſub pectore telum:
I mmane exclamat:latias carthago timere
D eſine iam leges:iacet exitiabile nomen
A uſonii columem regni:ſed dextera noſtræ

UVA. BHSC. IyR_094

Magnanima uirtus caret iuidia: qm magnanimus & prudens nō inuidit: iuidemus qppe maioribus at uir magnus hēt inse omnē pfectionē: & ideo honorē alicui inuidere non debet. Supbæ: inclytæ & magnæ. Alterius cōsulis: chrispini q euasit uulneratus: & paulo post decessit. Signa: castra romana annibal reliquias Marcelli i argēteo uase filio remisit. Iberis: nūc transit ad hispanias ubi Scipio ful minabat. Orsū: icepisse pugnam magnis auspiciis statim expugnata carthagie. Patria fulmina: qm habebaf iouis filius. Consupto āno: hoc dicitur ad laudem Scipionis. nā octauo mense sagunthum expugnauerat maiora igit erant auspicia Scipionis q uno die carthaginē expugnauit munitiorem saguntho uiris: & opibus. Proximus applicito: Scipio to tam hyemem reconciliandis barbaroꝝ ais consumpsit primo uere asdrubal cū hostiū res tantis incrementis augeri cerneret suas uero imminui ac fore ut nisi audendo aliquid moueret ut omnes rueret. dimicare q̄primum statuit. Saxo fis syluis: proxime inquit Liuius carthaginensium exercitus asdrubalis prope urbē betuliam erat pro castris equitum statōes habebat. romāi castra posuerūt prope asdrubal nocte in tumulū copias recepit plano campo i summo patentē. Applicito: adiuncto aggere castrorum syluis. Tendebat: tentoria explicabat & locabat castra. Vir. hic seuus tēdebat achilles. Spirans: referens annibalem uidebatur alter annibal supra dixit: & fratrem spirat in armis. Hinc robur: describit milites asdrubalis. Rebellibus: fedifragis. Volucri: ueloci ad cursum. de asturibus & cantabris: & mauris dictum ē. Tantaque: sensus. tanta erat maiestas asdrubalis in hispania: quanta in italia annibalis. Forte dies priscū: asdrubal cum carthaginis natalem celebraret a Scipione turbatus est: sic romani natalem urbis. x. calen. maias lauro tota urbe redimita celebrabrāt. Tyrii solēnis: tyriæ celebritatis: & natalis carthaginis quæ erat libyæ caput. solemnia sacra dicuntur: quæ certis temporibus anniſque fieri solent. Orsi: incipientes iecere fundamenta carthaginis. Mapalibus: domibꝫ. Altæ: claræ & multi nominis; erat enim æmula romani iperii. Signis: uexillis & militibus: sic apd̄ romanos coronabātur omnes lauro ad qd̄ alludit poeta. Pacificās: sacrificans: & placās deos prios sacrificando. Lena: uestis q̄ ānibali donauerat hieronymus syracusanus d̄ quo supra. Federis: qd̄ pcussit cū ānibale: & carthaginensibus. Rex: hieronymus post mortē hieronis.

TAM similis non obscuras mittatur ad umbras
MAGNANIMA inuidia uirtus caret: alta sepulchri
PROTINUS extruitur: cæloque educitur ara.
CONUECTANT siluis ingentia robora credas.
SIDONIUM cecidisse ducem: tum thura dapesque
ET fasces clypeusque uiri pompa ultima fertur.
IPSA facem subdens laus inquit parta peremnis.
MARCELLUM abstulimus latio: deponere forsan
GENS italum tandem arma uelit: uos ite superbæ
EXEQUIAS animæ: et cinerem donate supremi
MUNERIS officio: nunq̄ hoc tibi roma negabo
ALTERIUS par: atque eadem fortuna laborum
CONSULIS exanimum sonipes ad signa reuexit.
TALIA in ausonia: sed non est talis iberis.
ARMORUM euentus campis: carthaginis omnes
PER subitum rapte pernix uictoria late
TERRUERAT gentes: ducibus spes una salutis
SI socias iungant uires: ingentibus orsum
AUSPICIIS iuuenem: patriæ ceu gestet in armis
FULMINA: sublimi uallatam uertice montis
EX oculis urbem cumulatam strage uirorum:
NON toto rapuisse die: qua martius ille
ANNIBAL interea consumpto uerterit anno.
NEC pube equandam nec opum ubertate saguntū.
PROXIMUS applicito saxosis agere siluis
TENDEBAT fratris sperans ingentia facta
ASDRUBAL: hinc robur mixtusque rebellibus afris
CANTABER: hinc uolucri mauro pernitior astur.
TANTAQUE maiestas terra rectoris ibera:
ANNIBALIS quantus laurenti terror in ora.
FORTE dies priscum tyriis sollemnis honorem
RETTULERAT quo primum orsi carthaginis altæ
FUNDAMENTA nouam cepere mapalibus urbem.
ET letus repetens gentis primordia ductor
FESTA coronatis agitabat laurea signis.
PACIFICANS diuos: fraternum lena nitebat.
DEMISSA ex humeris donum: quam fœderis arcti
TYRINACRIUS libyco rex inter munera pignus

UVA. BHSC. IyR_094

Eoliis tyrannis: ſiculis. nã prope ſicilią ſunt eoliæ inſulæ: in hac ueſte regali erat raptus ganymedis: & antrum polyphemi q ſocios Vlyſſis deuorauit ut canit Homerus ī odyſſea. Acus: inſtrumẽtū quo aurum intexitur. Corpora: duos ex Vlyſſis ſociis polyphemus ita terræ alliſit ut cerebro paſſim humum ſpargeret. Inde membratim diſcerptos cænam parauit. Laertia pocula: uinū quod Vlyſſes pinauit: q proficiſcens ad antrum polyphemi ut canit Homerus in nono odiſſeæ utrẽ uini ſuauiſſimi ſecum tulit: quod maro iſmari accola ſacerdos apollinis dederat: cum polyphemus duas in cæna capras deuoraſſet ei poculum uini ulyſſes blandis uerbis obtulit: quo guſtato. ter iuſſit ad ſe deferri & exhilaratus de nomine quæſiuit callidus ulyſſes neminẽ ſe uocari reſpõdit: neminẽ inquit polyphemus ultimum comedam. Tyrius: aſdrubal conſpicuus lena auro intexta.

Siculi ſubtegminis: ueſtis ſiculæ: ſubtemen proprie dicit quod ſubit ſtamini ī tela. Quadrupedante: currenti inter ſacra nunciatū ẽ aſdrubali hoſtem aduentare. peni clauſerunt ſe uallo ſequẽti die prodiere ad pugnã. Audax ſabura: hic irruens in Scipionẽ tranſfixus abeo fuit haſta cornea. Prima hoſtia: exclamatio ſcipionis ad manes paternos: qbus iam mactauerat ſaburam. īde hortatur ſuos ad pugnã: & decorum romani noīs ſeruandum. Spirantibus ducibus uiuis Scipionibus pre: ac patruo ſub quibus militaſtis: & aīos militū emeret & captat: cū dicit eos ducibus operã naualle ſuis. Incũbunt: ruunt in pugnã: lenas erat ex romanis Maro: catilina: & Vaſidius. Inceſtū thalamo germanæ: qui ſororem inceſtu polluerat. Regnator: qui regnabat in libya. Te quoque: laudat lelium poeta ab eloquentia: & pſtantia rei militaris: atque uehementia in perſuadẽdo: ſed alludit poeta: ad. C. Lælium huius nepotem: & amicū aphricani minoris: de quibus ſic ait Cicero in Bruto: ſed &. C. Lælius &. P. Aphricanus imprimis eloquentes fuerũt: quorũ extant oīones ex quibus æſtimari de ingeniis oratorũ poteſt. de maiore aphricano ait: ipſum Scipionẽ accepimus nõ īfantem fuiſſe. Dardaniæ: romæ. Pyliæ ſenectæ: neſtoreæ. Neſtor nelei filius ſuauiter loquebatur nam ex eius ore ut canit Home. dulcior melle fluebat horatio. Suſpẽſi: dubii. Ducebat corda: mouebat eos ad quẽcũque uolebat effectum: erat enim uehemens orator: ſed ad alium ut dixi ſapientem: & eloquentẽ Lælium alludit. Cantu: ſuauitate cantus. Perſtrinxerat: tetigerat aures clangor tubarum. i. cū erat pugnandũ. Liqueret: cõſtaret oībus: & pateret.

Miſerat: eoliis geſtatum īſigne tyrannis
Aurata puerum rapiebat ī ethera penna
Per nubes aqla: itexto uibrata uolatu.
Antrum īgens iuxta quod acus ſimulauit ī oſtro.
Cyclopum domus: hic recubans manãtia tabo
Corpora letifero ſorbet polyphemus hiatu.
Circa fracta iacent: excuſſaque morſibus oſſa.
Ipſe manu extenta laertia pocula poſcit.
Permiſcetque mero ructatos ore cruores.
Conſpicuus ſiculi tyrius ſubteminis atte
Gramineas pacem ſuperum poſcebat ad aras.
Ecce iter medios hoſtilia nuntius arma
Quadrupedante īuectus equo aduentare ferebar.
Turbatæ mentes: īperfractuſque deorum
Eſſit honos: ruptis līquunt altaria ſacris:
Clauduntur uallo: tenuemque ut roſcida miſit.
Lucem aurora polo rapiunt cerramina martis
Audax ſcipiade ſtridentem ſabura cornum
Excepit: geminæque acies uelut omine motæ.
Exclamat latius ductor: prima hoſtia uobis.
Sacrati manes campo iacet: en age miles
In pugnam et cedes qualis ſpirantibus ire.
Aſſueras ducibus: talis rue: dumque ea fatur
Incunbunt myconum lenas: cirtãque latinus.
Et thyſdrum maro: et inceſtum catilina nealcem
Germanæ thalamo obtruncat: cadit obuius acri
Cartalo uaſidio libycæ regnator arenæ.
Te quoque cyrenes uidit conterrita tellus
Permixtum penis: et uix credenda furentem
Magnum dardaniæ leli decus: omnia fœlix
Cui natura dedit. nullo renuente deorum.
Ille foro auditus cum dulcia ſolueret ora:
Equabat pyliæ neleia uerba ſenectæ
Ille ubi ſuſpenſi patres et curia uocem
Poſceret: ut cantu ducebat corda ſenatus.
Idem cum ſubitum campo perſtrinxerat aures
Murmur triſte tubæ: tanto feruore ruebat
In pugnam: atque acies ut natum ad ſola liqueret.

UVA. BHSC. IyR_094

Sine laude: qm̄ & in toga: & ī castris officio fungebat̄: & actiones studiosas nunq̄ omisit: siue togatus siue armatus. E furtiua luce: uita q̄ furto quodā habuerat, nam cū debuisset mactari ad aras punicas de more alium mater supposuit. Vnde uita ipsius erat furtiua: sed numen hanc fraudē diu non pertulit. Frondosi collis: cæsa fuerūt ī hac acie ad octo milia hominum asdrubal aleam pugnæ non expectauit rapta pecunia ut scribit Liuius p̄misit elephātos quāplurimos potuit: tagoque superato ad pyreneum contēdit. Scipio castris hostiū potitus est. præter libera corpora omnē p̄dam militibus concessit: hispanos sine p̄tio dimisit: pœnos quæstorē uendere iussit. Nepotē Masinissæ captiuū liberauit: & ueste: & equo donatū auunculo remisit. deinde reliquū æstatis consūpsit ī recipiendis in fidem hispaniæ populis. nomenque regium r̄cusauit cū rex ab hispanis appellaretur dicens sibi maximū nomen imperatoris eē quo se sui milites appellassēt. regiū nomen alibi magnum romæ intolerabile eē. Collis: prope quem pugna fuerat. Inde ad pyreneum contendit.

Dimissa in colles pugna: hoc erat edictum ut dimissa pugna omnes ascenderent colles & pyrenea iuga. Exuto honore armoꝝ: depositis armis propriis & sumpta parma hispani militis abiit ad pyrenē. Celatus: incognitus propter arma mutata uidebatur quippe hispanus miles. Palantia: passim diffusa. Non urbe recepta: tāta præda fuit in castris q̄ta non fuisset ī aliqua urbe: & præda retinuit iras militum a cæde. non enim īsequuti sunt hostes fugientes. & ita futurum ꝓuiderat asdrubal & de industria opulēta castra reliquit ut ipse cum suis euaderet ut facit fiber q cū uidet se peti a uenatoribꝫ testes deponit dētibus. ob quos petit̄. Vnde Iuue. imitatus castora q se eunuchū ipse facit. cupiēs euadere dāno testiculorū. Adeo medicatum ītelligit inguē. Causa pericli: qm̄ gnarus ē se ob inguina peti. Auius: fugiēs. Vmbris: nemoribus & syluis. Maiora petunt̄: Scipio nō est insequutus hostē fugientē: sed retro uertit iter: ut hispanos pœnosque domaret: erexitque tropheum in pyreneo iugo cum titulo quem ī clypeo scripserat Scipio dicat marti spolium asdrubalis. Vir. de ænea: & rem carine signo. æneas hæc de danais uictoribus arma. Certior: q̄ asdrubal qui fugiebat & syluarum auxilio se tutabatur.

Interea: dum Scipio flexit iter retro asdrubal pecuniis animos gallorū ad bella sollicitauit. Bebricia aula: pyrenea. Bebryx fuit pater pyrenes ut dictum est & tenuit illos montes. Largus: non parcens pecuniis in emēdis militibus. Prodigere: effundere. Præmissa: nā præmiserat pecuniæ magnā uim: & elephātos asdrubal. Aīos: audaciā asdrubalis.

B ella: nihil uitæ peragi sine laude placebat.
T unc e furtiua tractantem prælia luce
D eiecit galam: sacris carthaginis illum
S upposito mater partu subduxerat olim.
S ed stant nulla diu deceptis gaudia diuis
T unc alabim murrū atque dracē demisit ad ūbras.
F œmineo clamore dracē extrema rogantem
H uius ceruicem gladio inter uerba præcesque
A mputat: absciso durabant murmura collo.
A t non ductori libyco par ardor in armis
F rondosi collis latebras ac saxa capessit
A uia nec cedes extrema ue damna mouebant
A gminis italiam profugus spectabat et alpes
P ræmia magna fugæ: tacitum dat tessera signum
D imissa in colles pugna siluasque ferantur.
D ispersi: et summam quicunque euaserit arcem
P yrenes culmenque petat: tum primus honore
A rmorum exuto et parma celatus ibera
I n montes abit: atque uolans palantia linqt
A gmina: desertis latius uictricia signa
I mmittit miles castris non urbe recepta
P lus ulla partum predæ tenuitque moratas
A cede ut libycus ductor prouiderat iras.
F luminei ueluti deprensus gurgitis undis
A uulsa parte īguinibus causaque pericli
E natat intento predæ fiber auius hoste.
I mpigere occultis penus postq̄ additur umbris
S axosæ fidens siluæ: maiora petuntur
R ursus bella retro: et superari certior hostis
P yrenes tumulo clypeum cum carmīe figunt
A sdrubalis spolium gradiuo scipio uictor:
T errore īterea posito transardua montis
B ebricia populos armabat penus ī aula
M ercandi dextra largus: belloque pata:
P rodigere ī bellum facilis præmissa feroces
A ugebant aīmos argenti pondera et auri.

UVA. BHSC. IyR_094

Metalliferis:hiſpania aurifera .de metallis hiſpanis dictū eſt. Longo diſcrimine:bello. Hinc:propter hanc pecuniæ uim. Venales:qm̄ pecunia allicieban & facti ſunt aſdrubalis ſtipēdiarii.

Pigerrimus undæ:quoniā leniter fluit arar,ſupradixit:auget opes ſtāti ſimilis de rhodano:& arari loquens. Affecta: finita & iam ineunte uere,affecta,pprie ut ſcribit gellius dicebant ea quæ nō ad finem ipſū ſed,pxima fini progreſſa ducta ue erant. Quos roma inqt: uerba aſdrubalis mirantis romam non eſſe iam ſuperatam ab annibale qui alpium tantam molem tranſcēderat: præcatur que ut annibal ſit incolumis tāta uirtute præditus. Læuus: iniquus nobis & ſiniſter. Vſque ad ſydera.i.ſuperaſſe alpes ad cælum erectas. Primordia belli:aduentum ipſius annibalis. Italo ſāguine:qm̄ creſi fuerant Scipiones in hiſpania ſuperatique exercitus: & in italia magnas clades ediderat annibal. M. Liuio Salinatore.C.Appio Claudio Nerone conſſ.aſdrubal in italiam irrupit.

Ad mœnia:romana.ſ.ut fecerat annbal. Spicula:miſſa ab annibale & ſuis: cum fuit ad portam collinam. Eliſeis: punicis. His ſup. ultra querelas:& trepidatiōem romanorum ipſa italia quæ ſta eſt ſe a pœnis lacerari:& queritur de ſuperis:quos ait eſſe ingratos cum ipſa gremio ſuo ſaturnum profugum excepterit regnumque dederit. Aenotria: itala. Iuuenis:ānibal. Extremo:hiſpano:& occiduo. Bacis:fructibus:qm̄ cæſæ erant arbores. Villarum: domorū quæ ſunt in agris:& ruunt. Vaſtis oris: depopulatæ: deſolatæque italiæ. Vagus:inſtabilis: & hoc propter numidas oīa inqt ſupradicta mihi accedent niſi ego uno ſepulchro cōdidero oīs pœnos q nūc arma in italiam moliuntur: & ſic portendit cladē aſdrubalis & ſuorum.

P arta metalliferis longo diſcrimīe terris
H īc noua complerunt haud tardo milite caſtra
V enales animæ rhodani q gurgite gaudent
Q uorum ſerpit arar per rura pigerrimus unde
I amque hyeme affecta miteſcere ceperat annus.
I nde iter īgrediens rapidum per celtica rura
M iratur domitas alpes: ac peruia montis
A rdua: et herculeæ quærit ueſtigia plantæ.
G ermanique uias diuinis comparat auſis
V tuero uentum in culmen caſtriſque reſedit
A nnibalis:quos roma inquit quos altius oro
A ttolit muros?q poſt hæc mœnia fratri
V icta meo ſtent īcolumes?ſit gloria dextræ
F œlix tanta precor neue uſque ad ſidera adiſſe
I nuideat leuus nobis deus:agmine celſo
I nde alacer qua munitum decliuis ab alto
A gger monſtrat iter properatis deuolat armis
N on tanto ſtrepuere metu primordia belli.
N unc geminum annibalem:nunc iactant bina coire
H inc atque hīc caſtra :et paſtos per proſpera bella
S anguine ductores italo coniungere martem
E t duplicare acies:uenturum ad mœnia curſu
H oſtem præcipiti et uiſurum hærentia portæ
S picula eliſeis nuper contorta lacertis.
H is ſuper infrendens ſic ſecum enotria tellus
T anto ne heu ſuperi ſpernor contēpta furore
S idoniæ gentis:quæ quondā ſeptra timentem
N ati ſaturnum noſtris conſidere ī oris
E t regnare dedi:decima iam hæc uertitur eſtas:
E x quo proterimur:iuuenis cui ſola ſuperſunt
I n ſuperos bella:extremo de littore rapta
I ntulit arma mihi:temeratiſque alpibus ardens
I n noſtros deſcendit agros:quot corpora texi
C eſorum ſtratis totiens deformis alumnis?
N ulla mihi floret bacis felicibus arbor.
I mmatura ſeges rapido ſuccidītur enſe.
C ulmina uillarum noſtrum delapſa feruntur
I n gremium:fœdantque ſuis mea regna ruinis.
N unc ēt uaſtis qui nunc ſeſe intulit oris.
P erpetiar miſeras querentem exurere belli
R eliqas: tum me ſcīdat uagus afer aratro:
E t libys auſoniis commendet ſemina ſulcis.
N i cuncta exultant quæ latis agmina campis.

UVA. BHSC. IyR_094

V no condideri tumulo:dum talia uerſat
E t thalamos clauſit nox atra hoiumque deumque
T endit amyclei præceps ad caſtra nepotis.
I s tum lucanis cohibentem finibus arma
P enū:uicini ſeruabat ceſpite ualli
H ic iuuenem aggreditur latiæ telluris imago
C lauſorum decus:atque erepto maxia romæ
S pes nero marcello rumpe:atque expelle qetem
M agnum aliqd tibi:ſi patriæ uis addere fatis
A udēdū eſt:quod depulſo quoque mœnibus hoſte
V ictores feciſſe tremant:fulgentibus armis
P enus iundauit campos:qua ſena relictum
G allorum a populis ſeruat per ſecula nomen
N i propere alipedes rapis ad certamina turmas
S erus deletæ poſt auxiliabere romæ
S urge age fer greſſus:patulos regione metauri
D amnaui tumulis penorum atque oſſibus agros.
H is dictis abit: atque abſcedens uiſa pauentem
A ttrahere:et factis turmas propellere portis.
R umpit flammato turbatus corde ſoporem:
A c ſupplex gemmas tendens ad ſydera palmas
T ellurem noctemque et cælo ſparſa precatur
A ſtra:ducemque uiæ tacito ſub lumine phœbē.
I nde legit dignas tanta ad conamina dextras.
Q uaque iacet ſuperi larinas accola ponti
Q ua duri bello gens marrucina:fidemque
E xuere indocilis ſociis frentanus ī armis
T um qua uitiferos domitat prætutia pubes
L eta laboris agros et penna et fulmīe et undis
H ybernis:et achemenio uelocior arcu
E uolat:hortator ſibi qſque:age:perge:ſalutem
A uſoniæ ancipites ſuperi et ſtet roma cadat ne
I n pedibus poſuere tuis:clamantque ruuntque
H ortandi genus acer habet præcedere ductor.
I llum augent curſus adniſi equare ſequendo.
A tque īdefeſſi noctemque diemque feruntur
A c roma aduerſi tantum mala gliſcere belli
A ccipiens trepidare metu:nimiumque neronem
S perauiſſe quæri:atque uno ſibi uulnere poſſe

Verſat:loquit ſecum italia. Thalamos: qm̄ quieſcunt aīata noctu: adiuit imago italiæ claudiū Neronē conſulē dormientē q iā bis uicerat annibalē:& ī apuliā inſequutus erat: ille metapontū aufugit:& hic ueſtigia p̄mebat ſequēdo.

Amyclei nepotis:claudii neronis q origine a clauſo ſabino de quo dictū ē habebat amyclei dicit qm̄ lacedemonii mixti fuerūt cū ſabinis. Amicle oppidū p pe ſpartē ī laconia. Clauſorum decus: oſo imaginis italiæ ad claudium Neronem:clauſii prius inde claudii dicti ſt.

Erepto:cæſo. Si uis addet fatis p̄riæ: ſi uis ut patria ſit incolumis: & libera.

Quod depulſo:ſenſus ē: audendū id tibi ē quod poſtea uictor miraberis aio uoluptās tantæ rei euentum ſi res ad uotum nō ſucceſſiſſet. Fulgētibus armis: narrat ad aſdrubalis aduentū in italiā. Inde docet qd ſit agendum ſuadens ab utili. Inundauit:impleuit. Sena:oppidū ī agro piceno nūc dicit ſenogallia nomen habuit a gallis ſenonibus. Ni p pere pponit periculū:& ſimul oſtendit ab utili non eſſe cūctandū.ne p̄ria ruat quæ cæteris rebus bono ciui debet ee antiquior. Metauri:fluuii de quo dictū ē ad metaurū cecidit aſdrubal. Tumulis:ſepulchris carthaginenſium. Pauētem:Neronem timentē iuſſa:& educet milites e caſtris ut pperaret ī galliam ciſalpinam timebat.n.ne ānibal caſtra inuaderet:aliq codices habent uiſa:ut ſit uiſa eſt ipſa imago attrahere pauentem Neronem:& ppellere turmas ex apertis caſtris. Phebē: lunā. Tacito lumine: Vir.Tacitæ p amica ſilentia lunæ. Inde legit:Nero ex oī exercitu ciuiū ſocio rūque quod roboris erat delegit.vi.milia peditū & mille eqtes: pnunciatque ſe uelle occupare ī lucanis proximā urbem ut ad iter p̄ſto parati eſſent:relicto Qu.Caſſio ad cuſtodiam caſtrorū pfectus noctu flexit ī picenū p̄miſſis qui p agrū larinatē.marrucinū frentanū & p tutianū neceſſaria pararent.Marrucini erant duri bello frentani cōſtātes. Prætutia uero uitifera. Supi pōti:maris adriaci. Achemenio:pthico de achemeniis dictum eſt. Ancipites:dubii poſitū ē inquit o milites in ueſtra celeritate an roma ſtet īcolumis an pereat. Acer ductor:cōcitatus Nero utebat hoc genere exhortationis præcedere:ſcilicet currēdo & milites ducem ſequebantur. Augent:erigunt in ſpem:& dāt illi animos cum eum ſtudioſe ſequerentur. At roma aduerſi:deſcribit trepidationem romanorum de profectione claudii neronis cuius audacia habitura erat famam ex euentu: romæ multum fuit terroris ac tumultus cum allatum eſt neronem relictis caſtris contendiſſe in galliam. terrebat etiam romanos q ſine auſpiciis tantam rem inchoaſſet. Vno uulnere: morte claudii neronis & ſi annibal caſtra oppugnaret abſente conſule; nam exercitu amiſſo nulla erat ſpes ſalutis exhauſta roma & deficientibus ſociis.

UVA. BHSC. IyR_094

Iam rurſus:poſtq̃ annibal dicebant cognouerit diſceſſũ neronis:ueniet rurſus ad portas urbis. De uia:remota:& longinqua a ſuo uallo.i.caſtris. Supbo fratri:ānibali dicebāt ueniſſe aſdrubalē in italiā ut certaret cũ fratre cui nā ꝺberet gloria romæ deletæ. Fremit:cũ fremitu & timore dicit. Amẽs: territus. Sub uno corde:una ſnīa.omnes quippe idē ſentiebant:erigebant tamē contra aduerſa ut romanos decebat:& cōſultabāt q̃ rōne fortunæ urgentis tela declinarent. Seruitio: ſeruituti quæ uideba imminere. Iniquos:ſiniſtros. Noctis opacæ:noctu caſtra Liuii Nero ingreſſus ē ne aſdrubal ſentiret:& teſſera data eſt a Liuio p caſtra ut tribunus tribunũ :centurio centurio nē:æques æqtē: pedes peditē acciperet: caſtra Liuii ſalinatoris a caſtris aſdrubalis qngentis paſſibus diſtabāt. Belligeris quondā:deſcribit mores & ſtudia Liuii ſalinatoris q multis annis ante ex cōſulatu populi romani iudicio dānatus fuerat:qd adeo egre tulit ut & rus migraret & p multos annos: & oī cetu careret hoīum octauo poſt dānationē anno .M.Claudius Marcellus: &.M.Valerius leuinus cōſules reuocarūt ipſũ in urbē:ſed erat ueſte obſoleta capilloque:& barba ꝓlixa:præ ſe ferens in uultu habituque īſignē memoriā ignominiæ acceptæ.L.Veturius &.P. Licinius cenſores eũ tondere:ac ſqualorē deponere:& in ſenatũ uenire fungique aliis publicis muneribus coegerūt. Scitus:peritus in re militari. Donauerat irā pīæ,depoſuerat irā ꝓpter utilitatē pīæ:cui ſuccēſere bono ciui nō licet. At non aſdrubalem:aſdrubal autore Liuio ꝓuectus āte ſigna cũ paucis eqtibus ſcuta hoſtiũ notauit quæ añ nō uiderat: & ſtrigoſiores equos.multitudo quoque maior ſolita uiſa ē ſuſpicatus id qd erat receptui cecinit.Inde fugere tētauit.& uia eluſus pugnādo cecidit. Aſtus:ipſius Nēronis noctu īgrediētis caſtra collegæ. Subſtricti corpus.i.ipſi eq ſtrigoſi.i. pp laborē anhelātes.& ſtricta habētes ilia. Strigoſus inqt nonius apud ueteres morbus dicebat iumentoꝝ qui corpora aſtringat: aut fame:aut alia uitii cā quaſi ſtringoſus:monebāt ergo aſdrubalem ueſtigia pulueris uiſa ī clypeis & equi ſubſtricti corpus:quod erat ſignũ ad curſus ꝓpe oſtendebant equi ſtrigoſi & uiri curſũ quo illuc contenderant.milites quippe ſalinatoris erāt in caſtris,aliũde ueniſſe putauit equos ſtrigoſiores ſolito. Bis: qm utriuſque cōſulis tuba audita ē:& iō creuiſſe exercitũ ſuſpicatus ē. Prodebāt:indicabāt. Præterea:ultra ſigna equoꝝ & hoīum quos labor attriuerat ipſa tuba īdicauit. Regi.i.gubnari caſtra. Gemīo magiſtro:duobus rectoribus & conſulibus retulere exploratores inquit Liuius duplex ſignum in conſularibus caſtris ceciniſſe:quod ſignum erat duos eſſe conſules. Verum fratri: dicebat aſdrubal ſi uiuit frater ānibal quo nam modo alter conſul ab eo diſceſſit. Qui.i.quomodo licuit conſulibus ſeſe coniungere unde cunctandum eē dicebat donec ueritas pateret. Nec cōſulta fuge:his anxius curis aſdrubal inquit Liuius extinctis ignibus uigilia prima dato ſigno ut taciti uaſa colligerent ſigna efferri iuſſit & per tortuoſi amnis ſinus flexuſque cum errore ſe reuoluens non multum proceſſit:eum Claudius Nero aſſequutus eſt ; & Cato qui erat prætor in caſtris cum leui armatura.

A uferri reſtantē animam:non arma nec aurum
N ec pubem:nec quem fundant ſupereſſe cruorē.
S cilicet aſdrubalē inuadant:ad prælia ſoli
A nnibali ſatis eē nequit,iam rurſus ubi arma
A uertiſſe ſuo cognorit deuia uallo:
H oſurum portis penum:ueniſſe ſuperbo
Q ui fratri certet:cui maxima gloria cedat
V rbis deletæ:fremit amens corde ſub imo
O rdo patrũ:ac magno interea meditatur amore
S eruandi decoris quonam ſe fine minanti
S eruitio eripiat:diuoſque euadat iniquos.
H os inter gemitus obſcuro noctis opacæ
S uccedit caſtris nero quæ coniuncta feroci
L iuius aſdrubali uallo cuſtode tenebat.
B elliger is quondam ſcituſque accendere martē
F loruerat primo clarus pugnator in euo
M ox falſo leſus non eq crimine uulgi
S ecretus ruri triſtes abſconderat annos
S ed poſtq̃ grauior moles terrorque periclo
P oſcebat propiore uirum reuocatus ad arma
T ot ceſis ducibus patriæ deuouerat iram.
A t non aſdrubalem fraudes latuere recentum
A rmorum:quamq̃ tenebris nox texerat aſtus
P ulueris in clipeis ueſtigia uiſa monebant.
E t propere ſignum ad curſus ſonipeſque uirique
S ubſtricti corpus:bis clarum buccina ſignum:
P ræterea gemino prodebant iuncta magiſtro
C aſtra regi:uerum fratri ſi uita ſuperſit:
Q ui tandem licitum ſocias coniungere uires
C ōſulibus:ſed enim ſolum dum uera pateſcunt
C untandi reſtare dolum:martēque trahendi
N ec conſulta fugæ ſegni formidine differt.
N ox ſomni genitrix mortalia pectora curis
P urgarat:tenebræque horrenda ſilentia alebant.

UVA. BHSC. IyR_094

E rupit ſuſpenſa ferẽs ueſtigia caſtris:
E t muta elabi tacito iubet agmina paſſu:
I n lumen nacti pet rura tacẽtia noctem:
A ccelerant:uitant ſocios:ſed ꝑcita falli
S ub tanto motu tellus nequit ĩplicat actas
C eco errore uias:umbriſque ferẽtibus arcto
C ircumagit ſpatio:ſua ꝑ ueſtigia ductos.
N am qua curuatas ſinuatis flexibus amnis
O bliquat ripas:refluoque per aſpera lapſu
I n ſeſe redit ac caſſo ducente labore
E xiguũ inuoluunt fruſtratis greſſibus orbem:
I nque errore uiæ tenebrarũ munus ademptũ.
L ux urget:panditque fugam:ruit acer apertis
T urbo equitũ portis:atque oĩs ferrea late
T empeſtas operit campos:nondũ arma manuſque
P er mixtæ:iã tela bibunt premiſſa cruorẽ.
H inc iuſſæ penũ fugientem ſiſtere pennæ
D icteæ uolitant:hinc lancea turbine nigro
F ert lœtum cuicũque uiro quẽ prendidit ictus:
D eponũt abitus curã.trepidiſque coactas
C onſiſtunt acies:et ſpes ad prælia uertũt.
I pſe inter medios nã rerũ dura uidebat:
S idonius ductor tergo ſublimis ab alto
Q uadrupedantis equi tendẽs uoceſque manuſque.
P er decora extremo uobis queſita ſub axe.
P er fratris laudes oro ueniſſe probemus
G ermanũ annibalis:latio fortuna laborat
A duerſis documenta dare:atque oſtẽdere quantus.
V erterit ĩ rutulos domitor telluris iberæ
S uetus ad herculeas miles bellare columnas.
F orſitan et pugnas ueniet germanus ĩ ipſas.
D igna uiro digna obteſtor ſpectacula pleno
C orporibus properate ſolo quicũque timeri
D ux bello poterat fratri:iacet unica nunc ſpes:
E t pene e latebris ĩfracto liuius euo
D amnatũ offertur uobis caput:ite agite oro
S ternite ductorẽ:cũ quo concurrere fratri
S it pudor et turpis finem donate ſenectæ.
A t contra nero:quid ceſſas cluſiſſe labores
I ngentis belli?pedibus tibi gloria miles.
P arta ingens:nũc accumula cepta ardua dextra.
H eu temere abducto rupiſti robore caſtra:

Erupit:aſdrubal e caſtris. Suſpenſa ueſtigia:exprimit habitũ clam fugiẽtis ueſtigia quippe ſuſpendunt ne ſtrepitũ faciãt. Muta:ſine clamore:ut diſceſſũ nõ intelligerent hoſtes. Elabi:egredi cito paſſu. Illumen:obſcurã ſine lumĩe. illumis nox obſcura:cũ luna non lucet.

Vitãt ſocios:Agmen inquit Liuius pœnoꝝ prĩo ꝑ agros palaꝝ:feſſique aliquot ſomno ac uigiliis ſternũt corpora paſſi. atque ĩfrequentia relinquũt ſigna. Per cita:ꝑcuſſa fugientiũ ictibus. Nequit falli:nõ põt decipi à pœnis:ĩmo ipſa tellus & fluminis anfractus eos deluſerũt. Implicat actas: docet quomõ aſdrubal ꝑ noctẽ uia eluſus reuertebatur ũde diſceſſerat. Implicat:ĩuoluit. Actas:quas iã perfecerant curſu itez repetebãt.erra bant enim noctu:& eodẽ reuertebantur

Cæco:nocturno. Circũagit:ducit circũ:& ĩplicat errore uiæ. Ferentibus:ducentibus eos ꝑ tortuoſas ripas fluminis.

Arcto:anguſto qm̃ nõ elongabanꝝ:ſed reuertebantur eodẽ. Amnis:metaurus.

Exiguũ orbẽ:breue ſpatium:qm̃ parũ procedebãt ſequentes flexus ripæ. Turbo:agmen iſtar turbinis. Portis: caſtrorum.ſ. Tempeſtas:ipſi milites tanquã tempeſtas. Pennæ dicteæ:ſagittæ cretẽſes. Curã abitus:aſdrubal poſtq̃ pugnãdum uidit depoſita omni cura fugiẽdi aciem ĩſtruxit. Rerum dura:periculũ & difficultatem. Per decora extremo: oĩo aſdrubalis ad ſuos milites quos hortatur ad operã nauandã cũ tot uictoriis in hiſpania claruerunt:obteſtaꝝque eos per laudem Annibalis:ut eius fratrẽ in italiam factis ueniſſe oſtendant q alpes tranſcendens oppoſitum agmen romanorum profligauit. Decora:gloriam.

Extremo axe:hiſpania quæ ẽ ad occaſum ſolis:ubi uicerant duo fulmina belli ſcipiones. Laborat:nititur oſtendere romanis quales illi ſint qui alpes trãſcẽdunt. Aduerſis: calamitatibus totiens acceptis. Verterit:uenerit. Iberæ:hiſpanæ. Pleno ſole: ſtrato cadaueribus romanoꝝ. Iacet ffi:ceſus ẽ a fratre annibale:& ſic trahit romanos ĩ contemptũ.

Infracto æuo: ualde debili ſenecta.

Damnatũ caput:ipſe Liuius ſalinator quem prius romani dãnauerãt ob male rẽ geſtam in conſulatu. Sit pudor: pro puderet Claudius Nero ex alia ꝑte ſuos hortabatur ſic clamat apud Liuium. Quid ergo præcipiti curſu tam longũ iter emenſi ſumus o milites. Cluſiſſe: finiſſe.locus eſt ab utili: inde proponit gloriam quam ex uictoria conſequuturi ſunt. Pedibus:celeri curſu ex apulia.unde huc contendimus. Dextra:uiribus & pugna. Temere:ĩprudenter: & locus eſt ab honeſto. Adducto robore: delectis militibus ex omni numero.

&

UVA. BHSC. IyR_094

Factum: nostram profectionem ex castris & iter properatum. Huc iuuenes: uerba Liuii hortantis suo exemplo iuuenes ad operam patriæ nauandam. Præcludite: claudite alpes cadaueribus hostium qui nimium in italiam grassātur. Patulas: apertas. Fulmen carthaginis: quo utitur carthago tanquam fulmine. Quis deus: si ueniet Annibal īquit etiam deus non posset nos a morte liberar̄: locus ē ab utili. Sancit: firmat.

Obtectus: habens tectam canitiem galea. Rhodani iuuentus: comati galli. Nabis erat sacerdos iouis Ammonis. Securus fati: non timēs mortem. Vano: mendaci. Cerula: uiridis & cerulei coloris. Ardebat: radiabat. Gemma garamantide: de hac gemma loquitur solinus dicens illic & lapis legitur Ammonis uocant cornu. nam ita tortuosus est & inflexus: ut effigiem reddat cornu arietis fulgore aureo. ideo dicit poeta ardebat: hoc ideo fixit quoniam Nabis erat Ammonis sacerdos: qui etiam ī casside habebat effigiem iouis cornigeri. Infula dependens: in humeris. s. ut nunc sunt mithræ episcoporum habentes stolas ex humero pendentes. Incocta cerastis: infecta ueneno cerastæ serpētis.

Conti sarmatici: telum sarmaticū longum erat instar conti oblongo ferro.

Prædam: sabellum quem nabis asportabat. Tristis ruinæ: mortis illius sacerdotis. Gemmiferi cultus: uestis gemmatæ. Rigentes: asperas propter aurum intextum. Ad ossa: ipsius atabi. Tepidos: recenter cæsos. Aurea fila: infulā.

N i factum absoluit uictoria: præripe laudem.
A duentu cecidisse tuo memorabitur hotis.
P arte alia īsignis nudatis casside canis
L iuius huc iuuenes huc me spectate ruentem
I n pugnas: quantumque meus patefecerit ensis:
T antum ītrate loci: et tandem præcludite ferro.
I am nimium patulas penis grassantibus alpes
Q uod ni ueloci prosternimus agmina marte:
E t fulmen subitum carthaginis annibal adsit:
Q uis deus infernis quēquā nostrū eximat umbris?
H inc galea capite accepta: dicta horrida ferro
S ancit: et obtectus seniū fera prælia miscet.
I llum ꝑ cuneos et ꝑ densissima campi
C orpora tot dantē leto quot spicula torsit
T urbati fugere mace. fugere feroces
A utololes: rhodanique comas intonsa iuuentus
F atidicis nabis ueniens ammonis harenis
I mproba miscebat securus prælia fati.
C eu tutante deo: ac patriis spolia īproba terris
F ixurum uano tumidus promiserat ore.
A rdebat gemma garamātidæ cerula uestis.
V t cum sparsa micant stellarū lumina cœlo.
E t gemmis galeam clypeūque accenderat auro.
C asside cornigera depēdens īfula sacros
P ræ se terrores: diuūque ferebat honorē
A rcus erat pharetræque uiro atque īcocta cerastis
S picula: et armatus peragebat bella ueneno.
N ecnon cornipedis tergo de more repostus
S ubstentata genu ꝑ campum pondera conti
S armatici prona aduersos urgebat in hostes.
T anto transfixum telo ꝑ membra ꝑ arma
C onsulis ante oculos magno clamore sabellum
A sportabat ouans et ouans ammona canebat
N on tulit hanc iram tātosque ī corde tumores
B arbarico senior: telūque intorsit et una
P rædam animāque simul uictori uictor ademit
A stitit audito tristis clamore ruinæ
H asdrubal: et ceptantē atabum raptare perempto
G emmiferi spolium cultus auroque rigentes
E xuuias iaculum a tergo perlibrat ad ossa.
I am correpta miser geminis uelamina palmis
C arpebat propere: et trepidos nudauerat artus
C oncidit et sacras uestes: atque aurea fila

UVA. BHSC. IyR_094

Reddidit ex aīo ſpoliatū lapſus ī hoſtem:
Atcanthus rutulum obtrūcat:cui mille ſub altis
Lanigeræ balant ſtabulis ipſe ocia molli
Exercens cura gelido nūc flumine ſoles
Frangebat nimios pecori:nūc lœtus in umbra
Tondebat niueæ ſplēdentia uellera lanæ.
Aut pecus e paſtu cū ſeſe ad tecta referret:
Noſcentes matres ſpectabat ouilibus agnos.
Accubuit clypei trāſfixo proditus ære.
Et ſero ingemuit ſtabulis exiſſe paternis.
Crius hoc italum pubes incurrit:et urget.
Aut torrens: ut tempeſtas: ut flamma corruſci
Fulminis:ut boreā pontus fugit:ut caua currūt
Nubila:cum pelago cœlum permiſcuit æurus.
Procere ſtabant celtarum ſigna cohortes
Prima acies:hos impulſu cuneoque feroci
Laxat ui ſubita et feſſos errore uiarum
Nec ſoli faciles longique laboris anhelos.
Auertit patrius gentem pauor:addere tergo
Haſtas auſonius:teloque inſtare ſequaci.
Nec donare fugam:cadit uno uulnere tyrrus
Non uno rhodanus:profligatūque ſagittæ
Lancea deturbat morinū:et iam iāque cadentem
Cedentē que urget totas largitus habenas
Iuius acer æquo:et turmis abeūtibus īſert
Cornipedem:tunc auerſi turgentia colla
Dicidit enſe moſæ:diſcuſſit pondere terram
Cum galea ex alto lapſum caput:ac reſidentem
Turbatus rapuit ſonipes ī prælia truncum.
Hic cato nam medio uibrabat et ipſe tumultu
Si primas īquit bello cum amiſimus alpes
Hic iuueni oppoſitus:tyrio foret:hei mihi quanta
Eſſauit latio dextra:et quot funera pœnis
Donarunt parui ſuffragia triſtia campi.
Iamque inclinabant acies cunctiſque pauorem:
Gallorum induerat pauor:et fortuna ruebat
Sidonia ad rutulos uictoria uerterat alas
Celſus ceu prima refloreſcente iuuenta
Ibat conſul ouans maior:maiorque uideri.
Acce trahens ſecum canentem puluere turmam
Auctor agenoreus ſubit:intorquenſque lacertis.
Tela ſonat:cohibete fugam:cui cedimus hoſti?
Nonne pudet conuerſa ſenex marcentibus armis

Lapſus:cadens ſuper nabim a ſe ſpolia tum. Inuicti phileni:aræ philenorum erant in maiore ſyrti appellatæ a philenis fratribus:quem locum finem imperii uerſus ægyptum habuere carthaginēſes. Inuicti:fortes quoniam pro patria mori uoluerunt.illic enim ubi poſtea illorum honori aræ fuerunt erectæ uiui obruti ſunt.cum carthaginenſes:& cyrenaici de finibus agrorū certarēt. Aere: clypeo. Proceræ:altæ ſtaturæ gallos opposuerat Aſdrubal Claudio Neroni.nō tantum eis fidens ut inquit Liuius quātum ab hoſte timeri eos credebat. galli primo impetu feroces ſunt inde pauent ubi ad hos gallos cædes peruenit minimum certaminis fuit pars magna ab ſignis aberat qui errauerant feſſi itinere: ac uigiliis. Laxat:aperit diſſipat. Nec ſoli faciles:non idonei ad tolerādos ſoliscalores.nam :ut ſcribit.L. Florus cedunt ſolaribus radiis& reſoluuntur ut glacies. Addere:addebat. Hic: tunc. Cato prætor laudauit Liuium conſulē dicens ſi hic oppoſitus fuiſſet Annibali deſcendenti ex alpibus non eſſent cæſi tot imperatores& milites. Iuueni: Annibali. Parui campi:martii in quo erāt comitia & hoc potiſſimū dicit propter Varronem:qui cauſa fuit cladis cānenſis.hei mihi inquit quot dextras amiſimus propter malam electionē conſulū.

Ceſſauit:mortua ē. Induerat:pauor gallorum fugiētium incuſſerat cæteris pauorem. Ruebat:fauebat iam romanis. Alas:pennas ſuas ad romanos. uictoria ſemper alata fingitur. Cohibete fugam:uerba Aſdrubalis ad ſuos: quibus deprimit Liuii ſenectam.

UVA. BHSC. IyR_094

Principium:origo de bello dictum eſt ſupra. Gẽtes:hiſpanæ quas uici æq̃nt me Annibali. Parce petitum: id eſt haſta Aſdrubalis parum nocuit Liuio conſuli. Perſtrinxit:uulnerauit. Vana: quoniam uulnus non alte inſederat.

Rutuli:romani turbati ſunt conſulis uulnere. Conſul:Liuius increpabat futiles uires Aſdrubalis. Vana cornua: uanas acies hoſtiles.punicum uulnus inquit fœmineum eſt:& ideo hoſti oſtendite quale uulnus romanæ inferant manus. Ripas: metauri repleti cadaueribus. Vt cum uenatu: ſtragem æditam ad metaurum comparat feris a diana uenatu cæſſis. Dictynna:diana. Mſi: latonæ pindus eſt mons theſſaliæ. Menalus arcadiæ. Coryti: ut dictum eſt tegmina arcuum ſunt ex corio:& p̃ pharetris etiam uſurpantur:ut in hoc loco.

Muſco:lanugine illa uiridi quæ naſcitur in locis humidis. Ceu belua põti: Neronis auiditatem comparat balenæ uorantis in mari piſces laxo hiatu. Male ſatia:fame laborans.

A gmina agit?nunc queſo mihi nũc dextera ī armis
D egenerat noſtrique piget?mihi belus auorum
P rincipium:mihi cognatum ſidonia dido
N omen:et ante omnes bello numerãdus hamilcar
E ſt genitor mihi cui cedunt mõteſque lacuſque
E t campi atque amnes frater:me magna ſecũdum:
C arthago putat hãnibali:me betis ī oris
E quãt germano paſſæ mea prælia gẽtes.
T alia dum memorat medios ablatus ī hoſtes
V t noua cõſpecti fulſerunt coſulis arma
H aſtam præpropero niſu iacit illa p̃ oras
E rati clypei et loricæ tegmine ſummo
I ncidit haud fœlix humero:parceque petitum
P erſtrixit corpus:nec multo tincta cruore
V ana ſed optãti promiſit gaudia peno.
T urbati rutuli cõfuſaque pectora uiſu
T errifico:tum increpitans conamina conſul
F œmineis leſum uana iter cornua corpus
V nguibus aut palmis credas puerilibus ictum
I te docete uiri romanæ uulnera ſuerint
Q uanta afferre manus:tũ uero effunditur īgens
T elorum uis:et denſa ſol uicitur umbra.
I amque p̃ extentos alterna ſtrage uirorum
C orpora fuſa iacent campos diuerſaque ī undã
I unxerũt cumulos creſcente cadauera ripas
V t cum uenatu ſaltus exercet opacos
D ictynna et lete præbet ſpectacula matri:
A ut pindi nemora excutiens aut menala luſtrãs
O mnis naiadum plenis comitata faretris
T urba ruit:ſtridunt ſagitiferique coriti
T um p̃ ſaxa feræ p̃que ipſa cubilia fuſæ
P er ualles fluuioſque atque antra uirentia muſco
M ulta ſtrage iacent:exultat uertice montis
E t latam luſtrans oculis latonia prædam.
A udito ante alios ſenioris uulnere rumpit
P er medios nero ſæuus iter uiſaque uirorum
E quali pugna:quid enim quid deĩde relictum eſt
I taliæ fatis?hunc ſi non uincitis hoſtem.
H annibalem uĩcetis ait?ruit ocius amens
I n medios:tyriumque ducem ĩter prima frementem
A gmina ut aſpexit:rabidi ceu belua ponti
P er longum ſterili ad paſtus iactata profundo
C um procul in fluctu piſcem male ſaucia uidit.

UVA. BHSC. IyR_094

A eſtuat:et luſtrans nantē ſub gūrgite prædam
A bſorbet late ꝑmixtum piſcibus æquor.
N on telo mora nō dictis haud amplius īquit
E labere mihi:nō hic nemora auia fallent
P yrenes:nec promiſſis fruſtrabere uanis.
V t quondam terra fallax deprenſus ibera
E uaſti:noſtram mentito fœdere dextram.
H æc nero:et ītorquet iaculū:nec futilis ictus.
N am latere extremo cuſpis uibrata reſedit
I nuadit ſtricto ſup hæc īterritus enſe.
C ollapſique premēs umbonē tremētia membra
S i qua ſub extremo caſu mādata referri
G ermano uis forte tuo portabimus inquit.
C ontra ſidonius leto nō terreor ullo
V tere marte tuo:dum noſtris manibus adſit
A ctutum uindex:mea ſi ſuprema referre
F ratri uerba paras:mādo capitolia uictor
E xurat:cinerique iouis permiſceat oſſa
E t cineres noſtros:cupientem adnectare plura
F eruentēque ira martis trāſuerberat enſe.
E t rapit infidum uictor caput:agmina fuſo
S ternūtur duce nō ultra fidentia marti.
I amque diem ſoliſque uices nox abſtulit atra
C um uires parco uictu:ſomnoque reducunt.
A c nondū remeante die uictricia ſigna
Q ua uentum referunt clauſis formidine caſtris.
T um nero procera ſublimia cuſpide portans
O ra ducis ceſi:cannas penſauimus inquit
A nnibal et trebiā et traſimeni littora tecū
F raterno capite.i.duplica nūc perfida bella
E t geminas arceſſe acies:hæc premia reſtant.
Q ui tua tranſmiſſis optarint alpibus arma.
C ompreſſit lachrymas penus:minuitque ferēdo
C onſtanter mala:et inferias in tēpore dignas
M iſſurum fratri clauſo cōmurmurat ore.
T um caſtris procul amotis aduerſa quiete
D iſſimulans dubia excluſit certamina martis.

Aeſtuat:furit. Haud amplius inquit: uerba Neronis ad aſdrubalem non eua des inquit nunc ut euaſiſti in hiſpania uictus a Scipione ad pyreneos montes: aut cum uictus a romanis fœdere ſimu lato euaſiſti. Nec futilis:non fuit uāus ictus Neronis. Siqua ſub extremo:uer ba Neronis inſultantis aſdrubali ꝑſtra to. Manibus: umbris. Actutum: cito Liuius ait.poſtremo cum aut dubie for tuna hoſtium eſſet ne ſupereſſet tanto exercitui ſuum nomen concitato equo ſe in cohortem romanam immiſit.ibi ut patre Amilcare & Annibalis fratre di gnum erat pugnans cecidit. nunquam eo bello una acie tantum hoſtium īter fectum eſt.redditaque equa cānenſi cla des uel ducis uel exercitus uidebatur.

Clauſis caſtris ſuis:quæ in lucania reli querat. Nero ut ad caſtra rediit caput Aſdrubalis proiici ante hoſtium ſtatio- nes iuſſit & uictos aphros captiuos oſtē di:& duos ſolutos ire ad Annibalem:q acta narrarent. Annibal tanto publico: priuatoque ictus luctu agnoſcere ſe for tunam carthaginis dixit.caſtriſque ide motis in angulum italiæ abiit. Minuit ferendo: laus Annibalis a fortitudine. nam conſtans fuit in tanto dolore nec ē aliqua egritudine conflictatus ut tantū imperatorem decebat. Vicitque fortu- nam:quæ homines uincit niſi tota uica tur. Ferendo:patiendo forti animo.au ferebat uim præſentibus malis annibal robore animi ſubnixus:cum ſciret fran gi aduerſis non eſſe clari imperatoris ex plorant quippe aduerſa uiros:ut ſupra cecinit poeta & in aduerſis uirtus cogno ſcit. Inferias:uictimas & exeqas. Ad- uerſa:calamitatē & dolorē ex morte fra tris. Quiete:id eſt quieſcendo:& non appetendo pugnam. Dubia certamīa: dubiam fortunam & belli euentum. Excluſit:remouit quoniam in brutios abiit.

UVA. BHSC. IyR_094

Petri Marsi interpretatio in.xvi.uolumen Syllii italici.

Rutia mœrẽtem:post cædẽ asdrubalis Annibal in brutios profectus bello abstinebat:nec eũ quiescentẽ mœstũ & suspirantẽ se ob inuidiã aduersæ factionis uici ꝓuocauere romani tantã in eo uim eẽ censebant q̃uis aduersa fortuna laborasset:q & si exercitũ habebat coactũ ex colluuione tot gentiũ & tam dispari cultu ritu & lingua. tñ tãta erat uiri maiestas ut seditio ĩ castris laborãtibus interdum cõmeatus ĩopia minime oriretur:dũ hæc ĩ italia agerent̃ scipio ĩ hispania secundo marte pugnauit. pœnus tãdẽ tota hispania cessit: Masinissa romanoꝝ amicitiã ĩnuit scipio & asdrubal apud syphacẽ suscepti amicitiam regis certatĩ petunt .rediit Scipio in hispaniã:& aput carthaginem pr̃i.patruoque funebres ludos celebrauit.ĩde romã reuersus cõsul cũ crasso põtifice maximo creatus ẽ.deque ĩ aphricã traiiciẽdo exercitu agit. Suosque & mortem fratris.

Septus:munitis castris ad securitatẽ.

Coquebat:meditabat̃ aĩo. Abditus:ut Annibalẽ ulctionẽ parãtẽ cõparat tauro qui cedit grege ac stabulis & ĩsolitudine pugnã cõtra uictorẽ meditat̃. Auia:remota. Hausturus:consumpturus italiã si a carthaginẽsibus supplem̃tũ hũisset. & si nõ obstitisset alterius factionis inuidia. Obtrectante:recusante & ꝓhibẽte mitti subsidia. Senio reꝝ:iã præliis senescentibus & militia.qescebat enim in brutiis Annibal. Tñ:q̃uis uigor ille torpesceret. Manu: præteritis uictoriis.

Caput:ipsius Annibalis:cuius nomen sat erat pro oĩbus auxiliis:& sua maiestate milites ĩ officio cõtinuit. Gradu: in ordine sine aliqua seditione aut ĩter ipsos:aut aduersus ducẽ. Retusis:fractis: & aduersante fortuna. Nec uero:nunc ad hispanias trãsgreditur poeta: ñ solũ ĩquit ĩ italia mars fauebat romanis: sed ẽt in hispania. Phenix: carthaginensis oriundus a phenicia. Auriferis:hispãis ubi auꝝ fodit̃. Iam mago:Anno nouus Impator cũ nouo exercitu magoni se cõiunxerat quos scipio acie superauit:duo aut amplius milia peditũ equitatusque oĩs uis inito prælio cũ magõe effugerũt. Anno alter ĩperator uiuus captus ẽ.Mago ad gades ꝓfectus asdrubali gisgonis filio se cõiũxit.poeta canit magonẽ illico transmisisse ĩ libyam. Ecce aliud decus:separat poeta pugnã Scipionis cum annone:sed Liuius coniungit. Decus: uictoriã. Duci:Scipioni. Cetris:clypeis:& scutis. Liuius ait.lã ferme oĩbus scutatis celtiberorum interfectis. Crepitantibus:sonantibus:supra dixit. Ad numerum resonas gaudentẽ plauder̃ cetras. Indigenas:illic genitos. Non ars aut astus:laudat annonẽ ut maior laus uictori scipioni accedat. Vt phebe stellas:cõpatõe magnitudinẽ scipionis ꝓbat. Cerula:maria mediterranea: qbus p̃est Neptunus.oceanus aũt ãbit totã terrã. Vallãtẽ:Scipio aggressus ẽ ãnonẽ migrantem castra:

Ruttia mœrentem casus
patriæque suosque
Annibalẽ accepit tellus:hic aggere septus
In tẽpus posita ad renouãdũ bella coquebat.
Abditus ut silua stabulis cũ cessit ademptis
Amisso taurus regno gregis auia clauso
Molitur saltu certamina iamque feroci
Mugitu nemora exterret:perque ardua cursu
Saxa ruit:sternit siluas:rupesque lacessit
Irato rapidus cornu:tremit omnis ab alto
Prospectans scopulo pastor noua bella parantẽ.
Sed uigor hausurus latium:si cætera martis
Adiumenta forent:praua obtrectãte suorum
Inuidia reuocare animos:agitare negata
Cogebatur ope:et senio torpescere rerum
Parta tamen formido manu et tot cedibus olim
Quesitus terror uelut inuiolabile telis
Seruabant:sacrũque caput proque oĩbus armis
Et castrorum opibus:dextrisque recentibus unum
Annibalis sat nomen erat.tot dissona lingua
Agmina barbarico tot discordantia ritu
Corda uirum mansere gradu:rebusque retusis
Fidas ductoris tenuit reuerentia mentes.
Nec uero ausonia tantum se letus agebat
Dardanidis mauors iam terra cedit ibera
Auriferis tandem phœnix depulsus ab aruis
Iam mago exutus castris agitante pauore
In libyam propero transmisit cerula uelo.
Ecce aliud decus haud primo contenta fauore
Nutribat fortuna duci:nam concitus anno
Aduentabat agens trepidantibus agmina cetris
Barbara:et indigenas serus raptabat iberos
Non ars aut astus belli:uel dextera deerat
Si non scipiade concurreret agmina ductor
Magna adeo ausonius maiori mole præmebat
Vt phœbe stellas ut fratris lumina phœben
Exuperant:montesque athlas:ut flumina nilus:
Vt pater oceanus neptunia cerula uincit:
Vallantem castra obscuro iam uesper olympo.

UVA. BHSC. IyR_094

F undere non æquam trepidanti cœperat umbram
A ggreditur latius rector subitoque tumultu.
C eduntur passim cepti munimina ualli.
I perfecta: super contexere herbida lapsos
P ondera: et intumuli concessit cespes honorem
V ix uni mens digna uiro nouisse minores.
Q uam deceat præciumque operis sit tradere famæ
C antaber ingenio mẽbrorum et mole timeri.
V el nudus telis poterat larus: hic fera gentis.
M ore securigera miscebat prælia dextra
E t quamquã fundi se circum pulsa uideret.
A gmina: deleta gentilis pube cateruæ
C æsorum iplebat solus loca: seu foret hostis
C ominus: expleri gaudebat uulnere frontis.
A duersæ: seu leua acies in bella uocaret
O bliquo telum reflexum marte rotabat:
A t cum pone ferox auersi in terga ueniret
V ictor nil trepidans retro iactare bipennẽ.
C allebat: nulla belli non parte timẽdus
H uic ducis iuicti germanus turbine uasto
S cipio contorquens hastam cudone comantes
D isiecit crines nãque altius acta cucurrit.
C uspis: et elata procul est eiecta securi.
A t iuuenis cui telum ingẽs accesserit ira
B arbaricam assiliens magno clamore bipennem
I ncutit intremuere acies sonuitque per auras.
C ondere belligero pulsati tegminis umbo.
H aud impune qdem remeans: nam dextera abictu
D ecisa est gladio: ac dilecto immortua telo.
Q ui postq̃ murus miseris ruit: agmina concors
A uertit fuga confestim dispersa per agros
N ec pugnæ species: sed pene tristis imago
I lla erat: hinc tantum cedẽtũ: atque inde ruẽtum
P er medios annon palmas post terga reuinctus
E cce trahebatur: lucẽque heu dulcia cæli.
L umina captiuus lucem inter uincla petebat:
T um rector latius tanta en qui regna reposcant?
Q uis cedat toga et armiferi gens sacra quirini?
S eruitio si tam faciles cur bella refertis.
H æc inter celerare gradum coniungat ut arma
A sdrubalẽ ignarum cladis prænuntius affert
E xplorator eques raptat dux obuia signa

Non æquam: noxiam qm̃ nõ uidit hostes aduentare asdrubal. Herbida põdera: ipsi cespites quos ad uallum muniendum portauerant contexere ipsos milites: & pbuerũt eis uicem sepulchri.

Lapsos: milites prostratos qui pondera herbida portabãt. Vix uni mẽs digna uiro: uix inter tot celtiberos fuit unus quẽ deceat minores. i. posteros nouisse: scilicet ex carmine & historia. i. uix fuit unus memoria dignus. Mens digna uiro: robur aĩ q̃le decet uirũ habere. Sit ptiũ operis. i. sit operepretiũ: & utile posteris dare famæ: qm̃ minores pclara facta imitanť: & iõ ẽ operepretiũ illa lris mandare. Vnde dicit liuius in proemio suæ historiæ ad octauiũ augustũ. unde tibi tuæque rei pu. quod imitteť capias.

Cantaber larus: hic ẽ ille unus memoria dignus. Ingenio: arte bellandi: & uiribus corporis: gestabat securim de more cantabroꝝ. Gentilis: ex eadẽ gẽte.

Seu foret hostis: dexteritatem lari in plio describit poeta: q ãte retro: leua sinistra: & omni denique ex pte pugnans timẽdus erat. Obliquo marte: leua pugna. Pone: post. Auersi: lari. Germanus ducis. L. Scipio qui postea dictus est asiaticus ab asia deuicta. Cudone: galea ex cudone seu codone. i. pelle cruda supra dixi. caput his codone ferino stat cautũ. Acta: impulsa ab ipso laro: q securi hastã Scipionis in altũ egit. Telũ i gens: qm̃ ira ẽ magnũ incitamẽtũ ad res agẽdas. Vnde dicit Home. uires iniecit ira. Ira inqt aristoteles necessaria ẽ nec qcq̃ sine illa expugnari põt nisi illa iple at aĩum & spiritũ accendat. Vtendũ ãt est illa non ut duce: sed ut milite. Vmbo: Scipiõis q lauro manũ abscidit. Telo: securi. Qui murus: larus tanq̃ murus & tutela suoꝝ. Per medios ãnon: ui tuperaťãnon a poeta: q ut uiueret hanc ignominiam captiuitatis passus est potius debuit pugnando mori ut fecerat asdrubal: & ut fortes: & magnanimi faciunt imperatores. Scipio eũ derisit dicẽs si estis ita faciles ad seruitutẽ cur pugnatis: romanorũ ẽ pugnare q seruire nesciunt. Lucẽ: uitam. Heu dulcia lumĩa cæli: dãnat poeta tantã uitæ cupiditatẽ: p q̃ turpitudo subiť interdũ: cũ magis hominem deceat p decoro seruãdo mori q̃ uiuere. Qui regna: imperiũ orbis.

Toga: romani togati: & a romulo habentes originẽ. Quis: qbus. Quirim: romuli bellicosi. Seruitio: seruituti.

Refertis: retractatis. Hæc iter: Scipio .L. Scipionẽ romã misit cũ ãnone & cæteris captiuis: cũ audiuisset aduẽtare asdrubalem ut se ãnoni cõiungeret ad pugnam se expediuit. Immo ad certam uictoriam uidẽs hostes ad mortem ruere.

UVA. BHSC. IyR_094

Nil amplius inq̃t: uerba ſcipionis ad ſuperos: ſatis inquit mihi dediſtis offerendo hoſtes. Victoria eſt in manu nr̃a nil aliud optabam niſi poſſe congredi: compos uoti: ut ad uictoriam conſequẽ dam adiuuetis nõ poſco. Profugus: hoſtis qui fugiebat. Furentes: umbræ inquit patris & patrui uocant hoſtes furẽtes ad mortem pro inferiis. Modus: finis belli hiſpani. Luſtra: ſyluas & cubilia ferarum. Ad tarteſſiacos portus: aſdrubal nauibus acceptis nec procul ideaberat mare noctu relicto exercitu gades perfugit. Proximus in pugna: iam de maſiniſſa loquit: ſed a Liuio diſſentit: qui ſic ait. poſt fugam aſdrubalis ſcipio. x. milia peditum mille equites reliquit ſyllano ad caſtrorum obſidionem ipſe tarraconem rediit poſt profectionẽ eius maſiniſſa cum ſyllano clam cõgreſſus ut ad noua conſilia gentem quoque ſuam obedientẽ haberet cum paucis populariibus in aphricam traiecit. Inde rediens cum ſcipione congreſſus amicitiã innuit: data fide: poeta canit maſiniſſæ reuerſo ex acie noctu arſiſſe capillos qđ prodigium mater interpretata ſuaſit filio ut amicus populi ro. eſſet & ſic dura ret eius capiti lumen & decus. nã conſtãtiſſime ad ultimam ſenectã fidẽ ſeruauit. Ductori: aſdrubali. Nomadum: maſiniſſa rex numidarum. Superbũ: nobile ſeruata fide populo romano. Mitis: ñ adurẽs. Serpẽtes: diſcurrẽtes.

At poſtq̃ optatam letus contingere pugnam
Vidit. et ad lætum magno uenientia curſu
Agmina: ſuſpiciens cælum nihil amplius inquit
Vos hodie poſco ſuperi protractus ad arma
Quod profugus ſatis eſt: ĩ dextera cætera nobis
Vota uiri rapite ite precor: uocat ecce furentes.
Hinc pater hĩc patruus gemina o mihi numĩa belli
Ducite: adeſte: ſequor dignas ſpectabitis haud me
Præſcia mens fallit ueſtro iam nomine cedes.
Nam quis erit tandem campis telluris iberæ
Bellandi modus: en unquam lucebit in orbe
Ille dies: quo te armorum carthago meorum
Spiciam ſonitus admotaque bella trementem
Ixerat: et raucus ſtridenti murmure clangor
Increpuit: tonuere feris clamoribus aſtra
Concurrunt: quantũque rapit uiolentia ponti
Et notus et boreas: et inexorabilis auſter.
Cum mergunt plenas tumefacta ſub equora claſſes
Aut cum letiferos accendens ſyrius ignes.
Torret anhelantem ſeuis ardoribus orbem
Tantum acies hominũque ferox diſcordia ferro
Demetit haud ullus terrarum equarit hiatus
Pugnarum damna: aut ſtrages per inhoſpita luſtra
Vnquam tot dederit rabies horrenda ferarum
Iam campi ualleſque madent hebetataque tela
Et libys occubuere: et amantes martis iberi
Stat tamen una loco perfoſſis debilis armis.
Luctaturque acies qua concutit aſdrubal haſtã
Nec finem daret ille dies animoſaque uirtus
Ni perlapſa foret loricæ tegmine harundo:
Et parco ſummum uiolaſſet pondere corpus:
Uaſiſſetque fugam: rapido certamina linquit
In latebras euectus equo noctiſque per umbram
Ad tartheſſiacos tendit per littora portus
Proximus in pugna ductori marte manuque
Regnator nomadum fuerat: mox fœdere longo
Cultuque æneadum nomen maſiniſſa ſuperbum
Huic feſſo quos dura fuga et nox ſuaſerat atra
Carpenti ſomnos ſubitus rutilante coruſcum
Vertice fulſit apex: criſpamque inuoluere uiſa eſt
Mitis flamma comam: atque hirta ſe ſpargere frõte
Concurrunt famuli: et ſerpẽtes pectora circum
Feſtinant gelidis reſtinguere fontibus ignes.

UVA. BHSC. IyR_094

At grandeuā deum prænoſcens omina mater
Sic ſit celicolæ portentaque ueſtra ſecundi.
Condite ait:duret capiti per ſecula lumen
Neuero ne nate deum tu leta paueſce.
Prodigia:aut ſacras metue inter tempora flammas.
Hic tibi dardaniæ promittit fœdera gentis:
Hic tibi regna dabit regnis maiora paternis
Ignis:et adiunget latiis tua nomina fatis
Sic uates:iuueniſque animum tam clara mouebant
Mōſtra.nec a pœnis ulli uirtutis honores:
Annibal ipſe etiam iam iamque modeſtior armis
Aurora obſcuri tergebat nubila cæli
Vixque athlantiadum rubefecerat ora ſororum
Endit in auſonios:et adhuc hoſtilia caſtra.
Atque ubi ſe uallo intulerat ductorque benigno
Accepit latius uultu:rex talibus infit
Celeſtum monita et ſacræ reſponſa parentis.
Diiſque tua o rutulum rector gratiſſima uirtus
Auulſum tyriis huc me duxere uolentem.
Si tibi non ſegnes tua contra fulmina ſæpe
Iſi ſtare ſumus dignam te nate tonantis
Afferimus dextram:nec nos aut uana ſubegit
Incertæ mentis leuitas:et mobile pectus
Aut ſpes et leti ſectamur præmia martis
Perfidiam fugio:et periuram ab origine gentem
Et quando herculeis finiſti prælia metis
Hunc ipſam belli nobiſcum inuade parentem:
Ille tibi qui iam gemino laurentia luſtro
Poſcedit regna:et ſcalas ad mœnia romæ
Admouet in libyam flammis ferroque trahendus:
Sic nomadum ductor:tunc dextera ſcipio dextrā
Amplexus ſi pulchra tibi mauorte uidetur.
Pulchrior eſt gens noſtra fide:dimitte bilingues
Ex animo ſocios magna hinc te præmia claræ
Virtutis maſiniſſa manent citiuſque uel armis
Quam gratæ ſtudio uincetur ſcipio mentis.
Cætera quæ libyam portare incendia ſuades
Expediet tempus:nec enim ſunt talia rerum
Con meditata mihi:et mentem carthago fatigat
Hinc iuueni dona inſignem uelamine picto
Dat clamydem:ſtratumque oſtro quem ceperat ipſe
Deiecto uictor magone animumque probarat.
Cornipedem:cum qua diuum libabat ad aras.

Omina:prodigia. Sic ſic: uerba fatidicæ matris maſiniſſæ. Regna maiora: nam ſublato ſyphace regnum eius conceſſum ē a ſenatu maſiniſſæ. Latiis fatis:fortunæ romani īperii: qm̄ appellatus ē maſiniſſa ſocius & aīcus populi ro.

Iuueniſque aīum: hæc tria mouerūt animum maſiniſſæ ad ineundam cum romanis amicitiā clara prodigia: īde q̄ ſibi a carthaginenſibus meriti honores habiti non fuerant. denique q̄ iam ānibal non uidebatur amplius felici marte uti. Immo imminui in dies famā eius & uires. Modeſtior: minoris famæ ac nominis in re militari. modeſtus a modico dicīt. Sororū: uergiliarum quæ dicuntur athlantiades filiæ athlātis & .vii. fuerunt. dicūturque pleiades a matre: & a fratre hiades: illuceſcēte inquit aurora: & uix ſole irradiante cacumina montis athlantis q̄ propter ſuam altitudinem ab indigenis columna celi appellatur. profectus eſt maſiniſſa ad ſcipionem heſperides ēt quæ tres fuerūt filiæ athlantis habitæ ſūt: quæ illic habebāt hortos. Celeſtū monita: oro maſiniſſæ ad ſcipionem. Tua fulmina: ferociam bellicam: & ingentem uirtutem: & fulmen dixit qm̄ ſcipio habebatur filius iouis tonantis. Dextrā: noſtram dignam te o Scipio: qm̄ non erat degener ī bello maſiniſſa: aut indecorus Scipioni. Per fidiam. ſ. carthaginēſium. Metis. i. cū peruēneris ad finem hiſpaniæ. columnaſque herculis una mecū iuade carthaginem: quæ ē parens: & origo huius belli. Quādo: qm̄ uiciſti omnē hiſpaniā.

Ille: ānibal. Si pulchra tibi: uerba ſcipionis ad maſiniſſā. ſi inqt uidemur tibī clari p̄ſtantia rei militaris: clariores tamen ſumus fide. Bilingues: fallaces p̄fidos. Citiuſque uel armis: citius inqt ſupabor bello q̄ officio. i. no ero īgratus. Iuueni: maſiniſſæ: natus erat maſiniſſa ānis. xxiii. Cornipedē ſtratū: ornatū purpura. Aīum: audacīā īpius eq

UVA. BHSC. IyR_094

Maſſylis regnator erat: ſcipio potitus omni hiſpania conciliandis regibus animũ applicat. C. Lælium ad ſyphacẽ miſit autore Liuio maſſeſſylis imperantẽ quæ gens finitĩa mauris cõtra hiſpaniã ubi ẽ noua carthago ſita: q̃uis cũ carthaginẽſibus fœdus haberet acceptis donis a. C. Lælio amicitiam romanoꝝ non recuſauit: ſed cũ duce colloq̃ uelle dixit. fide accepta Lælius ad ſcipionẽ rediit. L. Martio Tarracõe. M. Syllano carthagine relictis cũ duabus quĩqueremibus comitæ Lælio ad ſyphacem tranſmiſit ſcipio: & eodẽ tempore aſdrubal aduenit. & ãbo a ſyphace accepti benigne ſũt.

Tethis. i. hi qui habitant ad oceanum magnum inquit Liuius ĩ omnia momẽtum ſyphax affectanti res aphricæ erat opulẽtiſſimus eius terræ bello iã expertus ipſos carthaginenſes. finibus etiã regni apte ad hiſpaniam poſitis quo freto exiguo dirimuntur. Belua: elephanti.

Getulis ahenis: purpura quæ apud getulos tingebat. Fucaret: tĩgeret. Ahenis: caldariis. Capeſcit: meditat. Fugiens: q̃m pulſus erat ex hiſpania a ſcipione. Tota mole: oĩ conatu. Tanto honore: q̃ duo clariſſimi duces ad ſe uenirĩt. Quã te dardanidæ: uerba ſyphacis ad ſcipionẽ. Serena: læta & iucunda.

Scipiadæ: ſcipionis pr̃is tui. Reuocat: refert patrem ſcipionem. Erythrea littora: gaditana. nã gades erythræ ẽt dicebantur. licet aliqui dicant erythram eẽ inſulã poſt gades. Aeſtibus: motu oceani de quo dictum eſt. Vicina: q̃m betis erũpit in fretum gaditanũ. Frena: q̃m prius numidæ non utebant frenis: ſed uirgula regebant equos ut dictum eſt. Magiſtros ueteris militiæ. M. Fabio. C. Sempronio conſſ. Numidiæ rex ſyphax cum res proſperæ ſcipionum ĩ hiſpania eſſent amicus romanoꝝ fit. tres ad eum miſſi centuriones legati: Vnum apud ſe orat remanẽr ut diſciplinã rei militaris romanoꝝ rudibus numidis oſtenderet fide accepta. Qu. ſtatorius apud eum remanſit: q morem romanum in inſtruẽdis peditibus primus barbaras illas gentes docuit Numidæ quippe tãtum equitatu ualebant. carthaginenſes cum galla fœdus percuſſerunt q filium maſiniſſã dedit. natum annos. xvii. qui militauit in hiſpania: uſque ad uictoriam ſcipionis cum quo fœdus percuſſit: & amicus romanorum factus eſt. Dentis: eboris ex dentibus elephantorum. Sectilis: diſtinctæ ac elaboratæ niueo ebore.

A ſdrubal ex auro pãterãm galeãque comantem
E xin firmato ſociali fœdere regis.
V ertendas agitat iam nunc carthaginis arces
M aſſylis regnator erat ditiſſimus oris.
N ec nudus uirtute ſyphax quo iura petebant
I nnumeræ gentes extremaque littore thetys
M ulta uiro terra ac ſonipes et belua terror
B ellorum nec non marti delecta iuuentus.
N ec foret aut ebore: aut ſolido qui uinceret auro
G etulis ue magis fucaret uellus ahenis.
H as adiungere opes reputans auiduſque laborẽ
S iuertat rex ad penos dare uela per altum
I mperat: atque animo iam tũ affrica bella capeſſit.
V erum ubi peruentum: et portus tenuere carinæ
I am trepida fugiens per proxima littora puppe
A ſdrubal afflictis aderat noua fœdera querens.
R ebus: et ad tyrios maſſylia ſigna trahebat
A udito pariter populorum in regna duorum
A dueniſſe duces qui tota mole laborent
D iſceptentque armis terrarum uter imperet orbi:
C elſus mente ſyphax acciri intecta benigne
I mperat: et tanto regni ſe tollit honore
T um letos uoluens oculos aduerſa per ora:
S ic latium affatur iuuenem: ac prius incipit ultro
Q uam te dardanide pulcherrime mente ſerena
A ccipio: intueorque libens quamque ora recordor:
L etus ſcipiadæ reuocat tua forma parentem
N am repeto herculeas erythrea ad littora gades
C um ſtudio pelagi: et ſpectandis eſtibus unde
V eniſſem magnos uicina ad flumina betis.
D uctores miro quondam me cernere amore;
T um mihi dona uiri præda delecta tulere
A rma ſimul regnoque meo tum cognita primũ
C ornipedũ frena atque arcus: quis cædere noſtra
N on norunt iacula: et ueteris tribuere magiſtros
M ilitiæ qui diſperſas ſine lege cateruas
V eſtro formarent ritu ad certamina martis.
Atque ego cum noſtra in noſtris quæ copia regnis
N unc auri ferrem: niuei nunc munera dentis.
N il ualui præcibus ſolos ſibi cepit uterque
Q uos cohibebat ebur uaginæ ſectilis enſes
Q uare age lætus habe noſtros intrare penates.

UVA. BHSC. IyR_094

Ac mea quãdo habuit libycũ fortuna per undas
Ductorem facili quæ dicam ut percipe mente
Etuos qui tyriæ regitis carthaginis arces
Asdrubal huc aures huc queſo aduertite ſenſus.
Quanta per auſonios populos torrentibus armis:
Tempeſtas ruat:et latio ſuprema minetur:
Vtque bibant tyrium bis quinos ſeua per annos
Sicana nunc tellus:nunc littora ibera cruorem
Cui neſcire licet:quin ergo triſtia tandem
Conſidunt bella et deponitis arma uolentes
Tu libya tu te auſonia cohibere memento.
Haud deformis erit uobis ad fœdera uerſis:
Pacator mediuſque ſyphax:ſubiungere plura
Non paſſus gentis morem arbitriumque ſenatus
Scipio demonſtrat:nãque illum abſiſtere cepti
Spe iubet.et patres docet hæc expendere ſolos
Suadendi modus hic:quodque eſt de parte diei
Exacti ſuper:ad menſas et pocula uertunt.
Atque epulis poſtq̃ finis dant corpora ſomno:
Et dura in noctem curarum uincula ſoluunt.
Iamque nounm terris pariebat limine primo
Egrediens aurora diem.ſtabuliſque ſubibant
Ad iuga ſolis equi:nec dum ipſe aſcenderat axem
Sed pro rupturis rutilabant equora flammis.
Exigit e ſtratis corpus uultuque ſereno
Scipio contendit maſſyli ad lumina regis
Illi mos patrius fœtus nutriſſe leonum
Et catulis rabiem:atque iras expellere alendo
Tum quoque fulua manu mulcebat colla:iubaſque
Et fera tractabat ludentum interritus ora
Ardanium poſtq̃ ductorem accepit adeſſe.
Induitur clamydem regnique inſigne uetuſti.
Geſtat leua decus cinguntur tempora uita
Albente:ac lateri de more aſtringitur enſis.
Hic intecta uocat:ſecretiſque ædibus hoſpes
Septrigero cum rege pari ſub honore reſidunt
Tum prior his infit:terræ pacator iberæ
Prima mihi domitis pyrenes gentibus ire
Ad tua regna fuit properantem et maxima cura
Sceptri uenerãde ſyphax:nec me equore ſeuus
Ardauit medio pontus non ardua regnis
Quæſumus aut ihonora tuis:coniunge latinis.
Vnanimum pectus ſociuſque accede ſecundis.

Libycum ductorẽ:aſdrubalẽ. Quanta per auſonios:commemorat calamitates in generẽ:quas per tot annos paſſi fuerant:& patiebantur romani:atque carthaginenſes:ut ab utili ambobus ducibus pacem ſuadeat.ſeque medium polliceatur: ſed Scipio id in ſe non eſſe ſitũ dixit:ſed in poteſtate ſenatus. Vtque bibant:hæc eſt calamitas carthaginenſium. Sicana tellus:qm̃ uicti fuerunt carthaginenſes in ſicilia. Ibera:hiſpana p̃pter uictoriam Scipionis: & alia prælia quæ illic fuerant. Tãdem:poſt tot cædes. Morem gentis: cõſuetudinem romanorum. Spe:fœderis percutiẽdi ut uolebat ſyphax. Expendere: examinare iudicare ſolos ſenatores romanos.

Modus:finis hic fuit ſuaſionis non ulterius progreſſus eſt ſyphax audito ſcipione:& quod ſupererat diei uerterunt ad epulas inde quieuerũt. Exacti:iam prope finiti. Ipſe:ſol deſcribit aurorã.

Pacator:ſcipio qui pacauit hiſpanias. Pria mihi:exprimit ſcipio ſyphaci cauſam ſui aduentus & ab utili ſuadet: ut fœdus cũ romanis pcutiat. Pria:maxima. Quæſumus.i.ñ oramus res difficiles tuo regno. Vnaſum:cõcors & fidũ.

UVA. BHSC. IyR_094

Non tibi maſſyle: non tm̄ honoris affert tibi tuū regnum: & proauita potentia quantū afferent romani: pro quibus dii pugnāt cū nullus alicui deorū acceptus ſit qui arma læſerit romana. Cū ſubito: cum uictima fugiebat malū erat ſignum ut poeta innueret perfidiam ſyphacis: & fedus nō duraturum dicit taurum mactandum ad aras fugiſſe: qm̄ ſyphax uiolato federe ad pœnos ſe uertit & filiā aſdrubalis duxit uxorem. Decoramen: ornamentum ſuorum maiorū: & per hoc oſtendebatur caſuram eē gloriam ſeruatæ fidei ex capite ſyphacis: & eum depoſiturum eſſe coronam regni quod ſui maiores tenuerant. fuit enī poſtea captus ſyphax: & uiuus ad Scipionē perductus. Caſuro: qđ paulo poſt cadere debebat. Omina: ſigna & ꝓdigia futuræ calamitatis. Fractum: uictū a Scipione ſyphacem. Solio: proprio regno. Repetit portum: ſcipio fœdere icto cum ſyphace ꝓfectus ex aphrica die .iiii. portum carthaginis ingreſſus eſt.

Notis terris: hiſpaniæ. Sūmum honorem: appellando. ſ. regem. Munera: nomen regis. Auſonio: romano: qm̄ romani oderant maxime nomen regium. iō dixit Scipio: regium nomen alibi magnum romæ autē ī tolerabile eſſe. Patrios: romanos peroſos regiam dignitatem. Quādo ita cælicolum: oratio ſcipionis ad milites. Orbe extremo: hiſpania quæ eſt ad occidentem. Vmbris: manibus patris & patrui.

Non tibi maſſylæ gentes extentaque tellus
Syrtibus et latis proauita potentia campis
Amplius attulerint decoris: q̄ romula uirtus
Certa inuicta fide: et populi laurentis honores
Cætera quid referam? non ullus ſcilicet ulli
Aequus celicolum qui dardana læſerit arma.
Audiuit læto maſſylus et annuit ore
Complexuſque uirum: firmemus proſpera dixit
Omina: nec uotis ſuperi concordibus abſint.
Cornigerūque iouem tarpeumque ore uocemus
Et ſimul extructis ceſpes ſurrexerat aris.
Victimaque admotæ ſtabat ſubiecta bipenni
Cum ſubito abruptis fugiens altaria taurus
Exiliit uinclis mugituque excita late
Impleuit tecta: et fremitu ſuſpiria rauco
Congeminat: trepida terrorem ſparſit in aula
Itaque maiorum decoramen fronte ſiue ullo
Delapſa attactu nudauit tempora regis
Talia celicolæ caſuro triſtia regno.
Signa dabant ſeuique aderant grauia omina fati:
Hinc fractum bello regem ſolioque reuulſum
Tempus erit cum ducet agens ad templa tonātis.
Qui tunc orabat ſocialia fœdera ſupplex
His actis repperit portum: pupemque ſecundo
Dat uento: et notis reddit ſe ſcipio terris.
Concurrunt auidæ gentes: uarioſque ſubacta
Pyrene miſit populos: en omnibus una
Concordes regem appellant: regemque ſalutant
Scilicet hunc ſummum norunt uirtutis honorē:
Sed poſt q̄ miti reiecit munera uultu
Auſonio non digna uiro patrioſque uiciſſim
Edocuit ritus et romam nomina regum
Monſtrauit neſcire pati conuerſus in unā
Quæ reſtat curam nullo ſuper hoſte relicto
Et latium ſimul et uulgum betiſque tagique
Conuocat: ac medio in cetu ſic deinde profatur
Quando ita cælicolū nobis propenſa uoluntas
Annuit: extremo libys ut deiectus ab orbe
Aut his occideret campis aut axe relicto
Heſperio: patrias exul luſtraret harenas
Iam ueſtra tumulos terra celebrare meorum
Eſt animus: pacēque dare expoſcentibus umbris.
Mente fauete pari: atque aures aduertite ueſtras

UVA. BHSC. IyR_094

Septima cũm ſolis renouabitur orbita cœlo:
Quique armis ferroque ualent quique arte regendi
Quadriugos pollent currus:quis uincere planta
Spes eſt:et ſtudium iaculis impellere uentos
Adſint:et pulchre certent de laude coronæ.
Præmia digna dabo:et tyria ſpolia inclyta præda
Nec quiſq̃ noſtri diſcedet muneris expers
Sic donis uulgum laudũque cupidine flammat:
Iamque dies prædicta aderat cetuque ſonabat
Innumero campus ſimulataſque ordine iuſto
Exequias rector lachrymis ducebat obortis
Omnis iber:omnis latio ſub nomine miles
Dona ferunt:tumuliſque ſuper flagrantibus addũt.
Ipſe tenens nunc lacte ſacro:nunc plena lyeo
Ocula:odoriferis aſpergit floribus aras:
Tum manes uocat excitos:laudeſque uirorum
Cum fletu cantat:ueneratur facta iacentum.
Inde refert ſeſe circo:et certamina prima
Inchoat:et rapidos curſus proponit equorum
Fluctuat equoreo fremitu rabieque fauentum
Carceribus nondum reſeratis mobile uulgus
Atque fores oculis et limina ſeruat equorum.
Iamque ubi prolato ſonuere repagula ſigno:
Et toto prima emicuit uix ungula cornu:
Tollitur in cœlum furiali turbine clamor.
Pronique ac ſimiles certantibus ore ſequuntur
Quiſque ſuos currus:magnaque uolantibus idem
Voce loquuntur equis:quatitur certamine circus
Certantum:ac nulli mentem non abſtulit ardor
Inſtant præceptis:et equos clamore gubernant.
Fluuus harenoſa ſurgens tellure ſub undas
Erigitur globus:atque operit caligine denſa
Cornipedumque uias:aurigarumque labores.
Hic ſtudio furit acris equi:furit ille magiſtri.
Hos patriæ fauor:hos accendit nobile nomen
Antiqui ſtabuli:ſunt quos ſpes grata fatiget
Et noua ferre iugum ceruix:ſunt cruda ſenectus
Quos iuuet:et longo ſonipes ſpectatus in euo.
Euolat ante omnis rapidoque per aera curſu
Callaicus lampon fugit:atque ingentia tranat
Exultans ſpatia:et uentos poſt terga relinquit.
Conclamant:plauſuque fremunt:uotique peracta
Maiorem credunt præcepto limite partem.

Orbita:curſus ſolis Liuius ait. Scipio carthaginem ad uota ſoluenda diis munuſque gladiatorum quod mortis cauſa patris patruique parauerat edendũ rediit. Simulatas exequias:fictam põpam exequiarum cum imaginibus ac ſi cadauera ſuorum illic comburenda fuiſſent.ludi funebres inquit Liuius additi ſunt ſpectaculo gladiatorum pro copia & prouinciali caſtrenſi apparatu.

Tumulis:rogis ardentibus. Manes:patris:& patrui euocat. Laudes uirorũ: habuit orationem funebrem ĩ illorum honorem:quod primus apud romanos inſtituit Valerius publicola ĩ funere.L. Bruti. Circo:in quo erant celebrãdi ludi. Mobile uulgus:inconſtans multitudo ſpectatorum. Fores.exitus carcerũ ex quibus equi emittuntur ad curſum repagula ut Sex.Pompeius ait ſuntque patefaciendi gratia ita figuntur ut e cõtrario oppugnentur repagula dicimus obſtacula quæ p carceribus ſũt. Signo: ſono tubæ:id eſt poſtquã emiſſi fuerũt equi e carceribus. Toto cornu: uix eq extulerant totum pedem e carceribus a motis repagulis. Ore:uerbis & fauore.

Proni:exprimit habitum eorum q fauebant currentibus & eos oculis ꝓſequebantur. Idem:qui ſequuntur ore currus magna uoce alloquunt ipſos equos: hortanturque ad curſum ut fit. Nulli non:ideſt ardor & ſtudium reddiditoĩs pene inſanos. Præceptis:ideſt monent ipſos currentes. Antiqui ſtabuli:generoſitatis ipſorum equorum. Noua:prima ad curſũ. Cruda:uiuida:& adhuc habilis ad curſum. Lampon callaicus: equus adductus a callaicis populis. Præceptolimite:occupato primo ſtadii loco arbitrabantur iam partam eſſe uictoriã qa tenebat primũ locũ ĩ curſu:ſed hi q hanc artem callebant aliter putabant.

UVA. BHSC. IyR_094

Damnare:damnabant illum primū i petum:& effusas esse omnes uires quæ sunt moderandæ. Cirne:cirnus erat auriga melampodis equi:páchates erat secundus equus:& regebatur ab ibero.

Ciniphio peloro:equo nutrito apud ciniphios de quibus dictum ẽ. Rector: ipse durius.duo erant equi pelorus:& camphasus durius regebat pelo athlas camphasum. Clausum ferrum:frenū ideſt non mādebat frena ore sanguineo pelorus autem erat patiens freni. Ideo unquā:ideſt nunq̄ ipe pelorus deuius si nuabat effusum ideſt laxius uagantem currum:quoniā cū pareret frenis adhe rebat metæ quam lustrabat.& sic minus spatium occupans facile superabat.cur rebant quippe circum metam.ūde Ho ratius:Metaque feruidis euitata rotis.

Stringebat:quasi tangebat metam.

Tramite leuo:siniſtro cursu. Inte rior:adhærens metæ:quod cum fit in le uam est reuolutio. Multa:longa. Plu rimus iubæ:habens longam iubam de missam per collum. Ludentis:discur rentis. Vectonum:populo hispaniæ. aput quos equæ aperto ore in Zephyrū uersæ concipiunt. Eductum: nutritū.

Harpe:equa mater ipsius pelori. No bilis durius:alludit ad durium amnem qui habet raméta auri supra dixit. Hic certāt pactolæ tibi duriusque tagusque.

Antiquo:iam seni & aurigandi perito.

Vago:erranti.errauit enim Diomedes post euersum ilium & condidit í hispa nia tyden denominatam a nomine pris ut dictum ẽ. Aeneæ:Diomedes pugna uit cum ænea.& illi equos astulit a qui bus hoc genus equorum in hispania p pagatum fuerat apud tyden maxime cō ditam a Diomede lege Homerū. Ma gnis ausis:quoniam cōgressus fuerat cū ænea:& uenerem uulnerauit: ut canit Homerus. In spatia addebāt: currebāt per spatia circi.Virgilius. Addunt se in spatia.nec audit currus habenas. Cur rum præcedentem.s.quem trahebat lā pon callaicus. Vngula prima:pria ps ungulæ id ẽ iam pede percutiebat pedé equi præcedétis. Nō ibat segnior:pares erát hi duo í cursu cáphasus & pelorus.

At quis interior cūra et prudentia circi
Altior effusas primo certamine uoces.
Damnare:et cassis longe increpitare querelis
Indispensato lassantem corpora nisu.
Quo nimius:quo cirne ruis?nam cirnus agebat.
Verbera dimitte:et reuoca:moderatus habenas:
Heu surdas aures:fertur securus equorum.
Nec meminit quantum campi decurrere restet.
Proximus a primo distans quantum equore currus
Occupat ipse loci tantum:sed proximus ibat
Astur panchates:patruum frons alba nitebat
Insigne:et patrio pes omnis concolor albo.
Ingentes animi:membra aut procera:decusque
Corporis exiguum:sed tum sibi fecerat alas
Concitus:atque ibat campo indignatus habenas.
Crescere sublimen:atque augeri membra putares.
Cinyphio rector radiabat fronte peloro
Camphasus:ipse asper:nec qui ceruicis amaret
Adplause blandos sonitus:clausumque cruento
Spumeus admorsu gauderet mandere ferrum.
At docilis freni et melior parere pelorus.
Non unquam effusum sinuabat deuius axem.
Sed leuo interior stringebat tramite metam.
Insignis multa ceruice:et plurimus idem
Ludentis per colla iubæ:mirabile dictu.
Nullus erat pater zephyri noua flamina campis
Vectonum eductum genetrix effuderat harpe
Nobilis hunc durius stimulabat in equore currum.
Caucasus antiquo fidebat athlante magistro
Ipsum etola uago diomedi condita tyde
Miserat exceptum troiana ab origine equorum.
Credebant:quos æneæ simoentis ad undas
Victor tydides magnis abduxerat ausis.
Iamque fere medium euecti certamine campum.
In spatia addebant:nisusque apprehendere primos
Panchates animosus equos:superaltior ire
Et præcedentem iam iamque ascendere currum.
Pone uidebatur:curuatisque ungula prima
Calliacum quatiens pulsabat calcibus axem.
At postremus atlas:sed non et segnior ibat.
Postremo durio pacis de more putares.
Equata fronte et concordi currere freno.
Sensit ut exhaustas qui proximus ibat iberus.

UVA. BHSC. IyR_094

Callaicas cernit uires:nec ut ante salire
præcipitem currū:et fumantes uerbere cogi
ssiduo uiolenter equos:ceu monte procella
um subita ex alto ruit:usque ad colla repente
ornipedum protentus:et in capita ardua pendens
oncitat ardentē quod ferret lora secundus.
anchaten:uocesque addit cū uerbere mixtas.
e ne astur certante feret quisquā equore palmam.
repto?consurge:uola perlabere campum.
ssuetis uelox pennis decrescit anhelo
ectore consumptus lampon:nec restat hianti
uem ferat ad metas iam spiritus:hæc ubi dicta:
ollit se sonipes:ceu tunc e carcere primo
orriperet spatium:et nitentem opponere leuos
ut equare gradus cyrnum post terga relinquit.
onfremit et cœlum:et pcussus uocibus altis.
pectantum circus:fertur sublime p auras
ltius attollens ceruicem uictor ouantem
anchates:socioque trahit prior ipse iugales.
t postremus athlas durius postremus in orbem
xercent artes:leuos nunc appetit ille.
onatus:nunc ille præmit:certatque subire
exter:et alterni nequiquam fallere temptant.
onec confisus primeuæ flore iuuentæ.
bliquum durius conuersis pronus habenis
pposuit currum:atque euersum propulit axem.
thlantis senio inualidi sed iusta querentis.
uo ruis?aut qui nam hic rabidi certaminis ē mos:
t nobis et equis læthum cōmune laboras.
umque ea proclamat perfracto uoluitur axe.
ernuus:ac pariter fusi miserabile campo
iscordes sternuntur equi:quatit equore aperto
ora suis uictor:mediaque pelorus harena
urgere nitentem fugiens athlanta reliquit.
ec longum cyrni defessos prendere currus.
unc quoque cunctātē:et sero moderamīa equorū
iscentem rapido præter uolat incitus axe.
mpellit currum clamor uocesque fauentum
amque etiā dorso atque humeris trepidātis iberi.
ra superposuit sonipes:flatuque uapore
erga præmi:et spumis auriga calescere sentit:
ncubuit campo durus:misitque citatos
erbere quadrupedes:nec frustra equare uidetur.

Callaicas uires:lampōis equi callaici.
Protentus:extēdens se sup colla equorum. Pendens:incūbens super capita equorum ut fit:quoniam esset secūdus in cursu. Te ne:uerba iberi ad panchatem equū:q uenerat ex asturia. Aequore:spatio i ipso cursu. Consurge:erige te i cursu. Anhelo:defatigato. Socios iugales:trahebat alios equos qui secum erant ligati ad eundē currum.iō eos appellat iugales. In orbem:in gyrum nūc uoluebant se in dextram:nunc ad sinistram:ut alter alterum impediret. tādē durius per transuersum obiecit currum athlanti seni:& sic pstratus ē. Dexter:a parte dextra. Propulit:deiecit currū athlantis. Cernuus:præceps. Nec lōgum.s. erat:ideſt parum aberat a cyrno cuius equi erant iam defessi. Sonipes:pelorus iam ponebat os super dorsum panchatis. Auriga:iberus.

UVA. BHSC. IyR_094

Genitore pelore:uerba durii ad pelo
rum equum zephyri flatu conceptum.
Pecudum:animalium & equorum.
Diuini ſeminis:quoniam ex uento cõ
ceptus erat pelorus. Patri: zephyro.
Nimio ſucceſſu:gaudio & etiã pauore
qui ex lætitia oriebatur excidit flagel/
lum durio:& ſic palmam amiſit. Coro
na:prĩa gloria uictoriæ. Subducto uer
bere:amiſſo flagello equi non parebant
aurigæ. Lora inania:non inferẽtia do/
lorem. Arduus effuſas:deſcribit pãcha
tem uictoria geſtientem. Mollia: flexi
bilia. Superbi:tumidi & uictoria elati.
attollebat greſſus præ lætitia: & altius
ſolo ĩgrediebatur cum gaudio crura re/
ponens. Par donum:bipennis data eſt
omnibus indifferenter: ſed primus ibe
rus habuit equum quem ſyphax ſcipiõi
muneri dederat. Quæ multa iacet:
quoniam ĩgens præda erat in caſtris ro/
manoꝝ uictoriis parta. Gentilis:hiſpa
ni.nam athlas erat hiſpanus ex uectoni
bus populis. His actis:nũc de curſu ho
minum. Enſem:quem ſcipio pater Sci
pionis ademerat hyempſæ a ſe occiſo.
Gentile metallum:hiſpanum. Fulgẽ
tes pueri:deſcribit pueros qui ſeſe ad pu
gnam expediebant. Fulgentes ora:for/
moſi alludit ad heſperiũ ſtellã. Tyria
domo:quoniam gades ut dictum eſt ty
rii condiderunt corduba eſt in betica
regione Hiſpaniæ.

A ut ẽtiam æquauit iuga præcedentia dexter.
A ttonitus tum ſpe tanta genitore pelore
T e zephyro eductum nunc nunc oſtẽdere tempus:
D iſcant qui pecudum ducunt ab origine nomen.
Q uantum diuini præcellit ſeminis ortus.
V ictor dona dabis:ſtatueſque altaria patri.
E t ni ſucceſſu nimio lætoque pauore.
P roditus elapſo foret inter uerba flagello:
F orſan ſacraſſet zephyro quas uouerat aras.
T um uero infelix ueluti delapſa corona
V ictoris capiti foret:in ſe uerſus ab ira
A uratam medio diſcindit pectore ueſtem.
A c lachrymæ ſimul et queſtus ad ſydera fuſi.
N ec iam ſubducto parebat uerbere currus.
P ro ſtimulis dorſo patiuntur inania lora.
I nterea metis certus iam laudis agebat
S e ſe panchates:et præmia prima petebat.
A rduus effuſas lenis per colla per armos.
V entilat aura iubas:tum mollia crura ſuperbi
A ttollens greſſus magno clamore triumphat.
P ar donum ſolido argento celata bipennis.
O mnibus:acuario diſtantia cætera honore.
P rimus equum uolucrem maſſyli munera regis
H aud ſpernenda tulit:tulit hinc uirtute ſecundus.
E tyriaque multa iacet duo pocula præda.
A urifero perfuſa tago uilloſa leonis
T erga feri:et criſtis horrens ſidonia caſſis.
T ertius inde honor eſt:et poſtremo munere athlãtis
Q uamuis perfracto ſenio ſubſederat axe:
A ttritum donat uictor miſeratus et euum:
E t ſortem caſus:famulus florente iuuenta.
H uic datur adiuncto gentilis honore galeri.
H is actis ductor leta ad certamina plantæ
I nuitat:poſitiſque accendit pectora donis
H anc primus galeam hac acies terrebat iberas
H aſdrubal hunc enſem cui proxima gloria curſu
A ccipiet:ceſo pater hunc detraxit hyempſe.
T ertius extremam tauro ſolabere palmam:
C ætera contenti diſcedent turba duobus
Q uiſque ferox iaculis:quæ dat gentile metallum.
F ulgentes pueri tartheſſos et heſperos ora
O ſtendere ſimul uulgi clamore ſecundo.
H os tyria miſere domo patria inclyta gades.

UVA. BHSC. IyR_094

Beticus:hoc dederat puero cognomen ab amne
Corduba:et haud parco certamine læta fouebat.
Inde comam rutilus:ſed cum fulgore niuali
Corporis impleuit caueam clamoribus omnē.
Eurytus:excelſo nutritum colle crearat
Setabis:atque aderant trepidi pietate parētes.
Tum lamus et ſicoris proles bellacis ilerde
Et theron potator aquæ ſub nomine lœthes.
Quæ fluit immemori perſtringens gurgite ripas.
Qui poſtq̄ arrecti plantis:et corpora proni
Pulſanteſque æſtu laudum exultantia corda
Accepere tuba ſpatium exiluere per auras.
Ocius effuſis neruo exturbante ſagittis.
Diuerſa et ſtudia et clamor:pendentque fauentes.
Vnguibus atque ſuos:ut cuique eſt gratia anheli
Nomine quēque cient:grex inclytus equore fertur.
Nullaque tranſmiſſa ueſtigia ſignat harena
Omnes primæui flauentiaque ora decori.
Omnes ire leues:atque omnes uincere digni.
Extulit incumbens medio iam limite greſſum
Eurytus:et primus breuibus ſed primus abibat
Præcedens ſpatiis:inſtat non ſegnius acer
Heſperos:et prima ſtringit ueſtigia planta
Progreſſæ calcis:ſatis eſt huic eſſe priori.
Huic ſperare ſat eſt fieri ſe poſſe priorem.
Acrius hoc tendunt græſſus:animique uigore
Corpora agunt:auget pueris labor ipſe decorem
Ecce leni niſu poſtremoque agmine curſus
Poſtquam ſat uiſum ſibi concepiſſe uigoris:
Celſus in exhauſtas effundit turbine uires.
Non expectato ſubituſque erumpit ad auras
Præuehitur theron:credas cyllenida planta
Thereo nexis curſu talaribus ire
Iamque hos.iamque illos populo mirante reliquit.
Et modo poſtremus nunc ordine tertia palma
Heſperon infeſtat ſua per ueſtigia preſſum.
Nec iam quem ſequitur tantum:ſed prima coronæ.
Spes trepidat tantis uenientibus eurytus alis.
Quartus ſorte loci:ſed ſi tres ordine ſeruent
Inceptos curſus:nequiquam uana laborans
Tartheſſos fratrem medio therone præmebat.
Nec patiens ultra tollit ſeſe equore theron
Igneus:et plenum præteruolat heſperon ire.

Haud parco certamine:nam miſit iu uenes qui honori eſſent Scipiōi celebrā ti ludos cum lætitia. Læta:res lætas:id eſt ipſos ludos & ſpectacula. Rutilus co mam:habēs comam aurei coloris & cor pus candidū .unde propter pulchritu dinem clamores omnium excitauit ſe tabis oppidum hiſpaniæ de quo ſupra.

Sycoris:eſt fluuius prope ileidā a quo denominat hic iuuenis. Bellacis:hoc dicit poeta reſpiciens ad bellum ciuile ſupra dixit.nec quæ dardanios poſt ui dit ileida furores. Potator aquæ:id eſt accola lethes fluuii hiſpāi ā quo ſupra.

Immemori gurgite:aqua quæ obliuio nem inducit. Aeſtu:cupiditate laudū.

Spatium:campum ad ſonum tubæ.

Exiluere:emicuere ad curſum ueloci us ſagittis emiſſis ab arcu. Exturbante corda:impellēte. Ire leues:agiles ad cur ſum. Stringit ueſtigia:ſuo pede preme bat pedes euryti præcedentis. Prima planta:prima parte pedis. Cyllenida plantam:pedes Mercurii habentis tala ria. Sua per ueſtigia: quoniam aſſeque batur eum pedibus. Tantis alis:tāta ue locitate teronis. Quartus:ipe tarteſſus.

Ne quiquam:fruſtra laborabat inquit in caſſum tarteſſus:ſi tres primi tenuiſ ſent ſuum curſum. Tres:eurytus heſpe rus & Teron. Fratrem:heſperū teron erat medius inter tarteſſum & heſpe.

Plenū iræ:iratū q̄ a Terone ſuparet.

UVA. BHSC. IyR_094

Vnus erat ſup: iã ſuperat unus eurytus & uicinitas metæ ícẽdebat ipos currẽtes grauioribus ſtimulis. Aegros: timentes ſupari: & ſuſpẽſos aío. Labor: & pauor ademerãt uires. tñ id robur qđ uterque hẽbat ad uictoriã: & ultimũ conatũ aduocabat: ſed heſperus teronem coma retardauit: & ſic eurytus ad palmã emicuit. Breuia conamia: qm̃ paꝛ iã diſtabãt a meta. Vterque: eurytus & theron. Euadit: præterit. Patrio: hiſpano. Hic grauiora uiꝛ: nunc de gladiorio munere: de quo Liuius gladiatoꝛ ſpectaculũ fuit nõ ex eo genere hoíum ex quo laniſtis cõparare mos ẽ ſeruorũ deletu ac liberoꝛ q hñt ſanguinẽ uẽalẽ. uolũtaria oís & gratuita opa pugnãtiũ fuit. nã alii miſſi a regulis ſunt ad ſpecimen inſitæ uirtutis oſtendẽdũ. alii ipi ꝓfeſſi ſe pugnaturos ĩ gr̃am ducis alios æmulatio & certamen: ut ꝓuocarẽt ꝓuocatiue ut nõ abnuerẽt traxit. Creuere: pugnauere ĩ decerneꝛ & decerneꝛ ferro apud Virg. ídeſt pugnare. Martigena e uulgo: bellicoſo hiſpano. Sueti laboris: qm̃ hiſpãi ſunt aſſueti dimicationibus & bellis.

Hos ĩter gemini: Liuius ait: qdã quas diſceptãdo cõtrouerſias finiꝛ nequerãt: aut noluerãt. pacti ĩter ſe: ut uictoꝛẽ res ſequereꝛ ferro decreuerũt. neque obſcuri generis hoíes: ſed clari: illuſtreſque & corbis & orſua patrueles frẽs: đ ciuitatis prícipatu ãbigẽtes ferro ſe certaturos ꝓfeſſi ſunt. Iras: Scipio ſedare uoluit: illi martẽ iudicẽ uolebãt. cũ a tãta rabie dirimi neqrẽt ĩſigne ſpectaculũ exercitui pbuere: documtũque q̃tũ cupiditas ípii malũ inter mortales eſſet. maior corbis uſu armoꝛ & aſtu facile ſtolidas uiꝛs orſuæ ſupauit. Quid non auſum: q. d. reges ut ĩperare poſſint oía audẽt: ũde Cæſar ſæpius uſurpabat ſi uiolandũ eſt ius gr̃a regnãdi uiolãdũ eſt: ĩ oíbus aliis pietatẽ colas. Gemini: erãt enĩ patrueles.

Circo ĩnumero: frequẽtibus ſpectatoribus: ímo exercitu. Caueа: id ẽ ipis ſpectatoribus dãnãtibus talẽ furorẽ. caueа appellaꝛ cõcauitas ipius theatri. ſic ẽt circi & ponitꝛ ꝓ ipis ſpectatoribus. Pro ſceptro: prícipatu unius ciuitatis. Mos durus: mos fuit ĩ hiſpania finiri certamen armis eoꝛ q uolebãt regnaꝛ. Solium regnũ: cũ diſcrimíe uitæ. Orbati: ſine pr̃e orſuæ pr̃ ut ait Liuius prícepꝰ ꝓxíe fuerat a fr̃e maiore poſt mortẽ eius prícipatu accepto. Pari niſu: mutuis uulneribus ceciderũt a Liuio diſſentit poeta: q dicit orſuam natu minorem cecidiſſe.

Dirus: crudelis. morientes hi duo ſe in uicem conuiciis inceſſebant. Manes: animæ ſeruarunt etiam ĩ morte diſcordiam: ut de ætheocle ac polynice canit Papinius. Turba: gladiatorum ſcilicet: Mauruſia præda: punica.

V nus erat ſuper: et metæ propioribus egros.
V rebat finis ſtimulis quaſcũque reliquit
H inc labor hinc penetrans pauor ĩ præcordia uires:
D um ſperare licet: breuia ad conamina uterque
A duocat: æquatur curſus: pariterque ruebant
E t forſan gemina meruiſſent premia palma
P eruecti ſimul ad metas ni terga ſequutus
T heronis fuſam late ꝑ lactea colla
H eſperos ingenti tenuiſſet ſeuus ab ira
T raxiſſetque comam: tardato letus ouanſque
E urytus euadit iuuene: atque prælia uictor
E micat: et galeæ fert donum inſigne coruſcæ.
C ætera promiſſo donata eſt munere pubes.
I ntonſaſque comas uiridi redimita corona
B ina tulit patrio quatiens haſtilia ferro.
H inc grauiora uirum certamina: cominus enſis
D eſtrictus: bellique feri ſimulacra cientur
N ec quos culpa tulit: quos crimina noxia uitæ
S ed uirtus animuſque ferox ad laudis amorem
D ecreuere pares ferro: ſpectacula digna
M artigena uulgo: ſuetique laboris imago.
H os inter gemini: quidam nõ regibus auſum?
A ut quod iam regni reſtat ſcelus? impia circo
I n numero fratres cauea damnante furorem:
P ro ſceptro armatis inierunt prœlia dextris.
I s genti mos dirus erat: patriumque petebant
O rbati ſolium lucis diſcrimine fratres.
C oncurrere animis quantis cõfligere par eſt
Q uos regni furor exagitat: multoque cruore
E xatiata ſimul portantes corda ſub umbras
O ccubuere: pari: niſu ꝑ pectora adactus
I ntima deſcendit mucro: ſuper addita ſeuis
V ltima uulneribus uerba: et conuitia uoluens
D irus in ĩuitas effugit ſpiritus auras.
N ec manes pacem paſſi: nam corpora iunctus
V na cum raperet flamma rogus impius ignis
D iſſiluit: cineresque ſimul iacuiſſe negarunt.
C ætera diſtincto donata eſt munere turba:
V t uirtus et dextra fuit: duxere iuuencos
I mpreſſis dociles terram proſcindere aratris.
D uxere aſſuetos luſtra exagitare ferarum
V enatu iuuenes: quos dat maruſia præda.
N ec non argenti nec non inſignia ueſtis.

UVA. BHSC. IyR_094

Libyſſe:libycæ. Tunc iaculo:nunc de iaculatoribus q ultima ſpectacula fuerũt. Vincere: ſupare iaculis metam & ſignũ poſitũ. Burnus:erat primus iaculator:habebatque claros natales: & erat tagi accola aureas habẽtis harenas. Auis:maiorũ ſtemmate clarus. Pallet: ꝓpter colorem auri. Inſignis: clarus:& peritus. Lacerto:iaculo lacertis ĩpulſo. Acontheus:tãto ĩpetu emittebat haſtilia ut cerni ñ poſſẽt. Fugiſſe:euolaſſe p aerẽ pp fugã rapidã. Indibiliſque:hic regulus fuit ſueſſanorũ & ilergetũ ĩ hiſpania q diu cũ romanis pugnauit.nã cõtra.P.Scipionẽ huius ſcipionis ꝑfem.vii.& qngenta ſueſſanorũ in aciẽ eduxit. Iã ſocius:tpe.ſ.ſcipionis ludos celebrãtis indibilis & mandonius frẽs cũ omni populorũ manu relicto aſdrubale ſcipioni occurrerunt: & in amicitiã ſocietatẽque recepti ſunt:& fœdere ab his accepta fides ſed poſt diſceſſum ſcipiõis iterũ excitarũt bellũ. Victique ſũt ab ĩperatoribus.L.Lẽtulo &.L.Manlio in pugna indibilis cecidit cũ.xiii.milibus hoĩum.Mandonius dũ ꝑlegatos deditionẽ tentat ĩ conciliũ uenit ibi captus cũ cæteris principibus pœnas dedit. Latinis,i. pugnare cũ romanis. Deprendere:uulnerare. Burni: ſerua noĩe damũ burno data eſt tingendis lanis docta. Murice:purpura getulica. Atquẽ ꝓxima honorãt ꝑmia: hoc eſt ſecundũ ꝑmiũ.Ilerdes accepit pueros q curſu ſupabat damas. Vicinã mete: burrus metã tetigerat.Ilerdes adegit haſtam mete uicinã:& ideo ſecunda ꝑmia ipſum ornarũt. Tollere:uĩcere:& perimere. Nullã non:affirmate.i.uincere omnis damas.tertia uictoria habuit canes. Germanus ducis.L.Scipio. Iacẽtũ:ſcipionũ. Tulit:habuit a ſcipione.

Multiplicis auri: multiplicatis lamis aureis ex qbus torax conficit. Iugales: equos aſtures. Vmbris:manibus patris & patrui. Subitæ frõdes: hoc tractũ ẽ ab hiſtoria romuli q haſtã ex palatio in auẽtinũ cõtorſit quæ creuit ĩ magnã arboré cornũ. hæc haſta ſcipionis creuit ĩ quercũ qm̃ ſcipio liberaturus erat romã & omnẽ italiã reuocato ãnibale ĩ aphricã & ſupato:ciuiũ liberatores querna corona donabant quæ ciuica dicebatur.

Preſagi:futura ꝓuidẽtes. Portẽdere: ſignificaſ. Repetit auſoniã: Scipio pulſis ex hiſpania carthaginẽſibus.L.Lẽtulo &.L.Manlio ꝓuĩcia tradita cũ.x.nauibus romã rediit. Ducẽte triũphũ:fama ſcipionis triũphãte.ipſe.n.non triũphauit qm̃ ſine magiſtratu rẽgeſſerat.

Nec latium curis:comitiis cõſularibus oẽs cẽturiæ ĩgẽti fauore.P. Scipionẽ cõſulẽ dixerũt cũ.P.Licinio craſſo põtifice maxio. oẽs fere ſcipiõi pinde ac i italia debellatũ eẽt ꝓuĩciã aphricã deſtinarũt:qd ſcipio uel maxime cupiebat:ſed Fabi. obſtitit cũ ſenioribus. Latiũ:ĩpa roma caput latii. Faſces:cõſulatũ. Iueni:ſcipioni. Nec bello ꝓſpa turba:ĩpi ſenes pp lõgã rerũ expientiam timẽtes.

Nec ꝓſpa:nõ fauẽs. Ancipiti:piculoſo bello:& dubio & ſic patrũ prudẽtia laudatur: q nil temere agendum putabãt.

Cepta: talem in aphricam profectionem cũ uideretur latiis rebus piculoſa.

CAPTIUÆ precia et ſonipes:et criſta nitenti
INſurgens cono:ſpolia exuuiæque libyſſæ.
TUm iaculo petiere decus ſpectacula circi.
POſtrema:et mete certarunt uincere finem
QUa tagus auriferis pallet turbatus harenis.
ET glagus inſignis uentos ante ire lacerto:
ET cuius nunq̃ fugiſſe haſtilia cerui
PRærapida potuere fuga uenator aconteus.
INdibiliſque diu letus bellare latinis.
IAm ſocius:uolucreſque uagas deprendere nube
ASſuetus iaculis idem et bellator ilerdes
CUi ludus nullam curſu non tollere damam
TErtia palma habuit geminos inſignis aconteus
NEc timidos agitare canes latratibus aprum.
QUos poſtq̃ clamor plauſuſque probauit honores
GErmanus ducis atque effulgens lelius oſtro
NOmina magna uocant leti maneſque iacentum
ATque haſtas ſimul effundunt:celebrare iuuabat
SAcratos cineres:atque hoc decus addere ludis.
IPſe etiam mentis teſtatus gaudia uultu
DUctor ut equauit meritis pia pectora donis:
ET frater thoraca tulit multiplicis auri:
ELius aſturica rapidos de gente iugales
COntorquet magnis uictricem uiribus haſtam
COnſurgens:umbriſque dari teſtatus honorem
CHaſta uolans mirum dictu medio incita campo
SUbſtitit ante oculos:et terræ infixa coheſit.
TUm ſubitæ frondes celſoque cacumine rami
ET latam ſpargens quercus dum naſcitur umbrã
AD maiora iubent præſagi tendere uates.
ID monſtrare deos:atque hoc portendere ſignis
QUo ſuper augurio pulſis de littore cunctis
HEſperio pœnis cultor patriæque domuſque.
AUſoniam repetit fama ducente triumphum.
NEc latium curis ardet flagrantius ullis
QUam iuueni libyam et ſummos permittere faſces.
SEd frigens animis nec bello proſpera turba
ANcipiti ſenior temeraria cœpta uetabant.

UVA. BHSC. IyR_094

Haud equidē metuiſſe queā: oro Fabii qua ſcipionis deſiderio aduerſatur: & incipit a cōfutatione neaudientes putarēt Fabiū inuidia ductū talia diſſuadere. Inde expurgata ſuſpitione liuoris ad ſcipionē uerba cōuertit ſuadendo ab utili tutandam potius italiā: q̄ ſe ancipiti fortunæ cōmittere. Nō poſſum inqt iam timere ne ſcipio conſul credat me loquuturū propter inuidiā: & obtrectationē laudū ipſius. nā ſolemus inuidere aliis id quod nobis deeſt: at mihi ſuperſunt honores. Vnde ueriſimile ē me nō liuore duci: ſed uſu rei pu. cui ſemp pro uirili pte proſpexi. Eui. i. plenus annoꝝ & dignitatū. fuerat enī dictator: & .V. conſul. Supereſt: ſuphabūdat gloria uſque ad faſtidium. Obtrectare: repugnare & detrahere. Proſpera: præclara acta mea. Scelerare: maculare: quippe boni ciuis & ſenatoris eſt nihil diſſimulare quod pſiæ conducat. Silēdo: tacēdo ea quæ ex uſu pſiæ ſint: & ſic pietas fabii erga patriā laudat. Bella noua: narratio eſt. Hoſtis enī: ironice loquit quaſi dicat ſi tuus aīus ardet gloria bellica congredere cū ānibale tibi æquali: & eſt in hac pte confutatio. Eliſeo: carthaginenſi. Mete: tolle ānibalem e medio. Cōpoſuit: oppoſuit te fortuna annibali: nō eſt opus traiicere in aphricā. p piores ſūt hoſtes cōtra quos potes audere. Auſis: uiribus & audaciæ tuæ. Parem: annibalē cū quo poteris cōgredi & decorum ſeruare tuū: cum ſit īperator tanti noīs: & inſerit ſemper cōfutatiōes: reſpondēs tacitis obiectionibus. Tandē: poſt tot annos: & clades. Quo martem: ab utili ſuadēdo impetū ſcipionis latenter accuſat. Septē arces: romam quæ ſuis mitris. vii. colles cōplectit. Dira lues: ipſe ānibal peſtis tabifica. Aſſiliet: īſultabit. Iā notis: qm̄ prius fuerat ad portā collinā. Vacuū iouē: ipſū capitoliū. Quāti ē: ſenſus hoc qđ tu optas annibal ſi poſſet magno ptio emeret ut. ſ. italiā relinq̄s ſic. Vir. hoc ithacus uelit: & magno mercent atridæ. Emerito: ānibali iā emerito & q̄ſi ſeni in italia. Aſt tāto: nos inqt pcuſſi pœnoꝝ īpetu fuocabimus ne te ex libya ut paulo nō fuluiū ex obſidione capuæ: apud liuium ait. qđ ſi qđ oēs dii omē auertāt & dicere reformidat aīus: ſed quæ accidērūt accidere poſſūt: & uictor ānibal ire ad urbē pgat tū dmū te cōſulē ex aphrica ſicut. Qu. Fuluium e capua arceſſemus. Trinis luſtris. xv. ānis. Molire: para meditare. Anguſtæ res: calamitas italiæ phibet tuā pfectionē. Pī ille tus: exēplo ſcipionis pīs monet non eſſe italiam relinquendam: quippe ſcipio il

M agnoſque horrebant cauta formidine caſus:
E rgo ubi delato conſul ſublimis honore
A d patres conſulta refert: deturque poteſtas
O rat delendæ carthaginis altius orſus:
H oc grandeua modo fabius pater ora reſoluit
H aud equidem metuiſſe queam ſaciatus et eui.
E t decoris: cui tam ſupereſt et gloria et ætas
N e credat nos inuidiæ certamine conſul
L audibus obtrectare ſuis: ſatis inclyta nomen.
G eſtat fama meum: nec egent tam proſpera laude
F acta noua: uerū et patriæ dum uita manebit:
D eeſſe nephas animūque nephas ſcelerare ſilendo.
B ella noua in libyæ moliris ducere terras.
H oſtis enim deeſt auſonia: nec uincere nobis
E ſt ſatis annibalem? petitur quæ gloria maior.
L ittore eliſeo? ſtimuli ſi laudis agunt nos.
H anc ſegetem mete: compoſuit propioribus auſis
D ignum te fortuna parem: uult itala tellus
D uctoris ſeui uult tandem haurire cruorem.
Q uo martē aut quo ſigna trahis? reſtiguere primū ē
A rdentem italiam: tu feſſos obuius hoſtes
D eſeris: ac ſeptem denudas proditor arces.
A n cum tu ſyrtin ac ſteriles uaſtabis harenas
N on dira illa lues notis iam mœnibus urbis
A ſſiliet? uacuumque iouem ſine pube ſine armis
I nuadet? quanti eſt ut cedas: romāque relinquas.
E merito: ac tanti perculſi fulmine belli:
S icine te ut nuper capua eſt accitus ab alta
F uluius equoreis libyæ reuocabimus oris?
V ince domi: et trinis mœrentem funera luſtris
A uſoniam purga bello: tum tende remotos
I n garamantas iter: naſamoniacoſque triumphos
M olire: anguſtæ prohibent nunc talia cepta
R es italæ: pater ille tuus qui nomina ueſtræ.
A ddidit haud ſegnis genti: cum conſul iberi
T enderet ad ripas reuocato milite primus
D eſcendēti auide ſupatis alpibus ultro
O ppoſuit ſeſe annibali: tu conſul abire
A uictore paras. hoſte: atque auellē nobis
S ilicet hoc aſtu penum: ſi deinde ſedebit
I mpauidus: nec te in libyā tuaque arma ſequetur.
C apta dānabis conſulta improuida roma.

le rediens e maſſylia quo tranſmiſerat ut patriæ adeſſet annibali ex alpibus deſcendenti ad ticinum occurrit. Nomina gloriam: quippe dicti ſunt illi fratres duo fulmina belli. Ad ripas iberi: cum nauigaret in hiſpaniam. Auellere: remouere a nobis annibalē hoc aſtu tranſmittendo. ſ. ī aphricā

UVA. BHSC. IyR_094

Sed fac turbatū: esto inqt q̄ ānibal te sequat nō ne idem erit quem tu uidisti insultantē mœnibus nr̄is. Turbatū: egre ferentē te p̄riam uexare suā. Cō uertet signa: redire i aphricam. Paria: similia. seniores Fabio assentiebantur.

Cesis ductoribus: cōcio scipionis: q̄ seniorum tarditatē accusat cū ipse sua celeritate hispanias uicerit. Vbi ceciderāt duo fulmina belli scipiones: apud Liuium ait. Vnde hæc repēte de me cura exorta cū pater: patruusque meus interfecti cū amissæ hispaniæ cū quattuor exercitus pœnor̄: quattuor duces omnia metu armisque tenerent cū quesitus ad id bellum īperator nemo se ostenderet p̄ter me nemo profiteri ausus eēt: cū mihi quattuor &. xx. annos nato detulisset imperium populus ro. tū nemo ætatem meam uim hostium difficultatem belli p̄r̄is: patruique recentem cladē commemorauit. Letho gemino: morte duor̄ scipionum. Sidonium iugū: imperiū punicum. i. cū ois hispania pareret carthaginensibus. Ad opem: auxiliū ferē dum. nemo. n. illuc proficisci audebat.

Primoribus: iuuenilibus natus erat scipio. xxiiii. annos. Nubem: turbinē & īpetum belli. Grādeua manus: tum inqt seniores & potissimū Fabius dicebāt mea incepta eē temeraria & sic Fabium eludit: quem ironice uatem appellat: & ex stomacho. Puer ille: ego scipio quē dicebatis eē puerum. Futilis ætas: iutilis ut uidebatur uobis: & īepta ad tantā belli molem: restituit romanis hispanias. Illesus: nil mali passus in tāta rerū mole. Troiugenis: romanis. Pepulit: fugauit ex hispania oīs carthaginēses.

Exegit: fugauit & expulit: p̄fectus usque ad athlantē: & solis occasū. Signa auri: nec prius rediit romā cū p̄da ingēti q̄ uiderit oēm subactam hispaniam. Romano litore: romanis iā subdito. i. donec uidit hispaniā i ditionē romanorū usque ad oceanum ubi sol occidit.

Asciuit: socios: & amicos fecit masinissam: & syphacem solum inquit mihi superest ut carthaginē expugnem: quod iuppiter pollicetur. Senectus: fabius & alii senes. Intremit: timet annibalem: aut simulat timorem. ne accedat mihi titulus euersæ carthaginis. Egros: ab effectu: quoniam timor facit homines egros. Lōgis ruinis: calamitatibus quas per tot annos passi sumus. Ne fabricate: nolite inquit impedir̄ meum iter ad carthaginē ut ulciscar clades acceptas.

Cauto: Fabio cūctatori: q cū sibi pauerit magnā gloriā cūctādo. sinat me nūc tēdere quo fata uocant. Nō uinci: ab ānibale. s. Peperit oīa: rē romanā labantē restituit & accusās Fabii cūctationē ait. nec ego uicissem annonem Magonem & asdrubalem si fuissem cunctator. Nec amilcare satus: asdrubal quem uicit prope pyreneos montes alter fuit asdrubal uictus ab eo in hispania gisgonis filius. Sidonius puer: non ne inquit annibal q̄si puer i italiā uenit: & illā cōsilio armisque terribilē tanto belli turbine uexauit. Troiana: romana.

S ed fac turbatum conuertere signa: tuæque
C lassis uela sequi: nempe idem erit annibal idem.
C uius tu uallum uidisti e mœnibus urbis
H æc fabius seniorque manus paria ore fremebāt.
T um contra consul: cesis ductoribus olim
M agnanimus lætho gemino cui tota subisset
S idonium possessa iugum tarthesia tellus.
N on fabio non quis eadem est sentētia cordi.
Q uoquā ad opem uerso fateor primoribus annis
E xcepi nubem belli: soluque ruenti.
O bieci telo caput: atque in me omnia uerti.
T um grandeua manus puero male credita bella
A tque idem hic uates temeraria cepta canebat.
D is grates laudēque fero: sub nomine quorum
G ens troiana sumus: puer ille et futilis ætas
I mbellesque anni nec dum maturus ad arma
S cipio restituit terras illesus iberas
T roiugenis pepulit pœnos: solique sequutus
E xtremas ad athlanta uias: exegit ab orbe
H esperio nomen libyæ: nec rettulit auri.
S igna: priusq̄ fumantes circa equora uidit
R omano phœbum soluentem littore currus.
A dsciuit reges idem nunc ultimus actis
R estat carthago nostris labor hoc sator cui
I uppiter eterni monet: annibalem ecce senectus
I ntremit: aut egros simulat mētita timores.
N e finem longis tandem peperisse ruinis
S it noster titulus. certe iam dextera nobis
E xperta: et robur florentibus auximus annis.
N e uero fabricate moras. sed currere sortem
H anc sinite ad ueterum delenda opprobria cladum
Q uam mihi seruauere dei: sat gloria cauto
N on uinci pulchra ē fabio peperitque sedendo
O mnia cunctator nobis: nec mago: nec hanno:
N ec gisgone satus: nec amilcare terga dedissent
S i segnes clauso traheremus prælia uallo.
S idonius ne puer uix pubescente iuuenta
L aurentis potuit populos et troia adire
M œnia: flauentēque sacro cum gurgite tybrim.

UVA. BHSC. IyR_094

Longo bello:iã.xv.annis. Tyrias:carthaginenſes. Litora:punica.ſ. Illum ego reuocabo inqt ãnibalẽ in libyã quem uos cunctãdo ĩ italia fouiſtis:& trahit fabiũ in inuidiã. Tertia luſtra.xv.ãnis. Veſtigia:ſigna.i.haſtas affixas portæ urbis manu hoſtili. Turres:quæ erãt ad portã collinam,prius inqt q̃ annibal ueniat iterum ad urbem audiet exuri mœnia carthaginis apud liuium ait. hic modo nihil more ſit.una & traieciſſe me audietis:& ardere bello aphricã:& amolientem hinc annibalem: & obſidẽ deri carthaginem. Rutulis:romanis. Fato:diſpoſitione fatorum ita uolente.pr̃es annuerunt uerbis ſcipionis. Fauſtumque precati:antiqui oĩbus rebus agẽdis quod bonum fauſtũ fœlix:fortunatumque eſſet p̃fabantur.

Dederunt:conceſſerũt ſcipioni ut bellum in aphricã trãſferret bonis auibus: eſt ſic ſcipio ex ſicilia ſoluens bono ſydere in libyam tranſmiſit.

Petri Marſi interpretatio in ultimum uolumen Syllii italici.

Oſtis ut auſoniis: ciuitatẽ inquit Liuius eo tẽpore recẽs religio inuaſerat ĩuento carmĩe ĩ libris ſibyllinis:qd' tale erat.

Quandoque hoſtis alienigena bellum italiæ ĩtuliſſet eum pelli italia uĩcique poſſe ſi matris deũ peſſinunte numẽro mam aduectũ foret. Itaque ſcipione & .P.Craſſo conſſ.legati ad Attalum miſſi ſũt.M.Valerius Leuinus.M.Cecilius Metellus.P.Sulp.Galba.& Tremellius Flaccus.M.Valerius falco:quos Attalus comiter acceptos deduxit ĩ phrygiã: & ſacrũ lapidẽ quẽ matrẽ deũ eſſe incolæ dicebant tradidit:ac deportari romam iuſſit.Scipio ĩ aphricã traiecit:ſyphace: aſdrubaleque uictis carthaginenſes ĩ patriam reuocauerũt Annibalẽ: q nõ ſine ĩdignatõe ac dolore reſpectãs italia cæſſit:quem ſcipio ad zamam magno p̃lio uicit:carthaginẽ tributariã reddidit: & romam ad triũphũ reuerſus ẽ. Hoſtis aduena: alienigena ſic dicebat carmen ſybillinum. Phrygia ſede: ex peſſinũte urbe phrygiæ. Laomedonteæ urbis: romæ. Qui lectus:electus a ſenatoribus uir optimus: q hoſpes eẽt numinis idei.M.Cor.cethego.P.Semp.Tuditãno conſſ.cybeles ſimulachrum romam aduectum eſt.Scipio Natica adoleſcẽs nõ dum queſtor uir optimus a ſenatu iudicatus eſt.Is uectus naue ĩ mare a ſacerdotibus deam accepit:& in terram extulit primoribuſque matronarum dedit ĩter quas claudia ſuæ caſtitatis teſtimoniũ dedit. Matronæ ĩ ædem uictoriæ quæ erat ĩ palatio tulerunt pridie idus aprilis. Iſque dies feſtus fuit. populus frequẽs dona cõgeſſit:lectiſternium :& ludi fuere ĩſtituti:quos megalleſia appellarunt. Heu nomen.hoc nomen inquit poeta optimi uiri erat clarius ac melius omni triumpho. Properabat:cum nobilibus matronis:ſcilicet ad excipiendã cybelẽ. Sacris:cum cerimoniis.P. Cornelius cum omnibus matronis oſtiam ire iuſſus obuiam deæ inquit Liuius ut eam de naui acciperet:& in terram delatã traderet inferendam matronis. Patruo:erat filius Gnei Scipionis patrui maioris aphricani qui tũc ad bellũ libycum deſtinabat. Vnde cognomẽ reportauit.

Et potuit latium longo depoſcere bello:
Nos libyæ terris tranſmittere ſigna pigebit:
Et tiryas agitare domos?ſecura pericli
Littora lata patent:et opima pace quieta
Stat tellus:timeat tandem carthago timeri
Aſſueta:et nobis quãuis enotria nondum
Annibale arua uacent:ſupereſſe intelligat arma.
Illum ego quem uoſmet cauti conſultaque ueſtra.
In latio fecere ſenem:cui tertia large
Fundenti noſtrum ducuntur luſtra cruorem
Illum ego ad incenſas trepidãtem et ſeua pauentẽ
Duertam patriæ ſedes:an roma uidebit
Turpia agenoreæ muris ueſtigia dextræ?
Carthago immunis noſtros ſecura labores
Audeat interea:et portis bellabit apertis?
Tum uero noſtras iterum pulſet improbus hoſtis
Riete ſidonio turres:ſi templa ſuorum
Non ante audierit rutulis crepitantia flammis.
Talibus accenſi patres:fatoque uocante
Conſulis annuerant dictis:fauſtumque precati
Vt foret auſoniæ:tranſmittere bella dederunt.

Oſtis ut auſoniis diſcederet
aduena terris.
Fatidicæ fuerant oracula
priſca ſibyllæ.

Celicolum phrygia genitricem ſede petitam:
Laomedonteæ ſacrandam mœnibus urbis
Ducem exciperet numen qui lectus ab omni.
Concilio patrum præſentis degeret eui.
Optimus heu nomen melius maiuſque triumphis.
Iamque petita aderat latia portante cybelẽ.
Puppe atque omnis magno cedente ſenatu:
Obuius accitis properabat ſcipio ſacris.
Qui genitus patruo ductoris ad africa bella.

UVA. BHSC. IyR_094

Tunc lecti multa fulgebat imagine auorum.
Isque ubi longinquo uenientia numina ponto
Accepit supplex palmis thuscique sonora
Tybridis adducit sublimis ad ostia puppim.
Fœmineæ tum deinde manus subiere per amnē
Quæ traherent celsam religatis funibus alnum.
Circum arguta cauis tinnitibus era simulque
Certabant rauco resonantia tympana pulsu.
Semiuirique chori gemino qui dindyma monte.
Casta colunt:q dicteo bacchantur in antro
Quique idea iuga et lucos nouere silentes.
Hos inter fremitus ac leto uota tumultu:
Substitit adductis renuens procedere uinclis
Sacra ratis subitisque uadis immobilis hæsit.
Tum puppe e media magno clamore sacerdos
Parcite pollutis contingere uincula palmis.
Et procul hīc moneo procul hīc quæcūque profane
Ferte gradus:nec uos casto miscete labori.
Dum satis est monuisse deæ.quod siqua pudica
Mente ualet:siqua illesi sibi corporis astat
Conscia uel sola subeat pia munera dextra.
Hic prisca ducens clausorum ab origine nomen
Claudia non equa populi male credita fama
In puppim uersis palmisque oculisque profatur:
Celicolum genetrix numen quod numina nobis.
Cuncta creas:cuius proles terramque fretumque
Syderaque et manes regnorum sorte gubernat:
Si nostrum nullo uiolatum est crimine corpus.
Testis diua ueni.et facili me absolue carina.
Tum secura capit funem fremitusque leonum
Audiri uisus subito:et grauiora per auras
Nulla pulsa manu sonuerunt tympana diuæ.
Fertur prona ratis:uentos impellere credas
Contraque aduersas ducentem præuenit undas.
Ex templo maior cunctis spes pectora mulcet
Finem armis tandem:finemque uenire periclis
Ipse alacer sicula discedens scipio terra.
Absondit late propulsis puppibus equor
Ciui numen pelagi placauerat hostia taurus:
Iactaque ceruleis innabant fluctibus exta.
Tunc a sede deum purūque per ethera lapse.

Imagīe:nobilitate gētis corneliæ. Fe mineæ: qm̄ scipio tradit nobilibus matronis numē urbi inferendū. Alnū:nauim ex alno arbore. Aera:uasa ærea sonantia qm̄ in sacris cybelis erāt æra:tympana: & tibiæ sacerdotes erāt galli semiuiri dicti a gallo fluuio phrygiæ. Semiuiri chori:ipsi galli sacerdotes castrati. Gemino:duo cacumina habēte dindimus mōs phrygiæ ubi cybele colebatur. Casta:ꝓpter ipsos sacerdotes castos. Dicteo antro:cretensi.dicte ē urbs cretæ ubi curetes:& choribātes iouē educauerūt obstrepētes circa ne uagitus exaudiretur æris tinnitu. Bacchant':furore incitant'. Ideo:ida est sylua cretæ. Silentes: ī qbus educatus fuit iuppiter ne audiretur a saturno. Fremitus:æris& tympanoꝝ. Subitis:currentibus subsistit nauis ut eēt testis pudicitiæ claudiæ uestalis. Sacerdos:primus sacerdos cybelis. Pollutis:īpudicis nolite inqt tangere funē pollutis manibus. Profanæ: sceleratæ. Labori:trahēdæ naui. Dū satis ē monuisse deæ.i.discedite priusq̄ dea uos puniat: cui hactenus fuit satis monuisse se.s.nolle trahi manu ꝓfana: sed siqua ē hic pudica capiat sola funē: & ratis sequet' tunc claudia accessit quæ īpudica falso putabat' & ꝑcata deam ut suæ pudicitiæ testis eēt facili manu nauem traxit. Pia munera: officia nauis trahendæ:ac piū ministeriū. Vel:etiā sola dextra ñ erit opus inniti humeris.

Non æqua iniqua fama. Pli. ait li.vii. pudicissimā fœmina relligionis experimēto iudicata ē claudia īducta ab ea roma deoꝝ matre.huius historie plena sē oīa.nā meminit Valerius.Oui.in fastis de q̄ etiā suetonius ī tyberio. claudia ex gente claudia fuit quæ nauim cū sacris mīris deum coherentem tyberino uado extraxit ꝑcata propalā ut ita demum se queret' si sibi pudicitia cōstaret. Celicolū genetrix:oro claudiæ ad cybelem. Cuncta numīa:qm̄ cybele dicit' mr̄ deorum. Fretū:hic ē neptunus. Sydera: iuppiter. Manes:pluto. Secura:cū eēt cōscia suæ pudicitiæ. Fremitus leonū: hoc fingit poeta:quoniam leones trahebant currū cybeles. Aduersas: contrarias. Ducentē:claudiam ꝑueniebat ipsa nauis claudiā q̄is ūdæ obstarent. Ipe alacer sicula.M. Cornelio cethego. P. Sempro.Tubitano conss. Scipio ꝓcōsul e sicilia in aphricā traiecit.priusq̄ mare cōscenderet pulcherrimā habuit oronē quæ apud liuiū ē maximū iiecit carthaginēsibus timorem scipio cū litoribus aphricæ naues appuliss̄et. Numē pelagi:neptunum:cui taurum pro felici nauigatione mactauerat. Exta: post orationem: & cæsam uictimam scipio cruda exta uti mos erat in mare,iecit tubaque signum dedit proficiscendi. A sede deum: a lacteo circulo fingit poeta aquilas mōstrasse uiā nauigāti scipioni:q iouis filius putabat' cui aqla sacra ē.sic æneas habuit colūbas duces.

UVA. BHSC. IyR_094

Armigeræ:qm̃ aquilæ miniſtrant ioui fulmina. Clangor:quẽ edebãt alis ipſæ aqlæ. Sequuti:romani nauigãtes ſequuti ſunt oculis uolatus auiũ eatenus quatenus oculi ſpeculari poſſunt. Liquida: puro aere. Nec ſegnis tãta:aſdrubal giſgonis filius timẽs aduentũ Scipionis in libyam:Syphacem gerum ſibi fecit & carthaginenſiũ amicũ.erat enim aſdrubali nubilis uirgo q̃ ſyphax duxit uxorem amore flagrans:qm̃ numidæ ad libidinẽ propenſi ſũt. Procella:ĩpetu belli. Terribilẽ molem:maximum auxiliũ:& hoſtibus timẽdũ. Sub magno nomine: ſyphacis.ſ.regis ea tẽpeſtate in aphrica potẽtiſſimi. Regis opes:appoſitio ẽ.parauerat molẽ opes. ſ.i. potentiã ſyphacis: q maſſylis ĩperabat. Laurentibus: romanis. Replerat cãpos:ſyphax cũ qnq̃ginta: milibus peditũ:& decẽ eqtum in auxiliũ carthaginẽſiũ uenit. Nullo tapete:ſine aliquo ornamẽto aut ephippio.nã nudis bellabãt eqs numidæ. Dẽ ſæ nubes:multitudo iaculoꝝ inſtar nubis. Dextræ datæ:Scipioni cũ quo fœdus percuſſerat ſyphax. Prauo:ab effectu qm̃ traxit ſyphacem ad prauitatẽ & ſcelus. Regni mercede:pauit ſibi uxorẽ hac mercede ut eoſdẽ aĩcos inimicoſque hẽrent & regnũ ſuũ ſyphax paratũ habebat ĩ pœnoꝝ fauorẽ: & ſic effrena libido ſyphacis taxaſ q ut uxorẽ hẽret regnũ p mercede dedit. Virgo erat: ſophoniſba uocabaſ hæc puella quæ mentem ſyphacis alienauit penitus a romanis. Gener:ſyphax gener aſdrubalis.

Arma dotalia:ut promiſerat tãquã p dote ſe.ſ.allaturũ opẽ pœnis. ideo dixit regni mercede ſyphacẽ paraſſe ſibi thoros. Sed non auſonio:hæc quæ poeta canit Liuius narrat fuiſſe ante profectionẽ ſcipionis e ſicilia. prima cura fuit ſcipioni monere ſyphacem ut ĩ amicitia.fideque pſeueraret. Stet regno:maneat in regno ſuo: nec adhæreat carthaginẽſibus & meminerit eẽ deos teſtes uiolati ab eo fœderis. Pacta hoſpita: iura hoſpicii quæ erãt inter ſcipionẽ ac ſyphacẽ. Longe coniugia:monet eũ ab utili ne deſerat romanos. ſi pſeuerabis: inquit in tua perfidia: & tecum pugnabimus nihil proderunt tibi carthaginẽſes:& aſdrubal ſocer.& ſanguĩe proprio lues obſequia uxoris tuæ. Si renuat:pſtare.ſ.in fœdere. Statura.i.conſtabũt tibi magno ptio obſequia tua erga uxorem. Obſtruxerat:clauſerat. Ergo aſper:ſcipio cum nihil monitis proficeret ſyphacem adortus eſt bello. Teſtatus: cum appellaſſet deos uiolati fœderis.in uocauerant quippe in iaciendis fœderibus iouem capitolinum & cornigerum.

Varia arte: quoniam noctu caſtra: & hybernacula hoſtium incẽdit quæ erãt ex harundinibus: & materie agreſti.

Qualia mapalia:q̃les caſas paſtoritias.

Armigeræ iouis ante oculos cepere uolucres
Equoreas monſtrare uias ac ducere claſſem.
Augurium clangor letum dabat:inde ſequuti
Tantum progreſſos liquida ſub nube uolatus
Quantum non fruſtra ſpeculantum lumina ſeruãt:
Littora agenoreæ tenuerunt perfida terræ.
Nec ſegnis tanta ĩ ſemet ueniẽte procella.
Affrica terribilem magno ſub nomine molem
Regis opes contra:et maſſyla parauerat arma.
Pes que ſyphax libycis una:et laurentibus unus:
Error erat:campos pariter uallesque refuſas.
Littoraque implerat:nullo decorare tapete.
Cornipedem nomas aſſuetus:denſæque per auras
Condebant iaculis ſtridentibus æthera nubes.
Immemoris dextræque datæ:iunctique per aras
Fœderis:et menſas teſtis atque hoſpita iura:
Fasque fidemque ſimul prauo mutatus amore
Ruperat:atque thoros regni mercede pararat.
Virgo erat eximia ſpecie:claroque parente.
Aſdrubalis proles:thalamis quam cepit ut altis.
Ceu face ſuccenſis prima tedaque iugali
Vertit opes gener ad pœnos:latiæque ſoluto
Fœdere amicitiæ dotalia tranſtulit arma.
Sed non auſonio curarum extrema ſyphacem
Ductori monuiſſe fuit:miſſique minentur
Tet regno:reputet ſuperos:facta hoſpita ſeruet
Longe coniugia ac longe tyrios hymeneos
Inter dardanias acies fore ſanguine quippe.
Si renuat blando nimium facilique marito:
Statura obſequia:et thalami flagrantis amores.
Sic latius permixta minis et caſſa mouebat.
Ductor:nam ſurdas coniunx obſtruxerat aures
Ergo aſper monitis fruſtra nitentibus enſes
Adducat:et caſtas polluti fœderis aras
Teſtatus uaria martem mouet impiger arte
Caſtra leui calamo cannaque intorta paluſtri
Qualia maurus amat diſperſa mapalia paſtor:
Aggreditur furtim armorum tutantibus umbris.

UVA. BHSC. IyR_094

Ac tacita ſpargit celata incendia nocte:
Inde ubi collecti rapidam diffundere peſtem
Cœperunt ignes: et ſe per pinguia magno
Pabula ferre ſono claræ expatiantur in auras
Et frenos uolucri propellunt lumine flammæ
Et totis inimica lues cum turbine caſtris.
Atque alimenta uorat ſtrepitu uulcanus anhelo
Arida:et ex omni manant incendia tecto.
Sentitur pleriſque priuſq̃ cernitur ignis
Excitis ſomno:multorumque ora uocantum
Auxilium inuadunt flammæ:fluit undique uictor
Mulciber:et rapidis amplexibus arma uiroſque
Corripit:exundat peſtis ſemiuſtaque caſtra
Ardenti uolitant per nubila ſumma fauilla.
Ipſius ingenti regis tentoria ſaltu
Lugubre increpitans late circunuolat ardor.
Hauſiſſetque uirum:trepidus in clade ſatelles
Somno.ac ſtratis rapuiſſet multa precantem.
Verum ubi mox iuncto ſociarant aggere uires.
Maſſylus tyriuſque duces accitaque regno
Emierat pubes infauſtæ uulnera noctis:
Ira pudorque dabant et coniunx tertius ignis
Immanes animos afflataque barbarus ora
Caſtrorum flammis et ſe uelamine nullo
Vix inter trepidas ereptum ex hoſte cateruas
Frendebat minitans:ſed enim non luce ſyphacem
Nec claro potuiſſe die nec ſole tuente
Quoq̃ uinci:iactarat talia uecors
Sed iam claudebat flatus nec plura ſinebat
Atropos et tumidæ properantur ſtamina linguæ.
Nanque ubi proſiluit caſtris ceu turbidus amnis
Qui ſyluas ac ſaxa trahens perdeuia præceps
Voluitur:et ripas ſpumanti gurgite laxat:
Ante omnes præuectus equo:trahit agmina uoce
Contra ſana manus tutuli celſuſque ruebat
Viſo rege procul raptis exercitus armis.
Ac ſibi quiſque uides ne uides ait agmine primus
Maſſylus uolitat depoſcens prælia rector
Hac noſtrum hoc mea dextra decus uiolauit et aras
Cœlicolum et caſti ductoris fœdera rupit.
Sit ſatis hunc caſtris ſemel effugiſſe crematis
Sic ſecum taciti:et certatim ſpicula fundunt
Prima in cornipedis ſedit ſpirantibus ignem

Tacita nocte: Scipio partem copiarū lælio dedit cum maſiniſſa ac numidis edixitque ut ignē in caſtra ſyphacis conīiceret ipſe ad caſtra aſdrubalis ꝓfectus eſt quæ inuaſit cum primū caſtra ſypha cis accenſa uidiſſet ita bina caſtra dele ta ſunt nonnullis incēndio abſumptis.

Pinguia pabula: materiam aptam ad incendiū nutriendū: ꝓximis caſtris hæ ſit ignis inquit Liuius:ex templo proxi ma queque & deinceps cōtigua āplexus totis ſe paſſim diſſipauit caſtris. Pro pellunt.i. extendunt ſe ad auras effuſis habenis tranſlatio ab equis indomitis & non parētibus lupatis. Lues:incendiū. Turbine:impetu. Omni tecto:taber naculo. Sentiť:qm̃ cōburebantur dor miendo.multos in ipſis cubiculis ſemi ſomnes īquit Liuius hauſit flāma:mul ti præcipiti fuga ruentes ſuper alios alii in anguſtiis portarū obruti ſunt. Albē ti:cineritia. Virum:ſyphacem conſū pſiſſet ignis. Satelles:cuſtos regii cubi culi. Multa præcantē: facientē uota ꝓ ſalute. Iuncto aggere:iunctis caſtris cū aſdrubale. Accita pubes regno: milites euocati a ſyphace in ſubſidium a ſuo re gno. Coniunx: uxor inquit Liuius iā non blanditiis ſed plena lachrymarum obteſtata eſt ſyphacem ne patrē ſuū pa triāque proderet:hiſdemque flāmis car thaginem quibus caſtra cōflauiſſent ab ſumi ſineret. Afflata ora:ſemiuſta no cturno incendio. Sed enim non luce: hæc omnia iactabat ſyphax ſc.ſ. nō po tuiſſe uinci niſi illa fraude:apud Liuiū ſic loquitur ſcire incendio non prælio cladem acceptam eū bello inferiorem eſſe qui armis uincatur. Vecors: inſa nus. Flatus: ſpiritū & animi elationē.

Atropos:fatum ipſum. Tumidæ:in ſolentis iactabūdæ ac uentoſæ. Stami na:fatum ipſum & finem. Nāque ubi proſiluit: deſcribit temeritatē ſyphacis irruētis in aciem ueluti amnis turbidus contra cuius uanitatē rutuli ſe ſe erexe runt. Sana manus:ipſi rutuli prudētes & ſanæ mentis pugnantes arte non autē temere ut ſyphax. Prima ī cornipedis: in ipſa pugna cū maſſeſſyli non modo primū impetum ſed ne conſpectū qui dem armoꝝ pati poſſent terrore ſuperi oris calamitatis ſyphax hoſtium turmis obequitabat ſi pudoť ſi periculo ſuo fu gam ſuorū ſiſtere poſſet equo grauiter icto effuſus opprimitur & uiuus capitur a romanis ut ſœtum ſpectaculum maſi niſſæ præberet.

UVA. BHSC. IyR_094

Erexit:effecit ut ipſe equus erigeretur & excuteret ſyphacem inſeſſorem. Feſſos artus: adnitebatur ſyphax attollere membra & ſic ligatus ad ducem perductus fuit. Lœtis:proſpere fortunæ quæ mutabilis neminē inquit Seneca cōminuit aduerſa fortuna niſi quem ſecūda decepit. Sceptriferas:regias. Metūt: cædūtur milites hoſtiles. Inuiſus marti:infœlix iam in ipſa pugna. Notus fugarū: qui prius in hiſpania uictus a ſcipione fugerat. Damnatis auſis:omiſſo prælio iam damnabant ſe prodiiſſe in aciē aduerſus ſcipionē tam fauſti martis ducem. Truncatis membris:ſuperatis exercitibꝫ:profligatis ducibus: capto ſyphace. Vni nixa uiro: ſperās in ſolo annibale cuius nomen retinebat carthaginem ruentem. Molem ruentem:carthaginem ipſam labantē. Id reliquū: ipſum annibalem qui erat ſolum & reliquū ſubſidium patriæ labantis. Rerū extrema: ultimæ neceſſitates. Feſſos opis: carthaginenſes iam omni ope ac auxilio deſtitutos: poteſt etiam cē talis ordo ciere id reliquū opis auxiliique.

Huc:ad annibalem. Nec mora:miſerunt carthaginenſes legatos ad annibalem qui ſecūdo uento nauigātes quarto die ad ipſum uenerunt in apulia habētem caſtra. Fera:crudelia mali ominis uidebat per quietē annibal romanos ducesqui in prælio ceciderant ſtrictis in ſe mucronibus ruere. Tenderet:impelleret in ipſum mare. Aegrū:mœſtum.

NQCHIACASDQLPAVSVAIRPNQNCVDOIIQHTHLMRSVN

naribus haſta uolans:erexitque ore cruento
quadrupedem elatis pulſantem calcibus auras
corruit aſper equus:cōfixaque cuſpide membra
huc illuc iactans rectorem prodidit hoſti.
Inuadunt uanāque fugam atque attollere feſſos:
Adnitentem artus euocato a uulnere telo
Corripiunt:tum uincla uiro maniceque pudenda
Addita et exemplum non unq̄ fidere lœtis
Ceptriferas arcta palmas uinxere cathena
Ducitur ex alto deiectus culmine regni
Qui modo ſub pedibus terras et ſceptra patenſque
Littora ad oceani ſub nutu uiderat æquor.
Roſtratis opibus regni phœniſſa metuntur
Agmina: et inuiſus marti notuſque fugarum
Vertit terga citus damnatis aſdrubal auſis
Stabat carthago truncatis undique membris
Ni nixa uiro: tantoque fragore ruentem
Annibal abſenti retinebat nomine molem.
Id reliquum feſſos opis auxiliique ciere.
Rerum extrema iubent:huc confugere pauentes.
Poſtq̄ ſe ſuperum deſertos nomine cernunt.
Nec mora propulſa ſulcant uada ſalſa carina
Quæ reuocēt patriæque ferant mandata monentes
Nelentus nullas uideat carthaginis arces.
Quarta aurora ratem dauni deuexerat oras.
Et fera ductoris turbabant ſomnia mentem.
Nanque grauis curis carpit dum nocte quietem
Cernere flaminium gracchūque et cernere paulum
Viſus erat ſimul aduerſos mucronibus in ſe
Iſtrictis ruere atque itala depellere terra
Omniſque a cannis thraſimenique omnis ab undis
In pontum impellens umbrarum exercitus ibat.
Ipſe fugam cupiens notas euadere ad alpes
Quærebat terræque ulnis amplexus utriſque
Hærebat latiæ:donec uis ſeua profundo
Truderet:et rapidum daret aſportare procellis.
His ægrum uiſis adeunt mandata ferentes
Legati patriæque extrema pericula pandunt:
Maſſyla ut ruerint arma:ut ceruice cathenas
Regnator tulerit libyæ lœthoque negato
Seruetur noua pompa ioui:carthago laboret:
Vt trepidi aſdrubalis qui rerum agitabat habenas
Non una concuſſa fuga ſe triſte profatur

UVA. BHSC. IyR_094

Negato lætho:morte qm̃ ſeruabaſ uiuus ad triumphū & ioue capitolinū. Prærapidū iuuenē:Scipio
nē dicebant ī arma furentē:& fauſto marte pugnantē dixiſſe carthaginē ſe ſolo æquatuꝝ dū Annibal
in brutiis tēpus terit ne habeat domū in quā ſe italia pulſus recipiat. Detractuꝝ:conſumptuꝝ incen
dio. Inclyta facta:clara geſta ī italia,inde mouerūt affectus ipſi legati. Toruo obtutu : truci aſpectu
Liuius ait frendēs fremens:gemēſque ac uix lachrymis tēperans dicitur legatoꝝ uerba audiuiſſe. Ex
pendit:cōſiderat. An tanti.ſ.eēt carthago ut dimitteret italia.& pfecto tanti erat patria.cui nō ſolū
bona externa,ueꝝ etiā uitam debemus.
unde uituperandi ſunt illi q ne aliquam
famæ iacturā faciāt patriam ſinūt pire.
& maxime culpādi ſunt ſi patriæ poſcē
ti nolūt adeſſe.In hoc igit laudat pietas
Annibalis erga patriā cui ſe reuocanti &
laborāti calamitate faueꝝ ac ſuccurrere
debebat q̃is dimittere italiā p tot ānos
poſſeſſam uideret indecorū:qm̃ patriæ
ſalutē ppriæ gloriæ pponere æquū erat
& decebat. O dirū exitiū mortalibus:
deteſtaſ Annibal īuidiā annonis qui cā
fuerat ut Annibali ſupplementū cætera
que ad bellū fouendū idonea minime
mitterent.ē inuidia magnū exitiū ipſis
mortalibus qppe nō patitur res:laudeſ
que creſcere. Seruitū:ad ſeruiendum.
quæ nūc imperat. Gentē:romanam.ſ.
& italā. Feſſos:ſecundis uictoriis:& eſt
pars cōfutationis. Tyrone:nouis mili
tibus:nō petebā īquit auxilia q paterer
calamitates ſed erā uictoriis defatigatus
ut oēm culpā reiiciat ī Annonem. Sub
miſſo:miſſo ī ſubſidiū. Terere:defati
gare cōſumere. Victu:alimento. Rhe
teia:romana. Agenoreas:carthaginen
ſes. Nunc pīæ decus:obiicit ingratitu
dinē & īprudentiā tacite ipſis carthagi
nenſibus:q prius nullā pene Annibalis
rationē habuerāt.nūc pmentibus malis
dicebāt ipm eē decus & unicū pīæ ſub
ſidiū. Vertent ſigna:ibimus īquit ut ſe
natores cenſuerūt. Et te ſeruabimus an
non ex ſtomacho loqtur qm̃ āno nō me
rebaſ ab annibale cuius gloriæ īuidebat
ſalutē. Detonuit:alta uoce inclamauit
ſeruat decoꝝ Annibalis īrati q tonabat
nō loquebaſ. Celſas puppes: Annibal
iam hoc ipſum præſagiens aīo præpara
uerat naues.itaque quod robur ī exerci
tu erat ī aphricā tranſuexit. Multū ge
mens:raro quenq̃ aliū inquit Liuius pa
triā exilii cā relinquentē magis mœſtū
abiiſſe ferunt q̃ Annibalē hoſtiū terrā
excedentē receſſiſſe ſæpe italiæ littora:
& deos hominesque accuſantem ſe quo
que ac ſui ipſius caput excreatum q nō
cruentū ab cannenſi uictoria militē ro
mam duxiſſet. Non terga:nemo auſus
eſt inuadere diſcedentem Annibalem.
Immo romani uentos optabant qui ſta
tim ipſum a conſpectu italiæ auferrēt.

V idiſſe arderent cum bina in nocte ſilenti
C aſtra:et luceret ſceleratis africa flammis.
P ræpidum iuuenem minitari:brutia ſeruet
L ittora dum penus detracturū ignibus atris
I n quā ſe referat patriā ſuaque īclyta facta
H æc poſtq̃ dicta:et caſus patuere metuſque
E ffundūt lachrymas dextrāque ut numen adorant
A udiuit toruo ob tutu defixus et ægra
E xpendit tacito cura ſecū ipſe uolutans
A n tanti carthago foret:ſic deīde profatur
O dirum exitium mortalibus o nihil unquam
C reſcere nec magnas patiēs exurgere laudes
I nuidia:euerſam iā pridē excīdere romā
A tque equaſſe ſolo potui traducere captā
S eruitū gentē:latioque īponere leges
D um ſumptus:dūque arma duci feſſoſque ſecūdis
S ummiſſo tyrone negāt recreare maniplos
D umque etiā tererc.et uictu fraudaſſe cohortes
H annoni placet.īduitur tota africa flammis.
P ulſat agenoreas rheteia lācea portas.
N unc patriæ decus et patriæ nūc annibal unus
S ubſidiū nūc ī noſtra ſpes ultima dextra
V ertētur ſigna:ut patres ſtatuere ſimulque
E t patriæ muros:et te ſeruabimus hannon.
H æc ubi detonuit celſas elittore puppes
P ropellit:multūque gemēs mouet æquore claſſem.
N on terga ē auſus cedentum īuadere quiſq̃
N on reuocare uirū:cūcti præſtare uidētur
Q uod ſponte abſcedat ſuperi:tandemque reſoluat
A uſoniam uentos optāt:et littora ab hoſte
N uda uidere ſat ē:ceu flamina comprimit auſter
C um fera et abſcedens reddit mare nauita parco
I nterea uoto non auras poſcit amicas

Cuncti ſuperi ; putabant romani
ſuperos hoc beneficium conferre q Annibal ſponte ſua excedat:& liberet italiam tot cladibus attri
tam. Ceu flamina:romanos non querentes de Annibale uictoriam:ſed contentos illum abire ille
ſum comparat nautæ qui auſtro quo fuerat iactatus ponente non requirit auram leuem & ferentem.
Fera flamina:horrendos flatus. Reddit mare: ipſis nauigantibus quod abſtulerat. Parco uoto:
moderata optanti. Amicas:ad nauigandum aptas.

UVA. BHSC. IyR_094

Salis:maris. Omnis in altum :milites annibalis aſpiciebant mare:ipſe uero re ſpectabat italiam. Triſtes oras:loca exi liis damnata:& afferẽtia exulibus triſti/ tiam. Subſidere: abſcondi montes ut nauigantibus accidit cũ in mare proue/ huntur. Mentis ne ego cõpos:uerba an nibalis turbati animo:quibus dementiã accuſat ſuam ꝙ italiam dimiſerit quã per tot annos lacerauerat & ꝙ poſt pu/ gnam cannenſem non eſt profectus ad urbem. Mentis ne:hæ interrogationes irato conueniunt. Hoc reditu:turpi.ſ. ſine triumpho de italia: querit ergo an ſit indignus hoc reditu.q.d.inſanus ſũ ꝙ dimiſi italiam etiã ſi carthago roma/ norũ incendio deflagraſſet. A cannis: poſt pugnã cannenſem. Solio:ſede ſua capitolina ſeruat decorum uiri impii.

Vacuos bello:ſine præſidio qm̃ cecide rant romani ad cannas:& ideo colles ur bis erant uacui propter bellum:& ſic an nibal ſe execrat & deos qui tunc illi mẽ tem eripuerunt. Iliacum exitiũ:quale habuerunt troiani a grecis qui iliũ incẽ derunt. Proauorũ:troianorũ a quibus romani originem habent. Cur porro hæc angant? cur hæc me angũt inquit? ibo iterum ad portas urbis quis prohi/ bet? Nunc nũc:exprimit affectũ ipſius annibalis. Monumenta:ſigna. Auer/ tite:ex lybia ad italiam uertite. Faxo: efficiam ut obſeſſa a me roma ſcipio ex aphrica reuocet. fingit poeta neptunũ timentẽ romanis concitaſſe tempeſtatẽ ut pœnos redire in italiam cogitãtes ob/ rueret: qui tandem uenere ita cupiente in aphricam cõpulſi ſunt. Eruit:conci tat. Eolias ꝑcellas: uentos quibus ꝑeſt eolus in ſuo antro & rupe. Condit:ab/ ſcondit. Molitus: cum concitaſſet ſuo tridenti mare ab imis ſedibus. Tethyn: mare. Illiſu: impulſu omnis ſcopulus quatiebaꝫ fluctibus uento illiſis. Naſa/ monũ ſedibus:qm̃ auſter flat a meridie & uidetur habere domiciliũ apud naſa mones qui habitant arenoſam aphricã.

Nudauit:aperuit. Virgi.Et uaſtas ape rit ſyrtes. Abruptum latus ponti:ingẽ/ tem aquæ cumulum. Diſcordi flatu: quoniã eurus flat ab oriente. Poli:duo axes. Rupti:aperti fiebat chaſma & ui/ debatur aperiri cœlum. Reboare:reſo nabant. Implacabile cœlum:ipſa cœli ruina.

Contentus caruiſſe noto:pacemque quietam
Pro facili curſu reputat ſalis:omnis in altum
Sidonius uiſu conuerterat undique miles.
Ductor defixos itala tellure tenebat
Intentus uultus:manantesque ora rigabant
Per tacitum lachrymæ et ſuſpiria crebra ciebat.
Haud ſecus ut patriam pulſus dulciſque penates
Inqueret:et triſtes exul traheretur in oras.
Tuero affuſis puppes procedere uentis
Et ſenſim cœpere procul ſubſidere montes.
Nullaque iam heſperia:et nuſq̃ iã daunia tellus
Hæc ſecũ infrendẽs mentiſne ego cõpos et hoc nũc
Indignus reditu:qui memet finibus unquam
Amorim auſoniæ flagraſſet ſubdita tedis
Carthago:et potius cecidiſſet nomen eliſæ.
Quid tunc ſat compos: qui non ardentia tela
Cannis in templa tuli tarpeia? iouemque
Detraxi ſolio? ſparſiſſem incendia montes
Per ſeptem bello uacuos:gentique ſuperbæ.
Iliacum exitium:et proauorum fata dediſſem.
Cur porro hæc angant:nunc nunc inuadere ferro
Quis prohibet?rurſumque ad mœnia tẽdere greſſũ
Ibo:et caſtrorum relegens monumenta meorum
Qua uia nota mihi eſt remeabo anienis ad undas.
Flectite in italiam proras:auertite claſſem
Faxo ut uallata reuocetur ſcipio roma.
Talibus ardentem furiis neptunus ut alto
Proſpexit:uertique ratem ad littora uidit
Quaſſans ceruleũ genitor caput:æquora fundo
Eruit: et tumidum mouet ultra littora pontum.
Ex templo uentos hymbreſque e rupe procellas
Concitat eolias:ac hymbribus æthera condit.
Tum pœnitus telo molitus regna tridenti
Intima:ab occaſu tethyn impellit et ortu.
Ac totum occeani turbat caput: æquora ſurgunt
Spumea et illiſu ſcopulis tremit omnis aquarum.
Primus ſe attollens naſamonũ ſedibus auſter
Nudauit ſyrtim correpta nubilus unda.
Inſequitur ſublime ferens nigrantibus alis
Abruptum boreas ponti latus intonat ater
Diſcordi flatu:et partem rapit æquoris eurus
Inc rupti treboare poli atque hinc crebra micare
Fulmina:et in claſſem ruere implacabile cœlum.

UVA. BHSC. IyR_094

C oncessere ignes:nimbique:et fluctus et ira
V entorũ: noctemque freto imposuere tenebræ.
E cce intorta noto ueniensque a rupe procella
A ntemne immugit:stridorque immite rudentum
S ibilat:ac similem monti nigrante profundo
D uctoris frangit super ora trementia fluctum
E xclamat uoluens oculos celoque fretoque
F œlix o frater diuisque æquata cadendo
H asdrubal.egregiũ fortis cui dextera in armis
P ugnanti peperit lœthũ et cui fata dedere
A usoniam extremo tellurem apprendere morsu.
A t mihi cannarũ campis ubi paulus et ille
E gregiæ occubere animæ.dimittere uitam
N on licitũ uel cũ ferrem in capitolia flãmas
T arpeii iouis ad manes descendere tælo.
T alia dum meret diuersis flatibus acta
I n geminũ ruit unda latus: puppimque sub atris
A equoris aggeribus tenuit: ceu turbine mersam
M ox nigris altæ pulsa exundantis harenæ
V erticibus ratis æthereas remeauit ad auras.
E t fluctus supra uento librante pependit.
A t geminas notus in scopulos atque horrida saxa
D ura sorte rapit miserandũ et triste biremes.
I ncrepuere ictu prore tum murice acuto
D issiliens sonuit rupta compage carina.
H ic uaria ante oculos facies natat æquore toto
A rma inter galeasque uirum cristasque rubentes
F lorentis capuæ gaza et seposta triumpho
L aurens preda ducis tripodes mensæque deorum.
C ultaque nequiq̃ miseris simulacra latinis.
C um uenus emoti facie conterrita ponti
T alibus alloquitur regem maris:hoc satis iræ
I nterea genitor satis ad maiora minarum
C ætera parce precor pelago. ne tollat acerba
H oc carthago decus nullo superabile bello
P rogenuisse caput:nostrosque in funera pœni
A eneades undis totoque eguisse profundo.
S ic uenus:et tumidi considunt gurgite fluctus
O buiaque aduersis propellunt agmina castris.
D ux uetus armorũ scitusque accendere corda
L audibus ignifero mentes furiabat in iram
H ortatu:decorisque urebat pectora flammis.

Concessere:simul uenerunt: Ignes: coruscationes & fulgura. Rupe: scopulo. Antemnæ:cui alligatur uelũ. Rudẽtum:funiũ. Fœlix o frater:exclamatio annibalis dolẽtis se aqua extingui & morte ignaua laudatque mortẽ asdrubalis fratris q puguãdo cecidit. Aeq̃te: par diuis in morte. at mihi inquit nõ licuit deponere uitam ad cannas ubi cecidit paulus totque uiri egregii. Egregiũ lœthũ:decoram mortem. Telo:fulmine. Dũ meret.i.mœstus talia iactaret.

Geminũ:utrũque latus ipsius nauis q̃ annibal uehebatur. Atris aggeribus:nigris cumulis aquarum & harenarum.

Mox:paulo post ipsa nauis emersit ab harenis. Nigris uerticibus:cumulo harenæ exundãtis.i.æstu furentis. Pulsa: ipsa ratis ab imo remeauit in altũ. Librante:sustinente ipsam nauim. Murice acuto:prominẽti saxo. Facies: apparentia & aspectus. Seposta:reseruata in diẽ triumphi ab annibale quã acceperat potissimũ ex templo feroniæ in latio ut supra habuimus:ideo ait tripodes mensæque deorũ. Culta:adorata. Neq̃q̃: frustra. Cum uenus:fingit poeta uenerem orasse neptunũ ne annibalẽ undis perderet qm̃ uolebat illum uinci a scipione ne posset gloriari carthago annibalem non potuisse superari nisi a deo.

Hoc satis iræ: oratio ueneris ad neptunũ. Genitor:neptune qm̃ uenus nata ẽ e spuma maris. Cætera: in cæteris & per cætera noli seuire ulterius ne annibal hic moriat̃. Pœni:annibalis. Cõsidunt:quiescũt. Obuiaque aduersis: annibal primũ ad leptim classem appulit atque ibi copias exposuit:Initiũ inde fuit anni.xvii.M.seruilio.T.claudio cõsulibus hinc hadrumentũ peruenit ubi ad reficiendos milites paucos dies consumpsit excitus pauidis nunciis omnia circa carthaginẽ armis romãis obtineri magnis itineribus zamã contendit & castra prope statiua scipionis posuit a quo per nunciũ colloquia petiit:colloquuti inuicem sunt cũ singulis interpretibus clarissimi ea tẽpestate duces: paulisper mutua admiratione prope actoniti cõticuerunt annibal prior locutus est & de conditionibus pacis multum disseruit: finis tandem fuit armis certandum esse & habendam eam fortunam quã dii dedissent. Dux: annibal qui ab ineunte ætate in armis uersatus fuerat. Scitus: peritus mouere milites ad affectum laudando eos a rebus gestis. Ignifero:ardẽti & concitato. Flammis:ardore ac cupiditate. Decoris: laudis & gloriæ decorique seruandi.

UVA. BHSC. IyR_094

Tu mihi flaminii: oro Annibalis hortatis milites ad operam patriæ nauandã: ne post tot uictorias in ultimo actu perdant decorum: & partam gloriam. Mihi: ad meam gloriam o miles inquit qui flaminium interfeciſti adſis in prĩa acie ut referas ſpolia Scipionis. Appi: uertit ſermonem ad Appium: qui ad capuam cecidit cum muros aſcenderet deiectus ab hoſte. Chriſpinus: collega marcelli

Lætiſſimus iræ: qui adeptus es lætitiã propter iram quia interfeciſti Seruiliũ.

Pœnum: pœnorũ. Tribunum. L. Fuluium qui cecidit ad Trebiã. Scipiade patris: ad Ticinum fuit uulneratus Scipio: ut dictum eſt. Nati: huius Scipiõis illius filii. Certãtia cœlo: erecta uſque ad cœlum. Cum uideam: Horreſcam ne inquit cum uideam uos qui omnem apuliã ferro ignique uaſtaſtis, argirippa oppidum apuliæ cõditum a Diomede.

Capaces: ampli patentes. Nec docilis concedere noſtræ laudi: id ẽ qui me laudibus æquas, nec ſcis cedere noſtræ gloriæ. Fulmina contra: hoc dicit propter tempeſtatem quam paſſi fuerãt ad portas urbis. Ante ducem: me qui erã dux.

Primordia belli: primum bellum ſagũthinum. Natum: aſparem. Cõiugis: himilces. Confiſus uobis: fretus fortitudine ueſtra o milites huc redii ut patriæ laboráti adeſſem. Certatus nobis: hodie ſquit orbis terrarũ p quo certauimus dñm accipiet: & orbis erit præmiũ certaminis.

TU mihi flamminii portas rorantia ceſi:
ORa ducis: noſco dextram: tu primus in ictus
INgentis pauli ruis: ac defigis in oſſa
MUcronem: tibi pugnacis geſtantur opima
MArcelli: grachuſque cadens tibi proluit enſem:
ECce manus que te pulſantem belliger appi
MŒnia ſublimis capuæ de culmine muri
EXcelſo fuſa moribundũ pertulit haſta:
ECce aliud fulmen dextræ: quo nobile nomen.
FUluius excepit non unũ pectore uulnus.
HUc prima te ſiſte acie: cui conſul in armis.
CRiſpinus cecidit metu comitante per hoſtes.
QUi uobis memini ad cannas lœtiſſimus ire
SEruili fers ora ducis ſuffixa ueruto.
CErno flagrantes oculos: uultumque timendum
NOn ipſo minus enſe tuum fortiſſime pœnum
OIuuenis qualem uidi cum flumine ſeuo
INſignis trebiæ complexũ ingentibus ulnis
MErſiſti fundo luctantem uana tribunum.
AT tu qui gelidas ticini primus ad undas
SCipiade patris tinxiſti ſanguine ferrum
INcepta exequere: et nati mihi redde cruorem.
HOrreſcam ne ipſos ueniant ad prelia diuos:
CUm ſtetis turmæ: uidi certantia cœlo
CUm iuga calcaſtis ſummas uolitare per alpes.
CUm uideam quorum ferro manibuſque capaces.
ARſere argyripe campi num ſegnior ibis
NUnc mihi qui primus torques in mœnia telum
DArdana nec noſtræ facilis concedere laudi
TEuero te te extimulem: qui fulmina contra
ET nimbos tonitruſque ac ſummi nominis iras
CUm ſtarem perferre ferox ac uana iubebas
NUbila? et ante ducem capitolia celſa petebas.
QUid uos quis claro deletũ eſt marte ſagunthum
EXhorter quos nobilitant primordia belli?
VT meque et uobis dignum defendite quæſo
PRæteritas dextræ laudes diuum ipſe fauore
VIncendoque ſenex patriam poſt trina labantem
LUſtra: et non uiſos tam longa ætate penates
ACnatum et fide iam pridem coniugis ora
CONfiſus uobis repeto: non altera reſtat
IAm libyæ: nec dardaniis pugna altera reſtat.
CErtatus nobis hodie dominũ accipit orbis.

UVA. BHSC. IyR_094

Annibal hæc: ſed non patiens remorantia uerba
Auſonius miles quatiens dux cœperat ora
Soluere ad effatus ſignum pugnamque petebat.
Hæc procul aeria ſpectantem nube ſororem
Vtuidit diuum genitor: mœſtoſque ſub acri
Obtutu uultus: ſic ore effatus amico eſt.
Qui te mentis edunt morſus? da noſcere coniunx.
Num pœni caſus ducis et carthaginis angit
Cura tuæ? ſed enim reputa tecum ipſa furores
Idonios: gentem contra et fatalia regna
Eucrorum: quis erit quæſo germana rebelli
Fractis fœderibus populo modus? ipſa malorum
Non plus carthago tulit exhauſitque laboris
Quam pro cadmea tu exercita gente tuliſti
Turbaſti maria: ac terras: iuuenemque ferocem
Immiſti latio: tremuerunt mœnia romæ.
Perque bis octonos primus fuit annibal annos
Humani generis: tempus componere gentem.
Ad finem uentum: et claudenda eſt ianua belli.
Tum ſupplex iuno: neque ego mutare laborans
Quis eſt fixa dies pendenti nube reſedi.
Nec reuocare acies bellūque extendere quæro.
Quæ donare potes quoniā mihi gratia languet:
Et cecidit iam primus amor: nil fila ſororum
Auerſus poſco: uertat terga annibal hoſti.
Et placet et cineres troiæ carthagine regnent:
Illud te gemini per mutua pignora amoris
Et ſoror et coniunx oro tranare pericla
Magnanimū patiare ducem: uitamque remittas.
Ne uelinas captum auſonias perferre cathenas:
Stent etiam contuſa malis mea mœnia: fracto
Nomine ſidoniæ. et noſtro ſeruentur honori.
Sic iuno: et breuiter contra ſic iuppiter orſus.
O ſpacium muris: ut uis carthaginis altæ
Tēt lachrymis precibuſque tuis: ſed præcipe cōiūx
Quatenus indulſiſſe uacet: non longa ſuperſunt
Fata urbi: uenietque pari ſub nomine ductor
Qui nunc ſeruatas euertat funditus arces.
Aetherias quoque uti poſcis trahat annibal auras
Ereptus pugnæ: miſcere hic ſydera ponto
Et terras implere uolet redeuntibus armis.
Noui fœta uiri belli præcordia: ſed lex
Muneris hæc eſto noſtri: ſaturnia regna

Ad effatus: ad̄ prima uerba ducis pete
bant ſignū pugnæ. Qui te mētis edūt
morſus: uerba iouis ad iunonē. Mor-
ſus: curæ quæ cor mordēt & urūt: inde
curæ dictæ. Fatalia regna: romana q̄
fatis ita uolentibus imperare debent.
Quis modus: quis finis & mēſura uoti
cuius ut fiat compos omne ius faſque ui
olat. Cadmea: carthaginēſi. Iuuenē:
annibalē. Immiſti: immiſiſti. Cōpo-
nere gentē: redigere ad modū atque me
diocritatem ipſos pœnos omnia contur
bantes. Ianua belli: alludit ad templū
iani quod in pace clauſum erat. piſo in
annalibus tradidit ædificatū fuiſſe tem
plū a Numa pompilio inter forū roma
nū & boariū iano gemino & ab eodem
conſtitutū ut eius porta clauſa ſignifica
ret pacē: apta bellū: clauſa fuit ſuo tpe
& primo bello punico finito luctatio cō
ſule: inde finitis bellis ciuilibus ſub au-
guſto appellabaf hæc porta ianualis cū
ſigno iani qui appellabaf ianus q̄rinus
quia eſſet bellor̄ potens. Trāquillus in
auguſto ait: ianū quirinū ſemel atque
iterū a condita urbe ante memoriā ſuā
clauſum in multo breuiore tēporis ſpa-
cio terra marique pace parta clauſit.
Gratia languet: qm̄ non eſt mihi inqt
ea gratia apud te quæ quondam eſſe ſo-
lebat & cecidit iam primus amor. Lan
guet: fit minor. Fila ſoror̄. i. cōtra fata
Cineres troiæ: ex ſtomacho loquit. i.
ipſi romani oriundi a troianis reliquiis
græcor̄ & incendio abſumptis imponāt
leges carthagini. Remittas: dones ei ui
tā nec ſinas eum capi a romanis. Stent
etiā: petit ne carthago euertaf. Cōtuſa
malis: tot calamitatibus afflicta & uexa-
ta. Fracto nomine ſidonio: amiſſa fa-
ma quā de orbis īperio quærebant. No
ſtro honori: qm̄ luno illic imprimis co-
lebaf placabaturque hūano ſanguine.
Do ſpacium muris: uaticinaf iuppiter
quicquid futur̄ eſt de carthagie quam
ſcipio æmylianus in tertio bello punico
euertit atque incēdit: ideo ait do ſpaciū
muris. Quatenus: q̄diu & quouſque fa
tis placet indulgere carthagini. Sub pa
ri nomine: ſcipio nepos per adoptionē
huius ſcipionis qui uicto annibale car-
thaginē ad tributum redegit. Miſcere
hic ſydera: conabitur annibal liberatus
hoc prœlio miſcere cœlū mari. i. cōtur
bare omnia: & hoc dicit ꝓpter antiochū
quē fecit hoſtē populo romāo. Redeū
tibus: renouatis. Saturnia regna: italiā.

UVA. BHSC. IyR_094

Romulei iuuenis: ſcipionis. Statuit: conſtituit fata carthagini & annibali.

Alta merces: magna. erat enī premiū uictoriæ ipſe orbis. De magno nomīe: fama nomē ipſius annibalis erat terror.

Bene cognitus: quē romani fuerant in italia experti. Cocco: paludamēto coccineo ut moris erat romanorū ducū: coccum nunc appellamus granā & roſatū.

Spirantes: præ ſe ferētes prælia. fuerāt enim duo fulmina belli & erant ſcipiōi numinū inſtar. Frons alta: ipſius ſcipionis uidebatur radiare: Liuius ait: adeo celſus hæc corpore uultuque ita lœto ut uiciſſe iam crederes dicebat. Subigit: cogit credere atque īgrediī mētes ipſorū militum. Vt plerq; que. ſ. fit ut fauor & mœtus cogant homines diuerſa ſentire credereque: & p hoc oſtendiī præſtātia ipſorū ducū. Nepotes agenoreos. i. imperiū orbis ꝓuenturum ad carthaginenſes. Ditione itala. i. totum orbem in poteſtate romanorū. Nubem: quam fecit multitudo haſtarum. Gentilē: ipſorū aphrorū. Macetū turbas: milites quos philippus macedonū rex miſerat in auxiliū annibalis cum quo iūctus erat fœdere ut dictum eſt. Cerulus aut aliter: maſiniſſam acies hoſtiles uaſtantem cōparat illis qui falcato curru denſa circū ferant agmina. Cerulus: maris cerulei incola thyle eſt inſula oceani britannici ultima inſularū quæ orcades dicuntur.

Falcigero: habēti falces quæ obuios ſecant & ad latus accedentes. Couinno: plauſtro ſiue curru: eſt enim couinnus uehiculi genus. Phalanx: proprie loquutus eſt cum phalanx uocabulū macedonicū ſit. Patrio more: macedonico ritu: nam phalanx multitudine militum denſa erat & qui erant in phalange utebantur umbone. unde Iuuenalis: Sed illos defendit numerus iunctæque umbone phalanges. & Syllius dicit phalangem nullis haſtis fuiſſe penetrabilē.

Immemor pacti: quod prius habuerat cum romanis. Has: cateruas. Poſt fœdus: quod cum annibale philippus pcuſſerat. Vrbem: carthaginem conditam ab agenoreis.

Ne poſt hac uideat. repetat neue ampliusunq̄
Auſoniam nunc inſtanti raptum auehe lœtho.
Ne ſi miſcebit latis fera prælia campis
Romulei nequeas iuuenis ſubducere dextræ.
Dum ſtatuit fata omnipotens urbique ducique
Inuadunt acies pugnam: et clamore laceſſunt.
Sydera non alio grauiores tempore uidit
Aut populos tellus: aut qui paria arma mouerent
Maiores certare duces: diſcrimīs alta
In medio merces: quicquid tegit undique cœlum
Ibat agenoreus præfulgēs ductor in oſtro
Excelſumque caput penna nutante leuabat
Criſta rubens: ſeuus magno de nomine terror
Præcedit: latioque micat bene cognitus enſis.
Atcontra ardenti radiabat ſcipio cocco
Terribilem oſtentans clypeum quo patris etuna
Cœlarat patrui ſpirantes prælia dira
Effigies flammam ingentē frons alta uomebat.
Sub tanta cunctis ui telorumque uirorumque
In ducibus ſtabat ſpes et uictoria ſolis.
Quin etiam ſubigit fauor ut plerūque metuſue
Scipio ſi libycis eſſet generatus in oris
Sceptra ad agenoreos eſſent uentura nepotes.
Annibal auſonia genitus ſi ſede fuiſſet
Haud dubitant terras itala in ditione futuras.
Contremuere auræ rapido uibrantibus haſtis.
Turbine et horrificam traxere per æthera nubem.
Inde enſis propiorque acies et cominus ora
Admota ac dira flagrantia lumina flamma
Sternitur in mediū contemptrix turba pericli.
Que primis ſe præcipitem tulit obuia telis.
Gentilemque bibit tellus inuiſa cruorem.
Feruidus ingenii maſiniſſa et feruidus eui
In primas macetum turmas immania membra
Infert: et iaculo circunuolat alite campum.
Cerulus haud aliter cum dimicat incola thyles.
Agmina falcifero circumuenit arcta couinno
Graia phalans patrio denſarat more cateruas.
Innixiſque aſtat nulli penetrabilis haſtis.
Immemor has facti poſt fœdus in arma philippus
Miſerat: et quaſſam refouebat agenoris urbem.
Hareſcit multo laxatus uulnere miles.
Atque aperit patulas proſtrato corpore late

UVA. BHSC. IyR_094

Inter tela uias:irrumpit mole ruinæ.
Ausonius globus:et periuria graia resignat.
Archemorū rutilus teuerum norbanus:et ambos
Mantua labenti genitrix dimiserat æuo.
Obtrūcat samiū bellacis dextra caleni.
Atclytium selius:pelleum et uana tumentem
Ad nomen patriæ clytium:sed gloria pelle.
Haud ualuit misero defendere daunia tela
Euior his latios uastabat bruttia signa.
Lælius increpitans adeo ne enotria tellus.
Detestanda fuit:quam per maria aspera perque
Insanos tyrio fugeretis remige fluctus?
Sed fugisse satis fuerit:latio ne cruore.
Insuper externas petitis perfundere terras?
Hæc dicens silarum meditantem in prælia telo
Prævenit hasta uolans imo sub gutture sedit.
Et uitæ uocisque uias simul incita clausit.
Virgilio caudinus:acerbo saris amano
Sternitur:accendunt iras:uultusque uirorum
Armorūque habitus noti:et uox consona linguæ.
Quos ubi nutantes conspexit amilcare cretus
Terga fuge state ac nostram ne prodite gentem
Vociferans subit:et conuertit prælia dextra.
Qualis in æstiferis garamantum fœta ueneno
Attollit campis feruenti pastus harena.
Colla parethonius serpens: lateque per auras.
Undantem torquet perfundens nubila tabem
Continuo infesta portantem cuspide uulnus.
Impedit anteuolans herium cui nobile nomen
Marrucina domus clarumque theate ferebat.
Atque illi magnum nitenti et laudibus hostis
Arrecto capuli ad finem manus incita fodit.
Quærebatque miser morienti lumine fratrem.
Cum iuuenis subit et letho stimulatus acerbo
Peleminius seuum mucronem ante ora coruscat.
Hac fratrem magno minitans clamore reposcit.
Huic proles barcæ:germanum reddere uero
Si placet:haud renuo:maneāt modo fœdera nostra
Asdrubalem reuocare umbris:ego ne aspera ponā.
Vnq̄ in romanos odia?aut mansuescere corda
Nostra sinam?parcamque uiro:quem terra crearit
Itala?dum manes inimica sede repellat
Eterna:socioque abigat me frater auerno

Periuria graia:ipsos macedones periuros:qm̄ ruperant fœdera. Resignat: aperit & laxat ipsam phalangem densā: & quasi signatam & clausam. Labenti æuo:in senecta. Pelleum:ex pella urbe macedoniæ pria magni alexandri.

Latios: ipsos bruttios qui annibalem sequuti fuerant. Sylarus: nomen deductum a fluuio sylaro lucaniæ. Caudinus:nomen acceptum a caudinis furcis quæ sunt in samnio:caudinus: & sarris erāt ex bruttiis. Vir.& amanus ex romanis. Noti habitus:quia cognoscebāt illos esse italos propter habitus:& uocem ergo habitus accendebant iras romanorum. Qualis in æstiferis:ānibalem furentem & pugnam instaurantem comparat serpenti qui uirus effundit. Colla feta:plena ueneno sic ānibal attollēs caput uociferabat. Aestiferis: torridis qm̄ īhabitabilis est illa regio propter solis ardores & serpentes. Paretonius:libycus ab oppido paretonio siue loco de quo dictum ē. Continuo: annibal statim interemit herium Marrucinum cogitantem illum cōficere theate oppidū & caput marrucinorum de quo dictum est. Clarum theate:qm̄ erat caput gentis & dicatum celicolum matri ut supra cecinit. Nitēti magnum: qui magnam rem moliebatur infesta qppe hasta ībat in annibalem. Arrecto:intento: & qui erigebatur ad laudem cresi|ducis. Proles barcæ: annibal cuius pater barca cognominabatur. Vmbris: inferna sede. Abigat: pellat a se q̄ romanis pepercerim post suam cædem.

UVA. BHSC. IyR_094

Libys: annibal ruens in præliū uergit per lōgum ſpatium hoſtes in fugā adeo erat terribilis incutiebatque terrorē hoſti: ut tonitrua omni generi aīantium. Labat: ruit ipſum cælū. Oborta lux: coruſcationes. Viritim: ſingulis uiris. Perculſis: ipſis mortalibus aīo conſternatis audito fulmine uiſiſque coruſcationibus. Proiecit in ora: coegit eos fugere & ſic poſt terga uulnus accipientes cadebant in faciem quod turpiſſimum eſt. Horū: aliquorum fortitudo: & uera uirtus dedit pectora. Gradiuo. i. pugnæ & enſi: ut uiros fortes decebat q ad uerſo pectore uulnera excipiunt. Ductor rheteius: romanus ſcipio quē martī compat ſyllius. Hebrū: fluuiū thratiæ. getæ etiam ut dictum eſt mixti fuerunt thracibus. Nefādi: ſuſcepti ab annibale cōtra fœdus. Phaetōtia ſtagna: padum propter pugnam ad ticinum & trebiam qui impadum emittunt. Tāta fiducia: ut auderent tendere ad urbē ut deiicerent iouem capitolinum e ſede tarpeia. Secreta deum: uiolata deorū ſacra qm̄ ſpoliauerunt templū feroniæ & iunonis laciniæ ī bruttiis quod ad eū diē inuiolatū fuerat. Ruebat: fugiebat dabatque terga ſcipioni ut uulgus fugit incēdium. Erūpit: euolat ex domibus.

Sic ait: et clypēi propulſū pondere toto
Lubrica qua tellus laſantis ſanguine fratris
Fallebat niſus proſternit: et occupat enſe.
Extendit labens palmas heriumque iacentem
Amplexus iuncta leniuit morte dolorem.
Tum libys inuadit mixtæ certamina turbæ:
Conuertitque ruens per longum hoſtilia terga.
Vt cum fulminibus permixta tonitrua mundum
Terrificant: ſūmique labat dom̄us alta parentis:
Omne hoīum terris trepidat genus: ipſaque oborta
Lux atrox micat: et præſens aſtare uiritim:
Creditur intento perculſis iuppiter igne.
Parte alia ceu ſola forent diſcrimina campo
Qua miſcebat agens truculentus ſcipio martē
Aſpera pugna nouas uaria ſub imagine leti
Dat formas: hic enſe iacet proſtratus adacto
Hic ſaxo perfracta gemit lacrimabilis oſſa
Atque hos turpe pauor fuſos proiecit in ora.
Horum aduerſa dedit gradiuo pectora uirtus:
Ipſe ſuper ſtrages ductor rheteius inſtat.
Qualis apud gelidum currus quatit altior ebrum
Et geticas ſoluit feruenti ſanguine mauors
Letus cede niues: glaciēque aquilonibus auctā
Perrumpit ſtridens ſub pondere belliger axis.
Iāque ardore truci luſtrans fortiſſima queque
Nomina obit ferro: claris ſpectata per orbē
Tragibus occūbit late inter tela iuuentus.
Qui muros rapuere tuos miſeraſque nephandi
Principium belli fecere ſagunte ruinas.
Qui ſacros thraſimene lacus: phaetontia quique
Polluerant tabo ſtagna ac fidutia tanta
Quos tulit: ut ſuperum regi ſoliūque domoſque
Irent direptum: mactantur cominus uno
Exitio: redduntque animas: temerata ferebant
Qui ſecreta deum: et primo reſeraſſe negatas
Greſſibus humanis alpes: formidinis huius.
Plena acies propere retro exanimata ruebat.
Haud ſecus ac tectis urbis uulcania peſtis
Cum ſeſe infudit: rapiduſque incendia flatus
Ventilat: et uolucres ſpargit per nubila flāmas.
Attonitum erūpit ſubita formidine uulgus:
Latæque ut capta paſſim trepidatur in urbe.
Verum ubi cūtari tedet diſperſa uirorum

UVA. BHSC. IyR_094

Prælia sectantem et leuiori marte teneri:
Omnes in causam belli autoremque malorum
Vertere iam uires tandē placet:annibal unus.
Dum restet:non si muris carthaginis ignis
Subdatur:cesique cadant exercitus omnes
Profectum latio:contra si concidat unus
Ne quiquam fore agenoreis cuncta arma:uirosque.
Illum igitur lustrans circunfert lumina campo.
Maturque ducem iuuat in certamina summa
Ferre gradum:cuperetque uiro concurrere tota
Spectante ausonia:celsus clamore feroci
Prouocat increpitans hostem et noua prælia poscit
Quas postq̄ audiuit uoces conterrita iuno
Ne libyci ducis impauidas ferrentur ad aures
Effigiem informat latiam:propereque coruscis
Attolit cristis:addit clypeumque iubasque
Romulei ducis:atque humeris imponit honorem
Fulgentis saguli dat gressus habitusque cientis
Prælia:et audaces addit sine corpore motus.
Tum par effigies fallacis imagine uana
Cornipedis moderanda cito per deuia passu.
Belligeræ datur:ad speciem certaminis umbræ.
Sic pœni ducis ante oculos exultat:et ultro
Scipio iunoni simulatus tela coruscat.
Ac uiso letus rectore ante ora latino
Et tandem propius sperans ingentia pœnus.
Quadrupedi citus imponit uelocia membra.
Et iacit aduersam properati turbinis hastam:
Dat terga:et campo fugiens uolat ales imago.
Transmittitque acies:tum uero ut uictor et alti
Iam compos uoti ferrata calce cruentat
Cornipedem:et largas pœnus quatit asper habenas
Quo fugis oblitus nostris te cedere regnis?
Nulla tibi libyca latebra est o scipio terra.
Hæc ait:et stricto sequitur mucrone uolantem
Donec longinquo frustratum duxit in arua
Diuersa spatio procul a certamine pugnæ
Tum fallax subito simulacrum in nubila cessit.
Fulmineus ductor qs nam se lumine ceco
Composuit nobis inquit deus?aut latet idem
Cur monstro?tantum ne obstat mea gloria diuis?
Sed non auelles unquam qcunque secundus
Cælicolum stas ausoniæ:non artibus hostem

Teneri:occupari strage uulgarium militum. Iam scipio appetebat annibalem qui tāti erat ut ēt si carthago cecidisset: & omnis exercitus nil actum esset a romanis si is uiueret. Profectum.i. nullā utilitatem esse italiæ. Effigiem latiā: formam scipionis:imitatio est Virgilii.
Attolit:erigit quēadmodum habebat Scipio. Honorem:paludamētum coccineum. Fulgentis:rubei. Sine corpore:qm̄ umbra erat:& fātasma. Simulatus iunoni:imago scipionis simulata a iunone. Ales:uelox imago scipionis.
Cæco:non uiso mihi. Cur latet monstro:sub falsa scipionis imagine. Secundus: propitius italiæ non eripies mihi scipionem inquit ulla arte.

UVA. BHSC. IyR_094

Auſpicium:principium & ſignū ut pugnarent. Ingloria fata: inhonorā mortem & quæ potius timidi eſt q̄ hominis fortis. Compendia grata:breue iter ad locū ubi pugnatur. Patres:ſenatores. Celata:ipſa iuno ſub forma paſtoris. Interea cadmea manus:ipi milites carthaginenſes abſente annibale ut poeta fabulat. Siniſtris:aduerſis. Verſos.ſ. infugam ꝓſequabatur ſcipio. Tarteſſi acas:oras hiſpaniæ ad oceanum ubi eſt tarteſſus. Domos batti: cyrenaicam regionem. Flumina lagi:nilū a lago ptolemei. Sic ubi ui cæca: famā huius cladis ſparſam latius compatione probat:quēadmodū inqt ſeres populi oriētis habentes arbores lanigeras uidentes cineres in ſuis arboribus intelligunt arſiſſe ueſbium montem campaniæ q̄is ab ipſis longa terræ mariſque intercapedine diſtet. ſic remoræ gentes:& natiōes intelligebant cladem pœnorū illis narrantibus qui timore perculſi fugiebāt. Vi cæca :occulta potentia qm̄ accenditur ignis ī uiſceribus montis uentro agēte in uenas ſulphureas. Tandem: poſt magnum conflictum ipſorum uentorū in uenis terræ. Paſtos per ſæcula:nutritos in uiſceribus montis per multos annos. Monſtrum: rem miram uidetur quippe monſtroſum eſſe q̄ arbores orientis caneſcant cinere auſonio.

E ripies uerū nobis:frena inde citatis
C onuertit furibundus equis:campūque petebat.
C um ſubita occulto peſtis collapſa tremore.
C ornipedis moles ruit:atque efflauit anhelo
P ectore iunonis curis in nubila uitam.
T um uero impatiens ueſtra eſt hæc altera ueſtra.
F raus inquit ſuperi:non fallitis æquore merſum
T exiſſent ſcopuli:pelaguſque hauſiſſet et unde.
A n ne huic ſeruabar læto:mea ſigna ſequuti
Q uis pugnæ auſpicum dedimus:ceduntur et abſens
A ccipio gemitus:uoceſque et uerba uocantum
A nnibalem:quis noſtra ſatis delicta piabit
T artareus torrens?ſimul hæc fundebat:et una
S pectabat dextram:ac læthi feruebat amore.
T um iuno miſerata uirū:paſtoris in ora
V ertitur:ac ſiluis ſubito procedit opacis.
A tque his alloquitur uerſantem ingloria fata.
Q uæ nam te ſiluis accedere cauſa ſubegit
A rmatum noſtris?num dura ad prælia tendis
M agnus ubi auſoniæ reliquos domat ānibal armis?
S i uelox gaudes ire:et compendia grata
S ūt tibi:uicino in medios te tramite ducam.
A nnuit atque onerat promiſſis pectora largis
P aſtoris:patreſque docet carthaginis altæ.
M agna repenſuros:nec ſe leuiora daturum.
P ræcipitem et uaſto ſuperantem proxima ſaltu
C ircūagit iuno:et fallens regione uiarum.
N on gratam inuito ſeruat celata ſalutem.
I nterea cadmea manus deſerta pauenſque
N on ullū annibalem nuſq̄ certamina cernit.
S eui nota ducis:pars ferro occūbere credunt.
P ars damnaſſe aciē.et ſupis ceſſiſſe ſiniſtris.
I ngruit auſonius:uerſoſque agit æquore toto
R ector:iamque ipſæ trepidant carthaginis arces.
I mpletur terrore uago cūcta aphrica pulſis.
A gminibus:uolucrique fuga ſine marte ruentes
T endūt attonitos extrema ad littora curſus.
A c tartheſſiacas profugi ſparguntur in oras.
P ars batti petiere domos:pars flumina lagi.
S ic ubi ui cæca tandem deuictus ad aſtra
E uomuit paſtos per æcula ueſbius ignes:
E t pellago et terris fuſa eſt uulcania peſtis.
V idere eoi monſtrum admirabile ſeres.

UVA. BHSC. IyR_094

Caneſcere:albeſcere. Gargani:hoc dicit pp pugnā cannenſem. Vada: trāſimenū. Amnē phaetontis padū. Proſtratis:cæſis militibus punicis. Cānas:gloriā meam cæſis romanis ī pugna cānēſi. Decedes regnis:prius amittes tu cælū o iuppiter q̄ ego nomen rex a me geſtag:hæc īpietas conuenit [illegible]li pfido:& irato. Patriæ.ſ.meæ ero ſupſtes ad ſpes armog ut.ſ.cōtra te bellū inſtaurē. Tibi reſident hoſtes:o roma inqt tibi hoſtes cedūt.nā p̄cellis hac pugna & uictrix es:ſed mihi ſatis erit quo ad uixero terrori eē italiæ:nec ero in pria ne cōditionibus pacis aſtringar:& aufugit carthaginēſiū ſociorūque inqt Li.cæſa ſūt eo die ſupra milia.xx.par ferme numerus captus eſt cū ſignis militaribus.c.xxxiiii.uictores ad.x.mil.cecidere.Annibal cum paucis eqtibus elapſus īter tumultū adrumentum pfugit.oīa & in prælio:& ante aciē priuſq̄ excederet pugna exptus: & confeſſione ēt ſcipionis oīumque pitog militiæ illā laudem adeptus ſingulari arte aciem eo die iſtruxiſſe. Annibal poſtea carthaginē accitus.vi.&.xxx. āno poſtq̄ puer ide pfectus erat faſſus in curia eſt nō plio modo ſe eē: ſed bello uictū nec ſpē ſalutis alibi q̄ ī pace ponendam eē. Annibale igit autor legati ad pacem petendā miſſi ſunt.Lælius romā a ſcipiōe mittit uictoriæ nuntius īterea ſupatur uermina filius ſyphacis q cum exercitu auxilio pœnis ueniebat. Reſerant protinus arces:cū ſcipio caſtra hēret ad tuneta.xxx.legati carthaginēſiū ad eum uenerūt:quibus ſcipio cū dixiſſet ut tot cladibus edocti tādem deos:& iuſiurandum eē crederēt conditiōes pacis dictæ ſunt ut carthaginēſes liberi ſuis legibus uiuerēt: quas urbes:quoſque agros:quibuſque finibus āte bellū tenuiſſent.populādique finē eo die romanus faceret: pfugas fugitiuoſque & captiuos omnis redderent romanis.naues incenderent bellū in iuſſu populi ro. non gererent. Maſiniſſæ res redderēt fœduſque cum eo facerēt.x.mil.talenta deſcripta pēſionibus æqs ī ānos.L. ſoluerent obſideſque centum ſcipionis arbitratu darent: nec miores.xiiii.ānis nec.xxx. maiores. Belua:elephātus. Excelſæ rates:naues carthaginēſiū inqt Liui. puectas ī altū incēdi iuſſit.qngentas fuiſſe oīs generis quæ remis agerēt quidā tradūt: quarū cōſpectū repēte incēdiū tā lugubre fuiſſe pœnis q̄ ſi tū ipſa carthago arderet: bellū hoc punicū ſecundū auſpiciū habuit poſt primū ānis trib &.xx.P. Cornelio ſcipione.T.Sēpr. Graccho cōſſ.finitū ē.xvii.āno.Gn.Cornelio. Lētulo: &.P.Helio peto conſſ. Nereus:ipſe deus maris. Cōpos:ſcipio adeptus gloriā īmortalē romā rediit. Primus: Liuius aīt aphricanū cognomē militaris prius fauor: an popularis aura celebrauerit: an ſicuti fœlicis ſyllæ. Magnique Pōpei patrū memoria ceptū ab aſſētatōe familiari ſit parū cōpertū habeo.primus certe hic īperator noīe uitæ a ſe gētis ē nobilitatus.exēplo deīde huius nequaq̄ uictoria pares īſignes imaginū titulos claraque cognomīa familiæ fecerūt. Securus ſceptri:uictoriæ a ſe ptæ. Sublimi:āpliſſimo clariſſimoque oīum triūphog q āte id tpis fuerāt.pace terra::marique porta.P. Scipio regi maſiniſſæ auitū rgnū reddidit additis urbib quæcūque ī poteſtatē po.ro.ex regno ſyphacis ueniſſēt: exercitu ī naues īpoſito ī ſiciliā traiecit.iter p italiā faciēti obuiā magna frequentia itū ē. & clariſſimo triumpho urbem inuectus. Argenti tulit in ærarium pondo.c.milia &.xxiii.militibus

LQSAQESPTICINDASAPVDSIHAAVEFAMDSEt

Lanigeros cinere auſonio caneſcere lucos.
Quem feſſum tumulo tandem regina propinquo
Siſtit iuno ducem:facies unde omnis et atræ
Apparent admota oculis ueſtigia pugnæ.
Qualem gargani campum trebiæque paludem
Et tyrrhena uada:et phaetontis uiderat amnem
Strage uirum undantem:talis miſerabile uiſu
Roſtratis facies aperitur dira maniplis.
Tum ſuperas iuno ſedes turbata reuiſit.
Iamque propīquabāt hoſtes: tumuloque ſubibāt:
Cum ſecum penus:celum licet omne ſoluta
In caput hoc compage ruat:terræque dehiſcant
Non ullo cannas abolebis iuppiter euo.
Decedeſque prius regnis:q̄ nomina gentes
Aut facta annibalis ſileant:nec deinde relinquo
Securam te roma mei patriæque ſuperſtes.
Ad ſpes armorum uiuam tibi:nam modo pugna
Præcellis:reſident hoſtes mihi ſatque ſuperque
Et me dardaniæ matres:atque itala tellus
Dum uiuam expectent:nec pacem pectore norint:
Sic rapitur paucis fugientū mixtus:et altos
Inde petit retro montes:tutaſque latebras.
Hic finis bello reſerantur protinus arces
Auſonio iam ſponte duci:iura improba adempta:
Armaque et inciſæ leges:opibuſque ſuperbis
Uis fracta:et poſuit geſtatas bellua turres.
Excelſæ tum ſeua rates ſpectacula penis
Flammiferam accepere facem:ſubitaque procella
Arſerunt maria:atque expauit lumina nereus.
Manſuri compos decoris p ſecula rector.
Deuictæ referens primus cognomina terræ
Securus ſceptri repetit per cerula romam.
Et patria inuehitur ſublimi tecta triumpho.

UVA. BHSC. IyR_094

quadragenos æris diuisit. Syphax morte subtractus spectaculo magisq; gloriæ paulo añ apud tibur de cesserat: quo ab alba traductus fuerat. publico illic funere elatus fuit. polybius tradit in triūphū ductum. Qu. Terentius culleo pileatus triūphantē scipionē sequutus est forma triūphi talis fuit corona ti milites pcinentibus tibiis fercula pferebant spoliis hostium cincta. ligneæ turres ad imaginē [illegible] rum urbiū prælatæ sunt. aurū deinde: & argentū rude: atque signatū: coronæ deinde bellica uirtute ptæ candidi boues cū auratis cornibus & elephāti sequebant. post primores carthaginensiū: & numi darū captiui. Ipsum imperatorem licto res sericis ornati uestibus pībāt: cithare dorum ac tibicinū deinde turba instar hetruscæ pompæ aureis coronis redimi ti pcinentes. Inter quos ridiculus senex armillis: & auro amictus captis illude bat currū odores: ac thura aflabant. Sci pio ipse caput habebat redimitū aurea corona lapillis pciosis: & margaritis or nata: & de more patrio gestabat purpu ream uestē intexto auro sub effigie stel larū altera manu eburneū sceptrum te rēs altera laurum aderāt & pueri uirgi nesque: habenis equoꝝ hærebāt cogna ti iuuenes: sequebant currum liberati ci ues raso capite: & pileati oēs. post hos scribæ scriptoresque: & ministri postre mo exercitus in turmas diuisus lauro re dimitus. hac insigni pompa cū ad tem plum capitolini iouis uētū est lauream in pris sui iouis gremio posuit: epulum amicis ut moris erat i ipso tēplo pbuit.

Ante syphax: aut poeta sequit polybiū qui scribit ductum fuisse in triumphū syphacē aut intelligit de imagine sypha cis: quæ feretro ferebat ut imago cartha ginis & & annibalis. de feretro ac fercu lo dictū est supra. Anno: q fuerat ca ptus in hispania. Pheniſſa iuuenta: iu uenes carthaginenses capti: habētes cla ros natales. Primi macetū: quos philip pus miserat ex macedonia. Incocti cor pora: nigri & aduſti solis ardoribus.

Carthago: imago carthaginis. Effigi es oræ iberæ: hispanæ quam scipio in di tionem romanorum redegerat. Iam le nis: quoniam erāt contusi hispani a sci pione. Solis equos: occidentem solem.

Mater bellorum: quoniam illic habi tātes bellicosissimi erant: & sic poeta p loca quæ tangit omnem hispaniam sub actam intelligit: & omnia sub uno aspectu ad laudem scipionis ponit. Amnes: quoniam iberus octo fluuios in mare defert. Tenebat: oblectabat mentes & oculos romanorum. Ipse: scipio. Martia ora: bellicosum aspectum. Quiritibus: romanis. Qualis odoratis: talem dicit fuisse triumphātem sci pionem: qualis bacchus fuit cum de indis triumphauit cuius currum tygrides trahebāt: aut qualis her cules uictis: gigantibus in phlegra ualle. Odoratis: unguentis: & aromatibus perfusis: & a quibus odo res: & aromata afferunt. Pāpineos: pampinis redimitos. Confecta uicta mole gigātea. phlegra erat uallis thessaliæ ubi fuit bellū giganteum cum diis: est etiam campus phlegreus ut dictum est i campa nia ubi hercules deleuit gigantes. Tangens astra: propter heroicam uirtutem quam habebat ut tran scenderet naturam humanam. Salue inuicte parens: adorat poeta scipionem autorem pacis liberta tisque: ac patriæ suæ alterum conditorem. Vnde nō cedebat romulo qui magnis fatis felicique auspi cio urbis romæ. xi. calen. maias fundamenta iecit. Nec cedebat camillo qui urbem a gallis occupatam asseruit. sic scipio patriam e manibus barbarorum extorsit: cōdudens igitur poeta dicit: o scipio: cum roma iactat te esse filium iouis capitolini profecto non mentitur. Immensa uirtus tua id ostēdit: & cō probat. Parens. s. urbis. nam pater patriæ merito poterat appellari. Quirino: romulo urbis condito ri. Meritis: q̄si dicat: nō minora sūt tua merita q̄ fuerit camilli: nec minores laudes q̄ fuerit romuli.

A nte syphax feretro residens captiua præmebat
L umina: et auratæ seruabant colla cathenæ.
H ic hanno clarique genus pheniſſa iuuenta
E t macetum primi atque incocti corpora mauri.
T um nomades: notusque sacro cū lustrat harenas.
A mmoni garamas: et semper naufraga syrtis.
M ox uictas tendens carthago ad sydera palmas
I bat: et effigies oræ iam letus iberæ
T errarum finis gades ac laudibus olim
T erminus herculeis calpe: betisque lauare
S olis equos dulci consuetus fluminis unda.
F rondosumque apicem subigens ad sydera mater
B ellorum fera pyrene nec mitis iberus.
C um simul illidit ponto quos attulit amnes.
S ed non ulla magis mētesque oculosque tenebat
Q uam uisa annibalis campis fugientis imago.
I pse astans curru: atque auro decoratus et ostro
M artia præbebat spectanda quiritibus ora.
Q ualis odoratis descendens liber ab indis
E git pampineos frenata tigride currus.
A ut cum phlegreis confecta mole gigantum
I ncessit campis tangens tirynthius astra.
S alue inuicte parens non concessure quirino
L audibus: ac meritis non concessure camillo.
N ec uero cum te memorat de stirpe deorum:
P rolem tarpeii mentitur roma tonantis.

Commentariorum Petri Marsi in syllium italicū finis.

UVA. BHSC. IyR_094

OPERIS CONCLVSIO.

Auspiciis tuis inuictissime princeps uirgini huic operi bellicoso extrema manus imposita est: in quo de duobus clarissimis i toto orbe imperatoribus. Scipione: atque annibale agitur: qui adeo rebus præclare gestis claruerunt: bellicamque uirtutem: & gloriam consequuti sunt ut iam nequidem sibi ipsis comparari possent. Iccirco uictus annibal tot uictoriis aduersus populum romanũ consilio armisque terribilem superbiens quantum gloriæ scipioni fuerit: & cognomẽ uictæ a se ferocissimæ gentis inclytum & quanto præconio restitutor publicæ libertatis & amator ardenti uirtute decorus Scipio dignus sit omnibus compertum est: & exploratum: quem in armis: omnique officio te referre qs nescit? quod cum ita sit ardentissima uirtus tua incorruptis litterarum monumentis celebrari meretur & debet: aliumque furorem poeticum ac sonoram tubam exposcit. Interea hæc commentariola excellẽtiæ tuæ dicata auspiciis tuis legantur. Tuoque splendore: ac tanti nominis celebritate protegantur & quiescant: quæ iterum atque iterum excellentiæ commendo tuæ: cuius: honori: communique utilitati ad quam tuendam nati sumus hoc opus magna sedulitate: cura: & lucubrationibus aggressus sum: & ad calcem fœlici successu decursum est.

Venetiis per Baptistam de tortis
M.cccc.Lxxxiii. die vi maii.

REGISTRVM.

Prima alba
syllius
a tertio die
ordior arma

Radii quasi
prodiga gens
b armenta ad
librari

Missus est
petri marsi
c rheteius
hic medius

Clamor ad
sic igitur
d agitantem
ceu prodita

En age siquid
nepotis
e nimis hospita
aclide

Turbo tempestas
austruit
f huc egere
sulpitio gallo

Non mihi meoniæ
nititur ad
g absorbet desicat
numerosa

Vmbonem
atque atram
h primos montes
it globus

Longius auectas
haud secus xantippum
i egredientem
regulus exangui

Ad ultima
honorem uestæ
k sic melius
cornibus &

Arte paterna
l iam dudum
quis ægram

Vt faciat
m galbam alludit
occupabãtur

Nouus miles
n quippe nefas
buxentia

Hæc fata
o ira genis
& quo sæuius

Hic finis
p iam latius
extremo

Mithræ lege
q romam uictor
iamque aderat

Et damnata
r arma reponenda
pro membris

Addunt spem
s hispida inculta
haud secus annibalis

Nescire ac
t annibalem ac
fuluius esse

Inane uacuum
u condensæ foliis
cladibus

Ionio profundo
x clamat cunctantes
myle urbs

Atque implet
y heu puero
criniger

Anfractus
z muralis coronæ
ac sæpe

Erupit suspensa
& reddidit ex
æstuat &

Septima cum
ɔ callaicas
beticus

Tacita nocte
℞ negato læto
concessere ignes
annibal hæc

FINIS.

BIBLIOTECA DE LA UNIVERSIDAD VALLADOLID
UVA. BHSC. IyR_094

UVA. BHSC. IyR_094

UVA. BHSC. IyR_094

UVA. BHSC. IyR_094

P. MARSI
COMMEN
IN SILO
ITALICO

Biblioteca de Santa Cruz
IyR 94

UVA. BHSC. IyR_094